

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

J.R.R.

TOLKIEN

Kayıp Öyküler
Kitabı

1

A L T I K İ R K B E Ş

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Kayıp Öyküler Kitabı bütün Orta Dünya tasarımının en başında durmakta,
çünkü bu kitap Silmarillion
denilen mitolojinin kağıda dökülmüş ilk biçimiydi.
Eriol adlı bir denizcinin okyanusta batıya doğru,
Elflerin Yalnız Ada'sına yaptığı uzun yolculuk ve orada
öğrendikleri çerçevesine oturtulmuştur:
Onlardan gerçek tarihlerini öğrenir: Elflerin Kayıp Öyküleri'ni.
Tanrıların, Elflerin, Cücelerin, Balrogların, Orkların, Silmarillionun,
Valinor'un, Gondolin'in, kurgulanmış bir dünyanın coğrafyası
ve evrenbiliminin en özgün düşünceleriyle tanışacaksınız.

Büyük Usta'nın yıllarca üzerinde çalıştığı metinlerden
Christopher Tolkien tarafından düzenlenen
ORTA DÜNYA TARİHİ adlı on iki kitaplık efsane
böylece başlıyor ...

Altıkırkbeş Yayın'da J. R. R. TOLKIEN
Hobbit
Masallar
Roverandom
Silmarillion
Güç Yüzükleri'ne Dair
Peri Masalları Üzerine

ISBN 975846754-9

9 799758 467548

İnternet satışı:

www.altikirkbes.com

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://ranteey.org>

AKBN 02-124-07-08-1138-JUN-AE

ALTIKIRKBEŞ YAYIN 124

Fantastik Kurgu – 24

Handiyse Bütün Eserleri – 7

J.R.R. Tolkien – The Book of Lost Tales, Part 1, 1983

Türkçesi: Çetin Şan

1. baskı: Temmuz – 2002

Yayın Yönetmenleri

K. Çaydamalı / Ç. Şan

Yayına Hazırlayan

Ç. Şan

Kapak Tasarımı

Murat "K." Bozkurt

Baskı

Umut Matbaacılık (0-212) 637 09 34

ISBN – 975-8467-54-9

© George Allen & Unwin (Publishers) Ltd 1983, 1985

Akcalı Telif Hakları ajansı aracılığıyla ALTIKIRKBEŞ YAYIN

Bu çevirinin tüm yayım haklarını sahiplendik. Tanıtım alıntıları dışında – makul boyutlarda– izinsiz çoğaltılması ahlak kurallarına ve yasalarımıza göre suç sayılmaktadır. Böyle bir harekete kalkışmak istediğinizde önce bize sorarsanız uygar dünya adına seviniriz.

P.S.: Tüm fotokopi fanzinler, yukardaki açıklamadan bağımsızdırlar.

Onlar istedikleri ALTIKIRKBEŞ kitabını veya metnini çoğaltabilir, bozup yeniden yaratabilirler. Okurlarımızı yasal dergileri değil "fotokopi fanzinleri" izlemeye çağırıyoruz. Onlar sizi uçurumdan aşağı itecek güce sahiptirler ve uçmayı öğrenmenin zamanı geldi.

Yaşasın FOTOKOPİ, Yaşasın KAOS.

ALTIKIRKBEŞ YAYIN

bir Kaybedenler Kulübü tribidır.

Yazışma Adresi: Ömer Efendi Sok. No: 7/15 Kızıltoprak, Kadıköy

Konuşma Adresi: (0-216) 330 86 37-8

Fax : (0-216) 330 28 24

www.altikirkbes.com

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

J(ohn). R(onald). R(euel). Tolkien

(3 Ocak 1892, Bloemfontein, Güney Afrika – 2 Eylül 1973, Bournemouth, İngiltere)

1895'in başlarında iklimin getirdiği rahatsızlıklar yüzünden annesi Mabel ve küçük erkek kardeşi Hilary ile birlikte İngiltere'ye döndü. Babası Arthur'un ateşli romatizmadan ölümünden sonra aile Birmingham yakınlarındaki Sarehole'a yerleşecekti. Bu güzel kırsal bölgenin genç Ronald üzerindeki etkisi büyüktü ki bu etki daha sonraki yazı ve çizilerinde görülebilir. Mabel, 1904 yılında öldü ve çocuklar Birmingham'da bir rahip olan Francis Morgan'ın gözetimine bırakıldı.

King Edward's School'da eğitim görmeye başlayan Ronald'ın dil üzerine büyük yeteneği ve merakı vardı. Eski Gal ve Fin dilleri üzerine eğitim görürken, zamanla kendi Elf dillerini de yaratmaya başlamıştı.

1914'de I. Dünya Savaşı patlak verdiğinde Oxford'ta üniversite son sınıftaydı ve ertesi yıl İngiliz Dili ve Edebiyatı'ndan birincilikle mezun olup teğmen olarak orduya katıldı. 1916 Haziranında Fransa'ya gemiyle gönderilmelerinden önce çocukluk aşkı Edith Bratt ile evlendi; dört çocuk sahibi olacaklardı. En yakın üç arkadaşından ikisinin öldüğü Somme Savaşı'na katıldı. Yılın sonlarına doğru hastalanarak İngiltere'ye geri gönderildi.

Savaşın ardından Oxford'da Anglo-Sakson Profesörlüğü yaparak çalışmalarını akademisyen olarak sürdürdü. Anglo-Sakson (1925-45), İngiliz (1945-59) dili ve edebiyatı dersleri verdi. Zamanla dünyanın en önemli dilbilimcilerinden biri haline gelecekti. Ana ilgisi İngiltere'nin Ortabatı topraklarının yazın ve dilbilgisi geleneği üzerineydi. Edebiyat tarihiyle ilgili araştırmaları arasında, E. V. Gordon ile birlikte yazdığı *Sir Gawain and the Green Knight* (1925) ve *Beowulf : The Monsters and the Critics* (1936) sayılabilir. Tolkien, *Yüzüklerin Efendisi* (1954-55) adlı üçlemesini üniversitede öğrenciyken yazmaya başlamıştı. Bu yapıt üzerinde çalışırken çocukları için yazdığı *Hobbit* (1937), üçlemeye giriş niteliğindedir ki eserin ulaştığı başarı yazarını bile şaşırtacaktır.

Emekliye ayrılıp Edith ile birlikte Bournemouth'a yerleşti ama karısının 1971'deki ölümünden sonra Oxford'a döndü. Kısa bir hastalığın ardından 1973'de öldü. Ölümünün ardından yarım kalmış eserleri, notları ve defterleri toplanarak, oğlu Christopher Tolkien tarafından yayıma hazırlanarak basıldı.

Türkçede J.R.R. Tolkien :

Altıkkırkbeş Yayın : *Hobbit* (1996); *Masallar* (Büyük Wootton'lu Demirci, Ham'li Çiftçi Giles, Niggle'in Yaprakları) 1998); *Peri Masalları Üzerine* (1999); *Silmarrillion* (1999); *Güç Yüzükleri'ne Dair* (2000); *Roverandom* (2000)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantev.org>
Meris Yayınları : *Yüzüklerin Efendisi* : *Yüzük Kardeşliği*, *İki Kule*, *Kralın Dönüşü*.

Birkaç 6.45 Notu :

- Elinizdeki kitabın çeviri süreci beklenildiğinden çok daha zahmetli ve karmaşık olmuştur. İlk iki öyküyü Kozan Demircan çevirmiş, 6., 7. ve 8. öykülerin çevirilerine ise Alp Aras ve Banu Irmak katkıda bulunmuştur. Öykülerin çevrilmesinin ardından bir o kadar yorucu olan gözden geçirip düzeltme bölümünde çok büyük yardımlarda bulunan J. Nil Alt'ın sabrına ve katkıda bulunan herkese teşekkürü bir borç biliriz.

- Y.E.'den yapılan alıntılarda Metis Yayınevi'nin çevirisi kullanılmıştır. Birkaç yerde küçük değişiklikler yapıldıysa da bunlar belirtilmiştir. Umarım çok kızmazlar.

- Kitapta [6.45 notu] şeklinde belirtilen dipnotlar bizim tarafımızdan, diğerleriyle Chris tarafından konulmuştur.

- Kitabın sonuna geniş bir sözlükçe konuldu. Bazı maddelerin açıklanmasında yararlı olması için *Silmarillion*'ın sonuna eklenen sözlükçedeki isimlerin bir bölümü tekrarlandı.

- Size önerimiz şudur ki, bu kitabı sakın bir zamanda elinize alın, okuma esnasında arkadaki sözlüğe sık sık göz atmayı ve zaman zaman ara verip düş dünyanıza dalmayı ihmal etmeyin.

kovuktakilere selam

ALTIKIRKBEŞ YAYIN

j. r. r. tolkien

kayıp öyküler kitabı
birinci bölüm

christopher tolkien tarafından hazırlanmıştır

türkçesi:
çetin şan

ALTIKIRKBEŞ YAYIN

kadıköy 2002

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

İçindekiler

önsöz	9
I • kayıp oyun kulübesi	23
notlar ve yorumlar	36
II • ainur'un müziği	69
notlar ve yorumlar	76, 91
III • valar'ın gelişi ve valinor'un kuruluşu	95
notlar ve yorumlar	118
IV • melko'nun zincirlenişi	137
notlar ve yorumlar	157
V • elflerin gelişi ve kôr'un kuruluşu	165
notlar ve yorumlar	192
VI • melko'nun hırsızlığı ve valinor'un kararışı	207
notlar ve yorumlar	230
VII • noldoli'nin kaçışı	239
notlar ve yorumlar	252
VIII • güneş'in ve ayın öyküsü	259
notlar ve yorumlar	292
IX • valinor'un saklanması	309
notlar ve yorumlar	329
X • gilfanon'un öyküsü: noldoli'nin çektikleri	
ve insanoğlunun gelişi	343
notlar	367
Ekler:	
İsimler	371
Dizin	405

ÖNSÖZ

Altmış yetmiş yıl önce yazılmış* olan *Kayıp Öyküler Kitabı*, J.R.R. Tolkien'in ilk önemli kurgusal edebiyat çalışmasıdır; Valar'a, Ilúvatar'ın Çocukları olan Elfler ve İnsanlara, Cüceler ve Orklara, onların geçmişlerinin yerleştirildiği diyarlara, batı okyanusunun ötesindeki Valinor'a, Orta Dünya'ya yani doğu ve batı denizleri arasındaki "Büyük Topraklar"a dair anlatının ilk kez ortaya çıkışıdır. Babamın *Kayıp Öyküler* üstünde çalışmayı kesmesinden yaklaşık elli yedi yıl sonra, bu ilk öncülüne göre oldukça değişmiş durumdaki *Silmarillion*¹ yayımlandı ve o zamandan beri de altı yıl geçti. Şu anda bu önsöz, her iki yapıtın bir takım özelliklerini belirtmek için çok uygun bir fırsat gibi görünmektedir.

Genel olarak *Silmarillion*'ın 'zor' bir kitap olduğu söylenir, ona nasıl 'yaklaşılacağına' ilişkin rehberlik ve açıklamalar gerektiği, bu yüzden de *Yüzüklerin Efendisi*'nin tersi olduğu düşünülür. Profesör T. A. Shippey, *The Road to Middle-earth* adlı kitabının 7. bölümünde böyle olduğunu ("*Silmarillion* zor bir okumadan başka bir şey olamaz", s. 201) kabul ediyor ve neden böyle olması gerektiğine dair görüşünü de ayrıntılandırıyor. Onun düşünce açısı özellikle iki noktada (s. 185) yoğunlaşmıştır. İlk olarak, *Silmarillion*'da Hobbitlerin üstlendiği türde bir 'aracılık' yoktur (yani *Hobbit*'te, "Bilbo çağdaş zamanlar ile cüceler ve ejderlerin kadim dünyası arasındaki bağlantı işlevini görmektedir,"). Bizzat babam da eğer '*Silmarillion*' yayımlanacak olursa hobbitlerin yokluğunun bir eksiklik olarak algılanacağını çok iyi farkındaydı – üstelik bu durum yalnızca özellikle hobbitleri seven okurlar tarafından böyle algılanmayacaktı. 1956 yılında yazdığı bir mektupta (*The Letters of J.R.R. Tolkien*, s. 238), *Yüzüklerin Efendisi*'nin yayımlanışının hemen ardından şöyle diyordu:

Onun Y. E. kadar sevilleceğini sanmıyorum – hobbitler yok! Tamamen mitolojiyle ve elflerle dolu, (Chaucer'in söyleyebileceği gibi) bütün bu 'yüce biçem' birçok okurun zevkine pek uygun değildir.

* 6.45 Notu: Elinizdeki eserin, 1983 yılında yayımlandığını hatırlayarak, belki bugün için yeni hesaplamalar yapmak isteyebilirsiniz.

1. – Bu isim italik olarak yazıldığında yayımlanmış yapıta; kesme işareti içine alındığında, daha genel anlamda, bütün biçimleriyle yapıta gönderme yapıyorum demektir. cr.

'Silmarillion'da tasarı saf ve karışmamıştır; ve okur da böylesi bir 'aracılık'tan', Kral Théoden, Pippin ve Merry'nin Isengard yıkıntılarındaki buluşmalarının ürettiği gibi önceden düşünülmüş oyunlardan (bir üslup sorununun çok ötesinde) dünyalar kadar uzaktadır:

"Hoşça kalın Hobbitlerim! Umarım bir daha, evimde görüşürüz! Orada yanımda oturup gönlünüzden geleni anlatırsınız bana: Hesabını tuttuğunuz kadarıyla atalarınızın yaptıklarını anlatırsınız ..."

Hobbitler yerlere kadar eğildiler. "Demek ki Yurt Hükümdarı bu!" dedi Pippin alçak sesle. "Hoş, yaşlı bir adamcağız. Çok kibar."

Profesör Shippey'in üzerinde durduğu ikinci nokta şudur,

Silmarillion'in Tolkien'in önceki yapıtlarından farklılaştığı nokta, roman geleneğini kabullenmeyi reddetmesidir. Onun romanlarının (*Hobbit* ve *Yüzüklerin Efendisi* dahil) çoğu, örneğin Frodo ve Bilbo gibi bir karakteri önplana çıkarır ve ardından öyküyü onun başına geldiği kadarıyla anlatır. Romancı elbette ki öyküyü uyduran kişidir, böylece her şeyi bilme hakkını elinde tutar: 'gerçekte' nelerin olduğunu ve kullandığı karakterin sınırlı algısıyla olan zıtlığını açıklayabilir ya da gösterebilir.

Yani gayet açık olarak, bir yazınsal 'zevk' (ya da yazınsal 'alışkanlık') ve aynı zamanda yazınsal 'düş kırıklığı' sorunu – Profesör Shippey'in söyleyişine göre, "ikinci bir *Yüzüklerin Efendisi* isteyenlerin yaşadığı (yanlış) bir düş kırıklığı" – söz konusudur. Bu durum bir isyan duygusuna bile yol açmıştır – bir seferinde bu tepki bana "*Eski Abit* gibi!" sözleriyle ifade edilmişti: bu korkunç bir suçlamadır ve açıkçası hiçbir çekiciliği yoktur (gerçi bu okur yaptığı karşılaştırmaların ağırlığı altında ezilmeden pek uzağa gidemezdi). Elbette ki, 'Silmarillion'da, olağandışı becerilerin tuhaf etkilerine ya da büyüleyiciliğine başvurulmaksızın, doğrudan doğruya yüreği ve hayal gücünü harekete geçirmeye niyetlenilmiştir; ama onun üslubu içkindir ve herhangi bir 'yaklaşımın' onu yaklaşılmaz bulanlara pek yardım edeceği de kuşkuludur.

Üçüncü bir değerlendirme daha vardır (ki Profesör Shippey bunu aynı bağlamda yapmamıştır):

[*Yüzüklerin Efendisi*]'nin bol bol sahip olduğu bir başka nitelik Beowulf'vari 'derinlik etkisidir', ki bu Aragorn'un Tinúviel türküsü, Sam Gamgee'nin Silmaril ve Demir Taç'a dair imaları, Elrond'un Celebrimbor'dan

söz edişi ve başka düzinelerce örneğin gösterdiği gibi şarkılar ve konu dışı sözlerle oluşturulan eski bir destan biçimi kullanılarak yaratılmıştır. Ama bu, içine yerleştirilen öykülere değil *Yüzüklerin Efendisi*'ne ait bir niteliktir. Bunları kendi başlarına anlatmak ve daha geniş bir kuru-lum içinde bile çekiciliklerini koruyacaklarını beklemek korkunç bir hatadır, Tolkien'in yaşayan herkesten daha duyarlı olduğu bir hatadır. 20 Eylül 1963 tarihli bir mektubunda yazdığı gibi:

[*Silmarillion*'ı yazma] işine koyulma konusunda kuşkuvarım var. Sanırım Y. E.'nin çekiciliğinin bir bölümü, arkaplanda yer alan geniş bir tarihe azar azar değinmesinden kaynaklanıyor: ziyaret edilmemiş bir adayı çok uzaktan görmek ya da güneşin aydınlatığı bir sisin içinde parıldayan uzaktaki bir şehrin kulelerini seyretmeye benzeyen bir çekiciliktir bu. Elde edilemez yeni manzaralar bir kez daha ortaya çıkarılmadığı sürece, oraya gitmek büyüü yok etmektir. (*Letters*, s. 333)

Oraya gitmek büyüü yok etmektir. "Elde edilemez yeni manzaralar"ın ortaya çıkarılışına gelince, buradaki sorun – sanırım Tolkien'in defalarca üzerinde düşündüğü gibi – *Yüzüklerin Efendisi*'nde Orta Dünya'nın zaten eski olması ve ardında engin bir tarih ağırlığının bulunmasıdır. *Silmarillion* ise uzun biçimi içinde, başlangıçtan başlamaya mahkûmdur. Daha geride ulaşabileceğiniz hiçbir şey yokken, bir 'derinlik' nasıl yaratılabilir?

Elbette, burada gönderme yapılan mektup, babamın bunun bir sorun olacağını hissettiğini – veya o zamanlar hissettiğini – kesinlikle gösteriyor. Üstelik bu yeni bir düşünce de değildi: 1945 yılında, *Yüzüklerin Efendisi*'ni yazarken bana yolladığı bir mektupta (*Letters*, s. 110) şöyle diyordu:

Bir öykü anlatılmak zorundadır yoksa ortada öykü olmaz, ama yine de asıl kıskırtıcı olanlar anlatılmayan öykülerdir. Sanırım *Celebrimbor*'dan erkilendin, çünkü sayısız *anlatılmamış* öykü hissi taşıyor: uzaklarda görülen dağlar, hiç tırmanılmamış ve asla yaklaşılmayacak olan ırak ağaçlar (Niggle'inki gibi*) – ya da yalnızca 'yakındaki ağaçlar' olacaklar...

Bu sorun, Gimli'nin Moria'da söylediği ve kadim dünyanın yüce isimlerinin çok fazla uzaklarda görüldüğü şarkıda, benim için çok güzel bir şekilde

* – 6.45 Notu : Niggle hakkında daha çok bilgi isteyenlerin J.R.R. Tolkien, *Masallar* (Altıkırkbeş Yayın, 1998) adlı kitabın "Niggle'in Yaprakları" adlı öyküsünü bir kez daha okuması ya da anımsaması gerekmektedir.

betimlemiştir:

Dünya saftı, dağlar yüce mi yüce;
O Eski Günler'de, çok daha önce
Devrilişinden Nargothrond'un yüce kralının
Ve göçmesinden Gondolin'in
Batı Denizleri'nin ötesine... *

"Bak bu hoşuma gitti!" dedi Sam. "Bunu bellek isterdim. *Moria'da, Khazad-dûm'da!* Fakat bütün o lambaları hayal edince karanlık daha da bir ağırlaştı sanki!" Coşkuyla söylediği "Bak bu hoşuma gitti!" ile Sam yalnızca 'yücelik'e, Nargothrond ve Gondolin'in kudretli krallarına, oyma tahtının üstündeki Durin'e 'aracılık' (ve bir şekilde bağlantılandırıcılık) yapmıyor, onları derhal çok daha uzaklara, (*o an için*) aşılmasının yıkıcı görülebileceği büyümlü bir uzaklığa yerleştiriyordu.

Profesör Shippey diyor ki "[*Yüzüklerin Efendisi*'nde yalnızca imalarla yaratılan öyküleri] kendi başlarına anlatmak ve daha geniş bir kurulum içinde çekiciliklerini koruyacaklarını beklemek korkunç bir hatadır". Galiba 'hata', eğer öyküler anlatılmış olsaydı bile, öykülerin anlatılışında değil, böyle bir beklentiği sürdürmekte yatmaktadır; Profesör Shippey'in 1963 yılında babamın kâğıda dökmeli mi dökmemeli mi diye düşünüşünü nasıl anladığı çok açık, çünkü mektuptaki sözleri daha da açılıyor: "İşe koyulma konusunda kuşkularım var"ın anlamı "*Silmarillion*'ı yazma işine koyulmaktır". Ama bunları söylerken babamın yaptığı gönderme – son derece açık bir şekilde – yapıtın kendisine değildir, çünkü o zaten yazılmış ve büyük bir bölümü de defalarca gözden geçirilmişti (*Yüzüklerin Efendisi*'ndeki imalar yanıltıcı değildir): babam için sorun olan şey, aynı mektubun başlarında söylediği gibi, onun (yani '*Silmarillion*'ın) okura sunumunun *Yüzüklerin Efendisi*'nin yayımlanışından sonra yapılacak olmasıydı, babam bu işin doğru zamanının çoktan geçip gittiği düşünüyordu.

* 6.45 Notu: Her ne kadar bu şarkı Metis Yayınları'nda bu şekilde çevrilmiş olsa da, bizce şöyle bir çeviri (yıkılan Gondolin ve Nargothrond şehirleri, denizin ötesine göçenlerse sağ kalan Elfler olduğu için) daha doğrudur:

"Dünya güzeldi, dağlar yüce,
Eski Günler'de, çöküşlerinden önce
kudretli krallarının Nargothrond'un
Ve Gondolin'in, ki artık göçtüler
Batı Denizleri'nin ötesine . . ."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yine de korkarım, bu sunum çok çalışmayı gerektirecek ve ben öylesine yavaş çalışırım ki. Söylenceler (uzun yıllar önce ve farklı zamanlarda yazılmışlardı) üstünde yeniden çalışılıp tutarlı hale getirilmeli; Y. E. ile bütünleştirilmeli; ona biraz daha gelişmiş bir biçim verilmeli. Elimde bu iş için kullanacağım bir yolculuk ve görev gibi basit araçlar yok.

Bu işe koyulup koyulmamaya ilişkin kuşkularım var . . .

Onun ölümünün ardından 'Silmarillion'ı bir biçim içinde yayımlama sorununu ortaya çıktı ve ben bu kuşkuyu ciddiye almadım. *Yüzüklerin Efendisi*'nin "arkaplanda yer alan geniş bir tarihe azar azar değinmek" etkisine sahip olduğu tartışma götürmez ve çok önemlidir, ama orada böylesine sanatsal olarak başvuru "azar azar değinmelerin", "geniş bir tarih"e ilişkin ayrıntılı bilgilerden daha önde gelmesi gerektiğini sanmıyorum.

"Şarkılar ve konudışı sözcüklerle oluşturulan . . . derinlik etkisi" tamamen farklı üslupta yazılmış bir yapıt için ölçüt oluşturamaz: Böylesi bir durum, Eski Günler'in tarihini öncelikle ya da sadece *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki sanatsal kullanımlarının değerine göre değerlendirmeye yol açardı. Diğer yandan düşsel bir zamanda bulanık olarak anlaşılan olaylara doğru geri gitmek hareketi, onların çekicilikleri bulanıklıklarında yattığı için Nargothrond ve Gondolin'in kudretli krallarının öykülerini daha kapsamlı bir şekilde anlatmak, kuyunun dibine tehlikeli biçimde çok fazla yaklaşmak olacaktı, yani Yaratılış öyküsünü sayıp dökmenin dibe vurmak ve kesin bir "derinlik" kaybı olarak "daha geride ulaşabileceğiniz hiçbir şey yok"muş anlamına gelecekmiş gibi mekanik olarak anlaşılmamalıdır.

İşler kesinlikle böyle değil ya da en azından böyle işlemek zorunda değil. "Derinlik" bu anlamda aynı dünyanın farklı zamansal katmanları ya da katları arasındaki bir ilişkiyi ima eder. Okura *düşsel bir zamanda* geriye bakacak bir yer, bir başlangıç noktası sağlandığı sürece son derece eski olanın son derece eskiliği belirgin kılınıp sürekliliği hissettirebilir. *Yüzüklerin Efendisi*'nin böylesine güçlü bir gerçek zaman duygusu hissettirebildiği gerçeği de (salt zaman dizinsel bağlantılandırmalar ve tarih listelerinden çok daha güçlü olarak) gerekli olan bu başlangıç noktasını sağlamaktadır. Birisinin *Silmarillion*'ı okuması için kendisini Üçüncü Çağ'ın sonundaki zamana düşsel olarak yerleştirmesi gerekir – Orta Dünya'nın içinde durup geriye bakarak: Sam Gamgee'nin "Bak bu hoşuma gitti!" diyip "Bunu bellemek isterdim" diye

eklediği zaman noktasına. Üstelik *Silmarillion*'ın kapsayıcı ve doruğa çıkarıcı biçimi, arkasındaki şiir ve "irfan" çağlarını telkin etmesiyle birlikte onları anlatırken bile güçlü bir 'anlatılmamış öyküler' hissi uyandırmakta ve 'uzaklık' asla kaybolmamaktadır. Anlatısal bir ivedilik, hemen yanı başındaki bilinmeyen bir olayın yarattığı baskı ve korku yoktur. Bizler Silmarilleri Yüzük'ü gördüğümüz gibi gerçekten görmeyiz. 'Silmarillion'ın yaratıcısı, kendisinin *Beowulf*'un yazarı hakkında söylediği gibi, "zaten eski ve pişmanlıkla ağırlaşmış şeyleri anlatıyor ve sanatını kederlerin hem delici hem de ırak olduğu kalbe dokunacak kadar kurnazca derinleştiriyordu."

Artık tamamen belirtildiği gibi, babam 'Silmarillion'ı *Yüzüklerin Efendisi*'yle birlikte yayımlamayı çok istiyordu. Bunun o zamanlar yapılabilir olup olamayacağına dair hiçbir şey söylemiyor, böylece ortaya çıkacak olan daha uzun ve birleştirilmiş bir yapıtın kaderine, dörtleme ya da beşleme olarak veya babamın başvuracağı farklı biçimlere ilişkin hiçbir tahinin yürütmüyorum – çünkü 'Silmarillion'ın, Eski Günler'in tarihinin daha da geliştirilmesi durdurulmuştu. Ama onun neredeyse çeyrek yüzyıl sonra ve babamın ölümünün ardından yayımlanışı, bütün 'Orta Dünya Meselesi'nin doğal sunum biçimini ters yüz etti; 1977'de başlıca 'efsanelerin' kendi başlarına ayakta duran bir versiyonunu yayımlamak ve onun kendi kendini açıkladığını öne sürmek, şüphesiz tartışmalı olsa da akıllıcaydı. Yayımlanmış yapıt bir "iskelet" değildi, (düşsel bir dünyanın içinde) onun ne olduğuna ve nasıl oluştuğuna dair hiçbir gönderme yapılmayacaktı. Şimdi bunun bir hata olduğunu düşünüyorum.

1963'te yazılan ve yukarıda değinilen mektup, babamın Eski Günler söylencelerinin hangi biçimde sunulacağını derin derin düşündüğünü gösteriyor. Orijinal biçim *Kayıp Öyküler Kitabı*'dır, yani bir insanoglunun, Eriol'un, okyanusu aşarak yaptığı büyük yolculuğun ardından Elflerin yaşadığı adaya gelişi ve onların tarihini kendi ağızlarından öğrendiği bu biçim (aşama aşama) gözden düşmüştü. Babam 1973 yılında öldüğünde 'Silmarillion' karakteristik olarak karmakarışık: ilk kısımlar fazlasıyla gözden geçirilmiş ya da büyük ölçüde yeniden yazılmıştı, fakat sonlandırıcı kısımlar hâlâ yirmi yıl önce bıraktığı gibiydi; ama en son yazdıklarında bile, çalışmanın içine yerleştirilebileceği bir 'iskelet' ya da bu işe yarayacak bir 'araç'a dair hiçbir iz veya ima yoktu. Sanırım babam, sonunda hiçbir şeyin işe yaramayacağı sonucuna varmıştı ve (düşsel bir dünyanın içinde) nasıl kaydedilmiş olduğuna

ilişkin açıklamaların ötesinde hiçbir şey söylenmeyecekti.

Yüzüklerin Efendisi'nin orijinal edisyonunda, Bilbo, Yarmavadi'de Frodo'ya ayrılık armağanı olarak "karmaşık bir el yazısıyla çeşitli zamanlarda hazırladığı ve kırmızı kapaklarında *Elfşeden Çeviriler Hazırlayan B. B.* yazılı bazı irfan kitapları"nı veriyordu. İkinci edisyonda (1966) "bazı kitaplar", "üç kitap" olarak düzeltildi ve o edisyonda önsöze eklenen *Shire Kayıtları Hakkında Bir Not*'ta babam, "kırmızı deriyle birbirine bağlanmış üç koca cilt"nin içeriğinin Gondor'da, Kralın Kâtibi Findegil tarafından Dördüncü Çağ'ın 172. yılında yazılan Batısınırı'nın Kırmızı Kitabı'nın kopyasında korunduğunu söyledi ve şunları da ekledi:

[Bilbo'nun] Yarmavadi'de bulunan hem canlı, hem yazılı bütün kaynaklardan yararlanarak hazırladığı bu üç cildin büyük bir beceri ve bilgi ürünü olduğu söylenmektedir. Fakat bunlar Frodo tarafından pek kullanılmadıklarından ve hemen hemen tamamen Eski Günler ile ilgili olduklarından bu konuda burada başka bir şey söylenmemektedir.

The Complete Guide to Middle-earth adlı kitabında Robert Foster diyor ki: "*Quenta Silmarillion*, kuşkusuz Batısınırı'nın Kırmızı Kitabı'nda korunan Bilbo'nun *Elfşeden Çeviriler*'inden birisidir." Ben de böyle olduğunu varsayıyorum: Bilbo'nun Frodo'ya verdiği "irfan kitapları" en sonunda soruna bir çözüm getirmişti: Onlar 'Silmarillion'dı. Oysa burada değinilen kanıttan başka babamın yazıları arasında, bildiğim kadarıyla, başka hiçbir yerde bu konuya değinilmiyordu; o zamanlar ben (şimdi bu davranışımın yanlış olduğunu düşünüyorum) sorunu çözmek için uğraşmaya ve yalnızca tahmin ettiğim şeyi kesinleştirmeye gönülsüzdüm.

'Silmarillion' konusunda, önümde üç seçenek bulunuyordu. Yapıtın tamamlanmamış oluşuna ve bölümleri arasındaki tutarsızlıklara dayanarak, onu yayımlanmaktan süresiz bir şekilde alıkoyabilirdim. Yapıtın doğasını aynen kabul edebilir ve kitaba yazdığım önsözde "malzeme çeşitliğini sunma girişiminden – 'Silmarillion'ın yarım yüzyıldan uzun bir süreye yayılarak devam eden, gelişip değişen bir yaratılış metni olduğu"ndan söz edebilir, *Unfinished Tales*'de söylediğim gibi (s. 1), "yorumsal olarak birbirine bağlı, karmaşık ve iç içe geçmiş metinler" bütünü olduğundan bahsedebilirdim – ki bu, sözcüklerin ima ettiğiinden çok daha büyük bir işe koyulmak demekti. Bu durumda üçüncü yolu,

"bana görüldüğü kadarıyla en uyumlu ve kendi içinde tutarlı hikâyeyi üretmek amacıyla, bir şekilde seçip düzenleyerek tek bir metin halinde bitirmeyi" seçtim. Bu karara vardıktan sonra, benim ve bana yardım eden Guy Kay'ın tüm editöryal çabaları, babamın 1963'te yazdığı mektupta belirttiği amaca yönlendi: "Söylenceler üstünde yeniden çalışılıp tutarlı hale getirilmeli; Y. E. ile bütünleştirilmeli". Hedef 'Silmarillion'ı "tamamlanmış ve bütünsel bir nesne" olarak sunmak olduğu için (gerçi bu durumda olayın doğası gereği tam bir başarı elde edilemezdi), yayımlanmış kitapta tarihinin karmaşıklığının ortaya konulmamasına karar verilmişti.

Ama yine de bu durum, üzerinde ne kadar çok düşünülmüş olursa olsun, hiçbir şekilde öngörülemeyen bir sonucu doğurdu: 'Silmarillion'a başka bir bilinmezlik boyutunun daha eklenilişini, yapıtın yazılış dönemine ilişkin kuşkular, 'erken' mi yoksa 'geç' dönem bir çalışma mı sayılacağı ya da bunun oranının ne olacağı ve editöryal müdahaleyle yapılan değişikliklerin (hatta uydurmaların) dereceleri gibi tökezletici engeller ve pek çok hoşnutsuzluk kaynağı ortaya çıkmıştı. Profesör Randel Helms, *Tolkien and the Silmarils* adlı kitabında (s. 93), soruyu şu şekilde ortaya koymuştur:

Silmarillion'ın gelişme süreciyle benim gibi ilgilenen herhangi biri *Bitmemiş Öyküler*'i incelemek isteyecektir, bu, yalnızca iç içe geçmişlik değeri yüzünden değil, önceliyle arasındaki ilişkisi edebiyat eleştirmenliğinin kalıcı bir sorunu olan 'edebi eser gerçekte nedir?' sorusuna klasik bir örnek sağlayacağı içindir. Kitap, yazarın niyetlendiği (ya da niyetlenmiş olabileceği) mi olacaktır, yoksa sonradan bir editörün verdiği kararlar mı? Sorun, tıpkı *Silmarillion*'da olduğu gibi, özellikle bir yazar yapıtını bitirmeden öldüğünde ve geride bazı bölümlerin birden fazla versiyonunu bıraktığında, bunlar başka bir yerde yayımlandığında eleştirmeye kalkışılırken ciddileşmektedir. Eleştirmenler, "gerçek" öykünün hangi versiyonunu ele alacaktır?

Ama aynı zamanda da demektedir ki: "Christopher Tolkien, *Silmarillion*'ın sahip olduğumuz şeklinin babanın değil, oğlunun uydurması olduğunu dürüstçe belirterek, bu noktada hepimize yardım etmiştir," ve bu da benim sözlerimin yol açtığı ciddi bir yanlış anlaşılmadır.

Tekrar Profesör Shippey'e dönersek; 'Silmarillion' metninin 1937 yılında yazılmış olan "çok büyük bir bölümünün" yayımlanmış versiyonda yer aldığına

dair verdiğim güvenceyi ciddiye almakla birlikte, onu bir 'geç dönem' yapıtı, hatta yazarın en son yapıtı olarak görmeye açıkça çekinmektedir. Ve "Hobbit'in Metni: Tolkien'in Notlarını Düzenlemek" (Kanada'da İngilizce Çalışmalar, VII, 2, 1981 yazı) başlıklı makalesinde Constance B. Hieatt, "nitelik gayet açıktır ki, *Silmarillion*'ın arkasındaki yazarsal düşüncesinin gelişme basamaklarını asla göremeyeceğiz," sonucuna varmaktadır.

Ancak zorlukların ve belirsizliklerin ötesinde kesin ve apaçık olan şey, bütün zamanları, mekânları, varlıkları açısından Orta Dünya ve Valinor ile yaratıcısı arasında derin bir tutarlılık ve hayati bir ilişkinin varlığının söz konusu olduğudur; yazınsal biçimleri ne olursa olsun ve uzun bir ömür dikkate alınarak bakıldığında bazı bölümler ne kadar değişken yapıları gibi görünürse görünsün. Babamın bizzat kendisi *Yüzüklerin Efendisi*'ni neşre okuyanların çoğunun Orta Dünya'ya öykünün mizanseninden başka bir şey olarak bakmak istemediklerini ve derin yerleri keşfetmeyi dilemeden 'derinlik' duygusundan keyif aldıklarını çok iyi anlamıştı. Ama bu 'derinlik' elbette, tıpkı içlerinde kitap olmayan taklit kitap rafları gibi, bir yanılsama değildir; ve Quenya ile Sindarin dilleri kapsamlı yapılarıdır. Yazınsal eleştirel sorunlarla ilgilenmeden ve gayet haklı olarak, bu dünyada yapılacak keşifler vardır; onun yapısını, söylenceden Yaratılış'a kadar en geniş ve kapsamlı bir biçimde anlamaya çalışmak son derece uygun bir yaklaşım olacaktır. Bu düşsel dünyanın yazarına anlamlı gelen her kişisi, her özelliği kendi başına dikkate değer boyutlardadır, Manwë ya da Eänor, Gandalf ya da Galadriel'den, Silmariller Yüzükler'den daha az önemli değildir; Ulu Müzik, tanrısal hiyerarşi, Valar'ın mekânları ya da Ilúvatar'ın Çocukları'nın yazgısı bütünü anlaşıyor içinde önemli parçalarıdır. Böylesi araştırmalar ilke olarak hiçbir şekilde gayri meşru değildir, ki düşsel bir dünyanın, düşsel olmayan dünyanın diğer düşünme ve araştırma nesneleri kadar, düşünme ve araştırma nesnesi olarak kabul edilmesiyle başlar. Bu yaklaşım ve başkalarının paylaştığı bilgilerle *Unfinished Tales* denen derlemeyi oluşturdum.

Ama yazarın kendi hayallerine ilişkin vizyonu sürekli olarak ve yavaşça yerinden kayarak parçalanmış ve genişlemişti: Yalnızca *Hobbit* ve *Yüzüklerin Efendisi* gibi bazı parçaları, onun yaşamı süresince su yüzüne çıkıp yayımlanarak sabitlenecekti. Orta Dünya ve Valinor çalışması işte bu yüzden böylesine karma karmaşıktır; çünkü çalışmaya konu olan nesne sabit değildir, ama

vardır, yalnızca zamanı 'enlemesine' keserek özlü bir değişiklik geçirmeyen basılı bir kitap olarak değil, zaman içinde (yazarın ömrü kadar) 'boylamasına' genişleyerek vardır. *Silmarillion*'ın yayımlanmasıyla birlikte 'boylamasına' olan şey 'enlemesine' kesilmiş ve ona zorla bir tür kesinlik yüklenmiştir.

Epey laf cambazlığına dayalı bu tartışma, *Kayıp Öyküler Kitabı*'nı yayıma hazırlamama ilişkin birincil nedenlerimi açıklamaya dair bir girişimdir. Orta Dünya ve Valinor'un 'boylamasına' bir görüntüsünü sunmaya yönelik ilk adımdır: Devasa coğrafi genişlemenin merkezden dışarıya doğru taşarak Beleriand'ı (olduğu yerden) batıya ittiği dönem çok uzak bir gelecektedir; Beleriand'ın batışıyla son bulan Eski Günler'in olmadığı bir zamandır, çünkü henüz Dünya'nın diğer Çağları yoktur; Elflerin hâlâ 'periler' olduğu zamandır ve bilgili bir Noldo olan Rúmil bile, babamın sonraki yıllarındaki tumturaklı 'ilim efendileri'nin çok uzağındadır. *Kayıp Öyküler Kitabı*'nda Noldor prensleri henüz belli belirsiz bir şekilde ortaya çıkmışlardır, Beleriandlı Gri Elfler yoktur; Beren, bir İnsan değil bir Elftir ve onu yakalayan varlıksa, bu rolde Sauron'un nihai öncülü olarak, içinde bir iblisin yaşadığı canavar gibi bir kedir; Cüceler kötü bir halktır; Quenya ile Sindarin dillerinin tarihsel ilişkileri oldukça farklı bir şekilde tasarlanmıştır. Bunlar birkaç belirgin özelliktir, ama böyle bir liste büyük ölçüde uzatılabilir. Öte yandan, varlığını koruyacak çok sağlam bir altyapısı vardır. Ayrıca Orta Dünya tarihinin tarihi çok az şey açıkça iptal edilerek gelişmiş, genellikle aşamalı küçük dönüşümler olmuştur, öyle ki söylencelerin yayılması (süreç içinde, örneğin, Nargothrond öyküsü Beren ve Lúthien arasında bağlantı kurar, ama *Kayıp Öyküler*'de bir bağlantı iması olmamasına rağmen her iki öge de vardır), nice zihnin ve kuşağın ürünü olarak efsanelerin halkların arasında yayılmasına benzeyebilmiştir.

Kayıp Öyküler Kitabı, Birinci Dünya Savaşı sırasında, 1916-17 yıllarında, henüz yirmi beş yaşında olan babam tarafından yazılmaya başlanmış ve bundan birkaç yıl sonra tamamlanmadan bırakılmıştır. Bu çalışma, Valinor ve Orta Dünya tarihinin, en azından tam biçimlenmiş bir anlatı olarak başlangıç noktasıdır; ama babam *Öyküler*'i tamamlamadan önce uzun şiirlerin oluşturulmasına yönelmişti: uyaklı beyitler halindeki *Leithian Destanı* (Beren ve Lúthien'in öyküsü) ile aliteratif dizeli *Hurin'in Çocukları*. Babamın 'Mitoloji'sinin şiirsel

biçimi yeni bir başlangıç noktasından¹, 1926'da yazdığı çok kısa bir özet ya da onun dediği gibi 'Taslak' olarak tekrar başlamıştır ve bunda açıkça aliteratif şiirin anlaşılması için gerekli bilgisel arkaplanını sağlamak niyeti güdülmüştür. Şiirsel biçimin yazılı gelişiminin daha ileri aşamaları, 'Taslak'tan çıkan düz bir hat halinde 1937 yılının sonuna doğru tamamlanmak üzere olan 'Silmarillion'a ulaşır, ama babam işte o günlerde, aynı yılın Kasım ayında, onu bu haliyle Allen and Unwin'e yollamak üzere yazmayı bıraktı; fakat 1930'larda, *Valinor Yıllıkları* ve (bazı parçaları *Ælfwine* (Eriol) tarafından yapılan Eski İngilizce'ye çevirilere dek uzanan) *Beleriand Yıllıkları* denilen vakayinameler, Rúmil tarafından yazılan Dünya'nın Şekli, *Ambarkanta* denen evrenbilimsel bir kitap ve Gondolin'li Pengolod tarafından yazılan "Dillerin Dökümü", *Lhammas* gibi metnin önemli yan kolları ve alt metinleri de oluşturulmuştu. Sonra Birinci Çağ tarihi yıllar boyunca bir yana bırakılıp kalacaktı, ta ki *Yüzüklerin Efendisi* tamamlanana dek, ama onun yayımlanışından sonraki yıllarda, babam büyük bir hevesle 'Silmarillion'a ve onunla bağlantılı çalışmalarına geri dönmüştü.

Kayıp Öyküler'in bu edisyonu, umduğum gibi gelişirse, iki bölüm olarak yayımlanarak şiir ve düzyazı halindeki tarihi sonraki yazılara taşıyan bir dizinin başlangıcı olacaktır; ve bu umutla elinizdeki kitaba onu izleyebilecekleri de kapsayabilir diye bir 'üst başlık' ekledim, ama yine de "Orta Dünya Tarihi"nin fazla abartılı olduğunun ortaya çıkmasından korkuyorum. Her durumda bu başlık geleneksel anlamda bir 'Tarih'i kastetmiyor: Niyetim tamamlanmış ya da büyük ölçüde tamamlanmış metinler vermek ve böylece kitapların yayımlanmış bir dizi oluşturmasını sağlamak. Bunun başlıca nedeni olarak, sayısız tek ya da ayrı hattın göz önüne serilmesini ortaya atmıyorum, daha çok bir bütün olarak okunabilecek ve okunması gereken yapıtları erişime sunmayı hedefliyorum.

Bu uzun evrimin hatlarını çıkarmakla derinden ilgileniyorum ve umarım ortaya öyle bir şey ortaya çıkar, ki başkalarına da bu türden bir araştırma yapma zevkini verir: Öykü veya evren bilimsel kuramdaki büyük değişiklikler ya da keskin gözlü Legolas Yeşilyaprak'ın *Gondolin'in Yıkılışı* öyküsünde gelişini önceden haber verircesine ortaya çıkması gibi ayrıntılar üstüne araştırmalar. Oysa, bu eski el yazmaları sadece köken çalışmaları için ilginç değildir. Orada

1.- Yalnızca *Ainur'un Müziği*, *Kayıp Öyküler Kitabı*'ndaki halinden sonraki biçimlere, el yazısından el yazısına doğrudan bir gelişim göstermiştir; çünkü *Ainur'un Müziği* diğerlerinden ayrılmış ve bağımsız bir çalışma olarak sürmüştür.

babamın asla açıkça reddetmediği çok şey bulunacaktır (en azından şimdiye kadar herhangi birinin söyleyebileceği kadarıyla) ve 'Silmarillion'ın, 1926 yılındaki "Taslak" halinden bu yana, bir köprü ve doruk noktası olarak, çok daha uzun çalışmaların (gerçekte var olsunlar olmasınlar) özünü teşkil ettiği anımsanacaktır. Babamın amacına ulaşmak için çok kadim bir üslup geliştirmesi kesinlikle anlamsız değildir: Çünkü bu çok geniş çaplıdır ve gerçekleştirilmesi büyük bir çaba istemektedir, eski Elflerin büyüleri ve tuhaf doğalarının yanı sıra ve sık sık alaycı bir mizaha dönerek sinsi Melko'nun ya da Ulmo ve Ossë'nin yaptıklarını anlatmaya da son derece uygundur. Bu son yaklaşımlar, zaman zaman komik kavramlar oluşturur ve babamın daha sonraki 'Silmarillion' metinlerinin çekim gücüne girmeyen akıcı ve canlı bir dille aktarılmıştır (böylece Ossë, adaları deniz yatağına demirlerken "köpüklü işlerle uğraşarak" dolaşır, Tol Eressëa'nın kayalıkları ilkin deniz kuşları sürüleriyle dolar, "kayalıklar tamamen gürültülü bir konuşma ve balık kokusuyla dolmuştu, kayalıkların çıkıntılarının ya da suların ortasındaki kayalıkların ve dillerin üstlerinde büyük sürüler toplanırdı", Kıyıdiyarı Elfleri sonunda denizi aşarak Valinor'a çekildiklerinde, muhteşem bir şekilde "balıksı aracına binen Ulmo, en arkadaydı, Ossë'yi yenmek ve Kıyıdiyarı Elfleri'ne yardım etmek için borular güçlü bir şekilde üfleniyordu").

Kayıp Öyküler, babam onları terk etmeden önce yayımlanmasını düşünebileceği bir biçime asla ulaşmamış, hatta o noktaya yakınlaşmamıştır bile; deneysel ve eğreti bir yapıları vardı, yazıldıkları yıpranmış defterler tomar yapıp ortadan kaldırılmış ve geçen yıllar boyunca onlarla bir daha hiç ilgilenilmemişti. Onları basılı bir kitap halinde sunmak editöryal çalışmayla ilgili pek çok dikenli sorunu ortaya çıkardı. İlk olarak, elyazılarını okumak doğası gereği çok zor bir işti: metnin büyük bölümü kurşunkalemle aceleyle yazılmıştı, artık yer yer okunması güçleşmişti, büyük bir sabır ve büyüteç gerektiriyor, gösterilen çabanın karşılığı her zaman alınamıyordu. Üstelik bazı öykülerde babam orijinal kurşunkalem metni silmiş ve üzerine gözden geçirilmiş bir versiyonu mürekkeple yazmıştı – babam bu dönemde kâğıt yaprakları yerine ciltli defterler kullandığı için yer darlığı çekmiş, bu yüzden öykülerin bazı kısımları başka öykülerin ortasına yazılmıştı ve bunlar yer yer korkunç bir metin bulmacası oluştuyordu.

İkinci olarak, *Kayıp Öyküler*, bir anlatının bölümlenmesine uygun olarak birbirlerini izleyen bir sıra içinde yazılmamıştı; ve (kaçınılmaz olarak) babam,

yapıt henüz gelişme aşamasındayken bile öykülerde yeniden düzenlemeler ve gözden geçirmeler yapmaya başlamıştı. *Gondolin'in Yıkılışı* Eriol'a anlatılacak öykülerin ilki, *Tinúviel'in Öyküsü* ise ikincisi olarak yazılmıştı, ama o öykülerde anlatılan olaylar tarihin sonunda geçmekteydi; öte yandan, mevcut metinler sonradan yapılmış gözden geçirmelerin ürünüydü. Bazı durumlarda gözden geçirilmiş biçimden eski olan hiçbir şey okunamıyordu; bazı durumlardaysa her iki biçim de uzunlukları bakımından tam ya da kısmen vardı; bazen yalnızca giriş kabilinden bir metin geriye kalmıştı ve bazı bölümlerdeyse biçimsel bir anlatı dahi yoktu, sadece notlar ve tasarılar vardı. Birçok denemenin ardından, *Öyküler*'i bir anlatı sıralamasına sokmaktan başka hiçbir sunumun uygun olmayacağına karar verdim.

Öyküler'in yazılması ilerledikçe, zaman içinde aralarındaki ilişkiler de değişmiş, araya yeni tasarımlar girmiş ve dillerin anlatıyla birlikte *aynı hızda* gelişmesi, isimlerin sürekli olarak yeniden düzenlenmesini gerektirmişti.

Böylesi karmaşıklıkları yapay olarak ortadan kaldırarak metni düzeltmek yerine, onları dikkate alıp anlatmaya çalışan bir edisyon, birtakım belirsizlikler, anlaşılması güç şeyler üretmeye uygundur ve okur bir an olsun tek başına bırakılamaz. Bir yandan bunu isteyenler için asıl metinsel kanıtları sağlayarak oldukça eksiksiz bir döküm çıkarırken, diğer yandan da *Öyküler*'i içine kolayca girilebilir ve düzenli kılmaya çalıştım. Bunu gerçekleştirmek için şu yolları kullanarak, metinlerdeki dipnot miktarlarını büyük ölçüde azalttım: İsimler üzerinde yapılmış sayısız değişikliklerin hepsi geçtikleri her noktada tek tek gösterilmedi, bunun yerine öykü sonlarında bir araya getirildiler, (ama isimlerin geçtiği yerler Dizin'den bulunabilir); metnin içeriğine ilişkin dipnotların neredeyse tamamı her öyküyü izleyen bir açıklama yazısı ya da kısa denemenin içinde toplandı veya tıktıştırıldı; neredeyse bütün dilbilimsel yorumlar (birincil olarak sözcüklerin köken bilgileri), kitabın sonundaki Adlar Eki'nde bir araya getirildi ki, orada 'Elf' dillerinin eski evrelerine ilişkin geniş bilgiler bulunabilir. Aynı şekilde numaralandırılmış notlar büyük ölçüde diğer metinlerde bulunan farklılıklar ve çeşitlemelerle sınırlandırılmaya çalışıldı, canını bütün bunlarla sıkmak istemeyen okur, bu sayfaları atlayarak *Öyküler*'i hemen hemen sadece bunları kaçırdığını bilerek de okuyabilir.

Daha çok *Öyküler*'in içinde ne dendiğine ilişkin bağlantılar ve onları basılı *Silmarillion* ile karşılaştırarak tartışmakla ilgilenildiği için Yorumlar bilinçli

olarak sınırlı tutuldu. Paralellikleri, kökenleri ve etkileri es geçtim; *Kayıp Öyküler* ile basılmış yapıt arasındaki karmaşık gelişimden büyük ölçüde kaçınarak (çünkü bunları genel hatlarıyla bile belirtmek dikkat dağıtır diye düşünüyorum), iki sabit nokta arasındaki sorunu basitleştirilmiş biçimde ele aldım. Çözümlemelerimin tamamen doğru ve isabetli olduğunu bir an bile varsaymadığımı belirtirim, ki *Öyküler*'deki bulmacamsı özelliklere ilişkin çözümlere dair benim de gözden kaçırdığım birtakım ipuçları olmalı. Ayrıca öykülerde geçen ve artık kullanılmayan, çok kadim veya nadir sözcükleri kapsayan bir sözlükçe de eklendi.*

Metinler orijinal el yazılarına çok yakın bir biçimde sunulmuştur. Yalnızca cümlelerin devrik ya da dilbilgisel tutarlılığın eksik olduğu yerlerde, çok küçük ve bariz kaymalar sessizce düzeltildi. Bazen de *Öyküler*'in alalecele yazılmış bir taslaktan öteye geçmediği durumlarda, bunları olduğu gibi bıraktım. Noktalama işaretlerini koymak konusunda kendime daha çok özgürlük tanıdım, çünkü babam hızla yazarken işaretleri sık sık yanlış yerlere koyar veya hiç koymazdı, büyük harflerde tutarlılık konusunda ondan ileriye gittim. Çekinerek de olsa, Elf adlarının vurgularını belirtmek için tutarlı bir dizge geliştirdim. Örneğin babam şöyle yazmıştı: *Palûrien, Palûrien, Paluri-en; Ónen, Onen; Kôr, Kor*. Uzun sesli olan ve uzatma işareti gerektiren harfler için kapalı vurgu, uzatma işareti kullanılan tek hecelilere konmuş uzatma işaretleri dışında, orijinal metinlerdeki diğer vurgular için açık vurgu kullandım – yani *Palûrien, Ónen, Kôr*: benzer bir dizge, en azından göze çarptığı kadarıyla, geç dönem Sindarin'de de vardır.

Son olarak, bu kitabın iki bölüme ayrılması sadece *Öyküler*'in uzunluğuna bağlıdır. Kitap bir bütün olarak tasarlanmıştır ve ikinci bölümün ilkinin basıldığı yıl içinde yayınlanacağını umuyorum; ama her bölümün kendi Dizin'i ve İsimler Eki vardır. İkinci bölüm pek çok açıdan *Öyküler*'in en ilginçlerini kapsamaktadır: *Tinúviel, Turambar* (Túrin), *Gondolin'in Yıkılışı* ve *Nauglafring'in Öyküsü* (Cücelerin Gerdanlığı); *Eärendel'in Öyküsü*'nün ana hatları ve yapıtın sonu; ve *İngiltereli Ælfwine*.

Christopher Tolkien

* 6.45 Notu: İki sayfadan oluşan bu küçük sözlükçe – tıpkı Chris'in söylediği gibi – tamamen İngilizce ile ilgili olduğu için yayınevimiz tarafından es geçilmiştir.

1.
kayıp oyun kulübesi

Kayıp Öyküler'den bazılarının yazıldığı ve artık son derece yıpranmış durumdaki 'Lise Alıştırma Defterleri'nden birinin kapağına babam şöyle yazmış: *Kayıp Öyküler Kitabı'nın girişini oluşturan Kayıp Oyun Kulübesi*; kapağın üstünde ayrıca annemin el yazısıyla adının baş harfleri E.M.T. yazılmış ve bir tarih atılmıştır, 12 Şubat 1917. Bu defterdeki öykü annem tarafından el yazısıyla yazılmıştır ve defterin içine konulmuş olan babamın tek tek yapraklara kurşunkalemle çok kaba bir şekilde yazdığı metnin temize çekilmiş bir kopyasıdır. Yani öykünün asıl yazılış tarihi 1916-17 kışının öncesi olabilir, ama belki de değildir. Temize çekilmiş kopya, orijinal metne tamamen sadıktır; genellikle önemsiz olan (isimlerin değişmelerinden dışında) birtakım ilave değişiklikler, bu temize çekilmiş kopyanın üstüne sonradan yapılmıştır. Burada verilen metin, onun son biçimidir.

Şimdi zaman geldi, uzak ülkelerden bir gezgin, çok meraklı bir adam tuhaf diyarları, tanınmayan halkların yaşadığı yerleri ve âdetlerini görmeyi arzulayarak bir gemiye binip peri dilinde Tol Eressëa olan ama Gnome'ların¹ Dor Faidwen Kurtuluş Diyarı dediği Yalnız Ada'ya ulaşana kadar uzak batıya doğru gitti ve oraya ait harika bir öykü vardır.

Uzun bir yolculuğun ardından bir gün, akşamın ışıkları birçok pencerede yakılmışken, geniş ve ağaçlık bir düzlüğün içinde bulunan bir tepenin eteklerine ulaşmıştı. Artık bu büyük adanın merkezine yaklaşmıştı, pek çok gün boyunca oranın yollarında dolaşmış ve gecelerini, ister küçük bir köy ister büyük bir kasaba olsun, mumların yakıldığı akşam saatlerinde oranın halkından kimlere rastlamışsa onların evlerinde konaklayarak geçirmişti. Böylesi zamanlarda bir kâşif yüreği taşıyanların dahi yeni manzaralar görme arzusu azalır, hatta bu yolcu gibi bir Eärendel oğlu olanların bile düşünceleri daha çok yemek yemeye, dinlenmeye ve yatağa girip uykuya dalma vaktinin gelmesinden önce öyküler anlatılışına kayardı.

Şimdi küçük tepenin eteğinde dikilirken hafif bir meltem çıktı ve sonra değişmeyen berrak ışıktaki başının üstünden bir ekinkargası sürüsü uçtu. Güneş, düzlüğün çevresinde göz alabildiğince uzanan

6.45 *Notu* : Elinizdeki kitabın derinliklerine dalmadan önce şunu belirtmek istiyoruz ki: Gnome'lar, Avrupa folklorunda yeraltındaki değerli hazine kaynaklarını koruyan, cüce benzeri yeraltı cinleri ya da yeryüzü ruhları olan mitolojik varlıklardır. Ortaçağ mitolojilerinde, kavruk ve çarpık çurpuk yaşlı bir adama benzeyen, sakat (genellikle kambur) ve küçük yaratıklar olarak betimlenirdi. Gnome ırkının kralı Gob'un sihirli bir kılıçla halkını yönettiği ne ve insanın melankolik doğasını etkilediğine inanılırdı. 16. yüzyılda İsveçli simyacı Paracelsus'un, balıkların suda ilerlemesi gibi gnome'ların da toprağın içinde hareket edebildiklerini anlattığı yapıtları terimin kullanımını daha da yaygınlaştırmıştır. J.R.R.'in anlattığı Gnome'larla (yani Noldor) bütün bunların pek ilgisi yok gibi görünse de bilgi bilgidir.

karaağaçların dalların ardında bir süre önce batmış, son altın ışıkları yaprakların arasında solarak köklerin altında uyuyup şafağa kadar düş görmek için ormanın açıklıkları boyunca kayıp gitmişti.

Üstündeki ekinkargaları, eve dönüş özlemini dillendirdiler ve hızlı bir dönüşle tepenin doruğundaki birtakım yüksek karaağaçların üzerlerinde bulunan yuvalarına gittiler. Sonra Eriol (çünkü ada halkı onu bu isimle çağıracaktı ve anlamı "Tek başına düş kuran" demekti, ama onun önceki isimleri bu öykünün hiçbir yerinde söylenmez) düşündü: "Dinlenme vakti yaklaştı, küçük bir tepenin üstündeki bu güzel görünüşlü kasabanın adını bile bilmiyor olsam dahi dinlenip geceyi geçireceğim yeri burada arayacak ve yarına kadar daha ilerilere gitmeyeceğim, belki ondan sonra da gitmem, çünkü burası güzel görünüyor ve meltemlerinin hoş bir kokusu var. Burası bana, duvarlarının içinde yaşayanların yüreklerinde, soylu mekânlarında, hazinelerinde harika ve güzel şeyleri, eskiye dair birçok sırrı saklıyormuş gibi geliyor."

Eriol güneyden geliyordu ve bir yanı üzeri nice çiçekle kaplanmış gri taştan büyük bir duvarla sınırlanmış ya da kocaman koyu porsukağaçlarının üstlerine sarktığı yerlerin içinden geçen dümdüz bir yol önünde uzanıyordu. Yol boyunca tırmanırken ağaçların arasından ilk yıldızların parladığını görebiliyordu, hatta daha sonra bu güzel şehir için bestelediği şarkıyı söylerken bile görecekti.

Şimdi tepenin doruğunda evlerin arasındaydı, kıvrılan bir ara sokağa tesadüfen saparak aşağıya doğru yürüdü, ta ki gözleri tepenin batı yamacının biraz aşağısında minicik bir eve takılana kadar, nice küçük penceresinin perdeleri sıkıca kapatılmıştı, ama yine de yüreklerle mutluluk saçan en sıcak ve en tatlı ışık dışarıya sızıyordu. Yüreğine yumuşacık bir dostluğun hasreti düştü ve içindeki yolculuk isteği öldü – büyük bir özlem tarafından itilerek bu kulübenin kapısına doğru yöneldi ve çaldı, gelip kapıyı açan kişiye evin ve içinde yaşayanların adını sordu. Ona burasının Mar Vanwa Tyaliéva ya da Kayıp Oyun Kulübesi olduğu söylendi ve bu isim onu epey meraklandırdı.

Ona dendi ki, burasını uzun yıllar önce Lindo ile Vair  inşa etmişti, burada onlarla birlikte sayıları hiç de az olmayan aileleri, dostları ve çocuklar yaşıyordu. Kulübenin boyutlarını düşününce bu durum onun merakını öncekinden daha da fazla çekmişti; kapıyı açan kişi onun aklından geçenleri sezerek dedi ki: “Ev küçüktür, ama burada oturanlar daha da küçüktür –    nk  içeri giren herkes gerçekten de çok küçük olmalı ya da daha eşikte dikilirken bile kendi isteğiyle çok küçük bir halk haline gelmeyi dilemelidir.”

Bunun  zerine Eriol dedi ki, eğer bunu isterler ve kendi isteğiyle eşiğin üstünde yeterince k   lebilirse, gerçekten içeriye girmeyi ve Vair  ile Lindo’nun bir gecelik konuklarına sunacakları dostluğu içtenlikle arzuluyordu. Diğeri ona “Gir” dedi ve Eriol içeriye adımıını atıp etrafına bakındı, çok geniş bir mekâna sahip fazlasıyla neşeli bir eve benziyordu ve evin beyi Lindo ile karısı Vair  onu karşılamak için öne  ıktılar; Yalnız Ada’ya ayak bastığından beri oldukça neşeli olmasına rağmen Eriol’un yüreği daha önceki yolculuklarının hiçbirinde olmadığı kadar sevinçliydi.

Sonra Vair  hoş geldin sözleri söyledi ve Lindo adını, nereden geldiğini, neyi arıyor olabileceğini sordu, o da kendisini bir Yabancı olarak adlandırdı, Büyük Topraklar’dan² geldiğini ve yolculuk etme arzusunun onu götüreceği yerleri aradığını söyledi, derken büyük salona akşam sofrası kuruldu ve Eriol sofraya davet edildi. Yaz aylarında olmalarına rağmen salonda    büyük ateş yanıyordu – biri salonun diğer ucunda, diğerleri de masanın iki yanındaydı ve Eriol içeri girdiğinde onların aydınlığı dışında her yer ılık bir loşluk içindeydi. Ama tam o anda birçok kişi ellerinde garip desenli çubuklara takılmış her tür ve boyda mumlar taşıyarak geldi: Çoğu ağaç oyma, diğerleri de dövülmüş metaldendi, bunlar masanın ortasına ve yanlarına dizildi.

Aynı anda, tatlı sesi evin i inin çok uzaklarından gelen büyük bir gong ve ardından bir sürü ayağın patırtısına karşan sayısız kahkahayı andıran sesler duyuldu. Vair , yüzünü neşeli bir şaşkınlığın

kapladığını gördüğü Eriol'a dedi ki: "Bu Tombo'nun, Çocukların Gongu'nun sesidir, Yeniden Bulunan Oyun Salonu'nun hemen dışındadır, yeme içme zamanında onları bu salona toplamak, üç kez de Kütük Ateşi Odası'nda kendilerine öykülerin anlatılması için çalışır," ve Lindo ekledi: "Eğer o çalarken, koridorlarda kahkahalarla birlikte ayak sesleri duyulursa, duvarlar dahi o akşamki üç darbenin sarıntısıyla ve neşeyle titreşir. Bu üç darbenin sesi, Gong-bekçisi Küçükyürek için günün en mutlu anlarıdır, ki kendisi eskinin mutluluğunu yeteri kadar bildiğini söyler ve ruhunun çok neşeli olmasının yanında ömrü sayılamayacak kadar kadimdir. Eärendel ile birlikte, Kôr'u aramak için çıktıkları o son seferde Wingilot'la yelken açmıştır. Bu Gong'un Gölgesi Denizler'de çınlayışı, Alacakaranlık Adaları'nın batısına doğru çok uzaklarda yükselen İnci Kulesi'nde Uyuyan'ı uyandırmıştı."

Eriol'un aklı bu sözlere çok takıldı, önünde yeni bir dünya ve sayısız güzellik açılıyormuş gibi geliyordu ve Vairë tarafından içeri davet edilene kadar bunlar hakkında hiçbir şey duymamıştı. Sonra başını kaldırıp baktı ki hey, salonun bütün sıraları ve sandalyeleri her çeşit, cins ve boyda çocuklarla dolmuş, aralarına her huy ve yaşta ev halkı serpiştirilmişti. Hepsinde benzer olan tek bir şey vardı, bütün yüzlere yayılmış olan, daha çok neşe ve eğlenceye yönelmiş mutlu bir aydınlıktı. Mumların yumuşak ışığı da herkesin üstünde yansıyor; parlak lülelerde parıldıyor, siyah saçlarda ısıldıyor ya da sağda solda bulunan grileşmiş buklelerin üzerinde soluk bir ateşle yanıyor. O hâlâ etrafına bakınırken herkes ayağa kalkıp Etlerin Getirilişi şarkısını bir ağızdan söylemeye başlamıştı. Sonra yemek getirildi ve önlerine sunuldu, ardından taşıyıcılar, onları sunanlar ve bekleyenler, erkek ve kadın hizmetkârlar, çocuklar ve konuk hep birlikte oturdular: ama önce Lindo hem yemeği hem de topluluğu kutsadı. Yemek yenirken Eriol, Lindo ve karısıyla bir sohbete daldı, onlara eski günlerini ve serüvenlerini anlattı, özellikle kendisini Yalnız

Ada'ya getiren yolculuğunda karşılaştıklarını anlattı ve karşılığında bu güzel ülke hakkında birçok şey sordu, en çok da şimdi kendisini içinde bulduğu bu güzel şehir hakkında.

Lindo dedi ki: "Öyleyse artık bil ki, bugün ya da daha doğrusu dün, Alalminöré veya 'Karaağaçlar Diyarı' denilen bölgenin sınırlarını aştın, Gnome'lar buraya Gar Lossion veya 'Çiçekli Yer' der. Bu bölge adanın merkezinde sayılır ve en güzel diyardır; ama Alalminöré'nin bütün kent ve köylerinin en üstün tutulanı Koromas ya da bazılarının söylediği gibi Kortirion'dur ve o şehir şimdi kendini içinde bulduğun yerdir. Bu şehirden sevgiyle söz edenler, hem adanın kalbinde yer aldığı hem de güçlü kulesinin yüksekliği yüzünden ona Ada'nın ya da bizzat Dünya'nın Hisarı derler. Bunu söylemek için oraya duyulan büyük bir aşktan bile daha çok neden vardır, çünkü bütün ada halkı orada oturanlara şarkı ve ilimde bilge ve önder gözüyle bakarlar; ki orada büyük bir karaağaçlar *korin*'i içinde Meril-i-Turinqi yaşar. (*Korin*, büyük yeşil bir çimenliği kuşatan, taşlardan, dikenli çalılar ya da ağaçlardan oluşabilen kocaman dairesel bir çittir.) Meril, Gnome'ların Inwithiel dediği ve Kôr'da yaşadıkları dönemde bütün Eldar'ın kralı olan Inwë'nin kanından gelir. Bu dünyanın matemini işiten Inwë'nin onları ileriye İnsanların topraklarına doğru götürüşünden önceki günlerdeydi: ama bütün bu büyük ve keder verici şeyleri, Eldar'ın bu güzel ve yalnız adaya nasıl geldiğini belki başka bir zaman anlatırım.

Ama nice günün ardından, Inwë oğlu Ingil, bu yerin çok güzel olduğunu görerek burada dinlendi, etrafında en güzeller ve en bilgeler toplandı, onların çoğu en neşeli ve candan olanlarıydı bütün Eldar'ın³. İşte onların arasında, Gnome'ları bulmak için Noldorin ile birlikte gelen babam Valwë ile karım Vairë'nin babası Tulkastor da vardı. O, Aulë'nin soyundandı, ama uzun bir süre boyunca Kıyıdiyarı Kavalcıları, Solosimpi arasında yaşamıştı, yani bu adaya ilk gelenlerden biriydi.

Sonra Ingil, büyük kuleyi⁴ inşa etti ve şehre Koromas ya da 'Kôr Sürgünlerinin Dinlenişi' adını verdi, ama o kule yüzünden şimdi daha çok Kortirion diye anılır."

Bu sırada artık yemeğin sonuna yaklaşmışlardı; derken Lindo kupasını doldurdu, onun ardından da Vairë ve salondaki herkes, ama Lindo dönüp Eriol'a dedi ki: "Şimdi kupalarımıza doldurduğumuz bu şey *limpë* dir, genç yaşlı bütün Eldar'ın içkisi, onu içmek yüreklerimizi genç tutar ve ağızlarımızı şarkılarla doldurur, ama bu içkiyi sana sunamam: Eldar ırkından olmayanlara onu sadece Turinçi verebilir ve onu içenler de soylarının kayıp ailelerini bulmak için yola çıkma zamanı gelene kadar Adalı Eldar ile birlikte yaşamak zorundadır." Sonra Eriol'un kupasını doldurdu, ama Gnome'ların kadim fıçılarındaki altın şarapla; ardından hepsi birden ayağa kalkarak "Yola Çıkış Ve Büyülü Güneşin Yeniden Yakılışına" içtiler. Ardından Çocukların Gongu üç kez çaldı ve salonda büyük yaygara koptu, birisi salonun ucundaki büyük meşe kapıyı ardına dek açtı – o uçta ocak yoktu. Ardından diğerleri gülüşüp gevezelik ederken, uzun tahta çubuklara takılmış mumları aldılar, başlarının üstüne kaldırdılar ve topluluğun ortasından dar bir yol açmak için kenarlara çekildiler, Lindo, Vairë, Eriol oradan geçti ve onlar kapıdan geçerken kalabalık da peşlerinden geliyordu.

Eriol şimdi kısa ve geniş bir koridorda olduklarını gördü, koridorun duvarları yarısına dek nakışlı halılarla kaplanmıştı; bu halılarda o zaman anlamını henüz bilmediği nice öykü resmedilmişti. Halıların üst taraflarında da resimler var gibiydi, ama loş ışığın altında onları göremiyordu, çünkü mumları taşıyanlar arkadaydı ve önünü aydınlatan tek ışık yalnızca büyük bir ateşe aitmişçesine açık bir kapıdan dışarıya taşan al bir ışıltıydı. "Bu," dedi Vairë, "Kütükler Odası'nda alevlenen Öykü-ateşi'dir; yıl boyunca orada yanar, çünkü büyülü bir ateştir ve öykü anlatana öyküsünde çok yardım eder – şimdi oraya gidiyoruz" ve Eriol bunun kendisine her şeyden daha iyi görüldüğünü söyledi.

Sonra, bütün topluluk kahkahalar atıp konuşarak al ışıltının geldiği odanın içine girdiler. Belki biraz da duvarları ve alçak tavanda dans eden parlak ateş ışıkları yüzünden güzel bir odaydı, kuytu bölümlerinde ve köşelerde koyu gölgeler uzanıyordu. Büyük bir ocağın çevresine bir sürü yumuşak halılar ve minderler serilmişti; bunların biraz uzağında, kolları ve ayakları oymalarla işlenmiş büyük bir koltuk vardı. Öyle ki Eriol, o anda ve daha sonra öykü anlatma vaktinde oraya girdiği her seferinde, içeridekilerin ve çocukların sayısı ne olursa olsun odanın daima yeterince geniş olduğunu ama büyük görünmediğini, yeterince küçük olduğunu ama kalabalık görünmediğini fark edecekti.

Sonra yaşlı genç herkes buldukları yere oturdular; Lindo büyük koltuğun, Vairë de onun ayağının dibindeki bir minderin üstüne otururken Eriol yaz olmasına karşın al alazlardan keyif alarak ocağın yakınına uzandı.

Ardından Lindo dedi ki: "Bu gecenin öyküleri ne hakkında olsun? Büyük Topraklar'a ve İnsanların yaşadığı yerlere dair mi; Valar ve Valinor'a dair mi; Batı'ya ve gizemlerine, Doğu'ya ve görkemine, Güney'e ve ayak basılmamış yabanlarına, Kuzey'e ve orasının gücüne kudretine dair mi; yoksa bu adaya ve onun halkına dair mi; ya da halkımızın bir zamanlar Kôr'da yaşadığı eski günlere dair mi olsun? Çünkü bu gece bir konuğu ağırlıyoruz, güçlü ve mükemmel bir yolculuk adamını, bir Eärendel oğlunu, öyleyse anlatacaklarımız yolculuk etmeye, bir gemiye binip yolunu bulmaya, rüzgârlara ve denize dair mi olsun?"⁵

Bu sorulara kimi öyle, kimi böyle yanıt verdi, ta ki Eriol şöyle konuşana dek: "Size yalvarırım, eğer başkaları da uygun görürse, bu seferlik bana bu adayı anlatın ve bu ada hakkında en çok da bu şirin evi, kızlı erkekli bu güzel topluluk hakkındakileri öğrenmek isterim, çünkü burası bana, bütün evler içinde en sevimlisi olarak göründü, şimdiye dek hiç böylesine tatlı bir topluluk görmemiştim."

Sonra Vairë dedi ki: "Öyleyse bil ki o zamanlarda, Inwë'nin günlerinde⁶ (ve Eldar tarihinde daha gerilere gitmek zordur), gümüş bir

denizin yanındaki Valinor'da güzel bahçeleri olan bir yer vardı. Orası o diyarın sınırlarına yakındı ama Kôr'dan uzak değildi, bununla beraber oradaki ışıklar, gün batımı vaktinde tepedeki gümüş lambaların yakıldığı zamanlar dışında, güneş-ağacı Lindelos'a uzaklığı yüzünden yaz akşamlarınıninki gibiydi; ve öyle zamanlarda küçük beyaz ışıklar patikaların üzerinde dans ederek titreşir, ağaçların altındaki siyah gölge beneklerini kovalardı. Bu, çocuklar için neşe zamanlarıydı, çünkü Olóre Mallë ya da Rüyalar Patikası denilen dar yoldan en çok bu vakitlerde yeni bir arkadaş gelirdi. Bana denmiştir ki, gerçi doğru mu bilmiyorum, bu patika dolambaçlı bir rota izleyerek İnsanların evlerine kadar uzanmış, ama biz o yöne doğru yolculuk ettiğimizde o yolda hiç yürümedik. Derin bayırlar ve yukarıdan sarkan büyük çalılıarın arasından geçen dar bir yoldu, ötesinde içinde aralıksız fısıltılar yaşıyormuş gibi görünen upuzun ağaçlar yer alırdı; ama çimenli sınırlarının civarında sık sık büyük ateşböcekleri sürünürdü.

Bu bahçeli yerde, günbatımında altın renginde parlayan işlemeli kocaman bir kapı o dar rüyalar yoluna açılır ve bu kıvrım kıvrım zorlu patikalar o noktadan sonra bütün bahçelerin en güzeline yönelirdi, o bahçenin tam ortasında beyaz bir kulübe vardı. Kulübenin niçin ve ya ne zaman yapıldığını hiç kimse bilmezdi ya da artık bilinmiyor, ama bana denmişti ki, kulübe inciden yapılmış gibi soluk bir ışıkla parıldarmış ve çatısı da sazlarla örtülmüş, altın sazlarla.

Kulübenin bir tarafında yoğun bir ak leylak çalılığı diğer yanındaysa kocaman bir porsukağacı varmış, çocuklar onun filizlerinden yaylar yapar ya da dallarına tırmanarak çatıya çıkarlarmış. O leylakların içindeyse ötüşleri güzel bütün kuşlar toplanıp tatlı tatlı şakırlarmış. Kulübenin duvarları zamanla eğilmiş ve nice küçük kafesli penceresi garip şekiller oluşturacak biçimde çarpılmış. Denir ki, bu kulübe de hiç kimse yaşamaz, bununla birlikte hiçbir zarar görmesin diye Eldar tarafından gizlice ve kıskançlıkla korunmuş, ama yine de çocuklar, başlarında koruyucuların baskısı olmaksızın onun içinde özgürce

oynayabiliyorlarmış. Orası Çocuklar Kulübesi veya Uyku Oyunu Kulübesi'ydi, İnsanlar arasında söylenen şarkılarda yanlış olarak anlatıldığı gibi Kayıp Oyun Kulübesi değildi – çünkü o zamanlar hiçbir oyun kaybolmamıştı, ama yazık ki şimdi yalnızca Kayıp Oyun Kulübesi'dir.

Oraya gelenler ilk çocuklardı – İnsanların atalarının atalarının çocukları; merhamet gösteren Eldar, yollarını şaşırıp Kôr'a gidebilir ve Valinor'un görkemine âşık olurlar diye, o dar yoldan gelen herkesin bahçeye ve kulübeye gitmesi için onlara rehberlik etmeye uğraşmış; yoksa ya sonsuza dek orada kalır, anne ve babaları büyük kederlere kapılırdı ya da evlerine döndüklerinde sonsuza dek oraya özlem duyar, İnsanların çocukları arasında tuhaf ve yabancı kalırlardı. Ama yine de bazıları Eldamar kayalıklarının kıyısına kadar gidip orada başıboş gezinmiş, güzel deniz kabukları ve rengârenk balıklara, mavi havuzcuklar ve gümüş köpüklere hayran kalmış, nice çiçeğin kokusu akıllarını başlarından almış olarak kulübeye dönmüştü. Hatta o kumsaldayken uzaklardaki Solosimpi'nin tatlı kavallarını duyan birkaç çocuk vardı ve onlar diğer çocuklarla oynamak yerine yukarıdaki pence-relere tırmanarak uzaklara gözlerini diker, gölgelerin ve ağaçların ötesindeki büyümlü kıyıları ve denizin anlık ırak manzaralarını görmek için gözlerini zorlayarak bakardı.

Çocukların büyük bölümü genellikle evin içine pek girmiyor, bahçede dans edip oynuyor, çiçekler topluyor ya da onların eğlenmesi için Eldar tarafından bahçeye salınan altın arıları ve kanatları süslü kelebekleri kovalıyorlardı. Daha sonra İnsanların diyarlarında karşılaşmış birbirlerini seven nice çocuk dost olmuşlardır orada, ama belki de İnsanlar böylesi şeyleri sana anlatabileceğimden çok daha iyi bilirler. Yine de, sana anlattığım gibi, uzaklardaki Solosimpi kavallarının sesini duyan veya yollarını yeniden şaşırıp bahçenin ötelinde gezinirken tepedeki Telelli'nin söylediği şarkıları işitenler, ki bazıları Kôr'a dahi ulaşabilmişti, sonradan evlerine döndüler, düşünceleri ve yürekleri

merak içindeydi. Bunların puslu uzak anılarından, kırık dökük öykülerinden ve şarkı parçalarından zaman içinde İnsanlara uzun süre keyif veren nice tuhaf efsaneler doğdu ve hâlâ doğuyor, doğabilir; çünkü onların çoğu Büyük Topraklar'ın şairleriydi⁷.

Periler Kôr'dan ayrıldıklarında o dar yol, aşılamaz büyük kayalarla sonsuza dek kapatılmıştı ve bugüne dek kulübenin kesinlikle boş, bahçenin de ıssız olduğuna kefil olunabilir, çok sonralara Yola Çıkış'a kadar sürecektir bu, ki o zaman her şey yolunda giderse eğer Arvalin'den Valinor'a uzanan yollar İnsanların oğulları ve kızlarıyla dolacaktır. Ama yenilenip eğlenmek için orada hiçbir çocuk gelmediği için keder ve karanlık duygular onların üstüne yayıldı ve İnsanlar Eldar'ın güzelliğine, Valar'ın görkemine inanmaktan ya da bunu düşünmekten neredeyse vazgeçtiler, ta ki Büyük Topraklar'dan birisinin gelip karanlığın kaldırılması için bize yalvarmasına kadar.

Şimdi yazık ki ötelerdeki Büyük Topraklar'dan gelecek çocuklar için hiçbir güvenli yol yoktu, ama Meril-i-Turingi, iyi huylarından haberdar olduğu kocam Lindo'yu güzel bir plan tasarlaması için seçti. Lindo ve ben, Vairë, çocukları – Kôr'u bulan ve sonsuza dek Eldar'la birlikte yaşayanlardan geriye kalanları – korumamız altına aldık: ve böylece buraya, bu Kayıp Oyun Kulübesi'ni iyi büyüler kullanarak inşa ettik: burada eski öyküler, eski şarkılar, elf müzikleri korunur ve çalınır. Arada sırada çocuklarımız Büyük Topraklar'ı bulmak için yine uzaklara doğru yola çıkar, yalnız çocukların arasına karışır, alacakaranlıkta erkenden yatağa girenlere gece kandilleri veya mum ışıklarıyla fısıldar ya da ağlayanları avuturlar. Bana anlatıldığına göre içlerinden bazıları, onlar arasındaki cezalandırılan veya azarlananların yakınıklarını dinler, onların öykülerine kulak verir, onlara katılıyormuş gibi davranırlardı, bu bana çok ilginç ve hoş bir hizmet gibi geliyor.

Yine de bütün yolladıklarımız geriye dönmüyor ve bu bizim için büyük bir acı kaynağı, çünkü Eldar'ın çocukları Kôr'dan uzak tutuşu asla onları daha az sevdikleri için değil, daha çok İnsanların evlerini

düşündükleri içindir; ama bununla birlikte Büyük Topraklar'da, senin de çok iyi bildiğin gibi, güzel yerler ve çok çekici sevimli bölgeler var, işte bu yüzden biz de oralara bizimle olan çocukların bazılarını ancak çok gerekli olursa serüvenlere gönderiyoruz. Yine de çoğu buraya dönüyor, bize yolculukları hakkında birçok öyküler ve hüznü verici şeyler anlatıyorlar – ve artık Kayıp Oyun Kulübesi hakkında anlatılacakların büyük bölümünü anlatmış durumdayım.”

Sonra Eriol dedi ki: “Bunlar keder verici havadisler ama yine de duyduğum iyi oldu ve çocukluk günlerimde büyükbabamın bana anlattığı bazı şeyleri hatırlıyorum. Uzun zamandır, demişti bana, babalarımızın babalarından birisinin güzel bir ev ve onun büyüklü bahçelerinden, harika bir şehirden, güzellik ve özlem dolu bir müzikten bahsetmesi soyumuzun bir geleneği olmuştur – ve demişti ki, bütün bu şeyleri o sadece küçük bir çocukken görmüş ve duymuştu, ama nasıl ve nerede olduğu anlatılmamıştı. O daha sonra bütün yaşamı boyunca huzursuz biri olmuş, tıpkı içinde var olan bilinmeyen ve kısmen ifade edilebilen şeylere bir özlem duyarcasına; bana denmişti ki, o, fırtınalı bir gecede ıssız bir kıyıda kayaların arasında ölmüş – ki o zamandan beri onun çocukları ve onların çocuklarının çoğu huzursuz mizaçlara sahip olmuşlar – ve artık ben bu işin gerçeğini öğrendiğimi sanıyorum.”

Ve Vairë, o eski günlerde, onun soyundan birisinin Eldamar kayalıklarını bulmuş olabileceğini söyledi.

.

NOTLAR

- 1 *Gnome(lar)* : İkinci Soy, *Noldoli* (daha sonraki hali *Noldor*). *Gnome* sözcüğü'nün nasıl kullanıldığına ilişkin olarak bak s. 67-8: Burada yapılan dilsel ayrım üstüne bak s. 77-9.
- 2 'Büyük Topraklar', Büyük Deniz'in Doğusu'ndaki topraklardır. 'Orta Dünya' terimi *Kayıp Öyküler*'de hiç kullanılmamıştır ve aslında 1930'lardaki yazılara kadar da ortaya çıkmaz.
- 3 Her iki el yazmasında da "bütün Eldar'ın" sözcüklerinin ardından şunlar geliyordu: "Eldar kanından olmak eşitlik ve yeterlilik olarak görüldüğü için orada en soylular yoktu"; ama bu cümle parçası, ikinci el yazmasında üzeri çizilip çıkartılmıştır.
- 4 Orijinal metin "büyük Tirion"dur ve değiştirilerek "büyük kule" haline getirilmiştir.
- 5 Orijinal el yazmasında, bu cümlenin "bir Eärendel oğlunu..."dan sonraki bölümü değiştirilmiş ve ilk metin şöyledir: "öyleyse anlatacaklarımız gezgin Eärendel'e dair mi olsun, İnsanların oğulları arasında sadece o Valar ve Elfler arasında gidip gelmiştir, onların soyunda sadece o Taniquetil'in ötesini görmüştür, hatta sonsuza dek semada yelken açmaktadır."
- 6 Orijinal metin "günlerinden önce"ydi ve ilkin "ilk günlerinde" olarak değiştirilmiş, ardından da burada sunulan biçime getirilmiştir.
- 7 Bu son cümle ikinci el yazmasına yapılan bir ektir.

Kayıp Oyun Kulübesi'ndeki isimlerde yapılan değişiklikler

O dönemde isimler henüz çok değişken bir durumdaydı ve kısmen de o sıralarda gerçekleşen hızlı dilsel gelişimi yansıtıyordu. Değişiklikler orijinal metnin üstünde yapılmış ve çeşitli zaman dilimlerinde yapılan daha

sonraki değişikliklerse ikinci metinde gerçekleştirilmiştir, ama aşağıdaki notlarda bu değişikliklerin ne zaman ve nerede yapıldığını ayrıntılandırmayı gereksiz görmekteyim. İsimler öyküde ortaya çıkış sıralarına göre verildi. ">" ve "<" işaretleri sırasıyla "ile değiştirildi" ve "onun yerini aldı" demektir.

Dor Faidwen : Tol Eressëa'nın Gnomca ismi ve birçok kez değiştirilmiştir:

Gar Eglos > Dor Edloth > Dor Usgwen > Dor Uswen > Dor Faidwen.

Mar Vanwa Tyaliéva : Orijinal metinde Elfçe isminin yazılması için biraz boşluk bırakılmış ve daha sonra bu boşluk *Mar Vanwa Taliéva* olarak doldurulmuştur.

Büyük Topraklar : Öykü boyunca *Büyük Topraklar*, *Dış Topraklar*'ın tashihi olarak yazılmış ve *Dış Topraklar*'a farklı bir anlam (Büyük Deniz'in Batısı'ndaki topraklar) verilmiştir.

Wingilot < Wingelot.

Gar Lossion < Losgar.

Koromas < Kormas.

Meril-i-Turingi : İlk metinde sadece *Turingi* vardır ve bir yerde özel bir isim yazılması için biraz boşluk bırakılmıştır.

Inwë < Ing (geçtiğı her yerde).

Inwithiel < Gim-Githil < Githil.

Ingil < Ingilmo.

Valwë < Manwë. Lindo'nun babasının ismi olarak *Manwë* yazılması sadece bir el kayması olabilir.

Noldorin : Orijinal metin *Gnome'ların Goldriel dedikleri Noldorin*'di; *Goldriel*, *Golthadriel* olarak değiştirilmiş ve ardından ismin Gnomcasına yapılan bu gönderme üstü çizilerek atılmış, yalnızca *Noldorin* olarak bırakılmıştır.

Tulkastor < Tulkassë < Turenbor.

Solosimpi < Solosimpë (geçtiğı her yerde).

Lindelos < Lindelokse < Lindelokse Şakıyan Salkım (Glingol).

Telessi < Telessë.

Arvalin < Harmalin < Harwalin.

Kayıp Oyun Kulübesi Üstüne Yorumlar

Denizci Eriol'un öyküsü, babamın orijinal mitoloji tasarımının merkezinde yer almaktadır. Uzun süre sonra, dostu Milton Waldman'a yazdığı mektubunda¹ değerlendirdiği gibi, o günlerde böyle bir eseri yazmaya girişmesinin başlıca nedeni özellikle *İngiliz* edebiyatındaki 'periler'e duyduğu arzuyu tatmin etmektir.

Benim sevgili ülkemin yoksulluğuna kederlenişim çok eskiden kalmadır: Ülkemin kendisine ait (diline ve toprağına bağlı) öyküleri yok, en azından benim aradığım nitelikte yok ve olanlar da (malzeme olarak) başka ülkelerin efsanelerinde yer alıyor. Yunan, Kelt, Romen, Germen, İskandinav ve Fin (ki beni çok etkilemiştir) efsaneleri vardı; ama İngiliz yoktu, iğdiş edilmiş çocuk kitabı yığınları dışında.

En eski yazılarında babamın mitolojisi, İngiltere'nin kadim efsanelerindeki tarihine sıkı sıkıya bağlıydı; bunun da ötesinde İngiltere'deki birtakım belirli bölgelerle tuhaf bir şekilde ilişkiliydi.

Kuzeybatı Avrupa efsanelerindeki birtakım ünlü kişilerle yakından bağlantılı olan Eriol, okyanus boyunca batıya doğru yaptığı yolculuğu sırasında en sonunda Elflerin yaşadığı Yalnız Ada, Tol Eressëa'ya gelmiştir ve orada onlardan 'Elfinesse'nin Kayıp Öyküleri'ni öğrenir. Başlangıçta, Eriol'un eserin yapısındaki rolü, "Periler diyarına" gelerek orada kaybolan ya da gizlenen bilgiyi öğrenen ve ardından bunları kendi dilinde anlatan bir adamın rolünden (ki daha sonra bu hale gelecekti) çok daha önemliydi: başlangıçta, Eriol, bizzat peri-tarihinde çok önemli bir ögeydi – Elflerin Tol Eressëa'sının mahvoluşunun tanığıydı. Sonunda 'Silmarillion'ı oluşturan büyük öykülerden yalıtılan kadim İngiliz tarihi ya da 'tarihsel efsane' ögesi, başlangıçta salt bir iskelet çalışması değildi, o öykülerin sona erdirilişinin bölünemez bir parçasıydı. Bu konudaki bütün açıklamalar (açıklamalar yapmak mümkün olduğu sürece) zorunlu olarak *Öyküler*'in sonuna ertelenmelidir; ama burada, en azından Eriol'un Tol Eressëa'ya gelene dek olan geçmişine ve Yalnız Ada'nın

1. – *The Letters of J. R. R. Tolkien*, ed. Humphrey Carpenter, 1981, s. 144.
Mektubun 1951'de yazıldığı neredeyse kesindir.

orijinal önemine ilişkin bir şeyler söylenmelidir.

Aslında 'Eriol'un öyküsü', bütün Orta Dünya ve Aman tarihinin en çapraşık ve karanlık konularından biridir. Babam, öyküleri daha bitirmeden önce *Kayıp Öyküler*'i yazmaktan vazgeçmişti ve yazmayı bıraktığında o günlerde öykülerin bitiş bölümlerine dair ilk düşüncelerini de çoktan terk etmişti. Bu ilk düşünceler onun notlarından çıkartılabilir; ama notlar çoğunlukla çok hızlı bir el yazısıyla ve kurşunkalemle yazılmış, yazılar silinmiş ya da yer yer solmuştur ve uzun uğraşlardan sonra bile pek az anlaşılabilir. Bu notlar, küçük kâğıt parçalarının üzerine düzensiz ve tarihsiz olarak alınmıştır ya da *Kayıp Öyküler* oluşturduğu yıllar boyunca düşünce ve önerilerini yazdığı küçük bir not defterinde bulunmaktadır (bak s. 255). "Eriol" ya da "İngiliz" ögesi hakkındaki notların genel yapısı, dikkat çekici anlatı özellikleriyle birlikte, çoğunlukla aralarında belirgin bağlantılar olmaksızın, bir tür liste halinde ve kısa özetler biçiminde verilmiş olduklarıdır; üstelik bunlar kendi aralarında durmaksızın değişmişlerdir.

Bu taslakların en eskilerinden birinde, ki o küçük not defterinde bulunmaktadır ve "Eriol'un Yaşamöyküsü" diye isimlendirilmiştir, Tol Eressëa'ya gelen denizci, M.S. 5. yüzyılda Hengest ve Horsa'nın^{*} Britanya'yı işgal etmesi olayıyla ilişkilendirilmiştir. Bu, babamın üzerine çok zaman ayırarak düşündüğü bir konudur; babam Oxford'da bu konu hakkında dersler vermiş, özellikle Hengest'in *Beowulf*'da görülmesine dair bazı özgün kuramlar geliştirmiştir.¹

Bu küçük notlardan Eriol'un özgün adının *Ostor* olduğunu, ama kendisini *Wafre* ("yerinde duramayan, gezgin" anlamına gelen Eski İngilizce bir sözcük) diye adlandırdığını ve yaşamını denizlerde geçirdiğini öğreniyoruz. Babasının adı *Eoh*'tu (Eski İngilizce'nin şiirsel dağarcığında 'at' anlamına gelen bir sözcük); ve *Eoh* ağabeyi *Beorn* (Eski İngilizce'de 'savaşçı', ama Eski

*.- 6.45 Notu: *Hengest ve Horsa* : (sırasıyla ölümleri y 488, 455?), Britanya'ya yerleşen ilk Anglosaksonların efsanevi önderleri olan iki erkek kardeş. İngiliz tarihçi ve ilahiyatçı Aziz Bede'ye göre, İS 446-454 arasına, Britanya Kralı Vortigern'in yanında Piktlerle karşı savaşmak için Britanya'ya gitmişlerdir. Wihgtils adlı bir Jütün oğulları oldukları söylenir. Anglosakson Vakayinamesi'nde, Horsa'nın 455'de öldürüldüğü, Hengest'in aynı yıl hükümdar olduğu ve Britonlara karşı savaştığı belirtilir. Eski Kent Kralları soylarını doğrudan Hengest'e dayandırılırsa da, Kent'te hüküm süren hanedan Hengest'in oğlu Oeric'in lakabı olan Oisc'ten (Aesc) ötürü Oisc'liler olarak anılır. Hengest, *Beowulf*'da Eotlar adlı kabileyle birlikte anılan Hengest adlı kahramanla aynı kişi olabilir.

1.- J. R. R. Tolkien, *Finn an Hengest*, ed. Alan Bliss, 1982.

Norveççe eşanlamlısı *björn*'de olduğu gibi, özgün olarak 'ayı' anlamına gelir; *Hobbit*'teki şekil değiştiren Beorn [Kocaoğlu] ile karşılaştıran) tarafından öldürülmüştü. Eoh ve Beorn, *Heden*'in "deri ve kürk giyen" oğullarıydı ve (Kuzey efsanelerinin pek çok kahramanı gibi) Heden de atalarının kökünü tanrı Wóden'de buluyordu. Diğer notlarda başka bağlantılar ve etkileşimler de vardır. Üstelik söz konusu öykü tutarlı bir anlatı olarak yazılmadığı için babamın o zamandaki düşüncelerinin yönelimini gösteren tek ipucu bu isimler.

Ottor Wæfre, Kuzey Denizi'ndeki Heligoland adasına yerleşir ve (Eski İngilizce'de "kadın, karı" anlamına gelen) *Cwén* adında bir kadınla evlenir; *Hengest* "Babasının ardından" ve *Horsa* "Eoh'un öcünü alacak" adlı iki oğulları olur (*hengest* başka bir Eski İngilizce sözcüktür ve "at" anlamındadır).

Sonra Ottor Wæfre deniz özlemine yakalanır: çünkü o bir *Eärendel* oğludur, onun [Eärendel'in] ışığının altında doğmuştur. Eğer Eärendel'in ışığı* yeni doğmuş bir çocuğun üstüne düşerse, o "bir Eärendel çocuğu", bir gezgin olur. (Üstelik *Kayıp Oyun Kulübesi*'nde, hem yazar hem de Lindo, Eriol'a bir "Eärendel oğlu" derler.) *Cwén*'in ölümünden sonra, Ottor küçük çocuklarını terk eder. Hengest ve Horsa, Eoh'un öcünü alıp büyük reisler olurlar; ama Ottor Wæfre, Tol Eressëa'yı arayıp bulmak için yola koyulmuştur, oraya Eski İngilizce'de *sen uncú pa holm*, "bilinmeyen ada" denir.

Bu notlarda Eriol'un Tol Eressëa'ya yaptığı yolculuk hakkında *Kayıp Öyküler Kitabı*'nda geçmeyen çeşitli şeyler anlatılır. Ama bütün bu şeyler hakkında burada sadece şunu belirtmeye gerek duyuyorum: "Eriol, *Angol* adını benimsemişti" ve "yurdunun topraklarının peşinde" anlamına gelen *Angol* ismi ona Gnome'lar (sonraki hali Noldor, bak s. 67) tarafından verilmişti. Burada kesinlikle, İngilizlerin Kuzey Denizi üzerinden Britanya'ya göçlerinden önceki kadim "İngiliz" yurduna bir gönderme yapılmaktadır: Eski İngilizce'de *Angel* ve *Angul*, çağdaş Almanca'da *Angeln*, Danimarka yarımadasının Flensburg fiyorduyla

*. – 6.45 *Notu: Silmarillion*'u anımsarsak; adı Quenya dilinde 'Denizin Âşığı' anlamına gelen Eärendil'e, Yarı Elf, Kutlu, Parlak ve Denizci de denilir. Tuor ve Idril'in oğludur, yağmalanan Gondolin'den kaçışının ardından Sirion deltasında Dior'un kızı Elwing ile evlendi ve onunla birlikte Aman'a yelken açarak Morgoth'a karşı yardım için yalvardı; Beren'in Angband'dan aldığı Silmaril'i taşıyarak gemisi Vingilot ile göklerde yelken açtı. Bir insanken ölümsüzlüğe ulaşacaktı. [Bir yıldız olarak Elflerin çok sevdiği Venüs'ün karşılığı gibidir.]

Schleim ırmağı arasında kalan bölgesi, günümüz Danimarka sınırının güneyidir. Yarımada'nın batı kıyısı, Heligoland adasına çok uzak değildir.

Başka bir yerde *Angol*, *Eriollo*'nun Gnomca karşılığı olarak verilmiştir, ki orada bunların "Eriol'un geldiği Büyük Topraklar"ın kuzey kısmına ait 'denizler arasındaki' bölgenin" isimleri söylenir. (Bu isimler için ayrıca bak İsimler Eki, *Eriol* girişi.)

Bu notların, babamın *Kayıp Oyun Kulübesi*'ni yazdığında tasarladığı şekliyle Eriol'un öyküsünü bütün açılardan temsil ettiği düşünülmemelidir – elbette ki o öyküde Eriol'un adının "tek başına düş kuran" anlamına geldiği söylenmiş ve "onun önceki isimleri bu öykünün hiçbir yerinde söylenmez" diye açıkça belirtilmiştir (s. 26). Ama burada asıl önemli olan şey (onun en eski tasarımları hakkında geliştirdiğim bakış açısına göre, ki bu çok zor kanıtlanan bir şey için görünüşte en iyi açıklamadır) öyküler yazılırken bile şu düşüncenin başı çekişidir: *Eriol, Tol Eressëa'ya Kuzey Denizi'nin Doğusu'ndaki topraklardan gelmiştir*. Yani o, (babamın amaçları doğrultusunda, o dönemi temsil etmesini isteyişine uygun olarak) İngiltere'nin Anglo-Sakson istilasından önceki döneminde yaşamış birisidir.

Daha sonra adı *Ælfwine* ('Elf dostu') olarak değiştirilmiş ve İngiliz tarihinin 'Anglo-Sakson dönemi'nde yaşamış bir İngiliz haline getirilmiş olan bu denizci, batıya doğru Tol Eressëa'ya yelken açmıştır – İngiltere'den kalkıp Atlantik Okyanusu'nun öteklerine yelken açmıştır; ve bu planın sonucu olarak oldukça dikkate değer bir çalışma olan *İngiltereli Ælfwine* öyküsü ortaya çıkar. Bu öykü *Kayıp Öyküler*'in sonunda verilecektir. Ama babamın en eski tasarımında o, İngiltereli bir İngiliz değildi: çünkü İngilizlerin toprağı anlamına gelebilecek bir İngiltere henüz yoktu; bu tasarımın (notlarda dolaylı olarak verilen) temel yaklaşımı şuydu, *Eriol'un geldiği Elflerin yaşadığı ada İngiltere'dir* – yani bu demektir ki, öykünün sonunda Tol Eressëa, İngilizlerin toprağı İngiltere olacaktı. *Kayıp Oyun Kulübesi* öyküsünde Eriol'un geldiği ve Tol Eressëa'nın merkezinde yer alan Koromas ya da Kortirion kenti sonraki günlerde Warwick olacaktı (nitekim *Kor-* ve *War-* kökleri etimolojik olarak bağlantılıdır¹). Karaağaçlar Diyarı, Alalminörë ise Warwickshire olacaktı; ve

1. – Inwë oğlu Ingil'in inşa ettiği büyük kule ya da *tirion* (s. 30) ve Warwick Şatosu'nun büyük kulesi özel olarak tanımlanmamıştır; ama en azından, Warwick'te bir tane var diye Koromas'ın da büyük bir kulesi olduğu kesindir.

Eriol'un Tol Eressëa'da bir süreliğine konuk olduğu Tavrobel de sonradan Staffordshire'daki Great Haywood köyü haline gelecekti.

Yazılmış olan *Öyküler*'de bunların hiçbiri açık değildir ve bu bilgiler sadece onlardan bağımsız olarak alınmış, öykülere ilişkin notlarda bulunur; ama bu ayrıntıların *Kayıp Oyun Kulübesi* yazılırken bile var olduğu neredeyse kesindir (ve gerçekten de, daha sonra göstermeye çalışacağım gibi, bütün *Öyküler*'in altında bu tasarım yatmaktadır). Annemin temize çektiği kopya Şubat 1917 olarak tarihlendirilmiştir. Annem, 1913 yılından babamla evlendiği Mart 1916'ya kadar Warwick'te yaşamış, babam Oxford'dan gelerek onu orada ziyaret etmiştir; evlenmelerinin ardından annem bir süre için Great Haywood'da (Stafford'un doğusunda) yaşamıştı, çünkü orası babamın konuşturıldığı ordugâhın yakınındaydı ve babam Fransa'dan döndükten sonra, 1916-17 kışında Great Haywood'da kalmıştı. Sonuç olarak, Tol Eressëa'daki Tavrobel ile Great Haywood 1916 yılından önce bağdaştırılmış olamaz ve *Kayıp Oyun Kulübesi*'nin temize çekilmiş kopyası (büyük olasılıkla orijinal yazımı da) orada yazılmıştı.

Kasım 1915'te babam *Ağaçlar Arasında Kortirion* başlıklı bir şiir yazmış ve bu şiir Warwick'e adanmıştı.¹ Şiirin temize çekilmiş ilk kopyasında şöyle bir düzyazı girişi vardır:

Melko'yla yapılan büyük savaşların ve Gondolin'in yıkılışının ardından periler Yalnız Ada'ya yerleştiler; adanın tam ortasına ağaçlar tarafından kuşatılan güzel bir şehir kurdular. Şehri Kortirion diye adlandırdılar, hem Valinor'daki kadim yurtları Kôr'un anısına hem de bir tepenin üstüne kurulan bu şehrin, efendileri Inwë oğlu Ingil'in tarafından yükseltilen uzun ve gri bir kulesi olduğu için. Kortirion çok güzeldi, periler orayı sevmişti ve orası bol şarkılı, şiirli, ışıklar saçan kahkahalı bir şehir haline gelecekti; ama zaman geldi büyük Yola Çıkış yapıldı, periler bir kez daha Valinor'un Büyülü Güneşi'ni yaktılar, ama bu İnsanların ihaneti ve yüreksizliği uğrunaydı. Böylece Büyülü Güneş ölmüş, Yalnız Ada Büyük Topraklar'ın sınırlarına kadar çekilmişti ve periler dünyanın düşmanlıklarla dolu

1.— Bu şiir s. 52-67 arasında, üç farklı metin olarak verilmiştir. Başka bir şiir de Haziran 1916'da, Pas de Calais'deki Etaples'da yazılıp 'Yalnız Ada' ismi verilmiştir ve adayı özellikle İngiltere'yle ilişkilendirmektedir. Bak *Letters*, s. 437, mektup 43, 4. not.

engin yolları boyunca dağılıp gitmişlerdi; şimdi bu solmuş adaya bile İnsanlar yerleşmiştir, oranın kadim günlerini ne bilir ne de buna aldırırılar. Ama yine de eskinin Eldar ve Noldoli¹ halklarının bir bölümü hâlâ bu adada oyalanmaktadır ve onların şarkıları bir zamanlar ölümsüz halkın yerleştiği en güzel yer olan bu diyarın kıyılarında duyulabilir. Perilere ve o kenti bilip bozulmuş yollarında sık sık yürüyen bana göre yaprakların döküldüğü güz mevsimi, İnsanların arasındaki bir yüreğin sağda solda açıldığı ve bir gözün, eski günlerin kahkahaları ve neşesinin ardından dünyanın ahvalinin nasıl bu hale düştüğünü gördüğü mevsimdir. Kortirion'u düşün ve kederlen – yine de hiç umut yok mu?

Hem burada hem de *Kayıp Oyun Kulübesi*'nde, Eriol'un Tol Eressëa'ya gelişinin ardından gerçekleşecek olaylara değinilmiştir. Bunların tam olarak ortaya konması ve tartışılması *Öyküler*'in sonunu bekleyecek olsa da burada "Yola Çıkış"ın hâlâ Büyük Topraklar'da dolaşan Elflerin imdadına yetişmek için Tol Eressëa'dan çıkılarak yapılacak büyük bir sefer olduğunu belirtmek gerekiyor – Lindo'nun sözleriyle karşılaştıran (s. 30) : "...soylarının kayıp ailelerini bulmak için yola çıkma zamanı gelene kadar..." O zaman geldiğinde, Tol Eressëa Ulmo'nun yardımıyla denizin dibindeki köklerinden sökülerek Büyük Topraklar'ın batı kıyılarının yakınına çekilir. Bunu izleyen savaşta Elfler yenilir ve kaçarak Tol Eressëa'nın içlerine saklanırlar; İnsanlar adaya girer ve Elflerin solması başlar. Tol Eressëa'nın bundan sonraki tarihi, İngiltere'nin tarihidir; Warwick, "bozulmuş Kortirion"dur ve kadim Kôr'un (ki bu şehir sonradan, Elflerin Aman'daki şehri Túna üstündeki Tirion haline gelecektir; *Kayıp Öyküler*'de Kôr adı hem şehir hem de tepe için kullanılır) anısının ta kendisidir.

Kayıp Oyun Kulübesi'nde "Kôr'da yaşadıkları dönemde bütün Eldar'ın kralı" olarak tanımlanan (s. 29) Inwë, *Silmarillion*'daki Vanyar Elflerinin kralı Ingwë'nin öncülüdür. Eriol'a Tol Eressëa'da daha sonradan anlatılacak olan bir öyküde Inwë, tıpkı *Silmarillion*'daki Ingwë gibi, Uyanış'ın ardından Valinor'a giden ilk üç Elften biri olarak bir kez daha ortaya çıkacaktır; onun akrabaları ve soyundan gelenlerse *Inwir*'dir, Tol Eressëa'nın Hanımı Meril-i-Turingi işte o soydan gelmektedir (bak s. 77). Inwë'nin "dünyanın (yani

1. – *Eldar* ile *Noldoli* arasındaki ayrım için bak s.77-8.

Büyük Topraklar'ın) matemini" iştirkesine ve Eldar'ı İnsanların topraklarına götürmesi (s. 29) hakkındaki Lindo'nun sözleri, Batı Orduları'nın Thangorodrim'e saldırımları öyküsünün tohumudur: "... Ama Valar ordusu savaş için hazırlanmıştı; ak sancaklarının altında Ingwë'nin halkı Vanyar yürüdü, ..." (*Silmarillion*, s. 305). Daha sonraki *Öyküler*'de, Meril-i-Turingi tarafından Eriol'a denir ki (s. 190): Inwë, "Elflerin en yaşlısıdır ve [hatta?] dünyanın içine yapılan o yürüyüşte ölmeseydi hâlâ görkemli bir şekilde yaşayacaktı, ama oğlu Ingil uzun zaman önce Valinor'a dönmüştür ve Manwë'nin yanındadır" Ama diğer taraftan *Silmarillion*'da Ingwë hakkında şöyle denir: "... [Elflerin günlerinin başlangıcında] Valinor'a girip Güçler'in ayağının dibinde oturdu, bütün Elfler onun adına saygı duyarlar; ama bir daha asla ne geri döndü ne de Orta Dünya'ya baktı ..." (s. 66).

Lindo'nun, Ingil'in "nice günün ardından" Tol Eressëa'da konaklaması hakkındaki sözleri ve Koromas kentinin adını "Kôr Sürgünlerinin Dinlenişi" olarak yorumlaması, köleleştirilmiş Noldoli'nin kurtarılışı için Melko'ya (Melkor, Morgoth) karşı yapılan savaşın ardından Eldar'ın Büyük Topraklar'dan dönüşüne yapılan bir göndermedir. "Gnome'ları bulmak için Noldorin ile birlikte gelen" babası Valwë hakkındaki sözleri, bu öyküde yer alan Kôr'dan yapılan sefer hakkındaki bu öykünün bir ögesine göndermedir.¹

Sonuçta (ve genel yorumum doğruysa), *Kayıp Oyun Kulübesi*'nde Eriol'un Tol Eressëa'ya gelişinin, Gondolin'in Yıkılışı'nın, Kôrlu Elflerin Melko'yu yenmek için Büyük Topraklar'a yürüyüşünün ve bu işte rol alan Elflerin denizi aşarak Tol Eressëa'ya dönüp orada yaşamaya başlamalarından sonraki *bir zaman içinde*, ama Yola Çıkış'tan ve Tol Eressëa'nın yerinden sökülerek İngiltere'nin coğrafi konumuna getirildiği *zamandan önce* gerçekleştiğini görmek önemlidir. Bu son öge, mitolojinin gelişimiyle birlikte kısa bir süre içinde tamamen yok olup gidecektir.

*

Şu hemen söylenmelidir ki, babamın diğer yazıları 'Kulübe' hakkında

1. – Lindo'nun, Gong'un Gölge Denizler'de çalması ve İnci Kulesi'nde Uyuyan hakkında söyledikleri, *Öyküler*'in sonuna gelindiğinde, Eärendel'in öyküsü anlatılırken aydınlatılacaktır.

pek aydınlatıcı değildir; çünkü bütün o Valinor'a giden Çocuklar düşüncesinden geride neredeyse hiçbir iz kalmaksızın vazgeçilmiştir. Bununla birlikte *Kayıp Öyküler*'in sonraki bölümlerinde yine Olóre Mallë hakkında birtakım göndermeler vardır. Valinor'un Saklanması'nın betimlenmesinin ardından anlatılır ki (bu olayı kederle karşılayan) Manwë'nin emriyle Oromë ve Lórien adlı iki Vala, Büyük Topraklar'dan Valinor'a ulaşan garip patikalar tasarlamışlardı; Lórien'in tasarladığı yol Olóre Mallë, Rüyalar Patikası'ydı; "ve İnsanların yeryüzünde daha yeni" uyandığı günlerde "İnsanların atalarının atalarının çocukları" uykularındayken bu yolu kullanarak Valinor'a gelmişlerdi (s. 317-20). *Öyküler II. Bölüm*'de bu konuya iki değinme daha yapılacaktır: *Tinúviel'in Öyküsü*'nün anlatıcısı (Mar Vanwa Tyaliéva'da yaşayan bir çocuk) "geçmişin çok eski günlerinde Rüyalar Yolu'nda yolculuk yaparken" Tinúviel ile annesini kendi gözleriyle gördüğünü söyler ve *Turambar'ın Öyküsü*'nün anlatıcısı da "Gondolin'in yıkılışından önceki günlerde Olóre Mallë'de dolaştığını" belirtir.

Kayıp Oyun Kulübesi konusunda bir de şiir vardır ve düzyazı metindeki betimleme ayrıntılarının pek çoğunu içermektedir. Babamın notlarına göre, bu şiir Oxford, St John's Sokağı 59 numarada öğrenci pansiyonlarında yaşarken, 27-28 Nisan 1915 günlerinde (23 yaşındayken) yazılmıştır. (Şiirlerinde daima olduğu gibi) bu şiirin de birden fazla versiyonu vardır, ayrıntılar açısından her biri öncekinden daha geliştirilmiş ve şiirin sonu iki kez neredeyse tamamen yeniden yazılmıştır. Burada ilkin, en eski biçimini – yaptığı değişiklikleri sayfa altlarında dipnotlarla belirterek – veriyorum, ardından son versiyonu geliyor ve onun tam olarak ne zaman yazıldığı saptanamamıştır. Çok daha sonra yazıldığından kuşkulaniyorum – aslında, *The Adventures of Tom Bombadil* (1962) derlemesi hazırlanırken babamın yeniden gözden geçirdiği eski şiirlerden biri bile olabilir, ama babamın mektuplaşmalarında bu konuya değinilmemiştir.

Şiirin orijinal ismi şöyledir: *Sen ve Ben / Ve Kayıp Oyun Kulübesi* (Eski İngilizce'yle *Poet húsincl ærran gamenes* eklenmişti), ama sonradan *Mar Vanwa Tyaliéva, Kayıp Oyun Kulübesi* olarak değiştirilmiştir; son versiyondaysa isim *Küçük Kayıp Oyun Evi : Mar Vanwa Tyaliéva* yapılmıştır.

Sen & Ben
ve Kayıp Oyun Kulübesi

- Sen ve ben – biliyoruz o diyarı
Ve sık sık bulunmuştuk orada
Çok eski günlerde, eski çocukluk günlerinde,
Esmer bir çocuk ve bir de sarışın.*
Orası alev ışığından düşlerin patikalarının aşağısında mıydı, 5
Kışın soğukunda ve aydınlığında?
Ya da erkenden içine gömüldüğümüz küçük yatakların
Alacakaranlık saatlerinin mavi döngüsünde miydi
Uyuşuk bir yaz akşamında?
Ki, Sen ve Ben kaybolmuştuk Uykuda 10
Ve tanıştık birbirimizle orada –
Senin kara saçların ak geceliğinin üstünde,
Benim saçlarımsa dolaşmış birbirine?
Çekingence dolaştık orada el ele,
Ya da gezindik güzel kumlarda neşeyle 15
İnciler ve kabuklar topladık kovaların içine,
Bütün bülbüller bu sırada,
Şakıyorlardı ağaçlarda.
Gümüş bulmak için kazdık küreklerimizle
Bu küçük pırıltılı içdenizlerde, 20
Sonra ormanın mahmur açıklıklarından koşarak indik kıyıya,
Kıvrım kıvrım ve sıcacık dar bir yoldan aşağıya
Fısıldayan yüce ağaçların arasında
Asla asla bulamadığımız bir daha.

* 6.45 notu : Burada sarışın sözcüğü 'fair' yerine kullanılmıştır; ki aynı sözcük *Silmarillion* ve *Yüzüklerin Efendisi*'nde Vanyar Elflerine verilen bir isim olarak da kullanılmıştır. *Silmarillion*'-da bunu "Güzel Elfler" şeklinde karşıladığımız belirtirken, unutmayın Vanyar soyu sarışıdır.

1 Sen ve Ben ('You and Me' yerine 'You and I')

3 Çok eski günlerde, ısıltılı günlerde,

15 altın kumlarda

24 Ki şimdi bulamıyoruz bir daha

Hava gece de değildi gündüz de,	25
Ama en yumuşak ışıkla hafiften karanlık, İşte ilk kez o zaman parıldayarak göründü, Kayıp Oyun Kulübesi.	
Çok, çok eskiden inşa edilmişti Beyazdı, altın sazlarla örülüydü damı, Ve küçük pencere kafesleriyle delik deşikti, Bakıldığında deniz görülen;	30
Ve bizim çocuklarımızın bahçeleri Oradaydı – unutmabenilerimiz, Al papatyalar, tereler ve hardallar, Ve mavi nemophilalar.	35
Ah! Dört bir yan süslenmişti saksılarla Doluydular en sevilen çiçeklerle – phloxlarla, Hezarenler, karanfiller ve gülhatmillerle Al bir alıc ağacının altında:	40
Ve bütün patikalar doluydu suretlerle, Neşeyle oynayan ak giysili suretlerle, Onların arasındaydık Sen ve Ben de.	
Bazılarında gümüş süzgeçli sulama kapları vardı Ve hepsinin etekleri ıslanmıştı,	45
Ya da sular püskürttüler birbirlerine; planlar yapıyordu bazıları İnşa etmek için kendilerine evler ve peri kasabaları, Ya da yaşayacakları ağaç evlerini;	
Ve bazıları güçlkle tırmanıyordu çatıya; Şarkılar mırıldanıyordu bazıları diğerlerinden uzakta; Ve bazıları peri halkaları oluşturmuş dans ediyorlardı Ve inci gibi papatya çelenkleri örüyorlardı,	50

23 ne gündüz ne de geceydi
 29 Yeni yapılmıştı, ama yine de çok eskiydi,
 47 Ve dört bir yan
 41 Kahkahalar atıyorduk Sen ve Ben.
 47 küçük kasabalar

Ya da kovalıyorlardı altın arıları;
 Ama sağda solda küçük çiftler
 Gül ynaklı ve karışık saçlı 55
 Tartışırđı tuhaf eski çocukça şeyler – *
 Ve onlardan biriydik biz de.
 Ve niçin gelmişti ki Yarın
 Ve yöneltmişti gri eliyle bizi geriye;
 Ve niçin asla bulamadık biz o aynı 60
 Eski kulübeyi ya da büyülü yolu
 Gümüş bir denizin içinden geçen
 O eski kıyıları ve güzel bahçeleri,
 Her şeyin hep olduğu gibi kaldığı o yeri –
 Bilmiyoruz, Sen ve Ben. 65

İşte bu da, şiirin son versiyonu:

56 Kadim çocukça şeyler tartışılardı
 * Bu, Francis Thompson'ın *Papatya* şiirinden bir yankı gibi:
 "İki çocuktuk biz yürüyen ve konuşan,
 Bilgece, boş ve çocuksu şeyleri."

Babam Francis Thompson'ın yapıtlarını 1913 ve 1914 arasında elde etmiştir.

58-65. dizeler sonradan bir kez yazılmıştır:

Ama niçin gelmişti öyle bir zaman
 O yola bir daha koyulamayacağımız bir zaman,
 Uzun uzun arasak ve yücelere tırmansak da,
 Ya da bakınsak nice kıyıya deniz boyunca,
 Bulmak için o patikayı, denizle gök arasındaki,
 O eski mutluluk bahçelerini;
 Ya şimdi nasıldır o diyar,
 Yerinde midir Ev ve bahçeler,
 Dolu mu hâlâ aklara bürünmüş çocuklarla -
 Bilmiyoruz Sen ve Ben.

62 Denizle göğün arasından geçen

63 O eski kıylara

Küçük Kayıp Oyun Evi
Mar Vanwa Tyaliéva

- Bir zamanlar biliyorduk o diyarı, Sen ve Ben,
ve gezinmiştik oralarda çok eskiden
eski günlerde, şimdi çoktan geçip giden,
esmer bir çocuk ve bir de sarışın.
- Akla düşmüş alev ışığı parıklarında mıydı 5
kışın soğuşunda ve aydınlığında?
ya da erkenden içine gömüldüğümüz küçük yatakların
alacakaranlık saatlerinin mavi döngüsünde miydi
uyuşuk bir yaz akşamında?
- ki sen ve ben dalıp gitmiştik Uykuya 10
tanışmak için birbirimizle orada,
senin kara saçların ak geceliğinin üstünde,
benim saçlarımsa dolaşmış birbirine?
- Çekinerek el ele dolaştık orada,
küçük ayak izleri altın kumlarda, 15
inciler ve kabuklar topladık kovalarda,
bütün bülbüller bu sırada
şakıyorlardı ağaçlarda.
- Gümüş bulmak için kazdık küreklerimizle,
ve yakaladık denizin pırıltılarını, 20
sonra yeşil ışıklı açıklıklardan koştuk kıyıya,
kıvrım kıvrım sıcacık dar bir yolu bulmuştuk,
ve fısıldayan uzun ağaçların arasında
ki şimdi bulamıyoruz bir daha.
- Hava ne gündüz ne de geceydi, 25
kararan bir ışığın sonsuz arifesiydi,
işte ilk kez o zaman parıldayarak göründü
Küçük Oyun Evi.
- Yeni yapılmıştı, ama yine de çok eskiydi,

beyazdı, altın sazlarla örölüydü damı,
 ve küçük pencere kafesleriyle delik deşikti,
 bakıldığında deniz görülen;
 ve bizim çocuklarımızın bahçeleri
 oradaydı: unutmabenilerimiz,
 al papatyalar, tereler ve hardallar,
 ve çay için turplar.

Süslenmişti orada dört bir yan saksılarla
 doluydular en sevilen çiçeklerle, phloxlarla,
 acı baklalar, karanfiller ve gülhatmillerle,
 al bir alıç ağacının altında;
 ve bütün bahçeler doluydu halkla
 kendi küçük dillerini konuşan,
 ama ait olmayan ne Sana ne de Bana.

Bazılarında gümüş süzgeçli sulama kapları vardı
 ve hepsinin etekleri ıslanmıştı,
 ya da sular püskürttüler birbirlerine; planlar yapıyordu bazıları
 inşa etmek için kendi evlerini, küçük kasabaları
 ve yaşayacakları ağaç evleri.

Ve bazıları güçlkle tırmanıyordu çatıya;
 şarkılar mırıldanıyordu bazıları diğerlerinden uzakta;
 bazıları da döne döne dans ediyordu peri halkalarında
 ve papatya çelenkleri hepsinin başında,
 bazıları çökmüşken dizlerinin üzerine
 ak giysili küçük bir kralın önünde
 kadife çiçeğiyle taçlanmış kral
 söyleyecekti çok eskilerin ezgilerini.

Ama küçük bir çift yan yana
 birbirine yaslanmış kafaları ve karışmış saçlarıyla,
 yürüyerek gidiyorlardı oraya buraya
 hâlâ el eleydiler; ve neler konuştuklarını,
 Uyanış çok uzaklara ayırmadan önce onları,
 ki sadece biz biliyoruz artık bunu.

Şiirin *Küçük Kayıp Oyun Evi* ya da *Kulübesi* olarak adlandırılması dikkat çekicidir, çünkü şiir, Valinor'daki Kôr şehrinin yakınlarında bulunan Çocuklar Kulübesi'ni betimlemektedir; oysa Vairë'ye göre bu (s. 33) " Uyku Oyunu Kulübesi'ydi, İnsanlar arasında söylenen şarkılarda yanlış olarak anlatıldığı gibi Kayıp Oyun Kulübesi değildi".

'Çocuklar Kulübeleri'nde somutlaştırılan fikirler hakkında herhangi bir açıklama veya çözümleme yapmayacağım. Zaten bunları yorumlayan okur her şeyin bağlı olduğu kişisel ve özel duyguları algılamakta yardıma gerek görmeyecektir.

Daha önce de söylediğim gibi, ölümlü çocukların uykularındayken Valinor bahçelerine gelişleri düşüncesi kısa süre içinde tamamen terk edilmiş ve zamanla geliştirilen mitolojinin içinde bu olaya hiç yer verilmemiştir – hele de olası bir gelecekte "Arvalin'den Valinor'a uzanan yollar İnsanların oğulları ve kızlarıyla dolacaktır ..." tarzında bir kurguya.

Tıptı bunlar gibi, 'Elflere özgü' o mini minilik de kısa bir süre içinde ortadan kalkmıştır. *Sen ve Ben* adlı şiirin gösterdiği gibi, Çocuklar Kulübesi düşüncesi 1915 yılında bile zaten vardı; ve aynı yıl, aslında aynı nisan günlerinde *Goblin Ayakları* (ya da *Cumap pá Nihitielfas*) yazılmıştı. Babam buna ilişkin olarak 1971'de şöyle demişti: "Umarım bu küçük mutsuz şey, (çok kısa bir süre içinde) kavradığım bütün o temsil ettikleriyle birlikte sonsuza dek gömülür."¹ Ama Elfler ve İnsanlara ilişkin ilk notlarda, eski günlerde iki ırkın da 'bir boyda' olduğu, 'periler'in küçüklüklerinin (zarımsılık ve saydamlıklarının) onların 'solmalarına' ilişkin bir görüntü oluşturduğunu ve ayrıca bu durumun Büyük Topraklar'a İnsanların egemen olmasıyla doğrudan ilişkili olduğu fark edilmelidir. Bu konuya sonra döneceğim. Bu bağlamda Kulübe'nin mini miniliği çok tuhaftır ve tuhaflığı bizzat mini miniliğinden kaynaklanmaktadır: Tol Eressëa'da pek çok gün boyunca dolaşan Eriol, evin o kadar çok kişiyi almasına çok şaşırır ve ona içeri giren herkesin çok küçük olması ya da küçülmesi gerektiği söylenir. Oysa Tol Eressëa Elflerin yaşadığı bir adadır.

1.- Daha önce birkaç kez olduğu gibi, şiirin bir antolojide yer alması için izni istenmiştir. Bak Humphrey Carpenter, *Biography*, s. 74, ki sadece şiirin bir kısmı basılmıştır; ayrıca kaynakçası (1915 yılı).

Şimdi *Ağaçlar Arasında Kortirion* şiirinin (daha sonraki hali *Kortirion'un Ağaçları*) üç metnini veriyorum. Bu şiirin en eski biçimleri (Kasım 1915) bile günümüze kadar ulaşmıştır¹ ve ayrıca onu izleyen pek çok metin vardır. İlk biçimin başındaki düzyazı giriş s. 42-3'de verilmiştir. Şiir, 1937 yılında gözden geçirilerek büyük bir değişime uğramış ve ardından bir kez daha değiştirilmiştir; o dönemde neredeyse bambaşka bir şiir haline gelmişti. Babam, şiiri *The Adventures of Tom Bombadil* kitabına eklenmeye aday olarak, Şubat 1962'de Rayner Unwin'e yollamıştı ve bu yüzden son versiyonun o zamandan kaldığı neredeyse kesindir.²

Şiiri, ilk önce 1937 öncesi biçimiyle, yalnızca birkaç küçük değişiklik yapılmış haliyle veriyorum. En eski kopyalardan biri, Eski İngilizce bir başlık taşımaktadır: *Cor Tirion pæra blæma on middes* ve "Warwick'e adanmıştır"; ama aynı şiirin Elfçe (ikinci sözcüğü tam olarak okunamayan) ikinci bir başlığı da vardır: *Narquelion la ... tu y aldalin Kortirionwen* (yani, Kortirion'un Ağaçları [Arasında] Güz).

Ağaçlar Arasında Kortirion

Birinci Bölüm

Ey küçük bir tepenin üstünde solan şehir,
Eski anılar soluyor kadim kapılarının ardında,
Kaftan griye çalmış, neredeyse susmuş yaşlı kalbin;
Çatmış kaşlarını, bekliyor daima, şato tek başına
Ve nasıl da düşünüyor kule gibi yükselen karaağaçlar arasında 5
Süzülen Su ayrılıyor bu iç diyarlardan

1.- Babamın notlarına göre, şiirin orijinal biçimin yazılma tarihi 21-28 Kasım 1915 günleridir ve Warwick'te "kamptan bir hafızlık ayrılış" sırasında yazılmıştır. Bu tam doğru değildir, çünkü 25 ve 26 Kasım'da anneme kamptan mektuplar yazmıştır ve bu mektupların ikincisinde "Kortirion'un kurşunkalem kopyasının yazıldığını" söylemektedir.

2.- Babam mektubunda şöyle der: "Ağaçlar fazlasıyla uzun ve abartılıdır, yeterince iyi olarak kabul edilse bile, eserin bürünlüğünü belki de mahvedebilir."

Ve kayıyor uzun çayırların arasından batı denizine –
Mırıldanan çağlayanlardan aşağıya doğru taşıyor hâlâ
Bir yıl gidiyor denize ve ardından bir tane daha;
Ve niceleri usulca gitmiştir oraya
Perilerin Kortirion'u kuruşundan bu yana.

10

Ey rüzgârlı bir tepenin üstüne dönerek yükselen şehir
Aniden kıvrılan ara sokaklarının gölgeli duvarlarıyla
(Tavuslar şimdi bile dolaşır görkemle orada,
Benzeyerek safire ve zümrüte, ihtişamla),
Seyret engin düzlüklerini etrafını kuşatan
Aydınlanan güneşle, gümüş bir yağmurla sulanan,
Ve binlerce fısıldayan ağacıyla bereketli ormanı
Uzun gölgeler düşürmüştür onlar nice geçip gitmiş öğlene
Ve mırıldandılar asırlar boyunca meltemlerin içinde.
Sen şehrisin Karaağaçlar Diyarı'nın,
Alalminóre'si Peri Krallıkları'nın.

15

20

Söyle ağaçlarının şarkısını, eski, yaşlı Kortirion!
Meşelerin ve üstleri püsküllü akçaağaçların,
Şakıyan kavakların; ve görkemli porsukağaçların
Ki taçlandırır senin yaşlı surlarını ve düşünürler
Kararan görkemini gün boyunca –

25

Ta ki görünene dek ilk yıldızların göz kırpsıları
Solgun ve dolanmıştır onların samur rengi dallarına;
Ta ki Gümüş Ayı'nın yedi lambası,
Yavaşıca sallanana kadar onların örtülmüş saçlarında
Ve taçlanır biten gün.

30

Ey kulesi ve hisarı dünyanın!
Bayraklı yaz serilip açıldığında
Müzikle dolup taşar karaağaçların –
Bu ortak bir sestir ki bastırır

35

Seslerini diğer tüm ağaçların.
Söyle o zaman karaağaçların şarkısını, sevgili Kortirion,

Yaz nasılda doldurur rüzgârla onların yelkenlerini,
Yeşil çimenlerle kaplı gemilerin brandalı direkleri gibi, 40
Mağrurca kayan bir kalyon filosu gibi
Güneşin aydınlattığı engin denizlerde.

İkinci Bölüm

Sen en iç vilayetisin solan adanın
Ki orada Yalnız Topluluklar oyalanır hâlâ.
Sakince, umutsuzluğa düşmeden, bazen saflar kurarlar yavaşça 45
Kederli bir uyumla patikaların boyunca:
Kutsal periler ve ölümsüz elfler,
Dans edip ağaçlar arasında söylerler kendi başlarına
Özlem dolu bir şarkıyı olan ve olabilecek şeyler hakkında
Yitip gidiyorlar ani bir meltemle birlikte, 50
Bükülen bir ot dalgası – ve unuttuk işte
Rüzgârın salladığı çiçek çanları gibi narin sedalarını
Altın çirişotları gibi ışıldayan saçlarını.

Bahar hâlâ neşelidir: baharın güzeldir daima
Ağaçlar arasında; ama uyuşuktur yaz ırmaklarının yanında 55
Çoktan eğilmiş duymak için gizli çalgıcıyı
Orman düşlerinin karmaşasının ötesinde çalıyor kavalı
Hâlâ söylenen uzun ince bir ezgi
Mavi bir çemberde boynunu bükmüş elflerin çançiçekleri
Şaro surlarının üstündeki; 60
Çoktan eğilmiş dinlemek için duru soğuk efsunu
Güneşli geçitlerine ve parfümlü salonlarına dek yükselen:
Kederli ve akıldan çıkmayan büyülu bir notayı,
Gümüş cam bir uzaklığın ipliği.

Derken tüm ağaçların, eski kent rüzgârlı bir çayırın üstündeki, 65
Koy veriyorlar uzun hüznü bir fısıltıyı ve matemi;

Çünkü geçiyordu rengârenk saatler, büyülu gecelere doğru
Hayalet-pervanelerin uşaklar gibi dans ettikleri zamanda

Kımıltısız havadaki incecik mumların etrafında;

Ve ışıltılı şafakların çoktan verildi hükmü,

70

Oynaşan gün ışığı dökülür uzun çayırlara;

Çimenlerin kokusu ve uyku getiren uğultusu,

İşte o zaman tüm kuzukulakları, çiçekler ve sorguçu yaban otları

Düşerler yere alıp orakçıdan paylarını.

Tuhaf kederli Ekim giydirir çiy düşmüş katırtırnaklarını

75

Altın çakışlı örümcek ağlarının örülmüş parıltısında,

Ve ardından koca gölgeli karaağaç dökmeye başlar;

Ağıtlar yakan sayısız yaprağı solar,

Görerek uzaktan donmuş makaslarını

Kışın ve mavi uçlu mızraklarını

80

Güneşin üstüne fethedilmezcesine yürüyen

Parlak hasat zamanının. Sonra saatleri biter,

Ve bitkince taşırılar solgun kehribar kanatlarda

Döverler engin havasını solan vadinin

Ve kuşlar gibi uçarlar sisli bataklıklar boyunca.

85

Üçüncü Bölüm

Yine de bu mevsim en sevdiğimdir kalbimde,

En uygunudur bu küçük solmuş şehre,

Artık kaybolmuş parıltılı ihtişamının duygusuyla

Yankılanıp giderken hüznün olgun seslerinin içinde

İplik iplik olmuş sisli patikalar boyunca. Ey! tatlı zaman

90

Sabahın geç vakitleri mücevherlendiğinde kırağılarla,

Ve mavi gölgeler topladığında uzak ormanlarda.

Periler bilir senin eski billur günbatımlarını

Ve gizlice giyerler başlarına alacakaranlık başlıklarını,

Gri ve incecik mor renkli, ve uzun kayışlarını

95

Donmuş yıldız ışığından gümüş ellerin ördüğü.

Onlar parlak gecenin mevsimini bilirler,
Çıplak karaağaçlar bulutsu dantelin içinde iç içe girdiğinde
Ülker ve ışığını keser uzun dallı kavaklar
Muhteşem çehreli yuvarlak altın ayların. 100
Ey solup giden periler ve yapayalnız elfler
Söyleyin o zaman, söyleyin şarkılar birbirlerinize
Yıldızlar ve ışıldayan yapraklarla dokunmuş bir şarkı;
Sonra dönüp durun safir kanatlı rüzgârlarla;
Haydi üfleyin kavalları ve yürekten anlatın o kederleri 105
Kasvetli insanlara: "Anımsayın neyin yitip gittiğini –
Kortirion'u aydınlatan büyülü güneşi!"

Şimdi senin ağaçların, yaşlı, yaşlı Kortirion,
Ölgün ve solgun sislerin içinden yükselen
Sanki tekneler gibi çok uzaklarda başıboş gezinen 110
Opal denizlerden aşağıya ötesine gölgeli engelinin
Terk edilmiş bulutlu limanların:
Onlar kalabalık limanları sonsuza dek bıraktılar arkalarında
Ki onların mürettebatı uzun süre bayram etti,
Ve büyük bir kolaylıkla, hızlı hayaletler gibi, 115
Taşındılar sakın rüzgârlar tarafından boş kıyılara;
Onlar kederle ışıldayarak taşındılar oraya,
Dibi ölçülemeyen unutulmuş okyanusu boyunca.

Ağaçların çıplak kaldı, Kortirion,
Ve yazının bütün görkemi geçip gitmiş hızla. 120
Gümüş Ayı'nın yedi lambası
Solup gitti harika bir alevle
O alevler ki biten yılın üstünde.
Rüzgârlı meydanların ve boş caddelerin soğuk olsa da;
Solgun köşelerinde elfler nadiren dans etse de 125
(Ay ışıklı nadir geceler dışında,
Apsansız çakan ışık, beyazın fısıldayan çakışı),
Yine de buradan ayrılamazdım asla.

Bilmeme gerek yok çölleri ya da al mekânları

Güneşin yaşadığı yerleri, büyük denizler veya büyülü adaları, 130

Dağ teraslarında öbeklenmiş çam ormanları;

Ve fısıldaşarak seslendikleri rüzgârlı yolları

Dokunmuyor kalbime hiçbir uzak çan,

Dünyevi Kralların kalabalık şehirlerinde çalan.

İşte burada buldum akıldan çıkmayan içten mutluluğu 135

Kurumuş Karaağaçlar Diyarı'nın tam ortasında yer alan

(Peri Krallıkları'nın Alalminörë'si);

İşte burada tatlı bir hüznle yavaşça halkalar çizerek,

Oyalanırlar kutsal periler ve ölümsüz elfler

Solan bir özlemin şarkısını söyleyerek bir başlarına. 140

Şimdi de bu şiirin babamın 1937 yılında yeniden yazdığı biçimini veriyorum.

Ağaçlar Arasında Kortirion

I

Ey denizden uzak bir tepenin üstünde solan şehir,

Eski gölgeler oyalanıyor kadim kapının ardında,

Kaftanın gri, yaşlı kalbin suskun şimdi;

Bekliyor suskun kulelerin sislerin içinde

Harap edici sonlarını, kat kat yükselen karaağaçlar arasında 5

Süzülen Su ayrılıyor bu iç diyarlardan,

Ve kayıyor uzun çayırların arasından Deniz'e,

Mırıldanan çağlayanlardan aşağıya doğru taşıyor hâlâ

- Bir gün gidiyor Deniz'e ve ardından bir tane daha;
 Ve nice yıllar usulca gitmişti oraya, 10
 Elflerin kuruşundan bu yana Kortirion'u buraya.
- Ey rüzgârlı tepenin üstüne tırmanan şehir
 Kıvrılan caddeleri ve duvarları gölgeli sokaklarıyla
 Şimdi yabancı tavuslar dolaşüyor orada
 Benzeyerek safire ve zümrüte, ihtiyaçla; 15
 Çevreni kuşatan bu uyuyan toprakların ortasında,
 Orada yağmur gümüş gibi yağar ve ısıldar toprakta
 Fısıldışır derinlere kök salmış yaşlı ağaçlar
 Uzun gölgeler düşürmüştür onlar nice geçip gitmiş öğlene,
 Ve mırıldandılar asırlar boyunca meltemlerin içinde; 20
 Sen şehrisin Karaağaçlar Diyarı'nın,
 Alalminörë'si Peri Krallıkları'nın.
- Söyle ağaçlarının şarkısını, Kortirion, yeniden:
 Tepedeki kayın, bataklıktaki söğüt,
 Püsküllü kavaklar ve çatık kaşlı porsukağaçları 25
 Yaşlı avlularının içindeki ve düşünürler orada
 Kararan görkeminin içinde bütün gün boyunca;
 Ta ki görüne dek ilk yıldızların göz kırışıları
 Parıldaşırlar samur rengi dallarının arasında,
 Ve ak bir ay tırmanır gökyüzüne 30
 Yukarıdan bakar ölen ağaçların hayaletlerine
 Yavaşça ve sessizce günden güne.
 Ey Yalnız Ada, buradaydı senin hisarın,
 Burada açılırdı bayraklı yaz, surlarının önünde.
 Sonra dolardı karaağaçların müzikle: 35
 Yeşildi onların zırhları, miğferleri yeşildi,
 Onlar bütün ağaçlarının Kralları ve Beyleriydi.
 Söyle, o zaman, karaağaçların şarkısını, şanlı Kortirion,
 Ki yaz doldururdu rüzgârla onların yelkenlerini,
 Yükselirlerdi yeşil çimenle kaplı gemilerin direkleri gibi, 40

Mağrurca kayan bir kalyon filosu gibi
Güneşin aydınlattığı engin denizlerde.

II

- Sen en iç vilayetisin solan adanın,
Ki oradaYalnız Topluluklar oyalanır hâlâ;
Sakince, umutsuzluğa düşmeden, işte saflar kuruyorlar yavaşça 45
Ağırbaşlı bir uyumla patikaların boyunca:
Eski bir günün kutsal halkı,
Ölümsüz Elfler, güzel ve sevimli şarkılar söyleyen
Yitip gitmiş ve olabilecek şeyler hakkında,
Hışırdayan ağaçların arasından bir rüzgâr gibi geçtiler, 50
Bükülen bir ot dalgası ve unuttuk işte
Rüzgârın salladığı çiçek çanlar gibi narin sedalarını
Altın çirیشotları gibi ışıldayan saçlarını.
- Bir zamanlar Bahar neşeliydi burada ve her şey güzeldi
Ağaçlar arasında; ama uyukluyordu Yaz ırmağın yanında 55
Kalbinde titreyerek duydu gizli çalgıcıyı
Orman düşlerinin karmaşasının ötesinde çalan kavalı
Uzayıp giden bir ezgiyi, elf seslerinin çıkardığı
Yapraklı açıklıkların içinden Öngörölmüş Kışı;
Yıkılmış duvarların üstünde boyun bükmüş son çiçekler, 60
Sonra eğiliyorlar uzaktan duyarak akıldan çıkmayan flütü
Güneşli geçitlerin ve ağaç destekli salonların ötesindeki;
İnce, duru ve soğuk bir notayı,
Gümüş cam bir uzaklığın ipliği gibi.
- Sonra tüm ağaçların, Kortirion, eğilmişti, 65
Ve apansız fısıldanan bir yasla titremişti:
Çünkü geçiyordu günler ve yok olmuştu geceler
Hayalet-pervanelerin uşaklar gibi dans ettiklerinde
Kımıltısız havadaki incecik mumların etrafında;

Ve ısıltılı şafakların çoktan verilmişti hükmü,	70
Oynaşan gün ışığı çayırlar boyunca;	
Çimenlerin kokusu ve uyku getiren uğultusu,	
Ki orada bütün kuzukulakları, çiçekler ve sorguçu yaban otları	
Orakçıdan paylarını alıp düşerler yere.	
Ve serin Ekim giydirdiğinde çiy düşmüş katırtırnaklarını	75
Uçuşan altın iplikli örümcek ağlarının parıltısıyla,	
Ardından koca gölgeli karaağaçlar yaprak dökmeye başlar;	
Ağıtlar yakan sayısız yaprağı sılır,	
Görerek uzaktan donmuş mızraklarını	
Güneşin ardından kederle yürüyen Kışın	80
Parlak ekim zamanının. Sonra saatleri bitti,	
Ve kehribar solgunu kanatlarda sararmış taşınarak	
Çırparlar engin havasını solan vadinin	
Ve kuşlar gibi uçtular sisli bataklıklar boyunca.	

III

Bu en yakın mevsimdir kalbe,	85
En uygun zamandır bu kadim şehre,	
Yavaşça ölüp giden solgun tatlı müziklerle	
Kıvrılarak hafifçe yankılanan hüznüle	
İplik iplik olmuş sisli patikalarda. Ey tatlı zaman,	
Geç vakitleri sabahların mücevherlendiğinde kırağılarla,	90
Ve ilk gölgeler çöktüğünde uzak ormanlarda!	
Elflerin suskunlaşır, ıslıl ıslıl saçları	
Giyerler alacakaranlıkta saklı başlıklarını	
Gri ve incecik mor renkli, ve uzun kayışlarını	
Donmuş yıldız ışığından gümüş ellerin ördüğü.	95
Ve dans ederler orada çatısız göğün altında,	
Çıplak karaağaçlar kol kol dantelle dolaştığında	
Yedi Yıldız ve dikip gözünü dalların arasından	
Bakar yuvarlak ayın yüzündeki altın ışığa	

- Ey kutsal Elfler ve güzel ölümsüz Halk. 100
- Söyleyin o zaman, bir zamanlar yaşayan kadim şarkıları
Şafaktan önceki ilk yıldızların altında;
Dönüp durun o zaman, dans ederek burgaçlı rüzgârla,
Dans ettiğiniz gibi bir zamanlar, dalgalanan çayırlarda
Elfyurdu'nda, bizler yokken daha, 105
- Ve sizler engin denizleri aşıp gelmeden daha bu ölümlü kıyıya.
Şimdi senin ağaçların, yaşlı gri Kortirion,
Ölgün sislerin içinden yükselen uzun ve solgun,
Başboş gezinen tekneler gibi, sürüklenen ötelere
Opal denizlerden aşağıya gölgeli engelinin ötesine 110
- Terk edilmiş bulutlu limanların:
Kalabalık limanları sonsuza dek bırakarak arkalarında,
Ki onların mürettebatı bir süre bayram etti gururla
Şimdi onlar hızlı hayaletler gibi ve çok kolayca
Taşındılar sakın rüzgârlar tarafından esintili kıyılara, 115
- Ve götürüldüler kederle ışıldayan gelgit tarafından oraya.
Ağaçların çıplak kaldı, Kortirion;
Dökülmüş kemiklerinin üstündeki çürük elbise.
Gümüş Büyükeyi'nin yedi kandili,
Karanlık bir tapınakta yakılmış mumlar gibi, 120
- Alazlanıyor artık biten yılın üstünde.
Meydan ve cadden artık boş ve soğuk uzansa da,
Ve Elfler nadiren dans etse de çıplak göğün altında,
Yine de sesi var ak ayın altında
Gömülü müziğin ki hâlâ toprağın altında. 125
- Geldiği zaman kış, burada buluşacağım onunla.
- Aramayacağım çölleri ya da al mekânları
Güneşin hükmettiği, yelken açmayacağım büyümlü adalara,
Ne de tırmanacağım yaşlanmış dağların taşlı teraslarına;
Ve rüzgârlı yolların üstünden hafifçe çınlayan 130
- Kalbime seslenmez uzaklardaki hiçbir çan,
Dünyevi Kralların kalabalık şehirlerinde çalan.

Çünkü burada kalpler atmaz durur ve derin bir mutluluk vardır
Keder dolaşsa da Kurumuş Karaağaçlar Diyarı'nda
(Peri Krallıkları'ndaki Alalminóre'de);

135

Ve tatlı bir hüznle şarkılar söyleniyor hâlâ,
Kutsal ve ölümsüz Elfler yaşar burada,
Bir büyü uzanır taşlarda ve ağaçlarda.

Şimdi de son şiiri veriyorum. Çok hafif değişiklikler gösteren iki versiyonun ikincisini; (inanıyorum ki) ilk halinden yaklaşık yarım yüzyıl sonra yazılmış.

Kortirion'un Ağaçları

I

Alalminóre

Ey uzak bir tepenin üstündeki kadim şehir!

Eski gölgeler oyalanıyor kırılmış kapının ardında,
Taşların gri, eski salonların suskun şimdi,

Bekliyor suskun kulelerin sislerin içinde
Harap edici sonlarını, kat kat yükselen karaağaçlar arasında
Süzülen Irmak ayrılıyor bu iç diyarlardan,

5

Ve kayıyor uzun çayırların arasından Deniz'e,
Mırıldanan çağlayanlar ve setlerden aşağıya taşıyor hâlâ

Bir gün gidiyor Deniz'e ve ardından bir tane daha;
Ve nice günler usulca gitmişti oraya
Edain'in Kortirion'u kuruşundan bu yana.

10

Kortirion! kuşatılmış tepenizin üstünde

Kıvrılan caddeleri ve duvarları gölgeli sokaklarıyla
Şimdi bile tavuslar dolaşıyor orada,

Benzeyerek safire ve zümrüte, ihtişamlı;
Uzun süre önce, bu uyuyan toprakların ortasında,
Orada gümüş yağmurların, kalırdı bütün yıl toprakta

15

Ağaçların kök saldığı unutmayan toprakta
Uzun gölgeler düşürmüştür onlar geçip gitmiş öglende
Ve fısıldaşmışlardı hızla esen meltemde,
Uzun süre önce, Kraliçesi Karaağaçlar Diyarı'nın,
Yüce Şehri sendin Denizden Uzak Krallıklar'ın.

20

Hâlâ anımsarsın yaz zamanındaki ağaçlarını:
Pınarın başındaki söğütü, tepedeki kayını;
Püsküllü kavaklar ve çatık kaşlı porsukağaçlarını
Yaşlı avlularının içindeki ve düşünürler orada

25

Kararan görkeminin içinde bütün gün boyunca,
Ta ki ilk yıldız gelip parıldayana,
Ve geçip gidene kadar yarasa sessiz kanatlarıyla;
Ta ki yavaşça yükselen ak bir ay görülene
Gölgeli tarlalarda ağaçlar uyku büyüünde

30

Gece örtene kadar her şeyi gümüşü bir griyle.
Alalminor! Buradaydı hisarın senin,
Burada açılırdı bayraklı yaz, önünde surlarının;
Karaağaçlarını dizi dizi etrafına toplamıştın:
Yeşildi onların zırhları, uzun ve yeşildi miğferleri,

35

Ağaçların beyleri ve yüce efendileri.
Ama yaz solup gidiyor. Bak, Kortirion!
Dolu artık karaağaçların yelkenleri
Hazır rüzgârlara, benziyor vadinin ortasındaki direklerine
Kudretli gemilerin, hemen, hemen yelken açacaklarmış gibi
Güneşin aydınlattığı bu denizlerin ötesindeki diğer günlere.

40

II Narquelion¹

Alalminörë! Yeşil kalbi bu Adanın
Ki orada Sadık Topluluklar oyalanır hâlâ!

1.- (Özgün şiirin Elfçe başlığında da var olan, bak s 52) *Narquelion* ismini Quenya dilinde onuncu ay anlamına gelen (Y. *Efendisi*, Ek D) *Narquelie*, 'Solan Güneş' sözcüğüyle karşılaştıran.

Sakince umutsuzluğa düşmeden saflar kuruyorlar yavaşça 45

Ağırbaşlı bir uyumla yalnız patikalar boyunca:
Güzeller*, eski bir günde ilk doğanlar,
Ölümsüz Elfler, şarkılar söyleyenler kendi tarzlarında
Eskinin neşesi ve kederi hakkında, insanlar unutmuş olsa da,
Hışırdayan ağaçların arasından bir rüzgâr gibi geçtiler, 50
Bükülen bir ot dalgası ve İnsanlar unutuverdi
Bilmediğimiz bir zamandan sesleniyor onların sesi,
Işıldayan saçları çok eskilerdeki günüşiği gibi.

Otlarda rüzgâr! Yılın sapışı.
Irmağın yanındaki sazlarda bir kımıltı, 55
Uzaklardan duyuluyor – ağaçlarda bir fısıltı,
Deliyor yüreğini yazın karmaşık rüyasının,
Dondurucu müzik ki müjdeleyen bir kavalcının çaldığı
Öngörerek kışı ve yapraksız zamanları.

Yıkılmış duvarların üstünde ürperiyor son çiçekler 60
Çoktan eğilmişler duymak için o elf flütünü.
Ormanın güneşli yolları ve ağaç destekli salonlar boyunca
Kıvrılıyor yeşillerin arasından duru soğuk notayla
Gümüş cam bir uzaklığın incecik bir ipliği gibi.

Denizin kabarışı çekiliyor, yakında yıl bitecek; 65
Ve senin bütün ağaçların, Kortirion, yasa girecek.
Bıçakta şakıyor bilek taşı sabahleyin,
Kesildi otlar ve altın çiçekler öğleyin
Kurumak için ve artık çayırılar çıplak.
Loş doğuyor artık zaten gecikmiş şafak, 70
Çayırın üstünde gezinen gün ışığı daha da soluk.
Günler geçiyor. Pervaneler gibi ölüyor geceler
Ak kanatlar çırpılıyor uşaklar gibi dans ettiklerinde
Kımıltısız havadaki incecik mumların etrafında.
Lammas bitmiş. Hasat ayı solmuş. 75

*. – 6.45 Notu: Bak s. 46'ya koyduğumuz not.

Yaz ölüyor, böylesine kısacık hükmeden.
Şimdi mağrur karaağaçlar sinmeye başladılar sonunda,
Titreşiyor ve soluyor sayısız yaprakları,
Görerek uzaktan donmuş mızraklarını,
Güneş birlikte savaşa yürüyen kışın.
Parlak ekim zamanı solduğunda, günleri bittiğinde,
Taşınarak uçtular solgun kehribar kanatlarda
Hüzünlü göğün altındaki răsasız rüzgârlarla,
Ve ölen kuşlar gibi düştüler bataklıkların üzerine.

80

III Hrívion¹

Yazık! Kortirion, Karaağaçların Ecesi, yazık!
Ve en iyi bu mevsim uyar kadim şehrine
Yavaşa geçip giden hüznle yankılanan seslerle,
Kıvrılarak hafifçe solan müzikle
Şerit sisli patikalar boyunca. Ey solan zaman,
Geç sabahlar kırağıyla ağardığı zaman
Ve erken gölgeler örttüğünde uzak ormanları!
Görülmemiş Elfler geçer gider, pırıl pırıl saçları
Giyerler alacakaranlıkta saklı başlıklarını
Gri, alacakaranlık mavisi mantoları bağlanmış kemerlerle
Donmuş yıldız ışığından gümüş ellerin ördüğü.

85

90

95

Geceleri dans ederler çatısız göğün altında,
Çıplak karaağaçlar kol kol dantelle sarmaş dolaştığında
Yedi Yıldız ve dikip gözünü dalların arasından
Bakar yüce ayın yüzünden aşağıya inen soğuk pırıltıya.
Ey Eski Soy, güzel ölümsüz halk!
Söyleyin artık, bir zamanlar yaşayan kadim şarkıları
Şafak'tan önceki ilksel yıldızların altında;
Dans edin titreşen gölgeler gibi rüzgârda,

100

1 - Karşılaştırım: *bríw* 'kış', *Yüzüklerin Efendisi*, Ek: D.

Dans ettiğiniz gibi bir zamanlar ışıyan çayırlarda
Elfyurdu'nda, bizler yokken daha, 105
Ve sizler engin denizleri aşıp gelmeden daha bu ölümlü kıyıya.

Şimdi senin ağaçların, yaşlı gri Kortirion,
Ölgün sislerin içinden yükselen uzun ve solgun,
Başiboş gezinen tekneler gibi, ki sürüklenen ötelere
Uzağa, uzağına boş denizin, engelinin ötesine, 110

Terk edilmiş bulutlu limanların:
Kalabalık limanları sonsuza dek bırakarak arkalarında,
Ki onların mürettebatı bir süre bayram etti gururla
Büyük bir kolaylıkla, şimdi onlar hızlı hayaletler gibi
Taşındılar soğuk rüzgârlar tarafından dost olmayan kıyılara, 115
Ve götürüldüler sessizce gelgitlerle aşağılara.

Çıplak kaldı diyarın, Kortirion,
Elbisen çekip alınmış üstünden, kalmamış görkemin.
Karanlık bir tapınakta yakılmış mumlar gibi
Gümüş Büyükayı'nın cenaze kandilleri 120
Alazlanıyor artık biten yılın üstünde.

Kış geldi. Çıplak göğün altında,
Elfler suskun. Ama bak ölmüyorlar!
Burada bekleyerek katlanıyorlar kışın çöküşüne
Ve sessizliğe. Ben de burada yaşayacağım; 125
Kortirion, kışla burada buluşacağım.

IV Mettanyë ¹

Bulmayacağım yanan kubbeleri ve kumları,
Güneşin hükmettiği, ne meydan okuyacağım ölümcül karlara,
Ne de arayacağım karanlık saklı ülkeleri dağlarda
İnsanların çoktan yitirdiği, ki hiçbir yol ulaşmaz oraya; 130

1.-Mettanyë, metta'yı 'sona eriş' içerir, tıpkı Ambar-metta'da 'dünyanın sonu' olduğu gibi,
(Kralın Dönüşü VI.5).

Aldırmıyorum çalan gürültülü çanın çağrısına,

Dünyevi kralların kulelerinde ve demir dilli.

Bir büyü uzanır burada taşlarda ve ağaçlarda

Unutulmamış kayba ait, aittir kutsanmış anılara,

Dünyevi servetten ziyade. Yenilmeden yaşar burada

Ölümsüz Halk, kurumuş karaağaçların altında,

Alalminóre, bir zamanlar kadim krallıklarda.

135

*

Buradaki yorumlarımı babamın *Gnome* sözcüğünü *Kayıp Öyküler*'de *Noldoli* olarak geçen *Noldor* yerine kullanışı hakkında bir notla bitirmek istiyorum. Babam bu sözcüğü kullanmayı yıllar boyunca sürdürmüştür ve *Hobbit*'in en eski edisyonlarında bile vardır.¹

Yüzüklerin Efendisi'ndeki F ekinin son paragrafı için yazdığı taslakta durumu şöyle belirtmişti babam:

Bu kitapta değil, ama bazen, 'Gnome'u *Noldor* ve 'Gnomca'yı *Noldorin* yerine kullandım. Böyle yaptım, çünkü (bu ismi o uydurduysa eğer) Paracelsus ne düşünmüş olursa olsun, 'Gnome' bazılarına bilgiyi çağrıştırır.² Bu halkın Yüce Elf Dili'ndeki adı olan *Noldor*, *Bi-lenler* anlamına gelir. Çünkü başlangıçtan beri, üç Eldar soyu içinde hem bu dünyada olan ve olmuş şeylere ilişkin bilgileri hem de daha

1. – *Kısa Bir Mola* isimli 3. bölümde, "Batı'nın Yüce Elfleri'ne ait çok eski kılıçlar", "artık Gnome denilen Elflerin kılıçları"nın yerini almıştır. *Sinekler ve Örümcekler* isimli 8. bölümde, "Oraya Işık Elfleri ve Derin Elfler ve Deniz Elfleri gitmiş, yüzyıllarca orada yaşayıp" şeklindeki cümle parçasıysa "Işık Elfleri ve Derin Elfler (ya da Gnome'lar) ve Deniz Elfleri yüzyıllar boyunca orada yaşadılar"ın yerini almıştır.

2. – Söz konusu sözcükler şunlardır: (1) Grekçe *gnome*, 'düşünce, zekâ' (çoğul olarsa 'düstur, anlatı') anlamına gelir. İngilizcedeyse *gnome* sözcüğü düstur ya da özlüsöz demektir ve sıfat hali *gnomic*'tir. (2) 16. yüzyıl yazarı Paracelsus, *gnome* sözcüğünü *pygmaeus*'un eş anlam-lısı olarak kullanmıştır. Paracelsus şöyle der: "Bunlar elementi toprak olan varlıklardır ... balığın suyun içinden geçişi, kuşlar veya kara hayvanlarının havanın içinden geçişi gibi toprağın içinde engellenmeden yol alırlar." (*Oxford İngilizce Sözlük*, *Gnome*). O.I.S. şunu da belirtir, bu sözcüğü Paracelsus uydurmuş olsa da olmasa da, 'toprakta yaşayanlar'ı kastetmiştir ve bu *Gnome* sözcüğünün diğer anlamıyla bağlantılı değildir. (Bu not *The Letters of J. R. R. Tolkien*, s. 449'dan alınmıştır; ilgili mektuba (no: 239) bakınız.

fazla bilmek için gösterdikleri istek yüzünden Noldor halkı diğerlerinden ayrılır. Ama yine de bilinen varsayımlar ya da popüler fantezilerdeki Gnome'lara hiç benzemezler; işte bu yüzden, biraz yanıltıcı olabileceği için bu isimden vazgeçtim. Çünkü Noldor ulu ve güzel bir ırktır, artık geçip gitmiş olan Dünya'nın yaşlı Çocuklarıdır. Uzun boyluydular, açık tenli, gri gözlü ve saçları da Finrod'un sarışın sülalesi dışında koyuydu . . .

F ekinin *yayınlanmış halinin* son paragrafındaki 'Gnome' göndermesi çıkarılmış ve İngilizce'deki küçültme anlamına karşın, *Elfler* sözcüğünün *Quendi* ve *Eldar'a* çevrilişini açıklayan bir paragrafla değiştirilmiştir. Bu bölümün – Quendi'ye bir bütün olarak değinen – taslağında da aynı sözcükler geçmeye devam eder: "Ulu ve güzel bir ırktılar ve onların aralarında kralları artık yok olup gitmiş olan Eldar'dı: Büyük Yolculuk'un Halkı, Yıldızların Halkı. Uzun boylu, açık tenli, gri gözlüydüler, ama bununla birlikte Finrod'un altın sülalesi dışında saçları koyuydu ..." Sonuç olarak yüz ve saç özelliklerini belirten bu sözler, bütün Eldar için *değil*, yalnızca Noldor için yazılmıştı; nitekim Vanyar altın saçlıydı ve annesi Indis Vanyar soyundan geldiği için Finarfin'in ile Felagund Finrod ve Galadriel isimli çocuklarının saçları sarıydı, ki bu özellikleri de onları Noldor prensleri arasında belirgin kılıyordu. Ancak bu sıradışı anlam kaymasının nasıl ortaya çıktığını saptamayı başaramadım.¹

1. – F Eki'nin son paragrafındaki *Finrod* adı yanıltıcı: *Yüzüklerin Efendisi*'nin ikinci edisyonuna kadar Finarfin, Finrod'du ve Finrod da Inglor. Bu sırada yapılan değişiklik gözden kaçmıştı.

II.

ainur'un müziği

Annemin *Kayıp Oyun Kulübesi*'ni yazdığı defterin benzeri olan başka bir defterde, babam tarafından mürekkepli kalemle yazılmış (*Gondolin'in Yıkılışı*'nin* temiz bir kopyası dışında diğer tüm *Kayıp Öyküler* babamın elinden çıkmıştır) ve *Kayıp Oyun Kulübesi ile Ainur'un Müziği* (2. Öykü) *Arasındaki Bağlantı* başlıklı bir metin vardır. Bu metin, Vairë'nin Eriol'a s. 35'de söylediği son sözleri izleyerek başlar ve doğrudan doğruya (diğer ikisinin benzeri olan üçüncü bir deftere yazılmış olan) *Ainur'un Müziği*'ne bağlanır. *Bağlantı* ile *Ainur'un Müziği*'nin yazılış tarihleri (aynı dönemde yazıldıklarını düşünüyorum) hakkındaki tek kanıt, babamın 1964 Temmuzunda yazdığı bir mektuptur (*Letters*, s. 345); bu mektupta babam, Oxford'da "hâlâ tamamlanmamış olan büyük Sözlük'ün ekibinde görev aldığı" günlerde "evrenin yaratılış teorisine dair bir söylenceyi, 'Ainur'un Müziği'ni yazdığını" söylemektedir. Babam, Oxford Sözlüğü ekibine 1918'te katılmış ve 1920 yazında ayrılmıştır (*Biography*, s. 99, 102). Eğer doğru hatırlıyorsa – ki buna karşı çıkabilecek bir kanıt yoktur – *Kayıp Oyun Kulübesi* ile *Ainur'un Müziği* arasında iki ya da daha fazla yıl geçmiş demektir. İki öykü arasındaki bu *Bağlantı*'nin yalnızca tek bir versiyonu vardır, çünkü mürekkepli kalemle temize çekilmiş olan bu metin, tamamen silinmiş kurşunkalem taslağın üstüne yazılmıştır. Bu durumda, ben de *Bağlantı*'nin ardından *Ainur'un Müziği*'ni sunmadan önce kısa bir yorum getireceğim.

*Bu öykünün asıl başlığı *Tuor ve Gondolin Sürgünleri*'dir, ama babam bu öyküye *Gondolin'in Yıkılışı* diye atıfta bulunmuştur ve ben de öyle yapıyorum.

“Ama,” dedi Eriol, “benim için hâlâ karanlıkta kalan pek çok şey var. Gerçekten de şu Valar’ın kim olduklarını bilmeye çok hevesliyim; onlar Tanrılar mı?”

“Öyle olmalılar,” dedi Lindo, “gerçi İnsanlar onlar hakkında gerçeklerden çok uzak birçok tuhaf ve çarpıtılmış öyküler anlatıp onlara burada işitmeyeceğin nice tuhaf isimlerle seslenirler”; ama Vairë dedi ki: “Yo, hayır Lindo, bu gece kendini öykü anlatmaya daha fazla kaptırma, çünkü dinlenme saati gelip çattı ve bütün hevesine rağmen konuğumuz yol yorgunu. Söyle de uyku mumlarını getirsinler ve gezgimimiz kafasını dolduracak, gönlünü hoş eyleyecek daha fazla öyküyü yarın dinlesin.” Ardından Eriol’a dedi ki: “Yarın evimizden gitmen gerektiğini düşünme; çünkü kimse böyle yapmaz – hayır, duymayı arzuladığı bir öykü olduğu sürece herkes burada kalabilir.”

Sonra Eriol, içindeki bir yerlere yolculuk etmek arzusunun yüreğini tamamen terk ettiğini ve bir süreliğine burada konuk olmanın kendisine her şeyden çok daha güzel geldiğini söyledi. Bunun üzerine uyku mumlarını taşıyanlar geldi, oradakilerin her biri birer mum aldı ve ev ahalisinden iki kişi Eriol’a kendilerini izlemesini söyledi. İçlerinden biri kapıyı çaldığında ona açan kapıcıydı. Yaşlı görünüyordu, perçemleri kırışmıştı ki hane halkının çok azı böyleydi; ama diğerinin hava koşullarının yıpratmış bir yüzü, büyük bir mutlulukla ışıldayan mavi gözleri vardı, çok ince yapılı ve ufak tefek biriydi, ama hiç kimse onun elli yaşında mı yoksa on bin yaşında mı olduğunu söyleyemezdi. İşte o Ilverin ya da Küçükyürek’ti. İkisi onu sıralanmış odaların bulunduğu bir kordondan geçirerek meşeden yapılmış büyük bir merdivene doğru götürdüler ve peşlerinden yukarıya çıktı. Merdiven, sallanırlarken zemine ve

duvarlara asılmış kumaşların üzerine parlak ışıklar serpiştiren renkli camlardan yapılmış küçük asma lambaların aydınlatığı bir geçide ulaşana dek döne döne yukarılara çıkıyordu.

Bu geçitte keskin bir dönemeci dönen rehberleri birkaç karanlık basamak aşağıya indiler ve onun önüne bir kapıyı açtılar. Ardından eğilerek iyi uykular dilediler ve Küçükyürek dedi ki: "Büyük denizlerdeki güzel yolculukların, nazlı rüzgârların rüyasını gör," ve sonra yanından ayrıldılar; Eriol, kendisini küçük bir odanın içinde dikilirken bulmuştu, pencerenin yanında en güzel kertenler ve kabarık yastıklarla döşenmiş bir yatak vardı – daha demin Öykü-ateşi kütüklerinin alazında büyük bir keyif yapmış olmasına rağmen, buradaki gece ona ılık ve güzel kokulu gelmişti. Odanın bütün mobilyası koyu ahşaptan yapılmıştı, büyük mumunun titreşen yumuşak huzmeleri odayı büyülü bir şekilde aydınlatıyordu ve sonunda uyku ona bütün zevklerin en güzeli olarak göründü, ama bu güzel odada uyumak bütün uykuların en iyisiydi. Eriol yatağa uzanmadan önce pencereyi açtı, çiçeklerin kokusu hızla içeri daldı ve ağaçlarla dolu gölgeler içinde bir bahçe görüntüsü bir an için gözüne çarptı, bahçenin açıklıkları ay sayesinde gümüş ışıklar ve siyah gölgelerle yol yol olmuştu; penceresi aşağıdaki çimenlerin çok yukarısındaymış gibi görünüyordu ve yakınlardaki bir ağaçta aniden bir bülbül şakımaya başlamıştı.

Derken Eriol uyudu, rüyasında daha önce duyduklarının tümünden daha saf ve incecik bir müziği dinledi, özlem dolu bir müzikti. Sanki gümüş kavallar ya da flütler narin ve ince uzun kristal notalar çalıyor, ayın altındaki çimenlerin üstünde ipliksi ezgiler dokuyorlardı; ve Eriol da uykusunda niye olduğunu bilmediği bir özlemin içine düşmüştü.

Uyandığında güneş doğmuştu ve penceresinin yakınındaki bir sürü kuşun cıvıldaşmaları dışında başka bir müzik duyulmuyordu. Penceresine çarpan ışık mutlu parıltılar halinde titreşiyor, güzel kokusu ve keyif verici perdeleriyle oda, öncesinden daha şirin görünüyordu;

Eriol yataktan kalktı ve yolculuk yüzünden kirlenmiş olanları üzerinden çıkarsın diye önceden hazırlanarak bırakılmış güzel giysileri giyerek odasından çıktı ve evin koridorlarını adımlamaya başladı, sonunda küçük bir merdivene rastladı, oradan aşağıya inerek bir sundurmaya ve güneşli bir avluya ulaştı. Oradaki parmaklıklı bir kapıyı eliyle iterek açtı ve çimenleri odasının pencerenin altına kadar uzanan bahçeye girdi. Hava alarak dolaştı ve güneşin kentin tuhaf çatılarının üstünde yükselişini seyretti, sonra birden yaşlı kapıcının tam önünde olduğunu gördü, fındık ağaçlarının arasındaki dar bir yoldan geliyordu. Eriol'u görmemişti, çünkü başını toprağa doğru eğmiş kendi kendine hızlı hızlı bir şeyler mırıldanıyordu; Eriol ona günaydın diyerek seslendiğinde irkildi.

Ardından dedi ki: "Kuşu bakmayın efendim! Sizi fark etmedim, çünkü kuşları dinliyordum. Gerçekten de bana asabım bozukken rastladınız efendim; çünkü bakın! İşte şurada siyah kanatlı besili bir serseri var ve daha önceden hiç bilmediğim şarkıları küstah bir tavırla söylüyor, üstelik tuhaf bir dilde! Bu beni rahatsız ediyor efendim, rahatsız ediyor, çünkü en azından bütün kuşların basit dillerini bildiğimi sanırdım. Küstahlığı yüzünden onu Mandos'a yollamak geçiyor aklımdan!" Bunun üstüne Eriol içten kahkahalarla güldü, ama kapıcı dedi ki: "Hayır efendim, Rünil'in bakımını üstlendiği bahçeye tünemeye cesaret ettiği için Kediler Prensi Tevildo kovalasın onu. Şunu bilin ki Noldoli halkı olağanüstü derecede yavaş yaşlanır, buna rağmen ben bütün o Valar ve Eldar dilleri üzerine çalışırken ağarttım saçlarımı. Gondolin'in yıkılışından çok önce, iyi yürekli efendim, Melko'nun emrinde geçirdiğim tutsaklık günlerimin zorluklarını bütün canavarların ve goblinlerin dillerini öğrenerek hafifletmiştim – farelerin ve tarla farelerinin tiz seslerinden dahi iğrenmeden hayvanların dillerini tetkik etmemiş miydim? – dilsiz böcekler gibi vızıldamak için bile bir iki aptal nağme dinlenmemiş miydim? Hatta, bir zamanlar İnsanların dillerini bile merak etmiştim, ama Melko onları ele geçirdi! Kayıyor ve değişiyor, değişiyor ve kayıyorlar, öğrenseniz bile onlarla şarkılar ya da öyküler anlatmak

çok zor bir iş. İşte bu yüzden bu sabah, kuşların birbirine karışan seslerinin tümünü tek tek anlayarak dinler ve çok sevilen her bir ezgiyi tanıırken kendimi bütün dilleri bilen Vala Ómar gibi hissediyordum, derken *tirípti lirilla* ve bir kuş geliverdi, bir Melko şeytancığı – ama şarkılar ve sözcükler üzerine gevezelik yaparak sizi yoruyorum efendim.”

“Hayır, yormuyorsun,” dedi Eriol, “ama yalvarırım, şişko bir karavuk şeytancığı yüzünden hevesiniz kırılmasın. Eğer gözlerim aldanmıyorsa koca bir çağın yılları boyunca bu bahçenin bakımını yapmışsınız. Gerçekten de burada duyduğunuz ve anlamını çıkaramadığınız ilk ses buysa, siz bütün bilgelerin en yücesinin bile gönlünü hoş etmeye yetecek kadar şarkılar ve diller biliyor olmalısınız. Her mahalledeki, hatta neredeyse her yuvadaki kuşların farklı konuştuğu söylenmez mi?”

“Öyle denir ve doğru denir,” dedi Rúmil, “ve Tol Eressëa’nın bütün şarkıları, zamanında bu bahçenin içinde duyulmuştur.”

“Tol Eressëa adasının civarındaki Eldar’ın konuştuğu güzel dili öğrendiğime,” dedi Eriol, “kalben ve fazlasıyla memnun oldum – ama Eldar’a ait nice dil varmış gibi konuştuğunuzu duyduğum için şaşkınlım: gerçekten öyle mi?”

“Evet,” dedi Rúmil, “Noldoli halkının hâlâ yapışıp kaldığı bu dil var – ama ondan önceyse Teleri, Solosimpi ve Inwir’in hepsi birbirinden farklı olan dilleri vardı. Ancak o diller pek önemsenmedi ve artık şimdi senin de öğrendiğin ada Elflerinin diline karışıp gittiler. Büyük Topraklar’da hâlâ kederle dolaşan kayıp topluluklar vardır ve belki de onlar artık çok tuhaf bir şekilde konuşuyorlardır, çünkü Kôr’dan yapılan o yürüyüşün üstünden çağlar geçti ve benim de kabul ettiğim gibi, soydaşları hâlâ Valinor’da yaşarken Noldoli’nin Yeryüzü’nde uzun yolculuklar ve esaret altında geçirdiği karanlık çağlar onların dillerinde derin bölünmelere yol açtı. Ama her şeye rağmen, irfanımın bana öğrettiği kadarıyla, Gnome dili ile Eldar Elfçesi elbette akrabadır – ama bakın! Sizi hâlâ yoruyorum. Dünyada bu kadar uzun bir konuşmayı dinlemekten sıkılmayacak başka bir kulağa daha şu ana dek asla rastlamadım.

'Diller ve lisanlar mı,' diyeceklerdir, 'bana biri yeter' – ve bir keresinde Gong-bekçisi Küçükyürek şöyle demişti: 'Gnome dili,' demişti, 'bana yeter – Eärendel, Tuor ve babam Bronweg de (ki yapmacık bir eda takı-narak ona yanlış bir şekilde Voronwë diyorsunuz) başka bir dili değil sadece onu konuşmamışlar mıydı?' Ama yine de sonunda Elfçeyi öğren-mek zorunda kaldı, yoksa ya suskunluğa ya da Mar Vanwa Tyaliéva'dan ayrılmaya mecbur olacaktı – ve kalbi bu iki yazgıyı da kaldıramazdı. Bak! Şimdi bir Inwir hanımı, hatta bizzat ecemiz Meril-i-Turingi gibi, Manwë onu korusun, şakıyor Eldar dilini. Fakat hepsi bu da değildir – bunların yanı sıra, Eldar'ın nice şiir ve irfan kitapları, geçmiş ve en eski şeyler hakkında tarih kitapları yazdığı ama konuşmadığı gizli dil de vardır. Bu dili yalnızca Valar, yüce divanlarında kullanır ve bugünlerde pek az Eldar onu okuyabilir ya da harflerini çözebilir. Bu dilin büyük bölümünü Kôr'da öğrenmiştim, koca bir ömür önce, Aulë'nin cömert-liği sayesinde ve bu yüzden çok şey bilirim: pek çok şey."

"Öyleyse," diye belirtti Eriol, "dün gece Öykü-ateşi'nin başında o sözleri duyduğumdan beri bilmeyi çok arzuladığım şeyleri bana an-latabilirsiniz. Valar kimdir – Manwë, Aulë ve adını söylediğiniz di-ğerleri – ve sizler, Eldar, neden Valinor'daki güzel yurdunuzdan çıkıp da buraya geldiniz?"

Artık ikisi yeşil bir çardağa gelmişlerdi, güneş iyice yükselmişti ve sıcaktı, ama çimenler altın sarısına bürünmüştü. Derken Rúmil, üzerini yosunların bürüdüğü taştan oyulmuş bir banka oturdu ve dedi ki: "Sordukların çok yüce şeylerdir ve onlara dair gerçek yanıtlar zama-nın ıssızlıklarının en öte sınırlarında yer alır, ki orasını Noldoli'nin yaşlısı ben Rúmil'in gözleri bile göremez; üstelik Valar ile Elflerin bü-tün öyküleri öylesine iç içe geçmiştir ki, onların büyük tarihlerini ta-mamen ortaya koyma ihtiyacı hissedilmeden çok az şey açıklayabilir."

"Yine de," dedi Eriol, "anlat bana Rúmil, sana yalvarırım, ilk başlangıçtan bu yana bildiklerinin bir bölümünü, ki bu adada bana anlatılan şeyleri anlamaya başlayabileyim."

Ama Rúmil dedi ki: "İlk başlangıç Ilúvatar'dır ve onun ötesine Valar, Eldar ya da İnsanların irfanı geçemez."

"Ilúvatar kimdi?" dedi Eriol. "Tanrılardan biri miydi?"

"Hayır," dedi Rúmil, "değildi, çünkü onları o yarattı. Ilúvatar, dünyanın ötesinde oturan, Daimi Efendi'dir; dünyayı o yaratmıştır ve ne dünyaya aittir ne onun içindedir, ama onu sever."

"Bunu daha önce asla hiçbir yerde duymamıştım" dedi Eriol.

"Olabilir," dedi Rúmil, "çünkü dünyanın o ilk günlerinde İnsanlar henüz yoktu ve üstelik Ainur'un Müziği hakkında pek konuşulmaz."

"Anlat bana," dedi Eriol, "çünkü öğrenmek için sabırsızlanıyorum, neydi Ainur'un Müziği?"

Kayıp Oyun Kulübesi ve Ainur'un Müziği . Arasındaki Bağlantı Üstüne Yorumlar

Ainulindalë ölümlü kulaklar tarafından ilk kez işte böyle işitilecekti, Eriol Tol Eressëa'da gün ışığıyla aydınlanan bir bahçede otururken. Eriol'un (ya da Ælfwine'nin) ortadan yok oluşundan sonra bile, Rúmil, "sözcüklerin ve şarkıların kaydedilmesine uygun işaretleri ilk başaran" (*Silmarillion*, s. 78) Tirionlu büyük Noldorin bilgisi varlığını korumayı başaracak, geveze ve tuhaf fikirleri olan Kortirionlu bir dilbilimci olmaktan çok uzaklaşarak, ırak bir zamanın ağırlığını taşıdığı için *Ainur'un Müziği* ona atfedilmeye devam edecekti. Bu eski anlatıda, Rúmil'in Melko'nun esirlerinden biri olduğunu da belirtmek gerekir.

Burada aynı zamanda, Valinor'dan yapılan Noldor Sürgünü kavramı da ortaya çıkmaktadır, çünkü Rúmil'in Kôr'dan yapılan yürüyüş hakkındaki sözleri, hiç kuşkusuz, Inwë'nin yaptırdığı "dünyanın içine yürüyüş"den çok (s. 29, 44), bu olaya gönderme yapmaktadır; üstelik diller ve onları konuşanlara dair bir şeyler de söylenmektedir.

Bu bağlantı bölümünde Rúmil şunları iddia etmektedir:

- (1) *Teleri*, *Solosimpi* ve *Inwir* arasında, geçmişte dilsel farklılıklar vardır;
- (2) ama bu lehçeler artık "ada Elflerinin diline" karışıp gitmişlerdir;
- (3) Büyük Topraklar'a gidişleri ve orada Melko'nun tutsakları olarak

keçirdikleri dönemde, *Noldoli* (Gnome) dilinde derin bölünmeler olmuştur;

(4) ki şu anda, Tol Eressëa'da yaşayan Noldoli halkı, ada Elflerinin dilini öğrenmiş durumdadır; ama diğerleri Büyük Topraklar'da kalmışlardır. (Rúmil, "Büyük Topraklar'da hâlâ kederle dolaşan kayıp topluluklar vardır ve belki de onlar artık çok tuhaf bir şekilde konuşuyorlardır," derken, Valinor'a hiç gitmemiş Elflerden çok, (kendisinin yaptığı'nın tersine) Tol Eressëa'ya gelmeyen Kõrlu Noldorin sürgünlerinin kalıntılarından söz etmektedir.)¹

Daha sonradan *Teleri* – üç 'soy'un üçüncüsü – diye isimlendirilen Deniz Elfleri'ne *Kayıp Öyküler*'de verilen isim *Solosimpi*'dir ('Kıyıdiyarı Kavalcıları'). Şimdi, yeterince kafa karıştırıcı olsa da, Kral Inwë'nin önderlik ettiği birinci soyun *Teleri* (*Silmarillion*'da *Vanyar*) diye isimlendirildiği açıklanmalıdır. Öyleyse *Inwir* kimlerdi? Daha sonra Eriol'a Meril-i-Turingi tarafından *Teleri*'nin Inwë'nin peşinden gidenler olduğu söylenir (s. 170), "ama onun akrabaları ve soyundan gelenler kraliyet soyu olan Inwir'dir ki ben de o kanı taşıyorum." Öyleyse *Inwir*, *Teleri* içinde bir 'kraliyet' klanıdır; eski tasarım ile *Silmarillion* arasındaki ilişki şöyle gösterilebilir:

	<i>Kayıp Öyküler</i>	<i>Silmarillion</i>
1	Teleri .. (Inwir dahil)	Vanyar
2	Noldoli .. (Gnome'lar)	Noldor
3	Solosimpi ..	Teleri

Bu bağlantı bölümünde Rúmil, 'Eldar'ın 'Gnome'lar'dan farklı olduğunu öyküler gibidir – "Gnome dili ile Eldar Elfçesi elbette akrabadır"; *Ağaçlar Arasında Kortirion* şiirinin başına konulan düzyazıda ve 'Eldar' ile 'Noldoli' farklı gösterilmiştir (s. 42-3). Başka bir yerdeyse, 'Elfçe' bir dil olarak 'Gnomca'nın karşısı ve 'Eldar' da 'Gnome'lar'ın tersini belirten bir sözcük olarak kullanılmıştır. Ama gerçekte, *Kayıp Öyküler*'de Gnome'ların Eldar olduğu oldukça açık

1 – Diğer taraftan, "kayıp topluluklar" derken, Uyanış Suları'ndan yaptıkları yolculuk sırasında kaybolan Elfleri kastetmesi de mümkündür (bak s. 175); yani ima edilen şey şu olabilir: "Eğer Noldoli halkının dili Valinor'da kalan Eldar'inkinden böylesine derinden kopmuşsa, denizi hiç aşmamışların dili kim bilir ne kadar kopuktur".

bir şekilde belirtilmiştir – örneğin, "Eldar bilgeleri olan Noldoli" (s. 88); ama diğer yandan, Noldoli'nin Valinor'dan Kaçışı'nın ardından, Aulë'nin "onun sarayının çevresinde hâlâ yaşamayı sürdüren birkaç sadık Gnome için sevgi duymasına rağmen, o günden sonra onlara 'Eldar' ismini verdiğini" okuruz (s. 263). Bu, ilk bakışta görüldüğü kadar saf bir çelişki değildir. Anlaşılan o ki, 'Eldar' ya da 'Elfçe'nin 'Gnomca'ya karşıt olarak kullanılmasına, Gnomca'nın ayrı bir dil haline gelmesi neden olmuştur; yani Gnome'lar kesinlikle Eldar olmakla birlikte, sadece dilleri farklıydı. Ama (öte yandan), Gnome'lar Kôr'u çok uzun süre önce terk etmişlerdi, artık 'Koreldar' sayılmıyorlardı ve bu yüzden 'Eldar' değillerdi. *Eldar* sözcüğünün anlamı böylece daraltılmıştır ama Noldoli'nin 'Eldar' sayıldığı eski anlamına dönülerek her an genişleyebilir.

Eğer böyleyse, *Eldar*'ın daraltılmış anlamı, Tol Eressëa'nın daha sonraki günlerindeki durumu yansıtır; ve gerçekten de sonraki öykülerde, anlatının Noldoli isyanından ve Valinor'dan ayrılışlarından önceki dönemle ilgilendiği yerlerde, onlar kesin olarak 'Eldar' olarak belirtilir. İsyanın *ardından*, yukarıda değinilen parçada, Aulë, Valinor'da kalan Noldoli'yi o isimle çağırmayacak – ve bu bağlamda, ayrılanlara artık 'Eldar' demeyecektir.

Aynı muğlaklık *Elfler* ve *Elfçe* sözcüklerinde de mevcuttur. Rúmil, burada, Eldar dilini 'Gnomca'nın karşıtı olan 'Elfçe' olarak adlandırır; *Tinúviel'in Öyküsü*'ndeki anlatıcı der ki: "Bu benim öykümdür, Gnome'ların öyküsüdür ve bu yüzden size yalvarım Eriol'un kulaklarını Elfçe isimlerle doldurmayın" ve aynı pasajda 'Elfler' 'Gnome'lar'ın özellikle karşıtıdır. Ama yine de, kitaptaki daha sonraki öykülerde, *Elfler*, *Eldar* ve *Eldalië* sözcükleri Üç Soy için birbirlerinin yerine geçerek kullanılmıştır (örneğin bak Elflerin Valinor'a çağrılması hakkında Valar arasında yapılan tartışma, s. 171-73). Son olarak da, görünüşte benzer bir çeşitleme olayı 'peri' sözcüğünde de görülür; yani "Gnome'ların Dor Faïdwen dediği" adanın "peri dilindeki" ismi Tol Eressëa'dır (s. 25), ama öte yandan, Gilfanon adlı bir Gnome'un, "perilerin en yaşlılarından biri" olduğu söylenir (s. 262).

Rúmil'in Elflerin dilinin "derin bölünmeler" geçirerek iki ana dala ayrılışına dair anlattıklarına bakıldığında, o zamanda verilen tarihsel temelin, sonradan bölünüşe neden olan şeyle tamamıyla farklı olduğu görülecektir. Burada Rúmil, bunu "soydaşları hâlâ Valinor'da yaşarken Noldoli'nin Yeryüzü'nde uzun yolculuklar ve esaret altında geçirdiği karanlık çağlar"a bağlar –

bu olay, sonraki terimlerle, "Noldor Sürgünü"dür. *Silmarillion*'da Noldor halkı, Valinor dilini Orta Dünya'ya getirmiş, ama (kendi aralarındaki konuşmalar dışında) bu dili kullanmayı terk etmiş, onun yerine Beleriand diline, Valinor'a hiç gitmemiş olan Gri Elflerin *Sindarin* diline uyum sağlamışlardır: Quenya ve Sindarin'in kökenleri ortaktır, ama geçen engin ayrılık çağları "derin bölünmeler"e neden olmuştur. Diğer yandan, *Kayıp Öyküler*'deyse Noldor halkı, Elf dilini Valinor'dan Büyük Topraklar'a taşımış ve korumuştur, ama bu dil orada kendi kendine başına değişerek, bütünüyle farklı bir hale gelmiştir. Başka bir deyişle, özgün tasarımda, 'ikinci dil' sadece Gnome'ların Valinor'u terk edip Büyük Topraklar'a gitmesiyle ebeveyn dilden kopmuştu; oysa daha sonradan, 'ikinci dil', 'birinci dil'den Elflerin dünyadaki varlıklarının neredeyse ilk günlerinde ayrılmıştır. Her durumda, tasarım evrim geçirip değişikçe, Gnomca'nın Beleriandlı Gri Elflerin asıl *kullandığı dil* oluşu anlamında kullanırsak, Gnomca Sindarin'dir.

Rúmil'in, Valar'ın kullandığı ve Eldar'ın bir zamanlar şiirler, irfan kitapları yazdığı, ama artık birkaçının bildiği gizli dile ilişkin belirttiklerini, s. 39'da değindiğim *Kayıp Öyküler* üzerine notlar aldığı küçük not defterinde bulunan şu notla karşılaştırım:

Tanrılar, Elflerin dilini anlıyor, ama onu kendi aralarında kullanmıyor. Elflerin daha bilge olanları Tanrıların diline dair çok şey öğrendiler ve bu bilgi uzun süre boyunca hem Teleri hem de Noldoli arasında son derece değerli sayıldı, ama Tol Eressëa'ya geldiklerinde, Inwir dışında bu dili bilen yoktu ve artık Meril'in evi hariç, o bilgi ölmüştü.

Bu bölümde bazı yeni kişiler belirmektedir. "Bütün dilleri bilen" Ómar adlı Vala, *Kayıp Öyküler* bitmeden yok olacaktır; hemen ardından ona ilişkin birkaç şey daha duyulur ama pek varlığı olmayan bir tanrıdır. *Gondolin'in Yıkılışı* öyküsünde Tuor ve Bronweg ortaya çıkarlar; *Bronweg*, *Voronwë*'nin Gnomca biçimidir, ki Voronwë, daha sonraları Vinyamar'dan Gondolin'e giderken Tuor'a eşlik edecektir. Melko'nun şeytani bir hizmetkârı ve Sauron'un uzak öncülü olan Kediler Prensi Tevildo, Beren ve Tinúviel hakkındaki orijinal öykünün baş oyuncularından birisidir, ki bu öykü (*Tinúviel'in Öyküsü*) daha önceden yazılmıştı.

Bronweg oğlu Gong-bekçisi Küçükyürek artık Elfçe bir isme sahiptir, *Ilverin* (*Elwenildo* üzerinde yazılan bir tashihle).

Ainur'un Müziği

Ainur'un Müziği'nin, mürekkeple yazılmış çok daha tam ve bitirilmiş yakın bir metnini içeren defterin arasına yerleştirilmiş ve kopuk yapraklar halinde bulunan, alelacele kurşunkaleme alınıp üzerinde fazlasıyla düzeltilmiş taslak metni hâlâ vardır. Bu ikinci versiyon, ilkinin fazlasıyla temel alır ve onu eklemelerle değiştirir. Burada verilen ikinci metindir, ama ikisinin belirgin şekilde farklılaştığı bazı yerlere notlar düşülmüştür (benim fikrimce, iki metin arasındaki farklılıkların pek azı çok önemlidir). Notlarda verilen ilk taslağın parçalarında, çoğunun özgün olarak *Ainur* değil *Ainu* ve *Ilúvatar*'ın da özgün olarak *Ilú* (ama taslakta *Ilúvatar* olarak da geçer) olduğu görülecektir.

Sonra Rúmil dedi ki:

“Şimdi, İnsanlar arasında duyulmamış şeyleri dinle, Elfler bile bu konularda nadiren konuşurlar; yine de Súlimo Manwë, İnsanların ve Elflerin Efendisi, zamanın derinliklerinde babamın babalarına fısıldamıştı bunları.¹ Bak, Ilúvatar tek başına yaşırdı. Bütün şeylerin öncesinde, ilk önce Ainur'u var etmek için şarkı söyledi, dünyanın içinde ve dışında onun bütün yaratıkları arasında en büyük güç ve görkem onlarındı. Sonra boşluğun içinde onların mekânlarını şekillendirdi ve aralarında yaşadı, onlara her tür şeyi öğretti, bunların içinde en önemlisi müzikti.

Onlarla şarkının temalarını ve neşeli ilahileri söyleyerek konuştu, o zamana kadar aklında ve yüreğinde tasarladığı yüce ve harika şeylerin çoğunu açıkladı, böylece artık onun için müzik yapabileceklerdi ve onların çalgılarının sesleri tahtının etrafında ihtişamla yükselecekti.

Bir zaman geldi, Ilúvatar gönlündeki muhteşem bir tasarımı Ainur'a anlattı, enginliği ve yüceliğiyle daha önce anlattığı hiçbir şeyin dengi olmayan bir tarihi gözlerinin önüne serdi, onun başlangıcının ihtişamı ve bitişinin görkemi Ainur'u şaşkınlık içinde bıraktı, böylece Ilúvatar'ın huzurunda eğildiler, dilleri tutulmuştu.

Sonra Ilúvatar dedi ki: 'Önünüze serdiğim bu öyküye ve tüm tarihin kat kat açılıp sergileneceği yer olarak size betimlemiş olduğum

bu yüce güzellik bölgesine yalnızca dış hatlarıyla değinilmiştir. Bütün boşlukları doldurmadım, gönlümün **dopdolu** olduğu güzellik ve **zenafet** hakkındaki bütün nesnelerin ve süslerin bir dökümünü yapmadım. Şimdi benim arzum ulu ve mükemmel bir müzik yaparak bu temanın şarkısını söylemenizdir; (size çok şey öğrettiğimi ve içinize Gizli Ateş'i yerleştirdiğimi bilerek)² zihninizi ve güçlerinizi bu temayı kendi düşünceleriniz ve tasarımlarınızla donatmak için kullanacaksınız. Ama ben oturup dinleyeceğim ve sizin aracılığınızla pek çok güzelliğe Şarkıda vücut buldurduğum için mutlu olacağım.'

Ardından arpçılar ve udcular, flütçüler ve kavalcılar, Ainur'un sayısız koroları ve orgları, Ilúvatar'ın temasını ulu bir müziğe dönüştürmeye başladı; büyük denizlerin kükremelerinden daha şiddetli gürleyen armonilere karışıp birbirlerinin içlerinde çözülerek çeşitlenen ve karşılıklı etkileşen muhteşem melodilerden oluşan bir ses yükseldi, ta ki Ilúvatar'ın yaşadığı yer ve Ainur'un mekânları müzikle ve müziğin yankısıyla dolup taşana dek, çok uzaklardaki karanlık ve ıssız yerlerin içlerine dahi akan müziğin yankılarının yankısıyla. Ölçülemez enginlikteki görkemiyle böylesine bir müzik, daha önce hiç var olmamıştı ve o zamandan beri de bir daha olmayacaktı; gerçi denir ki, Büyük Son'dan sonra, Ilúvatar'ın tahtının huzurunda hem Ainur hem de İnsanoğlu koroları tarafından çok daha yüce bir müzik dokunacaktır. Sonra Ilúvatar'ın en yüce temaları çalınacaktır; çünkü, Ainur ve İnsanoğulları onun aklını, yüreğini ve tüm niyetini artık biliyor olacaktı.

Ilúvatar oturup dinledi, uzun süre boyunca bu ona çok iyi göründü, çünkü müzikte kusurlar azdı ve ona öyle geldi ki Ainur pek çok şeyi çok iyi öğrenmişti. Ama ulu tema geliştikçe Melko'nun yüreğine Ilúvatar'ın ulu temasına uymayan ve kendi kibirli imgelemine birbiri içine girmiş özleri ulaşmaya başladı. Ilúvatar tarafından, Ainur içinde en büyük güç, bilgelik ve bilgi ihsanlarının bir bölümü Melko'ya armağan edilmişti; ve o, Yaşam ve Gerçeklik veren Gizli Ateş'i

aramak için karanlık yerlerde ve boşluklarda sık sık tek başına dolaşmıştı (çünkü kendi varlığından bir şeyler meydana getirmek için çok ateşli bir arzu duyuyordu); ama yine de onu bulamamıştı, çünkü Ateş Ilúvatar'ın yanındaydı ve o, çok daha sonraya dek bunu bilemeyecekti.³

Ama her şeye rağmen, kendisine ait çok kurnazca düşüncelere kapıldı, ki bunları Ilúvatar'a bile göstermemişti. Bu tasarım ve tasavvurlarının bazılarını artık müziğine dokuyordu, etrafında hemen bir kabalık ve uyuşmazlık yükseldi, çevresinde çalanların çoğu ümitsizliğe düştü, müzikleri zayıfladı, yanındakilerin düşünceleri tamamlanamamış ve bulanıktı, bu arada diğerlerinin çoğu başladıkları ulu tema yerine, müziklerine onunkine uygun bir ahenk kazandırdılar.

İşte böylece Melko'nun yaramazlığı müziği karartarak yayıldı, çünkü onun bu düşünceleri, Ilúvatar'ın yüzündeki ışığı henüz çevirmemiş olduğu en dış karanlıklardan geliyordu; ve gizli düşünceleri Ilúvatar'ın tasarımının güzelliğiyle uzaktan yakından ilgili olmadığı için armonileri kırık dökük ve bölük pörçüktü. Ilúvatar yine de müzik akıl havsala almaz bir çirkinlik ve kasvetin derinliklerine doğru çökene kadar oturup dinledi; ardından hüznüyle gülümseyip sol elini kaldırdı ve çarpışmanın ortasında, ilki gibi ama pek benzemeyen yeni bir tema oluşuverdi hemen, gerçi bunun nasıl olduğunu hiç kimse açıkça anlamamıştı ve tema güçlenip güzelleşti. Ama Melko'nun yükselttiği uyumsuzluk ve gürültü, onun karşısında gümbürdemeye başladı, artık bir ses savaşı vardı ve pek az şeyin seçilebildiği bir çınlama yükseldi.

Sonra Ilúvatar sağ elini kaldırdı, artık gülümsemiyor, ağlıyordu; ve işte üçüncü bir tema, diğerlerine hiç benzemiyordu, gürültünün ortasında büyüdü, ta ki sonunda, Ilúvatar'ın ayaklarının dibinde bir ara iki müzik geliyor gibi olana dek ve bunlar tamamen uyumsuzluk içindeydiler. Birisi çok ulu, derin ve güzeldi, ama söndürülemez bir kederle karışmıştı, diğeriye artık kendi birliğini kurmuştu ve kendine

has dizgesi vardı, ama gürültülü, anlamsız ve kibirliydi, sanki onu boğmak niyetine sahipmiş gibi öbürüne karşı anırıyordu, her şeye karşı çıkmasına ve çok korkunç bir şekilde çatışmasına rağmen yine de bir şekilde rakibine ekleniyor, ona bir armoni katıyordu.

Bu yankılanan mücadelenin tam ortasında, Ilúvatar'ın salonları sarsılır ve bir ürperme karanlık yerlere doğru akarken Ilúvatar iki elini de kaldırdı, semadan daha derin, güneşten daha görkemli, Ilúvatar'ın bakışındaki ışık kadar delici ve derinlikleri kavranamaz tek bir akor çıktı, müzik gümbürdedi ve kesildi.

Ardından Ilúvatar dedi ki: 'Ainur güçlüdür, görkemlidir ve bilgi açısından içlerinde en kudretli olanı Melko'dur; ama o ve tüm Ainur bilir ki ben Ilúvatar'ım, şarkıda söylediğiniz ve çaldığınız bütün bu şeylerin meydana gelmesine, hey! ben neden oldum – sadece ben eğleneyim ya da kendi başınıza çalınız diye göksel bölgelerde yaptığınız bu müziğe neden olmadım, bütün bunlar, Ilúvatar'ın gerçekliğini paylaşasınız diye yarattığım sizler, Ainur, daha çalarken gerçekliği biçimlendiresiniz diyedir. Belki de ben şarkımdan meydana gelen bu şeyleri seveceğim, düşüncemden⁴ oluşan Ainur'u sevdiğim kadar ve belki de daha çok. Sen Melko, sonunda Ilúvatar'ın bizzat kendisinden kaynaklanmayan hiçbir temanın çalınamayacağını ve müzikte Ilúvatar'a rağmen hiçbir değişiklik yapılamayacağını göreceksin. Buna kalkışan kişi, sonunda kendisini çok daha ihtişamlı ve karmaşık bir şeyin tasarlanmasında bana yardım ederken bulur: baksanıza! Melko, ateş kadar dehşet verici, karanlık sular gibi kederli, gazabı fırtına gibi ve en karanlık yerlerin derinlikleri kadar ışıgımdan uzak duran bir kötülüğe sahip olmasına rağmen, önünüze serdiğim tasarının bir parçası haline geldi. Onun aracılığıyla müziklerin baskın gelmek için verdikleri çarpışmanın içinde acı ve sefalet oluştu; ses karmaşasının yanında zulüm mevcuttu, ağgözlülük, karanlık, düşünce ya da nesnelerin bütün çürümüşlüğü ve nefret edilesi bataklık, pis kokulu sisler ve zorlayıcı alevler, acımasız bir soğuk, doğmuş olmak ve tümitsiz olarak ölmek.

Ama yine de bu, onun aracılığıyla ama onun yüzünden değildir; ve Melko da tıpkı sizin gibi, hatta artık onun kötülüğü altında yaşayarak sefilliğe ve kedere, dehşete ve günahkârlığa onun aracılığıyla katlanacak olan bütün o varlıklar gibi anlayacak ve sonunda beyan edecektir ki, bütün bunlar yalnızca benim yüce görkemimle son bulacak ve temayı dinlemek için daha değerli kılmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktır, Hayat yaşamaya değer ve Dünya öylesine harika ve muhteşemdir ki, Ilúvatar'ın bütün yapıp ettikleri arasında, onun en sevdiği ve en güçlü çalışması sayılacaktır.'

Sonra Ainur korkuya kapıldı, kendilerine söylenen sözleri tamamen kavramamışlardı, Melko utançla ve utançtan kaynaklanan öfkeyle dolmuştu; ama onların şaşkınlıklarını gören Ilúvatar, görkemli bir şekilde kalktı ve yaşadığı yerden uzaklaştı, Ainur için şekillendirdiği bütün o güzel bölgeleri geçerek karanlık yerlere ulaştı; ve Ainur'a peşinden gelmelerini emretti.

Boşluğun tam ortasına eriştiklerinde, önceden bomboş olan yerde muhteşem güzellikte, harika bir manzarayı seyrettiler; ama Ilúvatar dedi ki: 'İşte müziğiniz ve koronuzun söyledikleri! Siz daha çalarken bile iradem müziğinizi biçimlendiriyordu ve hey, şu anda dahi dünyanın katmanları açılıyor ve tıpkı benim tamamın sizin ellerinizde canlanışı gibi başlıyor tarih. Buradaki her bir kişi, bizzat kendisinin tasarladığı süslerin ve bezemelerin benim tasarımım tarafından içerilmiş olduğunu anlayacaktır; hayır, Melko bile kendi yüreğinden uydurduğunu ve benim düşüncelerime uyumsuz olarak icat ettiğini düşündüğü bütün o şeyleri keşfedecek, onların bütünlüğün bir parçası ve onun zaferine yardımcı olduğunu anlayacaktır. Yalnızca tek bir şeyi ekledim, Yaşam ve Gerçeklik veren ateşi' – ve işte bak, Gizli Ateş, dünyanın yüreğinde yanıyor.

Sonra Ainur, dünyanın boşluğun ortasında nasıl da küreselleştiğini ve ondan ayrıldığını hayranlıkla seyrettiler; ışığı görmekten sevinç

duydular ve onun hem ak hem de altın olduğunu anladılar, renklerin verdiği hoşluklara kahkahalar attılar ve okyanusun büyük kükreyişi onları özlemle doldurdu. Yürekləri mutlulukla doldu, çünkü havası, rüzgârı ve diğer maddeleriyle Yeryüzü yapılmıştı – demir, taş, gümüş, altın ve daha nice madde: ama bütün bunların arasında, en güzeli olarak su bulundu, en büyük içtenlikle ve en fazla ona şükredildi. Ve gerçekten de Ainur'un Müziği, dünyadaki başka maddelerden çok daha derin bir şekilde suyun içinde yankılanarak hayat buldu ve bugün bile, İnsanoğullarının nicesi, Deniz'in sesini tatmin olmazcasına dinleyerek ne olduğunu bilmediği şeylere hasretlik çekerler.

Bundan sonra bil ki, su daha çok Ulmo'nun düşü ve buluşuydu, ki o Ilúvatar tarafından diğerlerine göre müzikte daha derin bir şekilde eğitilen bir Ainu'ydu; havayı, rüzgârları ve semadaki uçucu maddeleriye Ainur'un en yücesi ve soylusu olan Súlimo Manwë tasarlamıştı. Dünyayı ve onun iyi maddelerinin çoğunu, Ilúvatar'ın nice şeyin bilgisini Melko'dan birazcık daha az öğrettiği Aulë düşünmüştü, ama yine de bunların içinde onun olmayan çok şey vardı.⁵

Ilúvatar, Ulmo ile konuştu ve dedi ki: 'Melko'nun ılımlı yaklaşmaksızın kendisini ısırgan rüzgârlar olarak düşündüğünü nasıl görüyorsun, ama yine de senin billur sularının güzelliğini ve berrak havuzcuklarını yok edemedi. Hatta her şeyi sonuna dek fethetmeyi düşündüğü yerlerde bile yaptığı şu kara bak, enfes işçiliğiyle üretilmiş buzlara bak; buz onun şatolarını ihtişam içinde yükseltmiş.'

Ilúvatar konuşmasını sürdürdü: 'Melko aşırı sıcakları ve sınırlılığı olmayan ateşleri tasarladı, ama yine de senin tutkunu tamamen kurutamadı ya da senin denizlerinin müziğini tamamen bastıramadı. Ama bunlara rağmen yine de bak şu bulutların yüksekliğine ve görkemine, sisin ve buharların içine yerleşmiş büyüye bak; toprağın üzerindeki yağmurun fısıltısını dinle.'

Sonra Ulmo dedi ki: 'Evet, gerçekten de su, şu anda, önceki en iyi tasarımımdan bile daha güzel oldu. Kar, en gizli düşüncelerimin

ötesinde bir sevimliliğe sahip ve orada küçük bir müzik var, ama yine de yağmur gerçekten güzel ve yüreğimi dolduran bir müziği var, bütün kederli şeylerin içinde en kederlisi olmasına rağmen, kulaklarım onu duyduğu için öylesine mutluyum ki. Hey! Onunla birlikte senin şerefine sonsuza dek sevinç içinde ezgiler çalalım diye gidip havanın ve rüzgârların Súlmo'sunu bulacağım.'

Ulmo ve Manwë o andan itibaren artık çok sıkı dost ve neredeyse her konuda müttefik olacaklardı.⁶

Ilúvatar Ulmo ile konuşurken bile, Ainur, dünyanın önlerinde kat kat açılışını ve Ilúvatar'ın onlara ulu bir müzik olarak anlatırken zaten tamamlanmış olan tarihi seyreliyorlardı. Tarih, Ilúvatar'ın söylediklerine dair bir araya getirdikleri anılardan, her birinin müziğinde eksik de olsa sahip oldukları bilgilerden meydana geliyordu ve Ainur geleceğe ilişkin çok şeyler biliyorlardı, ki pek az şey onlar tarafından öngörülemezdi – ama yine de onlardan bile saklanmış bazı şeyler vardı.⁷ Ainur, seyretmeyi sürdürdü; ta İnsanların gelişine kadar – hayır, Eldar'ın uyanışının, ilk şarkılarını söylemelerinin ve bütün mücevherlerin ilkinin işlemelerinin öncesinde sayısız çağlar olduğunu kim bilmez ki; ve hem Ilúvatar hem de gördüklerini fazlasıyla seven Ainur seyretti bunu – işte o zaman aralarında bir rekabet büyümeye başladı, seyrettikleri kadarıyla dünyanın ihtişamına öylesine âşık olmuş, dünyanın güzelliğinin bir arkaplan ve bir sahne oluşturduğu tarihin sahnelenmesiyle öylesine büyülenmişlerdiki.

Artık bitmişti, bazıları hâlâ Ilúvatar'la birlikte dünyanın ötesinde oturur – ki onlar kendini Ilúvatar'ın planı ve tasarımıyla düşüncelerinde oynamaya kaptıranlardır, onu süslemek için kendi tasarımlarını eklemekten, sadece ortaya çıkmasıyla ilgilenirler; ama başkaları da vardır, ki içlerinde Ainur'un en güzelleri ve bilgeleri bulunur ve Ilúvatar'ın yanından ayrılarak dünyanın içinde yaşamaya şiddetli bir arzu duymuşlardır. Çünkü demişlerdi ki: 'Hayallerimizde yer almış ve

artık senin yüceliğın sonucunda gerçeklik ve mükemmel bir güzellik kazanmış olan bu güzel şeylere koruyuculuk etmek isteriz; senin niyetine uygun olarak dünyanın üstünde belirecekleri zaman geldiğinde, hem Eldar hem de İnsanlara dünyanın harikalarını ve onları nasıl kullanabileceklerini öğretmeyi dileriz, önce Eldar'a ve sonunda İnsanların babalarının babalarına.' Melko da dünyanın içine saldığı sıcaklın ve karışıklıkların şiddetini dizginlemeyi arzuluyormuş gibi davrandı, ama kalbinin derinliklerindeki gerçek amaçı, diğer Ainu'ların güçlerini gasp ederek Eldar ve İnsanlarla savaşmaktı, çünkü Ilúvatar'ın bu ırklara böyle büyük armağanlar vermeye niyetlenmesine çok öfkelenmişti.⁸

Eldar ve İnsanlar, sadece Ilúvatar'ın tasarımıdır, Ilúvatar onların varlıklarını ilk kez anlattığı zaman tam olarak kavrayamadıkları için hiçbir Ainur, yaptıkları müziğe onların yaratılışlarına ilişkin bir şey eklemeye cüret etmemişti; ve bu yüzden, bu ırklar, haklı olarak Ilúvatar'ın Çocukları diye adlandırılmışlardır. Belki Melko'nun yanı sıra nice başka Ainu'nun Elflerin ve İnsanların işlerine iyi ya da kötü niyetle karışmalarının nedeni de budur; ama yine de, İnsanlara garip hediyeler veren Ilúvatar'ın, Eldar'ı güçte ve yapıda değilse bile daha özde Ainur'a benzer kıldığını gördükleri için, daha ziyade Elflerle haşır neşir olmuşlardır.⁹

Onların kalplerindeki her şeyi bilen Ilúvatar, Ainur'a bu arzularını bahşetti, üstelik bu duruma kederlenmediğı söylenir. Bu yüce varlıklar, dünyaya işte böyle indiler ve onlara artık biz Valar diye sesleniriz (ya da Vali, fark etmez).¹⁰ Valinor'a yerleştiler ya da gökyüzüne; ve bazıları da toprakta ya da denizin derinliklerindeydi. Orada Melko, hem ateşe hem en acımasız ayaza hükmetti, hem en aşırı soğuklara hem de alev tepelerinin altındaki en derin fırınlara; ve dünyada şiddetli ya da aşırı, apansız ya da acımasız ne varsa onun yaptıklarına atfedildi ve çoğunlukla da bu doğruydı. Oysa Ulmo, dış okyanusa yerleşmiştir ve bütün suların akışını, ırmakların rotalarını kontrol

eder, dünyanın her yanındaki pınarların yenilenmesini, yağmurların süzülüşünü ve şebnemlerin oluşmasını. Denizin dibinde, derin, tuhaf ama yine de bir şekilde daima kederli müzikler besteler: ve orada, Súlimo Manwë'den yardım alır.

Solosimpi, zamanla gelip Kôr'a yerleşen Elfler, kavallarının meftun edici sihirlerine dalgın sesine ve daima kıyılarda oturmaya âşık oluşlarına bakılırsa ondan çok şey öğrenmişlerdir. Salmar da Ulmo'yla birlikte oradaydı, dalgaların ve küçük denizlerin kontrollerini verdiği Ossë ve Ónen de vardı, başka birçokları da.

Ama Aulë, Valinor'a yerleşmiştir ve pek çok şey imal etmiştir; nice alet ve araçlar tasarlamış, metallerin dövülmesinin yanında ağlaların yapılışı üzerinde de uğraşmıştır; diller ve alfabelerle uğraşmak kadar toprağı sürmeyi ve ziraatı ya da dikiş nakışı ve resim yapmayı da sever. Eldar bilgeleri olan, daima yeni irfana ve taze bilgilere susamışlıklarını koruyan Noldoli, ondan sayısız zanaatkârlıklar, büyüler ve esrarı çözülemeyen bilimler öğrenmişlerdir. Onun öğrencilerine kendi büyük akıl, yürek ve imgelem güzelliklerini de ekleyen Eldar, mücevherler keşfedip yapmışlardır; Eldar'dan önce bunlar dünyada yoktu ve bütün mücevherlerin en güzeli Silmarilli'ydi, ki artık kayıptırlar.

Yine de, bu dört ulu varlığın en yücesi ve reisleri Súlimo Manwë'ydi; Valinor'da yaşar ve dünyanın ucunda kule gibi yükselen Taniquetil'in en yüksek zirvesindeki muhteşem mekânında, harikalar tahtında oturur. Gözleri denizlerin derinliklerini görebilen ya da dünyanın en derin karanlıklarına ve en gizli mağaralarına nüfuz edebilen şahinler, o mekândan oraya buraya uçar durur. Bunlar, her yerdeki her şeyden ona haberler taşırlar ve onun gözlerinden çok az şey kaçır – ama yine de bazı konular Tanrıların Efendisi için bile gizli kalmıştır. Yanında Güzel Varda vardır, onun zevcesi olmuştur ve Yıldızlar Ecesi'dir, onların çocukları da Fionwë-Úrion ve Erinti pek şirindir. Onlarla birlikte köca bir sürü güzel ruh yaşar ve son derece mutludurlar; ve insanlar Manwë'yi kudretli Ulmo'dan bile daha çok

severler, çünkü ne asla onlara isteyerek bir kötülük yapmıştır ne de Vai'nin kadim varlığı gibi onuruna düşkünlük ya da gücü konusunda kıskançlık göstermiştir. Inwë'nin hükmettiği Teleri halkı, onu özellikle severler, şiir ve şarkıyı ondan almışlardır; çünkü eğer Ulmo'nun müzik ve çalgıların sesleri konusunda kudretliyse, Manwë'nin de kıyaslanamayacak kadar görkemli şiiri ve şarkıları vardır.

Dinle, Súlimo Manwë safirlere bürünmüştür, havaya ve rüzgârlarla hükmeder, Tanrıların, Elflerin ve İnsanların Efendisidir, Melko'nun kötülüğüne karşı en sağlam siperdir.¹¹

Sonra Rúmil yeniden konuştu:

"Dinle! Ainur yanından ayrıldıktan sonra uzun bir çağ boyunca tımarlarını sakın sakın yönetirlerken Ilúvatar onları seyrediyordu. Sonra aniden dedi ki: 'Bakın dünyayı seviyorum, orası benim sevgililerim olan Eldar ve İnsanlar için bir oyun salonudur. Eldar dünyaya geldiğinde, şimdiye kadar var olan şeylerin içinde en güzeli olacaklar; güzellik ilminin en derinine sahip ve insanlardan daha mutlu olacaklar. Ama İnsanlara yeni ve daha büyük bir armağan ihsan edeceğim.' Bu yüzden, insanların, diğer her şeyin yazgısı olan Ainur'un Müziği'nin bile ötesine çıkarak, dünyanın güçlerinin, tözlerinin ve talihi'nin sınırları içinde kalıp yaşamlarını kurmalarını ve planlamalarını sağlayacak özgür bir meziyet sahibi olmalarını tasarladı. Böyle yaptı, çünkü onların kattıklarıyla her şey şekillenecek, her türlü amaca varılacak, dünya en son ve en küçük ayrıntısına kadar tamamlanacaktı.¹² Bak! Biz Eldar bile, kederlenerek anladık ki İnsanların iyiliğe ya da kötülüğe neden olan ve Tanrılarla Perilerin dünyadaki ruh durumlarına rağmen işlerin gidişatını değiştirebilmelerini sağlayan tuhaf bir güçleri vardı; bu yüzden diyoruz ki: 'Kader İnsanların Çocuklarını fethedemeyebilir, ama yine de çok neşeli olmaları gerekirken onlar tuhaf bir şekilde körler.'

Ilúvatar, Ainur'un kargaşasının ortasında doğan İnsanların bu

armağanı onun niyetlendiği gibi huzur içinde kullanmaya aldırmayacaklarını biliyordu ve bu yüzden dedi ki: 'Onlar da, zamanı geldiğinde ve en çirkin haltları ya da işleri yapmış olsalar dahi, bütün yapıp ettiklerinin sonunda benim görkemime vesile olduğunu ve benim dünyamın güzelleşmesine yarayacağını anlayacaklardır.' Ama yine de, Ainur, İnsanları düşünürken Ilúvatar'ın bile zaman zaman kederlendiğini söyler; onlara o özgürlük armağanının verilişine imrenip hayran olsalar da, bunun kötüye kullanılmasına karşı Ilúvatar'ın gösterdiği sabır, hem Tanrılar hem de Perilerin en çok şaşırdığı şeydir. Bu kudretli armağan sayesinde İnsanoğlu dünyada çok kısa bir süre canlı yaşayabilseler de nihai olarak ölmezler; oysa Eldar, katledilmedikçe ya da kederden solmadıkça (bu her iki ölüme de maruz kalabilirler) Büyük Son'a¹³ kadar yaşarlar, belki on bin yüzyıl boyunca olacaklar dışında yaşlılık onların güçlerini azaltmaz; ve öldüklerinde çocuklarının içinde yeniden doğarlar ki sayıları ne azalsın ne de artsın. Ama yine de İnsanların Oğulları, her şeyin bitişinin ardından, kesinlikle Ainur'un İkinci Müziği'ne katılacaklardır, ama dünya sona erdikten sonra Ilúvatar'ın Eldar için neler tasarladığı Valar'a bile açıklanmadı ve Melko da bunu keşfedemedi."

NOTLAR

- 1 Bu açılış cümlesi taslak metinde yoktur.
- 2 Ainur'un içine Gizli Ateş'in yerleştirilmesine ilişkin bu değinme taslak metinde yoktur.
- 3 "Ilúvatar tarafından, Ainur içinde en büyük güç..." diye başlayan bu cümle, taslakta çok daha kısa olan haline göre epey geliştirilmiştir: "Ainu arasında en çok Melko karanlık yerlerde ve boşlukta sık sık tek başına dolaştı [*daha sonradan da şu eklenmiştir: gizli ateşleri arayarak*]."
- 4 "Şarkım" ile "düşüncem" sözcükleri metinde ters yazılmıştı ve sonradan kurşunkalemle düzeltilerek şu anki haline getirilmiş. Metnin başında şu cümle geçer: "Bütün şeylerin öncesinde, ilk önce Ainur'u var etmek için şarkı söyledi," *Silmarillion*'daki *Ainulindalë*'in açılış cümlesiyle karşılaştırın: "... ilk önce düşüncesinden doğurduğu Ainur'u... yarattı."
- 5 Taslakta, bu noktada Manwë ya da Aulë hakkında hiçbir değinme yoktur.
- 6 Manwë ile Aulë'nin dostluk ve müttefikliğine dair bu cümle taslakta yoktur.
- 7 Bu parça, taslak metninde oldukça farklıdır:

Ve daha Ilu, Ulmo'yla konuşurken bile Ainu, Ilu'nun onlara büyük tarihi anlatışına ve tüm görkemiyle birlikte sahneye konulduğu yere şaşkınlık içinde baktı – Ilu'nun ayaklarının dibinde müziklerini çalarken olduğu gibi, sonsuz bir karmaşa halinde kat kat açılışını seyrettiler, güzelliğinin bütün o kükremler ve kargaşa içinde boğulup gidişini, oradan yepyeni bir güzelliğin yeniden doğuşunu, dünyanın değişmesini, yıldızların sönüşünü ve yıldızların yanışını, havanın gökkubbeyi süpürüşünü, güneşin ve ayın rotalarına salınıp yaşam buluşunu.

- 8 Melko'ya ilişkin bu cümle taslak metinde yoktur.

- 9 Taslakta şu paragraf okunur:

Şimdi Eldar ve İnsanlar, yalnızca Ilu'nun tasarımıydı ve ne Ainu'dan herhangi biri ne de Melko, müziğinin çok eski olmasına ve dünyadaki işleri sonraki tarihi çok etkilemiş olmasına rağmen onların yaratılmalarıyla ilgiliydi. Belki de bu yüzden, Melko ve Ainu'nun çoğu, iyi ya da kötü niyetle olsun, onların işine hiç karışmayacaktı, ama Ilu'nun Eldar'ı yapıda değilse bile özde Ainu'ya

pek benzer kıldığını gördükleri için, işleri daha çok İnsanlarla olmuştur. İşte parçanın bu son cümlesi, temize çekilmiş ikinci metnin, taslakla doğrudan doğruya çeliştiği tek yerdir.

- 10 Taslak metinde: "onların hepsine sen ve ben Valur ve Vali diyoruz."
- 11 Solosimpi'ye ve "daima kıyılarda yaşamayı sevmeleri"ne ilişkin değinmeyi izleyen bütün bu bölüm taslak metinde yoktur.
- 12 Bu parçanın yerine taslak metinde şunlar geçer:
- "... ama İnsanlara bir görev yükleyecek ve büyük bir armağan vereceğim." Ve onların Ainu'nun özgün müziğinde özgür bir irade ve yaşamlarını planlayıp kurma gücüne sahip olmalarını tasarladı, ki onların yapıp ettikleriyle birlikte her şey şekillenecek, işler bitirilecek ve Ainu'nun müziğinden meydana gelen dünya en son ve en küçük parçasına dek tamamlanacaktı.
- 13 "oysa Eldar sonsuza dek yaşar," diye yazıyor taslak metinde.

*Ainur'un Müziği'*ndeki isimlerde yapılan değişiklikler

- Ainur* Taslak metinde daima *Ainu* diye geçiyor.
- Ilúvatar* Taslak metinde genellikle *Ilú* ve bazen *Ilúvatar* diye geçiyor.
- Ulmo* Taslak metinde, Ulmo adının yanında *Linqil* diye de adlandırılmış (ama sonra *Ulmo* şeklinde düzeltilmiştir).
- Solosimpi* < *Solosimpë*
- Valar ya da Vali* Taslakta *Valur ve Valir* (bunlar eril ve dişil biçimler olmalı).
- Ónen* < *Ówen*
- Vai* < *Ulmonan*

Ainur'un Müziği Üstüne Yorumlar

Bir bağlantı bölümü *Ainur'un Müziği*'ni devam ettirir ve anlatıda hiçbir kopukluk olmaksızın *Valinor'un Kuruluşu* öyküsüne bağlar; ama bu bağlantıyı gelecek bölüme kadar erteliyorum. Asıl yazılı metin de iki öykü arasında süreklidir ve *Valinor'un Kuruluşu* kompozisyonunun *Ainur'un Müziği*'ni izlemediğine

dair hiçbir telkin ya da işaret yoktur.

Sonraki yıllarda Yaratılış mitolojisi yeniden gözden geçirilmiş ve tekrar tekrar yeniden yazılmıştır; ama sadece bu durumda, dikkate değer ve mitoloji geri kalanın gelişimine karşıt olarak, el yazmalarından el yazmalarına, en erken tasarlardan son versiyonlara kadar süregelen dolaysız bir gelenek vardır: her metin doğrudan doğruya bir öncekinden temellenir.¹ Bunun da ötesinde, en eski versiyon, babam 27 veya 28 yaşındayken yazılmış ve Kayıp Oyun Kulübesi bağlamına oturtulmuştur; bu tasarım öylesine gelişkindi ki özsel sayılabilecek pek az değişiklik geçirdi. Gerçekten de birbirini izleyen metinlerde, aşama aşama izlenebilecek birçok değişiklik vardı ve birçok yeni sorun doğdu; ama özgün cümlelerin akışı, otuz yılın ardından *Ainulindalë*'in son versiyonunda kesintisiz olarak saptanabilir ve birçok cümle yerini korumuştur.

Ilúvatar'ın Ainur'a arz ettiği ulu temanın, başlangıçta bir şekilde daha açık tasarlandığı görülecektir ("Önünüze serdiğim bu öykü" s. 80) ve müziğin sonunda Ilúvatar'ın Ainur'a söylediği Melko'nun eklediklerine dair uzun bir bildirim, onun dünyanın tarihine neleri soktuğunu içerir (s. 83-4). Ama ilk biçimdeki en önemli farklılık, Ainur'un dünyayı ilk kez, onlardan çıkarılıp Ilúvatar'ın sözleriyle bedenlenen ("Eä! Bırak olsun!" *Silmarillion* s. 25) bir Görüntü olarak değil, kendi gerçekliğinde görmesidir ("şu anda dahi dünyanın katmanları açılıyor ve başlıyor tarihi" s. 84). Yine de bütün bu farklılıklar gözden geçirildiğinde, bunların, ta en başta sağlam ve bütünsel olarak ortaya çıkan Yaratılış mitolojisinin yanında çok önemsiz oldukları anlaşılır.

Ayrıca, bu "Öykü'de Tanrıların pek çok özelliği anlatılır ve bunların çoğu da varlıklarını sürdürecektir. "Tanrıların, Elflerin ve İnsanların Efendisi" denen Manwë'nin lakabı *Súlimo*'dur, "havanın ve rüzgârın hükümdarı"; safirlere bürünmüştür ve mekânı olan Taniquetil'den keskin gözlü şahinler uçardı (*Silmarillion* s. 49); özellikle Teleri (sonraki hali Vanyar) halkını sever, onlara şiiir ve şarkı armağanları vermiştir; karısı Yıldızlar Ecesi Varda'dır.

Manwë, Melko, Ulmo, Aulë "dört ulu varlık" olarak belirlenir; ve en sonunda ulu Valar'ın, *Aratar*'ın, sayısı dokuzu bulur; ama bu noktaya ulaşılmadan önce, bunların hiyerarşideki yerleri epeyce değişmiştir. Aulë'nin karakteristik ilgi alanları ve Noldoli ile arasındaki özel ilişki burada ortaya çıkarak öylece

1. – *Silmarillion*'daki yayınlanmış metinle karşılaştırmak: ilk versiyonun bir bölümü *Ainulindalë*'de yer almaz, *Günlerin Başlamasına Dair* adlı birinci bölümde yer almaktadır.

kalır; gerçi ona "diller ve alfabelerden" zevk alma niteliği yüklenmiştir; oysa *Silmarillion*'da (s. 49) bu reddedilmemekle birlikte, bunun daha çok Noldorin Elf-lerinin doğuştan gelen tuhaf bir yeteneği olduğu ima ediliyor gibidir; *Kayıp Öyküler*'in daha sonrasında (s. 210), "Gnomelerin yardımıyla Aule alfabeler ve yazılar icat etmişti" denir. Özellikle Solosimpi ile (sonradan Teleri) ilişkilendirilen Ulmo, burada daha çok, Manwe'ye göre daha "onuruna düşkün ve gücü konusunda kıskanç" biri şeklinde sunulur ve Vai de yaşar. Vai, Ulmonan'ın düzeltilmiş halidir; ama bu, yalnızca bir ismin diğerinin yerini alması değildir. Ulmonan, Ulmo'nun Vai'de, Dış Okyanus'ta bulunan sarayının adıdır. Original kozmolojide önemli bir dğe olan Vai'nin önemi gelecek bölümde ortaya çıkacaktır.

Diğer tanrısal varlıklar da artık helismektedir. Manwe ve Varda'nın çocukları olur, Fionwe-Union ve Erinti. Erinti, daha sonra "Varda'nın hizmetçisi" ilmare olacaktır (*Silmarillion*, s. 37); ama onunla ilgili hiçbir şey anlatılmaz (bak s. 302). Çok sonradan adı Eönwe olarak değiştirilecek olan Fionwe, "Valar'ın Çocukları" düşüncesi terk edildiği zaman Manwe'nin Habercisi halini alır. Ulmo ya bağlı olan varlıklar, Salmar, Osse ve Önen (daha sonraki hali Uinen) ortaya çıkar, bunların hepsinin *pentecoda* varlıklarını sürdürmesine karşın, Maiar tasarımı yıllarca oluşmaz ve Osse uzun süre boyunca Valar sayılır. Burada, Valar'a Tanrılar olarak değinilir (nitekim, Enel "onlar Tanrılar mı?" diye sorunca, Lindo ever, öyle diye yanıtlar, s. 71) ve bu kullanım mitolojinin ileri aşamalarına kadar sürer.

Elflerin, kendi çocuklarında yeniden doğdukları düşüncesi ve Elflerle İnsanların yazgısı biçimsel olarak belirtilir. Bu bağlamda, şu ilginç sonuna değinilebilir. Metnin başlarında (s. 81) şu cümle geçer: "...denir ki, Büyük Son'dan sonra, Ilúvatar'ın tahtının huzurunda hem Ainur hem de *İnsanlığı* kornları tarafından çok daha yüce bir müzik dınunacaktır" ve metnin sonu: "Ama yine de, *İnsanların Oğulları*, her şeyin birliğini ardından, kesinlikle Ainur'un İkinci Müziğine katılacaklardır, ama dünya sona erdikten sonra Ilúvatar'ın Eldar için neler tasarladığı Valar'a bile açıklamadı ve Melko da bunu keşfedemedi." *Arnuldale*'nin ilk tekrar gözden geçirilişinde (1930'lar), bu cümlelerin ilki değiştirilmiştir: "...günlerin biriminin ardından Ainur'un kornları ve *Ilúvatar'ın Çocukları* tarafından , oysa ikincisi, özde, değiştirilmemiştir. Bu, son versiyonda bile öyle kalır. İlk cümledeki değişikliğin istenmeden yapılmış olması mümkün, belki bir başka cümleyle birlikte değiştirilmiş ve sonra fark edilmemiştir. Ama yayımlanan yapıtta (*Silmarillion* da s. 20, 52) iki cümleyi de olduğu gibi bıraktım

III.

VALAR'IN GELİŞİ VE VALINOR'UN KURULUŞU

Daha önce de belirttiğim gibi, bir sonraki öykü anlatıda bir kesilme olmaksızın doğrudan doğruya *Ainur'un Müziği*'ne bağlanmıştı ve bu metnin bir ismi yoktu. Üç ayrı defterde yer alıyordu (*Kayıp Öyküler*, çok şaşırtıcı bir biçimde yazılmıştır, farklı öykülerin bölümleri, diğer bölümlerin arasına çeşitli bağımsız yapraklar halinde sokulmuştu); ve defterin kapağında *Ainur'un Müziği*'nin ardından şunlar yazılmıştı: "aynı zamanda Valar'ın Gelişi ve Valinor'un Kuruluşu'nun başlamasını da içerir." Metin, silinen kurşunkalem el yazmasının üzerine mürekkepli kalemle yazılarak temize çekilmiştir.

Rúmil sözlerini bitirip sessizliğe gömüldü ve Eriol bir süre durakladıktan sonra dedi ki: "Bunlar önemli haberler, kulaklarım için çok yeni ve alışılmamış şeyler, yine de senin anlattıklarının çoğu bu dünyanın dışında olan şeyler gibi görünüyor, ama madem ki onun doğuşunu, harekete geçişini ve tarihinin nihai tasarlanışını öğrendim, şimdi de onun sınırları içinde yapılan ilk işlere dair birçok şeyi duymak istiyorum; Valar'ın yaptıklarını ve kadim günlerin bu ulu varlıklarını öğrenmek istiyorum. Bu yüzden anlat bana, Güneş'in, Ay'ın ve Yıldızların görevleri ve rotaları nasıl çizildi? Hayır, daha da fazlasını – yeryüzünün kıtalarını, Dış Toprakları, büyük denizleri ve Büyü Adaları'nı da? Hatta Eldar'ı, onların ortaya çıkışlarını ve İnsanların dünyaya gelişlerini bile, senin o bilgi dolu şaşırtıcı öykülerini dinlemek istiyorum."

Şöyle yanıtladı Rúmil: "Hayır, soruların, neredeyse benim öykülerim kadar uzun ve kalabalık, senin merakının susamışlığı sahip olduğum bilgilerden daha derin bir kuyuyu bile kurutur, haydi gel sana içecek bir şeyler vereyim ve sonra yeniden ilgilendiklerine döneriz. Aslında sen sorduklarının ne olduğunu, işitmek istediğin öykülerin uzunluğunu ve karmaşıklığını bilmiyorsun. Bak, güneş çatıların üzerinde iyice yükselmiş ve günün bu anları öyküler anlatmak için uygun değildir. Bence zaman çoktan doldu, üstelik başka bir şey daha var, kahvaltı vakti geldi." Rúmil, bunları söyleyerek fındık ağaçlarının arasındaki daracık bir yoldan aşağıya doğru yürümeye başladı ve gün ışığı içindeki bir alanı geçerek büyük bir hızla eve daldı, başını kaldırmaksızın ve sürekli ayaklarının önüne bakarak yürümüştü.

Ama Eriol, çardakta dalgın bir şekilde oturmayı sürdürdü, duyduklarını düşünüyordu, aklına sormayı arzuladığı bir süre soru üşüşmüş ve

hâlâ kahvaltı bile yapmadığını unutmuştu. Ama şimdi yanına bir sof-
ra takımı ve güzel keten masa örtüleri taşıyan Küçükyürek ile biri da-
ha geldi, ona şöyle dediler: “Bunlar Bilge Rúmil’in sözleridir ki, onun
boşboğaz gevezeliği yüzünden senin yorulup acıktığını, Ardıkuşu
Çardağı’nda bayılıp kaldığını – ve büyük ihtimalle düşüncelere daldı-
ğını söyledi, bu yüzden biz de sana yardıma geldik.”

Eriol, onlara teşekkür etti, kahvaltısını yaptı ve bu güzel günün
geri kalanını bahçenin huzurlu patikalarında derin düşüncelere dalmış
bir şekilde geçirdi; ama yine de keyifsiz değildi, çünkü meyve ağaçları-
nın ya da güneşin altında altın ve kırmızı tomurcuklar açmış bitkilerin
örttüğü büyük taş bir duvarla çevrelenmiş görünse de bahçenin köşele-
ri ve kuytu yerleri vardı, bitip tükenmeyen küçük koruluklar ve çayır-
lar, gölgeli yollar, çiçekli bölgeler vardı ve araştırmalar daima yeni bir
şeylerin keşfedilmesini sağlar. Her şeye rağmen, gece yeniden geldi-
ğinde, “Büyülü Güneş’in Yeniden Yakılışı” için kadehler tokuşturul-
duğunda, mumlar havaya kaldırıldığında ve kalabalık bir kez daha
Öykü-ateşi’nin yandığı odaya gittiğinde neşesi daha da artmıştı.

Orada Lindo dedi ki: “Bu gece, âdet olduğu üzere, yine öyküler
mi anlatılsın, yoksa müzikler çalınıp şarkılar mı söylensin?” Çoğun-
luk şarkılar ve müzik olsun dedi, böylece yetenekli olanlar ayağa kal-
kıp eski şarkıları söylediler, ateşin aydınlattığı odada titreşen ışıkların
arasında belki de Valinor’un ölü ozanlığı canlanmıştı. Bazıları da Kôr
ve Eldamar hakkında şiirler okudular, eskinin zenginlikleri üzerine
kısacık şeyler anlattılar; ama çok geçmeden şarkılar ve müzik kesil-
meye başladı, bir sessizlik oluştu, oradakiler güzelliğin ölüp gidişi ve
Büyülü Güneş’in Yeniden Yakılışı için uzun süredir duydukları özle-
mi düşünmeye dalmışlardı.

Sonunda Eriol, Lindo ile konuştu ve şöyle dedi: “Rúmil isimli ki-
şi, kapıcı ve sanırım büyük bir bilge, bu sabah bahçede bana dünya-
nın başlangıcını ve Valar’ın gelişini anlatmıştı. Şimdi de Valinor’u
dinlemek isterdim!”

Koyu gölgeler içindeki kuytu bir köşede, bir iskemlede oturan Rúmil dedi ki: "Lindo ve Vairë'nin izniyle öyküyü anlatmaya başlayacağım yoksa sen sonsuza kadar sorup duracaksın; eski öyküleri yeniden dinleyeceklerse buradaki topluluk beni mazur görsün." Ama Vairë, en eski şeyler hakkındaki sözlerin, eskimekten çok uzak olduğunu, onların Eldar'ın kulaklarında hâlâ yaşadığını söyledi.

Bunun üzerine Rúmil konuştu:

"Dinle, Súlimo Manwë ve Güzel Varda ayağa kalktılar. Varda, Müzik'in çalınışı sırasında daha çok ışığı düşünmüştü, beyaz ve gümüş ışıkları, yıldızların ışıklarını. Böylece ikisi güçlerin kanatlarını kendileri için bir araya topladılar ve havanın üç katmanını boyunca hızla ilerlediler. Bu katmanlardan biri olan Vaitya, karanlıkla sarmalanmıştı, dünyanın etrafında hareketsizce duruyordu ve dünyanın dışındaydı, ama Ilwë mavi ve berraktı, içinde yıldızlar akardı, sonunda gri renkli Vilna'ya geldiler, orada kuşlar güven içinde uçabilirlerdi.

Onlarla birlikte, onları seven ve müziğin çalınışı sırasında onların yakınında durup müziklerini onlarınkine uydurmuş olan daha düşük seviyeli nice Vali de gelmişti, bunlar Mánir ve Súruili'ydi, havanın ve rüzgârların sylp'leri*.

Onlar yolculuklarını hızla sürdürürlerken, hızının şiddeti yüzünden havanın içinde alevler fışkırtarak paldır küldür giden Melko onların önündeydi ve daldığı denizde bir kargaşa doğdu, üstündeki dağlar alevler püskürttü, dünya yarılıp sallandı; bunu gören Manwë öfkelenmişti.

Sonra Ulmo ve Aulë geldi, Ulmo'nun yanında sonradan Noldorin olarak bilinen Salmar'dan başka kimse yoktu, çünkü yüreği iyi olmasına rağmen o kudretli varlık daima tek başına derin düşüncelere daldı, suskundu, kendisini diğerlerinden uzak tutardı ve Ainur'a karşı bile kibirliydi; Aulë'nin yanındaysa yüce Palúrien hanım vardı, ki o dünyanın meyvelerinden ve zenginliğinden keyif alır, bu yüzden de Eldar arasında uzun süredir Yavanna diye çağrılırdı. Onlarla birlikte

* - 6.45 Notu: Sylp: Mitolojide, havada yaşadığı varsayılan peri, kibar ve nazık kadın.

ağaçların, koruların, vadilerin, ormanların, dağ yamaçlarının ruhları ya da sabahları otların içinde şakıyan ve akşamları tahılların arasında şarkılar söyleyenlerin oluşturduğu büyük bir topluluk da yola çıkmıştı. Bunlar Nermir ve Tavari, Nandini ve Orossi'ydi, onlar brownie'ler, fay'ler, pixie'ler, leprawn'lardı* ve isimlendirilmemiş bir sürü varlık daha, çünkü sayıları çok fazlaydı: ama yine de onlar Eldar'la karıştırılmamalıdır, çünkü onlar dünyadan önce doğmuşlardı ve dünyanın en yaşlısından daha yaşlıydılar, dünyaya ait değillerdi, dünyaya fazlasıyla gülüyorlardı, çünkü bir şekilde onun oluşumuyla pek ilgileri yoktu ve bu yüzden yaptıklarının büyük bölümü onlar için sadece oyundu; ama Eldar bu dünyaya aitti, onu büyük ve ateşli bir aşkla seviyorlardı, işte bu yüzden bütün mutluluklarının içinde hayat doluydular.

Bu en büyük reislerin ardından deniz dalgalarının Falman-Ossë'si ve eşi Önen gelmişti, onların yanında Oarni, Falmarini ve bukleleri uzun Wingildi bölükleri vardı, onlar köpüklerin ve okyanusların büyük dalgalarının ruhlarıydılar. Ossë bir kuldu ve Ulmo'ya bağlıydı, ama sevgiyle değil, korku ve saygıyla. Onun ardından güç içinde keyif süren Poldórëa Tulkas geldi, Fánturi kardeşler geldi, Düşler Fantur'u Olofántur Lórien ve Ölüm Fantur'u Vefántur Mandos, kardeşlerin yanında iki kişi daha vardı ve o ikisi büyük hürmet gösterilen hanımlar oldukları için aynı zamanda Tári diye isimlendirildiler, Valar kraliçeleriydiler. İçlerinden biri Mandos'un eşiydi, herkes onu karamsarlığı yüzünden Fui Nienna olarak bilirdi, yas tutmaya ve gözyaşlarına çok hevesliydi. Başka birçok ismi vardı ama onlar çok nadiren söylenirdi ve hepsi keder vericiydi, çünkü o iç çekendi Núri, kışı doğurandı Heskil ve ölümün hanımı Qalmë-Tári olduğu için herkes onun huzurunda başını eğmeliydi. Ama bak, diğeri, dağların zirvelerinde neşeyle haykıran ve neredeyse ebedi genç Tulkas kadar şehvetle dolu,

*. 6.45 Notu: J.R.R. Usta, Türkçe'de tam karşılığı olmayan, İngiliz halkbilimine ait (örneğin brownie, halk masallarında gizlice ev işlerine yardım eden iyi huylu bir peri'dir), birtakım ruhlar ve perilerden bahsetmektedir. Sizi kişisel araştırmalara sürüklemek için çevirmeden bırakmayı uygun gördük.

ormanlar kralı, Aldaron diye çağrılan avcı Oromë'nin eşiydi. Oromë, Aulë ve Palúrien'in oğluydu ve onun karısı olan bu Tári, herkes tarafından nazik, sevimli, neşeli, genç ve güzel, yani Vána olarak bilinir ve bütün varlıkların en mutlusudur, çünkü o Tuiléré'dir ya da Valar'ın dediği gibi baharı doğuran Tuivána Vána'dır ve yaşamın hanımı Tári-Laisi olduğu için herkes onu öven şarkılar söyler.

Ama onların hepsi dünyanın sınırlarını geçtikleri ve Vilna bu geçişle gürültü içinde kaldığında bile geç kalmış olan Makar ve onun ateşli kız kardeşi Meássë hâlâ acele ederek geliyorlardı; onlar yeryüzüne inmeyip Ainur'la beraber yıldızların ve Vaitya'nın ötesinde sonsuza dek kalsalardı çok daha iyi olurdu, çünkü ikisi de kavgacı ruhlardı ve yarılarında, başlangıçta ve asıl olarak Melko'nun ahenksizliğine katılıp onun müziğinin yayılmasına yardım etmiş başka düşük seviyeli ruhlar vardı.

Bütün gelenlerin en sonuncusu Amillo denen Ómar'dı, ulu Valar'ın en genciydi ve gelirken şarkılar söylemişti.

Sonra bütün bu ulu ruhlar dünyanın sınırları içinde bir araya toplandıklarında Manwë onlara şöyle dedi: "Şimdi dinleyin! Eğer Melko'nun onu mahvetmesine, yangınlar ve karmaşa yaratmasına izin verilirse Valar bu güzel yerde nasıl yaşayabilir, onun mükemmelliğinin içinde nasıl mutlu ve sevinçli olabilir, sonuçta biz burada nasıl huzur içinde oturabileceğiz, yeryüzü nasıl tomurcuklanacak ve Ilúvatar'ın tasarıları varlık bulabilecek?"

O zaman Valar'ın tümü Melko'ya öfkелendi, Manwë'nin söylediklerine tek karşı çıkan Makar'dı; ama geri kalanlar, haksızlık yapanı arayıp bulmak için aralarından bazılarını seçtiler, bunlar Mandos ve Tulkas'dı, Melko Tulkas'ın kol gücü dışında başka hiçbir şeye aldırılmazdı, Mandos sadece Melko onun heybetli görünüşünden korktuğu için seçilmişti ve diğer seçilen de Tulkas'dı.

İkisi onu arayıp buldular ve Manwë'nin huzuruna çıkmaya zorladılar, kalbi Melko'nun hilekâr kurnazlığından hoşnut olmayan Tulkas ona bir yumruk attı, Melko buna katlandı, ama hiç unutmayacaktı.

Buna rağmen Tanrılarla nazikçe konuştu, dünyanın yeniliği içinde sadece bir süre coşkuyla eğlendiğini ve verdiği zararları sınırlayacağını anlattı; bir daha hiçbir şekilde Manwë'nin egemenliğine veya Ulmo ve Aulë gibi reislerin asaletine karşı çıkmaya uğraşmayacağını, herhangi birisini incitmeyeceğini söyledi. Aslında önerdiği şey şuydu, Valar artık birbirlerinin yanından ayrılmalı ve Yeryüzü'nde sevdiği şeylerin arasına yerleşmeli, ama kimse kendi hakimiyet sınırlarını ötelere genişletmenin bir yolunu araştırmamalıydı. İşte bu arada Manwë ve Ulmo arasında birtakım üzeri örtülü düşünceler gelişti, Tanrıların bir bölümü onun sözlerine inanmıştı ve nasihatlerini uygulamak istiyorlardı, ama diğerleri ona güvenmiyordu; onların tartışmalarının arasında Ulmo ayağa kalktı ve Dış Topraklar'ın ötesine yerleştirilmiş olan Endiş Denizler'e gitti. O ne süslü sözcükleri ne de kalabalık toplantıları severdi, Büyük Deniz'i ve daha sığ suları kulları olan Ossë ve Ónen'e bırakarak derin suların hareketsizliğine ve boşluğuna yerleşmeyi amaçlamıştı. Ama yine de onun büyüğü Ulmonan'da, endişe denizlerindeki sarayında güçlüydü, Gölge Denizler'in baygın kıpırtılarını kontrol eder, dünyadaki ırmaklar, pınarlar ve göllere hükmederdi.

O günlerde Yeryüzü'nün doğası böyleydi ve eskinin Valar'ının yaptıklarının dışında değişmeyecekti. Bölgelerin en güçlüsü, Kayıp Elfler'in tepelerin üzerinde şarkılar söyleyip dans ettikleri ve şimdi İnsanların yerleşip dolaştıkları yer olan Büyük Topraklar'dı; ama onun en batı topraklarının ötesinde Büyük Denizler uzanır, dalgaları Büyü Adaları'nın etrafında fısıldayan yalnız denizler keşfedilmeden önce Batı'nın engin sularında nice daha küçük diyarlar ve adalar vardı. Bunun daha ilerisine ve birkaç ölümlü insan teknesinin açılmaya cesaret edebildiği yere Gölge Denizler yerleştirilmiştir, onun üzerinde Alacakaranlık Adaları yüzer ve onların en batıdaki burnunda İnci Kulesi soluk bir şekilde yükselmektedir; ama o henüz inşa edilmemiş olduğu için Gölge Denizler, karanlığı Eruman'ın en uç kıyılarına kadar uzatıyordu.

Alacakaranlık Adaları, Dış Topraklar'ın ilki sayılır, Dış Topraklar

o adalar, Eruman ve Valinor'dur. Eruman ya da Arvalin daha güneydedir, ama Gölgesi Denizler, Eldamar kıyılarına kadar kuzeye doğru uzanır; yine de gemiler bu gümüş sahillere ulaşmak için daha ötelere yelken açmak zorundadır, çünkü Eruman'ın ötesinde büyük bir yüzük halinde batıya doğru kıvrılan Valinor Dağları yükselir ve Gölgesi Denizler Eruman'ın kuzeyinde kıvrılarak içeriye doğru koca bir körfez oluşturur, öyle ki orada dalgalar büyük kayalıkların eteklerini döver ve Dağlar denizin hemen yanından yükselir. Orada Taniquetil görkemle yükselmektedir, bütün dağların en mağruru, bembeyaz karlarla örtülüdür ve körfezin önünden bakarak güneye doğru Eruman'ı ve kuzeye doğru Përi Koyu'nu seyreder; aslında o, daha sonra oradan baktığında, hayal edilemeyecek fersahlar boyunca uzanan mesafenin ölçülemeyecek olmasına rağmen tüm Gölgesi Denizler'i, hatta büyük okyanusun üzerinde gemilerin yelken açtığı günışığıyla aydınlanmış suları ve batıdaki İnsanların diyarlarının limanlarındaki kalabalıkları görülebilecekti. Ama o zamanlar Güneş henüz doğmamıştı, Valinor Dağları yükselmemişti, Valinor'un vadisi geniş ve soğuk bir şekilde uzanıyordu. Valinor'un ötesini ben ne gördüm ne de duydum, ama kesin olan tek bir şey var ki, orada Dış Denizler'in karanlık suları vardır, akıntısız, çok soğuk ve incecik, onların kucığında yelken açan gemiler ya da derinliklerinde yüzen balıklar yoktur, Ulmo'nun büyülenmiş balığı ve büyülü arabası dışında.

İşte gittiği yer orasıydı, ama Tanrılar Melko'nun sözlerini tartışmak için divan topladılar. Divanı isteyen Aulë ve karısı Palúrien'di, çünkü Melko'nun karmaşasının verdiği zararlardan en çok keder duyan onlardı ve verdiği sözlere asla güvenmiyorlardı, Tanrılar onun teklif ettiği gibi birbirlerinden ayrılmamalıydılar, belki de yüreğinde muhtemelen onlara tek tek saldırganın ya da sahip olduklarına zarar vermenin planları yatıyordu. "O değil mi," dediler, "Manwë'nin dışında hepimizden daha güçlü olan? Bize kalırsa, içinde hep birlikte keyifle yaşayabileceğimiz bir yerleşim alanı oluşturalım, sadece mallarımızın ve tımarlarımızın bakımını, kontrolünü yapmamız gerektiği

zamanlarda yolculuklara çıkalım. Hatta orada zaman zaman birbirleriyle hemfikir olmayanlar bile yan yana yaşayabilir, dünyadaki uğraşlarının ardından orada huzur ve mutluluk bulabilirler." Aulë'nin akli ve parmakları zaten bir şeyler yapmak için sabırsızlanıyor, bu yüzden bu konuda daha da ısrarcı davranıyordu; Tanrıların büyük bölümü için bu iyi bir öğüt gibi göründü ve yerleşecekleri bir yer bulmak için dünyayı gezinmeye başladılar. O zamanlar Akşamkaranlığı (Lomendánar) günleriydi, aslında ışık vardı, gümüş ve altın, ama bir araya getirilmemişlerdi, havanın içinde eşit olmayan akıntılar halinde akıp titreşiyor ya da zaman zaman ışıldayan yağmurun içinde nazikçe aşağıya dökülüyor, toprağın üzerinde su gibi akıyorlardı; ve o zamanlarki müziğinde Varda gökyüzünün içine sadece birkaç yıldız yerleştirmişti.

Bu boşluğun içinde Kuzey ve Güney'de görkemle gezinen Tanrılar pek az şey görebildiler; aslında bu bölgelerin en derinlerinde soğuk ve ıssız genişlikler bulmuşlardı, ama Melko'nun hükmü oralarda çoktan güç kazanmaya başlamıştı bile; Melko ve hizmetkârları Kuzey'i iyice araştırmışlardı ve Utumna'nın zalim salonlarını oluşturunuyorlardı, çünkü o diğerleriyle birlikte yaşamayı düşünmüyordu, her ne kadar şimdilik barış içinde ve dostça davranma numarası yapıyor olsa da.

Aulë, karanlık yüzünden Kuzey ve Güney'e iki kule yapması için Melko'yu ikna etti, her birinin üstüne güçlü birer lamba yerleştirmeyi amaçlamıştı. Lambaları Aulë altın ve gümüş şeklinde yapmıştı, sütunlar Melko tarafından yükseltildi, çok uzundular ve soluk mavi kristaller gibi parıldıyorlardı; ve Aulë onlara eliyle vurduğunda demir gibi çınladılar. Havanın alt katmanları boyunca Ilwë'ye ve yıldızlara kadar yükseliyorlardı, Melko onların kendisinin yarattığı bozulmayan bir maddeden olduğunu söyledi; yalan söylemişti, onların buzdan olduğunu biliyordu. Sütunların Kuzey'deki Ringil, Güney'dekine Helkar adını vermişti, lambalar da hazırlandı ve üstlerine yerleştirildi, bir araya getirilmiş ışıkla doldurulmuşlardı, Kuzey'deki gümüş Güney'deki altın ışıklarla. Bu ışığı gökyüzünden bol bol toplayan Manwë ve

Varda'ydı, böylece Tanrılar dünyadaki bölgeleri daha iyi araştırabilecek ve aralarından en güzelini yurtları olarak seçeceklerdi.

Bu parıldayan ışığın altında Doğu'ya ve Batı'ya yolculuklar yaptılar, Doğu alt üst olmuş diyarların oluşturduğu bir viranelik ve Batı karanlığın bir büyük deniziydi, şimdi Alacakaranlık Adaları'nın üstünde bir araya gelmiş ve oradan gözleriyle batıyı tarıyorlardı, işte o anda! Kuzey ve Güney'in lambaları titreşip yıkılıverdi ve yıkılırlarken suları adaların üzerine doğru yükseltiler. O anda ne olduğunu anlayamamışlardı, ama bu olay ışığın sıcaklığının Melko'nun sütunları Ringil ve Helkar'ı oluşturan güvenilmez buzu eritmesi yüzünden olmuştu, onlardan boşalan büyük seller Gölgele Denizler'e doğru akıyordu. Sütunların çözülüşü çok büyüktü, oysa o deniz başlangıçta o kadar büyük değildi ama berrak ve ılıktı, şimdiyse karanlık ve geniştir, üstünü buharlar ve karanlık gölgeler kaplamıştır, çünkü içine kocaman soğuk ırmaklar akmıştı. Böylece kudretli lambalar yücelerden düştüler, düşüşlerinin şangırtıları yıldızları sarstı, ışıklarının bir bölümü tekrar havaya saçıldı, ama çoğu toprağın üzerine aktı, yangınlar ve bozkırlar oluşturdular, çünkü göller ve havuzlar halinde toplanmadan önce miktarları çok büyüktü.

İşte ilk o zaman gece oldu ve çok uzun sürdü; ama Valar, Melko'nun ihanetine fena halde öfkelenmişti, dalgalarıyla adaların çoğunu kaplamış, iyice kabarmış ve ayaklarının dibine kadar yükselmiş olan gölgele denizlerin içinde sanki yenilmiş gibi görünüyordardı.

Bunun üzerine Ossë, çünkü Ulmo orada değildi, Oarni'yi topladı ve güçlerini bir araya getirerek Valar'ın hâlâ üzerinde durduğu adayı suların arasından batıya doğru Eruman'a gelene dek sürüklediler, ki orada yüksek kıyılar kızgın selleri engellemişti – ve işte bu, ilk gelgitti.

Sonra Manwë konuştu: "Artık hızla bir yurt ve kötülüğe karşı bir siper oluşturmamızdır." Arvalin boyunca yolculuk yaptılar ve ötelerde engin bir açıklık gördüler, bilinmez fersahlar boyunca Dış Denizler'e dek uzanıyordu. Orası, dedi Aulë, bir mutluluk diyarının yaratılması-na çok uygun bir yer olabilir; Valar ve maiyetlerinin orada yaptıkları

ilk iş, Arvalin'in kocaman kayalarını ve taşlarını toplayarak Arvalin ile artık Valinor veya Tanrıların diyarı diye isimlendirilen o düzlüğün arasında yüce dağlar yükseltmek olmuştı. Aslında Manwë'nin teklifiyle yedi çağ boyunca Taniquetil'in yükseltilmesinde çalışan Aulë'nin ta kendisiydi, dünya karanlığın içinde gümbürdedi ve Melko onların çalışırken çıkardıkları gürültüleri duydu. Onların yüce işcilikleri yüzünden Eru-máni, artık çok geniş, çıplak ve olağanüstü bir seviyeye gelmişti, çünkü oradaki bütün taş ve kayaları uzaklaştırmışlardı; ama Valinor Dağları engebeli ve aşılamaz bir yükseklikteydi. Valinor ile dünya arasında görkemli bir şekilde yükselen dağların uzanışlarını seyreden Tanrılar rahat bir nefes aldılar; Aulë ve Tulkas, maiyetlerinden nice kişiyle birlikte dışarılara yolculuklar yaparak yanlarında mermerler, güzel taşlar, demir, altın, gümüş, bronz ve her çeşit maddeden getirdiler. Bunları düzlüğün ortasına yığdılar ve Aulë hemen büyük bir güçle çalışmaya başladı.

Sonunda dedi ki: "Bu karanlıkta çalışmak sıkıntı verici ve Melko'nun o güzel lambaları yıkıp devirmesi çok kötü oldu." Ama Varda şöyle yanıtladı: "Hâlâ hem havanın içinde kalmış hem de akıp duran pek çok ışık toprağın üzerine dökülüyor," Varda yeni bir hazne olmayı ve Taniquetil'in üzerine bir fener yerleştirilmesini diliyordu. Ama Manwë göklerden daha fazla ışıltı toplanmasına izin vermedi, çünkü orası zaten gece kadar karanlıktı, ama onun isteği üzerine Ulmo derinliklerinden çıktı, alevlenmiş göllere ve parıltı havuzlarına gitti. Oralardan çok büyük teknelerin içine ışık ırmakları topladı, yerlerine sular koydu ve onlarla birlikte Valinor'a döndü. Orada bütün ışık Ulmo'nun gelişi üzerine Aulë'nin karanlığın içinde yarattığı iki büyük kazana boşaltıldı, kazanlara Kulullin ve Silindrin denildi.

Sonra düzlüğün tam ortasına iki büyük çukur kazdılar, çukurlar birbirlerinden fersahlarca uzaktı, ama yine de düzlüğün enginliğinin yanında neredeyse yan yana gibiydiler. Ulmo birinin içine denizin en sessiz derinliklerinden getirdiği yedi altın kayayı ve Güney'deki Helkar'ın üzerinde kısa bir süre yanan lambadan kopmuş bir parçayı yerleştirdi.

Çukur Palúrien'in oluşturduğu bereketli topraklarla kapatıldı ve sonra, şarkı söylediğinde çiçeklerin yeşerip açtığı, yaşamı ve günüşiğini seven Vána geldi, onu çevreleyen genç kızların mırıltıları parlak bir sabahta ilk kez dışarıda dolaşan bir topluluğun neşeli gürültüsü gibiydi. Vána orada, tepeciğin üstünde bahar şarkısı söyledi, etrafında dans etti ve onu Ulmo'nun taşan göllerden getirdiği altın ışığın yüce akıntılarıyla suladı – ama bu iş bittiğinde bile, Kulullin hâlâ taşarcasına doluydu.

Öbür çukura Ossë'nin Büyük Deniz'de bulduğu üç devasa inciye attılar, onların ardından Varda küçük bir yıldız attı, çukuru köpükler ve beyaz sislerle kapatıp üzerine hafifçe toprak serptiler, alacakaranlığı ve oynaşan gölgeleri seven, gecenin rüzgârlarına tatlı kokular taşıyan, düşlerin ve hayal edişin efendisi Lórien onun yanına oturdu, yanındaki ruhlar sanki uzaklardaki evlerden karanlığın içine sızan bir müzik gibi yarı duyulan ezgiler çalarken o da sevimli sessiz sözcükler fısıldadı; Tanrılar onun üzerine Silindrin'in ağzına kadar dolu olduğu gümüş ışıkların ve beyaz ışıltıların ırmaklarını döktüler – dökmelerinin ardından Silindrin neredeyse hâîâ doluydu.

Sonra Palúrien geldi, Kémi, Yer-hanım, Aulë'nin karısı, ormanların efendisinin annesi, bu iki yerin çevresine büyüler dokudu, yaşama, yeşermeye, yapraklanıp tomurcuklanmaya ve meyveler vermeye dair derin büyüler yaptı – ama şarkısını söylerken solup zayıflamaya dair tek bir sözcük bile söylemedi. Şarkısını söyledikten sonra uzun süre derin düşüncelere daldı, Valar bir çember halinde oturmuştu ve Valinor'un düzlüğü karanlıktı. Bir süre sonra, karanlığın ortasında altın bir ışık parıltısı doğdu, Valar'dan ve yanlarındaki herkesten bir sevinç ve övgü ılgığı yükseldi. Kulullin'in suyuyla sulanan yerden incecik bir filizin çıktığını görülmüştü ve filizin kabuğundan soluk altın rengi bir ışıltı boşalıyordu; bitki öyle hızlı gelişti ki yedi saat içinde görkemli bir ağaç halini almıştı, Valar ve maiyetlerinin tümü dallarının altında oturabilirdi. Gövdesinin yüce bir endamı vardı ve çok sağlıklı görünüyordu, toprağın üzerinden engin yüksekliklere

ulaşan, sarı bir ışıkla hafifçe parlayan pürüzsüz kabuğunun üzerinde hiçbir çatlak yoktu. Güzel kocaman dalları, başlarının üstünde her yöne uzanmıştı, bütün sürgünlerinde ve küçük dallarında altın to-murcuklar kabardı, bunlar patlayarak uçları parıldayan parlak yeşil yapraklar doğurdu. Zaten ağaçtan geniş ve güzel bir ışık yayılmaktaydı, ama Valar onun olağanüstü bir bolluk içinde çiçeklenişini izledi, öyle ki bütün büyük dalları, sayısız alev lambaları asılmış gibi sallanan uzun kümeler halinde altın çiçeklerle örtülmüştü, uçlarından ışıklar taşıyor ve tatlı bir ses çıkararak toprağın üzerine damlıyordu.

Tanrılar, Vána ile Palúrien'i övdüler ve ışığın içinde sevinerek onlara şöyle dediler: "Bak, bu gerçekten de çok güzel bir ağaç ve onun bir adı olmalı." Kémi dedi ki: "Gelin ona Laurelin diyelim, çiçeklerinin parlaklığı ve çiyllerinin müziği için," ama Vána Lindeloksé demek istiyordu ve bu iki isim de kullanıldı.

Lindeloksé'nin ilk filizlenişinin ardından on iki saat geçmişti ve o saatte gümüş bir parıltı sarı aydınlığı deldi, Valar Silindrin'in sula-dığı yerden bir filizin çıktığını gördü. İnci gibi ışıldayan solgun ak bir kabuğu vardı ve Laurelin kadar hızla serpildi, o büyümesini sürdürürken Laurelin'in görkemi azalıyor, çiçeklerinin parıltısı soluyor, sanki ağaç uykudaymış gibi narince parıldıyordu: ama, bak, diğeri de artık Laurelin kadar mağrur bir endama ulaşmıştı, gövdesi biraz daha şekilli ve daha ince uzundu, kabuğu ipek gibiydi, yukarıdaki dalları daha kalın, daha karışık ve sürgünleri daha yoğundu, mızrak uçlarına benzeyen mavimsi yeşil yaprakları vardı.

Valar şaşkınlık içinde bakakalmıştı, ama Palúrien dedi ki: "Bu ağaç büyümesini henüz tamamlamadı," ve o bunu söylerken ağacın çiçeklenişini seyretiler, çiçekler kümeler halinde değildi, birlikte dalgalanan ince sapların üzerinde ačan ayrı ayrı çiçekler gibiydiler, gümüşler, inciler ve ışıltılı yıldızlar gibi, beyaz bir ışıkla yanıyorlardı; sanki ağacın yüreği atıyor ve bu yüzden artıp azalan ışıltısı dalgalanı-yordu. Sıvı gümüşe benzeyen ışık gövdesinden süzölüyor, toprağa

damlıyordu, ışığı düzlüğün üzerine çok büyük bir aydınlatma yaratarak saçılса da altın ağacın ışığı kadar geniş değildi, aynı zamanda büyük yaprakları ve içindeki yaşamın nabzının atması yüzünden, parıltı havuzlarının arasına sürekli olarak titreşen keskin, siyah gölgeler düşürüyordu; bu yüzden Lórien sevincini kontrol edemedi, hatta Mandos bile gülümsedi. Ama Lórien dedi ki: "Hey! Bu ağaca bir isim verecek ve ona Silpion diyeceğim," o andan sonra ağaç bu isimle anıldı. Derken Palúrien ayağa kalktı ve Tanrılara seslendi: "Bu güzel ağaçtan sıvı biçiminde damlayan bütün ışığı toplayın, onları Silindrin'in içinde biriktirin ve bırakın oradan yayılsın, ama çok idareli olarak. Bakın, bu ağaç, en zengin ışığını yaydığı on iki saat geçtikten sonra yeniden solacak ve o zaman Laurelin bir kez daha alevlenecektir; ama Laurelin tükenmeyecek olsa bile Silpion karardığında onu daima Kulullin kazanından nazikçe sulayın, Silpion'a gelince ona da aynı şekilde davranın, altın ağacın her soluşunda, Silindrin'in derinlerine topladığınız ışığı geri dökecek onu sulayın. Işık bu ağaçların özüdür ve onların özü ışıktır!"

Onun bu sözlerle anlatmaya çalıştığı şey, öze ve yaşama sahip olmaları için ışıkla sulanmaya ihtiyaç duysalar bile ağaçların büyüüp var olmaları sayesinde, köklerinin emdiklerinin üzerinde ve ötesinde, büyük bir bereketle hâlâ durmaksızın ışık üretecekleriydi; ama Tanrılar onun teklifine kulak verdiler ve Lórien, sevdiği bir genç olan Silmo'ya Silpion'un tazelenmesini asla unutmamasını söylerken Vána da kendi bakirelerinden birini, Urwen'i, Laurelin'in sulanması işini sonsuza kadar üstlenmeye yöneltti. Bu yüzden denir ki, biri tamamen solmadan ya da diğeri tam görkemine ulaşmadan önce ağaçların her sulanışında, altın ve gümüş rengi harikulade bir loşluk oluşur, birbirine karışmış ışıklar yüce bir güzelliğe ulaşır.

Artık bu parlak ağaçlar sayesinde Aulë, çalışmak için bol bol ışığa sahipti ve birçok iş yaptı, Tulkas ona çok yardım etmişti ve büyüünün annesi Palúrien de yanındaydı. İlk olarak Taniquetil'in üzerine Manwë için büyük bir mesken oluşturuldu ve bir gözetleme kulesi

yükseltildi. Oradan şahinlerini hızla uğurluyor ve dönüşlerinde karşı-
lıyordu, Manwë'nin büyük güç ve bilgelik verdiği Kartallar Kralı So-
rontur, daha sonraki günlerde oraya sık sık uğrayacaktı.

Ev beyaz ve mavi mermerlerden yapılmıştı ve karların içinde yük-
seliyordu, çatısı beyaz ve grinin üzerindeki *ilwë* denen mavi havadan
dokunmuş bir ağla yapılmıştı, bu ağı Aulë ve karısı oluşturmuş, Varda
onu yıldızlarla süslemiş ve Manwë onun altına yerleşmişti; ağaçların
zengin ısıltılarının altındaki düzlüğün içine, güzel ve sevimli bir kasa-
baya benzeyen meskenler kümesi inşa edildi, bu kasaba Valmar diye
adlandırıldı. Evlerin yükseltilmesinde metaller, taşlar ve ulu ağaçlar
bol bol kullanılmıştı. Çatıları altından, zeminleri gümüşten, kapıları-
sa parlatılmış bronzdandı; büyülerle yükseltilmişlerdi ve taşlarının bir
arada durmasını sağlayan şey sihirdi. Bunlardan ayrı olarak ve o açık
düzlüğün sınırında büyük bir saray yükseliyordu, orası Aulë'nin eviy-
di, içi Laurelin'in ışığı, Silpion'un pırıltısı ve yıldızların çakışlarıyla
dokunmuş büyü kumaşlarla doluydu; orada bulunan diğerleriye bir
örümcek ağı inceliğinde dövülmüş altın, gümüş, demir ve bronz iplik-
lerden yapılmıştı, dokumaların tümünde Ainur'un müziğindeki güzel-
lik anlatılmış, olmuş ve olacak ya da sadece Ilúvarar'ın kafasındaki dü-
şüncelerinin ihtişamında geçen şeyler resmedilmişti.

Bu sarayda, daha sonra dünyanın üzerinde yetişecek bütün ağaç-
ların bir bölümü vardı ve suyu mavi bir havuz onların arasında uzanı-
yordu. Orada gün boyunca meyveler yerlere dökülür, bereketli bir şe-
kilde altlarındaki çimenlere güm diye çarpar, Palúrien'in hizmetçileri
tarafından onun ve efendisinin yemesi için toplanırdı.

Ossë'nin de büyük bir evi vardı, denizlerindeki dalgaların uğul-
tusundan yorulduğunda ya da Valar'ın özel bir toplantısı olduğunda
orada yaşırdı. Evin inşası için Ónen ve Oarni, binlerce inci getirmiş-
lerdi, zemin deniz suyundandı, duvarlardaki dokumalar balık derileri-
nin gümüş pırıltıları gibiydi, çatısı deniz köpüklerinden yapılmıştı.
Ulmo, Valmar'a yerleşmemiş, inşa edilışinin ardından Dış Denizler'e

dönmüştü, Valinor'a gitmesi gerektiğinde Manwë'nin sarayında konuk olarak kalıyordu; – ama bu durum nadiren gerçekleşiyordu. Lórien de uzaklara yerleşmişti, sarayı büyüktü, loş bir şekilde aydınlatılmıştı ve geniş bahçeleri vardı. Yaşadığı yere Murmuran adını vermişti, ki Aulë orasını, Arvalin'in ötesinden Gölgele Denizler'in üstünden topladığı sislerle yapmıştı. Güney'e, diyarın sınırlarının üzerine, Valinor Dağları'nın eteklerine kurulmuştu, ama bahçeleri şaşırtıcı bir şekilde etrafa uzanırdı, neredeyse onları tuhaf bir şekilde aydınlatan Silpion'un altına kadar genişlemişlerdi. Labirentler ve karmaşık yollarla doluydular, çünkü Palúrien, Lórien'e porsuk, sedir ağaçları ve alacakaranlığın içinde ağır uyutucu kokular saçan çamlardan oluşan büyük bir zenginlik vermişti; ve bunlar da derin havuzların üzerine sarkıyorlardı. Ateş böcekleri sınırlarının üzerinde gezinirdi, Varda Lórien'in keyfi için oranın derinliklerine yıldızlar yerleştirmişti, bu bahçelerin içinde Lórien'in ruhları harika şarkılar söyler, geceçiçeklerinin kokuları ve uykulu bülbüllerin şakımaları bahçeleri büyük bir güzellikle doldururdu. Orada alacakaranlıkta al al parıldayan gelincikler de yetişirdi ve Tanrılar bunları *fumellar*, uyku çiçekleri olarak adlandırmıştı – Lórien, büyülerinde onları çok kullanırdı. Bu keyif verici şeylerin tam ortasına, kule gibi yükselen gölgele selvi ağaçlarından oluşmuş bir çemberin içine Silindrin'in derin sarnıcı konulmuştu. Bir inci yatağına yerleştirilmişti, pürüzsüz yüzeyi gümüş titreşimler ve üzerine doğru uzanmış ağaçların gölgeleriyle ışıldar, yüzeyine yansıyan Valinor Dağları görülebilirdi. Silindrin'e bakan Lórien onun yüzeyinden nice gizemli görüntülerin geçişini seyrederek ve altın ağaç kırmazmaya başlamadan önce Silpion'un köklerini nazikçe sulamaya gitmek üzere Silmo'nun sessizce gelip yanındaki gümüş bir kaba onun donuk bir şekilde titreşen sakinliğinin birazını doldurması dışında başka hiçbir şeyin suyun uykusunu bozmasına izin vermezdi.

Tulkas, tam tersini düşünüyordu ve Valmar'ın tam ortasına yerleşmişti. En dinç olan oydu, uzuvları güçlü ve şehvetliydi, bu yüzden Pol-dórëa diye isimlendirilmişti, oyunları severdi, yayların tınlatılmasını,

boksu, g re meyi, ko mayı, sıçramayı, ağzına kadar doldurulmuş bir kupayı kafaya dikip sallanarak giderken  arkular söylemeyi. Ama bununla birlikte o, Makar gibi kavgacı ya da kışkırtılmadan vuran bir saldırgan değildi, gerçi öfkelenmek için bir nedeni olduğunda kollarının gücünden ve demir kaplı yumru unun darbesinden korkmayan Valar ya da  vanimor (canavarlar, devler ve ogreler) yoktu. Onun evi  enlik ve e lencenin eviydi; nice katlar halinde g  e doğru yükselirdi, bronz bir kulesive geniş bir sıra kemerlerin altında bakır sütunları vardı. Sarayındakiler, yi it e başarıların içinde birbirleriyle oynayıp yarı ır, Tulkas'ın e i güzel kız Nessa zaman zaman oyuncuların arasına girer, onlara en güzel  araplar ve serinletici içeceklerden kadehler dolusu ta ırdı. Ama Nessa en çok, erkek kardeşi Orom 'nin, ormanlarının içindeki bütün açıklıkların en bereketlisinden topladığı  imenlerden oluşan güzel bir çayırdaki dinlenmeyi severdi ve Palûrien o çimenleri, bölgenin daima yeşil ve yumuşak olmasını sağlayacak büyüler kullanarak ekmi ti. Nessa orada bakirelerinin arasında Laurelin'in  i ekleni i boyunca dans ederdi, çünkü o dans etmekte V na'dan daha iyi değil miydi?

Uzun zaman önce Salmar diye bilinen Noldorin de Valmar'a yerle mi ti, artık harplarını ve lirlerini çalıyor, Laurelin'in altına oturup yaylı bir enst rmanla tatlı bir müzik yapıyordu. Orada, onun m zi iyle birlikte Amillo da ne eyle şarkılar söylüyordu, Amillo,  mar diye isimlendirilendi, sesi bütün seslerden daha güzeldi, bütün dillerdeki şarkıları bilirdi; kardeşinin arpına eşlik ederek şarkılar söylemediği zamanlarda, küçük bakire N el qui'nin oradaki ağaçların arasında dans edi inin ardından Orom 'nin bahçelerinde terennüm ederdi.

Orom , çok geniş bir araziye sahipti, orayı çok seviyordu, annesi Palûrien de en az onun kadar seviyordu. Bak, onların Valinor'un d zl   ne, hatta dağların eteklerine diktikleri korulukların dünyada bir e i daha yoktu. Orada hayvanlar  o kuyla e lenirdi, ağaçların arasında geyikler, açıklıkların ve geniş  ayırlıkların arasındaysa büyükbaş hayvan sürüleri gezinirdi; bizonlar vardı, ko um takımları olmayan atlar

avare bir şekilde dolaşırdı; ama asla yanlış yola saparak Tanrıların bahçelerine girmezlerdi, huzur içinde ve korkusuzca yaşarlardı, çünkü aralarında avcı hayvanlar yoktu ve Oromë Valinor'un içinde ava çıkmazdı. Oromë bu diyarları çok sevmesine rağmen yine de aslında dışarıdaki dünyada oradan daha çok gezinirdi; hatta Ossë'den bile daha çok, Palúrien kadar sık giderdi oralarda ve ardından bütün avcılarının en büyüğü haline geldi. Valmar'daki sarayı geniş ve alçaktı, çok sayıda değerli post ve deri, zeminin üzerine ucu bucağı gözükmeyecek bir şekilde yayılmış ya da duvarların üzerlerine asılmıştı, duvarlarda mızraklar, yaylar ve bıçaklar da vardı. Her odanın ve salonun tam ortasından canlı bir ağaç yükselir ve çatıyı tutardı, ağaçların gövdelerine andaçlar ve geyik boynuzları asılıydı. Oromë'nin yeşil ve kahverengi renklere bürünmüş maiyetinin tamamı oradaydı, orada coşkulu şenliklerin gürültüleri yükselir ve ormanların efendisi şehvetle eğlenirdi; ama eşi Vána, elinden geldiğince sık uzaklaşırdı gizlice oralarından. O evin yankılanan salonlarından uzakta, hiç kalkmayan bir kar gibi görünen çiçekleriyle kocaman alıçların oluşturduğu bir çitin etraftaki yabankılardan güçlü bir şekilde ayırdığı Vána'nın bahçeleri uzanırdı. Bahçenin en derinlerindeki تنها bir yer güllerle çevrelenmişti ve orası Baharın güzel hanımının en sevdiği yerdı. Havası güzel kokulu bu yerin tam ortasına, Aulë, uzun süre önce o kazanı, Laurelin'in ışıldayan suya benzer aydınlığıyla dolu altın Kulullin'i yerleştirmiş ve oraya bir pınar yapmıştı ki böylece bütün bahçe onun saf ışığının mutluluğu ve sağlığıyla dolup taşıyordu. Orada kuşlar bütün yıl boyunca baharın bütün gücüyle şakır, yaşamın ihtişamı ve tomurcukların isyanı içindeki çiçekler açardı. Urwen'in yönetimi altındaki Vána'nın bakirelerinin Silpion solduğunda alev ağacının köklerini sulamak için bahçeyi terk etmeleri dışında, o ihtişamın hiçbir parçası altın sarnıçtan dışarı dökülmemişti; ama o pınarın sayesinde orası, günün kehribar ışığıyla birlikte daima aydınlık olurdu, arılar güllerle uğraşırlarken, altın rengi başının üzerinde tarlakuşları şakıyan Vána orada kıvrak hareketlerle gezinirdi.

Bu mekânlar öylesine güzel ve Valinor ağaçlarının parlaklığı öylesine yüceydi ki Vefántur ile karısı gözü yaşlı Fui orada daha fazla kalmaya katlanamazlardı, o bölgenin kuzeyine doğru çok uzaklara, Valinor Dağları'nın en soğuk ve en kuzey eteklerinin altlarına kadar yolculuklar yaptılar, o bölgede dağların dorukları neredeyse Arvalin yakınındaki doruklar kadar yücelere tırmanıyordu, Aulë'den kendilerine bir saray yapmasını dilediler. Böylece, bütün Tanrılar, hoşlarına gidecek mekânlarda oturabileceklerdi, o da yaptı, kendisine onlar ve onların bütün karanlık maiyetleri yardım etti. Bu mağaralar öylesine engin bir genişliğe sahipti ki Göigeli Denizler'in altına kadar uzanıyorlardı, tamamen karanlıktı, yankılarla doluydu, derinlere kurulan bu mekân tüm Tanrılar ve Elfler tarafından Mandos olarak bilinirdi. Orada Vefántur'un oturduğu ve kendi adını vererek Vê diye isimlendirdiği samur rengi bir salon vardı. Sadece merkezine yerleştirilmiş tek bir kapla aydınlanıyordu ve kabın içine Silpion'un soluk çiylelerinin ışıldayan damlalarından birazcık konmuştu: karanlık buharlarla perdelenmiş salonun zemini ve sütunları siyah kehribardandı. Oraya, daha sonraki günlerde, kötü talihleri yüzünden silahlarla katledilen ya da katledilenler için duydukları keder yüzünden ölen bütün klanların Elfleri gittiler – ve Eldar sadece bu şekilde ölebilirdi ve bu durum da sadece bir süreliğine olurdu. Orada Mandos onlara yazgılarını söyler ve onun sapradığı sürenin ardından kendi çocuklarının içinde yeniden doğacakları zaman gelene kadar, orada karanlığın içinde beklerlerdi, geçmişte yaptıkları işleri düşünerek, ardından tekrar kahkahalar atmak ve şarkılar söylemek üzere dünyaya dönerlerdi. Fui, Vê'ye pek sık gelmezdi, çünkü gözyaşlarının tuzlu salgılarını damıtmak ve kara bulutlar dokumakla uğraşmayı tercih ederdi, dokuduğu bu kara bulutlar, hava akımlarıyla yükselip rüzgârlara kapılır ve dünyanın üzerinde dolaşır, bazen de bu ışıksız ağlar, o bölgelerde yaşayanların üzerine yerleşirdi. Bütün bu dokumalar üzüntüler ve umutsuz matemler, kederler ve anlaşılması güç ıstırablardı. Onun en sevdiği salon Vê'den daha karanlık

ve genişti, oraya da o kendi ismini vermişti, Fui diyordu. Orada, kara koltuğunun önündeki mangalın içinde tek bir parça kömür titreyerek yanardı, çatı yarasa kanatlarındandı, sütunlarla ayakta duruyordu, sütunlar ve etrafındaki duvarlar bazalttan yapılmıştı. Oraya yazgılarını iştirmek için İnsanogulları gelirdi, İnsanlar oraya sayısız kötülükler, yani Melko'nun dünyanın içine yerleştirdiği şeytani müzik, yüzünden gelirdi. Katliamlar ve yangınlar, açlık ve talihsizlikler, salgın hastalıklar ve karanlığın tüccarı olan felaketler, gaddarlık, keskin soğuk, şiddetli acılar ve kendi aptallıkları yüzünden gelirlerdi; ve Fui onların yüreklerini okurdu. Daha sonra bazılarını dağların altındaki Mandos'da tutar, bir kısmını da yeniden tepelerin ötesine gönderirdi ve Melko onları yakalayarak Angamandi'ye, yani Demir Cehennemler'e taşırdı, orada çok kötü günler geçirirlerdi. Bazılarını da, bunların sayısı çok fazlaydı, kara gemi Mornië'ye bindirirdi, ki o gemi arada sırada kederli rüzgârlarla Mandos'un karmakarışık yollarından yavaşça kıyıya yanaşacağı o zamanları bekleyerek Kuzey'deki karanlık bir limanda yatarı.

Sonra gemi yüklendiğinde, geminin samur yelkenleri kendiliğinden açılır ve hafif bir rüzgârla birlikte sahil boyunca aşağıya doğru ilerlerdi. Gemidekilerin hepsi Güney'e giderlerken, en aşırı özlem ve pişmanlık dolu bakışlarla, çok uzakta kalmış düzlüğün üzerindeki Valinor'un sadece bir an için görüldüğü tepelerin arasındaki o bu alçaktaki bölgeye bakacaklardır; ve o açıklık, Eldamar sahilindeki Taniquetil'in yakınındadır. Bir daha asla o aydınlık yeri göremeyeceklerdi, Arvalin'in geniş düzlüklerinde yaşadıkları yerlerden uzaklaştırılmışlardır. Orada alacakaranlığın içinde gezinecek ve istedikleri gibi kamp kurabileceklerdi, ama yine de tamamen şarkıdan yoksun sayılmazlar, yıldızları görebilecek ve Büyük Son gelene dek sabırla bekleyecekler.

Onların çok azıysa, bir zamanlar Tanrıların habercisi Nornorë ile yola çıktıkları için mutludurlar aslında. Sonra onunla birlikte atlı arabaların içinde ya da güzel atların üzerinde Valinor vadisi boyunca gezinecek, Valmar saraylarında şöenlere katılacak ve Büyük Son gelene-

kadar Tanrılar'ın evlerinde yaşayacaklardır. Kuzey'in karanlık dağlarından ya da Arvalin'in sisli düzlüklerinden çok uzaktadırlar, müzik ve güzel ışık onlarındır, neşe de.

Ve bak! Böylece Aul'e'nin hünerli işçiliğiyle Valinor'da yükselttiği ulu Valar'ın bütün mekânlarını anlatmış oldum, ama Makar ile kızgın kız kardeşi Meássë de kendileri için bir ev inşa etmişlerdi, onlara sadece kendi maiyetleri yardım etmişti ve yaptıkları çirkin bir saraydı.

Dış Topraklar'ın sınırlarına yapmışlardı evlerini ve Mandos'dan çok uzak değildi. Demirden yapılmıştı ve hiçbir süslemesi yoktu. Orada Makar'ın kulları zırhlar içinde savaşıyor, şangırtılar, haykırımlar ve bozuların kulak tırmalayan sesleri yükselirdi, Meássë savaşçılar arasında gezinir ve onları daha fazla saldırı için kışkırtır ya da hâlâ savaşabilsinler diye baygın düşenleri güçlü bir şarapla yeniden canlandırır; bu kargaşa içinde Meássë'nin kolları dirseklerine kadar kızarırdı. Tulkas'ın dışında Tanrıların hiçbiri oraya asla gitmediler ve Mandos'u ziyaret etmek istediklerinde, o gürültülü sarayın yakınlarından geçmekten kaçınarak dolambaçlı yolları kullandılar; ama Tulkas zaman zaman Makar'la güreşmek ya da savaşçıların arasında çekiç gibi darbeler savurmak için oraya giderdi ve bunu sakın bir yaşam içinde yumuşamak istemediği için yapardı, o topluluğu sevmiyordu, onlar da aslında ne Tulkas'ı ne de onun öfkelenendirilemeyen yüce gücünü severlerdi. Makar'ın sarayındaki savaş, şölenler için toplantıları veya Makar ve Meássë'nin bazen kara dağlarda kurt ve ayı avlamak için birlikte uzaklara gidişleri dışında kesintiye uğramaksızın sürüp giderdi. Ev, kocaman saflar içinde sıralanmış savaş silahlarıyla doluydu, büyük boyutlarda ve cilalanıp parlatılmış kalkanlar duvarlara asılmıştı. Meşalelerle aydınlatılırdı, orada yağmalamak, ele geçirmek ve zaferler kazanmak hakkında ateşli şarkıları söylenir, meşalelerin kızıl ışıkları sıyrılmış kılıçların metalleri üzerinde yansırı. Makar ve kız kardeşi sık sık oturup şarkıları dinler, Makar'ın dizlerinin üstünde devasa bir balta dururken Meássë bir mızrak tutardı. Ama bu iki kardeş, Valinor'un kapanışından

önceki o günlerde, Dünya'da sık sık yolculuklara çıkar ve çoğu kez diyardan uzaklara giderlerdi, çünkü onlar Melko'nun dünyanın her tarafında harekete geçirdiği gem vurulmamış karmaşayı seviyorlardı.

Böylece Valinor'un kuruluşu artık tamamlanmıştı ve orada yüce bir huzur vardı, Tanrılar neşe içindeydiler, çünkü onların arasına yerleşmiş olan çok fazla kavgacı ruh yoktu ve Melko oraya yaklaşmamıştı."

Derken topluluğun arasından, öyküler ve şiirlerden büyük zevk alan bir çocuk, şöyle dedi: "Ve oraya bundan sonra hiç gelmemiş olmasını ve o diyarı Aulë'nin yarattığı gibi hâlâ yepyeni olarak ışıldarken görebilmeyi dilerdim." Bu kız Rúmil'in anlattığı öyküyü daha önce duymuş ve bu konuda çok fazla düşünmüştü, ama topluluktakilerin büyük bölümü için anlatılanlar en az Eriol'a olduğu kadar yeniydi ve şaşkınlık içinde oturuyorlardı. Ardından Eriol dedi ki: "Valar, kudretlidir, ihtişamlıdır ve ben o en eski günler hakkında daha fazla şey işitmeyi isterdim, ama şimdi buraya doğru gelen Uyku Mumları'nın parıltısını görüyorum"; Lindo'nun sandalyesine yakın bir minderin üzerindeki başka bir çocuk konuştu ve dedi ki: "Hayır, ben Makar'ın sarayında olmak isterdim, belki kuşanmak için bir kılıcım ya da bıçağım olurdu; ama yine de sanırım, Valmar'da, Oromë'nin konuğu olmak daha iyi olurdu," ve Lindo gülerek dedi ki: "Bu gerçekten de iyi olurdu", ardından ayağa kalktı ve öykü anlatmak bu gece için sona ermişti.

NOTLAR

Valar'ın Gelişi ve Valinor'un Kuruluşu'ndaki isimlerde yapılan değişiklikler

Ónen < *Önen* (sadece ilk ortaya çıktığı anda kullanıldı; daha sonra *Ónen* olarak değiştirildi).

Eruman ve *Arvalin* Bu bölgenin isimleri ilk başta *Habbanan* ve *Harmalin* olarak yazılmış, ama daha sonra öykünün her yerinde (gözden kaçtığı için *Habbanan* kalan iki yer dışında) *Eruman* (bir yerde *Erumáni*, s. 106) ve *Arvalin* olarak değiştirilmiştir. (Yazıldığı son üç yerde *Habbanan* > *Arvalin* şeklindedir ama daha öncekilerde *Habbanan* > *Eruman* olarak değiştirilmiştir; ama bu farklılık bence önemsizdir, çünkü *Habbanan* / *Harmalin* ve daha sonraki halleriyle *Eruman* / *Arvalin* isimleri birbirleriyle değiştirilerek kullanılabiliyordu.) *Kayıp Oyun Kulübesi*'nde yapılmış değişiklikler *Harvalin* > *Harmalin* > *Arvalin* şeklindedir (s. 37).

Lomendánar < *Lome Danar*.

Silindrin < *Telimpë* (*Silindrin*) (sadece ilk ortaya çıktığı anda kullanıldı; daha sonra *Silindrin* olarak değiştirildi).

Lindelokse < *Lindelótë* (Karşılaştırın s. 37).

Valar'ın Gelişi ve Valinor'un Kuruluşu Üstüne Yorumlar

Bu bölümde, Rúmil'in anlattığı öykü tarafından bol bol sağlanan bilgileri bölümler halinde tartışmak en iyisi olacaktır ve ben şöyle başlıyorum:

(1) Valar'ın Gelişi ve Melko ile çarpışmaları (s. 99 - 102)

Her ne kadar bu bölümde onlar hakkında anlatılanlar *Valaquenta*'nın (*Silmarillion*, s. 29-40) en güçlü kökenleri olsa da, Valar'ın dünyaya girişlerinin tanımlanışı, zaman içinde terk edilecekti: el yazmalarının devam eden gelişmesi içinde yer almamaktadır. Bu bölüm, mitolojinin gelişimi içinde bir

kısmı ortadan kalksa da, varlıklarını koruyan birçok ismin hep birlikte ortaya çıkışı yüzünden çok ilgi çekicidir. En eski yazılarda kullanılan Valar isimlerinin büyük bölümünün zaman içinde terk edilmediğinin ya da yeniden şekillendirilmediğinin görülmesi dikkate değerdir: *Manwë*, *Súlimo*, *Varda*, *Ulmo*, *Aulë*, *Mandos*, *Ossë* ve *Salmar* gibi isimler daha önceden ortaya çıkmış olsalar da *Yavanna*, *Tulkas*, *Lórien*, *Nienna*, *Oromë*, *Aldaron*, *Vána* ve *Nessa* ilk kez bu öyküde görülür. Bazıları da isimleri değişikliklere uğrayarak varlıklarını sürdürmüştür: *Melko* yerine *Melkor*, *Ónen* yerine *Uinen* (*Kayıp Öyküler*'de bu isim daha sonra zaten kullanılacaktır) ve *Fánturi* yerine *Fëanturi*; bu arada *Palúrien* *Yavanna* ve *Poldórien* *Tulkas* gibi isimler de yerlerine *Kementári* (bu öyküdeki *Kémi*, 'Yer-hanım' ile karşılaştırın) ve *Astaldo* gibi sözcükler geçene dek 'Silmarillion' geleneği içinde uzun süre varlıklarını korumuşlardır. Ama bu ilk dönemde ortaya çıkan Valar'ın bir bölümü de *Kayıp Öyküler*'in ardından gelen sahneler içinde kaybolacaktır: Ómar-Amillo ve barbar savaş tanrıları Makar, Meáss gibi.

Bu öyküde aynı zamanda, eserin en son biçimine kadar varlıklarını koruyan birtakım akrabalıklar da görülmektedir. Yani Lórien ve Mandos, "düşler" ve "ölüm" ile olan özel ilişkilerinin yanı sıra başlangıçtan beri "kardeşler"; ve burada "Mandos'un eşi" olmakla birlikte zaman içinde Fëanturi'lerin kız kardeşi haline gelecek olan Nienna da başlangıçtan itibaren onlarla yakın bir ilişki içindedir. Aslında Nienna'nın orijinal tasarımı, sonraki haline kıyasla, Mandos'la daha yakın ilişkiler içinde bir ölüm tanrıçası olarak daha karanlık ve korkutucuydu. Ossë'nin Ulmo'yla arasındaki belirsiz ilişkinin başlangıçtan beri sürdüğü görülüyor; ama en azından onun çok açık bir şekilde tanımlanmış kutsal "karakteri"nin bir özelliği olarak Ulmo'nun kibirliliği ve kendini diğerlerinden uzak tutuşu sonradan kaybolacaktır. [*Silmarillion*'da *Yavanna*'nın küçük kız kardeşi olarak tanımlanan] *Vána*, *Oromë*'nin eşi konumunu sürdürür, ama burada *Oromë*, *Aulë* ve (*Yavanna*) *Palúrien*'in oğlu olarak anlatılır; mitolojinin sonraki evrimi sırasında *Vána*, *Nienna* ile bir etkileşim içine girerek sönerken *Oromë* yükselecek ve sonunda ulu Valar'dan, yani *Aratar*'dan biri haline gelecektir.

Aulë ve *Palúrien*'e dünyaya inişlerinde eşlik eden daha düşük seviyeli ruhlar topluluğu hakkındaki bölüm özellikle ilgi çekicidir, bu bölümü okuyan herhangi biri, Eldar kavramının aslında ne kadar eskiye dayandığını, "brownie'ler, fay'ler, pixie'ler ve leprawn'lar" gibi varlıklarla aralarında doğalarının özünde büyük farklılıklar taşıdıklarını anlayacaktır, çünkü Eldar

“dünyaya aittir” ve onun içinde kalmaya mecburdur, oysa diğerleri dünyanın yapımından önceye ait olan varlıklardır. Eserin daha sonraki halinde, dünya nüfusu içindeki “pixie” [peri] unsuru hakkında böylesi bir açıklama izine rastlanmamaktadır: Maiar’a çok az değinilmiştir ve onların “sabahları otların içinde şakıyan ve akşamları tahılların arasında şarkılar söyleyen” varlıkları da kapsadığı elbette ki söylenmemiştir.¹

Ainur’un Müziği’nde de adı geçen (s. 88) Salmar, Ulmo’nun yoldaşydı ve şimdi *Kayıp Oyun Kulübesi*’nde Lindo’nun bahsettiği (s. 29) Noldorin olarak tanımlanmaktadır; onun öyküsü, sezileceği gibi bir daha ortaya çıkmayacaktır. Daha sonraki yazılarda, Ulmo’yla birlikte geldiği ve onun borularını yapmasının dışında (*Silmarillion*, s. 50) Salmar hakkında başka hiçbir şey yoktur.

Tulkas’ın (ya da Mandos’un!) Valar’ın Arda’daki tarihinin başlangıç safhalarında Melkor’u aramaya gitmesi olayından, anlatının sonraki gelişimi içinde hiç bahsedilmeyecektir. *Silmarillion*’da, daha çok “Arda tamamen şekillenmeden” önce Valar ile Melkor arasındaki büyük savaşı ve Tulkas’ın onun peşinden “uzak göklerden” nasıl geldiğini öğreniriz, bu yüzden Melkor Arda’dan kaçmış ve “dış karanlığın içinde derin düşüncelere dalmıştır”.

(2) Batı Toprakları’nın ve Okyanuslar kavramının ilk hali (s. 102 -106)

Kayıp Oyun Kulübesi’nde “Dış Topraklar” deyimi, Büyük Deniz’in doğusundaki topraklar –sonraki hali Orta Dünya– için kullanılır; bu, daha sonra “Büyük Topraklar” olarak değiştirilmiştir (s. 36). “Dış Topraklar” ise artık Alacakaranlık Adaları, Eruman (ya da Arvalin) ve Valinor ile sınırlanmıştır (s. 102-3). *Kayıp Öyküler*’de çok sık görülen dikkat çekici bir kullanım vardır, Büyük Topraklar “dünya”nın ya da Dış Topraklar’ın batısındaki dünyanın tüm yüzeyine karşılık

1. – *Silmarillion*, s. 37 ile karşılaştırmak: “Valar’la birlikte varlıkları Dünya’nın yaratılışından önceye dayanan başka ruhlar da Dünya’ya girdi; Valar’la aynı iradenin yarattığı ama daha düşük seviyeli olanlar. Onlar Maiar’dı, Valar’ın halkı, onların hizmetkârları ve yardımcıları. Sayıları Elflerce bilinmez ve Ilúvatar’ın Çocukları’nın dillerinde çok azının ismi vardır.” Bu bölümün daha önceki bir versiyonunda şöyle denir: “Onların [Valar] maiyetinde daha düşük seviyeli ruhlar da getirilmişti, irili ufaklıydılar ve bunların bazıları insanlar tarafından Eldar ya da Elflerle karıştırılmışlardır; ama bu yanlıştır, çünkü onlar dünyadan öncediler, Elfler ve İnsanlar Valar’ın gelişinden sonra ilk kez dünyada uyanmışlardır.”

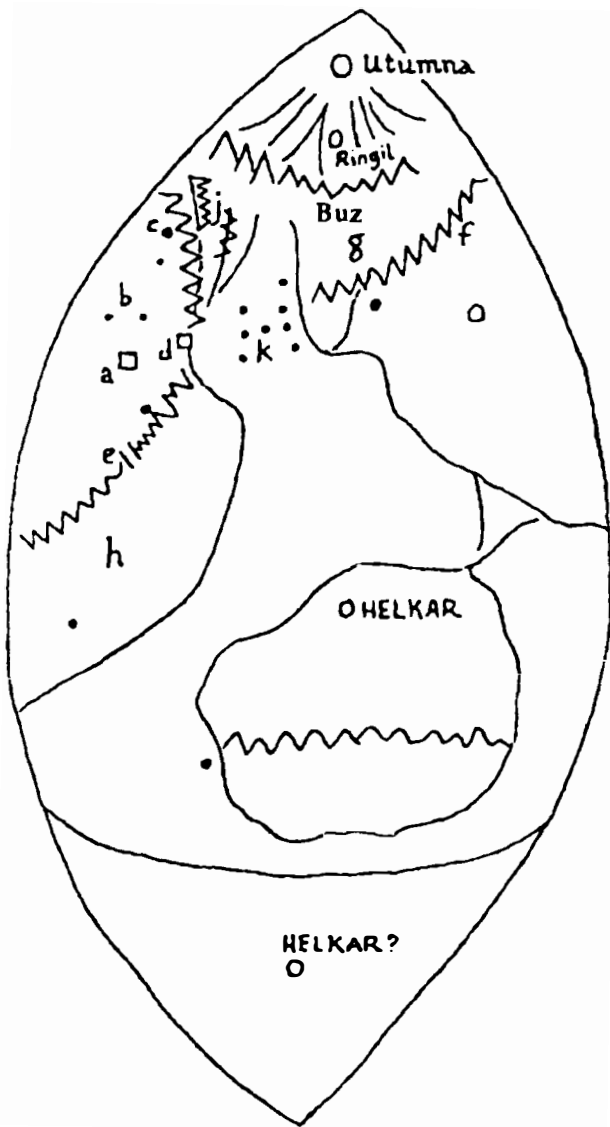
gelmektedir; yani dağlar "Valinor ile dünya arasında görkemli bir şekilde" yükselir (s. 106) ve Kral Inwë "dünyanın matemini" işitmiştir (s.29).

Burada, aslında daha sonraki bir öykünün (*Melko'nun Hırsızlığı ve Valinor'un Kararı*) içine çizilmiş bir haritanın yeniden çizimini göstermek (s. 122) uygun olacaktır. El yazmalarının içindeki bir sayfaya, etrafını çevreleyen bir metinle birlikte çizilen harita, hızla çizilmiş bir karalamadan daha fazlası değildir, yumuşak bir kurşunkalemle çizildiği için artık silinip solmuş, bazı çizgilerinin anlaşılması iyice zorlaşmış, hatta yer yer olanaksızlaşmıştır. Yapabileceğim kadar aslına uygun olarak haritayı tekrar çizdim, *Buz* sözcüğünün önüne yazılmış (M ile başlayan) bazı harfler okunamaz durumdaydı. Takip etmeyi kolaylaştırmak için, *a*, *b*, *c*, gibi harfleriye ben ekledim.

Utumna (daha sonraki hali Utumno) en Kuzey'e, lamba-sütunu Ringil'in de kuzeyine yerleştirilmişti; bu haritaya bakıldığında güney sütununun yerinin henüz tam olarak kararlaştırılmadığı görülmektedir. *a* ile belirttiğim kare açıkça Valmar, *b* ile belirttiğim iki noktaysa Tanrılar'ın şehrinin kuzeyinde konumlandırılan İki Ağaç'tır. *c* ile belirtilen noktanın Mandos'un egemenlik bölgesini gösterdiği oldukça açıktır (s. 114 ile karşılaştırın, orada denir ki, "Vefántur Mandos ve Fui Nienna, Aulë'den kendileri için "Valinor Dağları'nın en soğuk ve en kuzey eteklerinin altlarına" bir saray yapmasını dilerler);¹ onun aşağısındaki noktaysa çok az bir ihtimalle Makar ve Meássë'nin sarayını temsil ediyor olabilir, çünkü denildiğine göre (s. 117) orası, Mandos'dan çok uzak değildir ve "Dış Topraklar'ın sınırlarının üzerinde"dir.

b ile belirttiğim bölge, daha önceleri *Habbanan / Harmalin (Harwalin)*

1.— *Silmarillion*'da (s. 35) Mandos'un sarayları "Valinor'un batısına doğru"dur. *Valaquenta*'nın son halinde aslında "kuzeyine doğru"dur, ama ben yayınlanan kitapta onu "batısına doğru" olarak (s. 65'deki "doğusunda" sözcüğünü de aynı şekilde "batısında" olarak) değiştirmiş, bu değişikliği aynı bölümde geçen ve Mandos'a yakın olduğu söylenen Nienna'nın sarayının "Batı'nın batısında, dünyanın sınırları üzerindedir" açıklamasına dayanarak yapmıştım. Diğer bölümlerde Mandos'un sarayının Dış Deniz'in kıyısında olacağını tasarılandığı açıkça görülür; *Silmarillion* s. 227-8 ile karşılaştırın: "Çünkü Beren'in ruhu, kızın isteği üzerine, ölen İnsanların dönmek üzere yola çıktığı Dış Deniz'in loş kıyıları üzerindeki Mandos'un salonlarında Lúthien'in gelip son kez elveda diyene kadar isteksizce gezinip durdu". Bununla birlikte "Valinor'un kuzeyine doğru" ve "Dış Deniz'in kıyıları" kavramları, birbirlerine aykırı düşmemektedirler ve ben, burada yaptığım editöryal anlamdaki bu gereksiz ve affedilemez işe karışma olayı için pişmanlık duyuyorum.

en eski harita

olarak söylenen (bak s. 118) Eruman / Arvalin'dir (ki en sonunda Avathar olarak isimlendirilecektir).

Sonradan, 1930'larda yapılan başka bir haritada, Büyük Deniz'in batı kıyıları, kuzeyden güneye kadar hafif ve düzenli bir açıyla batıya doğru eğilmektedirken, Valinor Dağları da neredeyse aynı eğrinin tersi olarak doğuya doğru kıvrılmaktadır, X ; bu iki eğrinin tam orta noktalarında yan yana geldiği yer Tûna ve Taniquetil'dir; düzgün bir şekilde birbirlerinden uzaklaşarak çizilmiş olan Dağlar ve Deniz arasındaki toprakların uzamış V şeklindeki iki bölgesi, tam orta noktadan kuzeye ve güneye doğru genişlemektedir; bu bölgeler (kuzeye doğru) Eruman ve (güneye doğru) Arvalin diye isimlendirilmiştir.

Küçük ilksel haritaya bakıldığında dağların çizgisi de aynı şekildedir ve metnin içinde "büyük bir yüzük halinde batıya doğru kıvrılan" sözcükleriyle tanımlanmaktadır. Ama kıyının eğrisi farklıdır. Küçük haritanın o bölgede çok karışık olması şanssızlık, orada Kôr'dan (d ile belirtilen) kuzeye doğru uzayan çeşitli çizgiler (j ile belirtilen) var ve üzerlerinde işaretler olup olmadığının, çeşitli silinmeden arta kalanlar mı yoksa paralel dağ sıraları mı olduğunun anlaşılması imkânsız. Ama bence onlar, aslında sadece Valinor Dağları'nın kuzeydeki eğimleri hakkında çeşitli düşünceleri yansıtan çizgiler; ama o dönemde babamın dağların doğusu ve Kôr'un kuzeyindeki "viranelik" bölge olduğu biçiminde bir düşüncesi olmadığı yönünde küçük şüphelerim de var. Harita hakkındaki bu yorum öyküde anlatılan şeylere (s. 103) oldukça uymaktadır: "Gölgeli Denizler Eruman'ın kuzeyinde kıvrılarak içeriye doğru koca bir körfez oluşturur, öyle ki orada dalgalar büyük kayalıkların eteklerini döver ve Dağlar denizin hemen yanından yükselir" ve Taniquetil "körfezin önünden bakarak güneye doğru Eruman'ı ve kuzeye doğru Peri Koyu'nu seyrederek". Bu noktadan bakıldığında, başlangıçta *Arvalin*'e alternatif olan *Eruman* (daha sonra *Araman*) ismi, kıyı bölgelerinin planı daha simetrik bir hale geldiğinde, kuzeydeki virane bölgeyi tanımlamaktadır.

Öyküde (s. 102) denir ki, "dalgaları Büyü Adaları'nın etrafında fısıldayan yalnız denizler keşfedilmeden önce Barı'nın engin sularında nice daha küçük dıyarlar ve adalar vardı". Haritadaki minik dairelerin (k ile belirtilen) bu takımadaların (daha sonra Büyü Adaları oldukları söylenir) şematik sunumları olduğu açıktır. Gölgeli Denizler, sonradan daha açık bir şekilde ortaya çıkacağı gibi, Büyük Denizler'in Tol Eressëa'nın batısında kalan bölgesiydi. Haritadaki

diğer harfler, anlatıya henüz girmemiş olan özellikleri belirtmektedir.

Bu öyküde Vaitya, Ilwë, Vilna diye adlandırılan Üç Hava Katmanı ve Dış Okyanus'a dair dalgasız, soğuk ve 'incecik' şeklinde önemli bir kozmolojik düşünceyle karşılaşırız. *Ainur'un Müziği*'nde söylenene göre (s. 87-8) Ulmo, Dış Okyanus'a yerleşmiş, "dalgaların ve küçük denizlerin kontrollerini" Ossë ile Ónen'e vermiştir; o öyküde Ulmo, "Vai'nin kadim varlığı" (Ulmonan'dan düzeltilerek) olarak anılır. Şimdi anlaşılmaktadır ki, *Ulmonan* onun Dış Okyanus'taki sarayına verilen isimdir, ayrıca Ossë ile Ónen tarafından kontrol edildiği söylenen "küçük denizler" kavramı Büyük Deniz'i de kapsamaktadır (s. 102).

Çok eski ve oldukça önemli bir çizim vardır, ki orada bölümler halinde görülebilen Dünya, Büyük Topraklar'ın en yüksek noktasından yükselen dişiyle devasa bir Viking gemisi şeklinde sunulmuştur; geminin Güneş ve Ay'ı içeren, alt uçları Taniquetil ile Doğu'nun en ucundaki ulu bir dağa bağlanmış tek bir yelkeni ve kıvrımlı bir pruvası vardır. Küçük bir sayfanın üzerine, yumuşak kurşunkalemle ve oldukça hızlı bir şekilde çizilmiş olan bu resim, *Kayıp Öyküler*'deki evrenbilimle yakından bağlantılıdır.

Burada size çizimin kenarlarına yazılmış isimler ve sözcüklerin bir listesini veriyorum, mümkün olduğu kadarıyla anlamlarını da, ama bu konuda herhangi bir etimolojik ayrıntıya girmiyorum, çünkü onları İsimler ekinde okuyabilirsiniz, ki orada bu çizimde ortaya çıkan isimler ve sözcükler farklı girişler halinde verilmiştir.

I Vene Kemen Bunun çizimin ismi olduğu açıkça bellidir; anlamı "Yeryüzü'nün Biçimi" ya da "Yeryüzü'nün Teknesi" olmalı (Bak İsimler eki, *Glorvent*).

Nume "Batı".

Valinor; Taniquetil (Bu çizimde bile kabul edilen Taniquetil'in engin yüksekliği dikkate değerdir: öykünün içinde öylesine yüce olduğu söylenir ki oradan bakıldığında, "batıdaki İnsanların diyarlarının limanlarındaki kalabalıklar görülebilecekti" (s. 103). Onun fantastik yüksekliği babamın 1927-8 tarihli resminde de görülür (*Pictures by J. R. R. Tolkien*, no. 31).

Harmalin Arvalin'in daha önceki ismi (bak s. 118)

i aldas "Ağaçlar" (Taniquetil'in batısındadırlar).

Toros valinoriva Sözcüğün ilk harfı T ise *Toros* anlaşılmayan ve sıradışı bir sözcüktür. Valinor Dağları'na yapılan bir göndermeye benziyor.

Tolli Kimpelaar Alacakaranlık Adaları olmalı, ama *Kimpelaar* ya da benzeri bir şeyi başka hiçbir yerde göremedim.

Tol Eressëa "Yalnız Ada".

I Tolli Kuruvar "Büyü Adaları".

Haloisi Velike "Büyük Deniz".

Ô "Deniz". (Ô isminin altında, denizin dibinde inşa edildiği görülen yapı nedir? Bir sonraki öyküde anlatılan (s. 156) Ossë'nin Büyük Deniz'in dibindeki evi olmalı elbette.)

I Nori Landar Muhtemelen anlamı "Büyük Topraklar".

Koivienëni Uyanış Suları, *Cuivuiënen*'in öncülü.

Palisor Elflerin uyandığı topraklar.

Sil "Ay".

Ôr "Güneş".

Luvier "Bulutlar".

Oronto "Doğu".

Vaitya, Ilwë ve Vilna Öyküde tanımlandığı gibi (s. 99) üç katman halinde. *Vilna*, çizimin sağ alt köşesine bir kez daha yazılmıştır. Oraya niçin yazıldığını açıklamak için *Kayıp Öyküler*'de hiçbir şey söylenmemiş, aynı yerdeki kıvrılmış çizgilerin neyi anlattığı belirtilmiştir (bak s. 127).

Ulmonan Ulmo'nun sarayı

Uin Büyük Balina, *Öyküler*'de daha sonra ortaya çıkacaktır.

Vai Dış Okyanus.

Neni Erümëar "Endiş Sular" = *Vai*.

Çizimden görülür ki dünya Vai'nin içinde ve üstünde yüzmektedir. Bu durum aslında, daha sonraki bir öyküde Ulmo'nun dünyayı Valar'a tarif edişine uymaktadır (s. 321):

Bakın, tek bir Okyanus vardır ve o da Vai'dir, çünkü Ossë okyanus zannetse de onlar denizdir, kayanın oyuklarında uzanan sulardır . . . Bu engin suların içinde Ilúvatar'ın sözüyle kaldırılan koca Yeryüzü yüzmektedir . . .

Aynı bölümde Ulmo, denizlerdeki adalar hakkında da konuşur ve der

ki "kısıtlayıcı bağlardan kurtularak hâlâ yüzmekte olan birkaç tanesi dışında" onlar "yabani otlarla dolu derinliklerinden sivri kuleler gibi yükselmektedir", ki bu durum çizimde de oldukça iyi bir şekilde görülür.

Vai ile *Vaitya* arasında (etimolojik olduğu kadar fiziksel de) bir bağlantı olduğu şeklinde makul bir düşünce olduğu anlaşılmaktadır. Üç Hava Katmanı'nın en dışta olanı *Vaitya*, "karanlıkla sarmalanmıştı, dünyanın etrafında hareketsizce duruyordu ve dünyanın dışındaydı" (*Öyküler*'in daha sonraki bir yerinde (s. 271) "her şeyin dışında olan karanlık ve ince *Vaitya* diyarı" şeklinde bir tanımlama yapılır). Mitolojik evrenbilimin bir sonraki "safha"sında (1930'lar olarak tarihlenen, *Ambar-kanta*, Dünya'nın Şekli diye isimlendirilen resimli ve çok açık bir şekilde tamamen belgelenmiş bir çalışmada) bütün dünya, "kaplamak, zarf" anlamına gelen bir sözcük olan *Vaiya*'nın içinde sınırlanmaktadır; *Vaiya*, "Yeryüzü'nün altındaki denizden ve Yeryüzü'nün üstündeki havadan daha fazlası gibidir" (ki bu durum da s. 103'de *Vai*'nin sularının "incecik" olarak tanımlanmasına uygundur, öyle ki hiçbir gemi yelken açamaz, Ulmo'nun büyülenmiş balığı ve arabası dışında içinde yüzebilen hiçbir nesne yoktur); ve *Vaiya*'nın içinde Yeryüzü'nün altında Ulmo oturmaktadır. Yani *Vaiya*, kısmen *Vai*'nin kısmen de *Vaitya*'nın gelişmesiyle ortaya çıkmıştır.

Kenya dilinin (bak İsimler eki) en eski sözcük listesinde hem *Vaitya* ("dünyanın dışındaki en dış hava") hem de *Vai* ("dış okyanus") vardır ve her ikisi de *vaya*- "sarmak" kökünden türetilmiştir. Şimdiki öyküde *Vaitya* hakkındaki "dünyanın etrafında sarmalanmıştı ve dünyanın dışındaydı" sözlerinin ardından, birisi *Vaitya-Vai*'nin kesintisiz bir sarmalayıcı madde olarak ilk evrenbilimin içinde zaten varolageldiğini ve bu durumun evrenbilimin daha sonraki halinde, bu noktada, *Kayıp Öyküler*'in içinde var olan ama açıklanmamış bir şeyi kesinleştirdiğini düşünebilir. Ama eski yazıların hiçbirinde gerçekten bu düşünceye yapılan bir ima elbette ki yoktur; ve biz çizime yeniden baktığımızda bu durum savunulamaz görülmektedir. Çünkü *Vai*'nin *Vaitya* ile arasında bir sürekliliğin *olmadığı* açıkça bellidir; ve çizimin alt kısmında Vilna görülüyor olsa bile, bu durumun anlamı Yeryüzü ve okyanus *Vai*'nin Üç Hava Katmanı'nı içererek onun içinde ve üstünde yüzdüğü şeklinde anlaşılmalıdır, katmanların en içte olanının (Vilna) Yeryüzü ile *Vai*'nin altında yeniden görünüşü ve ardından *Vaitya-Vai*'nin arasında bir kesintinin *olmadığı* hakkındaki ima hâlâ önemli bir karmaşadır.

Dünyanın bir gemi olarak simgelenmesinden şaşırtıcı sorular doğmak-ta. Babamın dünyayı o şekilde tasarladığını ima eden sadece tek bir yer var-dır: yukarıda alıntıladığım bölümde, Ulmo'nun Vai hakkında Valar'a yaptı-ğı konuşma şöyle sonuçlanır:

Ey Valar, siz bütün harikaları bilmiyorsunuz ve hatta görkemli Ul-monan sarayımın bulunduğu yerde, *Yeryüzü'nün karanlık omurgasının altında* nice gizli şeyler var ki onları asla düşleyemezsiniz.

Ama çizimde Ulmonan geminin omurgasının altında değil, geminin tekne kısmının içindedir; ve ben Ulmo'nun "Yeryüzü'nün karanlık omurga-sının altında" şeklindeki sözcüklerini, Dünya'nın kesinlikle gemi şeklindeki biçimine yapılmış bir gönderme olduğunu düşünmeye meyilliyim. Üstelik dikkatle incelediğimde, orijinal çizim, bende direk ve yelkenin, özellikle de kıvrık pruvanın *daha sonra eklendiği* şeklinde güçlü düşünceler uyandırmak-ta. Dünya'nın ve Vai'nin biçimi, onları – bir gemi görünüşünde – çizerken, daha derin anlamları olmaksızın, bir *espri* olarak, babamı direk, yelken ve pruva eklemeye kışkırtmış olabilir. Bu durum pek karakteristik ve olası gö-rünmüyor, ama sunabileceğim başka bir açıklamaya sahip değilim.¹

(3) Lambalar

(s. 104 - 105)

Anlatının bu bölümünde öykü, diğer versiyonlardan dikkate değer farklılıklar göstermektedir. Lambalar'ın yapımının ardından Valar'ın Alma-ren Adası'na yerleşiminden (*Silmarillion*, s.43-4) ve şüphesiz Melko'nun "dı-şarıdan" dönüşünden bahsedilmiyor – çünkü burada Melko, içine girmesinin ardından dünyayı terk etmemiş, üstelik Lambalar'ın sütunlarını da bizzat ha-zırlamıştır. Bu öyküde, Melko'ya Valar'ın bir bölümü tarafından güvenilme-se de, onun hilekâr işbirliği onaylanmıştır (hatta sütunlara isimlerini verebi-lecek kadar); oysa daha sonraki öyküde onun düşmanlığı ve kötülüğü Valar tarafından bilinir ve ispatlanır, ama yine de onun Arda'ya döndüğünü ve

1. – Eğer böyleyse ve *I Vene Kemen*'in anlamı "Yeryüzü Gemisi"yse, o zaman bu isim, çiz-i-me direk, yelken ve pruvanın eklenişiyile aynı zamanda eklenmiş olmalı. S. 39'da belirtti-ğim küçük not defterinde tek başına bir not vardır: "Dünya'nın Gemisi'nin Haritası".

Utumno'yu inşa ettiğini öğrenmekte çok geç kalacaklardır. Şimdiki öyküde Melko'nun davranışlarında bir hilekârlık, adi bir kurnazlık vardır ve bu yaklaşım uzun süre yaşamayacaktır (ama yine de onun aldatıcı bir şekilde sütunları buzdan yapması, 1930'lardaki versiyonlara kadar varlığını koruyacaktır).

Lambalar'ı daha sonra Valar isimlendireceklerdi (tasarlanıp vazgeçilen ara biçimlerin ardından en sonunda kuzeydeki Lamba'yı *Illuin* ve güneydekini *Ormal* olarak). Helcar, *Silmarillion*'da, bir zamanlar "Illuin'in dağının bulunduğu yerde" uzanan (s. 61) İç Deniz'in ismi olmasına rağmen, (*ring* "soğuk" anlamını da içeren) Ringil sözcüğü sadece Fingolfin'in kılıcının adı olarak varlığını sürdürür. Şimdiki öyküdeyse Helkar, kuzeydeki değil güneydeki sütunun adıdır. *Helkar*'ın anlamının "aşırı soğuk" olması (bak İsimler Eki) göstermektedir ki, Ringil'in en kuzeye yerleştirilişi gibi Helkar da başlangıçta en güneye yerleştirilmişti (s. 122'deki küçük haritada onun için saptanmış iki konumun birinde olduğu gibi). Öyküde, Lambalar'ın yıkılmasıyla oluşan İç Denizler'den bahsedilmiyor; bu düşünce daha sonra ortaya çıkmıştır, ama buzdan yapılmış sütunların eriyişi öyküsünden doğduğu neredeyse kesindir.

Valinor Dağları'nın, Eruman / Arvalin'den toplanan büyük taşlarla – öyleki sonunda bu bölge dümdüz ve taşsız bir hale gelecektir – yapımı hakkında daha sonra başka bir şey söylenmeyecektir.

(4) İki Ağaç

(s. 106 - 109)

İki Ağaç'ın gelişimini anlatan bu en eski öykü, sonraki versiyonlarda daha yoğun bir şekilde ifade edilen birtakım elementleri aydınlatmaktadır. Silpion'un (Telperion) altındaki toprak onun "kıpırdayan yapraklarının gölgeleriyle beneklenirmiş" (*Silmarillion*, s. 47) şeklinde varlığını koruyan durum, kökenini "ağacın yüreğinin atışları"ndan almış gibidir. Işığın "toprağın üzerine damlıyordu" şeklinde sıvı bir madde olarak algılanışı, ki ırmaklar halinde akıyordu ve kazanlara doldurulmuştu, yayınlanmış eserde (*Silmarillion*, s. 47-8) kaybolmuş olmasa da, burada daha güçlü ve daha fiziksel bir şekilde ifade edilmektedir. Laurelin'in yapraklarının uçlarının parıldaması ve kümeler halindeki çiçekleri gibi bazı özellikler hiç değişmemiştir.

Öte yandan bu ve daha sonraki öyküler arasında dikkate değer farklılıklar

vardır: bütün bunların ötesinde belki de Laurelin köken olarak Eldar Ağacı'ydı. İki Ağaç, daha sonraki gibi yedi değil, on iki saatlik periyotlara sahiptir¹; Valar'ın Ağaçlar'ın doğumu sırasında yaptıkları hazırlıklar, bütün o fiziksel "büyü" ayrıntılarıyla birlikte zamanla terk edilmiştir. İki büyük "kazan" olan Kulullin ve Silindrin, Varda'nın "Telperion'un çiyleriyle Laurelin'den akan yağmuru" biriktirdiği (*Silmarillion*, s. 48) "parıldayan göllere benzeyen büyük sarnıçlar" olarak varlıklarını korusalar da isimleri yok olup gitmiştir, aynı şekilde sarnıçların ya da kazanların içinde ışıkları toplanan Ağaçlar'ın "suya" ihtiyaç duyuşundan da vazgeçilmiş – veya daha sonra bundan hiç bahsedilmemiştir. Urwen ("Güneş-Bakiresi"), Güneş'in Maia'sı Arien'in atasıdır; ve *Silmarillion*'da "Estë'nin [Lórien'in karısı] gölcüklerinin yanında Telperion'un titreyen ışınları içinde düşlere dalan" Tilion, Ay'ın dümencisi, belki de Lórien'in sevdiği Silmo figürüne bir şeyler borçludur.

Daha önce belirttiğim gibi "mitolojinin evrimi içinde Vána, Nienna ile etkileşim içine girerek söner", burada Vána ve (Yavanna) Palúrien, Ağaçlar'ın doğumlarının yarı-anneleriyken, anneler sonradan Yavanna ve Nienna olacaktır.

Ağaçlar'ın isimlerine gelince, *Silpion* uzun süre Ak Ağaç'ın ismiydi; *Telperion* uzun süre sonrasına kadar ortaya çıkmamış olsa da *Silpion* varlığını korur ve *Silmarillion*'da (s. 47) ağacın diğer isimlerinden biri olduğu söylenir. *Laurelin* ismi başlangıca kadar uzanır ve asla değiştirilmemiştir, ama *Kayıp Öyküler*'de kullanılan *Lindelokë* ve benzeri diğer biçimler unutulmuştur.

(5) Valar'ın Mekânları

(s. 109 ve sonrası)

Valar saraylarının anlatılışı, sonraki versiyonların içinde büyük ölçüde kaybolmuştur. Basılmış eserde Manwë'nin mekânı hakkında, "ebedi karın, Oiolossë'nin, Taniquetil'in en yüksek zirvesinin üzerindeydi" (s. 32) şeklindeki yalın gerçeğin dışında hiçbir şey anlatılmaz. Burada Kartallar Kralı Sorontur, Manwë'nin sarayının bir ziyaretçisi olarak ortaya çıkıyor. (Karşılaştırın

1. – Palúrien'in (s. 109) "bu ağaç, en zengin ışığını yaydığı on iki saat geçtikten sonra yeniden solacak" şeklindeki sözleri, on iki saatten daha uzun bir süreyi belirtir gibi; ama belki de solma periyodu hesaba katılmamıştır. *Gondolin'in Çöküşü* öyküsünde, norlarla açıklanan bir isimler listesinde denir ki, Silpion gümüş ışığıyla "yirmidört saatin yarısı boyunca" bütün Valinor'u aydınlatmaktadır.

Silmarillion, s. 135: "Tüm kuşlar, Manwë'ye çok seviyor, Orta Dünya'dan Tanıquetil'e haberler getiriyorlardı ve o, Kartal ırkına Kuzey'in sarp kayalıklarına yerleşmelerini emretmişti".) Sorontur, "Eldar tarafından Ramandur olarak adlandırılan Kartallar Kralı Thorndor [isminin Gnomcası]" şeklinde *Gondolin'in Yıkılışı* öyküsünde de görülür ve Ramandur sonradan Sorontur'a dönüşmüştür.

Tulkas'ın kat kat yükselen evi ve bronz kulesi, gövdelerine andaçlar ve geyik boynuzları asılmış ağaçlarla ayakta duran Oromë'nin sarayının bulunduğu Valmar'a ve şehrin içindeki Valar'ın mekânlarına dair çok az şey sonraki yazıların içinde güçbela varlığını sürdürür ve sadece sağda solma kalmış ("altın sokaklar", Valmar'ın "gümüş kubbeleri" ve "sayısız çanlı Valmar" gibi) birkaç parçacık, orijinal tanımlamanın sağlamlığını ima etmektedir. Bu durum böylesi bir hayal gücünün terk edildiği anlamına kesinlikle gelmez: Önsöz'de söylediğim gibi, *Kayıp Öyküler*'in ardından bir özetten daha fazlası olmayan (amacına uygun olarak) oldukça sıkıştırılmış bir versiyon gelmektedir ve mitolojinin daha sonraki gelişimi ondan türemiştir – bir yeniden genişleme işlemi. *Kayıp Öyküler*'in ardından birçok şeye bir daha değinilmemiştir, ama onlar eriyik içindeki parçacıklar halinde var olmaya devam etmiştir. Kapıları, sokakları ve evleriyle Valmar, bir şehir olarak varlığını kesinlikle sürdürür. Ama daha sonraki çalışmanın şartları içinde, herhangi birisinin fırtınalı Ossë'nin Valmar'da zemini deniz suyundan çatısı köpüklerden oluşan bir meskene sahip olduğunu kavraması oldukça zordur; ve elbette ki Makar ile Meássë'nin sarayları (oradaki yaşamın tanımlanması, eski İskandinav-ya'daki Bitmeyen Savaş mitolojisine bir şeyler borçludur) da o kutsal kişiliklerin yok olmasıyla birlikte yok olacaktır – Valinor'daki bir "Melko-grubu" bir sıkıntıyı ispatlamak için yaratılmıştır.

Orijinal tanımların bazı özellikleri varlıklarını sürdürür: Ulmo'nun Valmar'ı çok az ziyaret ettiği (karşılaştı *Silmarillion*, s. 32), Palúrien ve Oromë'nin "dışardaki dünya"yı ziyaret edişlerinin sıklığı (*Silmarillion*, s. 36, 50, 59), Lórien'in bahçelerinin Silpion, Vána'nın bahçelerinin de Laurelin ile yakın ilişkisi (*Silmarillion*, s. 123); ve burada kutsal "karakterler" hakkında söylenenlerin büyük bölümü, farklı bir şekilde ifade edilseler de varlıklarını korumuştur. Nesne, burada Tulkas'ın karısı ve Oromë'nin kız kardeşidir, dans ettiği mükemmeldir; Ómar-Amillo, artık Noldorin-Salmar'ın kardeşi olarak belirtilmiştir. Başka bir yerde (bak s. 136) görülür ki Nielíqui, Oromë ve Vána'nın kızıdır.

(6) Ölüm Tanrıları ile Elflerin ve İnsanların Yazgıları

(s. 114 - 116)

Öykünün bu bölümü en şaşırtıcı ve anlaşılması en zor elementleri içerir. Mandos ve karısı Nienna, öykünün başlarında Valar'ın dünyaya girişlerinin anlatıldığı bölümde (s. 100) ortaya çıkar, orada "Ölümün Fantur'u Vefántur Mandos" ve "ölümün hanımı" "Fui Nienna" olarak isimlendirilmişlerdir. Öykünün devamında denir ki, Vefántur oturduğu salonu kendi ismini vererek Vê diye adlandırmıştı; oysa daha sonraları (*Silmarillion*, s. 35) yaşadığı yerin ismiyle çağrılacaktı; ama ilk dönem yazılarında bölge (Mandos) ile salonlar (Vê ve Fui) arasında bir fark vardır. "Hüküm ve yargılarını sadece Manwë'nin emri üzerine söyleyen" Mandos'un Valar'ın Hüküm Vereni olduğuna dair bir belirti yoktur, ki bu durum sonraki Mandos kavramının en önemli özelliklerinden birisidir; daha sonra karısı Nienna değil, Dokumacı Vairë olacaktır ve "Zaman içinde olan her şeyi" resmettiği resimli duvar dokumalarıyla "çağlar geçtikçe genişleyen" Mandos'un salonlarını süsler – *Kayıp Öyküler*'deyse Vairë, Tol Eressëa Elflerinden birinin adı olarak geçer. "Olmuş ve olacak her şeyin resmedildiği" duvar dokumalarının bulunduğu yer Aulë'nin evidir (s. 110).

Mandos'la ilgili bölümdeki en önemli şey, ölen Elflerin yazgıları hakkındaki açık ifadelerdir: onlar, Vefántur salıverilme hükmünü verene dek Mandos'un salonlarında bekler ve kendi çocuklarının içinde yeniden doğarlar. Yeniden doğuşları hakkındaki bu düşünce, *Ainur'un Müziği* öyküsünde de (s. 90) geçer ve uzun yıllar boyunca babamın Elflerin "ölümsüzlüğü" hakkında ki değişmeyen kavramı halinde varlığını sürdürür; aslında Elflerin sadece sılahların açtığı yaralar ve kederden ölebilecekleri düşüncesi asla değişmemiştir – bu durum *Ainur'un Müziği*'nde de görülür (s. 90): "Eldar, katledilmedikçe ya da kederden solmadıkça Büyük Son'a kadar yaşarlar", bu parça birkaç küçük değişikliğe uğramış olarak *Silmarillion*'da da geçer (s. 52).

Fui Nienna'nın öyküsünde, daha sonraki mitolojinin ana düşüncesiyle de rin tezatlar oluşturan yaklaşımlara rastlarız (ve bu bölümde, aynı zamanda, "gözyaşlarının tuzlu salgılarını damıtmak" ve Nienna tarafından dokunan kırı bulutların "üzüntüler ve umutsuz matemler, kederler ve anlaşılması güç ıstı rablar" olarak dünyanın üzerine çökmesi gibi kavramların içinde farklı bir mit mitsel kavramın izleri de vardır). Yine bu bölümde öğreniriz ki, Nienna, kendi ismini vererek *Fui* diye adlandırdığı salonunda İnsanları yargılamaktadır, ve

bazılarını (salonunun bulunduğu) Mandos bölgesinde tutarken, çok daha büyük bir bölümünü kara gemi Mornië'ye – ölüleri Arvalin kıyılarına götüren bir gemiden daha fazlası değildir – bindirir ve İnsanlar götürüldükleri yerde dünyanın sonuna kadar alacakaranlığın içinde dolaşacaklardır. Ama bir bölümü de Melko tarafından yakalanıp Angamandi'de "çok kötü günler" geçirmek üzere (ölü ya da ölümlü olarak?) tekrar dünyaya gönderilirler; ve (hepsinden öte en sıradışı olan şey de) Tanrıların arasında yaşamak üzere Valinor'a gitmiş İnsanlar vardır. Biz burada Ilúvatar'ın Armağanı'nın çok uzağındayız, İnsanlar dünyaya bağlı olmadıkları için onu terk edebilirler, ama nereye gittikleri bilinmez,¹ ve bu Ölüm'ün (çünkü Elflerin ölümü "görünüşte ölüm gibidir", *Silmarillion*, s. 52) gerçek anlamıdır: en son ve kaçınılmaz gidiş.

Ama, biraz bulanık olsa da, İnsanların ölümlerinden sonrası hakkında küçük bir aydınlanma vardır, onlar Arvalin'in alacakaranlığında gezinirler, orada "istedikleri gibi kamp kurabilir" ve "Büyük Son gelene kadar sabırla bekleyebilirler". Burada artık s. 118'de anlatılan bölgenin değişen isimleri hakkındaki ayrıntılara girmeliyim. İlk isimler listesinde ya da iki dilin sözlüklerinde (İsimler ekinde görebileceğiniz) oldukça açıktır ki, *Harwalin* ve *Arvalin*'in (ve belki aynı zamanda *Habbanan* da) anlamları "Valinor'un yakınında" ya da "Valar'ın yakınında"dır. Gnomca sözlüğünde *Eruma*'nın anlamı *Mánir*'in mekânının ötesinde" (yani Manwë'nin hava ruhlarının yerleştiği Taniquetil'in güneyinde) olarak açıklanır ve bu sözlükte açıkça bellidir ki *Mánir* sözcüğü Gnomca'da "Valar ya da Erumáni'ye ait bir ruh" olarak tarif edilen *manos* ve "iyi, kutsal" anlamındaki *mani* sözcükleriyle ilişkilidir. Bu etimolojik bağlantıların önemi oldukça bulanıktır.

Ama bu bölge hakkında çok eski bir şiir de vardır. Babamın notlarına göre, şiir 1915 Aralıkta Staffordshire Brocton Camp ya da 1916 Haziranında Etaples'de yazılmış; *Yıldızlar altındaki Habbanan* olarak adlandırılmıştır.

¹ Karşılaştır: *Silmarillion*, s. 129: "Bazıları, onların [İnsanların] da Mandos'un salonlarına gittiğini söyler; ama oradaki bekleme yerleri Elflerin bekleme yeriyse aynı değildi ve Manwe dışında Ilúvatar'ın maiyetinde sadece Mandos bilirdi, Dış Deniz'in kıyısındaki o salonlarda hatırlama zamanlarının peşinden nereye gittiklerini."

² *Silmarillion*, s. 227-8: "Çünkü Beren'in ruhu, kızın isteği üzerine, ölen İnsanların dönme-ye üzere yola çıktığı Dış Deniz'in loş kıyıları üzerindeki Mandos'un salonlarında Lúthien gelip son kez elveda diyene kadar isteksizce gezinip durdu."

(Hiçbir değişikliğin olmadığı) üç metnin birinde Eski İngilizce bir isim var: *pā gebletsode* ["kutsanmış"] *felda under pām sterorrum* ve iki tanesinde başlıktaki *Habbanan*, *Eruman* olarak değiştirilmiş, üçüncüsü zaten *Eruman*'dır. ? Şiirin önünde kısa bir düzyazı önsöz var.

Yıldızlar Altındaki Habbanan

Habbanan insanlara ait olmayan yerlere yakının bir bölgedir. Orada hava çok tatlı ve gökyüzü Dünya'nın genişliği yüzünden çok yücedir.

Göklerin altındaki Habbanan'da
Tüm yollar biter orda, nice uzun olsalar da
Orada Baygın gitarların sesleri vardır
Ve bir şarkının yankıları uzaklardan gelir,
İnsanlar halkalar halinde toplanmıştır orada
Biri şarkılar söylerken kızıl ateşlerinin etrafında –
Ve her taraf gecedir.

*

Benzemez bizimkine, mutsuz halkın gecesine
Puslu engellerin içindeki Dünya'ya yakın olan,
Yıldızlardan saçılan bir bir sis
İnce ve dolaşan bir duman izleri
Yarı görülen perdesiyle belirsizleşen
Dipsiz derinliklerin hâlâ Berrak.

*

Yüzeyine ışık düşmüş koyu camdan bir küre
İhtişamlı rüzgârların karanlık uçuşlarını yaptığı
Güzel kokulu bir düzlüğün el değmemiş bölgeleri
Batalı çok olmuş bir aya doğru bakıyorlar
Ve meteorların ateşli yağmuruna yakalanıyorlar –
İşte öylesi bir gece

*

Orada yüreğim anladı ki aniden,
Arife gecesi hakkında şarkılar söyleyenler
Yanıtlayanlar parlak ışıltılarını yıldızların
Tuhaf gitarlarının ışıldayan müziğiyle
Onlar Onun oğullarıydı gezinip duran
O havadar çayırların üzerine kamp kuran
Tanrı'nın kirlenmemiş giysilerinin
Onun kudretli dizlerinden aşağıya döküldüğü yerlere.

*

İlk dönemdeki Qenya sözcük listesinden son bir kanıt geliyor. Bu sözcük listesindeki orijinal girişlerin ilk katmanı 1915 yılında (ben öyle olduğuna inanıyorum, bak İsimler eki) atılmış ve bu orijinal girişlerin arasında, *mana* (*Manwë* ondan türetilmiştir) kökünün altında, *manimuine*'de "Araf" olan bir kişi anlama gelen *manimo* sözcüğü verilmiştir.

Bu şiir ve sözcük listesindeki bu giriş, çalışmanın en eski safhalarında mitsel kavramın nadir ve çok bulanık belirtileri olduğunu ortaya koymaktadır; çünkü burada Hristiyan teolojisinden alınan düşüncelerin varlığı açıkça görülüyor. Bu durum onların hâlâ bu öykünün içinde var olduklarını kavramayı bozmaktadır. Çünkü bu öykünün içinde ölmüş İnsanların Fui Nienna'nın kara salonunda yargılanmalarından sonraki yazgılarından bahsedilmektedir. Bazıları ("bunların sayısı çok fazlaydı") ölüm gemisi tarafından, alacakaranlığın içinde gezinip Büyük Son gelene dek sabırla bekleyecekleri (Habbanan) Eruman'a götürülür; bazıları Melko tarafından yakalanarak Angamandi'de "Demir Cehennemleri" işkence görür; ve çok azı da Tanrılarla birlikte Valinor'da yaşamaya gider. Şiir ve ilk "sözlükler"deki kanıtla birlikte ele alındığında, bu olay Araf, Cehennem ve Cennet'in bir yansımasından ötesi olabilir mi.

Bu durum, *Ainur'un Müziği* öyküsündeki bir bölüme gönderme yaptığımızda çok daha sıradışı görünüyor, orada (s. 89) Ilúvatar şöyle der: "İnsanlara yeni ve daha büyük bir armağan ihsan edeceğim", bu armağan sayesinde onlar "diğer her şeyin yazgısı olan Ainur'un Müziği'nin bile ötesine çıkarak, dünyanın güçlerinin, tözlerinin ve talihinin sınırları içinde kalıp yaşamlarını kurmalarını ve planlamalarını sağlayacak"tır ve yine orada denir ki "Bu kudretli armağan sayesinde İnsanoğlu, dünyada çok kısa bir süre canlı yaşayabilseler

de nihai olarak ölmezler . . .” Bu parçanın *Silmarillion*’da verilen son biçiminde (s. 52) çok büyük değişiklikler yoktur:

Oysa İnsanlar gerçekten ölür ve dünyayı terk ederler; işte bu yüzden onlara Misafirler ya da Yabancılar denir. Ölüm onların yazgısı, *Ilúvatar*’ın armağanıdır ki Zaman yıprandıkça Güçler bile buna gıpta eder.

Ama yine de, Ölüm Armağanı şeklindeki bu ana düşüncenin zaten var olduğu açıkça görülmektedir.

Bu meseleyi çözemediğim bir bilmece olarak bırakmalıyım. Öykülerin içindeki düşüncelerin bu ihtilaflarının en net açıklanması, aslında *Ainur’un Müziği*’nin *Valar’ın Gelişi ve Valinor’un Kuruluşu*’nun ardından gelmesi olarak kabul edilebilir; ama dediğim gibi (s. 92-3) her şey bunun tersini göstermektedir.

Son olarak *Erunian*’ın en sonunda *Araman* haline gelmesiyle oluşan karakteristik dilbilimsel ironilerden bahsedilebilir. Çünkü Arvalin’in anlamı basitçe “Valinor’un yakınında”dır ve o ölümlerin ruhlarıyla bağlantıları olan *Erunian*’ın diğer ismidir; ama *Araman*’ın anlamının basitçe “Aman’ın yakınında” olduğu neredeyse kesindir. Ve yine de aynı *man-* “iyi” ögesi kullanımda kalmıştır, çünkü *Aman* (“Bozulmamış Topraklar”) ondan türetilmiştir.

Öykü hakkında konuşmayı bitirirken bahsedilmesi gereken iki küçük mesele daha vardır. Nornorë öyküde Tanrıların Habercisi’dir; haberci daha sonra Fionwë (ve ardından Eönwë) olacaktır, bak s. 94. Ve “Valinor’un sadece bir an için görünüverdiği tepelerin arasındaki bu alçak bölgeler” şeklinde ima edilen yer Taniquetil’in yakınındadır, böylece bize Elflerin şehrinin kurulduğu tepenin bulunduğu Valinor Dağları’ndaki geçit ilk kez ima edilir.

Öykünün sonundaki boş sayfalara babam tarafından Valar’ın ikincil isimlerinin (Manwë *Súlimo* vb. gibi) bir listesi yazılmıştır. Bu isimlerin bir bölümü *Öyküler*’deki metnin içinde belirlemektedir; ki bunlar İsimler ekinde birincil isimlerinin altında verilmemişlerdir. Bu listeden anlaşıldığına göre, Ómar-Amillo, Salmar-Noldorin’in (ki öyküde, s.112, kardeş oldukları söylenir) ikizidir; Niélíqui (s. 112) Oromë ve Vána’nın kızlarıdır; ve Melko’nun (Ulbandi’den olma) Kosomot adında bir oğlu vardır: bu olay daha sonra ortaya çıkacaktır, ki o, Ecthelion tarafından Gondolin’de öldürülen Balrogların Efendisi Gothmog’dur.

iv.

melko'nun zıncırlenışı

Rúmil'in anlattığı *Valar'ın Gelişi ve Valinor'un Kuruluşu* öyküsünün ardından, bir diğer öykü başlamadan önce araya uzun bir ara faslı girse de el yazması metin paragraf kesintisi bile olmaksızın devam etmektedir. Ama defterin kapağında *Melko'nun Zincirlenşi* ayrı bir bölüm ismi olarak verilmiştir ve ben de buna uyuyorum. Metin, silinmiş kurşunkalem el yazmasının üstüne mürekkepli kalemle yazılmıştır.

O gece Eriol, ilk gecesinde duyduğu ve kendisini çok etkileyen müziği uykusunda bir kez daha işitmişti; ve ertesi sabah gene erkenden bahçeye indi. Orada Varië ile karşılaştı ve kadın ona *Eriol* diye seslendi: "bu, o ismin ilk kez uydurulup söylenişiydi". Eriol, Vairë'ye duyduğu "düş-müzikleri"ni anlattı ve kadın dedi ki, o düş-müziği deildi, "Rúmil, Küçükyürek ve evimde yaşayan diğer Gnome'ların Tinfang diye isimlendirdiği" Timpinen'in flütüydü. Çocukların da ona Şakıyan Tinfang dediğini söyledi; yaz alacakaranlığının içinde ilk yıldızların doğuşunun neşesi adına çalıp dans ederdi: "her notada yeni bir kıvılcım çakıp ışıldar. Noldoli der ki eğer Şakıyan Tinfang çalarsa onlar çok daha erken doğarlardı, onu çok severler ve çocuklar da keşfedilmemiş gölgeli çayırırlarda onun dans edişini belki görürüz diye sık sık pencerelerinden bakarlar." Vairë, Eriol'a onun "yavru bir geyikten daha utangaç olduğunu – bir tarla faresi kadar hızla saklanıverdiğini ve bir ok gibi fırlayıp gittiğini anlattı: incecik bir sürgünün üzerinde bir ayak sesi ve kaçırır, flütü çok uzaklardan alaycı bir şekilde duyulur".

"Onun flüt çalışında büyücülüğe has bir olağanüstülük var," dedi Eriol, "eğer burada iki gecedir duyduklarım, gerçekten varsa."

"Öyle değil," dedi Vairë, "her ne kadar o kavalcılarının onun kendi soylarından geldiğini iddia etmelerine ve onunla rekabete girmelerine rağmen, o, tam bir Solosimpi bile sayılmaz; ama yine de her yerde denir ki, bu yabansı ruh, ne tam olarak Valar ne de Eldar'dır, o yarı orman ve vadi perisi – ki onlar Palúrien'in çocuklarının kalabalık kollarından birini oluştururlar – yarı da bir Gnome ya da Kıyıdiyarı Kavalcısı'dır.¹ Her ne kadar şaşırtıcı bir bilge ve tuhaf bir yaratık olsa ve uzun zaman önce Eldar ile birlikte buralara gelmiş olsa dahi, onların arasında yürümez, onlarla birlikte dinlenmezdi, daima ilerilerde bir yerde, tek başına tuhaf bir şekilde flütünü çalar veya kendisini diğerlerinden uzak tutarak otururdu. Artık bu diyarın civarındaki bahçelerde çalışıyor; ama en çok Alalminóre'yi sever ve en sevdiği yer de bu bahçedir. Uzun aylar geçip de onun flütünü özlediğimiz de her seferinde

şöyle deriz: 'Şakıyan Tinfang, Büyük Topraklar'a kalp kırmaya gitti ve o çok uzak diyarlarda yaşayanlardan biri, bu gece dışarılarda alacakaranlığın içinde onun flütünü duyacak'. Ama havanın hafifçe karardığı bir vakitte onun flütü aniden yeniden duyulacak ya da parıldayıp mavileşen yıldızların ve kocaman bir ayın altında yeniden çalacaktır."

"Evet," dedi Eriol, "ve onu işitenlerin yürekleri hızla uyanan bir özlemle çarpacaktır. Sanırım pencereyi açıp aşağıya atlayıvermek için büyük bir arzu duymuştum, dışarıdan gelen hava öylesine tatlıydı ki, üstelik yeterince de içmemiştim, ama dinledikçe kim olduğunu bilmeden, nereye doğru takip edeceğimi bilmeden, onu yıldızların altındaki dünyanın büyüüne doğru izlemek istemiştim."

"O zaman senin için çalanın Timpinen olduğu doğru," dedi Vairë, "ve sen onurlandırıldın demektir, çünkü bu bahçe nice gece boyunca onun melodilerinden uzaktı. Ama şimdi, bu ruhun tekinsizliği yüzünden yaz akşamlarını ve yıldızlı geceleri sonsuza kadar seveceksin, onların büyüü yüreğine söndürülemez bir acı verecek."

"Burada yaşayan sizler, onu sayısız kereler, sık sık duymuş olmalısınız," dedi Eriol, "ama bana hiç de yarı anlaşılır ve tatmin edilemez bir özlemle yaşıyor görünmüyorsunuz."

"Zaten öyle değiliz, çünkü bizim *limpë* miz var," dedi kadın, "iyileşmek için sadece *limpë* yeterlidir, onun bir yudumu, yüreğin bütün müzikleri ve şarkıları anlamasını sağlar."

"O zaman," dedi Eriol, "o iyi içkiden bir kupa içebilir miyim"; ama Vairë, bunun sadece Kraliçe Meril'e ulaşması halinde gerçekleşebileceğini söyledi.

Gündüzün bu güzel saatlerinde, çimenlerin üzerinde Eriol ve Vairë'nin yaptığı bu sohbetin ardından Eriol'un çok uzun günler boyunca oradan ayrılmayacağı anlaşılmıştı – Şakıyan Tinfang alacakaranlıkta, yıldızların ışığının ve ayın parıltısının altında onun için defalarca çaldı, kalbi tamamen dolana dek. Şimdi, Küçükyürek'in rehberliğinde, Meril-i-Turinqi'nin karaağaç *korin*'inin içindeki evine gidiyorlardı.

Bu güzel hanımın evi şehrin en içlerindeydi, çünkü Ingil tarafından inşa ettirilen büyük kulenin eteklerinde en kadim zamanlardan kalma ve çok güzel karaağaçların oluşturduğu bir koruluk vardı, ki tüm Karaağaçlar Diyarı'na hükmederdi. Karaağaçlar, parlak yaprakların oluşturduğu üç küçülen kat halinde gökyüzüne yükseliyordu ve onların arasından süzülerek inen gün ışığı mavi yeşil tonlarındaydı – altınımsı bir yeşil. Ağaçların ortasında geniş yeşil bir çimenlik vardı, dokunmuş bir kumaş gibi dümdüzdü ve onun etrafına ağaçlar bir daire halinde dizilmişlerdi, öyle ki kenarlarında gölgeler yoğunken tam ortasına gün boyunca güneş düşerdi. Orada güzel bir ev vardı, tamamen beyaz renkte ve ışıldayan bir beyazlıktan inşa edilmişti, ama çatısı yosunlarla, damkoruklarıyla, sarmaş dolaş olup sarkan nice görülmemiş bitkiyle öylesine kaplanmıştı ki, bir zamanlar tasarlanmış olan şey, altın renkleri ve koyu kırmızılar, kızıllar ve yeşil tonlarından oluşan ihtişamlı bir renk karmaşası yüzünden artık görülemiyordu.

Saçaklarında sayısız kuş şakıyordu; kumrular ve güvercinler *korin*'in sınırı üzerinde havada daireler çizerek uçar ya da çimenliğin üzerine konup güneşlenmek için aniden dalarken, bir bölümü de damların üzerinde şarkılar söylüyordu. Binanın çevresi tamamen çiçeklerle kaplanmıştı. Her tarafta çiçek açmış kümeler vardı, ip gibi olup iç içe girmiş demetler, tamamen çiçek içindeki başaklar ve püsküller, salkımlar ve sayvanlar içinde ya da kocaman geniş yüzleriyle güneşe bakan çiçekler. Hafifçe dalgalanan havada gevşeyip açılmışlardı ve birleşen farklı kokuları olağanüstü nefislikte bir büyüünün güzel kokusu içinde eriyip gitmişti, ama tonları ve renkleri orada yetişmelerinin mutluluğu içinde ve rastgele bir şekilde dağılıp toplanıyordu. Orada gün boyunca bu çiçeklerin üzerinde gezinen arıların uğultusu sürüp giderdi: arılar çatının çevresinde, bütün bu güzel kokulu çiçek tarhlarının ve yolların etrafında uçuşurlardı; hatta evin serin verandalarının etrafında bile. Küçükyürek ve Eriol artık tepeye tırmanmaya başlamışlardı, öğleden sonranın geç vakitleri olmuştu ve güneş Ingil'in kulesinin batı yüzeyinde arsızca

ışılıyordu. Kısa bir süre sonra yontulmuş taş bloklardan oluşmuş görkemli bir duvara ulaştılar, duvar dışarıya doğru eğilmiş ve üzerini otlar bürümüştü, yaban sümbülleri, sarı papatyalar.

Duvarda küçük bir kapıya geldiler, kapının ötesinde karaağaçların altında bir açıklık uzanıyordu, bir tarafı çalılarla sınırlanmış ve diğer tarafından yapraklı kahverengi toprak yatağında küçük bir derenin fısıldayarak aktığı bir patika vardı. Patika çimenliğin diğer ucuna dek gidiyordu ve oraya giderlerken Küçükyürek beyaz evi göstererek dedi ki: "İşte Meril-i-Turinqi'nin evi, böyle ulu bir hanıma bir haber filan getirmediğim için, ben artık geri dönüyorum." Eriol güneşli çayırılık boyunca, kapı sundurmasının önünde omuz yüksekliğine dek büyümüş uzun çiçeklerin arasına girene dek tek başına yürüdü; biraz daha yaklaştığında müzik sesi duydu, birçok genç kızın ortasında duran güzel bir hanım, onu karşılıyormuşçasına öne doğru birkaç adım attı. Sonra gülümseyerek dedi ki: "Hoş geldin, Ey nice denizlerin denizcisi – denizin tuzlu meltemleri, rüzgârların derinden solunması ve bir geminin sallanışından zevk almak yerine huzurlu bahçelerimden ve onların güzel sesleriyle mutlu olmak için mi buradasın?"

Eriol bir süre hiçbir şey söyleyemeden orada dikildi, hanımın güzelliği ve bu çiçekli yerin sevimliliği yüzünden dili tutulmuştu; yine de denizleri yeterince tanıdığını, ama bu en şirin topraklara asla doyamayacağı hakkında bir şeyler mırıldanabildi. "Hayır," dedi kadın, "bir güzel gününde rüzgârlar ve sürüklenmiş bir martı gelecek, belki de başımızın üstünde çılgınlıklar atacak ve bak! yurdunun kara kıyılarını hatırlayarak arzuyla dolacaksın."² "Hayır, hanımım," dedi Eriol, artık daha canlı bir sesle konuşuyordu, "hayır, öyle değil, alacakaranlıkta çayırılarda flüt çalan o ruh, yüreğimi müzikle doldurdu ve bir yudum *limpè*'ye susadım!"

Meril'in gülümseyen yüzü birdenbire ciddileşip asıldı, yanındaki genç kızlara gitmelerini emretti ve Eriol'a da kendisini evin yakınındaki bir yere, çok kısa olmayan mavimsi yeşil renkli çimenlerin oluşturduğu bir yere doğru izlemesini söyledi. Orada meyve ağaçları vardı, bir

tanesinin, çok geniş ve yaşlı bir elma ağacıydı, köklerinin etrafına toprak öyle yığılmıştı ki sanki ağacın çevresinde geniş bir koltuk oluşmuştu, yumuşak ve çimen kaplı. Meril oraya oturdu, bakışlarını Eriol'un üzerine dikti ve dedi ki: "İstediğin şeyin ne olduğunu biliyor musun?" Eriol dedi ki: "Yola Çıkış, hatta Büyük Son gelene dek, söndürülemez özlemden kurtularak burada, Adalı Eldar halkıyla birlikte sonsuz bir dostluk ve akrabalık içinde yaşamaya, bütün şarkıların ve müziğin ruhunu bilmeye duyduğum arzu dışında, hiçbir şey bilmiyorum."

Ama Meril dedi ki: "Dostluk olabilir, ama akrabalık olmaz, çünkü İnsan İnsandır, Elda da Elda, dünya böyle kaldığı sürece Ilúvatar'ın birbirlerinden farklı olarak yarattıkları birbirleri gibi olamazlar. Hatta sen Büyük Son gelene kadar burada yaşayabilir ve *limpë*'nin verdiği sıhhat sayesinde ölümle karşılaşmayabilirsin, ama sen yine de sonrasında ölmeli ve bizi terk etmelisin, çünkü İnsanlar mutlaka bir kere ölmek zorundadır. Kulak ver, Ey Eriol, söndürülemez özlemden bir yudum *limpë* ile kaçabileceğini düşünmemelisin – böyle yaparak sadece arzularını değiştirebilirsin, eskilerinin yerine daha derin ve daha keskin olan yeni bir arzuyu koyarak. Ilúvatar'ın Çocukları diye isimlendirilen her iki ırkın yüreklerinde tatmin edilmemiş tutkular yaşar, ama en çok Eldar'da, çünkü onların yürekleri büyük ihtişamın içindeki güzelliğin görüntüsüyle doludur." "Yine de Ey Kraliçe," dedi Eriol, "bırakın da bu içkiyi tadayım ve halkınızın çağlar boyunca dostu olayım: Ey Eldalië'nin kraliçesi, böylece ben de Mar Vanwa Tyaliéva'nın mutlu çocukları gibi olabilirim." "Hayır, henüz bunu yapamam," dedi Meril, "çünkü bu içkinin, çok az şey bilen bir çocuk yerine, yaşamı bilen ve İnsanların diyarlarında günler geçirmiş birine verilmesi çok daha ciddi bir meseledir; üstelik biz onlara şarkı şarabını vermeden önce, onları uzun süre bekletiriz, onlara daha fazla ilim öğretir, yüreklerini ve ruhlarını deneyiz. Bu yüzden şimdi sana söylüyorum ki, çok daha uzun süre bekle ve adamızda öğrenebileceğin her şeyi öğren. Dinle, dünya hakkında ne biliyorsun

ya da İnsanların kadim günleri hakkında, artık zamanın içinde çok eskilerde kalmış bu şeylerin kökleri, Eldalië ve onların bilgeliği hakkında, ki bizim gençlik ve şiir kâsemiz üzerinde bir hak iddia edebilesin."

"Tol Eressëa dilini biliyorum, Valar hakkında bir şeyler işittim, yüce dünyanın başlangıcı ve Valinor'un kuruluşu hakkında da; Elflerin müziklerine kulak verdim, şiirlerine ve kahkahalarına da, hepsini doğru ve iyi buldum, yüreğim biliyor ve bana diyor ki bundan sonra sevgiyle, sadece sevgiyle anacağım bunları" – diye yanıtladı Eriol, ama yüreği Kraliçe'nin reddedişi yüzünden kederliydi.

"Yine de Elflerin dünyaya gelişi hakkında hiçbir şey bilmiyorsun, onların yazgıları hakkında, ne de onların doğasını ve Ilúvatar'ın onlara verdiği yeri biliyorsun. Eldamar'da, Kôr tepesinin üstündeki yurtlarının büyük ihtişamını ve parçalanmamızın getirdiği bütün o kederleri pek az önemsiyorsun. Dünyanın karanlık yolları boyunca çektiğimiz bütün o zahmetler ve Melko yüzünden öğrendiğimiz şiddetli ıstıraplar hakkında ne biliyorsun; İnsanlar yüzünden katlandığımız ve hâlâ katlanmakta olduğumuz üzüntüler hakkında, İnsanlar yüzünden umutlarımızı karanlıkta bıraktığımız korkular hakkında ne biliyorsun? Tol Eressëa'daki hayatımız ve Valinor'dayken yaşadığımız o kahkaha zamanları arasında göz yaşlarından oluşan bir yıkıntının uzandığını biliyor musun? Ey Eldalië'nin yazgisına katılmak isteyen İnsan çocuğu, bizim yüce tutkularımız ve hâlâ aramakta olduğumuz şeyler nedir → çünkü dinle! eğer bu içkiden içeceksen, bütün bu şeyleri bilmeli ve sevmeli, bizimle tek yürek olmalısın – hayır, hatta Yola Çıkış geldiğinde bile, ki sonunda Eldar ve İnsanlar birbirleriyle savaşa tutuşacaklar, ama sen, dostlarının ve akrabalarının çocuklarına karşı hâlâ bizim safımızda durmalısın, ama o zamana dek, özlemlerin seni kemirirken bile asla uzaklara yurduna gidemezsin – ve tutkular, *limpë* içmiş yetişkin bir adamı bile tüketebilen hayal edilemeyen işkencelerin ateşidir aynı zamanda – buraya o dileğinle birlikte geldiğinde, bütün bunları biliyor muydun, Ey Eriol?"

"Hayır, bilmiyordum," dedi Eriol, üzgün bir şekilde, "etraftaki

halka bu yüzden sık sık sorular sormama rağmen.”

“O zaman dinle!” dedi Meril, “bir öyküye başlayacak ve bu uzun öğleden sonra kararmaya başlamadan önce sana öykünün bir bölümünü anlatacağım – ama ardından buradan sabır içinde ayrılmak zorundasın” ve Eriol başını önüne eğdi.

“Öyleyse,” dedi Meril, “şimdi sana, dünyada bir zamanlar yaşanan bir huzur dönemini, “Melko’nun Zincirlenişi” olarak bilinen dönemi anlatacağım.³ Eldar’ın kavradığı şekliyle Dünya hakkında ve onların dünyadaki uyanışları sırasında oluşan olaylar hakkında konuşacağım.

Dinle, Valinor kuruldu ve Tanrılar orada huzur içinde yaşadılar, çünkü Melko uzaklardaydı, dünyanın derinlikleri araştırıyor, kendisini demir ve soğuk içinde güçlendiriyordu, ama Makar ve Méassë bolarların içine dalıyor, depremlerden ve kadim denizlerin boyun eğdiren öfkesinden büyük keyif alıyorlardı. Valinor ışıık ve güzellikti, ama dünyanın üzerinde derin bir alacakaranlık uzanıyordu, çünkü Tanrılar orada daha önce havanın içinde yüzen ışıık büyük bölümünü toplamışlardı. Eskinin titreşerek ışııldayan yağmurları artık nadiren yağıyor ve dünyanın üzerinde, soluk damarlarla ya da ateşin yırttığı bir tepeden Melko’nun gökyüzüne püskürttüğü kızıl patlamalarla aydınlanan bir karanlık hüküm sürüyordu.

O zamanlar Yavanna Palúrien verimli bahçelerini bırakarak ege-menliğindeki geniş arazileri araştırmak için yolculuklara çıkar, tepeler ve vadilerin üzerlerine tohumlar ekip derin düşünceler içinde karanlık kıtalar boyunca gezinirdi. Bu çağ uzunluğundaki karanlık içinde, tek başına en güçlü sihirlerin şarkılarını söyledi, onlar öylesine derin büyülerdi ki kayalık bölgelerin etrafında yüzüp durdular ve onların yankıları zamanın yılları boyunca tepelerin ve ıssız düzlüklerin içinde asılı kaldı, daha sonraki günlerin bütün iyi büyülerini, onun yankılanan şarkısının anılarının fısıltılarıdır.

Sonra oralarda nesneler büyümeye başladı, mantarlar ve tuhaf mahsüller rutubetli yerlerde fışkırdılar, kayaların arasında gizli gizli

sürünerek gelişen likenler ve yosunlar onların yüzeylerini yediler ve kayalar ufalanıp toza toprağa dönüştü, sürünen bitkiler toprağın içinde öldüler ve gübreli toprak oluştu, eyrelti otları ve yabancı bitkiler onun içinde sessizce yetişti, tuhaf yaratıklar kafalarını yarıklardan çıkardılar ve taşların üzerinde süründüler. Ama Yavanna gözyaşları dö-küyordu, çünkü bu onun düşündüğü kadar güzel bir canlanma değildi – bunun üzerine Oromë, hemen onun bu sonu belirsiz işine yardım etmeye geldi, ama Tuivána, Kulullin'in aydınlığını ve Nessa da dans ettiği yeşil çayırılığı terk etmek istememişti.

Sonra Oromë ve Palúrien tüm kudretlerini ortaya sürdüler, gri kayalıkların canlanıp hareketlenmesini isteyen Oromë borusunu büyük patlamalarla öttürdü. Bak, bu üfleyişlerle birlikte tepelerin civarında büyük orman yükselip inildi, bütün o koyu yapraklı ağaçlar varlık buldular, çamların büyümesi ve reçineli ağaçların güzel kokularıyla dünya tüylenip kabarmıştı, köknarlar ve sedir ağaçları mavi ve zeytuni kumaşlarını yamaçların üzerine serdiler, porsuk ağaçları yüzyıllar süren büyümelerini başlattılar. İlk ağaçların büyük dallarının arasından soluk göklerde ışıldayan Varda'nın ilk yıldızlarının güzelliğini gördükleri, karanlık ormanların mırıltılarını ve Manwë havayı dalgalandırduğunda küçük dalların çıtırtılarını duydukları için artık Oromë daha az sıkıntılıydı ve Palúrien de rahatlamıştı.

O zamanlar, nice tuhaf ruh dünyanın içlerine doğru gitmişti, çünkü oralar yerleşmeleri için uygun yerlerdi, karanlık ve sakin. Bazıları Mandos'dan gelmişti, onlar Ilúvatar ile yolculuklara çıkmış, dünyadan çok daha yaşlı, daha karanlık ve gizemli ruhlardı, bazıları da Kuzey'in kalelerinden gelmişlerdi, ki Melko orada Utumna'nın derin zindanlarına yerleşmişti. Onlar tamamen kötü ve zararlıydılar; bütün getirdikleri tuzaklar, huzursuzluk ve dehşetti, daha önce asla öyle olmayan karanlığı, hastalıklı ve korkutucu bir şeye dönüştürdüler. Ama sayıları çok az olan bazıları da nazik ayaklarıyla akşam kokularını dışarıya sızdırarak dans ettiler, onlar Lórien'in bahçelerinden gelmişlerdi.

Dünya, ışık günlerinde bile hâlâ onlarla doluydu, bu en eski ormanların karanlık yüreklerinde tek başlarına gezindiler, yıldızlı ıssızlıklar boyunca gizli şeyleri haykırdılar ve çok azı keşfedilmiş olan tepelerin içindeki mağaraları sık sık ziyaret ettiler: – ama çam ormanları elf olmayan ve İnsan olmayan bu eski ruhlarla fazlasıyla doluydu, Eldar'ın ya da İnsanların gönül rahatlığı içinde gezinemeyecekleri kadar.

Bu büyük iş yapılışının ardından Palúrien, uzun uğraşına bir ara verip dinlenmek, Valinor'un tatlı meyvelerini yeniden tatmak, çiyleyi ışık olan Laurelin'in altında yenilenmek arzusuyla geri dönmüştü ve Oromë de yüce Tanrıların düzlüğündeki kayın ormanlarındaydı; ama Melko, onların lambalarıyla ilgili hainliği yüzünden Valar'ın gazabına uğramaktan korkarak uzun süredir hazırlıklar yapıyordu, dünyanın Tanrılar tarafından ona terk edildiğini düşünüyordu. Ossë'ye ait derin zeminlerin çok aşağılarında Dünya'nın sallanıp çatlamasına ve derinlerindeki ateşin denizle karışmasına sebep oldu. Buhar fırtınaları ve kontrol edilemeyen deniz hareketlerinin büyük kükreyişi dünyanın üzerine patladı, ormanlar inilдейip yıkıldı. Deniz toprağın üstüne fırladı ve onu parçaladı, koca koca bölgeler onun öfkesinin altında gömölüp kaldılar ya da serpilmiş adacıklar halinde dağıldılar, kıyılar içlerinde mağaralar oluşturarak oyuldu. Dağlar sallandı, yürekleri eridi ve kayalar sıvı ateş gibi kül rengi yamaçlardan aşağıya boşaldılar, hat-ta denize kadar aktılar, kızgın kumsalların üstündeki büyük savaşın gürültüleri kükreyerek yükseldi, ta Valinor Dağları'na kadar ulaştı ve Tanrıların şarkı söyleyişlerini boğdu. Sonra Kémi Palúrien, yani meyve verici Yavanna ayağa kalktı, onun bütün yaptıklarını ve dünyanın maddelerini seven Aulë de kalktı, birlikte tırmanarak Manwë'nin sarayına gittiler ve onunla konuştular, bütün bu iyiliklerin Melko'nun yumuşatılamayan yüreğindeki ateşli kötülük yüzünden harap olup gittiğini söylediler, Yavanna alacakaranlık altında yaptığı bütün o uğraşların boğulmaması ve gömölüp gitmemesi için yalvarıyordu. Onlar konuşurken kayalıkların arasındaki bir dalga gibi öfke içindeki

Ossë de oraya geldi, krallığındaki kargaşa yüzünden kızgındı ve bu durumun efendisi Ulmo'nun hoşuna girmeyeceğinden korkuyordu. Sonra Tanrıların ve Elflerin Efendisi Súlmo Manwë ayağa kalktı, Tinwetári Varda da onun yanındaydı, Taniquetil'den gökgürlemesi gibi yükselen bir sesle konuştu, Valmar'daki Tanrılar onu duydular, Mandos'daki Vefántur sesi tanındı ve Murmuran'daki Lórien uyandı.

Işıklarının birbirine karıştığı bir vakitte İki Ağaç'ın arasında yüce divan kuruldu, Ulmo dış derinliklerinden kalkıp oraya gelmişti; Manwë'nin engin bilgeliği, Aulë'nin büyük zanatkârlığı ve Ulmo'nun düşünceleriyle birlikte Tanrılar bilgece bir plan hazırlamak için konuştular.

Dinle, Aulë bakır, gümüş, kalay, kurşun, demir ve altın gibi altı metali bir araya getirmişti, her birinden bir parça almış ve büyüsunü de kullanarak *tilkal*¹ adını verdiği yedinci bir metal yaratmıştı, bu metal kendisine ait nice özelliğin yanında diğer altı metalin bütün özelliklerini de içeriyordu. Değişken ışıltılar içindeki rengi parlak yeşil ya da kırmızıydı ve kırılmazdı, onu sadece Aulë işleyebilirdi. Bütün o yedi metali, en büyük sertliğe, parlaklığa ve pürüzsüzlüğe sahip bir madde haline getirmek için büyüleriyle eriterek kudretli bir zincir yaptı, ama *tilkal*, her halkaya birazcık daha fazla eklemek için yeterli değildi. Bununla birlikte sadece *tilkal*'dan iki kelepçe ve aynı şekilde dört tane de pranga dövdü. Zincir *Angaino*, zulmeden diye isimlendirildi ve kelepçelere *Vorotenar*, sonsuza kadar bağlayan denildi, prangalarsa eğelenemeyip çözülmedikleri için *Ilterendi*'ydi.

Tanrıların arzusu büyük güçlerini kullanarak Melko'yu arayıp bulmak – ve eğer olabilirse ondan daha iyi işler gerçekleştirmesini rica etmekte; ama hiçbir şey kâr etmezse, onu zorla ya da hileyle yenecek ve kaçışın olamayacağı bir esaret altına almayı da tasarlamışlardı.

Tanrıların demircisi olarak Aulë onlara zırhlar yaptı, Makar da

1. – Elyazmalarında bulunan dip not: "*T(ambë) I(lsa) L(atúken) K(anu) A(nga) L(aurë)*. *Il-* ve *aurë*, sıradan *telpë* ve *kulu*'nun "büyü" isimleridir.

aralarındaydı, her ne kadar öfkeleri Melko'ya yönelmiş olsa da onları silahlanmış ve savaşa gider gördüğü için çok mutluydu. Yüce Tanrılar ve onların tüm maiyetleri silahlandığında, Manwë, Oromë'nin arazisinde gezinenler arasındaki en beyaz üç atın çektiği mavi savaş arabasına atladı, elinde büyük beyaz bir yay tutuyordu, ki o yayın fırlattığı ok en geniş denizlerin üzerinden bir bora gibi aşip geçerdi. Oğlu Fionwë onun arkasında duruyor ve habercisi Nornorë önlerinde koşuyordu; doru bir ata binmiş olan Oromë tek başına at sürüyordu ve bir mızrağı vardı, üzengisinin yanında Tulkas kudretli bir şekilde uzun adımlar atarak hızla yürüyordu, deri bir tünik giyip pirinç bir kemer takmıştı, sağ eline taktığı demirle işlenmiş zırhlı bir eldiven dışında hiç silah taşımıyordu. Omzuna uzun bir kılıç kemeri geçirmiş ve beline gümüş bir kemer takmış olan oğlu Telimektar, daha yeni savaş yaşına girmişti. Fánturi siyah bir arabaya binmişlerdi, Mandos'un bulunduğu tarafta siyah bir at, Lorien'in önündeyse bir alaca kır vardı, arkalarından Salmar ve Ómar hızla koşarak geliyorlardı, ama Aulë demirhanesinde fazla oyalandığı için çok geç kalmıştı, bu yüzden silahlanmamış, demirci ocağını terk ederken son anda uzun saplı çekicini eline almıştı ve hızla Gölgeli Deniz'in kıyısına doğru koşturuyordu, kulaç kulaç zinciri, demirci maiyetinden dört kişi tarafından arkasından getirilmekteydi.

O kıyıların üzerinde, Falman-Ossë onları karşıladı ve donuk bir şekilde titreşen bir zırha bürünmüş olarak kendisin de üzerinde beklediği görkemli bir sala bindirdi; ama derin deniz aracının içindeki Valimo Ulmo, çok ilerilerde kükrüyor ve sedefli kabuklardan yapılmış borusunu öfkeyle üflüyordu. İşte böyleydi Tanrıların, adaların yanından geçerek denizi aşması, geniş toprakların üzerine ayak basarak büyük bir güç ve öfke içinde Kuzey'e doğru yürüyüşe geçtiler. Böylece aş-tılar ötesinde karanlığın uzandığı Demir Dağları'nı ve Hisilómë'yi, buz tepelerine ve ırmaklarına ulaştılar. Melko, orada altlarındaki toprağı sarstı, zirveleri karla kaplı dağların alevler püskürtmesini sağladı, ordularının yüceliği karşısında, yürüyüşlerini engellemek adına onların

yolları boyunca Melko'nun kullarının her tarafa zarar verişleri hiçbir işe yaramadı. Orada, Kuzey'in en derinlerinde hatta parçalanmış sütun Ringil'in bile ötesinde, derin Utumna'nın devasa kapılarına geldiler ve Melko, kapıları yüzlerine karşı büyük bir gürültü çıkararak kapattı.

Öfkelenen Tulkas koca yumruğunu gök gürlemesi gibi kapının üzerine indirdi, kapılar çınladı ama kıpırdamadı, atından inen Oromë borusunu kavradı ve öyle bir rüzgâr üfledi ki kapılar anında açılıverdi, Manwë ölçülemez sesini yükseltti ve Melko'ya öne çıkmasını emretti.

Sarayının çok derinlerinde olmasına rağmen Melko onu duydu, şüphesiz duyacaktı, dışarı çıkmadı, ama hizmetkârı Langon'u gönderdi ve kendi adına konuşturdu, 'Bakın, o, Tanrılar kapısının önünde gördüğü için merak ve sevinç içinde. Onlara memnuniyetle hoş geldiniz demek istiyor, ama yine de evinin yetersizlikleri yüzünden, aranızdan sadece iki kişiyi uygun olarak ağırlayabilecek; ve sizden bu iki kişinin içinde Manwë ve Tulkas'ın olmamasını rica ediyor, çünkü biri hünerlidir ve diğerine de büyük bir paha ve zengin bir konukseverlik göstermek gerekmektedir. Eğer onların akıllarındaki şey bu değilse, o zaman Melko, Manwë'nin habercisini dinlemekten, Tanrılar yumuşak sedirlerini ve Valinor'un tembelliğini bırakıp Melko'nun mütevazı bir şekilde çalışarak yorucu işlerini yaptığı bu soğuk yerlere dek gelmeyi niçin böylesine arzuladıklarını öğrenmekten çok memnun olacaktır.'

Manwë, Ulmo ve tüm Tanrılar, onun sözlerindeki yaltaklanan küstahlığı ve hilekârlığındaki aşırı öfkeyi anlamışlardı, Tulkas, doğrudan harekete geçerek kapıların ötesine, görünmeyen yerlere doğru uzanan dar merdivenlerden aşağıya öfkeyle inmek istedi, ama diğerleri onu engelledi. Aulë, Melko'nun sözlerinde rahatlıkla anlaşıldığı kadarıyla onun bu konuda uyanık ve ihtiyatlı olduğunu belirten öğütler verdi, onun sözlerinde en çok korktuğu ve sarayında bulunmasını hiç arzu etmediği Tanrılar kimler olduğunun açıkça görülebildiğini söyledi – 'bu yüzden,' dedi, 'gelin, bu iki kişinin nasıl onun tarafından önemsenmeden içeri girebileceğini ve korkunun onu belki de iyileşme yoluna

nasıl sokabileceğini planlayalım.' Bu öğütler Manwë'ye uygun gelmişti ve bütün güçlerinin Melko'yu sığınağından güçbela çıkaracağını, oysa oldukça kurnaz bir şekilde hazırlanması gereken böyle bir yalanın, hile-kârlığın efendisini tuzağa düşürebileceğini söyledi. "Melko'nun yalnızca kibiri saldırmaya uygundur," dedi Manwë, "yoksa böylesi bir mücadele-
nin sonunda dünya parçalanabilir ve hepimizin üstüne kötülükler gelebilir." Manwë, Ainur arasındaki bütün çekişmeleri engellemeye uğraşıyordu. Böylece Tanrılar aşırı bir kibir içindeki Melko'yu yakalamak için plan yaptılar, sanki Manwë'nin söylediği kurnazca sözler oluşturdular ve bunları aşağıya inerek Melko'nun tahtı önünde söyleyecek olan Nornorë'nin ağzına yerleştirdiler. 'Dinle,' dedi Nornorë, 'Tanrılar Melko'dan af dilemeye geldiler, çünkü onun büyük kızgınlığını, öfkesinin altında dünyanın parçalanışını gördüklerinde birbirlerine şöyle söylediler: 'Hey! Melko niçin sıkkın?' Ve onun gücünün yarattığı karmaşayı seyrederek birbirlerini şöyle yanıtladılar: 'Aramızdaki en yücesi o değil mi – niçin Valar'ın en kudretlisi Valinor'a yerleşmedi? Bu haksızlığa karşı öfkелendiği kesin. Gelin Utumna'ya gidelim ve Valinor'a yerleşmesi için ona yalvaralım, ki Valmar onun varlığından yoksun kalmasın.' Bunu sadece Tulkas kabul etmek istemedi,' dedi Nornorë, 'ama Manwë genel yaklaşıma boyun eğdi (ki Tanrılar Melko'nun Poldórëa'ya karşı kin duyduğunu bildiklerini söylemişlerdi), Tulkas'ı zor kullanarak sizden özür dilemeye ve görkemlerini tamamlaması için evinden ayrılarak kendileriyle birlikte gelmeye mecbur bıraktılar, eğer sizin arzunuz da böyle olacaksa, Aulë size büyük bir ev yapana kadar Makar'ın sarayında kalabilirsiniz; ve o evin kuleleri Taniquetil'den yüksek olacaktır.' Bu sözler Melko'yu büyük bir şevkle yanıt vermeye yöneltti, çünkü onun sınırlanmayan kibiri iyice kabarıp taşmış ve kurnazlığını boğmuştu.

'Demek sonunda Tanrılar nazik ve doğru sözler söylemeye başladılar, ama önce eski kızgınlıklar yüzünden yüreğimin yatıştırılmasının gerektiğini lütfedişlerini onaylıyorum. O zamana kadar silahlarını çıkarıp kapının önüne koymaları ve derin Utumna sarayına inip bana

biat etmeleri gerekiyor: – ama bak! Tulkas'ı görmeyeceğim ve eğer Valinor'a girsem de onu oradan atacağım.' Nornorë bunları söylediğinde Tulkas öfkeyle ellerini birbirine vurdu, ama Manwë'nin gönderdiği yanıt şöyleydi, Tanrılar Melko'nun yüreğinin istediği gibi davranacaklardı, ama Tulkas zincirlenerek yanlarında getirilerek Melko'nun gücü ve keyfine terk edilecekti; Melko, Valar'ın küçük düşürülüşünü görmek için oldukça istekliydi ve Tulkas'ın zincirlenişi ona büyük sevinç vermişti.

Valar silahlarını çıkarıp kapının yanına bıraktı ve maiyetleri de silahların başında kaldı, Angaino adlı zincir Tulkas'ın boynuna ve bileklerine dolandı, Tulkas onun ağırlığını tek başına zar zor taşıyabilecekti; Manwë'yi ve habercisini izleyerek Kuzey'in mağaralarının içlerine indiler. Orada Melko, tahtında oturuyordu, yanan mangallarla aydınlanan oda tamamen şeytani büyülerle doluydu ve tuhaf şekiller telaşla hareket ederek girip çıkıyorlardı, çok yüksek tavanı havada tutan sütunların etrafında, koca gövdeleri kıvrılmış ya da kıvrılmamış yılanlar kırmıldamaksızın duruyorlardı. Manwë dedi ki: 'Bak, işte geldik ve seni burada, kendi sarayının içinde selamlıyoruz; artık gel ve Valinor'da ol.'

Ama Melko, alay edişini bu kadar kolay bırakmak istemiyordu. 'Hayır,' dedi, 'önce, yaklaş Manwë ve huzurunda diz çök, senin ardından da bütün Valar; ama en sonunda Tulkas gelip ayağımı öpecek, çünkü büyük bir sevgi beslemediğim Poldórëa için aklımda bir şeyler var.' Uzun zaman önce Tulkas'ın attığı yumruğu ödetmek için onun ağzına tekme atmayı düşünüyordu. Valar, böylesi şeylerin oluşacağını önceden görmüş, ama Melko'yu Utumna kalesinden çıkarıp avlayabilmek için bu aşağılanma oyununu oynamışlardı. Aslında Manwë, en sonunda barış ve dostluk geleceğini bile umuyordu, onun isteğiyle Tanrılar, ateşkes ve verilen dostluk sözleri altında Melko'nun Valinor'a gelmesini gerçekten kabul edebilirlerdi, eğer doymak bilmez kibiri ve kötülük yapmaktaki inatçılığı böylesine engellenemez olmasaydı. Ama şimdi, Manwë'nin biat etmesi ve Tulkas'ın onun insafsız ayaklarına

eğilmesi yönündeki taleplerini gördüklerinde, yüreklerinde onun için duydukları azıcık merhamet bile yok olup gitmişti; bununla birlikte Tanrıların ve Elflerin Efendisi, Melko'nun tahtına yaklaştı, dizlerinin üstüne çöktü, çünkü planları aslında bu kötü varlığı tuzağa düşürmeyi içeriyordu; ama bak, bu görüntü karşısında Tulkas ve Aulë'nin yüreklerindeki öfke öylesine keskin bir şekilde alevlenmişti ki, Angaino'nun engellemesine rağmen Tulkas, salonu sıçrayıp geçti, onun ardında Aulë vardı ve Oromë de babasının peşinden fırlamıştı, salon tamamen karıştı. Melko ayağa fırladı ve yüksek sesle haykırarak karanlık koridorlardan gelen halkını yardımına çağırdı. Sonra elinde taşıdığı demir bir kamçıyı Manwë'ye doğru savurdu, ama Manwë kamçının üstüne hafifçe üfledi ve demir püsküller geriye doğru uçtu, hemen ardından Tulkas, demir yumruğunu tüm gücüyle Melko'nun dişlerine indirdi, Aulë'yle beraber onu yakaladılar ve Angaino'nun kulaçlarını hemen onun bedeninin etrafına otuz kez dolanıvermişti.

Sonra Oromë dedi ki: 'O katledilebilir' – ve aslında bu iyi de olurdu, ama yüce Tanrılar yine de katledilmezlerdi.⁴ Şimdi Melko korkunç bir esaret altına alınmış ve dizlerinin üzerine çöktürülmüştü, ve bütün kullarına Valar'ı rahatsız etmemelerini emretmeye zorlandı – aslında onların büyük bölümü, efendilerinin ele geçirilişi yüzünden korkuya kapılarak en karanlık yerlere kaçmışlardı.

Tulkas, Melko'yu kapıların önüne dek sürükledi ve orada Aulë her bileğine Vorotemnar'ın birini, her ayak bileğine de iki Ilterendi'yi taktı, Melko'nun dokunuşuyla *tilkal* kızardı, onlar bir daha asla onun elleri ve ayaklarından çözülmeyeceklerdi. Tulkas ve Ulmo, Utumna'nın kapılarını yıkıp üzerlerine taş tepeler yığarken, zincir bu kelepçelerin her birinin arasından geçirildi, Melko onları umutsuzca taşımak zorundaydı. Ama toprağın altındaki bu derin oyukların ve mağaraların içi hâlâ, Melko'nun ele geçirildiği gün orada hapis kalan karanlık ruhlarla doludur, yine de birçoğu zaman içinde çeşitli yollar bularak dış dünyaya ulaşacaklardı – oradaki çatlakların arasından, kayalık kıyılardaki gelgitlerin sesleriyle

çıgıllıklar atarlar, bu çıgıllıklar nice fersahlar boyunca hiçbir gözün göremediği bir şekilde bükülen karanlık su yollarının altından ya da artık son bulan Melko'nun buzullarındaki mavi kemerlerin içinden geçirdi.

Bütün bunların yapılmasının ardından Tanrılar, uzun yolları ve karanlığı aşıp her an Melko'yu gözleyerek Valmar'a döndüler, o ise tüketen öfkesi tarafından kendini yiyip bitirmekteydi. Dudağı yarılmıştı ve numaradan da olsa görkemli Manwë'nin lanetlenmiş varlığın önünde eğilişini görmeye katlanamayan Tulkas'ın yumruklayışının ardından yüzüne tuhaf bir öfke ifadesi yerleşmişti.

Taniquetil'in yamacına bir mahkeme kuruldu ve Manwë'nin gümüş tahtının önünde zincirlenmiş olarak yatan Melko, küçük büyük bütün Vali'nin⁵ huzurunda yargılandı. Derin bir öfke içindeki Ulmo, iğrenme içindeki Vána, Ossë ve Oromë, yaptığı bütün o zulüm ve şiddet işlerini açıklayarak onun aleyhinde konuştular; ama Makar yine de onun lehinde konuştu, yaptıklarına pek sıcak yaklaşırsa da, şöyle demişti: 'Eğer barış sonsuza dek süreceyse burada hastalıklı bir şey var demektir: zaten Valinor'un daimi sükuneti içinde hiç saldırı sesleri yankılanmıyor, bu yüzden, eğer biri dışarıdaki dünyada bile ne savaşmayı ne de gürültülü neşeyi göremiyorsa, o zaman bu gerçekten de bıktırıcı olacaktır ve ben öylesi zamanları çok özleyen biri değilim!' O zaman keder ve gözyaşları içindeki Palúrien ayağa kalktı, Dünya'nın şu anki kötü durumunu, tasarladığı şeylerin yüce güzelliğini ve içten bir şekilde ortaya koymayı arzuladıklarını anlattı; çiçeklerin, yeşilliklerin zenginliği ve huzur var olduğu sürece dünyanın doğuracağı ağaçlar, meyveler ve hububat hakkında konuştu. 'Dikkat edin, Ey Valar, ne Elfler ne de İnsanlar onlar için Dünya'yı keşfetme zamanı geldiğinde teselli edici hiçbir şeyden mahrum olmamalı' dedi; ama Melko, Eldar ve İnsanlar ve kendi acizliği adına öfke içinde kıvranıyordu.

Sonra Aulë ayağa kalktı ve kudretli bir şekilde onu destekledi, ardından başka birçok Tanrı onu izledi, ama Mandos ve Lórien suskunluklarını korudular, aslında Valar divanlarında veya diğer zamanlarda

da pek fazla konuşmazlardı, ama Tulkas, topluluğun ortasından öfkeyle ayağa kalkıp yanlarından ayrıldı, çünkü o suçun açık olduğunu düşündüğü yerlerde tartışmanın uzamasına dayanamazdı. Onlarla büyük tartışmalara girmek yerine, Melko'yu zincirlerinden çözmeyi ve orada, Valinor düzlüğünün üzerinde onunla tek başına döğüşmeyi, yaptığı bunca kötülüğün ödülü olarak onu bir güzel dövmeyi istiyordu. Bununla birlikte Manwë oturup dinledi, Palúrien'in konuşmasından etkilenmişti, ama yine de Melko'nun bir Ainu ve dünyanın gelecekteki iyiliği veya kötülüğü için son derece güçlü bir varlık olduğunu düşünüyordu; bu yüzden insafsızlığı bir kenara bıraktı ve hükmünü verdi. Melko, Tanrıları gücendirdiği için üç çağ boyunca Angaino ile zincirlenmiş olarak Mandos'un bir mahzeninde turalacak ve ardından İki Ağaç'ın ışığına çıkarılacak, ama dört çağ boyunca Tulkas'ın evinde bir hizmetkâr olarak yaşayacak ve kadim kininin karşılığını ödemek için ona itaat edecekti. 'Böylece,' dedi Manwë, 'çok zor bile olsa yeniden bir iltifat kazanabilirsen Tanrılar, senin bir Vala ve bir Ainu efendisi olmana uygun bir şekilde kendi evinde yaşamana ve onların arasında biraz itibar sahibi olmana izin verebilirler'.

İşte böyleydi Manwë'nin hükmü, her ne kadar Tulkas ve Palúrien için tehlikeli bir şekilde merhametli gelse de Makar ve Meassëye bile uygun görünmüştü. Melko, Mandos'un en derin mahzenlerinde bekler, yüreğindeki karanlık giderek büyürken artık Valinor'da ve onun dışında bütün dünyada en büyük barış zamanı başlamıştı.

Bak, denizin kargaşası yavaşça azaldı, dağların altındaki ateşler söndü; dünya daha fazla sarsılmadı, Kuzey'in en uçlarına, Güney'in en derinlerine kadar, hatta Ringil ve Helkar'ın çevresindeki bölgelerde bile soğğun sertliği, tepelerin inatçılığı ve buz ırmakları eridi. Sonra Palúrien bir kez daha Dünya'nın üzerinde gezindi, ormanlar çoğalıp yayıldı ve boşluğun içinde sık sık Palúrien'in ardındaki Oromë'nin borusu işitildi: itüzümleri ve şeytan şalgamları, büyük eğrelti otlarının etrafında dal budak salmaya başlamıştı artık, toprağın üzerinde

obanpsklleri grlyrd. Hatta sarp kayalıkların üzerlerinde bile denizin sükuneti ve rüzgârların sakinliği sayesinde sarmaşıklar ve sürünen bitkiler yetişmişti. Bütün mağaralar ve kıyılar yabancı otlarla sslenmişlerdi; yaşamaya başlayan büyük deniz bitkileri Oss suları hareket ettirdiğinde nazlı nazlı salınıyorlardı.

şimdi o Vala gelmiş ve Büyük Topraklar'ın bir uzantısının üzerine oturmuştu, kendi krallığının skunetinin içinde bir sürü boş vakti vardı, Palûrien'in Dünya'nın sakin alacakaranlığını oradan oraya dolaşan şekillerle nasıl da doldurmuş olduğunu gördü. Vefntur tarafından özür bırakılarak Mandos'dan gönderilen baykuşlar ve yarasalar, gökyüzünde ani saldırılarda bulunuyor, Lrien tarafından Valinor'dan gönderilen bülbüller durgun suların yanında seslerini titreterek şarkılar söylüyorlardı, uzaklarda bir obanaldatan tt, karanlık bölgelerin içinde, Melko bağlandığında Utumna'dan sıvışan yılanlar gürültü çıkartmadan hareket ediyorlardı; çıplak bir havuzun kenarında bir kurbağa vırakladı.

Sonra yapılmış olan yeni şeyler hakkında Ulmo'ya bilgiler götürdü ve Ulmo, i denizlerdeki suların daha fazla ıssız kalmamasını arzuladı, gidip Palûrien'i gördü ve o da Ulmo'ya büyüler verdi, denizler balıklar ya da diplerde sürünen tuhaf yaratıklarla pırıldamaya başladılar; ama yine de deniz kabukluları ve istiridyelerin nereden geldiğini ne Valar ne de Elflerden biri biliyordu, çünkü onlar zaten sessiz suların içinde ağızları açık bekliyorlardı ya da Melko onları yükseklerden oraya daldırmamıştı ve Eldar düşünmeden ya da herhangi bir mücevheri hayal etmeden önce oradaydı inciler.

Güneşsiz günlerin karanlığında parıldayan  büyük balık daima Ulmo'nun yanında gezinirdi ve Oss'nin Büyük Deniz'in dibindeki evinin çatısı fosfor gibi ışıldayan pullarla parıldardı. Dinle, o zamanlar büyük bir huzur ve barış günleriydi, yaşam Dünya'nın yeni yapılmış topraklarına derin köklerini salıyordu, ekilmiş tohumlar sadece ışığın gelmesini bekliyorlardı, işte o ağ 'Melko'nun Zincirlenişi' olarak bilinir ve övülür."

- 1 Buraya metnin yazılışının çok sonrasında yapıldığı açıkça belli olan aşağıdaki bölüm eklenmiş, ama sonra üzeri çizilerek çıkarılmıştır:

Gerçek şu ki, o, eskiden Palisor'dan yapılan büyük yürüyüş sırasında kaybolan ve Hisilómë'de gezinirken kayın ağaçlarının arasındaki bir açıklıkta tek başına dans eden alacakaranlık ruhu (Tindriel) Wendelin'e rastlayan Kavalcılar'ın Kralı Linwë Tinto'nun oğludur. Linwë, ona âşık olarak, halkını terk etmeye ve sonsuza dek gölgelerin içinde dans etmeye razı olmuştur, ama onun çocukları Timpinen ve Tinúviel uzun bir süre sonra yeniden Eldar arasına karışmışlardır ve onlardan nadiren bahsedilse de her ikisi hakkında da öyküler vardır.

Tindriel ismi el yazması yazılırken tek başınaymış, ama sonradan parantez içine alınıp yanına *Wendelin* sözcüğü eklenmiş. Bunlar ardaşık bir anlatının içinde Thingol (Linwë Tinto), Hithlum (Hisilómë), Melian (Tindriel, Wendelin) ve Tinúviel Lúthien hakkında yapılan ilk imalardır; ama bu imalar üzerine konuşmayı daha sonraya erteliyorum.

- 2 *Eriol* ve "demirkayalıklar" olarak yorumlanan *Angol* isimleri hakkında İsimler ekine (*Eriol* girişi) bakınız.

- 3 Babam, Eriol'un (Ælfwine) Tol Eressëa'daki konukluğu ve orada dinlediği "Kayıp Öyküler"le ilgili olarak iki "plan" ya da sinopsis oluşturmuştu. Bunlardan birisi, daha çok uzunluğundan ötürü, hâlâ mevcut olan *Öyküler*'in bir özetidir; daha sonra hazırlandığı kesin olan diğeriyse ilkinden farklıdır. Bu ikinci planda, gezgin Ælfwine diye isimlendirilmiştir, Öykü-ateşi'nde geçirilen ikinci gecede anlatılan öykü "Kapıcı Evromond"a aittir, içeriği aynı olsa da (Tanrıların Gelişi; Dünya'nın şekillendirilişi ve Valinor'un Kuruluşu; İki Ağaç'ın Ekilişi). Ardından şu yazılmıştır (daha sonradan yapılan bir ek olarak): "Ælfwine, Meril'den *limpë* istemeye gider; kadın onu geri gönderir." Öykü-ateşi'ndeki üçüncü geceyse şöyle tanımlanır:

Kapıcı İlksel Alacakaranlık hakkında konuşmaya devam eder. Melko'nun Taşkınlıkları. Melko'nun Zincirlenişi ve Elflerin uyanışı. (Fankil'in ve nice

karanlık varlığın dünyanın içine kaçışı.) [Meril'e aittir, ama buraya yerleştirilmeli ve çok kısaltılmalı.]

Bunun yalnızca bir revizyon niyeti olduğu kesinlikle görülmektedir, ama asla yapılmamıştır. Asıl metinde şu olay dikkate değerdir ki, iki "plan"ın birincisinde de olduğu gibi, Rúmil'in evdeki fonksiyonu kapıcılıktır – ve Rúmil ismi, Evromond değil, Ainur'un Müziği'ni yeniden yazan kişi olarak uzun bir süre korunmuştur.

- 4 Metin orijinalinde şöyle yazılmıştır: "ama yüce Tanrılar katledilemez, onların çocukları ve Vali'nin düşük seviyeli maiyetinin tümü katledilebilse, ama sadece Valar'ın içinden birilerinin elleriyle."
- 5 *Vali*, *Valar*'dan yapılan bir tashihtir. Karşılaştırın, Rúmil'in sözleri (s. 87): "onlara artık biz Valar diye sesleniriz (ya da Vali, fark etmez)."

Melko'nun Zincirlenişi Üstüne Yorumlar

Bu öykü ve bir önceki arasındaki uzun ara faslında Timpinen ya da Tinfang denen figürle karşılaşırız. Bu varlık babamın düşüncelerinde yıllardan beri yaşıyordu ve onun hakkında yazılmış iki şiir vardır. Birincisinin adı *Şakıyan Tinfang*'dir; çok kısa bir şiirdir, ama üç versiyonu vardır. Babamın bir notuna bakılırsa ilki 1914 yılında Oxford'da yazılmış, "1920-23" arasında Leeds'de yeniden yazılmıştır. Sonunda biraz daha geliştirilmiş bir biçimi 1927 yılında yayınlandı, ki onu burada veriyorum.¹

Şakıyan Tinfang

Ey baykuş gibi ötüşü! Ey baykuş gibi ötüşü!
Nasıl da titretiyor flütünü!
Ey Şakıyan Tinfang'ın baykuş gibi ötüşü!

Hep tek başına dans ediyor,
Bir taşın üstüne sığıyor,

1. – "I.U.M[agazine]" diye kısaltılmış isimli bir dergide yayınlanmıştır.

Yavru bir geyik gibi uçuveriyor,
Alacakaranlıkta çayırların üstünde
Şakıyan Tinfang'dır onun adı!

İlk yıldız görüldüğünde
Ve ışığı üflendiğinde
Titreşen mavi bir alev olmak için.
Benim için çalmaz kavalını
Sizin için çalmaz kavalını
Hiçbiriniz için değildir ıslığı
Kendisi içindir onun müziği
Şakıyan Tinfang'ın ezgileri!

En eski versiyonda Tinfang'ın bir "leprawn" olduğu söylenir ve Gnomca sözlüğünün ilk dönemlerindeyse o bir "fay" dir.

İkinci şiirin ismi *Eski Tepelerin Üzerinden ve Çok Uzaklara*. Beş ayrı metin olarak bulunur ve bunların en eskisi, (aynı anlama gelen) Eski İngilizce bir başlık taşır: *Jeond fyrne beorgas J heonan feor*. Babamın yazdığı bir not, şiirin Staffordshire, Brocton Camp'da 1915 Aralığı ile 1916 Şubatı arasında yazıldığını belirtir ve 1927'de Oxford'da yeniden yazılmıştır. Aşağıda verdiğim son versiyon, üslup bakımından eski versiyonlardan ayrıntılarına bakılırsa farklılıklar taşımaktadır ve birkaç ilginç değişikliği de dipnot olarak belirtiyorum.

Eski Tepelerin Üzerinden ve Çok Uzaklara

Eskidendi ve sessiz bir Haziran gecesiydi,
Birkaç taneydi yıldızlar ve uzaklardaydı ay,
Salmışlardı kendilerini uykulu ağaçlar ve sessizce sürünüyor
Onlar hâlâ uyurken altlarında uyanmış olan gölgeler.

1-2 'Haziranın çok sakin akşamlarından biriydi –

Ve yıldızların çok parlak olduğunu düşünüyordum –

Karşılaştırım s. 139'daki özet metin: "Noldoli der ki eğer Şakıyan Tinfang çalarsa onlar [yıldızlar] çok daha erken doğarlardı".

- Sinsice yürüyerek yavaşça yanaştım pencereye 5
 Beyaz ve dokunulmamış yatağımdan ayrılarak;
 Ayrıksı ve tuhaf bir şeyler, almıştı aklımı başımdan,
 Göl kıyılarındaki çiçeklerin kokusu gibiydi
 Elfyurdunda ve yıldızların aydınlattığı yağmurlarda yetişen
 Kırpışan ve çakıp duran, camlarına kadar gelen 10
 Benim yüksek kafesli penceremin. Yoksa bir ses miydi?
 Gözlerim etrafta dinledim ve şaşırdım.
 Çünkü uzaklardan süzülerek gelen bir ses vardı
 Büyüleyici bir tatlılıkta, bir berrak, bir uzakta,
 Kamışlı bir gölün içindeki bir yıldız kadar berrak, 15
 Yabani otların üstündeki çiy ısıltısı kadar belirsiz,
- Sonra pencereyi bırakıp çağırışı izledim
 Gıcırdayan merdivenlerden inip koridoru geçtim
 Kapıdan dışarı çıktım, uzun, gri bir kapıdan,
 Çayırılığa doğru ve uzağa, uzağa! 20
- Şakıyan Tinfang'dı orada dans eden,
 Flütünü çalan ve başını arkaya atıp ak saçlarını silken,
 Bir kış ayının altında buz tutmuş gibi parlayana dek;
 Ve çevresindeydi yıldızlar, kırpışıyorlardı onun ezgisiyle
 Kıvılcımlar gibi masmavi titreşiyorlardı, hafif bir sis içinde, 25
 O ne zaman çalsa titreşip salınırlardı daima.
- 8 göl kıyılarındaki] perilerin gölünün
 9 Elfyurdu] son versiyonda, metnin üzerinde "Periülkesi"nin yerine yapılan bir tashih.
 24 Yıldızlar çıkana dek, sanki hemen çıkıverirlerdi.
 Karşılaştırın: 2. dizedeki not.
 25-6 O çıkıp çaldığında, daima çıkarlardı,
 Ve o kaldığı sürece masmavi ışıldarlardı,
 Karşılaştırın s. 140: "parıldayıp mavileşen yıldızların ve kocaman bir ayın altında yeni-
 den çalacaktır."

Ayaklarım küçücük bir ses çıkarıverdi
Onun etrafını kuşatan parlak beyaz çakıllarda,
Çizdi ayakları bir kum halkası orada,
Titreşip parıldayan elinde beyazdı parmakları. 30
Bir yıldızın göz kırpması süresinde sıçrayıp gidiverdi
Sallanan başlığı ve ışıldayan saçlarıyla;
Sağ tarafından atmıştı flütünü sırtına,
Asılıydı orada flüt, gümüş ve siyah bir kurdeleyle.

İnce, küçük bedeni, bir gölge kadar zarıfça geçiverdi 35
Kayıp gitti kamışların arasına, açıklıktaki bir sis gibi;
İncecik berrak bir kahkaha attı ve üfledi incecik bir nota,
Çırparken gölgeli paltosunu gölgelerin içinde.
Ah! terliklerinin ucu bükülmüş ve kıvrıktı,
Ama dünyanın uzaklarına giden bir rüzgâr gibiydi dansı. 40

Gitmişti, çıplak ve ıssızdı vadi
Dikilip bakakalmıştım orada tek başıma.
Sonra aniden çayırılığın ötesinde bir yerlerden,
Titreşen gölcüğün yanındaki kamışların gerilerinden,
Yosunların yoğun olduğu uzaktaki küçük bir koruluktan 45
Duyuldu hızla titreşen birkaç küçük nota daha.

Sıçrayıp aştım derenin üstünden ve hızla geçtim açıklığı,
Şakıyan Tinfang'dı çünkü orada çalan;
Onun alacakaranlık flütünün ötüşünü izlemeliydim
Kamışların, sazların üstünden, dalların altından, köklerin üstünden 50
Ve üstünden gölgeli yerlerin, arasından hışırdayan otların
Eski elf geçkinleri kadar homurdanıp dikkatsiz davranarak
Eski tepelerin üzerinden ve çok uzaklara
Elf halkının arplarını yumuşakça çaldıkları yere.

Melko'nun Zincirlenişi öyküsünün ilk bölümü, daha sonraki versiyonlara göre büyük farklılıklar taşımaktadır. *Silmarillion*'da anlatıldığına göre (s. 43-5) Valar'ın Almaren Adası'ndaki konuklukları sırasında, İki Lamba'nın ışığı altında, "Yavanna'nın ektiği tohumlar hızla tomurcuklanıp filiz vermeye başlamış, küçüklü büyüklü bir sürü şey yetişmişti, yosunlar, otlar, koca eğreltiotları, tepelerindeki bulutlarla taçlanmış ağaçlar"; ve "hayvanlar gelip çayırlara, nehirlere ve göllere yerleşmişler ya da ormanların gölgelerinde gezinmişler". Bu Arda Baharı'ydı; ama Melkor'un gelişip Utumno'yu oluşturmamasının ardından "Yeşil olan her şey hastalanıp çürümüş, nehirler balçık ve yabancı otlarla dolmuş, bataklıklar oluşmuş, pis kokulu ve zehirli, sineklerin üreme yerleri; ormanlar kararıp tehlikelerle dolarak korkunun diyarı olmuş; hayvanlarsa boynuzlara ve fildişlerine bürünmüş canavarlara dönüşüp toprağı kana boyamışlar". Derken Lambalar yıkılmış ve "İşte Arda Baharı böylece sona ermiş" (s. 46). Valinor'un kuruluşunun ve İki Ağaç'ın yükselişinin ardından "Orta Dünya . . . yıldızların altında bir alacakaranlığa bürünmüştü" (s. 48). Valar arasında sadece Yavanna ve Oromë, arada sırada oraya dönerlerdi: "Yavanna orada gölgelerin içinde gezinirdi, kederliydi, çünkü Arda Baharı'nın büyüyüp gelişmesinin önüne geçilmişti. Yavanna, yıpranmasınlar ve aslında şimdi olması gereken uyanış zamanlarını beklesinler diye, Bahar'da doğan pek çok şeyi uykuya yatırmıştı" (s. 59). "Ama yaşayan en eski şeyler yetişmişti: denizlerde büyük yabancı otlar ve toprakta koca ağaçların gölgesi; ve karanlığa bürünmüş tepelerin vadilerinde, eski ve güçlü karanlık yaratıklar vardı" (s. 59).

Ama öte yandan, bu en eski anlatıda, Lambaların ışıldadığı zaman süresince bitkilerin büyümeye başlayışı hakkında hiçbir şey söylenmez (s. 104-5), ilk ağaçların ve otların ortaya çıkışı Lambalar'ın yıkılışının ardından Yavanna'nın büyüleri sayesinde olmuştur. Üstelik öykünün son cümlesinde, *Melko'nun zincirlendiği* o "huzurlu alacakaranlık" vaktinde "tohumlar ekilmiştir" ve "sadece ışığın gelmesini bekliyorlardı". Yani, ilk dönem öyküsünde onların büyüyüp çiçeklenişlerinin daha sonraki günışığı günlerinde olacağını yönünde bir görüşe sahip olan Yavanna tohumları karanlıkta ekmiştir;

oysa daha sonraki tüm versiyonlarda, tanrıça, karanlık günlerinde daha fazla şey ekmeyecek, onun yerine Arda Baharı'nda Lambaları'nın ışığı altında yetişmiş birçok şeyi uykuya yatıracaktır. Ama hem bu ilk dönem öyküsünde hem de *Silmarillion*'da, Yavanna'nın ışığın en sonunda Büyük Topraklar'a, Orta Dünya'ya geleceği yönünde bir öngörüsü olduğu ima edilmektedir.

Dünya'nın üstündeki havada yer alan akışkan, sıvı ışık kavramı, bir kez daha göze çarpmaktadır. Görüldüğü kadarıyla orijinal tasarıda, dünyanın alacakaranlık çağlarında denizin doğusu, hâlâ bu ışığın kalıntıları tarafından ("Eskinin titreyerek ışıldayan yağmurları artık nadiren yağıyor ve dünyanın üzerinde, soluk damarlarla . . . aydınlanan bir karanlık hüküm sürüyordu", s. 145) aydınlanıyordu ve elbette Varda'nın yıldızları tarafından, her ne kadar "Tanrılar orada daha önce havanın içinde yüzen ışığın büyük bölümünü toplamış..." (s. 145) olsalar dahi.

Canlandırılan kozmik şiddet, muhtemelen daha sonraki mitolojide anlatılan (*Silmarillion*, s. 63-5) büyük Güçler Savaşı'nın¹ habercisidir; ama bu en eski öyküde Valar'ın onu ziyaret etmesine yol açan şey Melko'nun yarattığı kargaşadır, oysa Güçler Savaşı, Orta Dünya'nın biçimini değiştirerek sonuçlanmıştır. *Silmarillion*'da dünya üzerinde yeni uyanmış olan Elfler Oromë tarafından keşfedilir ve onun anlattıkları Valar'ı Utumno üzerine bir saldırı yapmaya yöneltir.

"İlksel" hava betimlemelerinde olduğu gibi zengin ayrıntılar içeren Meril-i-Turinç'i'nin anlattığı Melko'nun yakalanışı öyküsünün, daha sonraki anlatıyla çok az ilişkisi vardır; Utumna'daki karşılaşmanın niteliği ve Valar'ın onu tuzağa düşürmek için yaptığı düzenbazlık, daha sonraki anlatıya çok yabancıdır. Ama bazı öğeler varlıklarını korumuştur: Angainor denilen zincirin (pek karakteristik olmayan bir şekilde verilen ismiyle *tilkal* adlı şaşırtıcı metal ortadan kalksa da) Aulë tarafından dövülmesi, Tulkas'ın Melko ile boğuşması, onun Mandos'da "üç çağ" boyunca hapsedilişi ve kalesinin köklerine dek yok edilememesi gibi düşünceler varlıklarını sürdürmüşlerdir. Öykü aynı zamanda, Manwë'nin merhametli ve dürüst karakterinin çok eskiden tarifi

1.- 6.45 Notu: *Silmarillion*'da anlatıldığı kadarıyla Güçler Savaşı, dünya üzerinde yeni uyanmış olan Elfleri korumak için Melkor ve Valar arasında yapılmıştır. Bu savaşın sonucunda Utumno yıkıldı ve Melkor'un Zincirlenışı gerçekleşti.

edildiğini ortaya çıkarmaktadır; ve Mandos'un nadiren konuşmasının, onun sadece Manwë emrettiği zaman hükümlerini bildirmesinin (bak s. 132) bir öngörüleşü olduğu da düşünülebilir. Bülbüllerin kökeninin Lórien'in Valinor'daki bölgesi olduğu zaten önceden anlatılmıştı.

Son olarak, bu öyküde Valar'ın yolculuğunun anlatılmasından görülebilir ki, Hisilómë (Quenya dilindeki ismi Hithlum olarak, zaman içinde herhangi bir değişime uğramaksızın varlığını korumuştur), daha sonraki Hithlum'a göre burada oldukça farklı bir bölgeydi ve Demir Dağları'nın ötesine yerleştirilmişti: *Silmarillion*'da denir ki, Demir Dağları, "kalesi Utumno'yu çevreleyip korusun diye" Melkor tarafından yükseltilmişti: "büyük bir kavisle doğudan batıya, daima soğuk toprakların sınırları üzerinde dikildiler" (s. 144). Ama aslında buradaki "Demir Dağları" daha sonraki "Gölge Dağları"na (*Ered Wethtin*) uygun düşmektedir. Gondolin'in Yıkılışı öyküsüne eşlik eden ve notlarla desteklenmiş olan bir isim listesinde *Dor Lómin* şöyle tanımlanır:

Dor Lómin ya da "Gölgeler Diyarı", Eldar tarafından *Hisilómë* (ve bunun anlamı "Gölgeli Alacakaranlıklar"dır) denilen bölgedir . . . ve onun doğusundan güneyine doğru uzanan Demir Dağlar'ın aşabilen yetersiz bir güneşin çok az görünüşü yüzünden böyle adlandırılmıştır.

Sayfa 122'deki küçük haritada gösterilen ve *f* ile belirttiğim dağ sıralarının bu dağları gösterdiği neredeyse kesindir, onların kuzeyinde yer alan ve *g* ile belirttim bölgeyse Hisilómë'dir.

El yazmaları, bu bölümdeki metni sona erdiğim noktada, hiçbir kopma olmaksızın devam etmektedir; ama o noktada mitolojik anlatının bir bölümü (Eriol'un kısa bir araya giriş cümlesiyle birlikte) sona ermekteydi ve Meril-i-Turingi'nin öyküsünün geriye kalanı bir sonraki bölümü oluşturmak-taydı. Yani sonuç olarak tek bir öyküyü ikiye bölmüş oldum.

v.

ELFLERİN GELİŞİ VE
KÔR'UN KURULUŞU

Bu başlığı defterin kapağından (oraya ayrıca "Elfler Mücevherleri nasıl yarattı" cümlesi de eklenmişti) aldım, anlatının yeni bir başlık olmaksızın devam ettiğini daha önce belirtmiştim.

Sonra Eriol konuştu: "Merhametli ve adil görünse bile, Melko'nun zincirlerinin çözülmesi bence keder verici – ama Tanrılar nasıl oldu da böyle bir şey yaptılar?"

Meril¹, konuşmasına devam etti:

"Ardından zaman geçti ve Melko'nun Mandos'un salonlarının dibine hapsedilişinin üçüncü bölümü neredeyse sonuna gelmişti. Manwë dağın zirvesine oturmuş delici gözleriyle Valinor'un ötesindeki gölgelerin içlerine bakıyor ve şahinler onun yanına uçup geri dönerek birçok büyük haberi ona taşıyorlardı, ama Varda şarkı söyleyerek Valinor'un düzlüğünü seyrediyordu. Silpion'un ışıldama vakitleriydi, aşağıdaki Valmar'ın çatıları onun ışığının altında siyah ve gümüş renklere bürünmüştü; Varda keyifliydi, ama Manwë aniden konuşarak dedi ki: 'Bak, çam ağaçlarının altında altın rengi bir pırıltı var ve dünyanın en koyu karanlıkları pıtır pıtır ayak sesleriyle dolu. Eldar geldi, Ey Taniquetil!' Varda ayağa fırladı, kollarını Kuzey'e ve Güney'e doğru uzattı, uzun saçlarının örgüleri açılmıştı, Valar'ın Şarkısı'nı haykırmaya başladı ve Ilwë onun sesinin güzelliğiyle doldu.

Sonra Valmar'a indi ve Aulë'nin evine gitti; Aulë, Lorien için gümüş tekneler yapıyordu. Yanında Telimpë'nin² aydınlığıyla dolu bir kap duruyor ve zanaatkârlığı sırasında onu ustaca kullanıyordu, ama Varda gidip onun önünde dikildi ve dedi ki: 'Eldar geldi!' Aulë elinden çekicini düşürürken şöyle dedi: 'Demek Ilúvatar onları sonunda gönderdi' ve elinden düşerek yerdeki gümüş külçelerinin bir bölümüne çarpan çekicin büyümlü darbesi gümüş kıvılcımlar doğurdu ve bu kıvılcımlar penceresinden dışarı çakarak gökyüzüne doğru gittiler. Bunu gören Varda, kabın içindeki aydınlıktan biraz aldı ve daha kararlı bir

hale gelmesi için onu erimiş gümüşle karıştırdı, hız kanatlarını açarak yükseldi ve yıldızları gökkubbenin çevresine bol bol yerleştirdi, böylece gökyüzü harikulade bir biçimde güzelleşti, görkemi ikiye katlandı; onun yarattığı bu yıldızlar, daha sonra bir uyutma gücüne sahip olacaklardı, çünkü onların gövdelerindeki gümüş Lórien'in hazinesinden alınmıştı ve ışıltılarının kaynağı uzun zamandır Lórien'in bahçelerinde olan Telimpë'den geliyordu.

Bazıları der ki, Yedi Yıldız, Varda tarafından Eldar'ın gelişini anmak için gökyüzüne o zamanlar yerleştirilmiştir ve batıda, dünyanın en ucunda yanan Morwinyon, büyük bir acele içinde Valinor'a geri dönen Varda tarafından düşürülmüştür. Morwinyon'un ve onun güzelliğinin gerçek başlangıç öyküsü böyledir, ama yine de Yedi Yıldız, Varda tarafından yerleştirilmemiştir, onlar aslında Aulë'nin demirci ocağından çıkan kıvılcımlardı ve onların kadim gökyüzündeki ışıltıları Varda'yı onlara rakipler yaratmaya zorlamıştı; ancak bunu asla başaramadı.

Varda bu büyük işiyle uğraşırken, Oromë düzlük boyunca atını dörtmela kaldırmış geliyordu, dizginlerini çekti ve Valmar'da yaşayan herkesin onu duyabileceği kadar güçlü bir sesle haykırdı: '*Tulielto! Tulielto!* Geldiler – geldiler!' Sonra İki Ağaç'ın arasında durdu, borusunu üfledi ve Valmar'ın kapıları açıldı, Vali toplulukları düzlüğe doğru ilerlediler, çünkü harika şeylerin dünyaya geldikleri hakkında ki haberleri duyacaklarını tahmin ediyorlardı. Oromë konuştu: 'Büyük Topraklar'daki ormanlara bakın, hatta onun en orta bölgesi olan ve çam ormanlarının durmaksızın mırıldandığı Palisor bile tuhaf bir gürültüyle dolu. Orada geziniyordum ve birden! sanki en son yıldızların altında bir halk erkenden kalkmış gibiydi. Uzaklardaki ağaçların arasında bir canlılık vardı, sözcükler aniden söyleniyor, ayaklar sağa sola koşuyordu. Sonra dedim ki, annem Palúrien'in gizlice yaptığı bu iş de nedir ve onu bulup sordum, beni şöyle yanıtladı: "Bu benim işim değil, bu, çok daha yüce birisinin elinden çıkmış. Ilúvatar

sonunda çocuklarını uyandırdı – hemen yurdumuz Valinor'a git ve Tanrılara Eldarın gerçekten geldiğini anlat!" '

Bunun üzerine Valinor halkı hep bir ağızdan haykırdı: '*I-Eldar tulier* – Eldar geldi' – ve o an gelene kadar Tanrılar aslında neşelerinin bir eksiklik içerdiğini ya da onun tamamlanması için büyük bir açlık içinde beklediklerini bilmiyorlardı, ama şimdi kendi çocukları olmaksızın dünyanın yalnızlıkla kuşatılmış bomboş bir yer olduğunu biliyorlardı.

Şimdi bir kez daha divan kuruldu ve Manwë İki Ağaç'ın ortasında Tanrıların huzurunda oturdu – Ağaçlar ışıklarını saçmaya başlayalı dört çağ geçmişti. Vali'nin her biri oradaydı, Vailimo Ulmo bile Dış Denizler'den çıkıp hızla oraya gelmişti, yüzü istekli ve mutluydu.

O gün Manwë, verdiği hükmün zamanı dolmadan önce Melko'nun üzerindeki Angaino'yu çözmüştü, ama *tilkal*'dan yapılmış kelepçe ve prangalar çözülmemişti, onları hâlâ el ve ayak bileklerinde taşıyordu. Büyük sevinç, Tanrıların öngörülerini bile köreltmişti. Oraya en son gelen, Palisor'dan hızla yola çıkan Yavanna Palúrien'di ve Valar Eldar hakkında tartışmaya başladı; saygılı bir neşeye sahip ve mutluymuş taklidi yapan Melko, Tulkas'ın ayaklarının dibinde oturuyordu. En sonunda Tanrılar, yeni doğan Eldar'ın bir kısmının Valinor'a davet edilmesine karar verdiler, böylece Manwë ve onun halkıyla konuşacak, dünyaya nasıl geldiklerini ve içlerinde uyanmış olan arzuları anlatacaklardı.

Hızının büyüklüğü yüzünden ayaklarının çakışı görülemeyen Nornorë, Manwë'nin elçiliğini üstlenerek Valinor'dan fırlayıp çıktı, hiç durmadan toprağı ve denizi aşarak Palisor'a gitti. Orada yamaçları çamlarla kaplı derin bir vadi buldu; vadinin zemininde geniş bir gölcük ve üzerinde Varda'nın yıldızlarının görüldüğü bir alacakaranlık vardı. Orası Oromë'nin Eldar'ın uyanışını duyduğu yerdi ve bütün şarkılar orayı Koivië-nëni ya da Uyanış Suları diye isimlendirecekti.

Şimdi o vadinin bütün yamaçları ve gölün çıplak çevresi, hatta

ötedeki tepelerin engebeli yamaçları bile hayranlık içinde yıldızları seyreden bir kalabalıkla doluydu, bazıları çok güzel olan sesleriyle şarkılar söylemeye başlamışlardı bile. Nornorë, bir tepenin üzerinde dikildi, bu halkın güzelliği yüzünden şaşkıncı, kendisi bir Vala olduğu için karşısındakiler şaşırtıcı bir küçüklük ve narinlikte görünüyordu, yüzleri istekli ve merhametliydi. Sonra Valar'ın yüce sesiyle konuştu ve tüm o ışıldayan yüzler onun sesine doğru döndü.

'Dinleyin, Ey Eldalië, alacakaranlık çağı boyunca özlenen ve huzur çağları boyunca aranan halk, ben Tanrıların Efendisi Súlmo Manwë adına geldim, o, siz Ilúvatar'ın Çocukları için Taniquetil'in üzerinde huzur ve bilgelik içinde yaşıyor, söyleyeceklerim size söylemem için onun tarafından ağzıma yerleştirilen sözlerdir: Şimdi sizin aranızdan birkaç kişi benimle birlikte gelsin – çünkü ben Valar'ın habercisi Nornorë değil miyim – Valinor'a girsin ve onunla konuşsun, ki böylece o da sizin doğuşunuzu ve bütün arzularınızı öğrenebilsin.'

Koivië sularının etrafında büyük bir hareketlilik ve şaşkınlık yaşandı, sonra Eldar arasından Nornorë ile birlikte gitmeye cesaret eden üç kişi öne çıktı ve o da bunları Valinor'a taşıdı; Kôr Elfleri olarak isimleri Isil Inwë, Turondo'nun babası olan Finwë Nólemë ve Tinúviel'in babası olan Tinwë Linto'ydu – ama Noldoli halkı onları Inwithiel, Golfingweg ve Tinwelint olarak anar. Zaman içinde Eldar'ın en yüceleri olacaktı ve Isil'i izleyenler Teleri'ydi, ama onun akrabaları ve soyundan gelenler kraliyet soyu olan Inwir'dir ki ben de o kanı taşıyorum. Nolemë, Noldoli'nin efendisiydi ve onun oğlu Turondo (ya da onların deyişiyle Turgon) hakkında büyük öyküler anlatılır, ama Tinwë³ halkının arasında çok fazla yaşamadı, yine de denir ki etrafa saçılmış durumdaki Hisilómë Elfleri'nin efendisi olarak yaşayacak ve çok çok uzun bir zaman önce Lórien'in sakin bahçelerinden gelen bir ruh olan karısı Wendelin ile birlikte alacakaranlık bölgelerinde dans edeceklerdi; bununla birlikte bütün Eldar'ın en yücesi Isil Inwë'dir ve halk onun kudretli adına bugün dahi saygı gösterir.

Dinle, Nornorë tarafından getirilen üç Elf şimdi Tanrılarının huzuruna çıkmışlardı, tam da ışıkların değişim zamanıydı, Silpion soluyor ve Laurelin en büyük görkemine ulaşıyordu, hatta Silmo gümüş kabını diğer Ağaç'ın köklerinin etrafına boşaltmıştı. Elfler, ışığın ihtişamı yüzünden tamamen şaşkın ve büyülenmiş haldeydiler, çünkü onların gözleri sadece alacakaranlığı biliyordu ve Varda'nın yıldızlarından daha parlak hiçbir şey görmemişlerdi, divanda toplanmış Tanrılarının güzelliği ve ihtişamı onları huşuyla doldurmuştu, düzlüğün uzaklarında alev alev yanan Valmar'ın çatıları onları ürpertiyordu ve saygıyla eğildiler – Manwë onlara dedi ki: 'Kalkın, Ey Ilúvatar'ın Çocukları, çünkü Tanrılar sizin gelişinizle çok mutlu! Bize nasıl geldiğinizi, dünyayı nasıl bulduğunuzu, onun ilk ürünleri olan sizler için dünyanın nasıl görüldüğünü ve sizi hangi arzularla doldurduğunu anlatın.'

Yanıtlayan Nólemë oldu ve dedi ki: 'Dinle! Ey en kudretli olan, biz aslında sadece geldik! Öyle görünüyor ki ben engin düşleri çoktan tamamen unutulmuş olan uçsuz bucaksız ebedi bir uykudan uyan-dım.' Bunlara ilaveten Tinwë şöyle dedi, yüreği ona kendisinin uçsuz bucaksız yerlerden yeni geldiğini, ama yine de yürüdüğü karanlık ve tuhaf patikaları hatırlayamadığını söylüyordu; son konuşan diğerleri konuşurken Laurelin'i seyreden Inwë'ydi ve dedi ki: "Nereden ve hangi yollarla geldiğimi ya da nereye gideceğimi bilmiyorum, içinde bulunduğumuz bu dünya benim için sadece kocaman ve harika bir yer, düşünüyorum da dünyayı bütünüyle seviyorum, bununla birlikte dünya beni ışığı duyduğum bir arzuyla dolduruyor.'

Manwë gördü ki Ilúvatar, Eldar'ın kafalarından onların gelişle-riyle ilgili bütün bilgiyi silip atmıştı ve bu Tanrılarının keşfedemediği bir şeydi; derin bir şaşkınlıkla doldu; ama konuşmalara kulak veren Yavanna'nın soluğu, ışığa duyduğu arzuyu söyleyen Inwë'nin sözleri-nin saplanmasıyla kesilmişti. Sonra başını kaldırıp Laurelin'e baktı ve yüreğinden Valmar'ın zengin meyve bahçeleri geçti, yanında oturup

Eldar'ın narin zerafetini seyreden Tuivána'ya fısıldadı; sonra ikisi birden Manwë'ye dediler ki: 'Bak! Dünya ve onun karanlığı, onları sadece Ilúvatar'ın yüreğinin ve düşüncelerinin kavrayabildiği böylesine narin yaratıklar için uygun değil. Çam ormanları ve çalılıklar güzel, ama onlar elf olmayan ruhlarla dolu, etrafta Mandos'un çocukları geziniyor ve Melko'nun hizmetkârları tuhaf yerlerde pusuya yatmış durumda – ve bizler de bu tatlı halkı görmekten mahrum olmak istemiyoruz. Onların uzaklardaki kahkahaları Palisor'dan süzülerek kulaklarımıza geliyor ve biz de bu kahkahaların Valmar'daki saraylarımızda, keyif verici yerlerde daima yankılandığını duymak istiyoruz. Haydi, Eldar bizim aramıza yerleşsin ve neşe kuyumuz yeni kaynaklarla dolsun ki böylece kurumasın.'

Ardından, en çok da Palúrien ve Vána'nın konuşması yüzünden Tanrıların arasında bir kargaşa doğdu; Makar, Valinor'un Valar için kurulduğunu söyledi – 've burası zaten erkeklerin yaşadığı bir yer olmaktan çok nazik hanımların gül bahçesi haline gelmedi mi. Bu yüzden mi burayı dünyanın çocuklarıyla doldurmayı arzuluyorsunuz?' Bu konuda Meássë de onu destekledi, Mandos ve Fui de diğer her şeye karşı oldukları gibi Eldar'a karşı da soğuk davranıyorlardı; ama yine de Varda ateşli bir şekilde Yavanna ve Tuivána'yı destekledi, aslında tüm Valinor halkı arasında Eldar'a karşı en çok sevgi duyan oydu; Aulë, Lórien, Oromë, Nessa ve Ulmo da arzularının Eldar'a gelip Tanrıların arasında yaşamalarının bildirilmesi olduğunu oldukça kudretli bir şekilde gösterdiler. İşte bu yüzden, her ne kadar Ossë – Ulmo'ya karşı sürekli olarak hissettiği içten içe yanan kıskançlık ve isyan yüzünden – dikkatli bir şekilde buna karşı konuşsa da divanın düşüncesi Eldar'ın davet edilmesi yönündeydi ve Tanrılar Manwë'nin yargısını beklediler. Bak, hatta Melko bile oradaki çoğunluğun onun hain düşüncesini dile getirmesini ima ettiğini anlamıştı ve her şeye rağmen o günden sonra Valar'a hep iftira atacaktı, dedi ki onların güzelliğini kıskanıp imrenmekten kurtulmak için Eldar'ı davet etmeliydiler. Ki

böylece daha sonradan sık sık Noldoli halkının arasına giderek onların hareketsiz kalamama duygularını canlandıracak ve Elflerin özgürlüğü hakkında konuşabilecekleri.

Aslında Tanrılar öbür türlü karar verselerdi dünya şimdi daha güzel bir yer ve Elfler de daha mutlu bir halk olacaktı belki de, ama eskiden yaptıkları gibi bir görkem bilgi ve güzelliğe asla ulaşamayacaklardı, yine de en azından Melko'nun öğütlerinin hiçbiri onların yararına değildi.

Söylenen her şeye kulak veren Manwë artık kararını veriyordu ve mutluydu, çünkü aslında onun yüreği de Eldar'ın alacakaranlık içindeki dünyadan alınıp Valinor'un ışığına getirilmesini istiyordu. Üç Eldar'a döndü ve dedi ki: 'Şimdi akrabalarınızın yanına dönün, Nornorë sizi oraya, Palisor'daki Koivië-néni'ye kadar hızla götürecektir. Bakın, bu Súlumo Manwë'nin sözüdür ve Valar'ın arzusunun sesidir ki Eldalië halkı, Ilúvatar'ın Çocukları, Valinor'a doğru yola çıksın ve orada Laurelin'in ihtişamının, Silpion'un parlaklığının içine yerleşsin, Tanrılarının mutluluğunu bilsin. Onlara olağanüstü güzellikte bir yerleşim yeri sağlanacak ve onun kurulmasına Tanrılar yardım edecektir.'

Şöyle yanıtladı Inwë: 'Davetinize gerçekten çok sevindik ve Eldalië arasında zaten yıldızların güzelliğini özlemiş olanların gözleri Valinor'un kutsanmış ışığıyla bayram edinceye kadar burada yaşayacak ya da dinlenecektir!' Bunun ardından Nornorë, Koivië-néni'nin çıplak kıyılarına dönmek için bu Elfere yol gösterdi ve orada büyük bir kaya parçasının üzerine çıkan Inwë, Ilúvatar'ın ilk kez dünya üzerinde uyardığı Eldalië kalabalıklarına karşı bir elçi olarak konuştu, onun söylediklerini duyan herkes Tanrılarının yüzlerini görebilmek arzusuyla doldu.

Nornorë geri döndüğünde Valar'a Elflerin gerçekten de geldiğini, Ilúvatar'ın Yeryüzü'nün üzerine daha şimdiden büyük bir kalabalığı yerleştirmiş olduğunu anlattı ve Tanrılar kudretli bir hazırlığa girişti. Bak, Aulë aletlerini ve malzemelerini topladı, Yavanna ile Tuivána onlara bir yurt ve yerleşme yeri bulmak için düzlüğün etrafında

gezindiler, dağların eteklerine ve Gölgele Denizler'in çıplak kıyılarına kadar gittiler; ama Oromë doğrudan doğruya Valinor'dan çıkıp bütün karanlık açıklarını bildiği, bütün loş patikalarından geçtiği ormanların içlerine daldı, çünkü Palisor'dan yola çıkan Eldar topluluklarına batıya, Büyük Deniz'in kıyılarına gelene kadar olan bütün o geniş topraklar boyunca rehberlik yapmayı amaçlamıştı.

Ulmo, bu karanlık kıylara kadar geldi ve o en kadim günlerde bu ışıksız denizin, Melko'nun kargaşa yaratan gazabının yaralarını hâlâ taşıyan o kayalık kıyıların üstündeki kükreysi tuhaftı. Falman-Osse, Ulmo'yu Büyük Denizler'de gördüğüne pek sevinmemişti, çünkü Ulmo, Ringil ve Helkar kızgın lambalarının altında eridiği zaman suların yükselişi sırasında Tanrıları koruyan ve Ossë'nin onları Arvalin'e götürdüğü o adayı elinden almıştı. Tanrıların dünyaya yeni gelen yabancılar olduğu o günlerden bu yana nice çağlar geçmişti ve bütün bu süre boyunca o ada Gölgele Denizler'de belirsiz bir şekilde yüzüp durmuştu, derinlere yaptığı yolculukları sırasında Ossë'nin kumsalına çıkışları dışında ıssızdı; ama şimdi Ulmo gizli adasını almış ve onu tam ortasında balinaların en kadimi ve en büyüğü olan Uin'in bulunduğu en büyük balıklardan oluşan bir topluluğa koşumlayarak bağlamıştı; Ulmo onlara tüm güçlerini ortaya koymalarını emretmişti ve onlar da adayı görkemli bir şekilde sürükleyerek Büyük Topraklar'ın kıyılarına getirmişlerdi, hatta Demir Dağlar'ın kuzeyindeki Hisilómë sahiline, Güneş ilk kez yükseldiğinde en koyu gölgelerin gerilediği o sahile kadar.

Şimdi Ulmo orada dikiliyordu ve ormanların içinde, o sessiz günlerde deniz köpüklerine doğru ilerleyen bir parıltı vardı ve bak! ormanın içinde hışırtılar çıkaran Teleri'nin ayak seslerini duydu, başlarında Oromë'nin üzengisinin yanında yürüyen Inwë vardı. Oromë'nin yeteneklerine ve gücüne rağmen gölge diyarı Hisilómë boyunca yürüyüşleri acı vericiydi. Aslında Valinor'un neşesinin onların anılarını yıkayıp belirsizleştirmesinin çok uzun zamanlar sonrasında

bile Elfler hâlâ bu yürüyüş hakkında kederli şarkılar söyleyecek, halklarından nicesinin bu eski ormanların içinde nasıl kaybolduğunu ve onların hâlâ oralarda üzüntü içinde dolanıp durduklarını söyleyen öyküler anlatacaklardı. Onlar çok uzun zamanlar sonra, İnsanlar Melkor tarafından Hisilómë'ye kapatıldığı zamanlarda bile hâlâ oralardaydılar ve İnsanların çok uzaklarda Yeryüzü'nün daha aydınlık yerlerinde gezindikleri zamanlarda bile hâlâ orada dans ediyorlardı. İnsanlar Hisilómë'yi Aryador diye isimlendirmişti, Kayıp Elfler'e de Gölge Halkı diyor ve onlardan korkuyorlardı.

Her şeye rağmen geniş Teleri topluluklarının büyük bölümü artık kumsallara ulaşmıştı ve oradan Ulmo'nun getirdiği adanın üzerine geçtiler. Ulmo, onlara diğer akrabalarını beklememelerini öğütledi, başlangıçta bunu kabul etmediler ve bu düşünce yüzünden gözyaşları döktüler, ama sonunda razı oldular ve hemen en yüksek hızda Gölge Denizler'in ötelere götürüldüler, Arvalin'in geniş koyuna ve Valinor kıyılarına kadar. Orada, tepelerin arasındaki bir açıklıktan ışıltıya ağaçların belirsiz güzelliği onların yüreklerini büyüledi, ama yine de geriye dönüp aştıkları bütün o suların ötesine baktılar, çünkü diğer akrabalarının nerede olduklarını bilmiyorlardı ve Valinor'un sevimliliği bile onları özlemelerini engelleyemiyordu.

Sonra Ulmo onları kıyıda sessizlik ve şaşkınlık içinde bıraktı, büyük ada-aracını sürükleyerek geriye Hisilómë kayalıklarına döndü, dinle, Laurelin'in uzaktaki ışıltısıyla ısınan batı ucundaki Peri Koyu'nun üzerinde yeni ve daha narin ağaçlar büyümeye başlamıştı, yamaçlarındaki bitkilerin yeşilliği görülebiliyordu.

Şimdi Ossë başını öfke içinde dalgaların arasından çıkardı, Elflerin denizin üstünden taşınması konusunda yardımı istenmediği için kendisinin küçümsendiğini düşünüyordu, üstelik adası kendisine sorulmaksızın elinden alınmıştı. Ulmo'nun dümen suyunu izleyerek hızla onun peşinden gidiyordu, ama yine de çok gerilerde kalmıştı, çünkü Ulmo Valar'ın kudretini Uin'in ve diğer balinaların

içine yerleştirmişti. Noldoli halkı daha şimdiden orada, kayalıkların üzerinde beklemeye başlamıştı bile, büyük bir keder içindeydiler, çünkü karanlığın içinde terk edildiklerini düşünüyorlardı ve kendilerini Teleri'nin arkasından büyük zorluklarla oraya kadar getiren Nólme Finwë de onlarla birlikteydi, onları yüreklendiriyordu. Yolculukları tamamen sıkıntılarla doluydu, çünkü dünya genişti ve çok uzaklardaki Palisor'dan gelirken neredeyse onun yarısını aşmışlardı, o günlerde ne güneşin ışıldayışı ne de ayın parıldayışı vardı ve oralarda ne Elflerin ne de İnsanların açtığı patikalar vardı. Teleri'nin önünde at binen Oromë, yürüyüş sırasında onların çok önündeydi ve şimdi de toprakların içlerine doğru geri dönmüştü. Solosimpi halkı, orada çok arkalarında uzanan derin ormanlarda yanlış yollara sapmıştı ve Oromë'nin borusu kıyıda bekleyenlerin kulaklarına çok belirsiz bir şekilde geliyordu, yani Vala onları Hisilómë'nin karanlık vadilerinin tepelerinde ve derinliklerinde arıyordu.

Bu yüzden şimdi kıyıya gelmiş olan Ulmo, Noldoli'yi hızla Valinor kıyılarına götürmeyi düşündü ve Oromë diğerlerini kıyıya doğru yönelttiğinde bir kez daha geri dönecekti. Böyle yaptı ve Falman öfkeden köpürerek ikinci taşımayı uzaktan izledi, ama Lindeloksë'nin uzaklardaki yanışı yüzünden aydınlığın yaz sonu öğleden sonralarına benzediği o kıyıların üzerindeki Teleri ve Noldoli'nin neşesi çok büyüktü. Şimdi onları bir süre orada bırakıp sana Ossë'nin öfkesi yüzünden Solosimpi'nin başına gelen tuhaf şeyleri ve Tol Eressëa'nın üzerine yapılan ilk yerleşimi anlatacağım.

O eski karanlığın içinde onların üstüne bir korku çökmüştü ve Wendelin adlı perinin belirsiz müziği yüzünden akılları çelinmişti, diğer öykülerin başka bir yerde çok daha dolu bir şekilde anlatacağı gibi liderleri Tinwë Linto kaybolmuştu ve uzun süredir onu arıyorlardı, ama bu boşunaydı ve o bir daha asla aralarına dönmeyecekti.⁴ Bu yüzden Oromë'nin borusunun ormanda çınlayışını duyduklarında sevinçleri çok büyüktü ve hemen onun sesine doğru toplanışları onları

kayalıklara yöneltti ve güneşsiz denizin uğultusunu duydular. Uzun bir süre boyunca orada beklediler, çünkü Ossë Ulmo'nun dönüş yolunun üzerine fırtınalar ve gölgeler saçmıştı, böylece o da dolambaçlı yollardan ilerlemiş ve büyük balığı dönüş yolculuğu sırasında yavaşlamıştı; yine de en sonunda onlar da adaya çıktılar ve Valinor'a doğru götürüldüler; Tinwë'nin yerine Ellu diye biri seçtiler ve o andan sonra o, daima Solosimpi'nin Efendisi diye isimlendirildi.⁵

Dinle, gidecekleri yolun daha yarısını aşmamışlardı, Alacakaranlık Adaları hâlâ çok uzaklarında yüzüyordu, Ossë ve Ónen Büyük Deniz'in batıdaki sularında, Gölgesi Denizler'in sislerine ulaşmalarının hemen öncesinde onların yollarını kesti. Ossë, kocaman eliyle adayı tuttu ve Uin bütün o büyük gücüne rağmen adayı zar zor ilerletebiliyordu, yüzme ve suyun içindeki bedensel güç gerektiren işlerin yapılmasında hiçbir Valar, hatta Ulmo'nun kendisi bile Ossë'yle yarışamazdı, Ulmo aslında yakınlarda değildi, o çok ilerilerde Ossë'nin topladığı karanlığın içinde yüce yetenekleriyle adaya kılavuzluk yapıyor, kabuktan yapılmış borularını kullanarak yaptığı müzikle onu ileriye doğru yöneltiyordu. Onun dönmesinden önce Ossë, Ónen'in yardımıyla adayı bir kıyıya sürükledi ve o karanlık günlerde zaten yetişip büyümüş ve yüzyıllar boyunca derin denizdeki evinin sütunlarını hayal edilemez bir şekilde yavaşça çevrelemiş olan meşin gibi otlar ve poliplerden yaptığı devasa ipleri kullanarak adanın orada denizin dibine demirlemesini sağladı. Ulmo'nun balinaları tüm güçleriyle ilerlemeye yüreklendirir ve kendisi de bütün tanrısal gücüyle onlara yardım ederken Ossë yaptıklarına ilave olarak, Melko'nun kadim gazabının denizin dibine dağıttığı kayaları ve kocaman taş parçalarını oraya devasa boyutlardaki toplayıp yığıdı, onlarla adanın altına bir sütun inşa etti.

Ulmo'nun borusu ve Uin'in kuyruğunun öfkeyle denize vuran ölçülemez darbeleri boşunaydı, çünkü Ossë oraya artık her türden derin deniz yaratıklarını getirmiş, kendisine bir ev, taş gibi deniz kabuklarından bir mekân inşa etmişti; ve şunları da adanın temelinin etrafına

ekti: her türden mercanlar, kabuklu yaratıklar, taş gibi süngerler. Her şeye rağmen çok büyük bir çekişme sürüp gitti, ta ki sonunda Ulmo öfke ve ümitsizlik içinde Valmar'a dönene kadar. Orada diğer Vala'ları, Solosimpi'yi oraya getiremeyebileceği konusunda uyardı, çünkü ada dünyanın en yalnız sularında büyük bir hızla kök salmıştı.

O ada hâlâ orada durmaktadır – aslında sen onu biliyorsun, çünkü o "Yalnız Ada" diye anılır – onun kayalıklarından fersahlar boyunca yelken açılrsa da hiçbir toprak görülemez, çünkü loş Batı'sının derinlerinde Gölgeci Denizler'in bağrındaki Alacakaranlık Adaları vardır ve Doğu'da gerisinde Büyü Adaları uzanır.

Sonra Tanrılar, Elflere bir yerleşim alanı inşa etmelerini söylediler ve Aulë'de onlara bu konuda yardım etti, ama Ulmo Yalnız Ada'ya geri döndü, ne görsün!, ada artık deniz zeminindeki bir sütunun üzerinde duruyordu, Ossë onun etrafında köpüklü işlerle uğraşarak dolaşüyor ve egemenliğindeki bütün dağılmış adalarını hızla okyanus yatağına demirlemeye çalışıyordu. Solosimpi'lerin Yalnız Ada üzerine ilk yerleşimleri işte böyle kurulmuştu, diğerlerinin dilleri ve âdetleriyle o halkın arasındaki derin ayrılık da başlıyordu; çünkü bil ki, geçmişte yapılmış bütün bu büyük işler, artık küçük bir öykü haline gelmiş olsa da çok kısa bir süre içinde ve kolayca başarılmamış, Adaların bağlanması ve Gemilerin yapılışı arasında geçen süre içinde nice insan nesli doğup ölmüştür.

Onların yerleştiği bu ada görkemli Valinor Ağaçları'nın ısıtılmasını iki kere yakalayabilmişti, bu yüzden de bu yüce ışığın görülemediği dünyanın diğer tüm bölgeleriyle karşılaştırıldığında zaten daha güzel ve daha verimliydi, sevimli bitkiler ve çimenlerle çok daha doluydu; aslında Solosimpi halkı, orada huş ağaçlarının çoktan yetişmiş olduğunu söyler, nice sazlıklar ve batı yamaçlarının üzerine yayılmış çayırlar vardı. Orada birçok mağara da vardı, siyah ve mor kayalıkların eteklerinde ak kumsalların oluşturduğu bir kıyı şeriti uzanırdı ve işte oraları en eski günlerinde bile Solosimpi'nin yerleştiği yerlerdi.

Ulmo, orada denize doğru uzanan bir burnun üstüne oturur, onlarla rahatlatıcı ve en derin bilgeliğe sahip sözcüklerle konuşurdu; onlara bütün deniz ilmini anlattı ve onlar da söylediklerine kulak verdiler; onlara müziği öğretti ve onlar da deniz kabuklarından incecik kavallar yaptılar. Ossë'nin yaptıkları yüzünden orasının, Tol Eressëa'nın korunaklı koylarının ve ak kumsallarının her tarafına muhteşem deniz kabuklarının serpilmişti; Solosimpi halkı daha çok mağaraların içlerine yerleştiler, oraları bu deniz hazineleriyle süslediler ve onların arzulu kavallarının sesleri, rüzgârların sürükleyişi yüzünden çok uzaklardan bile bütün gün boyunca hafifçe duyulabilirdi.

Sonra Falman-Ossë'nin yüreği onlar için eridi ve onları salmak istedi, ama krallığının tam ortasına yerleşen onların güzelliği yüzünden yeni bir sevinç ve gurur duyuyordu, onların kavalları kulağına sonsuz bir keyif veriyordu, Uinen⁶, Oarni ve dalgaların bütün ruhları onlara bağlanmışlardı.

İşte böylece Solosimpi halkı dalgaların kıyısında dans ediyor, denize ve kayalık kıyıları duydukları sevgi yüreklerinin içlerine kadar giriyor, ama yine de uzun zaman önce Teleri ve Noldoli'nin götürüldüğü o mutlu kıylara doğru özlem içinde bakmayı da sürdürüyorlardı.

Umutlarının ve kederlerinin daha az acıtıcı olduğu bir mevsimin ardından, Teleri ve Noldoli halkı, akrabalarının o şevkatli diyara nasıl yerleştiğini, Ulmo'nun onları nasıl bakımı ve koruyuculuğu altına aldığı öğrenmişlerdi. İşte bu yüzden Tanrıların arzularını önemsediler ve kendi yurtlarını yapmaya giriştiler; Aulë onlara ilmin ve hünerlerin büyük bölümünü öğretti, Manwë de. Manwë, Teleri'yi daha çok sevmişti, onlar da ondan ve Ómar'dan öğrendikleriyle şarkı ve şiir zanaatı hakkında diğer tüm Elflerden daha çok, daha derin bilgi sahibi oldular; Noldoli ise en çok Aulë tarafından sevilmişti ve yürekleri daha fazla öğrenme arzusuyla huzursuz hale gelene kadar onun ilminin büyük bölümünü öğrenmişlerdi, ama zaman içinde bilgeliklerini ve

hüner ustalıklarını daha da geliştireceklerdi.

Dinle, orada Valinor'u koruyan dağ çemberinin içinde alçak bir yer vardı, Ağaçlar'ın ısıltısı oradan düzlüğün ötesine doğru yavaşça kayıp giderek Arvalin⁷ koyunun karanlık sularını yaldızlarla süsler ve Laurelin'in alevlenişinde sarı, Silpion'un ışığında beyaz renkli incecik kumların oluşturduğu bir kumsal içerilere doğru genişlerdi, orada kadim denizlerin sorunlu karanlık bir koy gibi Valinor'un içlerine uzandığı yerde, sadece incecik bir su ışıkla saçaklanırdı. Bu uzun derenin başladığı yerde tek başına yükselen bir tepe, kendisinden daha mağrur dağları seyredirdi. Denizin bu küçük koyunu çevreleyen bütün yamaçlar, güzel ağaçların harikulade canlılığıyla fazlasıyla süslenmişti, ama tepe sadece koyu bir çimenlikle kaplıydı, tepenin zirvesinde büyüyen çançiçekleri, Súlímó'nun nazik soluğunda yumuşakça çınılardı.

Burası o güzel Elflerin yerleşmeyi düşündüğü yerd, Tanrılar da o tepeyi yuvarlaklığı ve pürüzsüzlüğü yüzünden Kôr diye isimlendirmişlerdi. Aulë, yüce çalışmaları için topladığı kullandığı bütün o büyümlü metallerin tozlarını oraya serpmiş ya da tepenin eteklerinin etrafına yığmıştı, bu tozların büyük bölümü altındı ve Kôr'un eteklerinden uzaklara İki Ağaç'ın çiçeklendiği yere doğru altın bir kumluk uzanırdı. Elfler o tepenin zirvesine apak ışıldayan güzel evler inşa ettiler – Valinor Dağları'ndan kazılıp çıkarılmış, harikulade bir şekilde parıldayan mermerler ve taşlardan⁸, gümüş, altın ve Silpion'un çiylerinin içinde deniz kabuklarını eriterek yarattıkları büyük bir sertliğe, ak bir parlaklığa sahip bir maddeden yapılmıştı, orada koyu ağaçlarla çevrelenmiş ak sokaklar zarif dönemeçlerle bükülüyor ya da Valinor düzlüğünden Kôr'un en tepesine kadar narin basamaklarla yükseliyorlardı; bütün o ışıldayan evler birbirlerinin omuzlarına basarak diğerlerinden daha da yükseğe tırmanıyorlardı, ta ki en tepedeki Inwë'nin evine varana dek ve bir iğne gibi gökyüzüne doğru yükselen incecik gümüş bir kule vardı, oraya körfezin gölgelerine

doğru ışıldayarak delici ışınlar saçan ak bir lamba yerleştirilmişti, ama Kôr tepesindeki kentin bütün pencereleri denize bakıyordu.

Oradaki çeşmeler çok güzel ve kırılıyordu, çatıları, parlak cam ve amberden kuleleri Palúrien ve Ulmo tarafından yapılmıştı, beyaz duvarlar ve teraslarda sık ağaçlar yükselir, ağaçların altın renkli ışıldayan meyveleri çok bereketliydi.

Kentin yapımı sırasında Tanrılar, Inwë ve Nólemë'ye o görkemli ağaçların her birinden birer filiz vermişlerdi, onlar büyüdülerinde çok küçük ve incecik elf ağaçları halini aldılar, ama hiç ara vermeksizin sürekli olarak çiçekleniyorlardı ve Inwë'nin iç bahçelerindekiler en güzelleriydi, Teleri halkı onların etrafında mutluluk şarkıları söylerdi, ama diğerleri de mermer basamakların üzerinden şarkılar söyleyerek aşağı yukarı gezinir, Noldoli halkının dalgın sesleri bahçelerde ve odalarda duyulurdu; ama bununla birlikte Solosimpi halkı çok uzaklara denizin ortasına yerleşmişlerdi ve deniz kabuklarından kaval-larıyla havai müziklerini yaparlardı.

Ossë artık Solosimpi'den, kıyıyı kavalcılarının çok memnundu, eğer Ulmo yakınlarda değilse, yanında nice Oarni'yle birlikte denizdeki bir kayalığın üzerine oturarak onların seslerini dinler, kıyıda kuş gibi çırpınarak yaptıkları dansları seyrederdi, ama Ulmo'nun Valar divanındaki gücü ve o kudretli varlığın adaların demirlenmesine öfkelenişi yüzünden bir daha Valmar'a gitmeye cesaret edememişti.

Aslında bu savaş sürebilirdi ama barışı arzulayan Tanrılar tarafından kesilmiş, Valar'ın maiyetini toplayarak Ossë'ye saldırması ve adaların yeni köklerinden koparılıp alınması için Ulmo'ya izin verilmemişti. Bu yüzden Ossë bazen köpüklere binerek Arvalin⁹ koyunun içlerine kadar gider ve tepelerin üzerindeki görkemi seyrederdi, ışığı ve düzlüğün üzerindeki huzuru özlemişti, ama en çok da kuşların şarkılarını ve berrak havanın içinde kanatlarının hızla hareket edişini, derin suların ortasında onun suskun ve yabancı olan gümüş rengi ve karanlık

balıkların çoğalışından usandırmıştı.

Ama bir gün bazı kuşlar, Yavanna'nın bahçelerinden çok yüksek-
lere uçarak geldiler, bir bölümü siyah, bir bölümü beyaz, bir bölümü
de hem siyah hem de beyazdı; konabilecekleri bir yer olmadığı için
gölgelerin arasında şaşkınlık içinde uçuyorlardı ve Ossë onları tatlı
diliyle kandırdı, onun görkemli omuzlarının üzerine yerleştiler, onla-
ra yüzmeyi öğretti ve kanatlarına daha fazla güç kazandırdı, çünkü
onun omuzlarındaki güç herhangi [diğer?] yaratıklardan daha güçlüy-
dü ve o yüzücülerin en büyüklerinden biriydi; sulara dayanabilsinler
diye onların tüylerinin üzerine balıksı yağlar döktü ve onları küçük
balıklarla besledi.

Sonra kendi denizlerine dönmek için oradan uzaklaştı, onlar da et-
rafında yüzyüyor ya da üzerinde alçaktan uçuyor, çığlıklar atıyor ya da
ısıklar çalıyorlardı; yerleşmeleri için onlara Alacakaranlık Adaları'nı,
hatta Tol Eressëa'nın kayalıklarını gösterdi, orada onlara nasıl dalına-
cağını ve balıkların zıpkınlanışını öğretti, yaşamları Valinor'un yumu-
şak bölgelerinden uzaklaşıp sert bölgelerde geçmeye başladığı ya da
denizin iç çekişleri ve Solosimpi'nin müziğiyle etkârlandıkları için
kuşların sesleri kabalaştı. Şimdi bütün o martılar, karakanatlar ve pet-
rel'lerin* kalabalığı orada bir krallığını oluşturmuştu; puffin'ler** de
oradaydı, iri deniz ördekleri, karabataklar, sümsük kuşları ve kaya gü-
vercinleri de, kayalıklar tamamen gürültülü bir konuşma ve balık ko-
kusuyla dolmuştu, kayalıkların çıkıntılarının ya da suların ortasındaki
kayalıkların ve dillerin üstlerinde büyük sürüler toplanırdı. Ama bü-
tün bu kuşların en mağrurları kuğulardı ve Ossë onları Tol Eressëa'ya
yerleştirmişti, adanın kıyılarının çevresinde [uçuyor?] ya da akıntılar
boyunca adanın içlerine doğru geziniyorlardı; Ossë onları Solosimpi'ye
armağan ve neşe kaynağı olarak yerleştirmişti oraya. Ama Ulmo bu ye-
ni olup biten şeyleri duyduğunda pek hoşlanmamıştı, çünkü oradaki

* - 6.45 notu: Petrel: Yelkovan kuşuna benzer bir deniz kuşu.

** - 6.45 notu: Puffin: Kuzey Atlantik'de bulunan kısa boyunlu şişkin gagalı martı.

suları Palúrien'in yardımıyla balıklarla doldurmuştu ve kuşlar onlara zarar veriyordu.

Solosimpi, [oradaki?] kuşların varlığı yüzünden büyük sevinç içindeydiler, onlar için yeni yaratıklardı ve o kuğular, dinle bak, onlar çoktan Tol Eressëa'nın göllerinde düşmüş kütüklerden yaptıkları sallarla yolculuk etmeye başlamışlardı ve bazı kuğular koşum takımlarıyla bağlanarak suların üzerinde daha hızlı hareket ediyorlardı; ama içlerinde cesur olanlar denizlere açılmıştı, onları martılar çekiyordu ve Ulmo bunu gördüğünde çok sevinmişti. Çünkü dinle! Teleri ve Noldoli, Solosimpi'den uzak kaldıkları için Manwë'nin huzuruna çok sık çıkarak yakınmaya başlamışlardı artık ve Tanrılar da onların Valinor'a getirilmelerini arzuluyordu; ama Ulmo hâlâ bunun yapılması için Ossë ve Oarni dışında hiçbir araç düşünemiyordu ve bunun için onların karşısında eğilmeyecekti. Ulmo şimdi aceleyle yola çıkıp Aulë'nin yanına gitti ve ikisi birlikte hızla Tol Eressëa'ya ulaştılar, yanlarında Oromë de vardı ve orada Valinor dışındaki dünyada ilk kez ağaçlar baltalarla kesildi. Aulë, çam ve meşe ağaçlarını biçerek kuğu bedenleri biçiminde büyük tekneler yaptı, onları gümüş rengi huş ağaçlarının kabuklarıyla kapladı ya da Ossë'nin kuşlarının yağlı tüylerini bir araya getirerek ve onlar çivilendiler, [sıkıca?] perçinlendiler, gümüşle bağlandılar, Aulë tekneler için kuğuların yukarı kalkmış boyunlarına benzeyen pruvalar oydu, ama teknelerin içi boştu ve ayakları yoktu; martılar ve petreller çok sağlam ve incecik iplerle teknelerin önüne koşuldular, çünkü onlar Solosimpi halkı tarafından evcilleştirilmişti, çünkü onların yürekleri Ossë tarafından güçlendirilmişti.

Tol Eressëa'nın batıya bakan kıyılarındaki kumsalların üzerinde, hatta Falassë Númëa'da (Batı Dalgaları) Elf halkı büyük bir izdiham oluşturmuştu ve oraya aslında bu kuğugemilerinin koca bir topluluğu yavaştırmıştı, tepelerindeki martıların çığlıkları kesilmeksizin sürüyordu. Artık büyük sayılara ulaşmış olan Solosimpi halkı, Aulë'nin hünerinin yeni yarattığı bu şeylerin boş olan içlerine bindiler, geride

kıyılara gelmiş olan akrabalarının çok daha fazlası vardı, sayısız kaval-
ların ve flütlerin seslerinin eşliğinde yürüyorlardı.

Artık hepsi gemilere bindirilmişti ve martılar alacakaranlık gö-
ğünün içlerine doğru kudretli bir şekilde harekete geçtiler, Aulë ve
Oromë en öndeki ve en kudretli kadırgadaydılar, ona yedi yüz martı
koşulmuştu, gümüş ve beyaz tüyleriyle ısl ıslıdı, altın bir gagası, si-
yah kehribar ve amberden gözleri vardı. Balıksı aracına binen Ulmo,
en arkadaydı, Ossë'yi yenmek ve Kıyıdiyarı Elfleri'ne yardım etmek
için borular güçlü bir şekilde üfleniyordu.

Ossë, bu kuşların onun mahvoluşunu nasıl da gerçekleştirdiğini
gördüğü için oldukça üzgündü, ama yine de oradaki üç Tanrının var-
lığı, aslında da Solosimpi'ye duyduğu ve giderek çok daha büyümüş
olan sevgisi yüzünden onların ak filosunu rahatsız etmedi, böylece ok-
yanusun gri fersahlarını aştılar, belirsiz seslerin arasından Gölge-
li Denizler'in sislerini geçtiler ve hatta Arvalin koyunun karanlık sularının
başlangıcına kadar ulaştılar.

Artık bil ki, Yalnız Ada Büyük Deniz'in sınırlarının içindedir.
Büyük Deniz ya da Batı Suyu ise Büyük Topraklar'ın sınırlarının en
batısının ötesinde uzanır, içinde nice diyarlar ve adalar vardır, onların
demirledikleri yerin ötesinde Büyü Adaları'na ulaşırsın, onların öte-
sinde de Tol Eressëa hâlâ yükselmektedir. Ama Tol Eressëa'nın ötesi
sisli bir duvardır ve büyük deniz karanlıkları Gölge-
li Denizler'in al-
tında uzanır, orada Alacakaranlık Adaları yüzmektedir ve onların üze-
rine en berrak zamanlarda sadece çok uzaklardaki Silpion'un ısıltısı-
nın en soluk pırıltıları düşmektedir. Ama o adaların en batıdakinin
üzerinde, daha sonraki günlerde inşa edilmiş olan ve şarkıda fazlasıyla
anlatılan İnci Kulesi yükselir; Alacakaranlık Adaları, Dış Topraklar'ın
ilki sayılır, ki Dış Topraklar, orası, Arvalin ve Valinor'dur. Tol Eres-
sëa ise ne Dış Topraklar'a ne de daha sonra üstünde İnsanların gezin-
diği Büyük Topraklar'a ait sayılır. Gölge-
li Denizler'in en uzak kıyıla-
rı, güneye doğru Arvalin ya da Erumáni'dir, ama kuzey taraflarında

Eldamar kıyılarına doğru çok yaklaşır ve orada batıya doğru daha da genişlemiştir. Arvalin'in ötesinde devasa Valinor Dağları kule gibi yükselmektedir ve dağlar batıya doğru hafifçe kıvrılan kocaman bir yüzük şeklindedir. Gölgele Denizler Arvalin'in kuzeyinde, o dağların siyah eteklerine dek uzanan kocaman bir koy oluşturur, öyle ki orada dağlar toprağı değil suları sınırlar ve o koyun en iç noktasında Taniquetil yükselmektedir, çok ihtişamlı görünür, bütün dağların en mağruru olarak en saf karlara bürünmüştür, yarı güneyde Arvalin'e yarı kuzeyde de kudretli Peri Koyu'na doğru bakmaktadır ve ötesi de bizzat Gölgele Denizler'dir, hatta öyle ki (Tanrıların o lambayı yaptığı vakitlerden) daha sonraki günlerde Büyük Deniz'in aydınlık sularında yelken açan tüm gemiler ve İnsanların Diyarları'nın batıdaki limanlarında bulunan tüm kalabalıklar onun zirvesinden görülebilir, ama yine de bu mesafe sadece hayal edilemeyecek fersahlar şeklinde hesaplanırdı.

Şimdi o tuhaf filo, bu bölgelere çok yaklaşmıştı ve arzulu gözler uzaklara bakıyordu. Orada Taniquetil yükseliyordu, bir yüzü Gölgele Denizler'in ve Arvalin'in kasveti yüzünden mor ve karanlık, diğer yüzü Valinor Ağaçları'nın ışığı yüzünden gururlu bir şekilde aydınlıktı. Denizler gündüzleri Laurelin'in ya da geceleri Silpion'un ani aydınlatmasıyla kırılmadan önce orada eski sahilleri dalgalarıyla yalıyordu, dünyanın karanlığı orada neredeyse birdenbire kesiliveriyor ve dalgalar kahkahalar atıyordu. Ama dağların içindeki bir açıklık, o kıyılarından Valinor'un bir an için görülürmesini sağlıyordu, orada Kôr tepesi vardı ve beyaz kumlar onunla tanışmak için dereyle birlikte yukarıya doğru yayılmaktaydı, ama tepenin etekleri yeşil bir suyun içindeydi, ötesindeyse altın kumlar gözün görebileceği yerlerin ilerisine doğru uzanıyordu ve aslında Valinor'un ötesini Ulmo'nun dışında hiç kimse ne görmüş ne de duymuştu, yine de oralarda Dış Denizler'in karanlık sularının yayılmış olduğu kesindir: orada gelgit yoktu ve çok serindi, dalgaları o kadar inceikti ki hiçbir tekne onların bağrında

yüzemezdi ve derinliklerinde yüzen sadece birkaç balık vardı.

Ama şimdi Kôr tepesinin üzerinde bir koşuşturma ve sevinçli bir kalabalık vardı, Teleri ve Noldoli halklarının tümü filonun gelişini karşılamak üzere dışarı çıkarak kıyıların üzerinde beklemeye başlamışlardı. Gemiler gölgelerin arasından sıyrıldılar ve koyun iç kısımlarındaki parlak ışığın içine girdiler, derken kıyıya çekildiler, Solosimpi halkının dansları ve kavalları, Teleri'nin şarkıları ve Noldoli'nin baygın müziğiyle karıştı.

Çok arkalardaki Tol Eressëa sessizlik içinde yatıyordu, ormanları ve kıyıları durgundu, çünkü o deniz kuşları kalabalığının nedereyse tümü Eldar'ın peşinden gitmişti ve şimdi Eldamar kıyılarının etrafında feryat ediyorlardı: Ossë keder içinde yaşamaktaydı ve Valmar'daki gümüş sarayı uzun süredir boştu, çünkü oraya, çok uzaktaki kuşlarının feryatlarının duyulduğu gölgenin kıyısından daha fazla yaklaşmıyordu.

Solosimpi Kôr'un içine çok fazla yerleşmemiş, tuhaf mekânlarını kıyılardaki kayalıkların arasına kurmuşlardı, Ulmo da uzun zaman önce Tol Eressëa'da yaptığı gibi gelip onların arasına oturmuştu, bu onun en sevinçli ve şefkatli zamanıydı, bütün ilmini ve müzik aşkını onlara akıtıyor ve onlar da bunu büyük bir açlıkla içiyorlardı. Yaptıkları müzik, nazik rüzgârın süpürdüğü dalgaların zirveleriyle ya da mağaraların içindeki suların fısıldadığı sesin yakalanmış liflerinden dokunuyordu; bunları martıların feryatları ve evlerindeki tatlı seslerinin yankılarıyla sarmalıyorlardı. Ama Teleri ve Inwir şiirin ve şarkının [hasatını?] topluyorlardı, sık sık Tanrıların arasındaydılar, Manwë'nin gökyüzü sarayında Yıldızların Varda'sı eğlensin diye dans ediyorlardı ya da Valmar'ın bahçelerini ve sokaklarını geçit törenlerinin ve şenliklerinin tuhaf sevimliliğiyle dolduruyorlardı; Oromë ve Nessa için yeşil çayırın üzerinde dans ediyorlardı ve Valinor ormanlarının içindeki açıklıklar, onları altın ışıklı ağaçların arasındaki dolaşmalarıyla tanıyordu ve Palúrien onları seyrettiği için çok

mutluydu. Noldoli de sık sık onlarla birlikte olur, çok sayıdaki arpları ve kemanlarıyla birlikte yaptıkları müzik çok tatlıydı, Salmar onları seviyordu; ama onlar en büyük sevinci, nice güzel şeyi yarattıkları ve nice öyküyü dokudukları Aulë'nin avlularında ya da Kôr'daki kendi sevgili evlerinde buluyorlardı. Çok büyük bir incelikle yaratılmış oymalar ve üzerine resimler yapılarak asılan kumaşlarla şehirlerinin her tarafını doldurmuşlardı, hatta Valmar bile onların hünerli elleriyle daha da güzelleşmişti.

Şimdi Solosimpi'nin kuğugemilerinin içinde, yakındaki denizlere nasıl da yolculuklara çıktığını anlatacağım, kuşlar tarafından çekiliyorlardı ya da kuğuların ve ördeklerin perdeli ayaklarına benzeterek yaptıkları büyük kürekleri çekerek kendi başlarına ilerliyorlardı; deniz yataklarını tarıyor, bu büyümlü suların incecik deniz kabuklarından ve sayılamayacak şekilde biriktirilen en saf ve yıldız gibi parıldayan incilerden büyük zenginlikler kazanıyorlardı: ve bütün bunların Kôr kentinin süslenmesi içinde ışıldaması, onları özleyen diğer Eldar'ı hem gururlandırıp sevindiriyor hem de kıskandırıyor.

Ama Noldoli halkı, Aulë'nin onlara en derinden öğrettiği şeyler üzerinde aralıksız bir şekilde gizlice uğraşıyorlardı, Aulë'den aldıkları metaller, taşlar ve mermerlerden oluşan bir zenginliğe sahiptiler, Valar'ın onlara ihsan ettiği kapalı kapların içine konulmuş Kulullin ve Telimpë'nin çok büyük miktarlardaki aydınlığını da depolamışlardı. Varda'nın verdiği yıldızışığına sahiptiler ve Manwë en mavi *ilwë* iplikçiklerini onlara vermişti; Kôr deresinin içindeki en berrak havuzların suyuna, Valmar bahçelerindeki bütün o köpüklü pınarların kristal damlalarına sahiptiler. Oromë'nin ormanlarından çiyer biriktirmişler, Yavanna'nın bahçelerinden ballar ve tüm tonlarda taç yaprakları toplamışlar, yaprakların arasından Laurelin ve Silpion'un ışınlarını avlamışlardı. Ama bütün bu güzel zenginlikler ve parıldayan şeyler toplandığında, Solosimpi'den nice ak ve pembe renkli deniz kabukları, en saf deniz köpükleri ve en sonunda da biraz inci aldılar.

Bu inciler onların modelleri, Aulë'nin ilmi ve Valar'ın büyüğü onların aletleri, Dünya'daki maddelerin bütün bu o en sevimli şeyleri zanaat-kârlıklarının malzemeleriydi – ve büyük bir uğraş içi ne giren Noldoli halkı, ilk mücevherleri bunlardan keşfedip yarattılar. Silpion'un ışıklarıyla karıştırdıkları pınarların suyundan kristalleri yaptılar; ellerinin altında amberler, krisoprazlar ve topazlar kızarmıştı, lâl taşlarını ve yakutları işlediler, Aulë'nin onlara öğrettiği gibi cımsı maddelerini yaptılar, ama onları güllerin ve kırmızı çiçeklerin öz suları ile boyadılar, onların her birinin içine ateşten bir çekirdek yerleştirdiler. Zümrütler Kôr deresinin suları ve Valinor'un çimenli açıklıklarının üstündeki pırıltılardan yapılmıştı, safirleri büyük bir bolluk içinde üretmiş ve onları Manwë'nin havasıyla [hafifçe boyamışlardı?]; ametistler vardı, aytaşları, beriller* ve damarlı akikler, harmanlanmış mermerlerin ve daha düşük değerli nice taştan yapılmış bilyeler. Noldoli halkının yürekleri çok sevinçliydi, ama birazcık bile olsun tatmin olmamışlardı, ellerindeki güzel maddelerin neredeyse tümü tükenene kadar mücevherleri ölçülemez sayılarda ürettiler ve o mücevherlerden oluşan kocaman yığınlar artık saklanamazdı, ışığın altında parlak çiçek yatakları gibi yanıyorlardı. Sonra sahip oldukları ve bazıları neredeyse bütün mücevherlerinden daha güzel olan o incileri aldılar ve diğer bütün taşların yansıması gibi ışıltılarla karışmış süt solgunluğunda yeni bir mücevher yaptılar, bunun çok güzel olduğunu düşündüler, yaptıkları opallerdi; bazıları uğraşmayı sürdürdü, yıldızışığı, en saf su damlaları, Silpion'un çiyleri ve en incecik havayla çalışarak elmasları yaptılar ve bundan daha güzelinin yapılması için meydan okudular.

Sonra bir Noldoli olan Fëanor ayağa kalktı ve Solosimpi halkının yanına gitti, onlardan büyük bir inci istedi ve bunun dışında bir kabı

*.— 6. 45 Notu: *Krisopraz*: Bir tür yeşilimsi kuvars taşı.

Topaz: Bir tür sarı safir.

Beril: Zümrüt gibi birkaç tür değerli taşı da içeren bir maden çn.

karanlık yerlerdeki köpüklerden toplanmış en parlak fosfor ışıklarıyla doldurdu, bunlarla birlikte evine döndü, diğer tüm mücevherleri aldı, onların parıltılarını beyaz lambalar ve gümüş mumların ışığıyla bir araya getirdi, incilerin ışıltısını ve opallerin soluk renklerini aldı, onları Silpion'un ışık yayan ve karanlıkta ışıldayan çiylerinde {yıkadı?}, ama Laurelin'in ışığından sadece tek bir minik damlanın düşmesine izin verdi, bütün bu büyülü ışıkların, yalnızca onun yapabileceği, hatta Aulë'nin bile kavrayamayacağı kusursuzluktaki bir camın içine yerleştirerek onlara bir beden kazandırdı, Fëanor'un parmaklarının ince ustalığı işte böylesine büyüktü, bir mücevher yaptı – ve o en kendi¹⁰ ile ışıldıyor, en koyu karanlığın içinde bile ışıklar saçıyordu; mücevheri oraya koydu ve uzun bir süre oturup onun güzelliğini seyretti. Ardından iki tane daha yaptı, ama daha fazla üretmedi: elışçılığını seyretmeleri için diğerlerini alıp oraya getirdi ve seyredenler en büyük şaşkınlığın içine düştüler, Fëanor bu mücevherleri Silmarilli diye isimlendirmişti ve biz de bugün onlara Noldoli dilinde Silubrilthin diyoruz.¹¹ Bu yüzden, Solosimpi halkı, Noldoli'nin mücevherlerinin hiçbirinin hatta elmasların heybetli titreşimlerinin bile kendi narin incilerinden daha üstün olduğunu kabul etmese bile, onları gören herkes, daima parlayan ya da {yanan?} Fëanor'un Silmaril'lerinin en mü-kemmel mücevherler olduğunu kabulleniyordu.

Kôr artık, bu mücevher bolluğu ve harikulade pırıltılarla aydınlanmış, Noldoli'nin cömertliği sayesinde bütün Eldalië soyları güzelliklerinin içinde zenginleşmiş ve Tanrıların onların güzelliklerine duyduğu arzu tamamen doymuştu. Manwë'ye büyük {harika?} safirler sunulmuş ve onun giysisi onlarla kaplanmıştı, Oromë'nin zünrüt bir kemeri vardı, Yavanna bütün mücevherleri sevmişti ve Aulë elmaslar ve ametistlerden büyük keyif alıyordu. Sadece Melko'ya hiçbir mücevher verilmedi, çünkü o işlediği nice suçun kefaretini henüz ödememişti, mücevherleri fazlasıyla arzuluyordu ama yine de hiçbir

şey söylemedi, onları metallerden daha aşağı bir seviyede tutuyormuş gibi davrandı.

Şimdi bütün Eldalië soyları en büyük mutluluklarına ulaşmışlardı, Tanrıların görkemi, ihtişamı ve yurtları, dünyanın gördüğü en büyük ihtişama ulaşmıştı, Ağaçlar Valinor'un üzerinde ısıldıyor ve Valinor onların ışığını parçalanmış renklerin binlerce ısıltısı içinde yansıtarak geri veriyordu; ama Büyük Topraklar durgun, karanlık ve çok ıssızdı, Ossë tek başına oturuyor, Gnome'ların denizin kenarlarına büyük bir bolluk içinde saçtıkları elmas ve kristal çakılların üzerinde kırpışan Silpion'un ayışığını seyrediyordu ve yarattıkları eserlerin içine yerleştirilmiş camsı parçacıklar Kôr'un denize bakan yüzünde parılıyordu; karanlık kayalıkların arasındaki havuzcuklar mücevherlerle doluydu ve üzerine incilerin işlendiği giysiler içindeki Solosimpi halkı onların etrafında dans ediyordu, orası bütün kıyıların en güzeliydi ve o gümüş kıyıların zivarındaki suların müziği, bütün seslerin ötesinde bir büyüleyiciliğe sahipti.

Oralar Eldamar kayalıklarıydı ve ben uzun süre önce onları görmüştüm, çünkü Inwë benim büyükbabamın babasıdır¹²; ve o Elflerin en yaşlısıdır ve [hatta?] dünyanın içine yapılan o yürüyüşte ölmeseydi hâlâ görkemli bir şekilde yaşayacaktı, ama oğlu Ingil uzun zaman önce Valinor'a dönmüştür ve Manwë'nin yanındadır. Ben aynı zamanda kıyıdiyarı dansçılarıyla akrabayım ve sana anlattığım bu şeylerin doğru olduğunu biliyorum; Peri Koyu'nun büyüğü ve şaşkınlık vericiliği, onu gören hiç kimse olmasa da böyledir, nefesin kesilmeden ve sesin titremeden anlatılamaz."

Sonunda Meril uzun öyküsünü bitirmişti, ama Eriol hiçbir şey söylemedi, elma ağaçlarının gövdelerinin arasından ısıldayan batıya doğru yönelmiş güneşin uzun parıltılarına gözlerini dikmiş, Peri Koyu'nu düşünüyordu. En sonunda Meril dedi ki: "Artık evine dön, çünkü öğleden sonra kararmaya başladı, üstelik bu öykünün anlatılışı senin ve benim yüreğime bir arzunun ağırlığını yerleştirdi. Ama sabırlı ol

ve Ada Elfleri'nin kederli soyuyla dostluk kurmaya çalışmadan önce bunlara katlan"

Eriol dedi ki: "Ama bu güzelliğın nasıl solmaya başladığını ya da Elflerin Eldamar'dan ayrılmaya nasıl ikna edildiğini hâlâ bilmiyorum."

Meril dedi ki: "Hayır, öyküyü daha da uzatabilirim, çünkü o günleri çok seviyorum ve mücevherlerin yapımı ile Tol Eressëa'ya dönüş arasında nice büyük şey yatmaktadır: ama bu şeyleri benim gibi niceleri de bilir, Mar Vanwa Tyaliéva'dan Rúmil ya da Lindo, onları sana benden çok daha iyi anlatırlar." Sonra o ve Eriol çiçeklerin evinde döndüler, Ingil'in kulesinin batıya bakan yüzü alacakaranlıkla iyice grileşmeden önce Eriol, oradan ayrıldı.

NOTLAR

- 1 El yazmalarında *Vairè* yazılı, ama bu sadece bir el sürçmesi olmalı.
- 2 *Telimpè* sözcüğünün burada ve öykünün sonrasında, ayrıca *Güneş ve Ay* öyküsünde kullanılması çok tuhaftır; *Valar'ın Gelişi ve Valinor'un Kuruluşu* öyküsünde bu isim, ilk geçtiği yerden itibaren *Telimpè* (*Silindrin*)'den ve *Silindrin* haline değiştirilmiş ve daha sonraki ilk görünüşünden itibaren *Silindrin* olarak yazılmıştır (bak s. 118).
- 3 El yazmalarında burada ve daha sonra bir kez daha *Limwè* yazılıdır; bak bu notların sonundaki "isimlerde yapılan değişiklikler" bölümü, *Tinwë Linto* girişi.
- 4 Bu cümle, "Wendelin adlı peri . . ."den itibaren sonradan eklenmiştir, ama yine de bu ekleme, metnin yazılışının çok sonrasında yapılmamış gibi görülmektedir.
- 5 Bu cümle, "Tinwë'nin yerine Ellu diye biri. . ."den itibaren sonradan 4. notta gönderme yapılan dönemde eklenmiştir.
- 6 *Uinen* biçimi ilk kez burada ortaya çıkmakta ve metnin üretildiği dönemde bu şekilde yazılmıştır (yani *Önen* biçiminden tashih edilmemiştir).
- 7 *Arvalin*: metnin üretildiği dönemde böyle yazılmıştır, daha önceden olduğu gibi *Habbanan* ya da *Harmalin* biçiminden değiştirilmemiştir.
- 8 Babam bu metinleri yazarken, önce kurşunkalemle yazar ve sonrasında mürekkepli kalemle onun üstüne yazıp ardından kurşunkalem metni silerdi – bu yüzden sağda solda kalmış küçük kurşunkalem kırıntıları okunabilir ve kâğıdı inceleyen birisi, kurşunkalemle yazılmış özgün metnin babam çalışmasına devam ettikçe nasıl bir değişim gösterdiğini bir parça anlayabilirdi. Bununla birlikte, burada "mermerler ve taşlardan" sözcüklerinin ardından babam, mürekkepli kalemle yeni metni yazmaktan vazgeçmiştir ve bu noktadan itibaren elimizde sadece kurşunkalemle yazılmış özgün el yazmaları vardır, ki daha acele bir şekilde yazılan ve zamanın akışı içinde soluklaşıp kararan bazı yerlerde okumakta oldukça zorlandım. Bu metnin deşifre edilmesinde yer yer bozguna uğradım, doğru okuduğuma emin olamadığım yerleri belirtmek

için köşeli parantezler ve soru işaretleri kullandım, peşpeşe konulmuş noktalarsa okunması mümkün olmayan sözcükleri göstermektedir.

Bu yüzden ısrarla vurguluyorum ki, metnin bundan sonrası sadece bir *ilk taslaktır* ve oldukça büyük bir hızla çalakalem yazılarak kâğıda geçirilmiştir.

9 *Arvalin*: burada ve daha sonrasında *Habbanan* sözcüğü üzerinde düzeltme yapılarak yazılmıştır; bak 7. not.

Benim yorumum *Arvalin* isminin burada kurşunkalem metnin üzerine mürekkepli kalemle yeniden yazılışı sırasında ya da öncesinde doğduğu açıktır şeklinde; her ne kadar anlatının daha ileriki aşamalarında olsa da, biz burada henüz kompozisyonun daha önceki bir safhasındayız.

10 Sözcük "büyüleyici" olarak okunabilir.

11 (*Sigm-* ile başlayan) diğer biçimler burada kesin bir şekilde okunamayan *Silubrilthin*'in öncülüdür. Meril eğer *Gnomca* ismini söylüyorsa Tol Eressëa'da kullanılan biçimdir, ama niçin açıkça belli değil.

12 "benim büyükbabamın babası": özgün halinde "benim büyükbabam".

Elflerin Gelişi ve Kôr'un Kuruluşu'ndaki isimlerde yapılan değişiklikler

Timwë Linto < *Linwë Tinto* (Bu ikinci sözcük, bir önceki öyküde araya sokulan bölümdeki isim biçimidir, bak s. 157, 1. not). *Linwë* nin daha sonraki iki geçişinde (bak yukarıdaki 3. not) isim değiştirilmemiştir, bir yanlışlık yapıldığı açıktır; daha sonradan eklenmiş iki cümledeyse (bak yukarıdaki 4. ve 5. not) bu ismin geçiş biçimi *Timwë (Linto)*.

Inwithiel < *Gim-githil* (Aynı değişiklik *Kayıp Oyun Kulübesi*'nde de yapılmıştır, bak s. 37.)

Tinwelint < *Tintoglin*.

Wendelin < *Tindriel* (Karşılaştırın: Bir önceki öyküde araya sokulup ardından da çıkarılan bölüm, s. 157, 1. not)

Arvalin < *Habbanan*, bütün öykü boyunca yapılmıştır, tek bir yer dışında ki orada zaten *Arvalin* ismi yazılıydı; bak yukarıdaki 7. ve 9. notlar.

Lindeloksë < *Lindelóti* (aynı değişiklik *Valar'ın Gelişi ve Vali nor'un Kuruluşu* adlı öyküde de yapılmıştır, bak s. 118.)

Erumáni < *Harwalin*.

Elflerin Gelişi ve Kôr'un Kuruluşu Üstüne Yorumlar

Daha önce de biraz değindiğim gibi (s. 162) bu öykünün başlarında anlatının yapısında sonraki tasarıya (*Silmarillion*) göre büyük farklılıklar vardır, yani burada Elfler Melko'nun Valinor'daki tutsaklığı *döneminde* uyanır, oysa daha sonraki versiyonda bu Uyanış gerçeği yüzünden Valar, Melkor ile savaşa girişmiş ve bu savaşın sonucunda Melkor, Mandos'a hapsedilmiştir. Böylece, nihayetinde çok önemli bir olay olan Cuiviénen civarındaki Elflerin Melkor tarafından yakalanışları (*Silmarillion*, s. 62-3) ister istemez tamamen ortadan kalkmaktadır. Melko'nun Mandos'dan salınışı burada çok öncelere, Elf "elçileri"nin Valinor'a gelişinden önceye alınmıştır ve Melko, onların davet edilmeleri üzerine yapılan tartışmalarda da rol oynamıştır.

Oromë'nin yeni uyanmış Elflere rastlayışı öyküsünün (burada işin içine Yavanna Palúrien'in de karışmasına rağmen) çok eskilere, başlangıca kadar indiği görülüyor, ama bu olayın benzersiz güzelliği ve gücü eski öyküde önemsizdir, çünkü onların gelmiş olduğu gerçeği verilecek haberden bağımsız olarak Manwë tarafından bilinmektedir, yani sonuçta yüce Valar olanları öğrenmek için Oromë'nin anlatmasına ihtiyaç duymuyordu. *Eldar* ismi zaten Uyanış'ın önce Valinor'da kullanılıyordu ve bu ismin ("Yıldızların Halkı") onlara Oromë tarafından verildiği öyküsü henüz ortaya çıkmamıştır – İsimler Eki'nden görebileceğiniz gibi o zamanlar *Eldar* sözcüğünün oldukça farklı bir etimolojisi vardı. Oromë'yi izleyerek okyanusa ulaşmak için batıya doğru bir yolculuğa çıkan *Eldar* ile Valar'ın davetini önemsemeyen *Avari*, yani Gönülsüzler arasında daha sonra oluşan farklılaşma burada henüz doğmamıştır ve aslında bu öyküde daveti reddeden herhangi bir Elfin varlığına dair hiçbir ima yoktur; ama yine de, başka bir (daha sonraki) öyküde Palisor'u asla terk etmeyen Elflerin varlığı sayesinde sonraki biçimle bir tür uzlaşma sağlanmaktadır (s. 348, 353).

Burada üç Elfi Valinor'a getiren ve ardından onları Uyanış Suları'na geri götüren kişi Oromë değil, Tanrıların Habercisi Nornorë'dir (ve bu konuda, bu en eski versiyonda bile sonraki versiyonlardan daha fazla bir "açıklama" olmaması dikkate değer bir noktadır; Yeryüzü ile Valinor arasındaki büyük mesafeyi nasıl aştıklarına dair hiçbir şey anlatılmaz, ki daha sonradan girişecekleri Büyük Yürüyüş sırasında bu yolculuğu nice zahmetlere katlanarak gerçekleştirebileceklerdir). Bu üç Elfin, dünyaya gelişlerinin doğasıyla ilgili olarak Manwë tarafından sorguya çekilişi öyküsü – ki uyanışlarından öncesiyle ilgili bütün hafızalarını yitirmişlerdir, *Kayıp Öyküler*'in gelişimi sırasında ortadan yok olmuştur. Yapıdaki bir başka önemli değişiklik de Ulmo'nun Elflerin Valinor'a davet edilmesi konusunda gösterdiği ateşli destektir; Ulmo, *Silmarillion*'da (s. 65) "Quendi'nin Orta Dünya'da diledikleri gibi dolaşmak üzere özgür bırakılmaları" gerektiğini savunan grubun lideriydi.

Şimdi buraya Eldar reislerinin isimlerinin gelişiminin bir dökümünü çıkarıyorum.

Elu Thingol (Quenya biçimi *Elwë Singollo*) başlangıçta *Linwë Tinto* (ayrıca basitçe *Linwë*) ismine sahipti; bu isim sonradan *Tinwë Linto* (*Tinwë*) haline dönüştürüldü. İsmi Gnomcası önce *Tintoglin*, ardından *Tinwelint* oldu. Büyük Yolculuk sırasında Solosimpi'nin (daha sonraki hali Teleri) lideriydi, ama Hisilómë'de, Lórien'in Valinor'daki bahçelerinden gelen (*Tindriel* >) *Wendelin* (daha sonraki hali *Melian*) isimli bir "peri"nin cazibesine kapıldı; Hisilómë Elfleri'nin efendisi haline geldi ve kızının adı *Tinúviel*'dir. Onun yokluğunda Solosimpi'nin liderliğini *Ellu* (daha sonraki hali *Olwë*, *Elwë*'nin kardeşi) üstlenecekti.

Noldoli'nin efendisi *Finwë Nólemë* (ayrıca *Nólemë Finwë*, en genel kullanımı basitçe *Nólemë*); *Finwë* ismi zaman içinde varlığını koruyacaktır. İsmi'nin Gnomcası *Golfinuwx*. Oğlu Turondo, Gnomcası *Turgon* (Turgon daha sonraki versiyonda *Finwë*'nin torunu, yani Fingolfin'in oğlu haline gelecektir).

Teleri'nin (daha sonraki hali Vanyar) efendisi (*Ing*>) *Inwë*'ye burada *Isil Inwë* deniliyor, bu ismin Gnomcası (*Gim-githil* >) *Inwithiel*. Onun oğlu, Kortirion'un büyük kulesini inşa eden (*Ingilmo* >) *Ingil*. Teleri "kraliyet soyu"nun

ismiye Inwir'dir. Yani:

Kayıp Öyküler (isimlerin son biçimleri)

Silmarillion

Isil Inwë (Gnomcası Inwithiel)

Ingwë

Teleri'nin efendisi

Vanyar'ın efendisi

(oğlu Ingil)

Finwë Nólemë (Gnomcası Golfinweg)

Finwë

Noldoli'nin efendisi

Noldor'un efendisi

(oğlu Turondo, Gnomcası Turgon)

(torunu Turgon)

Tinwë Linto (Gnomcası Tinwelint)

Elwë Singollo (Sindarin

Solosimpi'nin efendisi, sonrasında

dilinde Elu Thingol)

Hisilómë Elfleri'nin efendisi

Teleri efendisi, sonrasında

Beleriandlı Gri Elflerin efendisi

Wendelin . . .

Melian

(kızı Tinúviel)

(kızı Tinúviel Lúthien)

Ellu

Olwë

Tinwë Linto'nun kayboluşunun
ardından Solosimpi'nin efendisi,

kardeşi Elwë Singollo'nun
kayboluşunun ardından
Teleri'nin efendisi.

*

Silmarillion'da Elflerin uyanışının öncesinde ve bunun için yapılan hazırlıklar sırasında Varda'nın ikinci yıldızları yapışı şöyle tanımlanır (s. 60):

Sonra Varda divanda öne çıkıp Taniquetil'in tepesinden uzaklara baktı; sayısız yıldızın altında Orta Dünya'nın belirsiz ve uzak karanlığını izledi. Sonra görkemli bir işe girişti, Arda'ya gelişlerinden beri Valar'ın yaptıklarının en önemlisine. İlkdoğanlar'ın gelişini düşünerek Telperion'un sarmıçlarından gümüş çiyleri alıp onlarla yeni ve daha parlak yıldızlar yaptı . . .

En eski versiyona baktığımızda, yıldızların iki farklı eylem içinde yaratıldığı kavramının sunulduğunu görüyoruz – ki yeni yıldızlar Varda tarafından Elflerin gelişini kutlamak amacıyla yaratılacaktır, bu öyküde Elflerin zaten uyanmış olmalarına rağmen; ve o yeni yıldızlar Ay-ağacı Silpion'dan döken sıvı ışıktan türetilmişlerdir. Bu bölüm hemen aklımıza *Silmarillion*'da, Varda'nın ikinci yıldızları yaptığı dönemde olanların anlatılışını getirmektedir, “Ve kuzeyde Melkor'a meydan okumak üzere yücelerde salınsınlar diye yedi güçlü yıldızlı tacı yerleştirdi, Valacirca'yı, Valar Orağı ve onun kaderin işaretini”; ama burada bu olay yadsınmaktadır ve Büyük Ayı'nın özel bir kökeni olduğu iddia edilmektedir, o yıldızlar Varda'nın tasarısı değildir, onlar Aulë'nin demirci ocağından sızan kıvılcımlardır. Sayfa 39'da bahsettiğim küçük not defteri, darmadağınık notlar ve hızla karalanmış tasarılarla doludur, onların arasında bu mitin farklı bir biçimi de yer almaktadır:

Gümüş Orak

Yedi kelebek

Aulë gümüş bir orak yapıyordu. Melko, Palúrien hanımla ilgili bir yalan söyleyerek onun çalışmasını böldü. Aulë öyle öfkелendi ki bir vuruşta orağı kırdı. Yedi kıvılcım sıçradı ve gökyüzüne doğru fırlayıp gittiler. Varda onları yakaladı ve Palurien'in onuruna bir işaret olsun diye onları gökyüzünün bir bölgesine yerleştirdi. Onlar artık bir orak biçiminde uçuyor ve kutbun etrafında dönüp duruyorlar.

Bu notun şu anki metnin daha öncesinde yazıldığının şüphesiz olduğunu düşünüyorum.

“Batıda, dünyanın en ucunda yanan” Morwinyon adlı yıldız Arkturus'dur; bakınız İsimler eki. Morwinyon-Arkturus'un mitolojik olarak daima batıda olduklarının niçin düşünüldüğü hiçbir yerde açıklanmamıştır

Şimdi Büyük Yürüyüş'e ve okyanusun aşılmasına dönelim, Lamblar'ın çöküşü zamanında Ossë'nin üzerindeki Tanrıları batıdaki topraklara doğru götürdüğü (bak s. 105) ada olan Tol Eressëa'nın kökeni, daha sonraları bu öykünün kayboluşuyla birlikte ister istemez kaybolup gidecek ve Ossë de

onun üzerinde herhangi bir mal sahipliği iddiasında bulunmaktan vazgeçecekti. Eldar'ın Büyük Topraklar'ın kıyılarına üç geniş ve ayrı topluluk halinde (geliş sıralarına göre Teleri - Noldoli - Solosimpi, daha sonraki halleri Vanyar - Noldor - Teleri) geldiği düşüncesi, görüldüğü gibi başlangıca kadar uzanmaktadır; ama burada ilk halk ve ikinci halk okyanusu ayrı ayrı geçiyor, oysa daha sonraki anlatı içinde birlikte geçeceklerdir.

Silmarillion'da (s. 68) Ulmo'nun üç soyun en sonuncusunu, Teleri'yi almak için geri dönüşünden önce "uzun yıllar" geçer, oraya geleli öylesine uzun bir zaman geçer ki artık Orta Dünya'nın kıyılarını sevmişlerdir ve Ossë onların bir bölümünü (Gemi yapımcısı Círdan ve Falas Elfleri'ni limanları olan Brithombar ve Eglarest'te) kalmaya ikna edebilecektir. Burada, yani en eski anlatıda, son gelenlerin Ulmo'nun dönüşünü uzun süre bekledikleri düşüncesinin yer almasına rağmen bu olaylara dair hiçbir iz yoktur. Ossë'nin yüzen adanın üzerinde Eldar'ın taşınması yüzünden doğan öfkesi, basılan versiyonda ortadan kaybolmuştur ve onun adayı okyanusun içine demirleme için harekete geçme nedeni tamamen farklıdır: aslında bu işi, Eldar'ın mutlaka Valinor'a davet edilmesine karşı çıkan Ulmo'nun emriyle yapmıştır (*Silmarillion*, s. 71). Ama Ossë'nin isyankâr bir eylemi olarak Tol Eressëa'yı demirletmesi, öykünün içinde bir öge biçimde uzun bir süre varlığını koruyacaktı. Ossë'nin denizin tabanına demirlediği "egemenliğindeki bütün dağılmış adalarını"n (s. 178) neler olduğu hakkında bir açıklama yoktur; ama Dünya-Gemisi çizimi sırasında bile aynı şekilde "yabani otlarla dolu derinliklerinden kuleler gibi yükselmekte" olan Yalnız Ada, Büyülü Adalar ve Alacakaranlık Adaları (bak s. 124-28), belki de Ossë'nin oluşturduğu halleridir (Rúmil ve Meril'in Alacakaranlık Adaları'nın hâlâ Gölge Denizler'de "yüzdüğünü" söylemelerine rağmen, bak s. 102, 184).

Bu eski öyküde, Tol Eressëa'nın okyanusun ortasında hızla uzaklara gittiği açıktır ve "onun kayalıklarından fersahlar boyunca yelken açılrsa da hiçbir toprak görülemez". Aslında ona bu ismin verilmiş nedeni de budur ve Eldamar Koyu'nun içine yerleştirildiği zaman dahi bu durum azalmaz. Ama *Silmarillion*'ın son bölümünde Tol Eressëa için kullanılan "hem doğuya hem batıya bakan Yalnız Ada" (s. 309) sözcükleri, hiç şüphesiz ki bu eski öyküden kaynaklanmaktadır; *İngiltereli Ælfwine* öyküsünde bu bölümün kökeni

görülebilir: "Yalnız Ada, Doğu'da Büyülü Takımda'ya ve onun ötesindeki İnsanların diyarlarına bakmaktadır, Batı'daysa Gölgele'rin içlerine, ötelerde çok uzaklarda bir an için görülürken Dış Toprak'a, Tanrılar'ın krallığına bakmaktadır." Bu öyküde bahsedilen Solosimpi'nin konuştuğu dille diğer akrabalarının dilleri arasındaki derin ayrılıklar konusu (s. 178) *Silmarillion*'da da kullanılacaktır, ama bu düşünce Tol Eressëa'nın Valinor'dan uzaklaştırılışı günlerinde doğacaktır.

Bu mitolojinin evrimi sırasında çok sık olarak gözlemleneceği gibi, ilk dönemlere ait bir düşünce tamamen değiştirilmiş şartların içinde varlığını sürdürebilmektedir: burada, yüzen adanın batıya bakan yamaçlarının üzerinde ağaçların ve bitkilerin büyümesi, onun Teleri ve Noldoli halkları karaya çıkartılırken Peri Koyu'nda iki kez yatışı sırasında Ağaçlar'ın ışıklarına yakalanışıyla başlamıştı, onun daha sonra Valinor'dan çok uzağa okyanusun ortasına demirlendiği zaman daha güzel ve verimli olması, o günlerden kalan bir özellikti; zaman içinde bu düşünce, Ağaçlar'ın ışığının Calacirya'dan geçerek Eldamar Koyu'nun hemen yanındaki Tol Eressëa'nın üzerine düşmesi şeklinde varlığını sürdürecektir. Benzer biçimde, Ulmo'nun denizin dibine bağlanmasının ardından Tol Eressëa'dan "denize doğru uzanan bir burnun üstüne" oturarak Solosimpi'yi müzik ve deniz ilimleri hakkında eğitmesi, zaman içinde değişerek Ossë'nin Orta Dünya'nın kıyısında bir kayanın üstüne oturarak Teleri'yi "deniz ilmini ve deniz müziğinin her çeşidi" hakkında eğitmesine dönüşmüştür (*Silmarillion*, s. 72).

Burada Valinor Dağları'ndaki bir yarıktan bahsedilmesi son derece dikkat çekici bir olaydır. *Silmarillion*'da bu yarık, yani Calacirya veya Işık Geçiti, Eldar'ın Aman'a gelişinin hemen ardından, "onlar [Vanyar ve Noldor] Valinor'un Ağaçlar'ın aydınlattığı bahçelerinde parıldayan çiçeklerinin arasında bile hâlâ zaman zaman yıldızları görmeyi arzuladıkları" için (*Silmarillion*, s. 74) Valar tarafından yapılmıştı; oysa bu öyküde, oradan denize doğru akan uzun bir dereyle birleşen bu yarık "doğal" bir özelliktir.

Elflerin Büyük Topraklar'ın kıyılarına ulaşmasının anlatılmasından görülmektedir ki (s. 174) Hisilómë, Büyük Deniz'le sınır oluşturan bir bölgedir ve bu durum en eski haritada g ile belirttiğim bölgeye uygun düşmektedir, bak s. 122, 164; ve bizim burada karşılaştığımız en kaydadeğer düşünce,

İnsanların Melko tarafından Hisilómë'ye kapatılmalarıdır, ki bu düşünce varlığını koruyarak son biçimde, Doğudölü İnsanları'nın haince davranarak Morgoth'un saflarına geçmeleri yüzünden Nirnaeth Arnoediad savaşının ardından, onlara Hithlum'un verilmesi ve oraya yerleştirilmeleri şeklini almıştır (*Silmarillion*, s. 239).

Kôr şehrinin ve tepenin tanımlanmasında çeşitli özellikler görünmektedir ve bunlar daha sonradan anlatılan Túna üzerindeki Tirion öyküsünde asla kaybolmamışlardır. Karşılaştırın: *Silmarillion*, s. 74.:

Túna'nın tacı üzerine, Elflerin şehri inşa edilmiş, Tirion'un beyaz duvarları ve terasları; şehirdeki kulelerinin en yükseği Ingwë'nin Kulesiymiş, gümüş lambası uzaklarda denizin sislerinin içine parıltıyan Mindon Eldaliéva.

Aulë'nin Kôr'un eteklerinin etrafına yığıldığı altın ve "büyülü metaller" in tozları, Tirion'un "uzun beyaz merdivenleri"ni tırmanırken Eärendil'in giysilerinin ve ayakkabılarının üzerindeki tozları (*Silmarillion*, s. 302).

Burada Tanrıların Inwë ve Nólemë'ye verdikleri, "hiç ara vermeksizin sürekli olarak çiçeklenen" filizlerin aynı zamanda ışık saçtıkları da söylenmektedir, *Kayıp Öyküler*'in daha ilerilerinde (s. 319-20), Noldoli'nin Kaçışının ardından Kôr Ağaçları'ndan yeniden bahsedilir ve orada denir ki, Inwë'ye verilen ağaçlar "hâlâ ışıldarlarken" Nólemë'ye verilen ağaçlar köklerinden sökülerek "hiç kimsenin bilmediği bir yere" götürülmüştür. *Silmarillion*'da denir ki (s. 74), Yavanna, Vanyar ve Noldor için "Telperion'un daha küçük bir görüntüsüne benzeyen, sadece kendi ışığını saçmayan bir ağaç yaratmış"tır; bu ağaç "Mindon'un önündeki avlularda ekilip orada yeşermiş, fideleleri Eldamar'da pek çokmuş". Daha sonra Tol Eressëa Ağacı haline gelecektir.

Elflerin Valinor'daki şehriyle ilgili bu tanımlamayla bağlantılı olarak, burada Kôr diye isimlendirilen bir şiiri veriyorum. 30 Nisan 1915'de (*Goblin Ayakları* ve *Sen ve Ben*'den iki gün sonra, bak s. 45, 51) yazılmıştır ve iki metin halinde bulunur: bir el yazması olan birincisi "Kayıp ve Ölü Bir Şehirde" şeklinde bir alt başlık içermektedir. Daktiloya çekilmiş olan ikinci metin,

görünüşe göre önce *Kôr* diye isimlendirilmiş, ardından isim *Tanrıların Şehri* olarak değiştirilmiş ve alt başlığı silinmiştir; şiir bu isimle birlikte 1923 yılında Leeds'de¹ yayınlandı. Metinde, sondan bir önceki dizelerde bulunan "şakıyan kuşlar yoktu"nun yerine yapılan ve zaten el yazmasında bulunan "ve yoktur hiçbir ses kıpırtısı" dışında hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Büyük bir olasılıkla, özellikle orijinal alt başlığın açısından bakılırsa, şiir Elflerin terk edişinin ardından *Kôr* şehrini tanımlıyor görünmektedir.

Kôr

Kayıp ve Ölü Bir Şehirde

Samur bir tepe, kocaman, surlarla taçlanmış
Dikiliyor gözetleyerek masmavi bir denizi
Masmavi bir göğün altında, ve onun karanlık toprağı
çok sadedir somaki bir zeminmiş gibi
Apak ışıldayan mermer tapınaklara ve göz kamaştırıcı saraylara karşı
Ve boz çimenler dokunur, çok eskiden yapılmış
Fildişi duvarlarınınüstündeki oymalı parmaklıklara
Gölgelerde yükselen taş gibi kök salmış muazzam ağaçları
Mahzenin şekillendirilmiş taş sütunları gibi
Gövdesi ve siyah mermerden sütun başlarıyla
Orada yapılıp unutulmuş günlerin hasatı sonsuza dek yavaşça
Suskun gölgeler ilan eder coşkulu saatlerin bittiğini
Ve yoktur hiçbir ses kıpırtısı; ve bütün o mermer kuleler
Ak, kızgın ve dilsiz, yanar ve uyurlar daima.

*

Deniz kuşlarının Ossë tarafından evrimden geçirilişi, Solosimpi'nin en sonunda martılar tarafından çekilen kuğu biçimindeki gemilerle Ossë'ye keder vererek de olsa Valinor'a ulaşması öyküsü, *Silmarillion*'da büyük bir

1.- *The Microcosm* isimli bir dergi, editör Dorothy Rarcliffe, volüm VIII, no. 1, Bahar 1923.

değişiklik geçirerek anlatılmaktadır (s. 76):

"[Teleri halkı] Uzun bir çağ boyunca Tol Eressëa'da yaşamışlar; ama yavaş yavaş yürekleri değişmiş, denizin üzerinden Yalnız Ada'ya doğru akan ışığa yönelmişler. Kıyılarına vuran dalgaların müziği ile akrabalarını tekrar görüp Valinor'un ihtişamına bakmanın tutkusu arasında bölünmüşler; ama sonunda ışığın tutkusu daha güçlü olmuş. Bu yüzden Ulmo, Valar'ın arzusuna boyun eğerek, dostları Ossë'yi onlara gönderdi ve o kederlenerek de olsa Teleri'ye gemi yapımı zanaatını öğretti; ve gemiler inşa edildiğinde onlara ayrılış armağanı olarak bir sürü güçlü kanatlara sahip kuğu getirdi. Sonra kuğular, Teleri halkının beyaz gemilerini rüzgârsız denizin üzerinden çektiler; ve böylece en sonunda geç de olsa Aman'a; Eldamar kıyılarına geldiler."

Ama kuğular, Ossë'nin Tol Eressëa Elfleri'ne verdiği bir armağan olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir ve Aulë tarafından Solosimpi için yapılan Teleri gemilerinin biçimi de unutulmamıştır: gemiler "altın gagaları, altın ve siyah kehribardan gözleriyle kuğulara benzer şekilde yapılmışlardı" (*Silmarillion*, s: 76)

Bunların ardından gelen (s. 184) coğrafi tanımlar bölümü tuhaftır; çünkü *Valar'ın Gelişi ve Valinor'un Kuruluşu* adlı öyküde (s. 102) anlatılanlarla aşırı derecede benzerlikler (hatta bazı yerlerde tamamen aynıdır) taşımaktadır. Bu tekrarlama hakkında bir yorumu aşağıda sunacağım. Bu ikinci versiyon aslında küçük yeni bilgiler de taşımaktadır ve bahsedilenler hakkındaki asıl değişiklikler Tol Eressëa hakkındadır. Şimdi Gölge Denizler'in, Büyük Deniz'in Tol Eressëa'nın batısında yer alan bir bölgesi olduğu açıkça söylenmektedir. *Silmarillion*'daysa (s. 126) bu kavram, Tol Eressëa'nın demirlenmesiyle birlikte değişmişti: Valinor'un Saklanması döneminde

Büyülü Adalar oluşturuldu, etraflarındaki tüm denizler gölge ve karmaşayla doldu. Bu adalar kuzeyden güneye Yalnız Ada, Tol Eressëa'nın, önünde Gölge Denizler'de bir ağ gibi güçlüydü, batıya yelken açan biri tarafından geçilmeden önce.

Aynı öykünün içinde daha önceki sayfalarda zaten tarif edilmiş olan (s. 185) Valinor Dağları'ndaki yarık ve derenin başındaki Kôr tepesi hakkında anlatılanların tekrarlanmasıyla anlaşılan yeni bir öge vardır (s. 180). Bu tekrarın yorumunun, öykünün yazılışı sırasında oluşan iki katmanın içinde (bak yukarıdaki 8. not) bulunacağı neredeyse kesindir; çünkü bu bölümlerin ilki düzeltilmiş kısımdaydı, ikincisiyse orijinal, yani kurşunkalem metinde yer almaktadır. Benim düşünceme göre, babam düzeltisini yaparken, Dağlar'ın içindeki yarık, tepe, dere hakkındaki bölümü daha önceye almıştı ve düzeltisini yapmaya devam etseydi ikinci bölümün sonu temizlenirdi. Bu yorum aynı zamanda *Valar'ın Gelişi ve Valinor'un Kuruluşu* adlı öyküden yapılan Valinor'un kıyısı ve Büyük Deniz'deki adalarla ilgili bölümün tekrarlanmasını açıklamak içinde de kullanılabilir; ama o olay hakkında belirtilmelidir ki kurşunkalemle yazılan orijinal el yazmalarının üzerinde mürekkepli kalemle yapılan düzeltmeler tamamlandığında bu düzeltmeler zaten anlatı içinde çok ilerilerdeydiler.

Silmarillion'da, Noldoli tarafından yapılan mücevherler hakkında bütün söylenenler şu sözlerin içine sıkıştırılmıştır (s. 75):

Finwë hanedanının duvarcıları tepelerde taş araştırırken (çünkü yüksek kuleler inşa etmekten zevk alırlarmış) değerli taşları keşfedip sayılamayacak miktarlarda oluşturmuşlar; değerli taşların kesimi ve şekillendirilmesi için aletler tasarlamış, onları birçok biçimde oymuşlar. Ürettiklerini biriktirmeyip dağıtarak emekleriyle Valinor'u zenginleştirmişler.

Yani, bu öykünün sonunda "büyülü" malzemelerden üretilen mücevherlerin yapımı hakkındaki heyecanlı ve duygusal anlatı – yıldız ışığı, *iluvë*, çiyer ve taş yaprakları, çiçeklerin suyuyla boyanan camsı maddeler – terk edilmiş, Noldor halkı madenciler – ama sadece Valinor'un kayalarının içinde bulduklarını işleyen madenciler – haline getirilmiştir. Öte yandan *Silmarillion*'ın daha önceki bir bölümünde (s. 49) eski düşünce unutulmamıştır: "Değerli taşları yapmayı ilk becerenler de gene Noldor'du." Her şeyin sonraki versiyonun isteklerine bağlı olarak geliştiğini söylemeye gerek yoktur; bu ilk

dönem anlatıda Silmaril'ler, Noldoli'nin yaptığı diğer bütün o mücevherlerin oluşturduğu harikaların arasından güçlü bir şekilde seçilip ortaya çıkarılmamıştır.

Mücevherlerini verişleri ve onları kıyılara saçışlarının içinde görebileceğimiz Noldor'un cömertliği (Karşılaştırın *Silmarillion*, s. 76: "Noldor halkı kıyılara saçıp, havuzlara dağıttıkları birçok mücevher verdi onlara [Teleri], opaller, elmaslar ve mat kristaller"); Teleri'nin denizden çıkardığı inciler; Noldor'un Manwë'ye verdiği safirler ("Noldor'un ona yaptığı saltanatı asası safırdendi", *Silmarillion*, s. 49); ve elbette ki Silmaril'lerin yapıcısı olarak Fëanor – ama burada bir sonraki öyküde görülebileceği gibi Fëanor, henüz Finwë'nin (Nólemë) oğlu değildi – gibi çeşitli özellikler varlıklarını sürdürmüşlerdir.

*

Bu yorum bölümünü öyküdeki olaylarla ilgili birtakım şeyler taşıyan başka bir erken dönem şiiriyle kapatıyorum. Öyküde denir ki (s. 175) Hisilómë'deki İnsanlar, Kayıp Elfler'den korkuyor ve onları Gölge Halkı diye adlandırıyorlardı ve onların bu diyara verdikleri isim de *Aryador*'du. Bu sözcüğün anlamı ilk Gnomca sözcük listesinde "gölge toprağı ya da yeri" olarak verilmiştir (karşılaştırın : *Hisilómë* ve *Dor Lómin*'in anlamları, s. 164).

Bir Aryador Şarkısı isimli şiirin günümüze dek gelen iki kopyası vardır; onlarla ilgili notlara göre şiir, 12 Eylül 1915 günü Lichfield yakınlarında bir askeri kampta yazılmıştır. Şiir, benim bildiğim kadarıyla hiçbir zaman yayınlanmayacaktı. El yazması halindeki ilk kopya, Eski İngilizce bir başlık taşımaktadır: *Án léop Éargedores*; daktiloya çekilmiş durumdaki ikinci kopya, metin olarak neredeyse hiçbir değişiklik içermez, sadece şu söylenebilir ki, üçüncü kıtanın ilk sözcüğü olan "he", her iki kopyada da düzeltilerek "she" haline getirilmiştir.

Aryador'un vadilerinde
İçerilere uzanan ağaçlı sahillerde
Yemyeşildir gölün çevresindeki çayırlar ve çimenler
Yavaşça alçalırlar mırıldanan kamışlara
Fısıldarlar Aryador'un üstündeki alacakaranlıkta:

Duyuyor musun sayısız çanlarını
Tepelerin üstündeki keçilerin
Vadinin çamlardan aşağıya doğru indiği yerde?
Duyuyor musun kederli ağaçların iniltilerini
Güneş tek başına çekip gittiğinde
Çamların arasındaki dağ gölgelerini avlamaya?

Kaybolmuştur arasında tepelerin
Ve yavaşça yükselen yaylaların
Eğrelti otlarının arasında mırıldanan gölge halkıyla;
Ve hâlâ oradadır çanlar
Ve kırların üstündeki sesler
Doğuda birkaç yıldız başlarken yanmaya.

İnsanlar minicik pırıltılar tutuşturuyor
Dağ akıntılarının çok aşağılarında
Orada kıyıya yakın kayınların arasına yerleşmişler,
Ama yükseklerdeki büyük ormanlar
Azalan batı ışığını seyrediyor
Ve fısıldıyorlar geçmiş zaman şeylerinin rüzgârına,

Vadinin bilinmediği zamanlarda
Ve suların tek başına kükrediği
Ve gölge halkının bütün gece boyunca dans ettiği
Güneş uzaklara gittiğinde

Keşfedilmemiş ormanlar boyunca
Ve ağaçlar doluyken tamamen ışığın gezinen parıltısıyla.

Kırlarda sesler var
Ve belirsiz çanların gürültüsü
Ve tepelerin üzerinde gölge halkının yürüyüşü.
Kıyıdaki dağlarda
Unutulmuş Aryador'da
Dans edip halkalar oluşturuyorlar;
Orada şarkılar söylüyor gölge halkı
Aryador'daki eski tanrıların kadim şarkılarını.

VI

**MELKO'NUN HİRSİZLİĞİ VE
VALİNOR'UN KARARIŞI**

Bu başlık da metnin bulunduğu defterin kapağından alınmıştır; anlatı hâlâ (bir önceki bölümde, 8. nota bakın), aynı anda veya daha sonra üzerinde birtakım düzeltmeler yapılarak hızlı bir şekilde kurşunkalemle yazılmıştır ve bir kopukluk olmaksızın devam etmektedir.

Eriol şimdi eve, Kayıp Oyun Kulübesi'ne dönmüş, etrafında gör-
düğü bütün her şeye duyduğu sevgi ve onları anlamaya gösterdiği ar-
zu daha da derinleşmişti. Eldar'ın tarihi hakkında daha fazla bilgiye
olan susamışlığı hiçbir kesintiye uğramaksızın sürüyordu; ne de her
akşam Öykü-ateşi Odası'na gidenler arasında olma konusunda bir
başarısızlık gösterecekti; Vairë ve Lindo'nun konuğu olarak katıldığı
böylesi zamanların birinde Lindo, derin koltuğunda otururken onun
dileği üzerine şöyle konuştu:

"Dinle öyleyse, Ey Eriol, eğer an gelip de Valinor'un güzelliğinin
nasıl azaldığını ya da Elflerin Eldamar kıyılarından ayrılmaya nasıl
zorlandıklarını bilmek istiyorsan. Belki de sen, Eldalië'nin o neşeli
günlerinde, Melko'nun Valmar'da Tulkas'ın evinde hizmetkâr olarak
yaşadığını zaten biliyorsundur; Melko, Tanrılara olan kinini ve Eldar'a
karşı duyduğu yıkıcı kıskançlığını orada beslemişti, ama onun mücev-
herlerin güzelliğine karşı olan şehveti, ki o taşlara karşı sahte bir ilgi-
sizlik içindeymiş gibi davranıyordu, sonunda sabrının tükenmesini
sağlamış, derin ve şeytani şeyler tasarlamasına yol açmıştı.

Noldoli halkı, bu harika şeyleri yaratma sanatının doruğunda ol-
duğu zamanlarda yalnızdılar ve sevdikleri herkese bol bol değerli ar-
mağanlar dağıtmalarına rağmen sahip oldukları hazine sayılabilmenin
çok ötesindeydi, işte bu yüzden Melko şeytani sözcükler konuşarak on-
larla arkadaş oldu. Bu şekilde uzun süredir özlemini duyduğu mücev-
herlerden kendisine de armağan edilebileceğini düşünmüş ve belki de
dikkatsizliklerini yakalayarak onların gizli sanatından bir şeyler öğren-
mek istemişti, ama bu oyunların hiçbirinin başarılı olmadığını gördü-
ğünde Gnome'ların üzerine kötü arzular ve uyumsuzluk yaymaya uğ-

raştı, Divan'ın onları Valinor'a ilk kez davet edişî hakkında yalanlar söyledi.¹ 'Sizler kölesiniz,' dedi, 'ya da çocuksunuz, eğer isteğiniz buysa, size oyuncaklarla oynamanız, yoldan çıkmamanız ya da çok bilmemeniz emredilmiş. Belki de Valar'ın size güzel günler sağladığını söyleyebilirsiniz; ama onların duvarlarını geçmeli ve yüreklerinin aslında ne kadar katı olduğunu görmelisiniz. Bakın, onlar sizin yeteneklerinizi kullanıyor ve sizin güzelliğinizi sanki kendi krallıklarının bir süsüymüş gibi ellerinde sımsıkı tutuyorlar. Bu sevgi değil, bencilce bir arzudur – bunu test edin. Ilúvatar'ın sizin için tasarladığı mirası sorun – dolaşılacak bütün bu koca dünya, keşfedilecek olan bütün gizemleriyle ve onun bütün o maddeleri dağlar tarafından kümese çevrilip geçit vermez denizlerle kuşatılmış bu daracık bahçelerde asla gerçekleşmeyecek türden kudretli zanatkârlıklara malzeme olabilir.'

Nólemë'nin sahip olduğu ve yaymaya çalıştığı gerçek bilgiye rağmen bu sözlere kulak verildi, bu sözlere kulak verenlerin nicesinin yürekleri yarı yarıya Melko'ya doğru döndü ve onların içlerinde bir huzursuzluk büyüyordu, Melko onların için için yanan arzularının üzerine yağ dökmüştü. Ondandır çok şey öğrendiler, ki bunları yüce Valar dışında birilerinin bilmesi hiç iyi değildi, çünkü böylesine derin ve gizli şeyleri yarım yamalak bilmek mutluluğu öldürürdü; üstelik Melko'nun söylediklerinin çoğu kurnaz yalanlardı ya da çok az bir kısmı doğrudu ve Noldoli şarkı söylemeyi kesti, Kôr tepesinin üstündeki kemanları sustu, çünkü ilimleri daha da derinleşir ve arzuları daha da kabarıırken yürekleri de biraz daha yaşlanmış, bilgeliklerinin kitapları ormandaki yaprakları kadar çoğalmıştı. Çünkü bil ki o günlerde Gnome'ların yardımıyla Aulë alfabeler ve yazılar icat etmişti, nice karanlık öykü Kôr'un duvarlarına sembollerle resmedilerek yazılmış, harika güzellikte rünler oraları çizilmiş ya da taşların üzerine oyulmuştu ve Eärendel uzun zaman önce orada nice şaşırtıcı öyküler okudu, eğer bozulup toz haline dönüşmedilerse belki çoğu okunmak için hâlâ oradadır. Diğer Elfler, akrabalarının mutluluğunun azaldığı, keder ve korku dolu o günlerde bütün bunları

pek önemsemediler. Melko bu yüzden daha da neşelendi ve sabırla kendi zamanının gelmesini bekleyerek çalışmalarına devam etti, yine de amacına henüz ulaşmamıştı. çünkü bütün uğraşına rağmen Ağaçlar'ın görkemi, mücevherlerin güzelliği ve Palisor'dan gelirken geçtikleri karanlık yolların anıları Noldoli halkının biraz geri durmasını sağlıyordu – Nólemë de onların arasındaki huzursuzluğu ve hoşnutsuzluğu yatıştırmak için sürekli olarak Melko'nun aleyhinde konuşmaktaydı.

Nólemë'nin endişesi sonunda o kadar büyüdü ki, Fëanor'un tavsiyelerine başvurdu, hatta Inwë'ye ve (sonradan Solosimpi'ye liderlik eden) Ellu Melemno'ya bile danıştı, onların planları Melko'nun karanlık yollarını anlatmak için bizzat Manwë'nin huzuruna çıkılmasıydı.

Gnome'lara karşı büyük bir öfke içinde olan Melko bunu biliyordu ve onlardan önce Manwë'nin huzuruna çıkarak yerlere kadar eğildi, Noldoli'nin Manwë'nin egemenliğine karşı onun kulaklarına bir şeyler fısıldamaya nasıl da cüret ettiklerini, karşılık beklemeden çalışmaları gerekirken, yetenek ve güzellikte (ki Ilúvatar onlara bütün yeryüzüne hükmetmeyi nasip etmişti) Valar'dan çok üstün olduklarını iddia ettiklerini söyledi. Bu sözler üzerine Manwë'nin yüreği kederlendi, çünkü Valar ile Eldar arasındaki büyük dostluğunun kırılabilme ihtimalinden uzun süredir korkuyordu ve biliyordu ki Elfler dünyanın çocuklarıydı ve bir gün onun kucağına dönmeleri gerekiyordu. Hayır, bütün bu olup bitenlerin hatta Melko'nun lüzumsuz görünen kötülüklerinin bile eskinin kaderinin bir parçası olmadığını kim söyleyebilirdi ki? Ama yine de Tanrıların Efendisi, jurnalciye karşı soğuk davrandı ve bak! hatta oraya gelen Nólemë'nin elçiliği konusunda yardım etmesini teklif etti ve onun huzurunda gerçeklerin söylenmesine izin verdi. Elçiler, belki de Melko'nun oradaki varlığı yüzünden, kendi sebepleri hakkında yapabileceklerinden biraz daha beceriksizce konuştular ve belki de Súlimo Manwë'nin yüreği Melko'nun sözlerindeki zehirden etkilenmişti, çünkü Melko'nun kötülüğünün zehiri gerçekten de çok hilekâr ve güçlüdür.

Bununla beraber, hem Melko hem de Noldoli azarlanıp gönderildiler. Aslında Melko'ya, Mandos'a dönüp orada bir süre pişmanlık içinde yaşaması emredilmişti ve nice aylar boyunca Valmar'da dolaşmaya cesaret edemeyecekti, ta ki artık yaklaşmış olan büyük şenliğin yapılp geçmesine kadar; onların huzursuzluğunun yarattığı kirliliğin diğer soyların arasına yayılmasından korkan Manwë, Aulë'ye başka bir yer bulmasını ve Noldoli'yi oraya götürerek yerleşebilecekleri yeni bir kent inşa etmesini buyurdu.

Bu gelişmelerin ulaşmasıyla birlikte Kôr tepesindeki hüznün büyük oldu, her ne kadar herkes Melko'nun ihanetine öfkelenmiş olsa da, artık Tanrılara karşı içlerinde yeni bir üzüntü doğmuş ve mırıltılar öncesinden daha gürültülü bir hal almıştı.

Tepelerden aşağıya doğru akan küçük bir akıntı vardı ve adı *Híri*'ydi, açıklığın kuzeyinden Kôr'un kurulmuş olduğu kıyıya gelir ve düzlük boyunca dolaşarak kimsenin bilmediği bir giderdi. Belki Dış Denizler'e ulaşıyordu, çünkü Silpion'un köklerinin kuzeyinde bu akıntı toprağın altına dalıyordu ve orada engebeli bir arazi, etrafını kayaların çevirdiği bir vadi vardı; Noldoli halkı işte oraya yerleşmeye niyetlenmiş ya da daha doğrusu Manwë'nin kalbindeki öfke geçene kadar orada beklemeyi düşünmüştü, çünkü henüz Kôr'u sonsuza dek terk etme düşüncesini kabul etmiyorlardı.

Vadinin yamaçlarına mağaralar oyduklar ve onların içlerine mücevherlerden, altın, gümüş ve güzel nesnelerden oluşan zenginliklerini oraya taşıdılar; Kôr'daki kadim evlerinde artık onların sesleri duyulmuyordu, o evler sadece yaptıkları resimler ve irfan kitaplarıyla doluydu, ama Kôr sokakları ve Valmar'ın bütün yolları hâlâ [mücevherlerle?] ışıltıyor, oyulmuş mermerler şimdilerde solmaya başlayan Gnome'ların mutluluk günlerini anlatıyordu.

Melko artık Mandos'a dönmüştü, Valinor'dan uzakta hem Gnome'lara hem de Tanrılara karşı isyan ve intikam planları kuruyordu. Aslında neredeyse üç çağ boyunca Mandos'un mahzenlerinde kalan

Melko, orada kötülüğe saptırabileceği birtakım karanlık ruhlarla arkadaşlık kurmuş ve ihtiyaç duyduğu zaman çağırdığında kendisine yardım ederlerse, onlara Yeryüzü'nde [sahip olabilecekleri?] büyük topraklar ve bölgeler vaat etmişti; ve şimdi onların hepsini Mandos'un civarındaki dağlarda bulunan karanlık koyaklarda bir araya getiriyordu. Oradan, Silpion'un çiçekleniş zamanında hızla hareket eden gölgeler gibi etrafa casuslar gönderiyor, Noldoli'nin yaptıkları ve düzlükte olup bitenler hakkında her şeyi öğreniyordu. Aslında kısa bir süre sonra Valar ve Eldar büyük bir şölen düzenlecekti, hatta Manwë'nin Melko'yu Valmar'dan gönderdiğini söylediği şölendi o; şimdi bil ki onlar Eldar'ın Valinor'a gelişini kutlamak için her yedi yılda bir gün şölen yapar ve Solosimpi'nin ak filosunun Eldamar kıyılarına gelişini anmak için de her üç yılda bir daha küçük bir şölen düzenlerlerdi; ama her yirmi bir yılda bir, bu iki şölen birlikte kutlanır ve en ihtişamlısı olurdu, yedi gün boyunca sürerdi ve bu yüzden o yıllar "Çifte Şenlik Yılları" diye anılırdı;* ve Koreldar şimdi bu koca dünyanın neresinde olursa olsunlar bu şölenleri hâlâ kutluyorlardır. İşte o günlerde yaklaşan şölen Çifte Şenlik'lerden biriydi, Tanrıların bütün maiyetleri ve Elfler onu şenliklerin en ihtişamlısı olarak kutlamaya hazırlanıyorlardı. Elflerin uzun alaylar halinde dans edip şarkılar söyleyerek yürüdüğü ve Kôr'dan Valmar'ın kapılarına kadar uzanan geçit törenleri olurdu. Bu şölen için Kôr'un batı kapısından ta Valmar'ın surlarında açılan kudretli kemerin küçük kulelerine, kuzeye Ağaçlar'a doğru uzanan bir yol kurulurdu. Yol ak mermerlerden yapılmıştı ve nice küçük nazlı akıntı uzak dağlardan gelip yolu keserek akmayı sürdürürdü. Oralarda olağanüstü güzellikte, inci gibi ışıldayan narin korkuluklarla çevrelenmiş incecik köprüler vardı; bunlar suyu güçbela aşarlardı, şöyle ki derelerin koynunda yetiştirmiş harika güzellikteki zambaklar kocaman çiçeklerini onun sınırları boyunca uzatır ve irisler onların yanlarında yayılırdı; en berrak suların oluşturduğu küçük çaylar kurnaz bir şekilde araştıracasına bir dereden

*.- Burada sayfanın kenarına şu sözcük eklenmiştir: *Samirien*.

bir diğetine geçerek akar ve şırıldayan suyun sakin sesiyle birlikte bütün bu uzun yol boyunca onun sınırını oluşturmdu. Her iki tarafında görkemli ağaçların büyüdüğü ya da yolun ormanın içindeki bir açıklığa açıldığı yerlerde pınarlar o yoldan hızla gelip geçen herkesin kendisini yenilemesi için havaya sihirli bir ferahlık yayardı.

Ak cüppeli Inwir soyunun liderliğinde Teleri halkı geldi ve onların bir araya gelmiş arplarının nabız gibi atışları, havanın içinde en tatlı şekilde tınılıyordu; ve onların ardından Manwë'nin şefkatiyle sevgili halklarıyla bir kez daha karışan Noldoli geldi, çünkü onun şöleni hakkıyla yapılmalıydı, ama onların kemanlarındaki ve enstrümanlarındaki müzik şimdi öncesinden daha fazla tatlı bir hüznü içeriyordu. En son olarak kıyıların halkı geldi, onların kavalları gelgitlerin, mırıldanan dalgaların ve kıyıları seven kuşların feryat eden çığlıklarının duygusunu getiren seslerle harmanlanmış, böylece düzlüğün üzerindeki denizden uzak topraklar derinleşmişti.

Sonra Valmar kapısının önünde bir düzene giren bütün o kalabalık, Inwë'nin bir sözü ve işaretiyle tek bir sesmiş gibi uyum içinde Işığın Şarkısı'nı söylemeye başladı. Lirillo'nun² yazıp onlara öğrettiği bir şarkıydı, Elflerin ışığa olan özlemini, İki Ağaç'ı görme arzusunun yönlendirdiği karanlık dünya boyunca yaptıkları korku dolu yolculuklarını anlatıyordu, Tanrıların yüzlerine bakıyor olmanın ve bir kez daha Valmar'a girerek Valar'ın kutlu bahçelerinde yürümeye duydukları arzusunun yenilenmesi sayesinde ulaştıkları en büyük neşe içinde söylediler şarkıyı. Ardından Valmar'ın kapıları açıldı, Nornorë onları içeriye davet etti ve o parıldayan topluluğun hepsi içeri girdi. Onları Mánir ve Súruli topluluklarının ortasında dikilen Varda karşıladı, bütün Tanrılar onlara hoş geldiniz dedi, ardından şölenler büyük salonlarda sürdü.

Âdetlerine göre üçüncü günde tamamen ak ve mavi giysilere bürünerek Taniquetil'in yücelerine doğru tırmandılar, orada Manwë onlarla Ainur'un Müziği'ne uygun düşünceler, Ilúvatar'ın zaferi, olmuş ve olan şeyler hakkında konuştu. İşte o gün Kôr ve Valmar sessiz ve sakindi,

ama dünyanın çatısı ve Taniquetil'in yamacı Tanrıların, Elflerin parıldayan giysileriyle ıslıl ısıldı, bütün dağlar onların konuşmalarıyla yankılanıyordu – ama sonrasında, şenliğin son gününde Tanrılar Kôr'a gelir ve onun parıldayan tepesinin yamacına oturarak narin şehri sevgiyle seyreder, ardından Silpion'un çiçeklenmesinden önce Ilúvatar adına onu kutsarlardı; işte Çifte Şenlik günleri böyle sona ererdi.

Ama o meşum yılda Melko, kâfir yüreğinden cesaret alarak planlarını uygulamaya koyma vakti olarak tam da Manwë'nin Taniquetil'in üzerinde konuştuğu günü seçmişti; çünkü o zaman Kôr, Valmar ve kayalarla çevrili Sirnúmen vadisi korunmasız olurdu: o eski günlerde bir Elf ya da Vala'nın gerçekten de kime karşı korunması gerekirdi ki?

Samírien'in üçüncü gününde, o şölen böyle isimlendirilir, karanlık adamlarıyla birlikte sürünerek ortaya çıktı, Makar'ın mekânının karanlık salonlarını geçti (çünkü o vahşi Vala bile o günlerin onuruna Valmar'a gitmişti, aslında Fui ve Vefántur dışında bütün Tanrılar oraya gitmişti, Ossë bile oradaydı, o yedi gün için Ulmo'ya olan husumet ve kıskançlığını gizliyordu). Orada Melko'nun yüreğine bir düşünce düştü, çok keskin ve acımasız kılıçlarla kendisini ve çetesini gizlice silahlandırdı, bu onlar için çok uygundu: sonra Noldoli'nin o günlerdeki mekânı olan Sirnúmen vadisinin içlerine gizlice girdiler, dinle, Melko'nun öğrettiklerinin yüreklerinde bıraktığı izler yüzünden Gnome'lar, o günlerde Eldar âdetlerinin ötesinde bir şüpheciliğe ve uyanıklığa sahipti. Orada hazinelerin sorumluluğunu üstlenen birtakım nöbetçiler vardı, onlar her ne kadar Tanrıların geleneklerine ve yasalarına ters düşse de şölene katılmamışlardı. Şimdi Valinor'un yüreğinde aniden acı bir savaş doğdu ve o nöbetçiler katledilirken uzaktaki Taniquetil'de barış ve mutluluk çok büyüktü – bu yüzden gerçekten hiç kimse onların çığlıklarını duymadı. Melko, bunun kendisi ve Valinor'un diğer tüm halkları arasında sonsuza dek sürecektir bir savaş olduğunu biliyordu, çünkü Noldoli'yi – Valar'ın konuklarını – kendi evlerinin kapılarının önünde katletmişti. Fëanor'un babası³ Bruithwir'i

kendi elleriyle katletmiş, o taş eve dalarak oradaki en görkemli mücevherlere hatta fildişi bir mücevher kutusuna konulmuş olan Silmarillere bile el koymuştu. Mücevherlerin oluşturduğu bütün o koca hazineyi yağmalamıştı ve şimdi yoldaşlarıyla birlikte oradan nasıl kaçabileceğini araştırıyordu.

Şimdi bil ki, o noktadan çok uzak olmayan bir yerde, ki orada yabanıl bir orman büyümüşü, Oromë'nin iyi cins atlar yetiştirdiği büyük bir harası vardı. Melko oraya sessizce süzülerek girdi ve siyah bir at sürüsünü zorla ele geçirdi, kullanabilmek için onları korkutarak yıldırı. Yanlarında götürmeleri imkânsız ve daha az değerli olduğunu düşündükleri şeyleri parçalamalarının ardından bütün o hırsız ortaklarıyla birlikte uzaklara at sürdü. Geniş bir daire çizdiler ve sadece Tanrıların çocukları tarafından binilen Oromë'nin kutsal atlarının yapabileceği gibi kasırğa hızıyla uzaklaştılar, çok uzaklara Ağaçlar'ın ışığının daha az olduğu, Valmar'ın batısındaki hiç gidilmemiş yerlere ulaşmayı başardılar. Ahalinin Taniquetil'den inişinin ve şenliğin bitişinin çok öncesinde ya da Noldoli'nin evlerine dönüp onları yağmalanmış bulmasının çok öncesinde, Melko ve onun [hırsızları?] güneyin derinlerine doğru at sürmüşler, oradaki tepelerin içinde Eruman'ın düzlüklerine geçebilecekleri alçak bir yer bulmuşlardı. Aulë ve Tulkas, uzun bir zaman önce düzlüğü bütün kötülüklerden korumak için çevresine o dağları yükselttiklerinde, oradaki alçak bölgeye özen göstermedikleri için çok üzülmüş olmalılar – çünkü orası Arvalin'in kırlarındaki taşları toplanmalarının ardından Valinor'a girmek kullanmaya alıştıkları yerd⁴. Denir ki at sırtındaki bu yolculuk aslında yarım daire şeklindeymiş, zahmetli ve tehlikeliymiş, Melko'nun planlarında önceleri bu yolculuk yokmuş, o daha çok kuzeye gidip Mandos yakınlarındaki geçitleri aşmayı planlamıştı; ama bunun yapılmaması için uyarılmış, çünkü Mandos ve Fui o diyarları hiç terk etmiyormuş, kuzeydeki dağların bütün koyak ve kanyonları onun maiyetiyle doluymuş, üstelik bütün karanlığına rağmen Mandos, ne Manwë'ye isyan eden ne de şeytani işleri kışkırtan biriydi.

Eğer birisi, Melko'nun yapabileceği gibi soğuğa dayanabilir ve kuzeyin bu kadar uzaklarına gidebilirse, eski bilgilerde denir ki orada Büyük Denizler küçük bir şey haline dek daralıyordu, böylece gemilerin yardımı olmaksızın Melko ve yanındakiler dünyanın içlerine doğru güvenle girebilirlerdi; ama bu yapılmamış ve hüznü öykü kendi kararlaştırılmış rotasını belirlemişti, yine de İki Ağaç hâlâ ışıldıyor ve Elfler Valinor'da şarkılar söylüyorlardı.

Sonunda şenlik bitti ve Tanrılar Kôr'dan gelen beyaz yolun üzerinden yürüyerek Valmar'a döndüler. Elflerin şehrinde ışıklar kırıpşıyor ve huzur hüküm sürüyordu, ama Noldoli'nin düzlüğün üzerinden Sirnúmen'e olan yolculuğu kederli bir şekilde sona erecekti. Silpion'un ışıldama vaktiydi ve ölü için yakılıp bu kayalık vadiden yükselen ilk ağıtın Valinor'da duyuluşu onun solmasından önceydi, çünkü Fëanor, Bruithwir'in ölümü için ağıtlar yakmıştı; üstelik birçok Gnome ölülerinin ruhlarını Vê'ye uzanan yollarında kanatlanmış gider bulmuşlardı. Sonra haberciler olup bitenleri anlatmak üzere hızla Valmar'a at sürdüler ve orada Manwë'yi buldular, çünkü Taniquetil'in üstündeki evine gitmek için henüz kenti terk etmemişti.

'Eyvah, Ey Súlimo Manwë,' diye ağladılar, 'kötülük Valinor Dağları'nı delip içeri girdi ve Düzlük'ün Sirnúmeni'nin üstüne çöktü. Orada Fëanor'un atası⁵ Bruithwir ölü olarak yatıyor, yanında birçok Noldoli'yle birlikte, bütün o güzel şeylerden ve mücevherlerden oluşan hazinemiz, nice yıllar boyunca yüreklerimiz ve ellerimizle doğurduğumuz sevimli uğraşları çalınıp götürülmüş. Nereye götürüldü, ey gözleri her şeyi gören Manwë? Bu kötülüğü yapan kim, çünkü Noldoli intikam için ağlıyor, Ey en [adil?] olan!'

Sonra Manwë onlara dedi ki: 'Bakın Ey Noldoli'nin Çocukları, kalbim sizin için üzgün, çünkü Melko'nun zehiri sizi şimdiden değiştirmiş ve yüreklerine ağgözlülük girmiş. İşte! değerli taşlarınızı ve dokumalarınızı⁶, efendiniz Manwë'nin kurallarından ya da halkının

şenliğinden daha değerli görmeseydiniz, bunlar olmazdı, Bruithwir go-Maidros ve diğer talihsizler hâlâ yaşıyor olur, mücevherleriniz de daha büyük tehlikeye maruz kalmazdı. Hatta, bilgeliğim bana anlatıyor ki, Bruithwir ve yoldaşlarının ölümü yüzünden en büyük kötülükler Tanrılarının ve Elflerin üzerine düşecektir ve İnsanların da. Size ışığı getiren ve zanaatlarınızda kullandığınız malzemeleri veren Tanrılar olmaksızın, şimdi cahilliğinizin ilk dersini alın, bu sevdiğiniz şeylerin hiç biri asla olmazdı; yapılmış olanlar yeniden yapılabilir, çünkü Valar'ın gücü değişmez; ama Valinor'un bütün bu görkeminden, Kôr'un bütün o güzelliği ve zeraferinden çok daha değerli olan şeyler barış, mutluluk ve bilgeliktir, ki bunlar bir kez kaybolursa yeniden ele geçirilişleri daha zordur. Yani şikayet etmeyi ve Valar'a karşı konuşmayı kesin, yüreklerinizde kendinizi onların heybetlerine denk görmeyi de; bunun yerine şimdi, bu kötülüğü üstünüze Melko'nun yaydığına emin olarak, bütün bu kayıplarınıza ve kederlerinize onunla kurduğunuz gizli saklı karanlık işlerin yol açtığını bilerek pişmanlık içinde buradan ayrılın. Bundan sonra ne ona ne de kulağınıza gizlice huzursuzluk sözleri fısıldayanlara bir daha güvenmeyin, çünkü bu durumun meyvesi utanç ve keder olacaktır.'

Elçi heyeti utanmış ve korkmuştu, tamamen canları sıkılmış olarak Sirnúmen'e döndüler; ama yine de Manwë'nin yüreği onlarınkinden daha kederliydi, çünkü olaylar gerçekten kötüleşmişti, ama yine de Manwë daha da kötüleşeceği önceden görebiliyordu; yani Tanrılarının yazgıları sonuçlanıyordu, çünkü bak! Manwë'nin sözleri Noldoli'ye soğuk ve kalpsiz görünmüştü, onun kederini ve şefkatini anlamamışlardı; Manwë onların tuhaf bir şekilde değişerek ağgözlü olduklarını düşünüyordu, konforlu yaşamayı özleyen, güzel nesnelerinin çoğunu kaybeden çocuklar gibi.

Melko, kendisini Arvalin'in viraneliklerinde bulmuştu ve oradan nasıl kaçacağını bilmiyordu, çünkü orada karanlık çok ağırdı ve oradan en güneylere doğru uzanan diyarları bilmiyordu. Bu nedenle bir

elçinin dokunulmazlık hakkını talep eden bir haberciyi (Melko'nun saptırdığı Mandos'un kaçak hizmetkârlarından biriydi) Valinor'a gönderdi ve Valmar kapılarının⁷ önüne gelen haberci Tanrıların huzuruna çıkmayı istedi; ona nereden geldiği sorulduğunda, Ainu Melko'nun yanından geldiğini söyledi, Tulkas surların üstünden taşlar fırlatarak onu orada katletmek istedi, ama diğerleri bunu yapmasının henüz yanlış olacağına karar verdiler, bütün öfke ve nefretlerine rağmen habercinin Aulë'nin avlusunun önündeki altın meydana girmesine izin verdiler. Bir yandan da hemen, bu konunun onları yakından ilgilendirdiğini tahmin ettikleri Elfleri getirmek üzere Kôr ve Sirnûmen'e doğru atlılar gönderildi. Herkes orada, Aulë'nin Altın Ağaç'ın uyanışını saf altınla işlediği yerin yanında (Lórien'in avlusunda gümüşle işlenmiş başka bir öykü daha vardır) dikilen haberciyi birlikte hazır olduğunda, Manwë aniden dedi ki: 'Konuş!', sesi öfke dolu bir gökgürlemesinin şaklayışı gibiydi ve bütün avlu çınladı, ama elçi utanmaz bir şekilde mesajını ilettiler, dedi ki:

'En karanlık doğudan Valinor Dağları'nın dış yamaçlarına kadar dünyanın hükümdarı olan Lord Melko'dan, akrabaları Ainur'a. Bakın, soylu konumuna ve kanına rağmen sizin elinizden katlandığı, keder verici hakaretlerin ve uzun bir süre boyunca adaletsiz şekilde hapsedilişinin karşılığı olarak, köleleriniz olan Noldoli'nin elinde tuttuğu küçük hazinelerin bir kısmını aldı. Yüreklerindeki kötülük yüzünden onu incitmek isteyenlerin bir bölümünü katlettiği için yüreğinde büyük keder var; ama yine de bu kâfir niyetleri onun hafızasında yerini koruyacaktır, eğer sizler onun şartlarını dinler ve buna uyarsanız, siz Tanrıların geçmişte ona verdiğiniz bütün zararları unutarak Valmar diye adlandırılan bu yerde varlığını yeniden gösterecektir. Bilin ki Noldoli halkı onun hizmetkârları olacak ve onun için bir ev donatacak, bunun dışında talep ettiği—' işte, küstahça sözlerini göğsünü kabartarak söyleyen elçinin sesini yükselttiği ve Tanrıların öfkesinin çok büyüdüğü bu anda, Tulkas ve onun maiyetinden birkaç kişi aşağıya atladılar, elçiyi

yakalayıp ağzını kapattılar, divanın kurulduğu yerde büyük bir karmaşa çıkmıştı. Melko aslında, bu küstahça elçilik olayından zaman ve Valar'ın kafasının karışması dışında bir kazancının olmayacağını düşünmüştü.

Manwë elçiyi bırakmalarını emretti, ama Tanrılar ayağa kalkıp hep bir ağızdan haykırdılar: 'O bir elçi değil, bir asi, bir hırsız ve katil.' 'O Valinor'un kutsallığını kirletiyor,' diye bağırdı Tulkas, 've küstahlığını yüzümüze vuruyor.' Bu konu üstünde bütün Elfler fikir birliği içindeydi. Melko'nun yakalanışı dışında mücevherlerini geri alamayacaklarını umuyorlardı, şimdi bu umuttan daha öte bir meseleydi, ama Melko'yla anlaşmak için hiçbir görüşme yapmayacaklardı, onu ve onun tüm maiyetini yasadışı olarak kabul ediyorlardı. (Manwë'nin, Bruithwir'in öldürülüşünün en büyük kötülüğün başlangıcı olduğunu söyleyişinin arkasındaki anlam buydu, çünkü bu katlediş hem Tanrıları hem de Elfleri en çok alevlendiren şeydi.)⁸

Bu amaçlarını Varda ve Aulë'nin kulaklarına söylediler, çünkü Varda Manwë'nin huzurunda onların amaçlarına ulaşmasına yardım ediyordu, Aulë ise daha cesurdu, çünkü mükemmel bir eliştiriciliği ve zanaatkârlıkla üretilen nice şeyin çalınışı yüzünden yüreği çok kederliydi; ama Poldórëa Tulkas'ın suçlamalara gereksinimi yoktu, kızgınlık içinde yanıyordu. Şimdi bu yüce savunucular, sözleriyle divanı harekete geçirdiler ve sonunda Manwë hükmünü verdi, habercisini Melko'ya gönderip onu ve sözlerini reddettiklerini, kendisini ve Valinor'lu olan bütün yandaşlarını sonsuza dek yasadışı saydıklarını bildirdi. Bu sözleri elçiye söyledi ve efendisinin yanına dönmesini emretti, ama Vali'nin maiyetleri ve Elfler bunu kabul etmediler, Tulkas'ın önderliğinde o kaçağı Taniqûl'in en yüce zirvesine götürdüler, orada ona bir elçi olmadığını bildirdiler, yıldızların ve dağların şahitliği altında onu Arvalien'in kayalıklarına fırlatarak katlettiler, Mandos da onu en derin mağaralarına aldı.

Bu isyanı ve yaptıkları vahşet eylemini gören Manwë, hükümdarlığına saçılan kötülüğün tohumunun sonuçlarını anlayarak ağladı;

ama diğerleri, Taniquetil'in üstünde Kartallar Kralı Sorontur'la konuştular ve Manwë'nin sözlerini Melko'ya onunla gönderdiler: 'Sonsuza dek def ol, Ey lanetlenmiş olan, Tanrılar ve Elflerle daha fazla görüşme yapmaya cüret etme. Sen ya da sana hizmet edenlerin hiçbiri dünya sona erene dek bir daha Valinor topraklarına asla ayak basmasın.' Sorontur, Melko'yu arayıp buldu, kendisine bildirilenleri anlattı ve elçisinin (de?) öldüğünü söyledi. Bunun ardından Melko, Sorontur'u katletmek istedi, elçisinin ölümüne duyduğu öfke yüzünden delirmişti; aslında bu iş Tanrıların titiz adaletine hiç uygun değildi, ama yine de Valmar'daki o kişilerin öfkesi çok kızdırıcıydı; Melko, Tanrılar'ın yaptıklarına çok daha acı bir şekilde karşılık verecek ve bu olayı kara bir yanlışlıklar öyküsüne çevirecekti; bu kötü varlıkla Sorontur arasında o andan sonra bir nefret ve savaş doğdu, Sorontur ve halkının Melko'nun yaptıklarını izlemek için Demir Dağlar'a gidip oraya yerleşmesinin ardından bu savaş çok daha da acı verici bir hal alacaktı.

Aulë, Manwë'nin yanına gitti ve yüreklendirici sözler söyleyerek onunla konuştu, Valmar'ın hâlâ ayakta durduğunu, Dağlar'ın yüksek ve kötülüğe karşı siper olduğuna emin olduğunu söyledi. 'Dinle! Eğer Melko bir kez daha dünyada karışıklık yaratacaksa, o bunu yapışından önce zincirlenemeyecek, ama belki de olur: – ama dinle, ben ve Tulkas Erumáni'ye ve denizlere giden o geçidi hemen dolduracağız, böylece Melko bir daha asla buraya gelemeyecek.'

Manwë ve Aulë, Melko'nun bütün yaptıkları ve yerleştiği yerler bilinir hale gelene dek bütün bu dağların üzerine nöbetçiler yerleştirmeyi planladılar.

Sonra Aulë, Manwë ile Noldoli hakkında konuşmaya başladı ve onlar için çok yalvardı, Manwë'ye onun Noldoli'ye huzursuzlukla bakmasının onlar için zor olduğunu söyledi, çünkü gerçekte kötülüğü getirenin sadece Melko olduğunu, oysa Eldar'ın ne köle ne de hizmetkâr olduğunu, onların harikulade bir tatlılık ve güzellikteki varlıklar olduklarını söyledi – ki onlar sonsuza dek Tanrıların konuklarıydı.

Bu yüzden Manwë onlara buyurdu ki, şimdi Kôr'a geri dönebilir, eğer arzu ederlerse, yeni mücevherler ve dokumalarla uğraşabilirlerdi, bütün bu güzel ve değerli şeyleri yapabilmek için ihtiyaçları olan şeyler onlara daha öncekinden çok daha bol bir şekilde verilecekti.

Fëanor bunları duyduğunda dedi ki: 'Peki, ama sevgi ve sihirle ürettiklerimiz olmaksızın kim hoşnut bir yüreği bize geri verecek – Bruithwir öldü, yüreğim de.' Her şeye rağmen çoğu Kôr'a döndü, görünüşte eski neşelerinin bir bölümüne tekrar kavuşulmuştu, ama yürekleri daha az mutlu bir şekilde çalıştıkları için eskinin parlak ve görkemli mücevherlerini yeniden yapamadılar. Fëanor birkaç soydaşıyla birlikte Sirnúmen'de hüznün içinde yaşamaya devam etti, gece gündüz yollarını arasa da eskinin Silmarilleri gibi bir mücevher yapamayacaktı; aslında o zamandan beri hiçbir hünerli iş yapılmamıştır. Sonunda uğraşmaya bıraktı ve daha çok İlk Keder Höyüğü* olarak isimlendirilen Bruithwir'in mezarının yanında oturmayı tercih etti, bütün bu acılar orada yatanın ölümünün ardından geldiği için bu isim çok uygundu. Fëanor orada acı düşünceler içinde derin derin düşünerek oturdu, ta ki yüreğinin kara dumanları beynini karmakarışık edene dek, sonra kalkıp Kôr'a gitti. Orada Gnome'larla konuştu, yanlışlarının ve kederlerinin üstünde oturduklarını, zenginlik ve görkemlerinin azaldığını söyledi – bu hapisane-yurdu terk etmeyi, onları dünyaya götürmeyi teklif etti. 'Valar korkaklaştı; ama Eldar yürekleri güçsüz değildir ve neyin bizim olduğunu göreceğiz, eğer onu gizlice geri alamazsak zor kullanarak alacağız. Ilúvatar'ın Çocukları ile Ainu Melko arasında bir savaş çıkacak. Eğer bu arayışımız sırasında ölürsek ne olur ki? Vê'nin karanlık salonları, bu parlak hapishaneden sadece biraz daha kötüdür ' 9 Ve böylece bazılarını ikna ederek birlikte Manwë'nin huzuruna çıktılar, Noldoli'nin barış içinde Valinor'dan ayrılışına ve Tanrılar tarafından güvenli bir şekilde, daha

*.- Sayfanın kenarına bu ismin Gnomcası yazılmıştır:
"Cûm a Gumlaith ya da Cûm a Tbegranaitbos".

önce gelmiş oldukları dünya kıyılarına geri götürülmesine izin vermesini istedi.

Manwë, onların bu isteğine çok kederlendi ve eğer diğer Elflerle birlikte Kôr'da yaşamaya devam etmek istiyorlarsa Gnome'ların böylesi aşırı sözler söylemelerini yasakladı; ama daha sonra sert tavrını değiştirdi, onlara dünyayla ilgili pek çok şey hakkında, onun yaratılışı ve halen orada bulunan tehlikeler hakkında konuştu, Melko'nun dönüşü yüzünden yakında çok daha kötü şeylerin olabileceğinden bahsetti. 'Yüreğimde hissediyorum ve aklım bana söylüyor ki,' dedi, 'artık Ilúvatar'ın diğer Çocukları'nın, İnsanların babalarının babalarının dünyaya gelmelerinden önce çok uzun bir zaman geçmeyecektir – dinleyin bu değiştirilemez Ainur'un Müziği'dir ki sonunda dünya uzun bir süre İnsanların nüfuzu altında kalacaktır; ama yine de bunun mutluluk mu yoksa keder için mi olduğu, Ilúvatar tarafından henüz açıklamadı ve ben Ilúvatar'ın Çocukları arasında çekişme, korku veya kızgınlık oluşmasını hiçbir zaman istemiyorum, ya da nice çağlar boyunca dünyanın boş kalmasını, Yeryüzü'nün ulusları ve halkları henüz çocukken, yeni gelen İnsanlarla uğraşılmasını ve onların klanlarının büyüüp güçlenmesinden önce onlara bir zarar verilmesini istemiyorum'. Bunlara İnsanlarla, onların doğaları ve başlarına gelebileceklerle ilgili birçok cümleyi de ekledi ve Noldoli şaşkınlık içindeydi, çünkü çok nadir olmasının dışında Valar'ın İnsanlar hakkında konuştuğunu hiç duymamışlardı; bu yüzden onlara gereğinden fazla önem vermemiş, onları zayıf, kör, beceriksiz ve ölümle kuşatılmış yaratıklar olarak saymış, onların hiçbir şekilde Eldalië'nin görkemiyle yarışamayacaklarını düşünmüşlerdi. Her ne kadar Manwë böyle konuşarak yüreğindeki dertleri ortaya koysa da, aslında Noldoli halkının onun amaçsız ya da nedensiz bir şekilde davranmayan biri olduğunu göreceğini, biraz daha sakinleşeceklerini ve onun sevgisine daha fazla güveneceklerini umuyordu, ama Noldoli, bunun yerine Ainur'un İnsanlarla ilgili düşüncelerinin böylesine büyük bir sebebi olduğunu keşfederek şaşkınlık içinde kalmış

ve Manwë'nin sözleri istediği şeyin tam tersini gerçekleştirmişti; çünkü ıstırap içindeki Fëanor, Kôr'un kalabalığı karşısında konuşurken onun sözlerini çarpıtarak şeytani bir görünüme sokmuştu:

'İşte, şimdi buraya güzel köle yükleriymişçesine getirilişimizin nedenini artık biliyoruz! En sonunda bize niçin burada göz altına alınmış olduğumuz söylendi, dünyadaki mirasımız çalınmış, en azından sadece doğmamış bir ırka boyun eğelim diye geniş topraklara hükmedememekle cezalandırılıyor. Bu asıl gerçeğe göre – hızlı bir ölümle kuşatılmış kederli bir halka, karanlıkta yuvalanmış bir ırka, elleri beceriksiz, şarkılar ya da müzikte ahenksiz ve kaba aletleriyle toprağın üzerinde ahmakça çalışmak zorunda olan bu varlıklara, Ainur'un efendiciği Súlmo Manwë'nin söylediğine göre, Ilúvatar, dünyayı ve onun topraklarında yatan bütün harikaları, onun tüm saklı maddelerini – bütün bunları, bizim mirasımız olan şeyleri vermek istiyormuş. Peki bu dünyanın bahsedilen tehlikeleri de neymiş? Bu bizi aldatmak için bir hile; sözlerden oluşan bir maske! Ey Tanrıların yumuşakça ellerinde tuttuğu ve artık daha fazla Tanrıların ev-köleleri olmayacak olan tüm Noldoli çocukları, ayağa kalkmanızı ve sizleri Valinor'dan çıkarmayı teklif ediyorum, çünkü artık vakit geldi ve dünya bekliyor.'

Aslında, bu işte Melko'nun kurnaz hilekârlığının olup olmadığı büyük bir merak konusudur – çünkü bu delice sözlerde en minicik gerçek parçacıklarının iğnelemesinin gizlenmediğini kim söyleyebilir ki, düşmanı Fëanor'un ağzından Melko'nun birçok sözünün döküldüğünü görmenin şaşırtıcılığına kim düşmeyebilir ki, bu düşüncelerin kaynağının neresi olduğunu kim bilmiyor ya da hatırlamıyor ki; ama belki de bu keder verici şeylerin [en dışı?] kaynağı Melko'dan önceye uzanmaktadır, böylesi şeyler olmalıydı – Elflerin ve İnsanların kıskançlıklarının gizemi çözülmemiş bir bilmedir, dünyanın loş köklerinde uzanan kederlerden biridir.

Her neyse, bunlar derin mevzular olmalı, Fëanor'un söylediği bu

keskin sözcükler hızla güçlü bir takipçi kitlesi buldu, çünkü Gnome'ların yüreklerinin önünde bir perde oluşmuş görünüyordu – hatra belki de bu durum Ilúvatar'ın bilgisi dışında değildi. Yine de bunları duymak ve kötülüğünün umutlarının da ötesinde meyve verdiğini görmek Melko'yu çok sevindirmişti. Bu kötü varlık şimdi bir şekilde Eruman'ın karanlık düzlüklerinde geziniyordu, güneyin daha da uzaklarında, henüz kimsenin ayak basmadığı bölgelerde en derin karanlığa sahip bir yer buldu ve orası ona, çalınmış hazinesini bir süre için saklayabileceği iyi bir yer gibi göründü.

Bu yüzden tepelerin içinde karanlık bir mağara bulana kadar arandı ve çevrede karanlığın ağları öylesine yoğun bir şekilde uzanıyordu ki karanlık hava çok ağır hissediliyor, insanın nefesini kesiyor ve ellerini engelliyordu. Oranın yolları çok derin ve dolambaçlıydı, kadim kitapların söylediği gibi yeraltından denize ulaşan bir çıkışı vardı ve sonradan orada bir süre için Güneş ve Ay hapsedilecekti;¹⁰ orada ilksel ruh Móru yaşıyordu, Valar bile onun ne zaman veya nereden geldiğini bilmiyordu, Dünya'nın halkları ona birçok isimler vermişti. Belki de o, Lambalar'ın yıkılışı ve Ağaçlar'ın alevlenişi arasındaki o en karanlık zamanda, Gölge Denizler'in sınırlarındaki karanlık ve sislerden üremişti, ama daha çok sanki o daima varmış gibiydi; sevimsiz bir örümcek kisvesine bürünmüş bir şekilde o karanlık yerde yaşamayı hâlâ çok seviyor, kasvetli örümcek ağını örerek yıldızları, ayları ve gökyüzünde yüzen bütün parlak şeyleri onun içinde yakalıyordu. Aslında İki Ağaç'ın taşkın ışığının dünyanın içlerine doğru akışının çok az oluşunun nedeni onun bu uğraşıydı, çünkü ışığı büyük bir açgözlülükle emiyor ve onunla kendisini besliyordu, ama doğurduğu tek şey sadece karanlıktı, ki bu da bütün ışığın inkârıydı. Eldar onu Ungwë Lianti, ağa düşürücü büyük örümcek diye isimlendirmişti, ayrıca Wirilómë ya da Kasvetören de derlerdi, Noldoli ise onu Ungoliont, örümcek veya Kara Gwerlum diye anardı.

Onu ve yoldaşlarını kendi mağarasında yollarını kaybetmiş bir

şekilde gezinirlerken bulduğu andan itibaren Melko ve Ungwë Lianti arasında bir dostluk kurulmuştu, ama Kasvetören mücevher hazinesinin parlaklığını görür görmez, açlığının eline düşmüştü.

Noldoli'yi yağmalayarak Valinor diyarına şimdiye kadar birikmiş olanlardan çok daha fazla kargaşa ve hüznün getirmiş olan Melko, itibarını yükseltmek için şimdi çok daha karanlık ve derin bir plan tasarlamıştı; Ungwë'nin gözlerindeki şehveti gördüğü için yeni planında suç ortağı olması karşılığında ona hazinenin tümünü teklif etmiş, sadece üç Silmarili kendisine saklamıştı. Ungwë bunu hemen kabul etti ve böylece dünyada görülmüş diğer tüm taşlardan çok daha güzel olan en çekici mücevherlerden oluşan bütün o hazine Wirilómë'nin iğrenç ellerine geçti, karanlığın ağlarıyla sarmalandı ve Eruman'ın güney sınırlarını oluşturan büyük tepelerin doğu yamaçlarındaki mağaraların derinliklerine saklandı.

Valinor hâlâ kargaşa içindeyken ve Aulë ile Tulkas'ın tepelerdeki geçiti kapatmaları beklenirken, darbelerini indirmek için doğru zaman olduğuna inanan Melko ve Wirilómë gizlice Valinor'a girip tepelerin eteklerindeki bir vadide saklanarak Silpion kararına dek beklediler; ama bütün bu bekleyiş süresince Kasvetören, en ışık geçirmeyen ağlarını ve hastalıkla büyülenmiş gölgelerini örüyordu. Sonra bunların, Silpion'un güzel gümüş ışığının yansıdığı o bölgenin üzerine çökmesini sağladı, böylece loş, belirsiz bir karanlık ve onun içine dokunmuş soluk ışıklar Valinor'un bütün o batı düzlüklerine doğru sızıyordu artık. Ardından Melko'nun ve kendisinin üzerine siyah bir görünmezlik örtüsü örttü, gizlice düzlük boyunca ilerlediler, Tanrılar merak Kôr'daki Elf-lerse korku içindeydi; ama her şeye rağmen yine de bu işin içinde Melko'nun parmağı olduğundan şüphelenmiyor, bunun Ossë'nin yaptığı işlerden biri olduğunu, onun fırtınalarının yarattığı büyük sislerin ve karanlığın Gölgeci Denizler'den sürüklenerek geldiği hatta Valinor'un temiz havasını kirlettiği zamanlardan biri olduğunu düşünüyorlardı; Ossë bu yüzden, Ulmo ve Manwë'nin kızgınlığıyla tanışmıştı. Manwë,

bütün o deniz salgılarının dalgaların üzerinden doğuya doğru gerilemesi için daha önce böylesi zamanlarda birçok kez yaptığı gibi batıya doğru tatlı bir hava üfledi, ama böylesi nazik bir nefesin Wirilómé'nin çok uzaklara dek yaydığı bu ağır ve sıkı dokunmuş karanlığa karşı bir etki yapmasını beklemek boşunaydı. Böylece Melko ve Gecce'nin Örümceği dikkat çekmeden Laurelin'in dibine kadar ulaştılar, Melko bütün tanrısal kudretini toplayarak, ağacın güzelim gövdesine bir kılıç sapladı, fışkıran ateş kadar kızgın bir ışık, kılıcına yaptığı gibi elbette ki onu yakabilirdi, ama Kasvetören kendisini yaklaştırdı ve ışığı kana kana emdi, hatta dudaklarını kabuğun üstündeki yaraya dayayarak ağacın bütün yaşamını ve gücünü emdi.

Lanetlenmiş kader yüzünden bu iş hemen kendisini belli etmedi, çünkü tam o zamanlar, alışık olunduğu gibi Laurelin'in en derin uykusuna yatma zamanıydı; ve işte, bir daha asla ihtişamlı bir şekilde uyanamayacak, Tanrıların yüzlerine güzellik ve memnuniyet saçamayacaktı. O yüce ışık yükü Gwerlum'un yüreğindeki kibiri aniden kabartıp taşırdığı için yaratık Melko'nun uyarılarını dikkate almadı, Silpion'un köklerinin yakınına gelmiş ve karnı neredeyse doymuştu, Valmar'ın kapılarına kadar ulaşan karanlık ırmakları gibi akan şeytani gece dumanlarını fışkırttı. Şimdi Melko, geride kalan son silahı olan bir bıçağı eline alarak Silpion'un gövdesini zamanı yettiğince yalayacaktı; ama Daurin (Tórin) adında bir Gnome Sirnúmen'de dolaşırken onun yaptıklarını ve bu büyük uğursuz eylemi görüp yüksek sesle haykırmaya başladı. Dikkatli Melko'nun yanında bir örümcek gibi uzanıp yatmış olan Wirilómé'nin, bu düşünmeden hareket eden Gnome'un üzerine yaptığı saldırı çok büyüktü. Daurin'in kullandığı narin kılıç Aulë'nin demirci ocağından geliyordu ve *miruvor* suyuna batırılmıştı, yoksa asla bu gizli[?varlığa] zarar veremezdi, ama şimdi onun koca ayaklarından birini yarmış ve kılıç yaşamı ışık olan bütün her [?şey] için bir zehir olan örümceğin kanıyla lekelenmişti. Sonra Wirilómé onun etrafına ağını fırlattı ve Daurin bundan kurtulamadı,

Melko onu insafsızca hançerledi. Sonra narin kılıcı, zorla elinden alıp Silpion'un gövdesine, en derine batırdı, Gwerlum'un siyah zehiri ağacın özünü ve varlığını kuruttu, ışığı aniden yok oldu, soluk parıltısı alacakaranlıkta kayboldu.

Sonra Melko ve Wirilómë çok gecikmeden dönüp oradan kaçtılar, çünkü Daurin'in arkasından gelen başkaları da vardı ve onun yazgısını görerek dehşet içinde hem Kôr'a hem de Valmar'a doğru kaçtılar, karanlığın içinde deli gibi tökezleyerek gidiyorlardı, ama aslında Valar çoktan yapabildikleri kadar hızlı bir şekilde düzlüğe doğru at sürüyor, ama yine de tehlikede olduğunu anladıkları Ağaçlar'ı savunmak için artık çok geçti.

Şimdi Noldoli'nin korktukları başlarına gelmişti, zararın yaratıcısının aslında Melko olduğunu anlamışlardı ve sadece tek bir arzuları vardı, onu ve suç ortağını dağların ötesine kaçmalarından önce yakalayabilmek.

Tulkas loşluğun içinde tökezlemeksizin hızla giden büyük av arabasının içindeydi ve Oromë kutsal bineğine rağmen, gazabının ateşi içindeki Poldórëa kadar hızlı olamıyor, oluşan gecenin içinde geride kalıyordu. Ulmo, bağırıışları Vai'deki evinden duymuştu, Gölgele Denizler'in üzerinden başını [?çıkaran] Ossë Kôr vadisine artık ışık düşmediğini görünce sıçrayıp Eldamar kumsalına çıktı ve Ainur'a avlarında katılmak için hızla koştu. Şimdi Valinor'da ışıklı olan tek yer sadece Kulullin'in altın çeşmesinin olduğu bahçeydi, derken Vána, Nessa, Urwen, Valar'ın nice bakiresi ve hanımı gözyaşlarına boğulmuşlardı, ama Palúrien sabırsızlık içindeki efendisini hazırlıyordu, Varda Taniquetil'den inmiş efendisinin yanındaydı ve parıldayan bir yıldızı bir meşale gibi taşıyordu.

Tulkas'ın oğlu Telimektar da bu soylu kişilerle birlikteydi, yüzü ve silahları karanlıkta gümüş gibi parıldıyordu, ama şimdi bütün Tanrılar ve maiyetlerinin hepsi o tarafa doğru at sürüyorlardı, bazılarınin ellerinde [?hızla hazırlanmış] meşaleler vardı, bu yüzden düzlük

alacakaranlıkta soluk bir şekilde dolaşan ışıklar ve cesaret veren haykırırlarla dolmuştu.

Hatta Melko hızla uzaklaşırken kovalamacanın öncü kollarından biri Ağaçlar'ın yanından geçmişti ve Vali orada gördüğü zarar karşısında neredeyse acıdan düşüp kendinden geçeceklerdi; ama şimdi Melko ve yoldaşlarının bir bölümü, daha önceden Mandos'un çocukları olanlar, geceye sarınarak güneye doğru dağları aşarak evine dönen Ungwë'den ayrılmışlardı, bu kovalamaca ona asla pek yaklaşamayacaktı; ama diğerleri büyük bir hızla kuzeye doğru kaçıyorlardı, çünkü Melko'nun yoldaşları kuzeydeki dağları biliyor ve [?onu] oradan çıkarabileceklerini umuyorlardı. Orada gölge perdesinin daha ince olduğu bir yere geldiler ve çevreye yayılmış bir Vali topluluğu tarafından görüldüler, Tulkas da onların arasındaydı; büyük bir kükreyişle üzerlerine doğru atıldı. Aslında düzlükte Tulkas ile Melko arasında her an bir savaş çıkabilirdi, aralarında çok büyük bir mesafe yoktu hatta Tulkas Melko'ya bir mızrak atımı kadar yakındı, ama bir sis kuşağı kaçakları yeniden yakaladı ve Melko'nun alaycı kahkahası bir o taraftan bir bu taraftan, şimdi yanibaşından, şimdi de çok uzaklardan geliyordu, Tulkas çılgınca etrafında dönerken Melko kaçıp gitti.

Sonra Makar ve Meássë, maiyetleriyle birlikte bütün hızlarıyla kuzeyin derinlerine at sürdüler, Mandos'u ayaklandırdılar ve dağ yollarının korunmasını sağladılar, ama ya Makar çok geç kalmıştı ya da Melko'nun kurnazlığı onu yenmişti – ve Makar'ın zekâsı çok kurnaz değildi, o Ainu'ya ait hiç bir iz göremiyorlardı, o bu yoldan kaçmış gibi görünüyordu ve daha sonra dünyanın içinde daha çok kötülük için uğraşacaktı, ama yine de ben şu ana kadar hiç kimsenin, onun, Kuzey'in buz diyarlarına doğru olan tehlikeli kaçışını anlattığını duymadım."

NOTLAR

1. Bakınız sayfa 171-3.
2. Sayfa 136'da bahsettiğim Valar'ın ikincil isimleri listesinde, *Lirillo*, *Salmar-Noldorin*'e verilen bir isim olarak görülür.
3. "Fëanor'un oğlu" ile "Fëanor'un kardeşi" arasında yaşanan uzun bir şüphe-nin ardından son biçim "Fëanor'un babası"dır.
4. Taşların ve kayaların Arvalin'den (Eruman) toplanılışı öyküsü için bakınız s. 106.
5. "Fëanor'un atası" tanımlaması, "Fëanor'un oğlu" üzerinde yapılmış bir tashihtir; bak 3. not.
6. Metinde "dokumalarınızı" sözcüğünün ardından, sonradan üzeri çizilerek çıkarılmış olan aşağıdaki cümle gelmektedir: "Tanrıların bir saat içinde yaratıp listeleyebilecekleri" – bu, kendi içinde ve ayrıca kesilip çıkarıldığı için de dikkat çekici olan bir cümle parçasıdır.
7. El yazması sayfasında "Valmar kapılarının önüne gelen " ile başlayıp "utanmaz bir şekilde mesajını ilettiler, dedi ki" ile biten bölüm bölüm, sayfa 122'de kopyalayıp anlattığım küçük dünya haritasının etrafına yazılmıştır.
8. Öykünün bu bölümünde el yazması metin, birinden diğerine giden oklarla işaretlenmiş ayrı ayrı bölümlerden oluşuyor ve bu cümlenin ait olduğu yer tam olarak net değil, ama çok büyük bir ihtimalle buraya ait görünüyor.
9. Bu noktalar orijinalde de vardır.
10. "sonradan" sözcüğü " eskiden" sözcüğü tashih edilerek yazılmıştır ve bu cümlenin yazılı olduğu yerin tam kenarına bir de soru işareti konulmuştur.

Melko'nun Hırsızlığı ve Valinor'un Kararışı'ndaki

isimlerde yapılan değişiklikler

Ellu Melemno < *Melemno* (V. Bölüm s. 177'de, sonradan eklenmiş bir cümle de Solosimpi'nin lideri *Ellu*'dur).

Sirnúmen < *Numessir* (metinde geçtiği ilk iki yerde böyle bir tashih yapılmış, daha sonradan *Sirnúmen* olarak yazılmıştır).

Eruman < *Harmalin* (s. 216, 226) < *Habbanan* (s. 225).

Arvalin < *Harvalien* < *Habbanan* (s. 216) < *Harvalien* < *Harmalin* (s. 218);

Arvalien sözcüğü ilk kez s. 220'de görülür.

Bruithwir eski bir ismin yerine yazılmıştır, büyük ihtimalle *Maron*.

Bruithwir go-Maidros < *Bruithwir go-Fëanor*. *Go-* baba ya da soy ismine ait bir ektir, "... 'nın oğlu" anlamına gelir. Bak yukarıdaki 3. ve 5. notlar.

Móru Bu isim geçtiği diğer yerlerde bazen *Morn* diye okunabilirdi (bak İsimler Eki). Buradaysa bir başka ismin yerine yazılmıştır, büyük olasılıkla *Mordi*.

Ungoliont < *Gungliont*.

Daurin (*Tórin*) İlk kez geçtiği yerde orijinal hali *Fëanor*'du, önce *Daurilas* . . . *Fëanor*'un akrabası şeklinde değiştirilmiş ve ardından *Daurin* (*Tórin*) adında bir *Gnome* haline getirilmiştir. *Daurin*'in daha sonra geçtiği yerler aslında *Fëanor* sözcüğü üzerinde yapılan tashihlerdir.

Melko'nun Hırsızlığı ve Valinor'un Kararışı

Üstüne Yorumlar

Noldoli'nin Melko tarafından baştan çıkarılışının öyküsü, en sonunda yayımlanmış eserde neredeyse tamamen farklı bir şekilde anlatılmıştır; çünkü orada işin içine Finwë'nin oğulları olan Fëanor ile Fingolfin arasındaki çekişme girmiştir (*Silmarillion*, s. 85-7), ama buradaki öyküde böyle bir şeyin izi bile yoktur, üstelik Fëanor burada Finwë Nólemë'nin değil Bruithwir'in oğludur. Daha sonraki öykünün ana motifi olan Melkor'un Silmariller için duyduğu arzu (*Silmarillion*, s. 84), burada sadece onun Noldoli mücevherlerine

karşı duyduğu genel bir şehvet olarak gösterilmektedir: bu olay aslında orijinal mitolojide, Silmarillerin göreceli olarak daha az önemli olduğunu gösterdiği için çok kaydadeğer bir noktadır. Daha sonra ki öyküyle uyum içinde görünen en temel şeylerin biri Melko'nun saldırısını Noldoli'ye yöneltmesi ve bunun için ortaya sürdüğü düşüncelerde, sınırlı olsa bile, büyük benzerlikler bulunmasıdır: Elflerin Valar tarafından Valinor'a hapsedilmiş oluşu ve Doğu'daki geniş diyarların onların hakkı olması gibi – ama Melko'nun buradaki sözlerinde İnsanların gelişine dair hiçbir şey olmaması dikkat çekicidir: bu öge öykünün içinde daha sonra ve oldukça farklı bir biçimde, Manwë tarafından açıklanacaktır (s. 223). Ayrıca burada Noldoli'nin bu kötü Vala ile olan özel ilişkileri Melko'nun onların mücevherlerine olan arzusu yüzünden oluşuyor: oysa *Silmarillion*'da (s. 81-2) Noldor'un onunla ilişki kurmasının sebebi, diğer Elf soylarının ondan uzak durduğu bir zamanda, Melkor'un onlara öğretebilecekleriydi.

Bu noktadan itibaren anlatılar birbirlerinden tamamen ayrılıyor; çünkü *Silmarillion*'da Melkor'un gizli kötülüğünün Noldorin prensleri arasında yarattığı çekişmenin sonucu olduğu açıktır, oysa burada açığa çıkan şey Finwë Nólemë'nin halkının rahatsızlığı üzerine duyduğu endişe şeklinde çok daha basittir. Sonraki öykü elbette ki çok daha gelişmiş bir biçimdedir, ki orada Melkor, çevirdiği dolaplar ortaya çıkar çıkmaz (kaçmasına rağmen) Valar tarafından bir düşman olduğu bilinerek aranmıştır, oysa buradaki öyküde, hiçbir anlamda düzelmeyeceğinin bütün kanıtları artık açıkça var olmasına rağmen, ona sadece gitmesi ve Mandos'ta olaylar üzerine düşünmesi söylenmiştir. *Silmarillion*'da olayın başlangıcı olarak Fëanor'un Formenos'a sürgün edilmesi – Finwë de ona eşlik etmiştir – anlatılmıştır, oysa burada tüm Noldoli halkının Kôr'u terk ederek kuzeye, Híri deresinin yeraltına girdiği yerdeki kayalık bir vadiye gitmesi emredilmiştir ve Manwë tarafından verilen bu emir onları cezalandırmaktan çok, bir önlem, bir koruma gibi görünmektedir.

Burada *Sirnúmen* ("Batı Akıntısı") diye isimlendirilen, Noldoli'nin sürgün edildiği yerle bağlantılı olarak, s. 39'da bahsettiğim küçük not defterine yazılmış olan ve çevresindekilerden ayrılmış bir nottan bahsedilebilir: "Gnome'ların Valinor'daki ikinci kayalık yerleşimi *kelusindi* ırmağı ve onun kaynağı *kapalinda* pınarıdır."

Manwë'nin, "Elfler dünyanın çocuklarıydı ve bir gün onun kucağına

dönmeleri gerekiyordu" (s. 211) bildiğini söylediği bölüm oldukça dikkat çekicidir. Daha önceden (s. 120-1) belirttiğim gibi "dünya" sözcüğü genellikle Büyük Topraklar'a eşit bir anlama gelmektedir ve aynı şey bu öyküde de oldukça sık bir şekilde kullanılmaktadır, ama yukarıya alınıladığı cümlede tam olarak aynı niyetle söylenip söylenmediğine pek emin değilim. Ben bu cümlenin anlamının, "Büyük Son" geldiğinde Eldar'ın, Yeryüzü'ne bağlı varlıklar oldukları için, Valar ve "dünyadan önceye" ait ruhlarla (s. 100) birlikte geldikleri yere dönemeyecekleri olduğu şeklinde düşünmeye meyilliyim (karşılaştırım orijinal *Ainur'un Müziği*'nin kapanış sözleri, s. 90).

Mücevherlerin çalınışının anlatılışına gelecek olursak, anlatının yapısı bir kez daha sonraki öyküden oldukça radikal bir biçimde farklılık göstermektedir; ki orada Melkor'un Formenos'lu Noldor'a saldırışı, Silmarillerin çalınışı ve Finwë'nin katledilişi, onun Güney'de Ungoliant ile karşılaşması ve İki Ağaç'ın yok edilişinden sonra başarılabacaktır; Ungoliant, Formenos'ta onun yanındadır. Bu en eski versiyonda, Melko'nun Formenos'u daha önceden bir kez ziyaret ettiği (*Silmarillion*, s. 89), Calacirya'dan geçişi ve kıyı boyunca kuzeye doğru gidişi, sonra gizlice Avathar'a (Arvalin, Eruman) dönerek Ungoliant'ı arayıp buluşu hakkında hiçbir iz yoktur.

Diğer yandan, Melko'nun Noldoli'nin yerleşim yerinden Silmarilleri çalması için iyi bir fırsat oluşturan büyük şölen düşüncesi o zamandan beri vardı, ama o şölen, sonrakinden tamamen farklı bir biçimde anma amaçlıydı, (bak *Silmarillion*, s. 93-4) ve bu amacın gerekli bir parçası olarak Solosimpi'lerin oradaki varlığı gösterilmişti (oysa *Silmarillion*'da ("Sadece dağların ötesindeki Teleri halkı deniz kıyısı boyunca şarkı söylemeye devam etmiş; çünkü onlar mevsimlere ya da zamana çok az dikkat eder ..." s. 94).

Melko'nun Mandos'dan çıkardığı karanlık suç ortakları (ki bazılarının "daha önceden Mandos'un çocukları" olduğu söylenir, s. 229) hakkında daha sonraki versiyonlarda hiçbir şey bahsedilmemiştir, ne de Melko'nun Oromë'nin atlarını çalışması hakkında; ve burada deniyor ki Melko, kuzeydeki dağlarda bulunan geçitleri aşarak Valinor'u terk etmek istemiş, ama daha ıy bir plan düşünmek zorunda kalmıştır, daha sonraki öyküdeyse onun kuzeye doğru hareket ettiği aslında bir kandırmacadır. Burada ilgi çekici olan şey, anlatının içinde farklı bir noktada yer almasına ve farklı harekete geçirici

nedenlere dayanmasına rağmen, ilkin kuzeye ardından güneye doğru yapılan yolculuğun temelini oluşturan düşüncenin, zaman içinde asla ortadan yok olmamasıdır.

Bir başka ilgi çekici olan şeyse, Fëanor'un yakın akrabası olan birisinin – kardeş ve oğul arasında uzun bir tereddüt geçirdikten sonra babası olarak düzeltilmiştir – Melko tarafından, Noldoli'nin yaşadığı yerde – Formenos'un öncülü olarak Sirnúmen'de – katledilmesi şeklinde bir düşüncenin ortaya çıkmasıdır; ama onun babası henüz Noldoli'nin efendisi olarak tanımlanmamıştır.

Bu bölümde birtakım hafifçe gelişmiş coğrafi belirtiler vardır. İki Ağaç, haritada gösterilişlerine uygun olarak (bak s. 121-22) Valmar kentinin kuzeyinde yükselmektedir (s. 213); yine haritayla uyumlu olarak, Büyük Topraklar ve Dış Topraklar'ın, Kuzey'in en uzak noktasında birbirine çok yakın oldukları söylenmektedir (s. 217). En dikkate değer şeyse, haritada gösterilen ve benim de *e* harfiyle belirttiğim Valinor Dağları'ndaki yarığın, burada artık tanımlanmış olmasıdır: orası Melko'nun ve takipçilerinin Valinor'dan çıkıp Arvalin-Eruman'a geçtikleri yer olan "tepelerin içinde . . . alçak bir yer", aslında Tulkas ve Aulë'nin dağların yükseltildiği günlerde Valinor'a girmek için kullandıkları ve öylece bıraktıkları bir yarıktır (s. 216).

Bu öykünün daha sonraki bölümü (s. 217-21) zaman içinde neredeyse tamamen yok olmuştur. Manwë'nin Noldoli'ye yaptığı konuşma kaybolup gitmiştir (ama bu konuşmanın içerdiklerinin bir bölümü, *Silmarillion*'ın anlatısının içinde başka bir yerde kısaca bahsedilir (s. 85): "Noldor halkı onlara [Valar'a] karşı söylenmeye başladı, birçoğu sahip olduklarının ve bilgilerinin büyük kısmını onlara Valar'dan hediye olduğu unutarak, kibirle dolmaya başladı"). Manwë'nin Fëanor'un babası Bruithwir'i *go-Maidros* diye adlandırışı da ilgi çekicidir: *Maidros* daha sonra, büyükbabasının değil, Fëanor'un en büyük oğlunun ismi olacaktır. Melko'nun edepsiz mesajını Valar'a getiren ve Manwë'nin sözlerine karşı doğrudan bir başkaldırı içindeki zapt edilemeyen Tulkas tarafından Taniquetil'den aşağıya fırlatılarak katledilen Mandos'un kaçak hizmetkârının tuhaf öyküsünün sonrasında ilgili hiçbir şey yoktur; ne de Sorontur'un Tanrıların habercisi olarak Melko'ya gönderilişi hakkında (Sorontur'un Melko'yu nerede bulacağını nasıl bildiği hiç açıklanmamıştır).

Bu öyküde denir ki Sorontur ve halkı "Melko'nun yaptıklarını izlemek için Demir Dağlar'a gidip oraya yerleşmiştir". *Melko'nun Zincirlenişi* öyküsünün yorum bölümünde belirttiğim gibi (s. 162-64), Demir Dağları'nın Hisilómé'nin güneyi (s. 149, 174) olduğu söylenir ve orası sonradan Gölge Dağları'na (*Ered Wetbrin*) karşılık gelecektir. Diğer yandan *Giineş'in ve Ay'ın Öyküsü*'nde (s. 264), Valinor'dan kaçışının ardından Melko, bizzat "Kuzey'de, Demir Dağlar'ın çok yüksek ve korkunç görüldüğü bir yerde kendisine yeni bir ev" kurmuştur; ve orijinal *Turambar'ın Öyküsü*'nde¹ denir ki, Demir Dağları'nın en kuzeyindeki korunaklı yerlerinin dibinde Angband uzanmaktadır ve bu dağlar isimlerini altlarındaki "Demir Cehennemler"den almaktadır. *Melko'nun Hırsızlığı* öyküsünde yapılan Sorontur'un Demir Dağlar'daki yuvasından "Melko'nun yaptıklarını izleyişi" şeklindeki ifadenin, aynı şekilde Angband'ın onların altında uzanmakta olduğunu ima ettiği açıkça bellidir; Sorontur'un (Thorondor) yuvasının Gondolin'e taşımadan önce Thangorodrim'de oluşu öyküsü, uzun bir süre boyunca "Silmarillion" geleneğinde varlığını koruyacaktır (bak *Unfinished Tales*, s. 43, 25. not). Yani burada, *Kayıp Öyküler*'de "Demir Dağlar" teriminin ters bir anlamda kullanıldığı açıkça meydandadır; ve eğer bu dağların bir kesintiye uğramayan sıradağlar şeklinde uzandığı, kuzeydeki zirveleri o bölgedeki dağlara ismini veren Angband'ın üstünde yükselirken güneye yönelen uzantısının (sonradan Gölge Dağları olacaktır) Hisilómé'yi güneyden çevirdiği varsayılmazsa bu durum bir çelişki olarak görülebilir. Ama bu olay daha sonradan bu şekilde açıklanacaktır.

Orijinal öyküde Sirnúmen'li Noldoli'ye (Aulë'nin ricasıyla) Kôr'a dönmeleri için izin verilir, ama Fëanor yanında birkaç kişiyle birlikte üzüntü içinde orada kalmayı seçer; böylelikle de daha sonraki anlatıya uygun bir durum – Noldor halkı Tirion'da, Fëanor ise Formenos'ta – yaratılmıştır, Fëanor'un sürgün edilmesi ve Elflerin şehrine yasadışı bir şekilde dönüşü öğelerinin yokluğuna rağmen. Söylenmesi gereken başka bir temel farklılık şudur, *Silmarillion*'da (s. 77) Vanyar uzun bir süre önce Tirion'dan ayrılarak Taniquetil'e ya da Valinor'un içlerine yerleşmiştir: eski öyküde bu konuya dair hiçbir gönderme yoktur; ve elbette ki önceki ve sonraki anlatılar arasında önemli yapısal farklılıklar da vardır – Fëanor'un isyan bayraklarını açtığı sırada

1.– Bu öykünün gerçek başlığı *Turambar ve Foalóké'nin Öyküsü* dür; *Foalóké* ise bir ejderdir.

Ağaçlar'ın Valinor'da hâlâ ışıltıyor oluşu gibi.

Öyküde Noldoli'nin hazinelerini kaybedişlerinin ardından, çok daha az bir keyifle olsa bile Noldoli'nin yeniden çalışmaya başladığı ve Fëanor'un Silmarilleri boşu boşuna yeniden yapmaya çalıştığı uzunca bir sürenin geçtiği görülmektedir: bu öge zamanla ulaşılan daha düzenli bir yapı içinde ortadan yok olmuş olmalı, ki yeni durumda (onların Melko tarafından çalınmış olduğunu fark etmeden önce, Ağaçlar'ın iyileştirilmesinde kullanılmak için Silmarilleri Valar'a vermeyi reddeden) Fëanor, Yavanna Ağaçlar'ı yeniden iyileştirmedeği sürece, daha fazla Silmaril'i yapamayacağını denemeye bile kalkışmaksızın biliyordu.

Fëanor ve Noldoli halkının bir bölümünün oluşturduğu elçilerin Manwë'nin huzuruna çıkarak, Tanrılardan onları Büyük Topraklar'a geri götürmelerini dileyişleri ve bu yüzden Manwë'nin İnsanların gelişi hakkında onları harikulade bir şekilde bilgilendirişi – İnsanların henüz bebek olduğu bir dönemde Eldar'ın "dünya"ya dönüşü konusunda isteksiz oluşunu açıklayışı – zaman içinde kesilip çıkarılmıştır. *Silmarillion*'da Manwë'nin aklında böylesi bir düşüncenin yer aldığı söylenmiyor (ne de orada Manwë'nin bilgisinin ne kadar yüce olduğu konusunda da bir ima vardır); ve aslında, bu eski öyküde, Manwë'nin İnsanları oldukça vasıflandırması ve onlara saygı duyduğunu göstererek bu konudaki politikasını açıklaması, Fëanor'un İnsanlara karşı hitabet yeteneğini kullanmasına yol açmakta ve Valar'ın Eldar'ı Valinor'a getirişinin ardındaki gerçek amacını bildiğini iddia ettiği konuşmasına güçlü bir renk katmaktadır. *Silmarillion*'daysa (s. 85) bu düşünce Melkor'un yalanlarının bir parçasıdır (Yorumumun başlarında, bu öyküde, Melko'nun Noldoli'yi yoldan çıkarma çabalarının içinde İnsanların gelişine dair hiçbir göndermenin bulunmadığını belirtmiştim).

Ainur'un Müziği'ndeki bir başka temel bilinmeyen Manwë'nin sözlerinde açıklanıyor: ki dünyanın sonu uzun bir süre İnsanların nüfusu altında kaldıktan sonra gelecektir. Orijinal versiyonda her şeyin kadere bağlı olduğunu yansıtan birkaç ima vardır: yani "Elfler ve İnsanların kıskançlığı" burada, belki de dünyanın tarihinin gözler önüne serilişi için gerekli bir parça gibi görülüyor ve öykünün daha önceki bir kısmında (s. 211), şu soruluyor: "bütün bu olup bitenlerin hatta Melko'nun lüzumsuz görünen kötülüklerinin bile eskinin kaderinin bir parçası olmadığını kim söyleyebilirdi ki?"

Anlatıdaki bütün o radikal değişikliklere rağmen Fëanor'un hitabet gücündeki karakteristik özellik varlığını sürdürmüştür: Kôr'daki Noldoli halkına yaptığı konuşma ve Tirion'daki Noldor'a meşalelerin ışıkları altında yaptığı konuşmada (*Silmarillion*, s. 102-3) benzer şeyler görülmektedir.

Melko ve Ungolion't'un öyküsündeki temel öğelerin *en başından beri* var olduğu görülmektedir: o yaratığın kökeni hakkındaki şüpheler, Dış Topraklar'ın güneyindeki ıssız bir bölgeye yerleşmiş olması, ışığı emerek karanlığın ağlarını yaratması; Melko ile işbirliği yapışı, (sonradan farklı bir şekilde anlatılsa da) Melko'nun Noldoli'den çaldığı mücevherleri ona ödül olarak vermesi, Ağaçlar'ın Melko tarafından delinişi ve Ungolion't'un ışığı emişi; Valar'ın düzenlediği, ama Melko'nun sis ve karanlıktan yararlanıp kuzeye doğru giden yolları kullanarak Valinor'dan kaçışı yüzünden başarısız olan büyük bir kovalamaca eylemi gibi.

Bu yapının içinde, ilk öyküyle sonraki versiyonlar arasında neredeyse sürekli olarak çeşitli farklılıklara rastlanmaktadır. *Silmarillion*'da (s. 91-23) Melkor Avathar'a gidiyor çünkü Ungoliant'ın orada yaşadığını biliyor, halbuki bu öyküde örümcek kendisine bir kaçış yolu bulmak için gezinirken bulmuştur Melko'yu. Öyküde örümceğin kökeni bilinmemektedir ve bu öğeye rağmen yine de *Silmarillion*'da şöyle denilmektedir ("Eldar onun nereden ve nasıl geldiğini bilmez", ama aslında "kimileri . . . söyler ki" şeklinde bir açıklama yapılmıştır: o "dünyanın öncesine" ait bir varlıktı, kendisinin efendisi olan Melkor tarafından yoldan çıkarılmış ve ardından onu reddetmiştir. Orijinal "ilksel ruh Móru" düşüncesi (s. 225) Gnome dilinin ilk sözcük listesinde bir giriş olarak açıklanmıştır, orada *Muru* ismi "Gwerlum ya da Gungliont* olarak kişiselleştirilen İlksel Gece'ye verilen bir isim" olarak açıklanmaktadır.

Eski hikaye, *Silmarillion*'da Melkor ve Ungoliant'ın Hyarmentir Dağı'ndan Valinor düzlüğüne inişlerine dair tanımlamaların niteliğinden açıkça yoksundur; ve aynı zamanda orada Valar ve Eldar'ın büyük şenliği devam etmektedir: buradaysa bu daha önce olmuştur. *Silmarillion*'da Ağaçlar'a yapılan

*.- Öyküde (bak s. 231) bu isim ilk önce *Gungliont* olarak yazılmış ama sonra *Ungoliont* olarak tashih edilmiştir.

saldırı ışıkların birbirlerine karıştıkları anda olmuştu (s. 94), oysa buradaki saldırı sırasında Silpion tam ışıltısına ulaşmış durumdaydı; ve Ağaçlar'ın yıkımının ayrıntıları, burada – sonradan geride bir iz bırakmaksızın kaybolacak olan – Daurin adlı bir Gnome'un varlığı yüzünden tamamen farklı bir şekilde anlatılmaktadır. İşte bu yüzden eski öyküde Ungoliont'un Silpion'un ışığını içtiğinden bahsedilmez, burada ağaç sadece Melko'nun gövdesine battığı Daurin'in kılıcına bulaşmış olan örümceğin zehri yüzünden ölmüştür; ve *Silmarillion*'da Ungoliant "Varda'nın Pınarları'na" giderek onları kurutana dek içmiştir (s. 95). İlk adı Fëanor olan Gnome, Melko tarafından katledildiği zamandan beri şaşırtıcı olmuştur. Babam en azından bir an için Fëanor'un, Noldoli'nin Büyük Topraklar'daki öyküsünde bir rol oynamaması düşüncesiyle eğlenmiş görünüyor; ama daha sonraki bir öykü için hazırlanan taslaklarda (s. 357, 359) Mithrim'de ölüyor. Bu bölümde ilk kez ortaya çıkan *miruvor*, eskiye ait Qenya sözcük listesinde "nektar, Valar'ın içeceği" şeklinde açıkça tanımlanmıştır; bunu *The Road Goes Ever On*, s. 61 ile karşılaştırdın, orada bu babam tarafından Valar'ın şölenlerinde bol bol içilen içkinin adı olarak ifade edilmektedir ve Olimpos Tanrıları'nın nektarına karşılık gelmektedir (*Namarië*'nin çevirisinde *miruvóre*'yi "nektar" olarak tercüme etmiştir, *The Road Goes Ever On*, s. 58).

Öyküdeki en önemli farklılıklarından birisi de Ungoliont'un hemen güneydeki inine dönmesidir, böylece *Silmarillion*'daki (s. 99-101) "Hırsızlar'ın Kavgası" bölümü, Melkor'un Balroglar tarafından kurtarılışı ve Ungoliant'ın Nan Dungortheb'e yerleşmesi *Kayıp Öyküler*'deki anlatıda yoktur; yani Noldoli mücevherlerinin Ungoliont'a teslim edilişi düşüncesi bu ilk versiyonda örümceğin Melko'yla tanışması sırasında gerçekleşmektedir – *Silmarillion*'daysa Melkor taşlara o dönemde sahip değildi, çünkü Formenos'a yapılan saldırı henüz gerçekleşmemişti.

vii.

NOLĐOLİ'NİN KAÇIŞI

Aynı şekilde çalakalem yazılmış kurşunkalem biçimiyle süren Lindo'nun anlatısı hiçbir kopma olmaksızın sürmektedir (ve tam bu noktanın yakınlarında öncekine benzeyen bir başka deftere geçilmiştir, kompozisyonda hiçbir kopma yoktur), ama ben bu durumun yeni bir bölümün ya da yeni bir "Öykü"nün girişine uygun olduğunu düşündüm ve öykünün ismini de yine defterin kapağından aldım.

“Her şeye rağmen Tanrılar umutlarını yitirmemişlerdi, harap olmuş Laurelin’in altında defalarca toplanmışlar, orada dinlenmişler ve güzel diyarlarına verilen bu zararın öcü alma tutkusuyla yanıp tutuşarak Valinor topraklarını yorulmak bilmeksizin bir kez daha karış karış aramışlardı; şimdi onların çağrıları üzerine Eldar da bu zorlu kovalamacaya yardım ediyordu, sadece düzlükte değil aynı zamanda dağların tuzaklarla dolu yamaçları boyunca aşağı yukarı yapılan bu kovalamaca çok zahmetli bir işti ve Valinor’dan batıya doğru bir kaçış yoktu, çünkü orada Dış Denizler’in soğuk suları uzanıyordu.

Ama Kôr’un en tepesinde bulanana Inwë’nin evine yakın bir meydana dikilen Fëanor artık susmayacaktı, bütün Noldoli halkının etrafında toplanarak ona kulak vermeleri gerektiğini haykırdı, binlercesi onun sözlerini dinlemek üzere ince uzun meşaleler taşıyarak geldiler ve orası o beyaz duvarlarda daha önce hiç böyle ışıldamamış alev alev yanan bir ışık dolup taşıtı. Şimdi herkes orada toplanmıştı ve topluluğun büyük bölümünü Noldor¹ soyunun oluşturduğunu gören Fëanor, boyunduruklarını çıkarıp atmaları için bu karanlığı, kargaşayı ve Tanrıların yorgunluğunu kullanmaları gerektiği konusunda onları teşvik etti – bugünleri Valinor’daki mutluluk günleri olarak isimlendirdiği için çıldırmış olmalıydı – ve taşıyabilecekleri ya da değerli neleri varsa onları da beraberlerinde götürmelerini söyledi. ‘Eğer sizlerin yürekleri izleyemeyecek kadar isteksizse, ben Fëanor şimdi tek başıma, bana ait olan mücevherleri aramak için o geniş ve büyümlü dünyanın içine gideceğim, muhtemeldir ki orada nice muhteşem ve tuhaf macera beni bekliyor olacak, Tanrıların bir hizmetkârı olmaktansa Ilúvatar’ın bir çocuğu olarak bu benim için daha değerlidir.’²

Sonra onu bir an önce izlemek isteyenlerin yarattığı büyük bir kargaşa doğdu, bilge Nólemë bu gözükaralığın aleyhinde konuşsa da kimse onu duymayacaktı, kargaşa giderek daha da çılgınca bir hal almıştı. Nólemë bir kez daha, en azından söylenmesi gereken hoşça kalın sözleri için Manwë'ye bir elçi heyeti göndermeleri konusunda yalvardı, böylece belki de onun iyi dilekleri kazanılabilir ve yolculuklarına dair öğütleri dinlenebilirdi, ama Fëanor, böylesine ılımlı bir bilgeliliği bile fırlatıp atmaları konusunda onları ikna etti, bunun daha önce yapıldığını, ama isteklerinin reddedildiğini söyledi, üstelik Manwë bunu yasaklayıp onları engelleyebilirdi: "Valinor bizim için nedir ki" dediler, "ki artık onun ışığı azaldı – memnuniyetle ve daha istekli olarak engellenmeden dünyaya gideceğiz". Sonra ellerinden gelen en iyi şekilde kendilerini silahlandırıdılar – çünkü o günlerde ne Elfler ne de Tanrılar kendilerini gereğinden fazla silahlandırmayı pek düşünmemişlerdi – yanlarına mücevher stoklarını aldılar ve giysilerini; ama bütün irfan kitaplarını arkalarında bırakmışlardı ve aslında orada aralarında geçmiştekilere denk olabilecek pek fazla bilge kişi yoktu. Ama verdiği öğütlerin işe yaramadığını gören Nólemë halkından ayrılmak istemiyordu, onlarla birlikte gitti ve bütün hazırlıkları sırasında onlara yardım etti. Sonra meşalelerin alevleriyle aydınlanan Kôr tepesinden ayağıya doğru indiler, dereyi takip ederek hızla ilerlediler ve orada tepelere doğru giren Gölgeyi Deniz'in bir kolunun kıyılarına, deniz kıyısındaki Solosimpi yerleşimine geldiler.

Metnin buradaki kısa bir bölümünün üstü sonradan çizilmiş, üzerine "Araya Kópas Alqalunten Savaşı'nı Ekle" yazılmış ve ardından oraya bir ek konulmuştur. Üstü çizilip çıkarılan kısımda şunlar yazılıdır:

Oradaki halkın büyük bölümü Tanrılarla birlikte kovalamacaya katılmıştı ve orada kalanların bir bölümü kaderlerinin Noldo'nunkilere bağlandığına ikna edildi, zaten aralarına bir miktar Teleri de vardı, ama

İnwir soyundan hiç kimse onların söylediklerine kulak asmamıştı. (Her ne kadar çok küçük çocukların büyük bölümü özellikle Kôr ve Sirnû-men'de bırakılmış olsa da) aralarında erkekler ve delikanlılar kadar neredeyse kadınlar ve kızlar da vardı, ne yapacaklarını bilemez durumdaydılar, bu aşırı sıkıntılı şartlar içinde düşüncelerindeki şaşkınlık ve keder yüzünden akılları başlarından gitmiş olan Noldoli soyu sonradan çok acı bir şekilde pişman olacakları eylemlerini gerçekleştirdi – onlar yüzünden dargınlık tüm halklarının üzerine olanca ağırlığıyla çöktü, hatta kendi akrabalarının yürekleri bile bir süre için onlara yüz çevirdi.

Solosimpi'nin çok sevdiği büyük sakin bir limanı olan Cópas'a geldiler, onların gemilerinin tümünü ele geçirdiler, ardından yanlarındaki kadınları, çocukları ve Solosimpi arasından kendilerine katılan [?diğer] birkaç kişiyi de – çünkü onlar denizcilik açısından marifetliydi – gemilere bindirdiler. Kuzey'e doğru yöneldikçe giderek yabanileşen ve daha uğursuz bir hal alan kumsal boyunca bitmek bilmeyen yürüyüşlerini sürdürürlerken filo da onları denize doğru çok uzaklaşmadan izliyordu, Noldoli'nin onları Valinor'dan getirdiği söylenmişti bana; ama yine de meseleyi derinlemesine bilmiyorum, belki de o zamanın keder verici olaylarını çok daha açık bir şekilde anlatan ve Gnome soyundan gelen hiç kimsenin bilmediği öyküler de vardır. Üstelik duyduğum kadarıyla söyleyebilirim ki

Bu pasajın yerine geçirilen ek, ayrı kâğıtların üzerine mürekkepli kalemle özenli ve çok okunaklı bir biçimde yazılmıştır, ama iki metnin yazılışları arasında ne kadar zaman geçtiğini söyleyemem.

Akrabakıyımı (Kópas Alqalunten Savaşı)

Oradaki halkın büyük bölümü Tanrılarla birlikte kovalamacaya katılmıştı, ama birçoğu da evlerinin önündeki kumsalların etrafında

toplanmışlardı ve üzerlerine bir keder yayılmıştı, bununla birlikte gemilerini koydukları yerlerin civarında çalışanların sayısı da az değildi, bu yerlerin en büyüğü Kópas ya da tam olarak Kópas Alqaluntë, yani Kuğugemileri Limanı diye isimlendirdikleriydi.* Kuğulimanı sakin suların oluşturduğu bir havuz gibiydi, denizi çevreleyen kaya çemberi sadece doğuya doğru bir şekilde alçalıyor ve orada deniz onu delip geçiyordu, yani orada yekpâre kayadan kocaman bir kemer vardı. Öylesine büyüktü ki en kudretli gemiler dışında iki gemi yanyana oradan geçebilirdi, mesela birisi dışarı çıkarken diğeri de limanın sakin mavi sularına bakmak için içeriye girer, ikisinin de en yüksek direklerinin ucu kayayı sıyırmaya yaklaşmazdı bile. Eskiden bu duvar yüzünden oraya Ağaçlar'ın ışığı çok fazla ulaşamazdı ve bu yüzden de altın lambaların oluşturduğu bir çemberle aydınlatılırdı, orada farklı ailelere ait iskeleleri ve küçük rıhtımları belirten çeşitli renklerde fenerler de vardı; Ağaçlar'ın ışıltısı sayesinde hafifçe aydınlanan Gölgele Denizler'in solgun suları da bu kemerin içinden belli belirsiz görünerek uzaklardan göz kırpardı. Ak filolar ışıkları titreşen evlerine döndüğünde ve tehlikeli sular, kırpışan nice çizgiden oluşan tuhaf desenler dokuyarak lambaların yansıyan aydınlığını dalgalanan ışıklara çevirdiğinde bu sığınağı seyretmek çok güzeldi. Ama şimdi tüm o gemiler hareketsiz bir şekilde yatıyordu ve Ağaçlar'ın sönüklüğü altındaki o mekâna derin bir kasvet hakimdi.

Solosimpi halkından iki elin parmakları kadarı dışında hiç kimse Noldoli'nin çılgın sözlerine kulak asmamıştı; ve böyle olduğu için Kuğulimanı'na bakan kayalığın zirvesine gelene dek Eldamar kıyısı boyunca kuzeye doğru mutsuz bir şekilde yürüdüler, orada Solosimpi'nin eskiden kayanın içine oyduğu merdivenler döne döne limanın ucuna doğru iniyordu. Kuzeye doğru giden yol oradan itibaren çok engebeli ve uğursuzdu, Noldoli'nin yanında (her ne kadar çok küçük

* – Sayfa kenarındaki boşluğa *tefseth* sözcüğü yazılmıştır. Elflere ait bu ismin Eriol tarafından kendi diline çevrilmiş halini belirten Eski İngilizce bir sözcüktür: ilk ögesi (*tefsetu*) 'kuğu' ikincisi (*hithe*) 'liman, karaya çıkma yeri' anlamındadır.

çocukların büyük bölümü özellikle Kôr ve Sirnúmen'de bırakılmış, bu yüzden de bir sürü gözyaşı dökülmüş olsa da) erkek ve delikanlılar kadar neredeyse kadınlar ve kızlar da vardı; bütün bunlar yüzünden şimdi ne yapacaklarını bilemez durumdaydılar, bu aşırı sıkıntılı şartlar içinde düşüncelerindeki şaşkınlık ve keder yüzünden akılları başlarından gitmişti, işte orada sonradan en acı şekilde pişman olacakları eylemlerini gerçekleştirdiler – onlar yüzünden bir süre için Tanrıların dargınlığı tüm halklarının üzerine olanca ağırlığıyla çöktü hatta Eldalië'nin yürekleri bile onlara yüz çevirdi.

Bak, Fëanor'un düşüncesi, o gemilerin yardımı olmaksızın böylesine bir kalabalığın kıyı boyunda hızla ilerlemeyi ummasının hiçbir anlamı olmayacağı şeklindeydi; "ve bunları," dedi, "bize kıyı elfleri vermeyecektir, biz almalıyız." İşte bu yüzden orada yatan gemileri ele geçirmeyi denemek için aşağıya limana doğru indiler, Solosimpi halkı onlara hayır dedi, ama yine de büyük Gnome kalabalığına karşı çok fazla direnemediler; ve orada Eldar ile Eldar arasında yeni bir öfke uyandı. Böylece Noldoli büyük bir topluluğun yanında bütün kadın ve çocukları o gemilere bindirdi, sonra halleri çözdüler ve olağanüstü sayıdaki kürekleri denize doğru çekmeye başladılar. Uzun uğraşlarının ve ustalıklarının eseri olan gemilerin çalındığını gören Kıyıdiyarı Kavalcılarının yüreklerinde müthiş bir öfke alevlendi. Anlatıldığına göre o gemilerden bazıları eskiden Tol Eressëa adasında Tanrılar tarafından ilk ve son defa yapılmış olan harikulade ve büyümlü teknelermiş. Derken aralarında aniden bir ses yükseldi: "Bu hırsızlar bizim gemilerimizin içinde Liman'dan asla çıkamayacaklar" ve oradaki bütün Solosimpi halkı, filonun mutlaka geçmek zorunda olduğu kemerli geçidin üzerine doğru kayalık duvar boyunca hızla koşular ve orada durarak geri dönmeleri için Gnome'lara haykırdılar; ama onlar buna kulak asmadılar ve rotalarında ilerlemeye devam ettiler, Solosimpi halkı kayalar fırlatıp elf yaylarını kurarak onları korkutmaya çalışıyordu.

Olanları gören ve savaşın çoktan alevlenmiş olduğuna inanan bir

grup Gnome – gemilerin peşinden gitme imkânları olmadığı için onlara sahil boyunca yürümek düşmüştü – ortaya çıktı ve hızla peşlerinden gidip üzerlerine saldırarak Liman'ın girişinin yakınlarında Solosimpi'yi acı bir şekilde katlettiler ya da onları denize döktüler; Eldar'ın kendi akrabalarının silahları altında ilk kez öldürülüşü böyleydi işte ve dehşet verici bir işti. Ölen Solosimpi'nin sayısı çok fazlaydı ve Gnome'ların kayıplarıysa az değildi, çünkü kayalığın tepesindeki bu dar patikalardan geri dönebilmeleri için çok sıkı savaşmışlardı ve bu kavgayı duyan kıyıdiyarı halkının birçoğu onların arkalarında toplanmışlardı.

En sonunda her şey yapıp bittiğinde, o gemilerin hepsi engin denizlere açıldığında ve Noldoli halkı uzaklara doğru yürüyüp gittiğinde, küçük lambalar kırılmış, Liman karanlığa ve gözyaşlarının belirsiz sesleri dışında büyük bir sessizliğe terk edilmişti. Bu, Melko'nun bu dünyanın içinde yaptığı bütün o işlere çok benzer bir işti.

Şimdi öykülerde anlatılır ki, Solosimpi gözyaşları döker ve Tanrılar bütün o Valinor düzlüğünü karış karış arar ya da yıkılmış Ağaçlar'ın yanında umutsuzluk içinde otururlarken koca bir çağ geçmiş ve kasvetli çağlardan biriymiş, bütün bu süre içinde Gnome halkı en bertat uğursuzluklarla uğraşmış, dünyanın bütün kötülükleri onların etrafını sarmış. Çünkü içlerinden bir bölümü Eldamar arkalarında kararıp unutulana dek o sahil boyunca sonu gelmeyecekmiş gibi yürümüşler, yol Kuzey'e doğru yöneldikçe daha da yabanileşip geçit vermez bir hal almış, filo da onlarla birlikte denize doğru çok fazla uzaklaşmadan kıyı boyunca ilerlemiş, kıyı boyunca yürüyenler onları onları karanlığın içinde belirsiz bir şekilde görebiliyorlarmış, çünkü onlar hareketsiz dalgaların içinde çok yavaş bir şekilde ilerleyebiliyorlarmış.

Ama yine de ben, o yollarda yürümüş olan bütün kederlerin öyküsünü tam olarak bilmiyorum, ne de onlar hakkında en ufak bir şey anlatacağım, çünkü bu sağlıksız bir öykü olurdu ve Gnome'ların o günlerle ilgili pek çok şeyi benim yapabileceğimden çok daha açık bir şekilde anlatabilecek olmalarına rağmen, onlar o günlerde yaşanan keder verici

olayları asla sevmedikleri için anısını pek fazla canlı tutmak istememişlerdir. Her şeye rağmen şöyle dendiğini duydum ki

Araya sokulan ek burada bitiyor ve çalakalem yazılmış orijinal metne geri dönüyoruz:

onlar o korkunç Qerkaringa³ geçişini yapmayı asla istememişlerdi, ama yorgunluklara, hastalıklara ve Valinor'dan çok uzaklara yerleşmek onların kaderi olduktan sonra nice zayıflıklara maruz kalacaklardı. Yine de damarlarında Tanrıların kutsanmış yiyecekleri ve bereketli içkileri vardı, hâlâ yarı kutsaldılar – ama Özgürlük Yürüyüşü'ne çıktıklarında yanlarında hiç *limpë* yoktu, çünkü o uzun bir süre sonrasında kadar perilere hiç verilmemişti ve Melko'nun varlığıyla zehirlenmiş olan dünyanın tüm kötülükleri üstlerine çökmüştü.”

“Hayır, öykünü kestiğim için beni bağışla,” dedi Eriol, “ama ‘korkunç Qerkaringa geçişi’ diyerek neyi kastediyorsun?”

“Dinle o zaman,” dedi Lindo, “Eldamar sahili ve geniş Kópas limanının ötesinde kuzeye doğru uzanan o sahiller Doğu'ya yönelirler, yani kuzeye doğru sayısız milleri geçtikten sonra, hatta Demir Dağları'nın bile ötesine ve Buzlu Diyarlar'ın sınırlarına varıldığında, Büyük Topraklar'a ait kıyıların batıya doğru bir eğim yapmasıyla birlikte Büyük Denizler'in gürültüsü yavaş yavaş azalır. Oradaki sulardan yapılacak geçiş yol vermez tehlikelerle doludur, orası uğursuz akıntılar, umutsuzluğa iten güçte girdaplar, dehşet verici seslerle birbirleriyle çarpışan ve gıcırdayan hem kocaman balıkları hem de gemileri yok eden hareketli buz adalarının yüzdüğü bir yerdi ve kimse oraya gitmeye cesaret edemezdi. Bununla birlikte o günlerde, Tanrıların daha sonradan yıktığı, daracık bir kıstak* batı topraklarından çıkar ve neredeyse doğu kıyılarına kadar uzanırdı, buz ve [yığılmış?] kardan oluşmuştu,

* – 6.45 Notu: Kıstak: İki kara parçasını birleştiren dil; ya da bir yarımada'nın karaya bağlandığı yer.

uçurumlar ve vahşi yarıklarla doluydu, üzerinden pek geçilebilecek bir yer değildi, işte orası Helkaraksë ya da Buzdiş'ti⁴, orası Melko'nun zincirlenişinden ve Kuzey'in havasının bir süreliğine yumuşamasından önce o bölgelerde nüfuz eden korkunç buzların ve eskinin bir kalıntısıydı; kışın geri çekildiği günlerde Kuzey'in en derin yerinden koparak gelen buz adacıklarının [sıkışması] ve denizin darlığı sayesinde varlığını koruyabilmişti. Buzdiş'in ucu ve Büyük Topraklar arasında hâlâ akıp giden o su şeritine şimdilerde Qerkaringa ya da Ürperti Körfezi denilmektedir.⁵

Aslında Gnome'ların orayı geçmek şeklindeki delice teşebbüsünden Melko'nun haberi olsaydı, hepsini o uğursuz yerde ezip geçer ya da istediği her şeyi yapardı, ama muhtemelen oradan geçeli aylar olmuştu ve bu durum artık konu dışıydı. Sence böylesi bir şeyi dikkate almakla iyi yapmadım mı Rúmil?"

"Sen gerçek öyküyü anlattın," dedi Rúmil, "ama onların oraya Helkaraksë'ye nasıl geldiklerini henüz söylemedin, oraya Mornië'nin her zaman kıyıya çekildiği yeri geçerek gitmişlerdi, çünkü orada, Mandos'un derinliklerinden, dağların arasında – Fui'nin Arvalin'e gönderdiği ruhların geçmek zorunda olduğu – sarp ve engebeli bir yol kıvrılarak inerdi.⁶ Orada onları Vefántur'un bir hizmetkârı gözetliyordu, böylesi bir yolculuğun ne anlama geldiğini sordu, geri dönmeleri için yalvardı, ama onu küçümseyerek yanıtladılar, o da bunun üzerine dik bir kayanın üstüne çıkarak onlarla yüksek sesle konuştu, hatta sesi dalgaları aşarak filodakilere kadar ulaştı; başlarına gelecek olan bir sürü uğursuz serüven hakkında kehanette bulundu, onları Melko'ya karşı uyardı ve sonunda da şöyle dedi; 'Önemli olan Gondolin'in yıkılışıdır' ve oradakilerin hiçbiri bunu anlamadı, çünkü Nólemë oğlu Turondo⁷ henüz Yeryüzü'ne ayak basmamıştı. Ama bilge adamlar onun sözlerini akıllarında sakladılar, çünkü Mandos ve onun bütün maiyeti bir kehanet gücüne sahipti; bu sözler çok uzun bir süre boyunca onların arasında Amnos Kehanetleri diye korundu, çünkü o zamanlar kendilerine bu

sözlerin söylendiği yer böyle anılıyordu, şimdiyse oraya Hanstovänen⁸ ya da Mornië'nin karaya çekildiği yer denilmektedir.

Bu olayın ardından Noldoli halkı yolculuğunu yavaş yavaş sürdürdü, Helkaraksë'nin o iğrenç kıstağı önlerinde uzanırken, içlerinden bir bölümü buz kıstağının tehlikeli yarıklarının ve uçurumlarının arasında bir yol bulmaya uğraşmaktansa bütün topluluğu gemilerle kısım kısım taşıyarak denizi aşmak gibi riskli bir işe girişti. Bunu yapmayı denediler ve Helkaraksë'nin batı kıtasından çıkıntı yaptığı yere yakın körfezde oluşan korkunç bir girdap yüzünden koca bir gemi içindeki herkesle birlikte kaybolup gitti; bu girdap ara sıra devasa bir topaç gibi fırl fırl döner ve uğuldayan büyük bir gürültüyle işitilmesi en korkunç çığlıkları atar, kendisine yaklaşan şeyleri müthiş derinliklerine doğru çekerek buz ve kayalardan oluşan sivri dişlerin üzerine çarparak parçalardı; o girdabın adı Wiruin'di. İşte bu yüzden Noldoli halkı orada büyük bir acı ve şaşkınlığa düşmüştü, çünkü hâlâ Helkaraksë'nin tehlikelerinin arasından bir yol bulmak istiyorlardı, bak, henüz iç dünyaya ulaşamamışlardı, çünkü hâlâ önlerinde en uçtaki o boşluk uzanıyordu, daracık olmasına rağmen oradan fışkıran suyun tiz sesi çok uzaklardan bile duyulabiliyordu ve o burundan koparak ayrılan buzların gümbürtüsü, Kuzey'den koparak gelerek o korkunç boğaza doğru itilen buz adacıklarının çarpışmalarından ve birbirleriyle mücadele edişlerinden çıkan sesler onlara kadar ulaşılıyordu.

Bu yüzen buz adacıklarının varlığı hiç şüphesiz bir zamanlar Kuzey'in en derinlerinde bulunan Melko'nun varlığı yüzündendi, çünkü şimdi kış Kuzey'in ve Güney'in en uçlarına kadar gerilemişti, yani Melko'nun Zincirleniş diye anılan o huzur günlerindeki dünyadan geriye neredeyse sağlam hiçbir yer kalmamıştı; bununla birlikte en sonunda Noldoli'nin kurtuluşunu sağlayan şey Melko'nun bu aşırı hareketliliği olacaktı, çünkü bak, onlar şimdi bütün kadınları ve bütün denizcileri gemilerden dışarı çıkarmaya zorlanmışlardı, o çıplak sahilin üstünde kıyıya çıktılar ve orada sefil bir kamp kurdular.

Şarkılarda o yerleşim yeri⁹ Söylenme Çadırları diye anılır, çünkü orada yas ve üzüntü sesleri fazlasıyla yükselmmişti, birçok kişi Fëanor'u şiddetli bir şekilde suçluyordu, aslında bu adil olan da buydu, topluluğun arasından birkaç kişi, orada bir daha asla hoş karşılanmayacaklarını düşündükleri halde Valinor'a dönmek üzere aralarından ayrıldılar – geri dönmeye çalışan bu birkaç kişi gerçekten de yollarını bulacaklardı, ama bunun bu öyküde bir yeri yoktur.

Artık en kara kederler içine düştüklerinde ve mutluluğun yeniden onlara dönmesi için hiçbir umutlarının kalmadığı bir vakitte, kış yelkenlerini bir kez daha açmış, ayaz mızrakları ve dolu kamçılarıyla buzlara bürünerek güneye doğru yavaş yavaş ilerlemeye başlamıştı. Soğuk öyle dehşetliydi ki denizde yüzen buz yığınları Helkarak-së'nin¹⁰ ucuyla Doğudaki toprakların arasına sıkışıyor ve orada birbirlerinin üstüne tepeler gibi yığılıp kalıyordu, en sonunda o kadar sağlam bir hale geldiler ki hiçbir akıntı onu yerinden kıpırdatamadı. Sonra çalıntı gemileri terk ederek keder dolu kamplarından ayrıldılar ve Qerkinga'nın tehlikelerini aşmaya uğraştılar. Bu yürüyüş sırasında çektikleri sefaleti ya da çok altlarında saklı suların kaynadığı büyük buz çukurlarının içlerine düşenlerin, kaybolanların ya da soğuğa yenilene dek yollarını kaybedip dolanıp duranların sayısını kim söyleyebilir ki – çünkü daha sonra Büyük Topraklar'da başlarına gelen umutsuzluk verici şeyler ve kötülükler öylesine fazlaydı ki bu olay düşüncelerinde değerini kaybederek önemsiz bir şey konumuna gelecekti ve sonrasında esir ya da Gondolin vatandaşı oldukları günlerde Valinor'dan ayrılışlarını anlatan gerçek öyküler Noldoli halkının kulaklarına asla sevimli gelmemiştir. Ama yine de böylesi şeyler Gnome soyunu pek fazla katledemeyecekti, orada hâlâ kayıp olanlar hakkında anlatılır ki, içlerinden bazıları buz dağlarının arasında kederli bir şekilde dolanıyor ve onların başlarına gelenler diğerleri tarafından bilinmiyordu, bir bölümü Valinor'a dönmeye kalkışmış ve onları Mandos almıştı, bazılarıysa uzun günlerin ardından mutsuz akrabalarına

yeniden ulaşacaklardı. Tüm bunların sonucunda zayıflayıp küçülmüş bir grup en sonunda gerçekten de Doğudaki diyarların kayalık topraklarına ulaştı ve orada dikilip Helkaraksë'nin ve Qerkinga'nın buzlarının üzerinden geriye doğru baktılar, tepelerin üzerinden denizin ötesine doğru, çünkü güneyde çok uzaklarda Valinor'un en görkemli tepelerinin üzerinde yükselen sis bulutları onları çevreleyerek sonsuza dek akrabalarından ve yurtlarından ayırıyordu.

Noldoli'nin dünyaya girişi böyleydi işte."

Ve Rúmil'in bu sözleriyle birlikte Valinor'un karışımının öyküsü de sona eriyordu.

"Melko'nun kötülüğe yönelik gücü çok büyükmüş," dedi Eriol, "Gerçekten de, yaşadıkları yerdeki ve aslında daha çok yüreklerindeki ışığı karartıp bütün o sevgilerini bir hiçe çevirerek Tanrıların ve Elflerin mutluluğunu ve görkemini yok edebildiyse eğer! Hiç şüphesiz bu onun yaptığı işlerin en büyüğü olmalı."

"Valinor'da bir daha hiç böylesine büyük bir kötülüğün işlenmemiş olduğu bir gerçek," dedi Lindo, "ama dünyada yapılmış olan daha kötü işlerde de Melko'nun parmağı vardır ve o günlerden beri onun kötülüğünün tohumları büyük ve korkunç bir gelişme içinde geliyor."

"Hayır," dedi Eriol, "yine de o en güzel Ağaçlar'ın yıkımının ve dünyanın karanlığının getirdiği hüznün yanında, yüreğim başka kaderleri düşünemiyor."

NOTLAR

1. El yazmalarında buradaki biçimin *Noldor* olduğu kesindir. – Hatırlanmalıdır ki eski öyküde Teleri (yani daha sonraki biçimiyle Vanyar) Kôr'dan ayrılmamıştır; bak sayfa 235.
2. El yazması sayfasının tepesine ve Fëanor'un sözlerine yapılan bir gönderme olduğu açıkça belli olarak babam şunları yazmıştır: "Silmaril'lere duyulan arzu ögesini çoğalt." Anlatının burada başlayan bölümüne dair bir başka nortaysa şöyledenmektedir, bölüm "birçok düzeltiye ihtiyaç duymakta: mücevherlere – özellikle de kutsal Silmaril'lere – duyulan [açlığın? şehvetin?] vurgulanmasına ihtiyaç duymakta. Ve en önemlisi de Gnome'ların Solosimpi'yi katlettiği Cópas Alqaluntë savaşı mutlaka eklenmeli." Daha sonradan bu notun üzeri çizilerek "yapıldı" diye belirtilmiştir, ama aslında yalnızca en son belirttiği şeyi orada gerçekleştirmiştir: bu da sayfa 243-47 arasında verilen Akrabakıyımı hakkındaki ektir.
3. Buna karşı olarak babam, sayfanın kenarına şunu yazmıştır: "*Helkarakse* Buzdiş, *Qerkaringa* su"; bak 5. not.
4. *Helkarakse*'ya da *Buzdiş*: bir önceki hali *Qerkaringa*; bak 5. not.
5. " 'Dinle o zaman,' dedi Lindo," ile başlayan bu bölümün, daha eski bir versiyonu da vardır, ama ben onu burada vermeyeceğim, çünkü yerine konulan bölümün içerdiklerinin dışında neredeyse başka hiçbir şey içermemektedir; ve yerine geçen metnin son cümlesi, daha sonradan yapılan bir ektir. Bununla birlikte şu belirtilmelidir ki, ilk versiyonda o kıstağa *Qerkaringa* denilmektedir (ayrıca yerine geçen bölümde de ilk önce bu isim yazılmıştır, bak 4. not), ama orada şöyle bir ifade de bulunmaktadır, "bu ayrıca ötesindeki boğazın da ismidir". Yani ilk düşünce şudur: *Qerkaringa* öncelikli olarak kıstağın adıydı, ama bunun yanında boğazı da içerecek şekilde geniş kullanılmaktadır (galiba o dönemde *querka* "körfez" anlamında değildi). Babam zaman içinde *Qerkaringa*'nın boğazın adı olmasına karar vermiş

ve kıstağın adı olarak da *Helkaraksë*'yi öne sürmüştür; işte bu yüzden sayfanın kenarına yukarıda verilen not (3. not) düşülmüştür. Bu noktaya gelindiğindeyse yeni yazdığı bölüme o son cümleyi, "Buzdiş'ın ucu ve Büyük Topraklar arasında hâlâ akıp giden o su şeritine şimdilerde Qerkaringa ya da Ürperti Körfezi denilmektedir" eklemiş ve bölümün içindeki *Qerkaringa* sözcüğünü tashih ederek (bak 4. not) *Helkaraksë ya da Buzdiş* haline çevirmiştir; bu değişiklik öykünün geri kalanında da yapılmıştır (s. 251'de *Qerkaringa'nın* > *Helkaraksë'nin* ve *Qerkaringa'nın*).

6. Mandos'dan inen yol, kara gemi Mornië ve onun Arvalin kıyısı boyunca yaptığı yolculuk hakkında bak s. 115, 133.
7. Nólemë'nin oğlu Turondo ya da Turgon'dan daha önce de bahsedilmiştir, bak s. 170
8. *Hanstouánen* sözcüğünün ve ardından gelen diğer ismin "*ya da Mornien*" yazılışı biraz belirsizdir. Aşağıda verilen "İsimlerde Yapılan Değişiklikler" bölümüne bakınız.
9. "Yerleşim yeri"nin ardından Elfçe bir ismin sonradan eklenebilmesi için bırakılmış bir boşluk vardır.
10. El yazması metinde burada geçen *Qerkaringa* sözcüğü üzerinde herhangi bir tashih yapılmamıştır, ama batıdaki buruna (Buzdiş) gönderme yaptığı çok açıktır ve bu yüzden de ben onu *Helkaraksë* olarak okudum (bak 5. not).

Noldoli'nin Kaçışı'ndaki isimlerde yapılan değişiklikler

Helkaraksë < *Qerkaringa* (bu değişikliğin açıklanışı ve bu konudaki ayrıntılar için bak yukarıdaki 5. not)

Arvalin < *Habbanan*.

Amnos < *Emnon* < *Morniento*.

Hanstovánen "Mornië'nin karaya çekildiği yer" in ismi ilk önce *Mornielta* (son harfleri kesin değil) olarak yazılmıştır, ardından da *Vane* (ya da *Vone*) *Hansto*; bu ikinci ismin üzeri çizilmemiştir, ama görünüşe göre metindeki biçimi (*Hanstavánen* olarak da okunabilir) en son halidir. *Hanstovánen*'in ardından "ya da . . . *Mornien*" gelmektedir.

Noldoli'nin Kaçışı Üstüne Yorumlar

(Aslında Lindo tarafından anlatılan ve Rúmil tarafından bitirilen "Melko'nun Hırsızlığı ve Valinor'un Kararışı"na dair uzun öykünün sonuçlanış kısmı olan) bu "öykü"de Gnome'ların Valinor'dan ayrılışlarının en eski anlatımı yer almaktadır. Burada Melko'nun kaçışının ardından Tanrılar uzun bir süre boyunca boş yere onu izleyip aramaya devam etmektedir, üstelik bu konuda da Eldar'ın yardımını da (ki aralarında Solosimpi halkı da var, oysa onlar daha sonraki biçimleriyle Teleri olarak *Silmarillion*'da kıyılarını ve gemilerini pek terk etmezler şeklinde tanımlanmaktadırlar) alıyorlar. Fëanor'un Kôr'a dönüşü ve meşalelerinin ışığı altında Noldoli'ye (ve bu öyküde diğer soylara karşı da) yaptığı uzun, etkili konuşma orijinal bir özellik olarak görünmektedir; ama oğulları henüz ortaya çıkmamıştır, Turondo (Turgon) dışında Finwë'nin soyundan gelen Noldorin prenslerinden hiçbiri daha ortada yoktur ve öyküde Turondo'nun "henüz Yeryüzü'ne ayak basmamış" olduğu özellikle belirtilir (s. 248). Fëanor'un Yemini de yoktur ve daha sonraki öyküde anlatılan Noldor arasındaki bölünmüş düşünceler, burada sadece Nólemë'nin (Finwë) halkı sakinleştirmeyi denemesi olarak görünmektedir – yani Nólemë burada, daha sonraki öyküdeki Finarfin'in rolünü (*Silmarillion*, s. 104) üstlenmektedir. (*Silmarillion*'da Alqualondë'deki Akrabakıyımı'nın ve Kuzey'in Kehaneti'nin ardından Finarfin ile halkının çoğu Valinor'a göre dönmüş, Valar tarafından bağışlanmışlardır (s. 110); oysa burada geri dönen çok az kişi vardır ve onlar da hoş karşılanmamış ya da "onları Mandos almıştı" (s. 250).

Sayfa 242-3'de verilen ve yerine Kópas Alqualuntan Savaşı'nın konulduğu üstü çizilmiş kısımda yapılan "Noldoli soyu sonradan acı bir şekilde pışman olacakları eylemlerini gerçekleştirdi" cümlesi, basit olarak Solosimpi gemilerinin çalışını olayına yapılan bir gönderme olmalı, çünkü orada bundan daha kötü başka hiçbir eylem ima edilmemektedir (yerine geçirilen bölümdeyse, neredeyse aynı sözcükler Akrabakıyımlı hakkında kullanılmaktadır). Noldoli'nin Kópas'taki hırsızlıklarından daha kötü suçlarının olduğu şeklindeki düşüncenin asıl ortaya çıkışı, babamın düşünceleri ve tasarıları üzerine basit notlar aldığı o küçük not defterinde (bak s. 39) bulunan bir notta görülmektedir – oradaki notların çoğu, anlatılmış öyküleri veya yapılmış değişiklikleri, o ana dek yazdıklarını hatırlatacak şeyler olarak hizmet eden tek bir cümleden ya da sadece yalıtılmış isimlerden başka bir şey değildir. Bahsettiğim bu norsa şöyledir:

Tanrıların ve Elflerin gazabı çok büyüktü – hatta Noldoli halkından birileri Solosimpi halkından birilerini Kópas'ta katletmişti – ve Ulmo onları savunur (? eğer Ulmo Solosimpi'ye böylesine düşünse).

Bu notun üzeri çizilmiş ve yanına "yapıldı" işareti konulmuştur; Ulmo'nun Noldoli'yi savunacağı şeklindeki yaklaşılmaysa *Valinor'un Saklanması* öyküsünde (s. 313) rastlanmaktadır.

Kópas'ın tanımlanışında geçen "yekpâre kayadan kocaman bir kemer" cümlesi zaman içinde varlığını koruyarak *Silmarillion*'da (s. 76-7) yapılan Alqualondë'nin çok daha kısa tanımındaki "denizin oyduğu yekpare bir kaya kemeri" halini almıştır; ve burada Liman'ı "birçok lambanın aydınlatışı"nın (*Silmarillion*, s. 76) nedenini de anlıyoruz – çünkü çevresindeki kaya duvarı yüzünden oraya İki Ağaç'ın ışığının çok az bir bölümü gelmektedir (bununla beraber Alqualondë'nin karanlığı, *Silmarillion*'da geçen ve orasının "Eldamar sınırlarının üzerinde, yıldız ışıklarının parlak ve açık olduğu Calacirya'nın kuzeyine uzanıyordu" şeklinde belirten ifadeyle de bir şekilde ima edilmektedir).

Liman'da meydana gelen olaylar, ayrıntılara girildiğinde daha sonraki öyküde farklı bir şekilde tasarlanmıştır, ama genel hatlarıyla hâlâ ilk

öyküyle uyum halindedir; Uinen tarafından çıkarılan fırtına (*Silmarillion*, s. 108) orijinal versiyonda görülme bile Noldoli'nin kuzeye doğru yaptığı yolculuğun aynı anda hem kıyıdan hem de teknelerle sürdürüldüğü düşüncesi varlığını korumaktadır.

Burada kuzeydeki bölgelerin coğrafyası hakkında ilgi çekici anlatılar vardır. Valinor Dağları'nın kuzey tarafı ve deniz arasında uzanan büyük viranelik (daha sonraki biçimi Araman) hakkında hiçbir imada bulunulmamaktadır, ki o bölge hakkında daha önce vardığım sonuç (bak s. 121-3), Mandos'dan gelen ve dağların içinden inerek kara gemi Mornië'nin karaya çekildiği yere kadar gelen yolla da desteklenmektedir (s. 117, 248). *Helkarakë* "Buzdiş" ismi metinde ilk kez bir tashih olarak ortaya çıkıyor ve batı topraklarından uzanan bir kıstak ya da dağlık bir buruna verilmektedir, "birbirleriyle çarpışan ve gıcırdayan" hareketli buz kütleleriyle dolu olan bu korkunç boğazın daha önceki ismi *Qerkarinqa*; ama orası "Gıcırdayan Buz" *Helcaraxë* halini aldığı zaman, babamın mitolojisinin sonraki "safhası" boyunca yaptığı bütün o geliştirmeler sayesinde yarattığı çok daha işlenmiş bir dünya görüntüsünün içinde oldukça farklı coğrafik önemlere sahip olacaktır.

Silmarillion'da (s. 109) Kuzey'in Kehaneti'ni bildiren kişinin, "Manwë'nin daha düşük seviyeli bir habercisi değil" Mandos'un ta kendisi olduğu yönünde bir ima vardır, bunun ehemmiyeti ve aslında mitolojinin merkezinde olması çok önemlidir; bu öyküde bir "lanet"e ya da bir "beddua"ya dair hiçbir ima yapılmamaktadır, olay sadece bir "kehanette bulunuş"tur. Bu kehanet "Önemli olan Gondolin'in yıkılışıdır," şeklinde karanlık sözler içermektedir. *Gondolin'in Yıkılışı* öyküsünde (büyük olasılıkla şu anki öyküden daha sonraki bir zamanda araya sokulan bir cümlede) şehrin yıkılışının ortasında sarayının merdivenlerinde dikilmekte olan Turgon aynı sözcükleri söyleyecektir, "ve insanlar titrediler, çünkü bunlar eskinin kâhini Amnon'un sözleriydi". Orada *Amnon* (şu anki metindeki *Amnos*'un yerine geçmiştir, ki o da *Emnon* sözcüğünden yapılan bir düzeltmedir) bir yerin değil (Vefántur'un hizmetkârı ve onlara kehaneti söyleyen) kişinin ismidir. Bahsettiğim küçük not defterinde yukardaki olaylar hakkında şöyle bir not vardır:

Amnon Kehaneti. Önemli olan Gondolin'in yıkılışıdır. Turgon vadinin zambağı solana kadar ölmeyecektir.

Kayıp Öyküler için alınan bir başka nottaysa bu sözler şu biçimi almıştır:

Amnon Kehaneti. "Önemli olan Gondolin'in yıkılışıdır" ve "Vadinin zambağı solup gittikten sonra Turgon da ölecektir."

Bu notlarda *Amnon* kişi ya da yer ismi olabilir. "Vadinin zambağı" Gondolin şehridir, onun Yedi İsmi'nden biri olan *Losengriol*, daha sonraki biçimi *Lothengriol*, dilimize "vadinin çiçeği ya da vadinin zambağı" olarak çevrilmiştir.

Bu eski öyküde oldukça ilgi çekici bir ifade vardır (s. 247) ki, Noldoli buzu geçmeyi asla istememiş, "ama yorgunluklara, hastalıklara ve Valinor'dan çok uzaklara yerleşmek onların kaderi olduktan sonra nice zayıflıklara maruz kalacaklardı", bununla birlikte "Yine de damarlarında Tanrıların kutsanmış yiyecekleri ve bereketli içkileri vardı, hâlâ yarı kutsaldılar". Bunlar *Silmarillion*'daki şu sözcüklerin yankısıdır aslında: [Noldor] "Kutlu Diyar'dan yeni gelmişlerdi ve henüz Dünya'nın yorgunluğuyula tükenmemişlerdi". Ama öte yandan da Kuzey'in Kehaneti'nde (*Silmarillion*, s. 109) özellikle belirtilir ki "Eru sizin Eä'da ölmemenize karar verdi ve hiçbir hastalık sizi ele geçiremeyecek, ama katledilebilirsiniz ve katledileceksiniz".

Bu eski öyküde Fëanorcuların ihaneti, yani gizlice gemilere binip uzaklaşmaları ve Fingolfin'in topluluğunu Araman kıyılarında bırakmaları hakkında elbette ki hiçbir iz yoktur; ama Fëanor'un suçlanması o zamandan beri varlığını korumaktadır ("Söylenme Çadırları", s. 250). Mitolojinin bu en eski versiyonunun dikkate değer bir başka özelliği de anlatı yapısının böylesine büyük bir bölümünün sağlam bir şekilde varlığını sürdürmüş olmasıdır, daha sonraki "seceresel" yapı nadiren değişmiş durumdadır. Turgon Nólémë'nin (Finwë) oğlu olarak var olmuştur, ama Fëanor'un Noldoli efendisinin

yakın akrabası olduğu yönünde hiçbir imaya rastlanmaz; ve diğeri prensler, Fingolfin, Finarfin, Fingon, Felagund, herhangi bir biçim ya da isim altında bile ortalıkta yoktur.

viii.

GÜNEŞ'İN VE AY'IN ÖYKÜSÜ

Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü'nün, (el yazmalarında denildiği gibi) bir "ara faslı" ile gerçekleştirilen bir girişi vardır ve bu ara faslında Tavrobel'li Gilfanon, Mar Vanwa Tya-liéva'da kalan bir konuk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ara faslı daha eskiye ait vazgeçilmiş bir versiyonda da vardır.

Bu öykünün çok büyük bir bölümü silinmiş kurşunkalem orijinal metnin üzerine mürekkepli kalemle temize çekilmiş haldedir, ama öykünün sonlarına doğru (bak 19. not) sadece mürekkepli kalemle yazılmıştır ve kurşunkalemle yazılan taslak metinse başka bir defterde bulunmaktadır.

Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü çok uzundur ve ben bu öyküyü yeri geldiğinde kısa açıklamalar yaparak, hiçbir ilginç ayrıntıyı atlamadan kısalttım. (Bu öyküye gönderme yapan babamın notlarından birinde onun "büyük bir gözden geçirmeye, kısaltılmaya ve [tekrar şekillendirmeye] ihtiyacı olduğu" söylenmektedir.)

Gilfanon a-Davrobel

Elflerin başına gelen çeşitli kederleri anlatan birçok öyküyü dinlemiş olan Eriol'un *limpë*'ye karşı duyduğu susuzluğun azalmış olduğu düşünülmemelidir, çünkü öyle olmamıştı, Öykü-ateşi'nin etrafında oturan kalabalığın arasında hâlâ sorular sormaya istekli biriydi o ve elf halkının keder içinde oldukları o günlerin ardından yeniden hep birlikte bu adada yaşadıkları zamana kadar geçen bütün tarihlerini öğrenme arayışındaydı.

Elflerin kadim yurtlarının ihtişamlı biçimlendirilişi ve Tanrıların görkemi hakkında bir şeyler öğrenmiş olduğu için, şimdi sık sık Güneş-ışığı ve Ay-parıltısı'nın yaratılışı hakkında derin düşüncelere dalıyor, Elflerin dışarıdaki dünyada yaptıklarını ve Melko onları birbirlerine yabancılaştırmadan önce orada İnsanlarla birlikte geçirdikleri maceraları düşünüyordu; bu yüzden bir gece, Öykü-ateşi'nin önünde otururlarken dedi ki: "Güneş ve Ay nasıl yaratıldı, Ey Lindo? Şu ana dek sadece İki Ağaç'ı ve onların hazin sönüşlerini dinledim, ama ne İnsanların gelişi ne de Elflerin Valinor'un ötesinde yaptığı işler hakkında kimse bana bir şey anlatmadı."

O gece hem yemekte hem de öykü anlatımında bir konukları vardı, adı Gilfanon'du, herkes onu Gilfanon a-Davrobel¹ diye çağırıyordu, çünkü adanın o bölgesinden, Tavrobel Kulesi'nin ırmakların yanında yükseldiği yerden geliyordu² ve Gnome-halkı o yerleri kendi dillerinde isimlendirerek hâlâ tek bir halk olarak o kulenin çevresinde yaşıyordu. Gilfanon o bölgenin adanın en güzel yeri ve Gnome soyunun en iyi halk olduğunu belirtmeyi alışkanlık edinmişti, ama kendisi o halkın

oraya gelişinden önce uzun bir süre Noldoli'den ayrı yaşamış, Ilkorin'lerle birlikte Hisilómë ve Artanor'da³ gezinmiş, üstelik sadece birkaç Elfin yaptığı gibi o günlerdeki İnsanların Çocukları'yla sıkı arkadaşlıklar ve yoldaşlıklar kurmuş biriydi. İnsanların efsanelerine ve hatırladıklarına kendi bildiklerini de eklemişti, çünkü Kôr'dan uzak kaldığı o günlerde edindiği birçok irfan ve lisan sayesinde derin bilgilere ve kadim zamanlarda yapılmış nice işlerin getirdiklerinin yanı sıra kendi deneyimlerine de sahipti, böylece gerçekte aslında perilerin en yaşlılarından biri olarak bilinirdi⁴ ve şimdi adada yaşamakta olanların en yaşlısıydı, her ne kadar Meril, damarlarında taşıdığı kan sayesinde Ada'nın Hanımı ünvanını elinde tutsa da.

Lindo işte bu yüzden Eriol'u şöyle yanıtlıyacaktı: "Bak, Gilfanon burada, o sana bu gibi meseleler hakkında daha fazlasını anlatabilir ve onunla birlikte bir süreliğine konuk olarak Tavrobel'e gitsen iyi olur. – Yo, böyle bakma," Eriol'un yüzünü görünce kahkaha attı, "seni henüz göndermiyoruz – ama şu bir gerçektir ki *limpë* içmek isteyen kişinin önce Gilfanon'un kadim evinde – Tavrobel köprüsünün yakınındaki Yüz Bacalı Ev'de⁵ – onun konukseverliğini araması daha akıllıca olur, bu sayede kişi hem geçmiş hem de yaklaşmakta olan şeyler hakkında haberdar olabilir."

"Bence," dedi Eriol'a Gilfanon, "Lindo kendisini bir seferde iki konuktan birden kurtarmayı düşünüyor; ama bunu şimdilik yapamayacak, çünkü Kortirion'da bir hafta kadar kalmak, üstelik onun mükemmel sofrasında yiyip içmek ve Öykü-ateşi'nin yanında uzanmak niyetindeyim – sonrasında belki sen ve ben buradan gidebiliriz ve sen de perilerin adasının gerçek güzelliğini görmüş olursun – ama şimdi izin verelim de Lindo sesini yükselterek bizlere Tanrılar ve yaptıkları işlerin görkemiyle ilgili daha çok şey anlatsın, bu onu asla usandırmayan bir konudur!"

Lindo buna çok memnun olmuştu, çünkü gerçekten de böyle öyküler anlatmayı çok seviyordu ve bu öyküleri anlatmak için eline geçecek her

fırsatı kollardı, dedi ki: "Öyleyse Eriol'un duymayı arzuladığı Güneş'in, Ay'ın ve Yıldızların öyküsünü anlatacağım," Eriol çok sevinmişti; ama Gilfanon dedi ki: "Konuş, Lindo'm – ve öyküyü sonsuza dek uzatma."

Sonra Lindo sesini yükseltti,⁶ öykü anlatıcıları için en mutlu an bunları duymaktı ve dedi ki:*

"Anlatacağım öykü Gnome'ların kaçışlarının ilk günlerine dairdir, dinle, onlar kaçalı çok olmamıştı. Bu keder verici haber Tanrılara ve diğer Elflere ulaştığında ilk önce kimse inanmadı. Bununla birlikte benzeri haberler onlara birçok haberci tarafından getirilmeye devam ediyordu. Bazıları Teleri'ydi ve onlar Fëanor'un Kôr'daki meydana yaptığı konuşmayı duymuş ve Noldoli'nin taşıyabilecekleri bütün eşyalarını alıp gittiklerini görmüşlerdi; diğerleri Solosimpi'ydi, onlar da kuğu-gemilerin zorla ellerinden alındığını, Liman'daki deşet verici akrabakatliamı ve Alqaluntë'nin ak kıyılarına kanların saçıldığı haberlerini getirmişlerdi.

Son olarak Mandos'tan aceleyle gelen bir haberci kederli bir kalabalığın Amnor sahili yakınlarında görüldüğünü haber verdi ve Tanrılar artık Gnome'ların iyice uzaklaştıklarını anlamışlardı, Varda ve bütün Elfler ağlıyorlardı, artık alacakaranlık tamamen simsiyahtı ve bunun katledilmiş Ağaçlar'ın görünürdeki ışıklarından daha da baskın olduğunu görünüyordu.

Garip olan, Noldoli'yi diğer bütün Elflerin üzerinde tutmasına, onlara bildikleri her şeyi öğretmesine ve onlara pek çok değerli hediye vermiş olmasına rağmen, ona nankörce veda bile etmeden gitmiş olmaları yüzünden en çok Aulë'nin kalbinin Noldoli'ye karşı soğumuş olmasıydı ve Solosimpi'ye yaptıkları kötülük yüzünden yüreği keder içindeydi. 'Sakın,' dedi, 'bir daha bana Noldoli'nin adından bile bahsetmeyin' ve onun sarayının çevresinde hâlâ yaşamayı sürdüren birkaç sadık Gnome için sevgi duymasına rağmen, o günden sonra onlara 'Eldar' ismini verdi.

*– Kenardaki boşluğa şöyle yazılmıştır: "Güneş'in ve Ay'ın Başlangıcı".

Teleri ve Solosimpi ilk başta gözyaşları döktüler, ama Liman'da-ki katliam bunu öğrenen herkesin gözyaşlarını kuruttu, yüreklerini şiddetli bir acı ve korku sardı, kapalı kapıların ardındaki fısıldaşmalar ya da kederli sözler dışında onlar da Noldoli hakkında nadiren konuştular; geride kalan birkaç Noldoli'ye Aulenosse, yani Aulë-soyu olarak anıldılar veya diğer soyların arasına dahil edildiler ve Gnome halkının artık Valinor'da ne bir mekânı ne de bir ismi kalmıştı.

Şimdi geçen bu uzun sürenin ardından Manwë, Tanrıların kovalamacasının hiçbir işe yaramadığını görmüştü ve Melko'nun Valinor'un dışına kaçtığı kesindi; Manwë bu yüzden Sorontur'u dünyanın içlerine yollamış ve Sorontur da uzun zamandır geri dönmemişti, Tulkas ve diğerlerinin çoğu hâlâ o topraklarda dolanıp duruyordu, kararmış Ağaçlar'ın yanında dikilen Manwë kederliydi ve derin düşüncelere dalmıştı, yüreği çok sıkıntılıydı, ama o zamanlar küçücük bir umut ışığı görebiliyordu. Birdenbire orada kanat sesleri duyuldu, Kartallar Kralı Sorontur güçlü kanatlarıyla bir kez daha alacakaranlığı yararak gelmişti ve işte, kararmış Silpion'un dallarına konarak, Melko'nun dünyanın içine girmiş olduğunu ve birçok kötü ruhun etrafında toplandığını anlattı: 'ama,' dedi 'bence Utumna bir daha ona asla açılmayacak, zaten şu anda Kuzey'de, Demir Dağlar'ın çok yüksek ve korkunç görüldüğü bir yerde kendisine yeni bir ev kurmakla meşgul. Ey Manwë, Hava'nın Efendisi, yine de duymanı istediğim başka haberler de var, dinle bak! karanlık denizlerin ve zalim toprakların üzerinden buraya, evime doğru kanat çırparken fazlasıyla şaşırtıcı ve merak uyandırıcı bir şey gördüm: ak gemilerin oluşturduğu bir filo boş bir şekilde sert rüzgârların içinde sürükleniyor, bir bölümü de parlak alevlerle yanıyordu, Büyük Topraklar'ın kıyılarında çok büyük bir kalabalık gördüğümde şaşırdım, hepsi de batıya doğru bakıyor, bazıları da hâlâ buzların üzerinde geziniyordu – bil ki, orası bir zamanlar Helkaraksë'nin sarp uçurumlarının bulunduğu ve Qerkinga'nın öldürücü sularının aktığı yerd, ama şimdi buzlar orayı tamamen kapatmıştı. Oraya doğru alçaldığımda sanırım Eldar dilinde

söylenen kederli sözler ve feryatlar duydum; çözmediğiniz hiçbir şey kalmaması için size getirdiğim öykü bu kadar.'

Böylece Manwë, Noldoli'nin sonsuza kadar gittiğini ve gemilerinin yandığını ya da terk edildiğini, Melko'nun dünyaya girmiş olduğunu ve artık kovalamacanın hiçbir işe yaramadığını anlamıştı; yapılan bu işlerin anısına olduğu muhtemeldir ki, düşüncelerin ve davranışların değişebileceğine dair bütün umutların atılmasını anlatan gemilerin yakılışı, İnsanların ve Elflerin ağızlarında bir deyim olarak kalacaktı. İşte bu yüzden Manwë ölçülemez sesini yükselterek Tanrıları çağırdı, Valinor'un geniş topraklarındaki bütün Tanrılar duyular ve geri döndüler.

Oraya toz toprak içinde ve bitkin bir halde ilk gelen Tulkas olmuştu, çünkü hiç kimse o düzlüğün üzerinde onun yaptığı kadar zıplayıp sıçramamıştı. Düzlüğün etrafını yedi kere dolanmış, üç kere dağların yamaçlarına tırmanmış, bütün o ölçülemez bayırları ve otlakları, ormanları ve çayırları baştan başa geçmişti, Valinor yağmacısını cezalandırma arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Lórien geldi ve Silpion'un kurumuş gövdesine yaslandı, kovalamaca sırasında ayaklar altında kalıp çiğnenerek bir enkaz haline gelen huzurlu bahçeleri için gözyaşı döküyordu; Meássë ve onun Makar'ı da oradaydı, Makar'ın elleri kanlıydı, çünkü Melko'nun yoldaşlarından iki tanesini kaçarken yakalamış ve onları hemen orada katletmişti, bu kötü zamanda bunu hiç zevk almadan yapmıştı. Ossë de oradaydı ve yeşil sakalı dağılmış, gözlerinin nuru sönmüştü, bir sopaya dayanıyordu ve soluk soluğaydı, çok susamıştı, denizlerdeyken ne kadar güçlü ve yorulmak bilmez olsa da toprağın bağrında yapılan böylesi meşakkatli zorluklar onun gücünü tam anlamıyla tüketmişti.

Salmar ve Ómar da oradaydılar, ellerindeki enstrumanlarından hiçbir ses gelmiyordu ve yürekleri sıkıntılıydı, ama yine de bu sıkıntı yeryüzüne ve orada yapılan iyi çalışmalar sayesinde kazanılmış olan her şeye âşık olan Aulë'nin ki kadar keskin bir hal almamıştı, çünkü

Tanrılar arasında Valmar'ı, Kôr'u ve onların bütün hazinelerini en çok sevmiş olan oydu, o güzel düzlüğün gülümseyişi şimdi yok olmuş ve bu yıkım onun kalbini parçalamıştı. Onunla birlikte Yer-ece Yavanna da gelmişti, o da Tanrılarla birlikte kovalamacaya katılmıştı ve birkindi; ama Vána ve Nessa, bakireler gibi altın Kullulin'in çeşmelelerinin yanında kalıp gözyaşları dökmüşlerdi.

Ağaçlar'ın oraya gelmeyen sadece Ulmo'ydu, Eldamar kumsalına inmişti, orada dikilerek denizin ötesindeki karanlığın içlerine bakıyor ve sanki o kaçakları Tanrıların bağrına geri getirebilecekmiş gibi kudretli sesiyle sık sık bağılıyor, aynı zamanda da büyümlü kabuklarıyla derin bir özlem kokan melodiler çalıyordu; olmamışsa en azından⁷ yıldızların hanımı Varda için, Ağaçlar'ın yıkılışından bile daha büyük bir acıydı Gnome'ların gidişi sadece onun için. Eski zamanlarda Ulmo Solosimpi'yi çok içten seviyordu ve onların Gnome'lar tarafından katledildiklerini duyduğunda gerçekten çok üzülmüş, ama öfke yüreğini sertleştirmemişti, çünkü Ulmo'nun önbilisi Tanrıların tümünden, hatta yüce Manwë'ninkinden bile daha güçlüydü, belki de bu kaçışın doğuracağı birçok şeyi, dünyadaki mutsuz Noldoli'nin korkunç kederlerini, Kópas'daki kanın kefarecini ödemek için çekecekleri büyük acıları görmüştü ve böyle olmasının gerekmediğini düşünüyordu.

Artık hepsi böylece bir araya geldiğinde, Manwë onlara bir konuşma yaparak Sorontur'un getirdiği haberleri ve kovalamacanın nasıl başarısız olduğunu anlattı, ama o anda Tanrılar üzüntüden deliye dönmüşlerdi ve fikir yürütemiyorlardı, her biri şimdi ölmüş olan eski keyifli mekânlarını ve evlerini arıyor, orada sessizlik ve karanlık düşünceler içinde oturuyorlardı. Yine de bazıları arada sırada düzlükte dolaşmaya çıkıyor, sanki bir gün o kuşumuş dalları yeni bir ışıkla tekrar filizlenecekmiş gibi solmuş Ağaçlar'a büyük bir özlemle bakıyorlardı: ama bu hiçbir zaman gerçekleşmedi, Valinor'u gölgeler ve karanlıklar sarmıştı, Elfler ağlıyorlardı ve teselli edilemeyeceklerdi, kuzeydeki diyarlarda bulunan Noldoli'ye daha acı kederler içindeydi.

Sonra uzun bir zaman boyunca, Tanrıların kederleri ve yorgunlukları öylesine etkili oldu ki, ışık Valinor'u sonsuza dek terk etti ve o Ağaçlar bir daha asla eskisi gibi saptanmış zamanlarında çiçeklenmeyeceklerdi. Sakin bir şekilde oynayan Kullulin çeşmesinin etrafındaki o kızılık ya da rüyalar sarnıcı derin Telimpë'nin⁸ etrafında oyalanan solgun bir ışıltının dışında geride yalnızca yıldızların ışığı kalmıştı. Ama o sarnıçlar bile solgunlaşıp kararmıştı, çünkü Ağaçlar artık onların doldurulmaları için gereken çiyleri üretmiyorlardı.

Bu yüzden Vána ayağa kalktı ve Lórien'i aradı, Urwendi⁹ ve Silmo'nun yanında hem Vali hem de Elfler'den birçok kişi onlarla birlikte gittiler; büyük teknelerin içine altın ve gümüş ışıklar topladılar, sonra üzgün bir şekilde harab olmuş Ağaçlar'ın yanına döndüler. Lórien Silpion'un gövdesinin yanında en arzulu büyü ve efsun şarkılarını söyledi, köklerini Telimpë'nin aydınlığıyla suladı; artık Tanrıların mekânında çok küçük bir stok kalmış olmasına rağmen bu sulama işi savurgan bir şekilde bol bol yapılmıştı. Vána da buna benzer bir davranış sergileyerek mutlu günlere ait eski altın şarkıları söyledi ve bakirelerine, bir zamanlar Kulullin'in yanındaki gül bahçelerinin çimenleri üzerinde yaptıkları canlı danslarını sergilemelerini emretti, onlar dans ederken Vána da altın kavanozların akıttığı ırmaklarla Laurelin'in köklerini suladı.

Ama yine de onların bütün bu şarkılarının ve büyülerinin en ufak bir etkisi bile olmamış, Ağaçlar'ın kökleri dökebilecekleri bütün suyu içmelerine rağmen ne canlanmaya dair bir hayat belirtisi ne de en soluğundan bir ışık parıltısı gösterebilmişti; ne o kurumuş yapraklar bir özsuyla ışıldamış ne de eğilmiş dalların çiçekler yükselmişti. Aslında üzüntülerinin verdiği çılgınlıkla Tanrıların elinde kalan son aydınlık stoğunu da oraya dökmüşlerdi ve Manwë ile Aulë'nin tam da o saatte oraya gelmeleri bir rastlantı değildi, karanlığın içinde söyledikleri şarkılar yüzünden gelmişlerdi, onları durdurdular ve şöyle dediler: 'Dinle Ey Vána ve sen Ey Lórien, nedir bu acelecilik? Niçin ilk

önce kardeşlerinizin öğütlerine başvurmadınız. Bilmiyor musunuz düşüncesizce toprağa döktüğünüz bu şey dünyada var olan her şeyden çok daha değerli bir hale gelmiştir; ve o bittiğinde belki de Tanrıların bütün bilgeliği bile daha fazlasına sahip olmamızı sağlayamayacaktır.'

Bunun üzerine Vána dedi ki: 'Bağışla Ey Súlumo Manwë, kederimin ve gözyaşlarımın benim özürüm olmasına izin ver; daha öncesinde böyle bir içiş Laurelin'in kalbinin yenilenmesinde hiç başarısız olmamıştı ve o da bunun karşılığında yeniden canlanışıyla birlikte daima bizim verdiğimizden daha bereketli bir ışık meyvesi vermişti; Tanrıların saraylarında karanlıkta oturduğunu ve acılarının ağırlığı yüzünden Ağaçlar'ın hastalığına bir deva bulmayı denemediklerini düşünmüştüm. İşte bak, Lórien ve ben bütün büyülerimizi ortaya döktük, ama hiçbir işe yaramadı' ve Vána ağladı.

Derken oradakilerin çoğunun kafasında şöyle bir düşünce belirdi, büyülerin anası, Yer-hanım, kendi sözlerini onların büyülerine katmadığı sürece bu ikilinin, yani Lórien ve Vána'nın, Laurelin ile Silpion'un yaralarını iyileştirme çabaları hiçbir işe yaramayacaktı. Bu yüzden çoğu dedi ki: 'Haydi gidip Palúrien'i bulalım, onun büyüsü sayesinde bu Ağaçlar kadim görkemlerinin bir bölümünü belki yeniden hatırlayabilirler – sonrasında eğer ışık canlanırsa Aulë ile onun zanaatkârları güzel krallığımızın yaralarını sarabilirler ve Erumáni ile Deniz arasına¹⁰ bir kez daha mutluluk hakim olur' – ama o karanlık ve hastalıklı günlerde uzun süre tepelerin dışarıyla çok az ilgilenilip düşünülecekti.

Sonra Yavanna'yı çağırdılar ve o da geldi, onlara ne istediklerini sordu, onun ağladığını duydular ve onların huzurunda konuşarak şöyle dedi: 'Bilin ki, Ey Valar ve sizler Eldar'ın oğulları ve kızları, Ilúvatar'ın Çocukları, Yeryüzü'nün ormanlarının ilk ürünleri, yani bu İki Ağaç bir daha asla yeniden çiçeklenmeyecek ve diğerleri gibi onlar da dünyanın nice çağı boyunca hayata döndürülemeyecek. Birçok şey olacak ve geçecek, Tanrılar yaşlanacak, Elfler solup girmeye çok yaklaşıacak, ama ondan önce bu Ağaçlar'ın yeniden alevlendiğini ya da

Büyülü Güneş'in yeniden yakılışını göreceksiniz,' Tanrılar Buyulu Güneş derken onun neyi kastettiğini anlamamışlardı ne de uzun bir süre boyunca anlayacaklardı. Tulkas'ın şöyle dediği işitildi: 'Neden bu sözleri söylüyorsun, Ey Kémi Palúrien, çünkü geleceği söylemek senin alışkanlığın değil ki?' Orada bulunan diğerleri de şöyle dedi: 'Evet ve Yer-hanım Kémi'nin tavsiyeleri daha önce asla bu kadar sert ya da en derin erdemin büyüünden bu kadar yoksun olmamıştı,' ve gücünü kullanması için ona yalvardılar. Ama Yavanna dedi ki : 'bu yazgıyla ve Ainur'un Müziği'yle ilgili. Bu altın ve gümüş Ağaçlar gibi mucizeleri Tanrılar bile sadece bir kez yaratabilir ve o da dünyanın genç olduğu zamanlarda olur; ne de sahip olduğum bütün büyüler, sizin şimdi benden istediğiniz şeyi gerçekleştirmeye yeterli olabilir.'

Bunun üzerine Vána dedi ki: 'Peki sen ne diyorsun, Aulë, kudretli icat edici, yaptıklarının büyüklüğü yüzünden ustalığı *i-Talka Marda* – Dünya'nın Demircisi – diye anılan, neşemizin ihtiyacı olan ışığı nasıl elde edebiliriz? Işıksız bir Valinor nedir ki, ya da senin sanatın nedir eğer yeteneğini tamamen kaybetmişsen, düşünüyorum da, tıpkı eşinin yaptığı gibi?'

'Hayır,' dedi Aulë, 'ışık, demir işçiliğiyle var edilemez, Ey Vána-Laisi ve eğer mucizevi Ağaçlar'ın özü sonsuza kadar kurumuşsa, Tanrılar da dahil kimse tekrar yaratamaz.' Ayrıca Palúrien de şöyle yanıtladı: 'Bak, Ey Tuivána ve sizler, Vali'nin ve Elflerin yanında olanlar, siz sadece ve daima Valinor'u düşünüyorsunuz, dışarıdaki dünyayı unuttunuz? – çünkü yüreğim bana söylüyor ki, Tanrıların bir kez daha ayağa kalkıp dünya ve büyüyerek yenilemez bir hale gelmeden önce Melko'nun güçlerinin oradan kovulması için savaşmalarının vakti zaten gelmişti.' Ama Vána Palúrien'in düşüncesini anlamamıştı, sadece kendi Altın ağacını ve evindeki hoşnutsuzluğu düşünüyordu; ama Manwë ve Varda yanlarına Aulë ve Yavanna'yı alarak uzaklaştılar, gizli bir toplantı yaparak birbirlerinin derin ve keskin öğütlerine başvurdular, sonunda akıllarına umut verici bir plan geldi. Sonra Manwë,

Valinor'un bütün halkını bir kez daha bir araya gelmeye çağırdı; ve o büyük kalabalık Vána'nın güllerinin arasındaki kameriyesinde toplandı, Kulullin'in fısıkiyelerinin olduğu yerde, çünkü şimdi şarkılar olmaksızın düzlük soğuk ve karanlıktı. Oraya Elflerin liderleri bile gelmişti ve Tanrıların ayaklarının dibine oturdular, bunu daha önce hiç yapmamışlardı; herkes bir araya geldiğinde Aulë ayağa kalktı ve dedi ki: 'Hepiniz kulak verin. Valatúru* Súlmo Manwë'nin sizlere açıklayacağı bir planı var, Yer-hanım'ın ve Yıldızların Ecesi'nin düşünceleri de o yöndedir, benim tavsiyelerim de oradadır.'

Manwë'nin konuşabilmesi için büyük bir sessizlik oluştu ve Manwë dedi ki: 'Bakın Ey halkım, üstümüze bir karanlık zaman çöktü, ama ben düşünüyorum da bu Ilúvatar'ın isteğinin dışında değildir. Çünkü Tanrılar daha iyi günleri umut ederek dışarıda uzanan dünyayı neredeyse unuttular ve İnsanları da, kısa bir süre içinde doğmaları gereken Ilúvatar'ın genç çocuklarını. Topraklarımızı güzellik ve daha büyük tutkuların giremeyeceği şekilde yüreklerimizi neşeyle dolduran Ağaçlar şimdi solup gitti, dinleyin, artık düşüncelerimizi ışığın hem dışarıdaki dünyanın hem de içerdeki Valinor'un üstüne saçılmasını sağlayacak yeni icatlara yöneltmeliyiz.'

Sonra onlarla hâlâ ellerinde kalmış aydınlık stokları hakkında konuştu; gümüş ışık ellerinde pek kalmamıştı, sadece Telimpë'nin içinde bir miktar bulunuyordu ve daha az bir miktar da, Aulë'nin demir ocaklarındaki havuzlarda vardı. Aslında hastalanmış gövdenin çevresindeki toprağa dökülerek harcanışı sırasında Eldar arasından birkaç kişinin küçük kaplara doldurarak sevgiyle sakladığı bir miktar ışık vardı, ama bu çok azdı.

Ellerindeki beyaz ışık stoğunun azıcık oluşunun birçok nedeni vardı, hem Eldar'ın gelişinde hem de diğer zamanlarda göklerdeki kudretli yıldızlarını yakarken Varda onları çok bol kullanmıştı. Üstelik Silpion Ağacı'nın ürettiği ışık çiyleri Laurelin'in ürettiğinden her

*- Kenarda "aynı zamanda da *Valabfriu*" yazılıdır.

zaman için çok daha azdı, ayrıca sıcaklığı ve içindeki gizli ateşi de daha azdı, Tanrılar ve Elfler büyü zanaatlarında ona daima ihtiyaç duyar, tasarladıkları her tür şeyin içine onu da karıştırdı ve bunu en çok Noldoli yapardı.

Altın ışığı, Tanrılar bile işlerinde kullanmak üzere çok fazla terbiye edememişler ve güçlü fısıkiyelerini beslemesi için onun büyük Kullin sarnıcında biriktirilmesine izin verilmişti, ya da onların saraylarının iç bahçelerindeki geniş gölcüklerin ve diğer parlak havuzların içindeydi, çünkü onun aydınlığının yaydığı sağlık ve görkem çok büyüktü. Denir ki, aslında Eldar arasında sadece onlar, yani o ilk mücevher yapıcılar, onların en ünlüsü Fëanor'du, işlerinde kullanmak üzere altın ışığın terbiye edilişindeki ustalığın sırrını biliyordu ve onlar bile bu ilimlerini kullanmaya çok nadiren cesaret ederlerdi, ama artık onların Yeryüzü'ne gidişleriyle birlikte bu ilim de yok olmuştu. Gerçi bu altın parlaklık bile tükenmez bir kaynağa sahip değildi, yani Laurelin artık tatlı çiyini daha fazla damlatmıyordu. Manwë planını bu zarurilik altında şekillendirmişti ve bu planın fikri Varda'nın eski zamanlarda yıldızları ekmesinden alınmıştı; Varda yıldızların her biri için gümüş alevden bir yürek hazırlamış, onları kristaller, mat camlar ve en belirsiz renklerin hayal bile edilemeyecek maddelerinden yapılmış kaplara yerleştirmişti: bu kaplar biraz gemilere benzer bir şekilde yapılmıştı ve ışık yürekleriyle birlikte Ilwë'nin içinde yüzüyorlardı, ama her şeyin dışında olan karanlık ve ince Vaitya diyarının içlerine kadar hiç yükselememişlerdi. En büyük saflığın ve güzelliğin kanatlı ruhları – yani Manwë'nin Taniquetil'deki sarayının çevresinde dolaşan ya da dünyanın üzerinde gezinen bütün hava katmanlarını baştan sona aşan Mánir ve Súru'lin parlıtlı korolarının en havai üyeleri – bu yıldızlı gemilerin içlerinde oturuyor ve Yeryüzü'nün çok üzerindeki karmaşık rotalarında onları idare ediyorlardı, Varda onlara çeşitli isimler vermişti, ama bugün bu isimlerin pek azı bilinmektedir.

O kapların yarı şeffaf lambalar gibi yapılmış olan diğerleri de

dünyanın üzerinde titreşiyorlardı, Ilwë'nin içinde ya da tam Vilenin ve soluduğumuz havanın sınırının üzerindeydiler, yukarıdaki rüzgârların kımıldatmasıyla titreşip soluyorlardı, ama yine de asıldıkları yerlerde kaldılar ve hareket etmediler; içlerinden bazıları çok büyük ve çok güzeldi, Tanrılar ile Elfler bütün o zenginlikleri içinde onları sevdiler; mücevher yapımcıları bu yüzden ilhamlarını onlardan almışlardı aslında. İsminin anlamı alacakaranlıktaki çakış olan, batının Morwinyon'unun seveni hiç de az değildi ve onun göklere yerleştirilişi hakkında fazlasıyla konuşulmuştu; ve Nielluin yani Gökmavisi Arı hakkında da, bütün insanlar hâlâ Nielluin'in sonbaharda ya da kışın Tulkas oğlu Telimektar'ın ayak ucunda yandığını görebilir, ki bunun öyküsü henüz anlatılmamıştır.

Ama bak! (dedi Lindo) yıldızların güzelliği beni cezbedip konudan uzaklaştırdı, ama hiç şüphem yok ki o yüce konuşmada, en kudretli olan Manwë, Tanrıların huzurunda konuşurken benden çok daha büyük bir sevgiyle bahsetmiştir yıldızlardan. Çünkü bak, böyle davranmasının nedeni Tanrıların yüreklerinin onun planı üzerinde düşünmelerini arzuladığı içindi ve yıldızlar hakkındaki konuşmasını şu son sözleriyle şekillendirdi: 'Bakın,' dedi, 'bu şimdi Tanrıların karanlık yerlere ışığı getirmek için üçüncü uğraşıdır, Melko hem Kuzey'in ve Güney'in lambalarını hem de düzlüğün Ağaçlar'ını katletti. Melko'nun yalnızca havanın içinde kötülük gücü yoktur, bu yüzden planım şudur ki, büyük bir kap inşa edelim, ağzına kadar altın ışıkla ve Laurelin'in sakladığımız çiyleriyle dolduralım, onu Yeryüzü'nün karanlık diyarlarının çok üzerine kudretli bir gemi gibi yüzmesi için yerleştirelim. Böylece havanın arasından çok uzaklara yönelen rotası boyunca yol alsın, ışığını Valinóre ve Doğu kıyıları arasındaki bütün dünyanın üstüne akıtsın.'

Manwë ışık gemisinin rotasını Doğu ile Batı arasında tasarlamıştı, çünkü Melko Kuzey'i, Ungweliant ise Güney'i mekân tutmuştu, oysa Batı Valinor ve kutlu diyarlardı, Doğu'daki karanlık toprakların engin bölgeleriye ışığın hasretini şiddetle duyuyordu.

Denir ki (dedi Lindo), oysa Tanrıların göksel varlıklarının kudretı kesindir, onlar dilediklerinde Vilna ve aşağıdaki hava katmanları boyunca büyük hız patlamalarıyla yolculuk ederlerdi, ama yine de Manwë, Varda ve onların maiyetleri dışında hiçbir Vala, hatta Melko bile onun ötesine geçebilme konusunda başarılı olamayacaktı: çünkü arzuları üzerine onları dünyaya uğurlarken Ilúvatar'ın söylediği buydu, ki eğer bir kez içine girerlerse sonsuza dek dünyanın içinde ikâmet edeceklerdi, oradan ayrılamazlardı, ta ki Büyük Son gelene kadar, varlıkları onun yazgısının ağılarıyla birlikte dokunacak ve böylece onun bir parçası haline geleceklerdi. Ama bunun da ötesinde, Ilúvatar, onun yüreğindeki görkemi ve saflığı bilerek, en yüceleri ziyaret edebilme gücünü sadece Manwë'ye ihsan etmişti; ve büyük berrak Sakinlikler'de solumayı da, orası dünyanın öylesine çok üstlerinde uzanıyordu ki orada ne dünyaya ait en inceciğinden bir toz zerresi ne onun yaşamının en hafifinden bir kokusu ne de dünyadan gelen şarkıların ve kederlerin en belirsiz yankıları vardır; ama onun çok aşağılarında altındaki yıldızlar soluk bir şekilde ışıldar ve Valinor'dan ileri geri gidip gelen Güneş'in ve Ay'ın gölgeleri onun yüzeyinde oynar. Súlimo Manwë sık sık çok uzaklara yıldızların ötesine çıkarak orada yürür ve onu sevgiyle seyrederdi, Manwë Ilúvatar'ın yüreğine çok yakındı.

Bu durum Melko'ya daima kederlerin en büyüğünü vermiş ve hâlâ vermektedir, çünkü o Yeryüzü'nün bağrını hiçbir surette terk edemeyecekti ve belki de aydınlığın büyük tekneleri yelken açtığı anda onun kıskançlığının nasıl da çok fazla kabardığını duymuşsundur; ama şimdi sözleri çok büyük bir hızla söylemenin vakti değil mi ve onların bilgeliği öylesine büyüktü ki¹¹ Tanrıların çoğu Manwë'nin amacının iyi olduğunu düşündüler ve şöyle dediler: 'O zaman bırakalım bütün maiyetleriyle birlikte bizzat Aulë bu ışık gemisini yapmakla uğraşsın,' birkaç kişi başka türlü konuşmuştu, bununla beraber denir ki gölgelerin, sakinliğin ve gizli yerlerin ortadan kalkabileceği korkusuyla Lórien pek sevinmemiştii, Ağaçlar'ın yeniden alevlenişini görmek için duyduğu

beyhude arzunun büyüklüğü yüzünden Vána hiç kuşkusuz başka şeyleri çok az düşünebiliyordu.

Sonra Aulë dedi ki: 'Üzerime yüklediğiniz bu görev, en büyük zorluğa sahip, ama yine de elimden gelen her şeyi yapacağım,' Yıldız-yapıcı Varda'dan yardım istedi, sonra ikisi birlikte oradan ayrıldılar ve alacakaranlıkta uzun bir süre boyunca kayboldular.

Anlatı, Aulë ve Varda'nın "havada yüzebilmek için çok büyük ya da Kulullin'in aydınlığını taşıyabilmek için çok kırılgan" olmayacak bir madde tasarlamak konusunda uğradıkları başarısızlığın anlatılışıyla devam ediyor; ve bu durum diğerleri tarafından öğrenildiğinde Manwë'nin tasarısı başarısızlığa uğradığı için Vána ve Lórien, ondan Yavanna'ya ağaçları iyileştirmeyi denemeyi emretmesini istediler.

Bu yüzden Manwë en sonunda Yavanna'ya bütün gücünü ortaya koymasını emretti, Yavanna bu konuda isteksizdi ama halkın feryatları onu bu işi yapmaya mecbur bırakmıştı, bir parça beyaz ve altın ışık istedi; Manwë ve Aulë bu isteği sadece iki küçük şişecikle karşılayabildiler ve dediler ki, eğer eski düşüncelerin Ağaçlar'ı iyileştirecek gücü olsaydı onlar çoktan çiçeklenirlerdi, çünkü Vána ve Lórien suları esirgemeksizin onların köklerinin üzerine dökmüştü. Sonra Yavanna düzlüğün üzerinde kederli bir şekilde dikildi, bedeni titredi, ortaya koyduğu çabanın büyüklüğü yüzünden yüzü iyice solmuştu, yazgıyla başa çıkmaya uğraşıyordu. Altın ışığın bulunduğu şişeciği sağ elinde tutuyordu ve gümüş ışık şişeciğiye sol elindeydi, Ağaçlar'ın arasında duruyordu ve onları havaya kaldırdı, her birinden çiçekler gibi kırmızı ve beyaz alevler yükseldi, yer sarsıldı ve toprak yarıldı, orada ayaklarının çevresinde, sol yanında beyaz ve mavi, sağ yanındaysa kırmızı ve altın rengi çiçekler ve bitkiler patlayıp büyüdü, Tanrılar sessizce oturdular, hayranlık içindeydiler. Ardından her şişeciği uygun Ağaç'ın üstüne fırlattı, ölümünden ve kuruyup gittikten sonra yeniden doğuşun şarkısını ve solmayan mahsulün şarkılarını söyledi; birdenbire artık şarkı söylemeyi

kesti. Ağaçlar'ın tam ortasında dikiliyordu ve tam bir sessizlik vardı, sonra büyük bir gürültü duyuldu ve kimse ne olduğunu anlamamıştı, ama Palúrien baygın bir şekilde yerde yatıyordu; birçokları fırlayıp yanına gittiler ve onu yerden kaldırdılar, titriyordu ve korku içindeydi.

'Boşuna, Ey Tanrıların çocukları,' diye ağladı, 'bütün gücüm bu. Bakın, arzunuz üzerine gücümü bir su gibi Toprak'ın üzerine akıttım ve suyu emdiği gibi Toprak onu benden emdi – bitti, artık daha fazla bir şey yapamam.' Ağaçlar hâlâ kupkuru ve kaskatı dikiliyordu, oradakilerin hepsi Palúrien'e bakıp ağladılar, ama Manwë dedi ki: 'Tela-fisi imkânsız kötülük için ağlamayın Ey Tanrıların çocukları, çünkü yine de hâlâ yapılabilecek nice güzel şey olabilir, güzellik yeryüzünden yok olmadı ne de Tanrıların tüm planları boşa gitti'; ama her şeye rağmen orayı keder içinde terk ettiler, geride sadece Vána kalmıştı ve Laurelin'in gövdesine sarılmış ağlıyordu.

Şimdi umutların en zayıf olduğu ve o ana dek var olmuş en derin karanlığın Valinor'un üstüne çöktüğü bir zamandı; Vána hâlâ ağlıyordu, altın saçları Laurelin'in gövdesinin çevresine dolanıp karışmıştı, gözyaşları yumuşak bir şekilde köklerine damlıyordu; ve sanki ağaca temas eden narin sevgisinin çiyi gibi, bak, o karanlık bölgelerin içinde soluk bir pırıltı doğuvermişti aniden. Derken Vána merak içinde seyrederken, tam da gözyaşlarının ilk düştüğü yerde Laurelin'den bir filiz patlayıp tomurcuklandı, tomurcukların hepsi altın rengindeydi ve ondan yayılan ışık bir bulutun ardından gelen güneş ışığı gibiydi.

Sonra Vána düzlüğün üzerinde hızla biraz uzaklaştı ve tatlı sesini tüm gücüyle yükseltti, sesi Valmar'ın kapılarında hafifçe titreşti ve bütün Valar duydu. Ómar dedi ki: 'Bu Vána'nın ağıtının sesi,' ama Salmar dedi ki: 'Hayır, daha iyi dinleyin, bu seste daha çok sevinç var', oradaki herkes dikilip kulak kabarttı ve duydukları söz şuydu, *I-kal'antúlien*, Işık döndü.

Derken Valmar sokaklarındaki uğultu iyice yükseldi ve ahali kalabalık bir şekilde düzlüğe akın etti, Ağaç'ın altındaki Vána'yı ve yeni

altın filizi gördüklerinde herkesin ağzından çok büyük bir övgü ve sevinç şarkısı yükseliverecekti aniden; Tulkas dedi ki: 'Bakın, Yavanna'nın büyülerini onun kehanet gücünden daha kudretli olduklarını kanıtladı!' Ama gözlerini Vána'nın yüzüne diken Yavanna şöyle dedi: 'Yazık ki öyle değil, çünkü bu işte benim büyülerim çok küçük bir rol oynadı, çok daha etkili olan Vána'nın narin sevgisiydi ve onun dökülen gözyaşları daha kuvvetli, onun gözyaşları daha iyileştirici ve eskinin tüm aydınlığından daha şefkatli bir çiy: ama kehanetime gelinecek olursa, çok geçmeden göreceksin Ey Tulkas, eğer dikkatle izlersen.'

Bütün ahalinin gözleri Laurelin'in üzerindeydi, gördüler ki, o tomurcuklar açılıp yapraklandı, bu yapraklar en güzel altındandı ve eskiden olanlara göre daha farklıydılar, hatta onlar seyredelerken altın tomurcuğu taşıyan dal çiçeklerle dolup taşmıştı. Sonra ani bir rüzgâr, o tomurcukların açarak çiçeklenişi kadar hızla patlayıverdi ve onları narin saplarından sarsarak kopardı, seyredenlerin başlarının üzerinden ateş fiskiyeleri gibi uçurdu ve oradakiler bu işte bir kötülük olduğunu düşündü; Eldar arasından birçok kişi her yere uçuşan bu ışıldayan taç yapraklarının peşinden koşturdu ve onları toplayıp sepetlere koydular, yine de toplayabildikleri sadece altın iplikciklerdi ya da bu ateşli çiçekleri, onların hepsi yanıp yok oluştu, içermeyen maddelerdi ve o taç yaprakları tekrar kaybolup gitmişti.

Bununla birlikte orada diğerlerinden daha büyük olan bir çiçek vardı, daha parlaktı ve altın rengi daha canlıydı, rüzgâr yüzünden sallanmış ama düşmemişti; büyüdü ve kendi parlak sıcaklığının büyüyüşü gibi bir meyve verdi. Sonra onun taç yaprakları da düştü ve ortaya Laurelin'in dalından sarkan çok güzel bir meyve çıktı, daldaki yapraklar sarardılar, kuruyup buruştular ve bir daha ışıldamadılar. Yapraklar toprağa düşerken bile meyve harikulade bir şekilde büyüdü, çünkü ölmekte olan Ağaç'ın bütün ısıltısı ve özü onun içindeydi, meyvenin suları titreyen siyah ve kırmızı alevler gibiydi, çekirdeği ışıldayan altın gibiydi, ama kabuğu bir cam gibi kusursuz berrak bir pürüzsüzlükteydi,

sanki yapısının içine altın karıştırılmıştı, bu yüzden içindeki özsuynun hareketleri nabız gibi atan ocak ateşlerinin içindeymiş gibi görölüyordu. Sonuçta gelişmesinin bereketi, ışığı ve verimliliğinin ağırlığı öylesine büyüdü ki, onu tutan dal aşağıya doğru sarktı, meyve gözlerinin önünde bir ateş küresi gibi havada asılı duruyordu.

Sonra Yavanna, Aulë'ye dedi ki: 'Dalı yukarı doğru kaldırın efendim, ki dal kırılmasın ve mucizevi meyve sertçe toprağa çarpıp parçalanmasın; yoksa bu bizim en büyük pişmanlığımız olabilir, çünkü hepimizin bildiği gibi bu, Laurelin'in bize gösterdiği son yaşam alevidir.' Ama Aulë meyvenin olgunlaştığı andan itibaren derin düşüncelerinin içinde kaybolmuş biri gibi dikiliyordu ve derken onu yanıtlamak için konuştu: 'Aslında uzun zamandan beridir Varda ve ben, gemimizin malzemesi için kullanılacak maddeler bulabilmek için harap olmuş evlerimizi ve bahçelerimizi araştırıp durduk. Şimdi biliyorum ki Ilúvatar arzuladığım şeyi avucumun içine koydu.' Sonra Tulkas'a seslenerek meyveyi dalından koparmak için kendisine yardım etmesini istedi, diğerleri onun bu merhametsizliği karşısında şaşkınlık içinde kalmıştı ve nefesleri kesilmiş bir şekilde izliyorlardı.

Gürültülü bir şekilde söylenmeye başladılar, bazıları da haykırdı: 'Lanet olsun ona, Ağaç'ımıza bir daha tecavüz ediyor,' Vána büyük bir öfke içindeydi. Ama yine de kimse onlara yaklaşmaya cesaret edememişti, çünkü Aulë ve Tulkas omuzlarındaki tanrısal güçlere rağmen, o büyük alev küresinin karşısında güçbela dayanabiliyor, onun altında sendeliyorlardı. Aslında Aulë diğerlerinin kızgınlığını duyduğunda durdu ve dedi ki: 'Küçük bilmişliğinizi bırakın ve sabırlı olun,' ama tam da bu sözleri söylerken yanlış bir adım attı ve sendeledi, Tulkas bile tek başına o meyveyi taşıyamazdı, böylece yere düştü ve taş gibi sert zemine çarparak parçalandı. Laurelin'in eski günlerdeki çiçeklenişinin doruğunda olduğu zamanda bile üretemediği kör edici bir parıltı fışkırtıverdi anında, Vali'nin kararmış gözleri öylesine kamaşmıştı ki sersemlemiş bir şekilde sırt üstü yere düştüler; bir ışık sütunu yükselip

göklere çarptı ve yıldızları soluklaştırdı, uzaklardaki Taniquetil'in yüzü kıpkırmızı kesildi, oradakilerin hepsi içinde sadece Aulë kederlenmemişti. Sonra Aulë dedi ki: 'Bununla – Manwë'nin isteğinin bile çok ötesinde – bir ışık gemisi yapabilirim,' şimdi Varda ve diğer herkes, hatta Vána bile onun amacını anlamıştı ve sevindiler. Sonra bükülmüş altından kudretli bir sepet yaptılar ve onu meyvenin kendi çiçeğinin sıcak taç yapraklarıyla kapladılar, içine öğlen meyvesinin yarımalarını yerleştirdiler ve bir sürü el sepeti havaya kaldırıp şarkılar söyleyerek, büyük umutlarla taşıdı. Sonra Aulë'nin avlusuna geldiklerinde onu yere bıraktılar ve Güneş'in yapılışı için gereken büyük demircilik işi hemen başladı; bu şimdiye kadar nice eserler üretmiş olan Talkamarda Aulë'nin yaptığı işlerin en marifetlisi ve en olağanüstüsüydü. O kusursuz kabuktan bir kap yapmıştı, şeffaf ve ısıltılı, ama yine de tavlayarak güçlendirdi, çünkü büyüleriyle onun kırılğanlığının üstesinden gelmişti, ne de bu yüzden onun ince zerafeti birazcık azalmıştı.

Artık onun içine akıtılan en sıcak aydınlık ne dökülebilir veya donuklaşabilir ne de bu yüzden o kap herhangi bir zarara maruz kalabilir, ama yine de bir kuştan daha hafif bir şekilde havanın içinde yüzebilirdi; Aulë fazlasıyla sevinçliydi, o kabı uzun küpeşteli büyük bir gemiymiş gibi biçimlendirmişti, kabuğun bir yarısını diğerinin içine yerleştirmiş, böylece onu kırılmaz bir şekilde güçlendirmişti.

Burada Vána'nın geçmişteki söylenmelerinden nasıl pişman olduğu, altın saçlarını kesip Tanrılara verdiği, Tanrıların onun saçından yelkenler dokuyup "şimdiye dek hiçbir denizcinin görmediği sağlamlıkta, ama yine de örümcek ağı inceliğinde" halatlar yaptığını anlatan bir öykü var. Geminin bütün direkleri tamamen altından yapılmıştı.

Ve Göklerin Gemisi en sonunda hazır olabilmışti, Laurelin'in son çiçeğinin solmayan taç yaprakları bir yıldız gibi pruvasında bir araya getirilmiş, parıldayan ışık flamaları ve püsküller küpeştrenin çevresine asılmış, geminin direğinde büyük bir bayrak olması için bir şimşegin

çakışı yakalanmıştı; gemi ağzına kadar altın Kulullin'in alevlenen aydınlığıyla doluydu, içine öğlen meyvesinin özsuynunun damlaları karıştırılmıştı ve bunlar çok sıcaktı, artık onu Toprağın bağrında tutmakta çok zorlanılıyordu, gemi yakalanmış bir kuş gibi havaya yükselmek için mücadele ederek halatlarını zorluyordu.

Ardından Tanrılar bu gemiye isim verdiler ve ona Güneş anlamına gelen Sári dediler, ama Elfler ateş anlamına gelen Ūr dedi;¹² ama efsaneler ve şiirlerde bir sürü ismi daha olacaktı. Vána'nın gözyaşlarının ve verdiği tatlı buklelerinin anısına Tanrılar arasında o Vána'nın Lambası diye isimlendirildi; Gnome'larsa ona altın-ışıldayan Galmir¹³, altın gemi Glorvent, alevlenen tekne Bráglorin diye ve bunlar dışında nice başka isimle daha seslendiler; onun İnsanlar arasındaki isimlerini onlara sayacak kimse yoktu.

Bak şimdi, o kalyon inşa edilirken diğerlerinin de İki Ağaç'ın yakınında bir yerde önce büyük bir havuz yaptığı ve halkın orada nasıl kudretli bir şekilde çalıştığı anlatılır. Havuzun zemini altından yapılmıştı, duvarları parlatılmış bronzdu, sadece Doğu yönü dışında, üstü alevlerle kapatılan altın sütunların oluşturduğu sıra kemerlerle kuşatılmıştı; Yavanna onun etrafına büyük ve isimlendirilemeyen bir büyü yerleştirmişti, sonuçta öğlen meyvesinin özsuynunun büyük bölümü onun içine dökülmüş ve havuz bir ateş banyosu halini almıştı. Aslında ona Tanyasalpë, ateş kâsesi, hatta Faskalanúmen, Batan Güneş'in Banyosu denmemiş miydi, çünkü Urwendi Doğu'dan döndükten, ilk günbatımı Valinor'a çöktükten sonra o gemi buraya yanaştırılmış ve Ay yoluna devam ederken ertesi gün çıkacağı yeni yolculuklar için Ulu Liman'da aydınlığı tazelenmişti.

Bu ateş mekânının yapımı görüldüğünden çok daha harikula-deydi, çünkü aydınlık oraya öyle ustaca yerleştirilmişti ki en büyük canlılık ve hafiflik varlığı olarak ne havanın içine dökülüyor veya derinlere batıyor ne de yükselerek Vilna'nın, çok ötelere doğru yüzüp gidiyordu; düzlüğün ortasında yanan Faskalan'dan kaçan hiçbir şey

olmamasına rağmen yine de oradan Valinor'a bir ışık yayılıyor ama havuzun derinliği yüzünden çok uzaklara gidemiyor ve bir gölge çemberinin içinde kapalı kalıyordu.

Uzaklaşmak için uğraşan geminin görkemini seyreden Manwë dedi ki: 'Aramızdan kim bu teknenin dümenine geçecek: ve onu Dünya'nın diyarlarının üzerindeki rotasında götürecektir, çünkü Valar'ın kutsal bedenleri bile, bana öyle görünüyor ki, bu yüce ışığın içinde yıkanmaya uzun süre dayanmayabilir.'

Ama Urwendi'nin yüreğine büyük bir düşünce doğdu ve dedi ki bundan korkmuyordu, Güneş'in hanımı olması ve şanki Ilúvatar'ın yapması için yüreğine yerleştirmiş olduğu bu göreve kendisini hazırlamasına izin verilmesi için yalvardı. Ardından eskiden Laurelin'in köklerini ışıkla sulayan bakirelerinin çoğuna kendisini izlemelerini emretti, giysilerini çıkarıp bir yana atarak denize girip yıkananlar gibi Faskalan havuzuna girdiler ve onun altın köpükleri onların bedenlerini üzerini kapladı, Tanrılar onları göremediler ve korktular. Ama bir süre sonra yeniden pirinçten yapılmış kıyılara döneceklerdi, artık eskisi gibi değillerdi, çünkü bedenleri bir aydınlık üretiyor ve onun içinde ateşli bir şekilde ısılıyor, hareket ettikçe uzuvlarından ışıklar çıkıyordu, ne de herhangi bir giysi bir daha onların görkemli bedenlerini örtmeyi başaracaktı. Hava gibi olmuşlardı, toprağın üzerinde günışığının yaptığı kadar hafifçe geziniyorlardı ve geminin üzerine çıkarlarken tek bir söz bile söylemediler, gemi büyük halatlarına rağmen yükseldi ve bütün Valinor halkı onu zar zor zaptedebiliyordu.

Sonunda Manwë'nin emriyle Taniquetil'in uzun yamaçlarını tırmandılar, i-Kalaventë'yi, Işık Gemisi'ni de yanlarında çekiyorlardı; ve şimdi Manwë'nin büyük kapılarının önündeki geniş boşlukta dikildiler, dağın batı yamacının üstünde duran gemi titriyor ve bağlarını güçlü bir şekilde çekiyordu, daha şimdiden parlaklığı öylesine büyüktü ki güneş ışınları Taniquetil'in yamaçları boyunca etrafa saçılmaktaydı ve gökyüzünde yeni bir ışık vardı, bir ateş ötelerdeki

Gölgeli Denizler'in sularına daha önce hiç görmedikleri kadar güçlü bir şekilde dokunuyordu. Denir ki tam da o anda, dünyada gezinen bütün yaratıklar sessizlik ve merak içinde dikilip kalmıştı, sonra Manwë Urwendi'ye seslendi ve dedi ki: 'Şimdi git, ateşte yıkanmış en harikulade kız, kutsal ışık gemisini dünyanın üzerinde yönet, ki sevinç onun en daracık yarıklarını bile araştırıp öğrenebilsin ve onun bağrında uyuyan her şey uyanabilsin';¹⁴ Urwendi onu yanıtlamadı, sadece Doğu'ya doğru istekli bir şekilde bakıyordu, Manwë onu tutan halatların bırakılmasını emretti ve Sabahın Gemisi anında Taniquetil'in üstüne yükseliverdi, hava onu bağrına basmıştı.

Yükselirken bile daha parlak ve daha lekesiz bir şekilde yanmaya başlamıştı, ta ki tüm Valinor'u aydınlığıyla doldurana kadar, Erúmanî'nin vadileri ve Gölgeli Denizler ışıkla yıkandı, günüşiği karanlık Arvalin ovasının üstüne döküldü, orada sadece Ungweliántë'nin yapışkan ağları ve en karanlık pis kokulu dumanları olduğu gibi duruyordu, çünkü onlar hiçbir aydınlığın içinden geçemeyeceği kadar yoğundu.

Sonra herkes başını kaldırıp baktığında gördü ki gökyüzü maviydi, çok parlak ve güzeldi, ama bu ilk şafak dünyanın üzerinde doğarken yıldızlar gözden kaybolmuştu; gemiyi karşılamak ve onun ışıldaayan yelkenlerini doldurmak için soğuk diyarlardan nazik bir rüzgâr esti, aşağıda uzaklardaki sisli denizlerden gemiye doğru beyaz buharlar yükseldi, öyle ki geminin pruvası beyaz ve hava kadar hafif bir köpüğü yarıyor gibi görünüyordu. Ama yine de duraksamamış, çünkü çevresinde yolculuk eden Mánir altın halatlarla onu çekiyorlarmış ve Güneş'in büyük kalyonu Manwë'nin görüş gücüyle bile parıltı peçeleriyle kaplı bir ateş diski haline gelene dek yükseldikçe yükselmiş, Batı'dan başladığı gezintisini yavaşça ve görkemli bir şekilde sürdürmüştü.

İlerilere doğru olan yolunda öylesine uzaklaşmış ki Valinor'da ışık artık daha yumuşakmış ve Tanrıların evlerinin gölgeleri büyümüş, Dış Denizler'in sularına doğru uzayıp gitmiş, Taniquetil batıya uzanan büyük bir gölge oluşturmuş, bu gölge daima daha da uzayıp derinleşerek

güçleniyormuş, bu Valinor'daki öğleden sonraymış.”

Sonra Gilfanon gülererek dedi ki: “Hayır, ama hoş sohbet efendim, öyküyü muhteşem bir şekilde uzattınız, galiba yüce Tanrıların işleri ve eserleri hakkında takılıp kalmayı seviyorsunuz, ama sözlerinize bir sınır koymazsanız eğer, buradaki yabancımız, Tanrılar öylesine uzun bir süre kendilerine sakladıktan sonra en sonunda ışığı dünyaya verişlerinin ardından orada olup biten şeyleri duyacak kadar yaşayamayacak – ve düşünüyorum ki bu öykülerin de onları dinlemenin getireceği farklı keyifleri var.”

Ama Lindo'nun tatlı sesini dinlemek için her zaman çok arzulu olan Eriol yatıştırıcı olmak istedi ve dedi ki: “Buraya geleli, kısa bir süre geçmiş olabilir ve Eldar belki onu bir gün diye takdir edebilir, ama yine de yabancı diye isimlendirilmeyi artık pek sevmiyorum, ne de Lindo öyküsünü hoşlanmayacağım kadar uzatabilir, anlatığı ne olursa olsun bu tarih tamamen yüreğime yerleşiyor.”

Lindo dedi ki: “Hayır, hayır, aslında anlatacak çok şeye sahibim, ama yine de Ey Eriol, Gilfanon'un dudaklarından dökülenler kulak vermeye değerdir – aslında ben bu meseleler hakkında tam bir öyküye sahip değilim ne de herhangi birisi dinlemiştir. Bu yüzden olabilirdiğince çabuk bir şekilde öykümü toparlamalı ve ona bir son vermeliyim, ama üç gece sonra bir başka öykü anlatılışına kulak vereceğiz, bu daha büyük törenlerden birisi olacak ve müzikler çalınacak, Kayıp Oyun Evi'ndeki çocukların hepsi bir araya gelip onun ayaklarının dibinde toplanarak Gilfanon'un Noldoli'nin çektikleri ve İnsanoğlunun gelişi hakkında anlattıklarını dinleyecekler.”

Bu sözler Gilfanon ve Eriol'u fazlasıyla mutlu etmiş, oradakilerin çoğunu keyiflendirmişti, ama Lindo sürdürdü:

“O zaman bilin ki Güneşgemisi'nin tırmandığı yükseklikler öylesine engindi ki, tırmandıkça daha da sıcak ve daha da parlak bir şekilde alevleniyordu ki, çok geçmeden onun parlaklığı o teknenin onların arasında limana çekilmiş olarak durduğunda Tanrıların tasarladığından

çok daha geniş boyutlara ulaşmıştı. Onun yüce ışığı her yere nüfuz ediyordu, bütün vadiler ve karanlıkta olan ormanlar, çıplak yamaçlar ve kayalık akarsular onun sayesinde artık göz kamaştırıcı bir şekle bürünmüşlerdi, Tanrılar şaşkındı. O parlak Urwendi günlerinde Güneş'in büyüğü ve mucizesi büyüktü, ama yine de bir zamanlar o Ağaç'ın, tatlı Laurelin'in sahip olduğu narinlik ve hassas güzellik gibi değildi; sonuçta Valinor'da yeni bir hoşnutsuzluk fısıltıları doğdu ve sözcükler Tanrıların çocukları arasında koşturup durdu, Mandos ve Fui öfkeliydiler, onu sakinliğin ya da huzur dolu gölgenin bulunmayacağı bir yer yaparak Aulë ve Varda'nın olması gereken dünyanın düzenine sürekli olarak burunlarını sokmak istediklerini söylüyorlardı; Lórien, Taniquetil'in gölgesinin altındaki bir koruluğun içinde oturmuş ağlıyor ve başını kaldırarak aşağılarda uzanan bahçelerine bakıyordu, hâlâ Tanrıların büyük kovalamacası yüzünden düzensiz bir haldeydiler, çünkü yüreğinde onları onarmak düşüncesi henüz yoktu. Orada ağaçların üzerinde dans eden ısı yüzünden bülbüller suskundu, gelincikleri kuruyup gitmişti, akşam çiçekleri solup boyunlarını eğmişlerdi ve artık güzel kokular saçmıyorlardı; Silmo, şimdi Silpion'un ısıldayan çiylerinden çok durgun bir su gibi solgun bir şekilde pırıldayan Telimpë'nin yanında keder içinde dikiliyordu, günün yüce ışığı böylesine boyun eğdiriciydi. Derken Lórien ayağa kalktı ve Manwë'ye dedi ki: 'Pırıldayan geminizi geri çağırın, Ey Göklerin Efendisi, çünkü onun alevlenişi yüzünden gözlerimiz sızlıyor, güzellikler ve yumuşak uyku uzaklara kovalandı. Karanlık ve anılarımız bundan daha iyidir, çünkü bu Laurelin ve Silpion'un eski sevimliliği değil.' Ne de Tanrıların herhangi birisi tam olarak hoşnuttu, yüreklerinde biliyorlardı ki ilk anladıklarından daha büyük bir şey yapmışlardı ve Valinor'u bir daha geçip gitmiş çağlarda olduğu gibi göremeyeceklerdi asla; Vána Kulullin'in çeşmesinin kuruduğunu, bahçesinin sıcaklığın içinde solup gittiğini, güllerinin renklerini ve güzel kokularını kaybettiğini söyledi, çünkü o zamanlar Güneş şimdi yaptığına göre Yeryüzü'nün daha yakınından yelken açıyordu.

Manwë kararsızlıkları ve hoşnutsuzları için onları azarladı, ama teskin olmamışlardı; ve aniden konuştu Ulmo, dış Vai'den gelmişti: 'Efendi Manwë, ne onların düşünceleri ne de sizinkisi küçümsenemez. Ey Valar, eskinin Ağaçlar'ının yüce güzelliğinin büyük bölümünün neyin içinde uzandığını siz henüz anlayamadınız? – Değişimde ve güzel şeylerin yavaşça birbirlerinin yerlerini almalarında, gelmekte olanla sevimli bir şekilde harmanlanarak geçişinde.'

Ama Lórien dedi ki: 'Ey Valatúru, Vai'nin Efendisi, öncekilerin hepsinden daha bilgece sözler konuştun ve bunlar beni büyük bir özlemle doldurdu,' sonra onları orada bırakarak düzlüğe doğru gitti, Sabah'ın Gemisi'nin demir alışından bu yana üç gündüz geçmişti, yani eskinin Laurelin'inin üç kez çiçekleniş vakti. Sonra Lórien, dört gündüz boyunca Silpion'un gövdesinin yanında oturdu ve gölgeler çekingen bir şekilde onu çevreledi, çünkü Güneş Doğu'nun uzaklarındaydı, göklerde istediği yerlere gidip zonkluyordu, çünkü o zamanlar Manwë henüz onun rotasını buyurmamıştı ve Urwendi'ye ona iyi görüldüğü sürece yolculuk etmesi emredilmişti. Ama yine de Lórien teskin olmamıştı, dağların karanlığı düzlüğün üzerinde sürünerek ilerlemese de bir sis denizden yükseliyor, belirsiz ve çırpınan bir alacakaranlık bir kez daha Valinor'un içinde toplanıyordu; uzun süre boyunca orada oturdu, Yavanna'nın büyülerinin niçin sadece Laurelin'in üzerinde etkili olduğunu düşünüyordu.

Sonra Lórien Silpion'a şarkılar söyledi, Valar'ın "bir altın ve sıcaklık yabanıllığında ya da ölüm ve şefkatsiz kasvetlerle dolu gölgelerin içinde" kaybolduğunu söylüyordu ve Ağaç'ın gövdesindeki yaraya dokundu.

Bak, insafsızca açılmış o yaraya dokunduğu anda, sanki Ağaç'ın aydınlık özü hâlâ içinde kımıldanıyormuş gibi bir ışık belirsizce yandı, aşağılarda Lórien'in eğilmiş kafasının üstündeki bir dal aniden filizleniverdi, çok koyu yeşil renkli yapraklar, uzun ve oval, dalın üzerinde

tomurcuklanıp açıldı, ama yine de Ağaç'ın her tarafı eskisi gibi çıplak ve ölüydü. Şimdi öğlen meyvesinin Laurelin'in üzerinde doğmasından bu yana tam yedi kez yedi gündüz vakti geçmişti, Eldar'ın, ruhların ve Tanrıların çoğu oraya yaklaşmış, Lórien'in şarkısını dinliyorlardı; ama o onlara dikkat etmiyordu, gözlerini Ağaç'a dikmişti.

Bak, yeni yaprakları gümüş bir nemle kaplanmıştı, yaprakların altları beyazdı ve soluk bir şekilde ışıldayan lifleri vardı. Ayrıca orada dalın üzerinde çiçek koncaları da doğdu ve açtılar, ama denizden gelen karanlık bir sis ağacın etrafında toplanmıştı ve hava daha önce Valinor'da hiç görülmemiş derecede şiddetli bir şekilde soğudu, o koncalar soldular ve yere düştüler, kimse onlara aldırmadı. Orada dalın en ucunda kendi ışığıyla parlayan tek bir konca açıyordu, ne sis ne de soğuk ona bir zarar verebilmişti, aslında buharları emip onları kendi bedeninin gümüş maddesine ustaca dönüştürüyor gibi görünerek geliyordu; çok soluk ve harikulade bir şekilde pırıldayan bir çiçek olana dek geliştirdi, hatta Silpion'un ışığı altında pırıldayan Taniquetil'in üzerindeki en saf karlar bile onunla yarışamazdı, onun yüreği beyaz alevdi, nabız gibi atıyor, hayret verici bir şekilde güçlenip soluyordu. Ardından Lórien yüreğindeki sevinci haykırdı: "Silpion'un Gülü'ne bakın' ve o gül büyüdü, Laurelin'in meyvesinden birazcık daha küçük kalana dek, çiçeğin on bin kristal taç yaprağı vardı, bal gibi güzel kokulu bir çiyn içine batırılmıştı ve bu çiy ışıktı. Lórien şimdi hiç kimsenin daha da yaklaşmasına izin vermiyordu ve bunun için sonsuza dek pişmanlık duyacaktı: çünkü üzerinde Gül'ün asılı olduğu dal bütün özünü ortaya çıkarmış ve solmuştu, ama yine de Lórien çiçeğin oradan nazikçe koparılıp alınmasına hâlâ izin vermek istemiyordu, onun sevimliliği ve öğlen meyvesinden daha kudretli bir şekilde büyüyüşünü, Güneş'ten daha muhteşem oluşunu görmeye duyulan karşı konulamaz arzu büyüleyiciydi.

Derken kurumuş dal koptu ve Silpion'un Gülü yere düştü, çiyisi ışığının bir bölümü bu düşüş yüzünden etrafa savruldu, sağda solda ezilip kararmış birkaç taç yaprağı vardı, Lórien haykırarak ağladı ve

onu nazikçe yerden kaldırmaya uğraştı ama o çok büyüktü. Bu yüzden Tanrılar Aulë'nin sarayına gittiler, çünkü orada sanki devlerin sofrasına aitmişçesine kocaman gümüş bir çanak vardı ve Silpion'un en son çiçeğini onun üzerine yerleştirdiler, verdiği acıya rağmen onun görkemli, güzel kokusu ve solgun büyüğü gerçekten de çok büyüktü.

Lórien acısına ve pişmanlığına hakim olduğunda, şöyle bir düşüncüyü dile getirerek konuştu, ki Ulmo'nun sözleri onun yüreğine hitap etmişti: şimdi Tanrılar Güneş'in kalyonuyla karşılaştırılabilecek başka bir tekne daha inşa etsinler 've o Silpion'un Gülü'nden yapılacak,' dedi, 'bu Ağaçlar'ın gelişip solmalarının anısına, Güneşgemisi on iki saat için gökyüzünde yelken açacak ve Valinor'dan ayrılacak, sonra on iki saat boyunca Silpion'un solgun barkası göklere tırmanacak, yorulmuş gözler ve bitkin yürekler için bir dinleniş olacak.'

Sonra Ay'ın şekillendirilişi şöyle gerçekleştirildi, Aulë Gümüş Gül'ün sevimliliğini parçalamak istemiyordu, hane halkı arasında eskiden Noldoli olan¹⁵ ve mücevher yapıcılarıyla arkadaşlık eden Eldar'ın bazılarını yanına çağırmayı tercih etti. Bunlar ona, Fëanor ve oğullarının¹⁶ Sirnúmen'deki gizli yerlerde sakladığı kristaller ve narin camlardan oluşan büyük bir stok olduğunu açıkladılar, Aulë bu Elflerin ve şekillendirilişlerinde duru bir berraklık oluşturmak için kırılğan teknelerinin ışığını bile veren yıldızların Varda'sının yardımlarıyla bir madde yarattı, bir gülün taç yaprağı kadar ince, en saydam elf camları kadar berrak ve çok pürüzsüzdü ama yine de Aulë'nin yeteneklerinin gücü onu egebiliyor, işleyebiliyordu ve onu isimlendirdi, ona *vrin* dedi. Aulë *vrin*'den olağanüstü bir tekne yaptı, insanlar sık sık Ay Gemisi hakkında konuşmuşlardır, ama yine de o denizde ya da havada yelken açacak bir barkaya pek benzemiyordu. O daha çok som camdan bir ada gibiydi, ama çok büyük değildi, ninnicik göllerin çevresi ışıltıyan kar gibi çiçeklerle çevrelenmişti, çünkü onlara hayat veren o havuzların suyu Telimpë'nin aydınlığıydı. Bu donuk donuk titreşen adacığın tam ortası Aulë'nin yaptığı ve içine büyülü Gül'ün yerleştirildiği

kristal gibi şeffaf bir maddeden işlenmiş bir kupaydı, teknenin camısı bedeni içinde bu ışıldadığı için şaşılacak bir şekilde pırıldıyordu. Orada direkler de vardı, belki de buzdan yapılmışlardı, adacığın üzerinde görülmez gemi direkleri gibi yükseliyorlardı ve yelkenler onlara narin halatlarla bağlanmıştı, Uinen onları beyaz sisler ve köpüklerden dokumuştı, bazılarının üstüne gümüş balığın çakıp duran pulları serpiştirilmiş, bazılarının içlerine de ışık noktaları gibi en minicik yıldızlar – Nielluin ışıldarken karların üstünde yakalanan kıvılcımlar takılmıştı.

Ay Gemisi, Gül'ün kristal adası böyleydi işte, Tanrılar onu Rána, Ay diye isimlendirdiler, ama periler Sil, Gül¹⁷ dediler ve bir sürü sevimli isimle daha çağırdılar. Ilsaluntë ya da gümüş kayık diye anıldı, Gnome'lar ona Minethlos ya da gümüş ada, Crithosceleg cam disk dediler.

Silmo, ona binip gökkubbenin okyanuslarında yelken açmak için yalvardı, ama yapamazdı, çünkü o ne havanın çocuklarından biriydi ne de Urwendi'nin¹⁸ yaptığı gibi varlığını toprağa bağlı kalmaktan arındırmanın bir yolunu bulabilirdi ve yapmaya cesaret ettiği Faskalan'a girmenin bu iş için çok az faydası olabilirdi, çünkü bunun sonrasında Rána onun önünde kuruyup büzülürdü. Bu yüzden Manwë, Súruli ruhlarından birine, karları ve yıldız ışığını seven, birçok işinde Varda'ya yardım etmiş olan Ilinsor'a bu tuhaf bir şekilde ışıldayan tekneye kılavuzluk etmesini emretti, gümüş ve beyaz ya da en soluk altın rengi giysilerle donanmış nice hava ruhu da onunla birlikte gidecekti; ama saçlarına kır düşmüş yaşlı bir Elf kimseye görünmeden Ay'a ayak basmayı başardı ve Gül'ün içinde saklandı, o andan itibaren hep orada yaşadı ve o çiçeğe baktı, Ay'ın üzerine küçük beyaz bir kule inşa etti, sık sık oraya tırmandarak gökleri seyretti ya da aşağısındaki dünyayı, o asla uyumayan Uolë Kúvion'du. Aslında bazıları onu Ay'daki Adam diye isimlendirmiştir, ama yıldızları avlayan daha çok Ilinsor'du.

Şimdi Lórien'in tasarladığı planın nasıl değiştiğini anlatıyorum, çünkü Silpion'un ak aydınlığı asla Laurelin'in alevi kadar yüzücü ve

uçucu değildi, ne de *vîrin* parlak öğlen meyvesinin kabuğu kadar hafif-
ti; Tanrılar beyaz gemiyi ışıkla doldurup göklere doğru fırlattıkları za-
man, bak, gemi onların başlarının üzerinde yükselmeyecekti. Üstelik,
bak, o canlı Gül ışık gibi bir bal üretmeye devam ediyor, bu bal cam
adacığın üzerinden süzülüyor ve orada ayışınlarından çiyer pırıldıyor-
du, ama bu durum Güneşgemisi'nin alevlerinin çoğalışının yaptığıının
tersine de tekneyi yüzemeyecek kadar ağırlaştırıyordu. Sonuçta Ilinsor
zaman zaman geri dönmeli ve Gül'ün dışarı taşan o aydınlığı karanlık
günlere karşı Valinor'da depolanmalıydı – ve böylesi günlerin arada sı-
rada geldiği söylenir, ayrıca adacığın ak gülü zamanla soluyor ve güçbe-
la parıldıyordu, bunun için kendi gümüş çiypiyle sulanmalı ve tazelen-
meliydi, tıpkı eskiden alışık olunduğu üzere Silpion'a yapıldığı gibi.

Bu yüzden Valmar'ın karanlık güney surunun yakınına dayanıklı
bir havuz inşa edildi, duvarları gümüş ve beyaz mermerdendi, ama
karanlık porsuk ağaçlarının içine kapatılmıştı, ağaçlar onun çevresine
çözülmesi imkânsız bir labirent oluşturacak şekilde ekilmişlerdi. Son-
ra Lórien o güzel Gül'ün soluk çiyi ışığını orada biriktirdi ve onu İr-
tinsa Gölü diye isimlendirdi.

Öyle oldu ki on dört gece boyunca insanlar Rána'nın barkasını ha-
vada yüzerken görebildiler ve diğer on dört gün boyunca gökyüzünde
yoktu; hatta Rána havada uzaklara doğru süzülürken o güzel gecelerde
muhteşem Sári'nin yaptığı özelliklerin aynısı sergilenmemişti, oysa o
parlak kalyon Ilwë'nin üzerinde ve yıldızların ötesinde gözleri kör
edercesine kamaştıran bir yol açarak, havanın hareketlerini ya da rüz-
gârları pek önemsemeyen bütün nesnelerin en yücelerinde gezinirken,
Ilinsor'un barkası daha ağırdı, büyü ve güçle daha az doldurulmuştu
ve asla gökyüzünün yukarılarında gezinmiyor, Ilwë'nin daha aşağılar-
daki katmanlarının içinde yıldızların arasında beyaz bir şerit oluştura-
rak yelken açıyordu. Bu yüzden zaman zaman yüksekteki rüzgârlar ona
sorun yaratıyor, sis gibi yelkenlerini çekiştiriyorlardı; bunlar sık sık
yıpranıp parçalanıyor ve Tanrılar da onları yeniliyordu. Zaman zaman

da Gül'ün taç yaprakları karışıyor ve ak alevleri, rüzgârda eriyip akan gümüş bir mum gibi oraya buraya buraya uçuşuyordu. Üstelik Rána havada kabarıp çalkalanırdı, sizin de sık sık gördüğünüz gibi, parlak omurgasının narin kavisini ortaya çıkar, pruvası alçalırdı, ardından da kızı; ama yine de Batı'ya doğru sakince yelken açarken çerçevesinin saf berraklığının arasından geniş Silpion'un Gülü görülür ve bazıları onun yanında Uolë Kúvion'un yaşlı bedenini gördüklerini de söylerdi.

Ayrıca aslında başını kaldırıp Ay Gemisi'ni seyretmek çok güzeldi, Yeryüzü narin ışıklarla, hızla hareket eden derin gölgelerle dolmuştu ve aydınlık rüyalar dünyanın çevresinde serin rüzgârlarla uçuşuyordu, ama Lórien mutluluğunun yanında pişmandı, çünkü onun çiçeği hâlâ yere düşüp berelenişinin hafif izlerini taşıyordu, sonsuza kadar da taşıyacaktı; ve herkes bu izleri açıkça görebiliyordu.

Ama¹⁹ bak," dedi Lindo, "şimdi hızlanacağım, ama yine de şunu söyleyebilirim ki o gümüş gemi daha yeni yapılmış ve Ilinsor onun güvertesine ilk kez adım atmıştı – Tanrılar bir kez daha o tekneyi yaşlı Taniquetil'in sarp yamaçları boyunca yukarıya doğru çektiler, Valinor'da uzun süredir konuşmayan Lórien'in halkının şarkılarını söyleyerek gidiyorlardı. Sabah Gemisi'nin taşınışına göre daha yavaş gidiyorlardı, bütün herkes arzulu bir şekilde halatlara asılıyordu, ta ki Oromë yabani bir beyaz at sürüsünü koşumlayıp oraya gelene kadar ve tekne böylece en tepeye çıkarıldı.

Bak, Güneş kalyonunun Doğu'da uzaklarda zonkladığı görülüyordu ve Valar çok uzaklardaki nice dağın kızaran zirvelerini, bir zamanlar karanlık olan denizlerdeki adaların yeşil yeşil parıldayışını görmekten şaşkıındı. Derken Ossë haykırdı: 'Bak, Ey Manwë, deniz mavi, senin en sevdiğin Ilwë'ninki kadar mavi neredeyse!' ve 'Hayır,' dedi Manwë 'biz Ilwë'ye gıpta etmiyoruz, çünkü deniz yalnızca mavi değil, gri, yeşil, mor ve köpüklenen beyazla en güzel şekilde çiçeklenmiş. Ne yeşim ne amethyst ne de elmaslar ve incilerle süslenmiş somaki günüşiği içlerinde yıkandığında Büyük'ün ve küçük denizlerin sularıyla rekabet edebilir.'

Bunları söyleyen Manwë, oğlu Fionwë'yi, havada hareket edenlerin en hızlısını gönderdi ve ona Urwendi'ye Güneş kalyonunu hemen Valinor'a geri getirmesini söylemesini emretti; çünkü Tanrılarının onun kulağına söyleyecekleri öğütler vardı; en gönüllü haliyle fırlayıp gitmişti Fionwë, çünkü uzun zaman önce o parlak bakireye karşı büyük bir aşk duymuştu ve o şimdi Güneş'in parlak hanımı olmak için ateşte yıkanişının ardından daha da güzelleşmiş, Fionwë'yi Tanrılarının sabırsızlıklarıyla alevler içinde bırakmıştı. Urwendi böylece gemisini gönülsüz bir şekilde Valinor'un üzerine getirdi, Oromë altın bir halat fırlattı, gemi yavaşça Yeryüzü'ne doğru çekildi ve bak, Taniquetil'in üstündeki ormanlar gümüş ve altın ışıkların karışımının içinde bir kez daha kızardılar, herkes Ağaçlar'ın kadim harmanını hatırlamıştı; ama Ilsaluntë Güneş'in kalyonunun önünde solmuştu, neredeyse bir daha hiç gibi görünüyordu. Dünyanın ilk günü böylece sona erdi, Gilfanon'un anlatabileceği nice olağanüstü işlerle dolu ve çok uzun bir gündü; ama şimdi Tanrılar, Güneşgemisi aşağıya doğru çekilip dağların üzerindeki kızartılar solarken dünyanın üzerine koyu bir akşamın çöküşünü izlediler ve denizlerin pırıltıları söndü. Sonra ilksel karanlık sayısız gizli ininden sürünerek bir kez daha ortaya çıktı, ama Varda yıldızların sabit ışıltısını görmekten mutluydu. Sári düzlüğünün üzerinde uzaklara çekilmişti ve o söndüğünde Ilsaluntë en yüksek zirvenin üstünden havalanmış, beyaz parlaklığı koca dünyanın üzerine düşmüştü ve ilk gece işte böyle gelmişti. Aslında o günlerde artık karanlık, geceler dışında dünyanın sınırlarının içinde daha fazla var olmayacaktı, geceler de Silpion'un Gülü yüzünden şimdi başka ve farklı bir şeydi.

Bununla birlikte Aulë o çiçek teknesini ağzına kadar beyaz aydınlıkla doldurmuştu, ak kanatlı nice Súruli geminin altında sessizce hareket edip onu taşıyarak yavaşça yukarıya doğru çıkardılar ve yıldızların eşliği arasında yerine yerleştirdiler. Soluk ve parlak bir şey olarak orada yavaşça yüzdü, Ilinsor ve geminin çevresinde oturan yoldaşları titreyen kürekleriyle onu cesurca gökyüzünde ilerlettiler; Manwë onun

şışkin yelkenlerine çok uzaklara sürüklenene kadar üfledi ve görünmez küreklerinin gecenin rüzgârlarına karşı çarpışı azalıp belirsizleşti.

Ay'ın Taniquetil'in üzerinden ilk yükselişi işte böyle olmuştu ve Lórien sevinçliydi, ama Ilinsor Güneş'in yüceliğini kıskanıyordu, yıldızsı denizcilere önünden kaçmalarını emretti ve takımyıldızlar halindeki lambalar söndü, ama çoğu bunu istemedi ve Ilinsor da sık sık onları avlamak için peşlerinden yelken açtı, Varda'nın küçük gemileri göklerin avcısının önünden kaçıştılar ve yakalanmadılar: – işte hepsi," dedi Lindo, "bu kadar, sanırım, o olağanüstü gemilerin yapılışı ve havaya fırlatılışları hakkında söyleyebileceklerimin."²⁰

"Ama," dedi Eriol, "olmaz, elbette ki böyle değil, çünkü öykünün başlangıcında, Güney ile Ay'ın şu anki rotası ve onların Doğu'dan yükselişleri hakkında bir şeyler anlatacağına dair galiba bize bir söz vermiştiniz ve ben, buradaki diğerlerinin de izniyle itiraz ederek verdiğiniz sözü yerine getirmenizi istiyorum."

Sonra Lindo gülerek dedi ki: "Hayır, söz verdiğimi hatırlamıyorum, eğer öyle bir şey yapmışsam bile bu aslında fazla aceleci davranmışım demektir, çünkü sorduğun şeyleri anlatmak asla kolay değildir ve o günlerde Valinor'da yapılan işlerle ilgili birçok konu Valar dışındaki herkesten saklanmıştı. Bununla birlikte ben artık daha çok dinlemeye istekliyim ve sen Vairë, belki de bu öykünün yükünü üzerine alırsın."

Bunun üzerine herkes sevindi ve çocuklar ellerini çırpıldılar, çünkü onlar Vairë'nin öykü anlatıcısı olduğu zamanları gerçekten samimi bir şekilde seviyorlardı; ama Vairë dedi ki:

"Bakın, anlatacağım öyküler derin günlere dairdir ve ilkinde *Valinor'un Saklanması* denir."

NOTLAR

1. El yazmasında burada *Gilfan a-Davrobel* yazılı, ama bu bölümün vazgeçilmiş olan daha eski versiyonunda *Gilfanon a-Davrobel* diye yazmaktadır, işte bu yüzden burada *Gilfan* diye yazılmasında bir kasıt olmadığı düşünülebilir.
2. Tavrobel ile Staffordshire'daki Great Haywood köyü arasındaki ilişki için bak s. 41-42. Great Haywood'da Sow ırmağı Trent'e katılır.
3. Bu "ara faslı"nın vazgeçilmiş versiyonunda Gilfanon'un geçmişi farklı bir şekilde anlatılmaktadır: "uzun zaman önce o bir Ilkorin'di ve eski çağlarda Hisilómë'ye yerleşmişti"; "büyük yürüyüşün ardından [yani Inwë'nin "dünyanın içine yürüyüşü", Kôr'dan yola çıkılarak yapılan büyük sefer, bak s. 44] Tol Eressëa'ya gelmişti, çünkü Noldoli ile kanbağı akrabalığı olduğunu kabul etmişti" – "Kôr'da olmayan" Elfleri ima eden *Ilkorin* teriminin ilk kez ortaya çıkışı budur (karşılaştır: daha sonra ortaya çıkan ve "Aman'da olmayan" Elfleri belirten *Úmanyar* terimi). *Artanor*, Doriath'in habercisidir.
4. Bir Gnome olan Gilfanon, burada perilerin en yaşlısı olarak anılmaktadır; bak s. 78.
5. Tavrobel köprüsünün yanındaki "Yüz Bacalı Ev"nin benim için hiçbir anlamı yoktur, ama ben Great Haywood'a hiç gitmedim, orada bu düşünceyi yaratan bir ev bir zamanlar var olmuş olabilir ya da belki hâlâ vardır.
6. "Ara faslı"nın vazgeçilmiş olan biçimi, burada oldukça farklıdır:
Bu yüzden Lindo Eriol'u yanıtlayarak şöyle dedi: "Bak, Gilfanon burada, o sana bu gibi meseleler hakkında daha fazlasını anlatabilir, ama her şeyden önce ilk olarak Melko Ağaçlar'ı katlettiği ve Gnome'ların karanlığın içine doğru yürüyüp gittiğinde Valinor'da yapılan işler anlatılmalı sana. Bu uzun bir öyküdür, ama dinlemeye değer." Çünkü Lindo böylesi öyküleri anlatmayı seviyordu ve bu öyküleri anmak için eline geçecek her türlü fırsatı kollardı; ama Gilfanon dedi ki: "Konuş,

Lindo'm, ama bana kalırsa bu öykü bu gece bitmeyecek, hatra daha sonraki nice geceler boyunca da ve ben Tavrobel'e dönmek zorundayım" "Hayır," dedi Lindo, "öyküyü çok fazla uzatmayacağım ve yarın tamamen sana ait olacak." Bunu duyan Gilfanon içini çekti, ama Lindo sesini yükseltti . . .

7. "olmamışsa en azından": bu tuhaf deyim el yazmasında oldukça açıktır; böyle bir kullanıma daha önce hiç rastlanılmamıştır, ama söylenmek istenen şey "onun içinde geçerli değilse" anlamında olmalı, yani "eğer bu duygular Varda'ya içinde de geçerli değilse sadece onun [Ulmo] için daha büyük bir acıydı . . ."
8. "Ay-kazanı"nın adı olarak *Silindrin* yerine *Telimpë*'nin kullanılması hakkında bak s. 118 ve s. 192, 2. not.
9. Bak s. 109, 130. Bu isim daha önce *Uruendi* olarak değil *Urven* biçiminde ortaya çıkmıştır.
10. "Erumáni ile Deniz arasına": yani, Dış Deniz,Vai, Valinor'un doğu sınırı.
11. Sayfa 272'de "Çünkü bak, böyle davranmasının nedeni . . ." diye başlayıp bu noktaya kadar devam eden bölüm, koparılmış bir yaprağın üzerine yazılıp eklenmiştir. Yerini aldığı bölümdeyse *Manwë*'nin planı oldukça kısa bir şekilde anlatılmaktadır ve Valar'ın güçleri hakkında da hiçbir şey söylenmemektedir. Ama ben bu eklenmiş parçanın, ana metnin oluşturulmasından çok uzun bir süre sonra yazılmış olduğunu düşünmüyorum.
12. Burasının daha önceki hali şöyledir: "Sonra Tanrılar o gemiyi isimlendirdiler ve ona Güneş anlamına gelen *Ûr* dediler."
13. Burasının daha önceki hali şöyledir: "ve Gnome'lar ona Güneş Aur ve altın-ışıldayan Galmir diye seslendiler."
14. Ayrı bir yere yazılmış olan bir not Güneş yükseldiğinde (yani Büyük Topraklar'ın üzerinde) daha fazla sağlıklı yaratığın doğmuş olduğuna gönderme yapar ve der ki "bütün kuşlar ilk şafakta şakıdılar".
15. Aulenossë : bak s. 263.

16. Bu, Fëanor Oğulları'nın ilk kez ortaya çıkışıdır.
17. Daha önceki biçimi: "gümüş gül".
18. *Uruendi*: sözcüğün burada el yazmalarındaki biçimi *Uruandi*, ama ben bunun muhtemelen istemeden yapılmış basit bir hata olduğunu düşünüyorum.
19. *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü* metninin silinmiş kurşunkalem orijinalin üzerine yeniden yazılmış hali bu noktada bitiyor ve aynı noktadan itibaren orijinal metin başka bir defterde devam ediyor. Aslında *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü*'nün sonlarına doğru değişiklikler azalmış, üslup düzeltmelerinden daha fazla bir şey yapılmamıştır; ama orijinal metin şu gerçeği aydınlatmaktadır ki sayfa 282'de *Gilfanon* isminin ilk kez görüldüğü yerdeki orijinal biçimi *Ailios*'dur. Birileri bunun sadece bir yanlışlık, daha önceki isme yapılmış bir dönüş olduğunu düşünebilir ve "Gilfanon'un anlatabileceği nice olağanüstü işlerle" (s. 290), "Ailios'un anlatacağı nice olağanüstü işlerle" biçiminden görüleceği gibi ilk versiyona bakıldığında durum da böyledir.
20. Bu noktadan itibaren ikinci versiyon ilkinde göre keskin aykırılıklar göstermektedir. İlk hali şöyledir:

Ve hepsi bu, bence" dedi Lindo, "Tanrıların bu en güzel işleri hakkında söyleyebileceklerim"; ama Ailios dedi ki: "Öyküyü uzatman sana küçük bir şeye mal olmadı mı, eğer o Valinor hakkındaysa; bir süre önce sen bize Güneş'in ve Ay'ın Doğu'dan yükselişi hakkında bir öykü anlatmayı teklif ettiğinden bu yana epey bir süre geçti ve o zamandan beri ağzından dökülen sözcükler akıp durdu, ama şimdi [vazgeçmeye] meyilli görünüyorsun ve o söz hakkında hiçbir şey söylemedin." Ailios'un kabalığının altındaki gerçek onun Lindo'nun sözlerinden hep olduğu gibi hoşlanmasıydı ve o meseleyi öğrenmeye istekliydi.

"Bunu anlatmak kolaydır," dedi Lindo . . .

Orijinal versiyonda, buradan itibaren bir sonraki bölümün meseleleleri anlatılmaktadır (bak s. 329, 2. not).

Ailios, burada Lindo'nun yerine getirmediği bir sözün varlığını iddia etmektedir, tıpkı ikinci versiyonda daha nazik bir şekilde Eriol'un

yaptığı gibi. Birinci versiyonda öykünün başlangıcı günümüze kadar ulaşamamıştır ve belki de aslında orada Lindo'nun bu sözü verişini yazılmıştı; ama ikinci versiyonda Lindo böyle bir şey söylemiyor (aslında Eriol'un sorusu "Güneş ve Ay nasıl yaratıldı?" şeklindedir) ve öykünün sonunda Eriol böyle bir sözü olduğunu öne sürdüğünde Lindo böyle bir şey yaptığını inkâr etmektedir.

Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü'ndeki isimlerde yapılan değişiklikler

Amnor < *Amnos* (*Noldoli'nin Kaçışı*'ndaki biçim *Amnos*'tur < *Emnon*; ayrıca *Amnon* olarak da geçmektedir, bak s. 256).

Güneş'in isimlerinin sayıldığı bölümdeki isimsel değişiklikler hakkında bak 12. ve 13. not.

Gilfanon < *Ailos* (bu değişiklik sadece s. 282'de yapılmıştır, ayrıca bak 19. not).

Minethlos < *Mainlos*.

Uolë Kúvion < *Uolë Mikúmi*, bu değişiklik sadece ikinci kez görüldüğü s. 289'de yapılmıştır; ilk kez görüldüğü yerdeyse *Uolë Mikúmi* değiştirilmeksizin bırakılmıştır, ama yine de ben onu metinde *Uolë Kúvion* olarak verdim.

Sabahın Gemisi < *Kalaventë* (s. 284; *i-Kalaventë* "Işık Gemisi" metinde s. 280'de düzeltilmemiş olarak geçmektedir.)

Güneşgemisi'nin alevleri < *Kalaventë'nin alevleri* (s. 288)

Sári < *Kalavénë* (s. 288, 290. Orijinal versiyondaki biçim *Kalavénë*, ayrıca bak 19. not).

Bu öykünün açılışının etkisi, Noldoli'nin (Aulë'nin onlara karşı duyduğu kırgınlık önemlidir ve bu konudan daha sonra hiç bahsedilmeyecektir) yaptıkları yüzünden doğan dehşeti, onların Valinor'dan ihraç edilişlerindeki kesinlik ve mutlakiyeti, daha sonraki anlatıya göre hiç şüphesiz çok daha güçlü bir şekilde vurgulamaktadır. Ama bazı Gnome'ların Valinor'da kalmış olduğu (Aulenossë, s. 263) düşüncesi zaman içinde varlığını korumuştur; karşılaştıran *Silmarillion*, s. 105:

Valinor'daki Noldor artık çoğalıp koca bir ulus olmuşlardı ama onda biri yola çıkmayı reddetmişti: bazıları Valar'a duyduğu sevgi (en azından Aulë'ye), bazıları da Tirion'a ve orada ürettiklerine duydukları sevgi yüzünden kalacaktı; ama asla yolun getirdiği tehlikeden korktukları için değil.

Sorontur'un görevi ve dönüşünde getirdiği haberler, zaman içinde terk edilecekti. Sorontur'un sürüklenen boş gemiler ve bazılarının "parlak alevlerle yanıyordu" şeklinde anlattıkları çok dikkat çekicidir: *Silmarillion*'da (s. 111) Fëanor'un Teleri gemilerini Losgar'da yakışının kökeni budur, ama orada bu şekilde davranışının çok daha açık bir nedeni vardır. Melko'nun Büyükle Topraklar'daki ikinci evinin Utumna'dan farklı olduğu burada özellikle belirtilmiştir ve ayrıca orası Demir Dağlar'dadır (karşılaştıran s. 221, 235); *Angamandi* "Demir Cehennemler" ismi *Kayıp Öyküler*'de daha önce de geçmişti ve bunun İnsanların ölümden sonraki yazgılarının anlatıldığı (s. 115) bölümde olması çok tuhaftır. Daha sonraki anlatıda Angband, Utumno'nun yerinde inşa edilmiş, ama sonunda yeniden birbirlerinden ayrılmışlar ve *Silmarillion*'da Angband Melkor'un yakalanışından önceki kadim günlerden kalmaz (s. 59-60). Şu anki öyküde "bence Utumna bir daha ona asla açılmayacak" (s. 264) olmasının nedeni açıklanmamıştır, ama şüphesiz ki bu durum, Tulkas ve Ulmo'nun onun kapılarını yıkmaları ve üzerlerine dağ gibi taşları yığmalarıydı (s. 153).

Öykünün daha sonraki bölümü (s. 265 ve sonrası), babamın yüce Valar'ın güç ve sınırlılıklarına dair eski düşüncesi hakkında oldukça aydınlatıcıdır. Yavanna ve Manwë'nin, Valar'ın haksız işler yaptıklarına ya da en azından Ilúvatar'ın engin planlarını gerçekleştirmeyi beceremediklerine ("düşünüyorum da bu [karanlık zaman] Ilúvatar'ın isteğinin dışında değildir") inandıklarını söylemektedirler (ki bu durumu kavrayış aslında Yavanna'ya mal edilebilir?): bu "bencillik" düşüncesi ve Tanrıların kendi içlerine bakışları çok açık bir şekilde ifade edilmiştir, Tanrılar kendi dağlarının ardındaki bahçeleri ve mülkleriyle uğraşmaktan hoşnutturlar, "dünya"yı olabildiği kadarıyla kendi başına şekillenmeye bırakmışlardır. Bu durumu kavramak Güneş'in ve Ay'ın yapılışının tasarlanmasındaki temel öğedir, böylece bu varlıklar sadece "kutlu diyarları" (bu terimin ilk kez ortaya çıkışı buradadır, s. 272) değil karanlık Yeryüzü'nün geri kalan her yerini aydınlatabileceklerdir. Bütün bunlar hakkında, *Silmarillion*'da sadece tek bir işaret vardır, s. 122:

Alacakaranlıklarında oturan Valar, tüm bunları Arda topraklarının karanlığını hatırlayarak yapmışlardı; Orta Dünya'yı aydınlatmaya, Melkor'un yaptıklarını ışık sayesinde engellemeye karar vermişlerdi.

Okuduğunuz ilk dönem anlatıda bulunan çok ilgi çekici başka bir noktaysa Valar'ın Dünya'ya giriş şartı olarak sonsuza dek ona bağlı olacakları kavramı hakkında yapılan "teolojik" bir ifadedir (s. 273); karşılaştırdın *Silmarillion*, s. 26:

Ilúvatar'ın yarattığı bu durum onların sevgilerinin gereği idi ve Dünya tamamlana dek, güçleri o andan sonra Dünya'da kapsanıp sınırlanacaktı, böylece onlar onun yaşamı, o da onlarınki oldu.

Şu anki öyküde bu şart kendisini fiziksel bir sınırlılık olarak göstermektedir: Manwë, Varda ve onlara hizmet eden ruhlar dışında hiçbir Vala, daha aşağıdaki hava katmanlarının içinde büyük bir hızla hareket edebilmelerine rağmen Vilna'nın üstünde yer alan daha yüksek hava katmanlarının içine girememektedir.

Sayfa 266'daki paragrafta denir ki Solosimpi'ye duyduğu sevgi ve akra-
bakıyı yüzünden çektiği acıya rağmen Ulmo, Noldoli'ye karşı büyük bir
öfkeyle dolmamıştı, çünkü onun "önbilisi Tanrıların tümünden, hatta yüce
Manwë'ninkinden bile daha güçlüydü", bu durum Ulmo'nun sürgüne gön-
derilmiş Eldar'a karşı olan özel ilgisinin – bu ilgi öykünün gelişiminde gi-
zemli bir olay olarak çok önemli bir rol oynayacaktır – başlangıçtan beri var
olduğunu göstermektedir; tıpkı *Silmarillion*, s. 97'de gösterilen Yavanna'nın
düşünceleri gibi:

Ilúvatar'ın maiyetindeki en kudretlilerin bile bir kereye, sadece bir
kereye mahsus tamamlayabildikleri bazı işler var. Ağaçların Işığı'na
varlık verdim ve Eä'da bunu asla yeniden yapamayabilirim.

Yavanna'nın Büyülü Güneş'e ve onun yeniden yakılışına yaptığı gön-
derme (Kayıp Oyun Kulübesi'nde yaşayanlar geceleri şerefe kadeh tokuştu-
rurlarken de görülür, s. 30, 98) bu aşamada açıkça bir gizem sağlaması için
tasarlanmıştır.

Lórien ve Vána tarafından, Ağaçlar'ın köklerine hiçbir işe yaramayacak
şekilde dökülerek ışığın ziyan edilişi öyküsüne dair sonradan hiçbir gönder-
me yapılmamıştır.

Lindo'nun yıldızları anlatığı bölüme dönersek (s. 271-2), *Morwinyon*
daha önceki bir öyküde de geçmiş (s. 168) ve orada "büyük bir acele için-
de Valinor'a geri dönen" Varda'nın onu düşürdüğü ve "batıda, dünyanın
en ucunda" yanmakta olduğu anlatılmıştır; şimdiki öyküdeyse Morwin-
yon (ki Qenya ve Gnomca sözcük listelerinin her ikisinde de Arkturus
olarak açıklanmıştır) yine tuhaf bir şekilde, daima gökyüzünün batı tara-
fında parıldayan bir varlık olarak anlatılmaktadır. Bu öyküde denilmekte-
dir ki, yıldızların bir bölümü "karmaşık rotalarında" Mánir ve Súruili tara-
fından idare edilirlerken, Morwinyon ve Nielluin'in de içinde bulunduğu
diğerleri birtakım yıldızlar "asıldıkları yerlerde kaldılar ve hareket etme-
diler". Bu olay, Elflerin kadim söylencelerinin içinde bütün o göksel var-
lıkların Doğu'dan Batı'ya doğru yaptıkları gözle görülebilir düzenli hare-
ketin henüz başlamamış olduğu bir dönemin var olduğunu gösteren bir
açıklama mıdır? Bu hareket, babamın kozmolojisinin içinde hiçbir yerde

mitsel bir şekilde açıklanmamıştır.

Nielluin ("Mavi Arı"), *Silmarillion*'da *Helluin* diye isimlendirilen Sırı-
us'tur ve bu yıldızın Tulkas oğlu Telimaktar'ın efsanesinde önemli bir yeri
vardır, her ne kadar onun Orion nakımıyıldızına dönüşümünün öyküsü asla
açıkça anlatılmamış olsa da (karşılaştırın: *Yüzüklerin Efendisi*, Ek E, I. Bö-
lüm, *Telumehtar* "Orion"). Nielluin, "alev balı taşıyan büyük bir arı gibi" Te-
limektar'ı izleyen Inwë oğlu Ingil'dir (bak İsimler Eki, *Ingil* ve *Telimaktar*
girişleri).

Bu öyküde Güneş'in ve Ay'ın rotasının (diğer yönde olması yerine) Do-
ğu ile Batı arasında oluşunun mantıklı bir temeli vardır, Ungweliant'ın ora-
daki varlığı yüzünden Güney'den uzak durulmuştur. Bu, Ungweliant'a bü-
yük bir önem verildiği, ayrıca onun ışığı yutma gücüne ne kadar geniş bir
alanın maruz kaldığını göstermektedir. *Valinor'un Kararı* öyküsünde örüm-
ceğin evinin nerede olduğu açık bir şekilde anlatılmamıştır. Denir ki (s.
225) Melko "Eruman'ın karanlık düzlüklerinde geziniyordu, güneyin daha
da uzaklarında, henüz kimsenin ayak basmadığı bölgelerde en derin karanlı-
ğa sahip bir yer buldu" – burası o bölgede bulunduğu "yeraltından denize ula-
şan bir çıkışı" olan Ungweliant'ın mağarasıydı; ve Ağaçlar'ı imha etmeleri-
nin ardından Ungweliant "geceye sarınarak güneye doğru dağları aşarak evi-
ne" (s. 229) dönmüştü. Küçük haritadaki (s. 122) belirsiz çizgilere bakarak
güneydeki diyarların ve denizlerin görünüşünün o dönemde nasıl olduğunu
söylemek imkânsızdır.

Bu öykünün, Laurelin'in son meyvesi ile Silpion'un son çiçeği ve on-
lardan Güneş ile Ay'ın yapılıp teknelerinin havaya fırlatılışı hakkındaki son
bölümüne (s. 274-91) oranla (birbirlerine göre büyük farklılıklar barındır-
mayan daha sonraki iki versiyondan oluşturulmuş olan) *Silmarillion*'ın XI.
bölümü aşırı derecede kısadır. Daha sonraki versiyonlarda okunan değişik-
liklerin büyük bölümü neredeyse daha eski öykünün özetlenişi gibi olması-
na rağmen, çoğu kez bu kısaltmaların daha çok babamın duygularına mı
(bu elbette ki anlatılmıştı, bak s. 260) – ki onların tarif edilişleri çok uzun-
du ve toplam yapının içinde çok geniş bir yer kaplıyorlardı – yoksa öykü-
nün içerdiği düşüncelerin bir bölümünün fiilen terk edilişlerine ve onun
tasvirlerinin uç derecedeki "somutlaştırılışı"nı azaltmak için duyulan bir

isteğe mi bağlı olduğunu söylemek zordur. Elbette ki bu öyküde var olan altın, gümüş, kristal, cam ve her şeyin ötesinde sıvı bir öge olarak tasarlanan ışık veya çiy ya da bal olarak içine katılan ve teknelerde biriktirilen "büyü" malzemelerinin özelliklerindeki cümbüş, *Silmarillion*'da büyük oranda ortadan kaybolmuştur (ışığın sıvı olarak düşünülmesi, damlaması, akıtılması ve biriktirilmesi, Ungoliant tarafından emilmesi gibi gibi yaklaşımlar Ağaçlar tasarısının temel öğeleri olarak varlıklarını sürdürmüş olmalarına rağmen bu düşünce daha sonraki yazıların içinde daha az hissedilir bir hale gelmiş, göksel işlemler daha az "fiziksel" açıklamalar ve ispatlarla verilmiştir).

Bu tanımlamaların yoğunluğunun ve olgunluğunun bir sonucu olarak Ağaçlar'ın son meyvesinden ve son çiçeğinden Güneş ve Ay'ın yaratılışı, *Silmarillion*'ın az ama öz ve güzel dilinde anlatılışına göre çok daha az gizemlidir, ayrıca burada "Öğlen Meyvesi"nin büyük hacmini, yükselişinin ardından Güneşgemisi'nin ısısının ve aydınlığının artışıını vurgulamak için birçok şey söylenmiştir, yoksa eğer bütün Yeryüzü'nü parlak bir şekilde aydınlatan Güneş, Laurelin'in sadece tek bir meyvesiyse, o zaman Ağaçlar'ın döneminde Valinor acı verecek kadar aydınlık ve sıcak olmalıydı, şeklinde bir düşünce doğabilirdi. Bu eski öyküde, örnekte olan Ağaçlar'dan çıkan son yaşam saçılmaları uç derece bir tuhaflığa ve müthiş bir büyüklüğe sahiptir, Laurelin'inkiler meşum hatta uğursuzdur; Güneş Valar için bile şaşırtıcı bir şekilde parlak ve sıcaktır, yapmış oldukları bu şey yüzünden (Tanrılar "yüreklerinde biliyorlardı ki ilk anladıklarından daha büyük bir şey yapmışlardı" s. 283) huşu ve huzursuzluk içinde kalmışlardı; Valar'ın bir bölümünün Güneş'in yakıcı ışığına duyduğu öfke ve sıkıntı, Laurelin'in son meyvesinin içinde bulunan korkunç ve öngörülemeyen bir gücü serbest bırakmış oldukları yönünde bir duyguyu güçlendiriyordu. Bu huzursuzluk ve sıkıntı aslında "uykunun ve dinlenmenin Dünya'dan uzaklaştırıldığını, yıldızların gizlendiğini söyleyen Lórien ve Estë'nin ricaları" (s. 124) şeklinde yapılan bir göndermeyle *Silmarillion*'da da varlığını sürdürmektedir; ama şu anki öyküde yaratılan yeni Güneş'in mahvedici gücü, Lórien'in bahçelerindeki "ağaçların üzerinde dans eden ısı", suskun bülbüller, kurumuş gelincikler ve boyunlarını eğmiş akşam

çiçekleri görüntüleriyle güçlü bir şekilde aktarılmaktadır.

Eski öyküde (tutulmalar dışında) Ay'ın safhalarının mitsel açıklamaları yapılmakta, yüzündeki izlerin Silpion'un kurumuş dalının kırılışı ve Ayçiçeği'nin yere düşüşü yüzünden oluştuğu anlatılmaktadır – böyle bir öykü tamamen değiştirilmiş bir şekilde *Silmarillion*'da da yer almaktadır. Öyküde Aulë sendelediği ve onun ağırlığı Tulkas'ın tek başına kaldıracabileceğinden çok daha büyük olduğu için Laurelin'in meyvesi de yere düşer: bu olayın önemi kusursuz bir açıklıkla gösterilmemiştir, ama görüldüğü kadarıyla, Öğlen Meyvesi yere düşüp ayrılmasıydı Aulë onun yapısını anlayamayabilirdi ve Güneşgemisi'ni tasarlayamazdı.

Mitolojinin bu bölümünde, versiyonlar arasında büyük farklılıkların var oluşu daha sonra birtakım sıkıştırmalara neden olmuş ve bir sürü fiili çelişki ortaya çıkıp günümüze dek gelmiştir, ki ben burada, biraz önce Ay'ın yüzeyindeki izler hakkında değindiklerime ek olarak, bu çelişkilerin sadece daha önemli olan bir bölümünü belirteceğim. Yani, *Silmarillion*'da göğe ilk yükselen Ay'dır ve o "yeni ışıkların yaşlısı olmuş, tıpkı Telperion'un Ağaçlar arasında olduğu gibi" (s. 123); eski öyküdeyse hem Ağaçlar hem de yeni ışıklar konusunda tam tersi geçerlidir. Yine *Silmarillion*'da onların hareketlerine karar veren Varda'dır ve yaptığı ilk planı Lórien ile Estë'nin ricaları yüzünden değiştirmiştir, oysa burada Lórien'in Güneşışığının doğuşu yüzünden duyduğu sıkıntı Silpion'un son kez çiçeklenişine ve Ay'ın yapılışına yol açmıştır. Aslında Valar da baştan aşağıya farklı roller oynamaktadır; burada Vána ve Lórien'in eylemlerine çok büyük bir önem yüklenmiştir, ki onların Güneş ve Ay ile olan ilişkileri de daha sonraki durumlarına göre çok daha derin ve kesindir, tıpkı onların Ağaçlar'la birlikte oluşları gibi (s. 107); *Silmarillion*'da Ağaçlar'ı gözyaşlarıyla sulayan kişi Nienna'dır (s. 122). *Silmarillion*'da Güneş ve Ay, "kadim yıldızlar"a göre Arda'ya daha yakın hareket etmektedir (s. 122), ama burada gökkubbenin içinde oldukça farklı kademe-lerde hareket ediyorlar.

Daha sonraki öyküye ait bir özellik de Ay'ın anlatılış öyküsündeki, "som camdan bir ada", çevresi ışıldayan çiçeklerle çevrilmiş ve Telimpë'nin ışığından oluşan minicik gölleriyle "donuk donuk titreyen adacık", içine Ayçiçeği'nin yerleştirildiği kristal gibi şeffaf kupa gibi özenli tanımların

kısaltılmış olduğunun fark edilmiştir; *Silmarillion*'da bunlar hakkında anlaşılabilir tek gönderme Tilion'un "Ay adası"nın dümeninde oluşudur. Yaşlı elf Uolë Kúvion ("Aslında bazıları onu Ay'daki Adam diye isimlendirmiştir"), neredeyse başka bir tasarıdan çıkıp buraya öylesine girmiş gibi görünmektedir; eğer s. 287'de bahsedildiğine göre Silmo Aygemisi'nde yelken açamıyor, çünkü o havanın çocuklarından değildi ve "varlığını toprağa bağlı kalmaktan" arındıramıyorduydu Uolë Kúvion'un buradaki varlığı elbette ki birtakım sorunlar doğurmaktadır. Diğer şeyler arasında anlatılmış öyküleri hatırlayabilmek için kullanılan küçük not defterindeki (bak s. 255) "Uolë ve Erinti" başlıklı bir not, hiç şüphesiz Uolë konusunda bir öykünün hazırlandığını belirtmektedir; Urwendi ve Erinti'nin erkek kardeşi Fionwë'yle ilgili Qorinómi'nin Öyküsü ile (s. 323) karşılaştırın. Bu öyküler hakkında hiçbir iz bulunamamış ve galiba onlar asla yazılmamıştır. Not defterindeki bir başka not Uolë Mikúmi'den (Uolë Kúvion'un eski adı, bak s. 295) "Ay'ın Kralı" diye bahseder; ve "İnsanların dediği gibi Uolë Mikúmi'ye dair bir efsane hakkında bir şarkıyı onlara söyleyecek olan" Eriol tarafından söylenen "Ay'daki Adam" adlı bir şiire yapılan üçüncü bir gönderme de vardır. Babam 1915 Martı'nda Ay'daki Adam hakkında bir şiir yazmıştı, ama eğer o buysa, yani babam öyküye dahil etmeyi düşünmüşse Mar Vanwa Tyaliéva'nın eşliğinde vermeye ürkümüş – ve orada henüz var olmayan İngiltere'deki çeşitli yerlere yapılan göndermelerde değişiklikler yapmak istemiş olabilir. Her ne kadar çok büyük bir olasılıkla babamın aklında çok daha farklı şeyler olmasını rağmen, ben bu şiiri eski bir biçimiyle (bak s. 305) vermenin ilginç olabileceğini düşünüyorum.

Mitolojinin gelişimi ve değişimi sırasında Güneş'in ve Ay'ın Yapılışı, büyük sorun haline gelecekti; ve basılmış *Silmarillion*'da bu bölüm, böyle olması istenmediği halde eserin geri kalanının büyük bölümünün bir parçası gibi görülmemektedir. Yaşamının sonlarına doğru babam, aslında inşa ettiğinin büyük bir bölümünü, şüphesiz ki temel bir sorun haline geldiğini hissettiği şeye bir çözüm denemesi olarak, parçalara ayırmanın hazırlığı içindeydi.

Kayıp Öyküler'in gelişiminin burada uç derecede karmaşık bir hal aldığı bir gerçektir. *Noldoli'nin Kaçışı*'nın "Valinor'un kararışının öyküsü de sona eriyordu" şeklindeki (s. 251) kapanış sözlerinin ardından, babam şunu yazmıştır: "Daha sonrası için diğer defterlere bak". Ama zaman içinde oraya, benim *Noldoli'nin Kaçışı*'nin sonunda verdiğim, Lindo ile Eriol arasında geçen kısa bir diyalogu da ("Melko'nun kötülük gücü . . .") ekleyecekti.

Defterlerin sayfa numaralandırışı, bir sonraki öykünün, başka bir deftere yazılmış olan *Tinúviel'in Öyküsü* olduğunu göstermektedir. (*Kayıp Öyküler Kitabı*, 2. Bölüm'de yer alan) bu uzun öykü "Beren ve Lúthien" in günümüze kadar gelen en eski versiyonudur ve uzun bir *Bağlantı* bölümüyle başlamak-tadır; burada dikkat çekici olan şey, bu *Bağlantı*'nin biraz önce değindiğim Lindo ve Eriol arasındaki konuşmaya çok benzeyen bir diyalogla başlamasıdır, neredeyse aynı sözcükler kullanılmıştır ve bu durum o diyalogun orijinal yerinin orası olduğunu göstermektedir; ama daha sonra üzeri çizilerek oradan atılmıştır.

Daha önce bahsetmiş olduğum (s. 70) ve 1964 yılında yazdığı bir mektupta babam diyor ki, *Ainur'un Müziği*'ni Oxford'da Sözlük kadrosunda çalıştığı dönemde yazmıştır ve bu onun Kasım 1918'de başlayıp 1920 baharında bıraktığı bir memuriyetti. Aynı mektupta "1917 yılında ordudan aldığı hastalık izni sırasında 'Gondolin'in Yıkılışı'nı" ve "aynı yılın sonlarına doğru da 'Tinúviel Lúthien ve Beren'in Öyküsü'nün orijinal versiyonunu yazdığını" söylemektedir. El yazmalarında bu öykülerin *Ainur'un Müziği*'ni takip ettiği şeklinde hiçbir ima bulunmamaktadır, ki şu anki noktada bu öykülerin, babam hâlâ Oxford'dayken *Ainur'un Müziği*'nin ardından süreklilik ve ardışıklık içinde yazılmamış olduğuna ulaşıyoruz.

O zaman ilk bakışta, ümitsiz bir çelişkinin varlığı aşikârdır: çünkü *Bağlantı*'nin Valinor'un Kararışına, onun 1918'in sonunda Oxford'daki memuriyetinin ardından yazılmış bir öyküye göndermelerde bulunduğu açıkça bellidir ve 1917'nin sonunda yazdığını söylediği *Tinúviel'in Öyküsü*'ne yapılan bir bağlantı vardır. Ama *Tinúviel'in Öyküsü* (ve ondan önce var olan *Bağlantı*) aslında silinmiş kurşunkalem orijinalin üzerine mürekkepli kalemle yazılmış

bir metindir. *Tinúviel'in Öyküsü*'nün bu *yeniden yazılışının* kesinlikle oldukça uzun bir sonra yapılmış olduğunu düşünüyorum. Bu metin, *Noldoli'nin Kaçışı*'na Lindo ve Eriol'un konuşmalarıyla bağlantılandırılmıştır (bağlantı bölümü kendisini izleyen *Tinúviel'in Öyküsü* ile bir bütünlüğe ve sürekliliğe sahiptir, oraya daha sonradan eklenmemiştir). O safhada, babam, *Öyküler*'in anlatının fiili düzeni içinde anlatılmasına pek gerek olmadığını hissetmiş olmalı (çünkü *Tinúviel'in* Güneş'in ve Ay'ın yapılışından sonraki bir zaman dilimine ait olduğu şüphesizdir).

Yeniden yazılmış *Tinúviel*, Tavrobel'li Gilfanon'u evdeki bir konuk olarak tanıtan ve *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü*'nün içine yönelten "ara faslı"nın ilk biçimini hiçbir kopma olmaksızın izlemektedir. ama babam sonradan bu düşüncesini değiştirmişti ve sonuç olarak, artık *Noldoli'nin Kaçışı*'nı izlemeyen *Tinúviel'in Öyküsü*'ne yapılan *Bağlantı*'nın: başlangıcındaki Lindo ve Eriol'un diyalogunu oradan silip çıkarmış ve onu diğer defterdeki o öykünün sonuna eklemişti. Aynı günlerde Gilfanon "ara faslı"nı da uzatılmış bir biçimde yeniden yazmış ve onu Noldoli'nin Kaçışı'nın sonuna yerleştirmişti. Yani:

Noldoli'nin Kaçışı

Lindo ve Eriol'un sözleri

Tinúviel'in Öyküsü

Gilfanon "ara faslı"

Güneş'in, Ay'ın ve Valinor'un

Saklanması'nın Öyküsü

Noldoli'nin Kaçışı

Lindo ve Eriol'un sözleri

Gilfanon "ara faslı" (yeniden yazılmış)

Güneş'in, Ay'ın ve Valinor'un

Saklanması'nın Öyküsü

Kayıp Öyküler'in oluşturuluşundaki en son öğelerden biri olan *Tinúviel'in* yeniden yazılmış halinin Gilfanon "ara faslı"nın ilk biçimini izlediği ve aynı zamanda yazılmış olduğu gerçeği açıkça görülmektedir: çünkü Ailios'un yerini Gilfanon almıştır, *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü* ve *Valinor'un Saklanması*'nın daha eski versiyonlarında evdeki konuk Gilfanon değil *Nauglafring'in Öyküsü*'nün anlatıcısı olan Ailios'dur.

Ay'daki Adam hakkındaki şiir birçok metin halinde vardır ve 1923 yılında Leeds'de yayınlanmıştır;* uzun süre sonra ve o şiirin oldukça değiştirilmiş bir hali *The Adventures of Tom Bombadil*'e (1962) konulmuştur. Burada bu şiiri, ilk basılmış versiyonuna çok yakın bir biçimiyle veriyorum, sadece sonradan yapılmış birkaç (büyük bölümü çok küçük) düzeltmeyi barındırmaktadır. 1923 versiyonunda en eski haline göre yalnızca küçük bir düzelti vardır – o da şiirin isminin "Ay'daki Adam niçin hemen aşağı indi: bir Doğru Anglikan fantazisi" yapılmasıdır; ilk birleştirilmiş metnin başlığı "Bir Peri : Ay'daki Adam niçin hemen aşağı indi"dir ve yanına Eski İngilizce olarak şu yazılmıştır: *Se Mónycning*.

Ay'daki Adam niçin çok erkenden aşağı indi

Ay'daki Adam'ın vardı gümüş bir ayakkabısı

Ve incecik gümüş tellerden sakalı;

Soluk sarıydı kuşağı ve kuşatılmıştı

Altın bir haleyle kafasının etrafı.

4

Kocaman ak küresinde bürünmüştü ipek giysilere

Açtı fildişinden bir kapıyı

Kristal bir anahtarla ve gizlilik içinde

Süzüldü gölgeli bir zeminin üstünde;

8

İncecik kıllardan telkâri bir merdivenden aşağıya

Kayıp gitti ışınlar saçan bir hızla,

Güldü neşeyle, özgür olmak için ve keyifli

Dünyaya doğru koşturdu hızla.

12

Bıkmıştı elmasları ve incilerinden;

Soluk minaresinden

* – 'A Northern Venture: Leeds Üniversitesi English School Association üyeleri tarafından yazılmış şiirler' (Leeds, Swann Press, 1923). Ben bu yayını hiç görmedim ve bu ayrıntıları Humphrey Carpenter'dan aldım, *Biography*, s. 269.

Baş döndürücü ve beyazdı aydaki yüksekliğinde Yerleştirilmişti gümüş bir dünyanın içine;	16
Atıldığı bu tehlikeli iş yakut ve beril içindi Ve zümrüt ve safir için, Yeni taşlarda kullanılacak bütün o parlak taşlar Ya da soluk giysisine eklenecek armalar için.	20
Üstelik de yalnızdı, yoktu yapacak bir şeyi Altın dünyayı seyretmekten başka. Ya da çok zor gelip hemen gidiveren Mırıldanmaya zorlamaktan kendisini;	24
Ve gümüş ayında bir dolunay vaktinde Bezgindi duyduğu özlem yüzünden ateşe – Solgun ay vatandaşlarının berrak ışıklarına değil Ama dünyaya ait kıpkırmızı bir ateş yığınınına	28
Kızıl ve gül renkli lekesiz alevleri Ve etrafa sıçrayıp uzanan turuncu dilleriyle; Masmavi büyük denizlere ve tutkulu renklere Dans eden şafak genç olduğunda;	32
Yeşil bir kuvars gibi çimenli yollara Yare ve Nen'in kıvrımları sayesinde. Nasıl da özlemişti kalabalık Dünya'nın şenliğini Ve delikanlıların neşelerini;	36
İmrenilen şarkıları ve uzun gülüşleri Şarabı ve sıcak yemekleri Hafif kar tanelerinin inci gibi keklerini yemeyi Ve incecik ayışığını içmeyi.	40
Etleri düşünürken hızlandırdı ayaklarını Punch'ı ve keskin biraları Eğilmiş merdiveninde sürçüverdi ayağı	

Ve düştü meteorların yaptığı gibi;	44
Yağmur gibi aşağıya yağan yıldızların çizdiği	
Gösterişli bir kavisle düşen kıvılcımlar gibi	
Ayrıldı merdivensi yolundan ve aldı köpüklü bir banyo	
Almain Okyanusu'nda;	48
Başladı düşünmeye, eriyip söylenmesin diye	
Ay'da yapacak ne işi vardı	
Buldu onu bir Yarmouth teknesi uzaklarda yüzerken,	
Şaşkındı geminin bütün tayfaları	52
Yakaladılar ısıldayan ıslak ağlarıyla	
Isıldayan bir parıltının içinde karanlıkta	
Mavimsi beyazlar ve opal ışıklarla	
Ve bir yeşilin narin akışkanlığıyla.	56
Sabah balığıyla birlikte – en büyük arzusuydu bu onun –	
Götürdüler onu Norwich kentine,	
Bir Norfolk hanında ısınsın diye cinle	
Ve kurusun ıslak giysileri diye.	60
Saint Peter'in nice çanlı sesi söylese de	
Şehrin çınlayan kulelerinde	
Onun çılgınca seferinin haberlerini	
Sabahın erken saatlerinde,	64
Yakılmamıştı ocaklar, hazır değildi bir kahvaltı bile,	
Ve kimse istemiyordu ona mücevherler satmak;	
Ateş yerine küller bulmuştu ve neşeli arzusu olan	
Korolar ve cesur ilahiler yerine duyduğu	68
Horultulardı, yataktaydı bütün Norfolk,	
Ve neredeyse kırıldı çırpınan yüreği,	
Burası çok daha ıssız ve soğuktu yukarisından,	
Takas ettiğinden beri güzel pelerini	72

Bir mutfak köşesi karşılığında yarı uyanmış bir ahçıyla,
Vermiştii bir gülümseme için altın kemerini,
Bir kâse yavan çorba için değer biçilmez bir mücevheri,
Soğuk ve kötü bir örnekti halbuki
Anglikan Norwich'in iftihar edilen erik lapası için
Şehre gelişi çok erken olmuştu
Cüretkâr serüvenlere çıkan alışılmamış konuklar için
Ay Dağları'ndan.

76

80

O "soluk minare" büyük ihtimalle, Uolë Kúvion'un Ay'da inşa ettiğı "küçük beyaz kule"nin – ki "oraya sık sık çıkarak gökyüzünü ya da altındaki dünyayı seyrederdi" – yeniden ortaya çıkışı gibi görünmektedir. Ay'daki Adam'ın minaresi şiirin son versiyonunda da varlığını korumaktadır.

Almain Okyanusu ise Kuzey Denizi'dir (*Almain* ya da *Almany* ilk zamanlardaki İngilizce'de Almanya'ya verilen isimdi); Yare bir Norfolk ırmağıdır ve Yarmouth'da denize dökülür, Nene de (sesli harfi kısaltılarak da telaffuz edilir) Wash körfezine akmaktadır.

IX.

VALINOR'UN SAKLANIŞI

Bu öykünün bağlantısı, Vairë tarafından söylenmiş ve bir önceki öykünün sonunda verilmiştir (s. 291). El yazmaları *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü*'nün ikinci bölümüymüş gibi devam etmektedir (bak s. 294, 19. not); ayrıca notlarda göndermeler yapılan ve daha eskiye ait bir taslak da günümüze kadar ulaşmıştır.

“Bakın, anlatacağım öyküler derin günlere dairdir ve ilkinde *Valinor'un Saklanması* denir.

Güneş ile Ay'ın,” dedi Vairë, “düzensiz yolculuklarını yapmak üzere yola çıkarılışlarını zaten dinlediniz ve onların ışıklarının altında Yeryüzü'nün uyanışıyla ilgili anlatılacak daha birçok şey var; ama şimdi o kudretli günlerde Valinor'da yaşayanların yaptıklarını ve düşüncelerini işiteceksiniz.

Şimdi söylenmeli ki o ışık teknelerinin gezinişleri öylesine engindi ki Tanrılar onların geliş gidişlerini idare etmenin başlangıçta düşündükleri kadar kolay olmadığını anlamışlardı, Ilinsor gökyüzünü Urwendi'ye vermeye isteksizdi, Urwendi'ye sabırsız ve kızgın bir ruh hali içinde, Ilinsor'un dönmesi gereken vakitten önce sık sık yelken açıyordu. Bu yüzden her iki tekne genellikle birlikte ve aynı zamanda uzaklara doğru yüzüyorlardı, o zamanlar sık sık yaptıkları gibi Yeryüzü'nün bağrına çok yakın yelken açışlarının parıltısı çok büyüktü ve seyretmesi çok korkunçtu.

Derken Valinor'da belirsiz bir huzursuzluk bir kez daha kımıldanmaya başladı, Tanrıların yürekleri tedirginleşmişti, Eldar kendi aralarında konuşuyordu ve düşünceleri şuydu.

‘Bakın, bütün dünya Tanrıların avlusu olarak temiz bir şekilde gelişti, Vansamír'in yolunda ya da Kôr'un bahçelerindeymişçesine rahatça yürünebiliyor orada; ve Valinor artık güvende değil, çünkü Melko bizden asla vazgeçmeksizin nefret ediyor ve o dışarıdaki dünyaya sahip oldu, kendisine orada nice yabancı yandaş buldu’ – ve bu sözlerin içinde onlar¹ yüreklerine bakıldığında Noldoli'yi dahi onun yandaşlarının arasında sayıyor, farkında olmaksızın düşüncelerinde

onlara haksızlık ediyorlardı, Melko'nun eskiden onların aleyhine yalanlar söylediği İnsanları da unutmamışlardı. Aslında, Ağaçlar'ın son tomurcuklanışının sevinci ve o gemilerin şekillendirilişi gibi memnuniyet verici ve büyük işler yüzünden Melko korkusu bir kenara atılmış, o son kötü günlerin ve Gnome halkının kaçışının getirdiği acılar uyuklamaya bırakılmıştı – ama şimdi Valinor bir kez daha huzura kavuşup o toprakların ve bahçelerin yaraları iyileştirildiğinde öfkeleri ve kederleri belleklerinde yeniden uyanmıştı.

Aslında eğer Tanrılar Noldoli'nin budalalığını ve yüreklerinin sertleşmesini unutmamış olsa bile, yine de daha öfkeli olanlar Elflerdi ve Solosimpi onların soyuna karşı tamamen acıyla doluydu, onların yüzlerini bir daha asla evlerine giden patikaların arasında görmeyi arzulamıyorlardı. Bu grubun başını akrabaları Kuğular Limanı'nda katledilmiş olanlar çekiyordu ve liderleri erkek kardeşini o kargaşada ölü bırakarak kaçan Ainairos'du; ve sözleriyle, yüreklerinde daha büyük bir acı olması için durmaksızın Elfleri ikna etmeye uğraşıyordu.

Artık bu Manwë için bir keder halini almıştı, ama yine de tasarısının henüz tamamlanmadığını görebiliyordu, Güneş ve Ay'ın daha kusursuz bir şekilde idare edilmesi için bir kez daha Valar'ın bilgeliğine yönelmek gerekiyordu. Bu yüzden Tanrıları ve Elfleri özel bir toplantıya çağırdı, ki onların düşünceleriyle kendi tasarısı daha iyi bir hale getirilebilirdi, üstelik bilgeliğin yumuşak sözleriyle onların öfkelerini ve sert davranışlarını bu işten bir kötülük doğmadan önce sakinleştirmeyi umuyordu. Çünkü açıkça görüyordu ki bu işin içinde Melko'nun yalanlarının zehiri vardı ve onların üzerine bir yerlere saçtığı bu zehir hâlâ yaşıyor, Yeryüzü'ne ekilen herhangi bir tohumdan çok daha bereketli bir şekilde ürüyordu; üstelik ona Elflerin özgürlükleri hakkındaki eski söylenmelerinin yeniden başladığı ve onlara birtakım tamamen aptalca şeyler yaptıran o kibir yüzünden İnsanoğlunun gelişti düşüncesine katlanamadıkları da bildirilmişti.

Şimdi Kulullin'in önünde sıkıntılı bir ruh hali içinde oturan

Manwë, yakınına toplanmış Valar'ı ve dizlerinin etrafındaki Eldar'ı gözleriyle inceledi, ama onlara sadece Güneş'in ve Ay'ın rotalarını saptamak, yolları hakkında bir düzen ve irfan tasarlamak için bir kez daha divanda toplanmaya çağırdığını söyleyerek düşüncelerinin tümünü açmadı. Hemen ardından Ainairos onun huzurunda konuştu ve yüreklerinde bundan daha derin başka meseleler olduğunu söyledi, Tanrıların huzurunda Elflerin Valinor diyarının ötedeki dünyaya karşı çıplaklığı ve Noldoli hakkındaki düşüncelerini ortaya serdi. Ardından büyük bir kargaşa doğdu, Valar'ın ve onların maiyetlerinin büyük bölümü onu yüksek sesle destekledi, Eldar arasından başka birileri de soylarının Valinor'a yerleşmesine, kendilerine orada tükenmeyecek bir neşe sözünü veren Manwë ve Varda'nın sebep olduğunu haykırdı – artık Tanrılar görüyordu ki onların memnuniyeti küçülüp minicik bir şey haline gelmişti, Melko'nun dünyaya sahip olduğunu düşündükleri için bir zamanlar kendilerinin de uyanmış oldukları yerlere gitmeye isteseler bile cesaret edemiyorlardı. Üstelik Valar'ın büyük bölümü kadim serbestliklerine kavuşmaya istekliydi ve sadece huzuru arzuyorlardı, ne Melko ve onun zorbalığı hakkındaki dedikoduları ne de huzursuz Gnome'ların yeniden aralarına dönerek mutluluklarını alt üst edeceklerine dair konuşmaları dinlemek istiyorlardı; ve böyle sebepler yüzünden onlar da diyarlarının gizlenmesi için yaygara yapıyorlardı. Onların arasında en azından Vána ve Nessa yoktu, ama yine de yüce Tanrıların çok büyük bir bölümü aynı fikirdeydi. Ulmo'nun onların huzurunda Noldoli'yi affedip şefkat göstermeleri için yaptığı öngörülü ricası ya da Manwë'nin Ainur'un Müziği'nin ve dünyanın tasarlanışının sırlarını açması boşunaydı; divan tamamen bu gürültüyle dolmuş ve uzamıştı, şimdiye kadar olanlardan çok daha acı ve yakıcı sözlerle daha da doldu; bu yüzden en sonunda Súlimo Manwë, artık hiçbir sur ya da siperin zaten aralarında yaşayan ve hepsinin düşüncelerini gölgeleyen Melko'nun kötülüklerini onlardan uzak tutamayacağını söyleyerek yanlarından ayrılıp orayı terk etti.

Sonunda öyle oldu ki Gnome'ların düşmanları Tanrıların divanını ele geçirdiler ve Kópas'ın kanı zaten işi bozmuştu; böyle başladı işte Valinor'un Saklanması diye isimlendirilen şey; Manwë, Varda ve denizlerin Ulmo'sunun bu işte hiçbir payı yoktu, ama Yavanna ve oğlu Oromë'nin yürekleri huzursuz olmasına rağmen Valar'ın diğerleri ya da Elflerin tümü kendilerini oradan ayırmak istiyorlardı.

Şimdi Lórien ve Vána Tanrılara liderlik ettiler, Aulë ustalığını verdi, Tulkas da gücünü, Valar o günlerde Melko'yu yenmek için harekete geçmedi ve o günden sonra bu olay onların en büyük pişmanlığı olmuştu ve hâlâ öyledir; çünkü Valar'ın yüce görkemi bu yanlış yüzünden Dünya'nın nice çağları boyunca olgunluğuna eremeyecekti ve dünya hâlâ bunu beklemektedir.²

Bununla birlikte onlar o günlerde bu şeylerin farkında değillerdi, Valinor'u ilk kez inşa ettikleri günlerden bu yana görülmeyen büyüklükte yeni ve kudretli bir uğraşa giriştiler. Valinor'un doğusunda kuşatan dağları daha önce yaptıklarından daha fazla ve tamamen aşılamaz bir hale getirdiler, Kémi onların uçurumlarının ve ulaşılamaz zirvelerinin çevresine öylesine yeryüzü-büyüleri dokudu ki kudretli Yeryüzü'nün en ölümcül ve korkutucu yeri Tanrıların suru haline gelmişti ve orasının Eruman'a bakan bölümü en uğursuz ve tehlikeli yerd, ne Utumna ne de Melko'nun Demir Tepeler'deki mekânı başa çıkılamaz bir korkuyla böylesine dolmamıştı. Üstelik düzlüğün doğu tarafı . . .³ civarına Ağaçlar'ın harap edilmesi zamanında Ungweliantë'nin Valinor'da bıraktığı yapışkan karanlığın nüfuz edilemez ağları yığılmıştı. Tanrılar onları şimdi parlak diyarlarından dışarıya savurup attılar ve o yolda yolculuk eden herkesin adımlarını tamamen dolaştıran bu ağlar her yöne doğru genişleyip aktı, hatta Peri Koyu'nu karartıp Valinor'un aydınlığının oraya süzülmesini engelleyecek şekilde Gölgele Denizler'in üzerinde yayıldılar ve Kôr'daki lambaların kırışımları öldü ya da bir daha asla mücevherli sahillere ulaşamadı. Tanrıların ulaşılamaz büyüleri

ve sihirleri Kuzey'den Güney'e doğru uzanıyordu, yine de tatmin olmamışlardı; dediler ki: Bakın, bizim amacımız dünyadan Valinor'a uzanan bilinen ya da gizli tüm patikaları tamamen gözden kaybetmek veya hâlince davranarak orada dolaşanları kör bir karmaşanın içine sokmaktır.

Sonra da bunu yaptılar ve denizlerde bütün gemileri bir karmaşaya sokmak için tehlikeli girdaplar ya da boyun eğdirici güçte akıntılarla kuşatılmamış hiçbir kanal bırakılmadı. Ani fırtınaların ve beklenmedik rüzgârların ruhları Ossë'nin isteğiyle oralarda kuluçkaya yattılar, içinden çıkılamaz sislerin yanında. Ne de Tanrıların habercilerinin bildiği, Kuzey'in karanlık yabanıllıkları ve Güney'in en derin yerleri boyunca uzanan dolambaçlı uzun yolları unutmışlardı; düşündükleri her şey yapıp bittiğinde Lórien dedi ki: 'Şimdi Valinor tek başına duruyor ve huzurluyor', Vána yüreğindeki hafifliğin içinde bir kez daha bahçesinde şarkılar söyledi.

Herkesin içinde sadece Solosimpi'nin yürekleri hâlâ kuruntuluydu, kadim yurtlarının yakınındaki kıyılarda dikiliyor ve neşe aralarına pek kolayca gelmiyordu, Deniz'e doğru baktılar, tehlikelerine ve karanlığına rağmen onun kötülüğü hâlâ topraklarına getirebileceğinden korkuyorlardı. Sonra içlerinden birileri Aulë ile konuşmaya gitti, Tulkas da onun yanındaydı, dediler ki: 'Ey Valar'ın büyük olanları, Tanrıların emekleriyle yaptıkları çok iyi ve harikulade, yine de bir şeylerin eksik olduğuna dair yüreklerimizde bir düşünce var; çünkü Noldoli'nin kaçtığı o yolun, Helkaraksë kayalıklarının korkunç geçitinin yıkıldığını duymadık. Tüm sihirlerinize ve aldatmacalarınıza rağmen, Melko'nun oğulları oradan geri dönerse Eldar'ın çocukları ayaklar altında çiğnenebilir; ne de korunmamış deniz yüzünden yüreğimiz huzur içinde olabilir.'

Tulkas bunun üzerine kahkaha attı ve en üstteki hava katmanları dışında hiçbir şekilde artık Valinor'a gelinemeyeceğini söyledi 've Melko'nun orada bir gücü yoktur; ne de sizin vardır, Ey Yeryüzü'nün küçükleri'. Bununla birlikte Aulë'nin sözü üzerine o Vala'yla birlikte Gnome'ların kederlerine dair acı verici yerlere gittiler, Aulë demirci

ocağının kudretli çekiciyle o sivri uçlu buz duvarına vurdu ve o yarıldığında Tulkas koca elleriyle soğuk suları ayırdı, deniz aralarından kükreyerek aktı ve Tanrıların diyarı Yeryüzü'nün⁴ topraklarından tamamen ayrıldı.

Bunu Kıyıdiyarı Elfleri'nin isteği yüzünden yapmışlardı, ama yine de Tanrılar, Solosimpi arzuladı diye Taniquetil'in altındaki tepelerde bulunan ve Peri Koyu'na doğru bir geçit oluşturan o alçak yerin kayalarla kapatılmasına asla izin vermeyeceklerdi, çünkü orada Oromë'nin çok güzel ormanları ve keyif yerleri vardı ve Teleri⁵ karanlık dağ yamaçları yüzünden Kôr'un harap olmasına ya da sıkıştırılmasına katlanmamakta kararlıydı.

Sonra Solosimpi Ulmo'yla konuştu, ama o onları dinlemek istemedi, onun müziğinin özünden böylesi acıları asla öğrenmediklerini, bunun yerine lanetlenmiş Melko'nun fısıltılarını dinlediklerini söyledi. Bazıları Ulmo'nun söyledikleri yüzünden utanç içinde kaldılar, ama diğerleri gidip Ossë'yi arayıp buldular ve o da Ulmo'ya rağmen onlara yardım etti; Ossë'nin o günlerdeki uğraşı Büyü Adaları'nın oluşturulmasıydı; Ossë onları kudretli denizin batı sınırlarının çevresine büyük bir çember halinde yerleştirdi, böylece Peri Koyu'nu koruyabileceklerdi, ama o günlerde bütün o Gölgele Denizler'in ötesine uzanan o uzak suyun ve onlara doğru genişleyen karanlığın dillerinin devasa kasvetine rağmen o adaların seyredilmesi çok güzeldi. Ve oralara kadar gelen gemiler mutlaka onları ya uzaktan görür ya da elflere ait sahilleri yıkayan en gerideki sulara asla ulaşamazlardı, onlar o kadar büyüleyiciydiler ki çok az kişinin onların yanından geçip gitmeye gücü olurdu ve bunu deneyenlerin karşısına çıkan ani fırtınalar onları çakılları gümüş gibi altın gibi parlayan o kumsallara dönmeye zorlardı. Her şeye rağmen oraya bir kez ayak basanlar bir daha asla ayrılamazdı, orada dalgaların sınırında uzanan Deniz'in Hanımı Oinen'in⁶ saçlarından yapılmış ağlara takılır, Lórien'in kurduğu upuzun uykuya yenik düşerdi, bunlar orada batanların arasından denizin hareketleri tarafından karaya vuranlar olabilir

diye yapılmıştı; bu talihsizlerin derinliklerine ulaşamaz uykularda uyumasına ve uzuvları karanlık sular tarafından yıkanmasına rağmen, gemileri o büyülü kumların üstünde çürür, otlarla sarmalanır ve loş Batı'nın rüzgârlarının önünde bir daha asla yelken açamazlardı.⁷

Yüce Taniquetil'den bakarak bütün bu şeylerin yapılışını keder içinde izleyen Manwë, Lórien ve Oromë'ye haber gönderdi, onların yüreklerinin diğerlerine göre daha az inatçı olduğunu düşünüyordu, huzuruna geldiklerinde onlarla samimi bir şekilde konuştu; Tanrıların uğraştığı bu şeylerin iptal edilmesini istemiyor, çünkü bunların tamamen hastalıklı olduğunu düşünmüyordu, ama o ikisini belirli meselelerdeki emirlerini yerine getirmeye razı etti. Ve onlar da bu şekilde davranarak şunları yaptılar; Lórien narin büyüler dokuyarak bir yol yaptı, Doğu'daki diyarlardan ve dünyanın bütün geniş yabanıllıklarından en gizli şekilde kıvrılarak gelen yollar Kôr'un surlarına dek ulaşıyor, Yeryüzü⁸ Çocukları'nın Kulübesi'ni geçiyor ve oradan denize varana dek alçalarak 'fısıldayan dar bir karaağaçlar patikası'na dönüşüyordu.

Kasvetli denizler ve bütün boğazlar, havada uzanan ve soluk bir ayışığı tarafından aydınlatılmış ipeksi bir sis ya da incimsi buharlar-mışçasına gri bir şekilde pırıldayan incecik köprülerle birbirlerine bağlanmışlardı; ama Valar'ın ve Eldar'ın dışında hiçbir İnsanın gözü, yüreklerinin gençliğindeki tatlı uykuların dışında, onu göremezdi. Bütün yolların en uzunuydu ve çok az kişi onun sonuna ulaşabilirdi, Elfinesse'ye gelmeden önce nice diyarları, büyüleyici ve sevimli harikulade yerleri geçerdi, ama yine de yürümek için pürüzsüzdü ve o yolda yolculuk edenler asla yorulmazdı.

İşte böyleydi", dedi Vairë, "ve hâlâ böyledir Olórë Mallë'nin, Rüyalar Patikası'nın yapısı; ama Manwë'nin sözlerini dinledikten sonra hızla karısı Vána'ya gidip ondan uzun altın saçlarından bir lüle isteyen Oromë'nin yaptığı çok daha farklı bir şekildeydi. Güzel Vána'nın saçları onları Aulë'ye verdiği günlerin ardından şimdi daha da uzun

ve parlak bir hale gelmişti ve onun altın tellerinden Oromë'ye de verdi. Sonra Oromë bunları Kulullin'in aydınlığına daldırdı, Vána onları ustalıkla örerek ölçülemez uzunlukta bir yular haline getirdi, Oromë onunla birlikte hızla Manwë'nin dağdaki toplanma yerine yürüdü.

Ardından Manwë, Varda ve onların bütün maiyetlerine seslenerek bağırdı, gelip kendi gözleriyle elinde tuttuğu altın sıırımını görmelerini söylüyordu, Oromë'nin niyetini anlamamışlardı; ama Oromë onlara gözlerini Valinor'un en uzağındaki topraklarda muazzam bir şekilde yükselen Kalormë denilen tepeye çevirmelerini haykırdı, orası Taniquetil'den sonra en yüksek yerdı ve bulundukları yerden çok uzaklardaki solgun loş bir şey gibi görünüyordu. Herkes izlerken Oromë geriledi, bütün maharetini ve gücünü ortaya çıkararak kudretli bir atış yaptı, elindeki altın ilmik Kalormë'nin en yüksek zirvesine takılana kadar gökyüzünde bir kavis çizerek hızla uçmuştu. Ardından onun yapılışındaki büyü ve Oromë'nin elinin mahareti sayesinde ip parlak altın bir kavis halinde kaldı, ne sarktı ne de eğildi; Oromë onun diğer ucunu Manwë'nin sarayındaki sütunlardan birine bağladı ve kendisini izleyenlere dönerek dedi ki: 'Büyük Topraklar'da gezinmek isteyen varsa beni takip etsin', ardından sıırımın üstüne çıktı ve Taniquetil'deki herkes şaşkınlık içinde susup kalmışken körfezden esen bir rüzgâr gibi hızla Kalormë'ye dek gitti. Sırımı Kalormë'nin zirvesinden çözen Oromë şimdi süratle geri koşuyor ve o geldikçe ip de çözülüyordu, ta ki bir kez daha Manwë'nin huzurunda dikilene kadar. Ardından dedi ki: 'İşte, Ey Súlmo, Havanın Efendisi, icat ettiğim bu yol vasıtasıyla iyi yürekli Valar'ın arasından herhangi biri, Büyük Topraklar'da her nereye isterse yolculuk edebilir; çünkü onların istediği her yere narin köprümü fırlatacağım ve onun buradaki ucu güvenli bir şekilde korunacak.'

Göklerin kudretli bir harikası olarak yaratılan Oromë'nin bu eserine bütün insanlar başlarını kaldırıp bakıyor ve şaşırıyordu, bazıları çok korkmuştu ve onun neyin habercisi olduğunu düşünüyorlardı. Yine de o köprü Yeryüzü'nün çeşitli bölgelerinde ve farklı zamanlarda farklı

görünürlere bürünüyor, İnsanlar ve Elfler için nadiren görünür hale geliyordu. Çünkü Güneş'in meyilli ışınlarında olağanüstü şekilde pırıltıyor, gökkubbenin yağmuru onu ıslattığında en büyüleyici şekilde parlıyor, üzerinde dağılan altın ışık onun iplerini mor, yeşil ve kırmızının nice tonuna dönüştürüyordu, bu yüzden insanlar onu genellikle Gökkuşağı olarak isimlendirdi, ama bunun yanında yarattıkları nice başka isim de vardı ve periler ona Ilweran, Gökyüzü Köprüsü dedi.

Yaşayan İnsanlar Ilweran'ın eğik ipleri üstünde yürüyememiş ve Eldar arasından çok az kişi buna cesaret edebilmiştir, ama yine de Elfler ve İnsanların Valinor'a gidebilmesi için yapılmış sadece bir patika daha vardı ve o çok karanlıktı; ama çok kısaydı, bütün yolların en kıssası, en hızlısıydı ve çok engebeliydi, çünkü onu Mandos yapmış, Fui de yerleştirmişti. Qalvanda denirdi ona, Ölüm Yolu, sadece Mandos ve Fui'nin saraylarına ulaşırdı. İki katlıydı, biri Elflerin yürümesi, diğeri de İnsanların ruhları içindi ve asla birbirlerine karışmazlardı.⁹

Böylece," dedi Vairë "Valinor'un Saklanması başarılmış ve Valar sahip oldukları ve olageldikleri büyük ihtişamdıan daha görkemli ve ebedi bir ihtişam fırsatını elinden kaçırmıştı. Bununla birlikte hâlâ o günlere ait anlatılacak çok önemli haberler vardır, belki de onların arasından birkaçını şimdi sana nakledebilirim; ve bunu *Güneş'in Lîmanı* diye isimlendiriyorum.

Bak, artık herkesin yüreği Manwë ve Valar'ın mütarekesi¹⁰ sayesinde huzura kavuşmuştu, Tanrılar Valmar'da şölen yapar ve gökyüzü Işık Gemileri'nin idare edilemeyen ihtişamıyla doluyken Elfler de sonunda Kôr'un mutluluğunu yeniden inşa etmeye dönmüşlerdi; Melko'nun Salınışı'ndan beri başlarına gelen bütün sıkıntı ve kederleri unutmaya uğraşıyorlardı. Şimdi Kôr Valinor'un tüm diyarları arasında en güzeli ve en narin-sevimlisi haline gelmişti, çünkü İnwe'nin avlusunda o iki elf ağacı hâlâ narince ışıldıyordu, onlar şimdi ölmüş olan ihtişamlı Ağaçlar'ın filizleriydi ve Tanrılar tarafından o kentin

inşasının ilk günlerinde Inwë'ye verilmişti. Nólemë'ye verilen filizler de vardı, ama onlar kökünden sökülerek hiç kimsenin bilmediği bir yere götürülmüş ve bir daha orada asla görülmemişlerdi.¹¹

Elfler o diyarın savunulması ve kendilerinin korunması hakkında Valar'a güvenmelerine, keder günlerinin geçmişe gömülerek solup gitmesine rağmen, yine de mutsuzluklarının anılarını tamamen başlarından atabilmiş değillerdi; ne de Lórien'in büyülü yolunun tamamlanışına ve İnsanların atalarının atalarının çocuklarının tatlı uykularının içinde oraya gelmelerine izin verilene dek bunu başarabileceklerdi; ve ardından yüreklerinde çok parlak bir biçimde yeni bir sevinç alevlenecekti, ama bunlar yine de henüz gerçekleşmemişti ve İnsanlar Yeryüzü'nde daha yeni uyanmışlardı.

Ama Manwë ve Ulmo onların korunması için yüce divanlar toplamanın vaktinin geldiğini biliyorlardı. Orada nice planlar yaptılar, Melko'yu ve Gnome'ların gezinişlerini düşünmenin getirdiği yükün altında kederliydim; ama Valinor'da yaşayan diğerleri henüz böyle meselelerle kendilerini pek üzmüyorlardı. Manwë her şeye rağmen bir kez daha Valar'la konuşmak gibi tehlikeli bir işe kalkıştı, İnsanlar hakkında tek kelime bile etmedi, onlara topraklarının gizlenmesi için giriştikleri uğraş sırasında Güneş'in ve Ay'ın ilerleyişlerindeki düzensizliği düşünmeyi unuttuklarını hatırlattı. Manwë'nin korkusu o parlak şeylerin büyük ışığı ve ısısı yüzünden Yeryüzü'nün dayanılmaz bir yer haline gelmesiydi, bu konuda Yavanna'nın yüreği de onunla uyum içindeydi, Valar'ın ve Elflerin büyük bölümü onun Güneş'in ve Ay'ın yollarının daha yükseğe kaldırılışı planında kendilerine uygun yerler buluyorlardı, böylece bütün bu tepeleri ve yerleştikleri bölgeleri çok parlak aydınlatamayacağını ve kimsenin onları bir daha çok uzaklardan göremeyeceği bir noktaya yerleştirmek adına onların delici ışınlarını daha uzağa götürerek yaptıkları bütün bu uğraşa kesin bir son vermeyi düşünüyorlardı.

Bu yüzden bazıları dedi ki: 'Gelin, Dünya'nın Dağı'ndan bakan

Manwë'nin görüş gücünün bile ötesinde uzanan en uç Doğu'daki dünyanın halini keşfetmek için haberciler gönderelim.' Sonra Oromë ayağa kalktı: 'Bunu size ben söyleyebilirim, çünkü gördüm. Doğu'da yıkılmış diyarların ötesinde sessiz bir kumsal, karanlık ve boş bir deniz var.' Tanrılar bu haberlere şaşırılmıştı, ama daha önce Oromë dışında hiçbiri böylesi şeyleri görmek ya da duymakla ilgilenmemişti, hatta Yer-hanın Yavanna bile. Vai'nin Efendisi Vailimo Ulmo'nun Yeryüzü'nün başlangıcından beri bütün bu mevzuları gerçekten bildiğini söylemenin bir anlamı yok. Böylece Oromë'nin ardından o kadim kişi Yeryüzü'nün gizli doğasının ne olduğunu Valar'a açıkladı ve dedi ki:

'Bakın, tek bir Okyanus vardır ve o da Vai'dir, çünkü Ossë okyanus zannetse de onlar denizdir, kayanın oyuklarında uzanan sulardır; ama Vai her nereye giderseniz gidin Nesnelerin Duvarı'ndan Nesnelerin Duvarı'na dek akar. Kuzey'e gelirsek, orası öyle soğuktur ki hatta onun solgun suları düşüncenin ya da ölçebilmenin ötesindeki bir derinliğe kadar donmuştur; Ungolion¹² yüzünden Güney öylesine zifiri bir karanlığa ve aldatıcılığa sahiptir ki benden başka kimse orada tek başına yolunu bulamaz. Bu engin suların içinde, Ilúvatar'ın sözüyle kaldırılan koca Yeryüzü yüzmektedir, Ilúvatar'ın bana söylediği ve onları büyüyle bağlayan yüce sözü söylemezsem orada hiç kimse, balık veya ağaç kabuğu yüzmeyecektir; ama Valinor bile koca Yeryüzü'nün bir parçasıdır, Yeryüzü'nün özü taş ve metaldir, denizler onun oyuklarındaki havuzlardır ve artık kısıtlayıcı bağlardan kurtularak hâlâ yüzmekte olan birkaç tanesi dışında adalar zayıf derinliklerinin üzerinde sivri kuleler gibi yükselmektedir. Şimdi bilin ki Valinor, Ilúvatar bizi çevrettiği yüce Nesnelerin Duvarı'na Doğu'nun en uzakdaki kıyılarından bir şekilde daha yakındır: bunları biliyorum, çünkü sık sık o limansız kumsalları ziyaret etmek için dünyanın altına dalıyorum; şimdi dinleyin, Ey Valar, siz bütün harikaları bilmiyorsunuz, hatta görkemli Ulmonan sarayımın bulunduğu yerde, Yeryüzü'nün karanlık omurgasının altında nice gizli şeyler var ki onları asla düşleyemezsiniz.'

Manwë dedi ki: 'Bu doğru, Ey Vailimo Ulmo; ama bunun bizim şu anki amacımızla ilgisi nedir?' Ulmo yanıtladı: 'Dinleyin, Demirci Aulë'yi yanıma alacak, onu benim derin-deniz arabamın içinde güvenli ve hızlı bir şekilde ta Doğu kıyılarına kadar Vai'nin sularının altından götüreceğim, orada o ve ben Gemiler için limanlar inşa edeceğiz ve onlar bundan sonra Doğu'dan yükselecek, en olgun ışıklarını ve aydınlıklarını onlara ihtiyacı olan İnsanlara ve mutsuz Noldoli'ye verecekler ve gökyüzünde birbirlerini izleyerek eve Valinor'a dönecekler. Yolculukları yüzünden yüreklerindeki isteksizlik büyüdüğündeyse bir süre için Dış Denizler'in üzerinde dinlenecekler ve geri dönmelerinden önce her zaman için Urwendi Faskalan'da yıkanacak, Ilinsor ise Irtinsa Gölü'nün sakin sularından içecek.'

Valar ve Eldar daha öncekilere göre farklı nedenlerle dinlediği bu konuşmayı Manwë ve Ulmo danışıklı bir şekilde hazırlamıştı; işte bu yüzden Aulë Ulmo'yla birlikte hızla oradan ayrıldı ve Doğu'da sessiz denizin yanında büyük limanlar inşa ettiler; Güneş'in limanı geniş ve altındı, ama Ay'ın limanı aynı sığının içine yerleştirilmişti ve beyazdı, Güneş gökyüzünden Valinor'a doğru dalar dalmaz soluk bir şekilde parlayan gümüş ve inciden kapıları vardı; işte o saatte o kapılar kendiliğinden açılır ve Ay doğardı, ama bunları Eldar'dan kimse göremezdi, Uolë Kúvion'dan başka ve o da öyküler anlatmaz.

Valar ilk önce, Vai onlara zarar vermesin diye Ulmo'nun büyü-süyle kutsayarak Güneş'i ve Ay'ı Yeryüzü'nün altına sürüklemeye karar vermişti, her birini kararlaştırdıkları zamanda; ama sonunda anladılar ki Sári'ye¹³ bu yapılamazdı, yine de, dünyanın altına güvenli bir şekilde getirildi, çünkü o çok zayıf ahlaklı ve çevikti; bunu denemeleri sırasında çok değerli aydınlığı en derin sulara döküldü ve bilinmeyen bir okyanus mağarasının içine gizli kıvılcımlar gibi kaçarak uzun süre orada oyalandı. Nice Elf dalgıcı ve perilerin dalgıçları uzun süre boyunca Doğu'nun en ucunun ötelerini araştırdılar, hatta bu İnci Kulesi'nde Uyuyan'ın¹⁴ şarkısında bile söylenir.

Aslında bir süre için parlak Urwendi'nin üstüne bir talıhsizlik çökmüştü, Fionwë onu bulup Valinor'a geri götürene dek Ulmo'nun diyarının karanlık mağaralarında ve sonsuz dehlizlerinde gezinip duracaktı – bu öykünün tamamı Qorinómi'nin Öyküsü diye anılır ve burada anlatılmayacaktır.¹⁵

Böylece Tanrılar çok büyük bir işe girişmeye cesaret ettiler, bütün eserlerinin en görkemlisine; Ulmo'nun yardımıyla büyümlü salları ve kayıklardan oluşan bir filo yaptılar – başka türlü bunların hiçbirisi Vai'nin sularında yelken açmaya dayanamazdı – Nesnelerin Duvarı'na dek geldiler ve orada Gece'nin Kapısı'nı (Eldar'ın kendi dillerinde verdiği isimleriyle Moritarnon ya da Tarn Fui) yaptılar. Kapı orada, koyu mavi duvarların karşısında simsiyah ve devasa bir şekilde hâlâ yükselmektedir. Sütunları en kudretli bazalttandır, üst eşiği de aynı şekilde, ama onun üzerine siyah taştan büyük ejderler oyulmuştur, ağızlarından gölgeli dumanlar dökülür yavaşça. Kapılar kırılmaz ve kimse onların nasıl yapıldığını ya da yerleştirildiğini bilmez, çünkü Eldar'a bu korkunç inşanın içinde bulunma izni verilmemiştir ve o Tanrıların son sırrıydı; ve dünyadaki hiçbir şey o kapıyı zorlayamayacaktı, sadece mistik bir söz açabilirdi onu. Bu sözü yalnızca Urwendi biliyordu ve bunu ona Manwë söylemişti; çünkü Gece'nin Kapısı'nın ötesi dış karanlıktı, orayı geçen kişi dünyadan ve ölümden kaçabilirdi, Yeryüzü'nde yaşayanların kulakları henüz böyle şeyler işitmemiştir ve bu olmayabilir.

Bununla birlikte Tanrıların Doğu'daki eseri başka türlüydü, orada büyük bir kemer yapılmıştı ve denir ki tamamen ışıldayan altındandı, gümüş kapılarla kapatılmıştı, ama yine de genellikle onun etrafını çevreleyen kor gibi yanan buharların çokluğu yüzünden Tanrılar da dahil olmak üzere onu gören çok az kişi vardır. Sabah'ın Kapıları da yalnızca Urwendi'nin önünde açılırdı ve söylediği söz de Gece'nin Kapısı'nın önünde söylediğinin aynısıydı, ama tersine çevrilmişti.

Böylece an geldi, Ay Gemisi Doğu'daki limanını ve inciden yapılmış kapılarını terk ederken, Ulmo, Güneş'in kalyonunu Gece'nin

Kapısı'nın önüne çekti. Sonra Urwendi mistik sözü söyledi, kapılar onun önünde dışarıya doğru açıldı ve bir karanlık borası içeriye fışkırdı, ama geminin alevlenen ışığı karşısında telef olup gidecekti; Güneş'in kalyonu sınırsız karanlığın içlerine doğru ilerledi ve dünyanın ardından dolanarak yeniden Doğu'ya ulaştı. Sári orada kapılardan geçerek sabah yolculuğunun hafifliğiyle dolmuştu, Urwendi ve bakireleri altın borularını öttürdüler ve şafak İnsanların gözlerine saçıldı.¹⁶

Yine de birçok kereler, Varda'nın minik yıldız-gemilerinden Dış Denizler'in içlerine dalan bir tanesi, bunu genellikle yaparlardı, Güneş'in ardından Gece'nin Kapısı'ndan emilerek geçerci; bazıları o kalyonu yıldızsız enginlik boyunca Doğu Duvarı'na dönene kadar izler, bazıları sonsuza dek kaybolur ve bazıları da Güneşgemisi yeniden ileriye akana dek Kapı'nın ötesinde pırıldardı.¹⁷ Sonra bunlar geriye doğru sıçrar ve gökyüzünde büyük bir aceleyle tekrar yükselir ya da gökyüzünün boşluklarından geçerek gözden kaybolurlardı; ve bu izlenmesi çok güzel bir şeydi – Yıldızların Fıskiyesi.

Bak, Ay ışığı ve heybeti daha düşük olduğu için dış karanlığın nihai yalnızlığına meydan okuyamıyordu, onun yolculuğu hâlâ dünyanın altından geçiyordu ve yolunu defalarca değiştirmişti; işte bu yüzden ki genellikle Güneş'ten daha zamansız ve daha kararsızdı. Bazen Sári'nin ardından hiç gelmez, diğer zamanlarda da geç gelir ve daha kısa bir yolculuk yapar, hatta Urwendi hâlâ oradayken göklerde olmaya cesaret ederdi. O zaman Tanrılar arzuya gülümser ve derdi ki: 'İşte bir kez daha birbirleriyle karışıyor ışıklar.'¹⁸

Aslında gemilere kılavuzluk sağlanması eylemi çok uzundu ve o günlerin uzun süre sonrasında Tanrılar arasında o günlerdeki belirli havadisler yüzünden Güneş ve Ay için duyulan korku bir kez daha büyümüşü, ki bu havadisler belki daha sonra anlatılabilir; onların korkuları eni ve tuhaf bir şeyin oluşu yüzündendi. Bunun oluşumunu belki de sözlerimi bitirmeden önce anlatabilirim; bu olay *Günlerin, Ayların ve Yılların Dokunuşu* diye anılır.

Çünkü bil ki yüce Tanrılar özel bir toplantıda oturmuş göğün lambalarını şimdi nasıl prangaya vurabilecekleri ve onların hareketlerini dörtlü giden atlarını idare eden bir savaş arabası sürücüsü gibi yönetebilmeleri hakkında derin derin düşünürlerken üç yaşlı adam onların huzuruna gelip dikildiler ve Manwë'yi selamladılar.

Manwë onlara kim olduklarını sordu, "çünkü iyi biliyorum ki," dedi, "siz Valmar'a ya da Tanrıların bahçelerine yerleşmiş mutlu halktan değilsiniz" ve Valar bu kişilerin hiçbir yardım almadan kendi topraklarına nasıl geldikleri konusunda şaşkındı. Bu üç kişinin görünüşleri tuhaftı, güçleri uysallaştırılabilir olmasa da hesaplanamayacak kadar yaşlı görünüyorlardı. Solda duran fazlasıyla küçük ve kısaydı, ortada dikilense orta boyluydu, üçüncüsüye yapılı ve uzun boyluydu; birincisinin kısa saçları ve küçük bir sakalı vardı, diğerinkilerse ne kısa ne de uzundu, ama üçüncünün sakalı yürüdükçe önündeki toprağı süpürüyordu. Bir süre sonra, küçük ve kısa olanı Manwë'yi yanıtlamak üzere konuştu ve dedi ki: 'Biz kardeşiz; ve olağanüstü yetenekli kişileriz'; ve diğeri yanıtladı: 'Bakın, bize Danuin, Ranuin ve Fanuin denir*, ben Ranuin'im ve konuşan da Danuin'di.' Ardından Fanuin dedi ki: 'Ve biz maharetlerimizi şaşırmış olan sizlere sunacağız – ama kim olduğumuzu ve nereden geldiğimiz ya da nereye gideceğimizi, size sadece planımızı onaylamanızın ve istediğimiz şeyi yapmamızın ardından söyleyeceğiz.'

Sonrasında Tanrıların bazıları onlara hayır dedi, bir numara (hatta belki de Melko'nun numarası) olmasından korkuyorlardı, diğerleriyse onların ricasını kabul etmek istiyordu ve o anki büyük şaşkınlık yüzünden en sonunda onların dediği galip geldi. Ardından o üçü, Danuin, Ranuin ve Fanuin kendileri için ayrı bir odanın hazırlanmasını rica ettiler; ve bu oda Aulë'nin evinde hazırlandı. Orada gizlilik içinde eğirip dokudular ve iki kere on iki saatin ardından Danuin ortaya çıktı, Manwë'yle konuşarak şöyle dedi: 'El sanatıma bakın!'; onun

*.- Sayfanın kenarına *Dogor Monap Miste*, "Gün, Ay ve Yıl" anlamına gelen Eski İngilizce sözcükler yazılmıştır.

kastettiği şeyi kimse anlamamıştı, çünkü elleri boştu. Ama Güneş Gemisi döndüğünde Danuin geminin kıçına giderek ellerini onun üstüne koydu, Ulmo'ya her zaman yaptığı gibi onu suların üzerinden Gece'nin Kapısı'na doğru çekmesini söyledi; Ulmo Valinor sahilinden birazcık uzaklaştığında Danuin birkaç adım geriledi ve bak, Ulmo Güneşgemisi'ni daha ileriye çekemedi, bütün gücünü ortaya koymasına rağmen. Manwë, Ulmo ve herkes korku içinde bakakalmışlardı, ama Danuin sonra gemiyi serbest bıraktı ve aralarından geçip gitti, bir daha onu bulamadılar; yirmi sekiz gece sonra Ranuin ortaya çıktı ve dedi ki: 'El sanatıma bakın!' ve hiç kimse onun uzattığı ellerinde daha önce Danuin'in ellerinde gördüklerinden fazlasını göremedi. Ranuin, Ilinsor Silpion'un Gülü'nü Valinor'a getirene dek bekledi ve ardından gidip ellerini o adanın üstündeki sivri cam çıkıntılarına yerleştirdi ve sonrasında hiç kimse Ranuin'in iradesine karşı çıkarak Ilinsor'un barkasını kıpırdatamadı; Ranuin yine tek bir söz söylemedi ve aralarından geçip gitti; sonra Rána serbest kaldı ama kimse Ranuin'i bulamadı.

Tanrılar bunun hangi kötü olayın habercisi olduğu konusunda uzun süre derin düşüncelere daldılar, ama Rána on üç kez boyunca ışıldayıp solana dek başka hiçbir şey olmadı. Sonra Fanuin ortaya çıktı ve Tanrılara Sári geldiğinde Ilinsor'u durdurmalarını söyledi ki her iki gemi de hernen Valinor'da olmalıydı. Bu yapıldığında Tanrıların yardımını istedi, 'çünkü,' dedi, 'size göstermeyi arzuladığım çok ağır bir şey yaptım, ama benim gücüm onu sürükleyip ortaya çıkarmaya yetmiyor.' Tulkas'ın sarayından en güçlü yedi kişi Fanuin'in çalıştığı yere gittiler ama orada hiçbir şey göremediler; Fanuin onlara eğilmelerini söyledi ve onlar da ellerini kudretli bir palamarın üzerine koyduklarını hissettiler, omuzlarının üzerine alarak kaldırdıklarında altında sendelediler, ama yine de onu göremiyorlardı.

Sonra dönmüş olan Sári ve Rána'nın yanına gittiler, Fanuin o teknelerin her birine hızla büyük bir halat bağlıyormuşçasına ellerini hareket ettirdi; her şey yapıldığında Fanuin Manwë'ye dedi ki: "Bak,

Ey Súlmo, Tanrıların Efendisi, iş yapıldı ve ışık gemileri zamanın kıramaz prangalarının içine yerleştirildi, bunu ne siz ne de onlar asla kıramaz, ne de ondan kaçamaz, her ne kadar bu prangalar Ilúvatar'ın yaptığı bütün varlıklar için görünmez olsalar dahi; yine de onlar en güçlü nesnelerdir.'

Derken aniden fark ettiler ki Danuin ve Ranuin onun arkasında dikiliyordu, Danuin Manwë'nin yanına giderek onun eline narin bir sicim yerleştirdi, ama Manwë onu göremedi. 'Bununla,' dedi Danuin, 'Ey Súlmo Manwë, Güneş'in geliş ve gidişlerini yönetebileceksin ve o senin ellerinin rehberliğinin ötesinde asla bir şey yapamayacak, bu ipin etkisi sayesinde Güneş'in gidişleri ve dönüşleri, Yeryüzü'ndeki bütün nesnelerin en dakiği ve değişmezi olarak hesaplanacak.' Ardından Ranuin de aynı şekilde davrandı ve Manwë avucunda görünmeyen sağlam bir halat hissetti. 'Bununla,' dedi Ranuin, 'inatçı Ay'ı zapt edip idare edebileceksin, olduğu kadarıyla, "Ranuin'in sıırımı"nın gücü öylesine büyüktür ki kararsızlık ve vakitsizliğine rağmen Ay, Elfler ve İnsanlar için bir zaman ölçüsü olacaktır.' Son olarak Fanuin kudretli palamarının ucunu Manwë'nin yanına taşıdı ve Manwë ona dokundu, palamar hızla Taniquetil'in üstündeki büyük bir kayaya düğümlendi (bundan sonra o kaya Gonlath diye anılacaktı) ve Fanuin dedi ki: 'Palamarların en kudretlisi olan bu, Ay ve Güneş'i bağlı tutacaktır; bununla onların hareketlerini birbirlerine göre düzenleyebilecek ve yazgılarını birlikte dokuyabileceksin; çünkü Fanuin'in ipi Yılların İpi'dir ve Urwendi Gece'nin Kapısı'ndan çıktığında günsiciminin narin ağlarıyla bütün karmaşıklığıyla birlikte onu eğirecek, Büyük Son gelene dek Yeryüzü'nün çevresinde dönüp duracaktır – böylece bütün dünya ve üzerine yerleşmiş olanlar, hem Tanrılar Elfler ve İnsanlar hem de hareket eden tüm yaratıklar ve orada kök salmış olan her şey, Zaman'ın bağlarıyla bağlanacaktır.'

Bütün Tanrılar korku içinde kalmış, ne olduğunu anlamışlardı ve biliyorlardı ki bundan sonra onlar bile sayılı zamana sahip olacaklardı,

ağır ağır yaşlanmaya mahkûmdular ve parlak günleri soluyordu, ta ki Ilúvatar Büyük Son'da onları geri çağırana dek. Ama Fanuin dedi ki: 'Hayır, bu Ainur'un Müziği'dir: çünkü bakın, biz kimiz, Danuin, Ranuin ve Fanuin, Gün, Ay ve Yıl, Aluin'in çocuklarıyız, Zaman'ın, Ainur'un en yaşlısının, üstelik Ilúvatar'a boyun eğiyoruz; biz oradan geldik ve şimdi oraya gidiyoruz.' Sonra o üçü Valinor'dan kaybolup gittiler; ama tıpkı Güneş ve Ay'ın değişmeyen rotalarının çizilişi gibi dünyanın içindeki her şey artık zamana ve değişime boyun eğecekti.

Ama Işık Gemileri'ne gelirsek, bakın! Ey Gilfanon ve dinleyen herkes, Güneş'in ve Ay'ın yapılışı hakkındaki Lindo ve Varië'nin öyküsüne, Gece'nin Kapısı ilk kez açıldığında Tanrılar arasında konuşulan büyük önseziyle son vereceğim. Çünkü denir ki Büyük Son'un gelişinden önce Melko Ay ve Güneş arasında bir çekişme yaratmayı başaracak, Ilinsor Sabah'ın Kapıları'ndan geçerek Güneş'i izlemeye uğraşacak, onlar geçip gittiklerindeyse Doğu'nun ve Batı'nın Kapıları yok edilecek, Urwendi ve Ilinsor kaybolacaktı. Böylece Úrion Fionwë, Manwë'nin oğlu, Urwendi'ye duyduğu sevgi yüzünden sonunda Melko'nun felaketine uğrayacak ve düşmanını mahvetmek için dünyayı mahvedecek ve ardından her şey yuvarlanıp gidecekti."¹⁹

Böylece bitirdi Vairë ve o büyük öykü odanın içinde sessizliğe büründü.

NOTLAR

1. "onlar": orijinal hali "Solosimpi".
2. Öykünün bir tarafa bırakılmış taslak metni bu noktaya kadar olağanüstü bir şekilde özet halindedir ve aşağıda verilmiştir (s. 294-5, 20. notta verilen Ailios'un söylediklerini izlemektedir):

"Bunu anlatmak kolaydır," dedi Lindo; "çünkü bahsettiğim söylenmeler giderek daha da yükselmışti ve Güneş ile Ay'ın rotalarını kararlaştırmak için toplanmış olan divanda bir nutuk halini alacaktı; daha önce Melko'nun Elflerin özgürlüğüyle ilgili kıskırtmalarıyla alevlenmiş olan bütün o kadim keder verici şeyler – Noldoli'nin Sürgünü ile sona eren o çekişmeler dahi – yeniden büyüüp acı vermeye başlamıştı. Yine de Gnome'lara duyulan şefkat çok az da olsa vardı ve Eldar'ın büyük bölümü yeni aydınlanmış dünyanın cazibesine kapılmıştı ama Valinor'dan ayrılan Melko'nun gücü yüzünden buna cesaret edemiyorlardı; böylece en sonunda Gnome düşmanları, Ulmo'nun bütün o söylediklerine ya da ricalarına rağmen, Manwë'nin merhametine rağmen Tanrıların divanını ele geçirdiler – ve bunun sonucunda öykülerde Valinor'un [Kapanışı >] Saklanması diye isimlendirilen şey ortaya çıktı. Tanrılar o günlerde Melko'yla savaşmak için harekete geçmediler, böylece de görkem ve ebedi saygı kazanmak için ellerine geçen en büyük fırsatı kaçırdılar [tıpkı Ilúvatar'ın Müziği'nin önceden haber verdiği gibi – ve bunu çok az anladılar – ve onların eline bir kez daha dünyanın kurtuluşunu, İnsanların ve Elflerin özgürleştirilmelerini sağlayacağı zamanın geçip geçilmeyeceğini kim bilebilir ki? Bazıları böyle olmayacağını fısıldar ve umut sadece İnsanların uzaklardaki diyarında yaşamaktadır, ama bunun nasıl olacağını bilmiyorum.]

Kapanış bölümü el yazmasında da böyle köşeli paranteze alınmış ve karşısına bir soru işareti konulmuştur.

3. Elyazmalarında sözcük "doğu" gibi görünmektedir. "Doğu tarafı" tanımlaması metine eklenmiştir ve babam "doğu"yu "doğu tarafının kıyısı" şeklinde ya da benzer bir şeylerle değiştirmeye niyetlenmiş olabilir.

4. Burada "Yeryüzü"* çok açık bir şekilde kullanılmıştır, eğer öyleyse, yani Batı'nın Dış Toprakları'ndan ayrılmış olarak Büyük Topraklar anlamındaki "dünya"yla aynı şekildeyse bu çok tuhaf bir durumdur.
5. Teleri (yani daha sonraki biçimiyle Vanyar) eski öyküde Kôr'dan hiç ayrılmamıştır (bak s. 235).
6. Başlangıçta *Ówen*, ardından *Ónen* olan Ossë'nin karısının ismi son biçimi olan *Uinen* şeklinde daha önce geçmişti (s. 179, 287); ama buradaki *Oinen* biçimi oldukça okunaklıdır ve açıkça bu sözcüğün yazılması amaçlanmıştır.
7. Taslak metinde Valinor'un Saklanması'nın anlatılışı çok kısadır ve hızlı bir şekilde Rüya Patikası'na geçilmiştir. Dağların doğu yamaçlarının üzerinde uzanan karanlığın ağları, Ungwelian'te tarafından "Valinor'da bırakılmış" ağlar değildir, ama sadece "Ungwelian'te'nin dokuduğu en yapışkan olanlarla" karşılaştırılabilir. Helkaraksë ve Büyü Adaları'ndan yalnızca dahil oldukları marjinal bir yönün içinde bahsedilmiştir.
8. "Yeryüzü" yine Büyük Topraklar anlamında kullanılmış (bak 4. not). Taslak burada "Dünya'nın Çocukları" şeklindedir.
9. Her iki metinde de Olóre Mallë'nin anlatılışında hiçbir temel farklılık bulunmazken, ilkinde Oromë'nin Gökkuşağı Patikası'ndan bahsedilmektedir. — Şimdiki Öykü'den önce yazılmış olduğu açıkça belli olan ve diğerlerinden ayrılmış bir notta denir ki: "Tanrılar Valinor'u kapattığında . . . Lórien geride dağların arasından geçen Olóre Mallë adında bir patika bırakmıştı ve Manwë de dünyayı incelemek için üzerinde yürüdüğü Gökkuşağı'nı. O sadece yağmurdan sonra görünürdü, çünkü o zaman ıslak olurdu."
10. "mütareke": eski hali "uzlaşma". Manwë'nin Valar'ın hükümdarı olmaktan çok *primus inter pares* [Latince. "eşleri arasında birinci olan kimse" çn] olarak tasvir edilmesini görmek dikkate değerdir.
11. Kôr Ağaçları hakkında bak s. 181, 200.

*.- 6.45 Notu: Burada ve daha öncesinde "world" sözcüğü "dünya", "earth" sözcüğüse "yeryüzü" ile karşılanmıştır.

12. Bak s. 299.

13. Burada (ve daha sonrasında) yazılmış olan isim *Sári'*dir, *Güneş'in ve Ay'ın ve Valinor'un Saklanması* öykülerinin taslak metinlerinde bulunan *Kalavéné* isminin (bak s. 295) bir tashihi değildir. Bu noktada taslak metinde "gemiler" sözcüğünün bir başkalaşımı olarak "Güneşgemisi" yazılıdır, çünkü babam ilk yazdığında gemilerin hiçbirisi güvenli bir şekilde Yeryüzü'nün altına çekilemeyecekti.

14. İnci Kulesi'nde Uyuyan, *Kayıp Oyun Kulübesi*'nde de geçmektedir, s. 28. Uyuyan'ın şarkısı neredeyse kesinlikle *The Happy Mariners* (Mutlu Denizciler) şiiiridir, bu şiiir esasında 1915 yılında yazılmış ve 1923'de yayınlanmıştır (bak Humprey Carpenter, *Biography*, Ek C, s. 269); bu şiiir *Kayıp Öyküler*'in ikinci cildinde *Eärendel'in Öyküsü* ile bağlantılı malzemelerin arasında iki versiyon halinde verilmiştir. Şiiirde İnci Kulesi'nin yanından dalgıçların bilinmeyen Güneş'in sularında bulduğu çok parlak ateş kıvılcımları stoklarıyla dolu gemilerin geçtiği şeklinde bir gönderme vardır.

15. Orijinal taslak burada şöyledir: "ama bu Qorinómi'nin öyküsüdür ve ben onu burada anlatmaya cesaret edemem, çünkü dost Ailios beni gözlüyor" (bak s. 294-5, 19. ve 20. notlar).

16. Burada taslak metin ilk önce şöyleydi: "Güneş'in kalyonu karanlığın içlerine doğru ilerledi ve dünyanın ardından dolanarak yeniden Doğu'ya ulaştı, ama orada kapı yoktu ve Nesnelerin Duvarı alçaktı; sabahın hafifliğiyle dolmuş olan Kalavéné onun üzerinden aştı ve şafak Doğu'nun tepelerinin üzerine, İnsanların gözlerinin üzerine saçıldı." Bunun bir bölümü "ama orada kapı yoktu"dan itibaren köşeli paranteze alınmış Doğu'daki büyük kemer ve Sabah'ın Kapıları hakkındaki bölüm yerleştirilmiştir. Takip eden cümlede, taslak metin "Doğu Duvarı'nı aşıp geçirdi" şeklindeyken, ikinci metinde değiştirilerek "Doğudaki Duvar'a dönene" haline getirilmiştir. *Kalavéné* ismi için bak s. 295.

17. Yani Güneşgemisi Gece'nin Kapısı'ndan geçip karanlığın içlerine doğru akana kadar; Güneşgemisi ayrılırken göktaşları gökyüzüne geri dönerlerdi.

18. Vairë'nin öyküsünün, yani "Güneş'in Limanı"nın bu bölümünün ikinci versiyonu orijinal taslağı (düzeltilmiş haliyle) kaydadeğer hiçbir değişiklik olmaksızın oldukça yakından takip etmektedir; ama öykünün bundan sonra gelen bölümü "Günlerin, Ayların ve Yılların Dokunuşu" taslak metinde hiç yoktur.
19. Bu kapanış bölümü çeşitli noktalarda orijinal versiyona göre farklılıklar taşımaktadır. Şöyle ki, Gilfanon yerine yeniden Ailios ortaya çıkar; "Gece'nin Kapısı'nı inşa etmeyi ilk tasarladıklarında" Tanrılar arasında konuşulan "büyük önsezi"; Ilinsor Kapılar'ın içinden Urwendi'yi takip ettiğinde "Melko Kapılar'ı yıkıp yok edecek ve Doğu Duvarı'nı [?göklerin] ötesine yükseltecek, Urwendi ve Ilinsor kaybolacaktı".

Valinor'un Saklanması'ndaki isimlerde yapılan değişiklikler

Vansamrin < *Samrien yolu* (*Samírien*, Çifte Şenlik'e verilen bir isim olarak geçmektedir, s. 213-5).

Kôr < *Kortirion* (s. 311). Sonradan her ne kadar *Kôr* sözcüğü üzeri çizilip çıkarılmasa da babam onun üstüne *Tûn* diye yazmıştır ve şüpheli bir şekilde, s. 316'da görülen *Kôr* sözcüğüne de aynı şey yapılmıştır. Bu isim, *Kayıp Öyküler* metninde ilk kez burada ortaya çıkmıştır, ki en sonunda *Tûna* (üzerine Tirion'un kurulduğu tepe) sözcüğünü oluşturacaktır.

Ainairos < *Oivárin*.

Moritarmon, *Tarn Fui* Öykünün orijinal taslağında "*Móritar* ya da *Tarna Fui*" biçimindedir.

Sári Orijinal taslakta *Kalavénë* (bak s. 295 ve yukarıdaki 13. not).

Zaman'ın üç Oğlu'nun isimlerinin ilk kez geçtiği yerde biçimler dizisi şöyle:

Danuin < *Danos* < *Dan...* şeklinde okunamayan bir sözcük.

Ranuin < *Ranos* < *Ranoth* < *Rôn*

Fanuin < *Lathos* < *Lathueg*

Bölümün geri kalanında her yerde: *Danuin* < *Dana*; *Ranuin* < *Ranoth*;
Fanuin < *Latbweg*.

Aluin < *Lúmin*.

Valinor'un Saklanması Üstüne Yorumlar

Bu öykünün başlangıcındaki (2. notta verilen hazırlık taslağına göre büyük oranda geliştirilmiştir) Valar ve Eldar Divanı'nın anlatılışı babamın Valar ve onların eylemleri hakkındaki düşüncelerinin gelişiminde dikkate değer ve önemlidir. *Silmarillion*'da (s. 125-6) Valinor'un Saklanması, Melkor'un Ay'ın dümencisine yaptığı bir saldırının ürünüdür:

Tilion'a saldırıyı gören Valar, Morgoth'un kötülüğü ve kurnazlığının neler gerçekleştirebileceğinden korkarak şüphe içinde kalmışlar. Almaren'in yıkılışını hatırlayarak Orta Dünya üzerinde onunla savaşmak istemiyorlarmış; ve Valinor'un da başına bunların gelmemesine karar vermişler.

Silmarillion'da birkaç sayfa öncesinde, Valar'ın savaşmaya karşı olan gönlüsüzlüğünün nedenleri de verilmiştir (s. 122-3):

Ve denir ki; Valar, Quendi'nin iyiliği için Melkor'la savaşırken bile, Sonragelenler'in, Ilúvatar'ın Genç Çocukları'nın, Hildor'un iyiliği için sakınıp dikkatli davranmışlardı. Çünkü Utumno üzerindeki savaşta Orta Dünya'nın yaraları öyle keder vericiydi ki, Valar şimdi daha kötülerinin oluşacağından; Hildor'un ölümlülüğü olması, Quendi'ye göre korku ve kargaşaya daha dayanıksız olması yüzünden endişeliydiler. Üstelik Manwë'ye İnsanların uyanışının nerede olacağı, kuzeyde, güneyde veya doğuda, açıklanmamıştı. Bu yüzden Valar yaşadıkları toprakları güçlendirmek için ışık gönderdi.

Silmarillion'da bu gürültülü divan hakkında hiçbir iz yoktur, Valar arasındaki anlaşmazlığa, Valinor'un dünyadan uzak tutuluşunu Manwë, Varda ve Ulmo'nun etkin olarak onaylamayışlarına dair hiçbir ima yapılmamıştır; ne Ulmo'nun Noldor'a şefkat gösterilmesini rica edişinden ne de Manwë'nin tiksınmesinden aynı şekilde bahsedilmiştir. Eski öyküde – diğerleriyle aynı şekilde zamanla tamamen ortadan kaybolan – Kópas'lı (Alqualondë) bir Elfin liderliğindeki Eldar'ın bir bölümü Noldoli'ye karşı düşmanlık taşımaktadır: daha sonraki anlatıda Valinor'lu Elflerin sürgün edilen Noldor hakkındaki – ki bu Valinor'un Saklanması'nın başlangıç noktasıdır – duygularına dair tek bir söz bile edilmemektedir; burada en dikkat çekici olan şey, Valar'ın bu eyleminin esas itibarıyla korkuyla karışık bir tembellikten kaynaklandığının fark edilişidir. Babamın Tanrıların aylaklığı hakkında ki bu ilk dönem düşüncesi başka hiçbir yerde bundan daha belirgin olarak ortaya çıkmamaktadır. Üstelik tamamen açıklamıştır ki o zamanlar Melko'yla savaşa girmemeleri onların başarısızlıklarıdır, büyük bir hatadır, onları küçültmüştür ve (görüldüğü kadarıyla) bunu telafisi imkânsızdır. Daha sonraki yazılarında Valinor'un Saklanması aslında varlığı sürdürmüştür, ama sadece büyük bir mitolojik kalıntı olarak; bu olayın kınanması hakkında tek bir fısıltı bile yoktur.

Valinor'un dışarıdaki dünyadan en üst derecede yalıtılışı ve kapatılışı, bu eski anlatıda belki de çok daha güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır. Ungweliand'in ağlarının toplanması ve bunun Valar tarafından kendileri için kullanılması daha sonraki anlatıda ortadan yok olmuştur. En kayda değer olan şeyse, etraflarını kuşatan dağlardaki (sonradan Calacirya olarak isimlendirilen) o yarığın kapatılmamış olduğu gerçeği hakkındaki farklı açıklamalardır. *Silmarillion*'da (s. 126) denir ki o geçit kapatılmamıştı, çünkü:

Valar o geçiti sadık Eldar yüzünden, Finarfin hâlâ yeşil tepe üzerindeki Tirion şehrinde kalan Noldor'u yönettiği için kapatmamış. Çünkü Elf ırkından olan herkes, hatta Vanyar ve efendileri Ingwë bile, zaman zaman dışardaki havayı, denizin üzerinden doğdukları topraklardan gelen rüzgârı solumalıydı; ve Valar, Teleri'yi akrabalarından tamamen ayırmamış.

Solosimpi'nin (> Teleri) bu işin yapılmasını istemelerindeki eski nedeni (oldukça tuhaftır, çünkü Kıyıdiyarı Kavalcılarını kıyıları terk etmek istiyor görünmekte), daha sonraki versiyonlarda onların Noldoli'ye karşı olan acı verici kırıngınlığının genel olarak kesilip çıkarılmaları sırasında ortadan kaybolmuştur, tıpkı Ulmo'nun onlara yardım etmeyi reddedişi ve Ossë'nin Ulmo'ya rağmen bu işi yapmaya gönüllü oluşunun yok oluşu gibi. Ossë tarafından yapılan Büyü Adaları hakkındaki bölüm, *Silmarillion*'ın XI. Bölümü'nün kapanışın kökenini oluşturur:

Ve yine şarkıların Valinor'un Saklanması, *Nurtale Valinóreva* dediği o dönemde, Büyülü Adalar oluşturuldu, etraflarındaki tüm denizler gölge ve karmaşayla doldu. Bu adalar kuzeyden güneye Yalnız Ada, Tol Eressëa'nın, önünde Gölge Denizler'de bir ağ gibi güçlüydü, batıya yelken açan biri tarafından geçilmeden önce. Herhangi bir tekne aralarından çok zor geçerdi, çünkü dalgalar tehlikeli sesler çıkararak, sonsuza dek sislerin içinde gizlenen karanlık kayaların üzerinde soluklanıyorlardı. Alacakaranlıkta denizcilerin üzerine büyük bir yorgunluk, denizden nefret gelirdi; adalara bir kez ayak basan herkes orada tutsak edilir ve Dünya'nın Değişimi'ne dek uyurdu.

Öykünün bu bölümünde açıkça anlaşılmaktadır ki, "bütün o . . . devasa kasvetine" rağmen Büyü Adaları, Gölge Denizler'in doğusuna yerleştirilmişti; daha önceki bir bölümde (s. 184) denilmektedir ki (Büyü Adaları'nın ötesinde olan) Tol Eressëa'nın ötesi "sisli bir duvardır ve büyük deniz karanlıkları Gölge Denizler'in altında uzanır". Daha sonraki döneme ait "Büyülü Adalar", bir kavram olarak kesinlikle Büyü Adaları'na çok şey borçludur, ama biraz önce *Silmarillion*'dan alıntılanan bölümde onlar Gölge Denizler'e yerleştirilmişti ve alacakaranlık içindedirler. Belki de bu yüzden Büyülü Adalar, aynı zamanda Alacakaranlık Adaları'ndan da (s. 102, 184) türetilmiş olabilir.

Tulkas ve Aulë'nin kuzey bölgelerinde yaptığı işlerin anlatılışının (s. 315-6) daha önce söylenenlerle kusursuz bir uyum içinde olmadığı, tam bir

aykırılık bulunmasa da düşünülebilir. Sayfa 247-8'de açıkça belirtilmektedir ki Noldoli'nin geçtiği dönemde orada, "Buzdiş" in (Helkaraksë) ucu ve Büyük Topraklar arasında bir su şeriti (Qerkaringa, Ürperti Körfezi) vardır. Aynı bölümde Buzdiş'den "Tanrıların daha sonradan yıktığı, daracık bir kıstak" olarak bahsedilir. Noldoli, "en uçtaki o boşluk"a (s. 249) rağmen Büyük Topraklar'a geçmeyi başaracaktır, çünkü o korkunç soğuk yüzünden boğaz hareket edemeyen buzlarla dolmuştur. Şimdiki bölümde yazılanların anlamı, Buzdiş'in yıkılarak çok daha geniş bir boşluğun yaratılması olabilir, ki böylece o yoldan gelecekler için artık herhangi bir geçiş olanağı kalmamıştır.

Lórien, Oromë ve Mandos tarafından yapılan üç "yol" hakkında babamın daha sonraki yazılarında hiçbir iz yoktur. Gökkuşağı'ndan asla bahsedilmemiştir, ne de İnsanların ve Elflerin Mandos'un salonlarına oradan nasıl girdiğinin açıklanışı üzerine tek bir ima vardır. Ama bu "yollar" kavramını yorumlayabilmek çok zordur – bu düşüncede tamamen mecazî bir memnurluğun ne kadar yayıldığıni bilerek.

Lórien'in yolu, Olóre Mallë, Rüya Patikası hakkında *Kayıp Oyun Kulübesi*'nde Vairë'nin yaptığı açıklamalara gelirsek, bak s. 32, 45 ve sonrası. Orada Vairë demişti ki Olóre Mallë İnsanların diyarlarından geliyordu, "derin bayırlar ve yukarıdan sarkan büyük çalılar arasında geçen dar bir yoldu, ötesinde içinde aralıksız fısıltılar yaşıyormuş gibi görünen upuzun ağaçlar yer alırdı" ve bu dar yol orada kocaman bir kapıyla Çocuklar Kulübesi'ne ya da Uyku Oyunu Kulübesi'ne ulaşırdı. Orası Kôr'un uzağında değildi ve oraya "İnsanların atalarının atalarının çocukları" gelirdi; orada "yollarını şaşırıp Kôr'a gidebilir ve Valinor'un görkemine aşık olurlar" diye Eldar Kulübe'ye ve onun bahçesine gitmeleri için onlara yol gösterirdi. "Yeryüzü Çocukları'nın Kulübesi'ni geçiyor ve *oradan* denize *varana dek* alçalarak 'fısıldayan dar bir karaağaçlar patikası'na dönüşüyordu" şeklindeki şimdiki bölümün sözcüklerini anlamak zor olsa da, bu iki öykünün anlatılışı genel bir uyum içinde görülüyor. İnsanların çocuklarının uykularında gizemli bir "yol"dan geçerek Valinor'da bir kulübeye ulaşmaları kavramının, Eriol'un Tol Eressëa'ya gelişinin yazılışından bu yana geçen böylesine uzun bir zaman diliminin ardından ulaşılan mitolojinin gelişiminin bu safhasında bile

asla zayıflamamış oluşu oldukça kaydadeğer bir noktadır.

Oromë'nin Gökkuşağı köprüsünü yapışının anlatılışında, ilmiği fırlatıp zirvesine taktığı büyük Kalormë ('Gün-doğuşu-tepesi') dağı Doğu'nun en uzağındadır. Bu dağ s. 125'deki "Dünya Gemisi" çiziminde de görülmektedir.

Vairë'nin "Güneş'in Limanı" diye isimlendirdiği öykü (s. 319 ve sonrası) bize dünyanın yapışının mitolojinin bu en eski safhasında bulunabilen en dolu görüntüsünü sağlamaktadır. Valar, böylesine temel gerçekler hakkında emin olabilmek için Ulmo'nun kendilerini bilgilendirmesine ihtiyaç duyuyorsa, bu konudaki bilgisizlik çok tuhaf görünmektedir - çünkü dünyanın doğası çok büyük bir şekilde onların tasarılarından beden bulmuştur. Bu bilgisizliğin olası bir açıklanışı, *Ainur'un Müziği*'nin önceki ve sonraki biçimleri arasında Dünya'nın Yaratılışı'nın ele alınış tarzındaki radikal farklılıklarda bulunabilir. Daha önce belirtmiştim ki (s. 93) başlangıçta Ainur'un dünyayı ilk görüşü sırasında o zaten gerçekleşmiş ve Ilúvatar onlara şöyle demişti: "şu anda dahi dünyanın katmanları açılıyor ve başlıyor tarihi"; oysa geliştirilmiş biçiminde dünya onlardan çıkarılan bir görüntüydü ve yalnızca Ilúvatar'ın şu sözleriyle bedenlenecekti: Ea! Bırak olsun! *Silmarillion*'da (s. 26) denir ki:

Ama Valar, Ea'ya indiklerinde başlangıçta şaşkınlığa düştüler, çünkü sanki görüntüde gördükleri hiçbir şey henüz yaratılmamış gibiydi, her şey başlama noktasındaydı, henüz şekillenmemiş . . .

ve peşinden dünyanın gerçekten "yaratılışı" sırasında Valar'ın yaptığı muazzam işlerin anlatılışı gelir (s. 28):

topraklar kurdular ve Melkor onları yok etti; vadiler oyduklar ve Melkor onları yükseltti; dağları biçimlendirdiler ve Melkor onları düzleştirdi; denizler oyduklar ve Melkor onları dağıttı . . .

Eski versiyonda bunların hiçbirisi yoktur ve (hiçbir şey kesin olmamasına rağmen) Valar dünyaya indiğinde onun zaten "yapılmış" olduğu ve onlar

tarafından bilinmediği gibi ("Kuzey ve Güney'de görkemle gezinen Tanrılar pek az şey görebildiler; aslında bu bölgelerin en derinlerinde soğuk ve ıssız genişlikler bulmuşlardı . . ." s. 104) bir izlenime kapılınabilir. Her ne kadar dünyanın başlangıcı aslında büyük oranda onların Müzik'teki kendi çalışmalarından türemiş olsa da onun gerçekleşmesi Ilúvatar'ın yaratıcı mahareti sayesinde olmuştur ("Hayallerimizde yer almış ve artık senin yüceliğin sonucunda gerçeklik ve mükemmel bir güzellik kazanmış olan bu güzel şeylere koruyuculuk etmek isteriz", s. 86-7); yerleştikleri yerin gerçek özellikleri ve boyutları hakkında Valar'ın sahip olduğu bilgi, sonradan kavradıklarıyla karşılaştırıldığında daha küçüktür (belki de biz böyle olduğunu varsayabiliriz).

Ama bu çok önemli bir mesele gibi görünmemektedir. Daha büyük bir olasılıkla, Valar'ın bilgisizliği ilginç bir şekilde kendilerini toplu olarak yarılmalarına ve dağlarının ötesindeki dünyaya ilgisizliklerine yüklenmektedir, ki bu durum öyküde fazlasıyla vurgulanmaktadır.

Bununla birlikte Ulmo bu sefer Valar'ı bilgilendirmektedir ve bütün dünya bir Okyanus'tur, yani Vai, içinde "Ilúvatar'ın sözüyle kaldırılan" Yeryüzü yüzmektedir. Yeryüzü'nün bütün denizleri, Valinor'u Büyük Topraklar'dan ayıranı bile Yeryüzü'nün yüzeyindeki oyuklardır ve bu yüzden Vai'den farklıdır, onun doğası ayrıdır. Bütün bunları biz zaten biliyorduk (bak s. 124 ve sonrası); daha önceki bir öyküde çevreleyen suların doğası hakkında bir şeyler söylenmiştir (s. 103):

Valinor'un ötesini ben ne gördüm ne de duydum, ama kesin olan tek bir şey var ki, orada Dış Denizler'in suları vardır, akıntısız, çok soğuk ve incecik, onların kucağında yelken açan gemiler ya da derinliklerinde yüzen balıklar yoktur, Ulmo'nun büyülenmiş balığı ve büyülü arabası dışında.

Burada Ulmo der ki "Ilúvatar'ın bana söylediği ve onları büyüyle bağlayan yüce sözü söylemezsem" onun sularında ne bir balık ne de tekne yüzecektir.

Vai'nin dış sınırlarında "koyu mavi" olarak tanımlanan (s. 323) Nesnelerin Duvarı yükselmektedir. Valinor Nesnelerin Duvarı'na Büyük Topraklar'ın doğu kıyılarına göre daha yakındır, bunun anlamı şöyle olmalı, Vai

Batı'da Doğu'ya göre daha dardır. Tanrılar Nesnelerin Duvarı'na iki giriş açılırlar, Batı'da Gece'nin Kapısı ve Doğu'daysa Sabah'ın Kapıları; Duvar'daki bu girişlerin ötesinde uzanan şey "yıldızsız enginlik" ve "dış karanlık" olarak anılmaktadır. Dış havanın ("her şeyin dışında olan karanlık ve ince Vaitya diyarının", s. 271) Nesnelerin Duvarı ya da Dış Karanlık kavramıyla nasıl ilişkilendirildiği açıklanmamıştır. Bu öykünün vazgeçilmiş olan hazırlık metninde babam ilkin şöyle yazmıştır (bak yukarıdaki 16. not), Doğu'da "Nesnelerin Duvarı alçaktı", böylece Güneş Dış Karanlık'dan dönüşünde doğudaki gökyüzüne bir kapıdan girmiyor, Duvar'ın "üzerinden aşıyordu". Bu sonradan değiştirilmiş, Doğu Duvarı'ndaki Kapı, yani Sabah'ın Kapıları düşüncesi ortaya atılmıştır; ama yapılan imalar açıkça göstermektedir ki bu Duvar başlangıçta dünyevi bir şehrin surları ya da bahçe duvarları gibi tasarlanmıştı – bir üst noktası olan duvarlar; "geniş bir yerin etrafını çevreleyen bir çit" gibi. 1930'lara ait evrenbilimsel bir denemede, *Ambarkanta*'da, Duvar oldukça farklıydı:

Dünya'nın etrafında *Ilurambar* vardı, ya da Dünya'nın Duvarları. Buz, cam ve çelik gibiydi, Yeryüzü Çocukları'nın bütün hayal güçlerinin ötesinde soğuk, saydam ve sertti. Görülemezlerdi ne de Gece'nin Kapısı'nın dışında ötesine geçilebilirdi.

Bu duvarların içinde Yeryüzü küreleşmişti: yukarısı, aşağısı ve her tarafı *Vaiya*, Kuşatan Okyanus'du. Ama bu Yeryüzü'nün altında daha çok deniz gibiydi ve Yeryüzü'nün üstündeyse daha çok hava gibi.

Bu konuda daha fazlası için bak s. 127-8.

Qorinómi'nin Öyküsü (s. 323) gerçekte asla anlatılmamıştır – şu anki öykünün ilk versiyonunda (bak yukarıdaki 15. not) Vairë onu anlatmayı istiyor gibi görünmektedir, ama tenkitçi Ailios'un şeytani bakışlarının üzerine dikildiğini hisseder. İlk Qenya sözcük listesinde *Qorinómi* "Güneş'in ismi" olarak tanımlanmıştır, harfi harfine "Denizin içine dalmış" anlamındadır, "boğulmak, nefesi kesilmek, suya batmak" anlamındaki bir kökten türetilmiş bir

isimdir ve şu açıklamayla verilmiştir: "Güneş, Ay'dan kaçışının ardından denize dalmış ve Oaritsi'nin mağaralarında yolunu şaşırarak dolanmıştır." *Oaritsi* sözcük listesinde verilmemiştir, ama *oaris* = "denizkızı". *Kayıp Öyküler*'de Ay'ın Güneş'i kovalayışı hakkında hiçbir şey söylenmemiştir; ama "göklerin avcısı" Ilinsor Varda'nın yıldızlarının peşlerine düşmüştü ve "Güneş'in yüceliğini kıskanıyordu" (s. 291).

Vairë'nin "Günlerin, Ayların ve Yılların Dokunuşu" öyküsünün kapanışı gösteriyor (ya da bana öyle geliyor) ki babam bir çıkmaza sürükleyen mitsel bir hayal ediş yöntemi keşfetmişti. Kendi şekilci ve kesin sembolizmi içinde bu, babamın düşüncesinin genel yöneliminden oldukça ayrı durmaktadır ve babam bunu geride hiçbir iz bırakmaksızın kesip atmıştır. Bu ayrıca tuhaf bir soruyu da yaratıyordu. Danuin, Ranuin ve Fanuin'in dokuyuşlarından önce Valar nasıl "Zaman'ın dışında" olabilirdi ki? *Ainur'un Müziği*'nde (s. 84) Ilúvatar der ki: "şu anda dahi dünyanın katmanları açılıyor ve *başlıyor tarihi*"; son versiyondaysa (*Silmarillion*, s. 26) denir ki

Çünkü Ulu Müzik, Zamandışı Salonlar'da düşüncenin büyüyüp çiçeklenmesiydi ve Görüntü yalnızca bir önceden göstermeydi; ama şimdi Zaman'ın başlangıcına girmişlerdi . . .

(Ayrıca *Silmarillion*'da (s. 48) denir ki Valinor'un İki Ağacı'nın orada ışıldamaya başlamasıyla başlamıştır Zaman'ın Sayımı; bu Zaman'ın ölçülüşünün başlangıcının Ağaçlar'ın ışıldayıp solmalarından doğduğunu belirtmektedir.)

Şu anki öyküde denir ki Danuin, Ranuin ve Fanuin'in yaptıkları yüzünden "dünyanın içindeki her şey artık zamana ve değişime boyun eğecekti". Ama tarih hakkındaki genel yaklaşım, onun birbirini takip eden bir öykü oluşudur, zamanı ve değişimi çok aşikâr bir şekilde ima eder; o zaman *Kayıp Öyküler*'in anlatılışı sırasındaki engin değişimlere katlanan Valinor'un sadece Güneş'in ve Ay'ın hareketlerinin düzenlenişleriyle birlikte şimdi değişimin kaçınılmazlığının altına girdiği nasıl söylenebilir? Üstelik Tanrılar "*bundan sonra* onlar bile sayılı zamana sahip olacaklardı, ağır ağır yaşlanmaya mahkûmdular ve parlak günleri soluyordu" gerçeğini bilmiyordu. Ama açıkça

ifade edilmiştir ki (örneğin) Ómar-Amillo dünyaya giren "ulu Valar'ın en genciydi" (s. 101), bu ortaya çıkartmaktadır ki Valar'ın diğerleri ondan daha yaşlıydı ve "ağır ağır yaşlanmaya mahkûmdular". "Yaşlanmak" elbette ki ölümlü varlıklar için birbirlerine bağlı olan iki görünüşe sahiptir: zaman geçer ve beden zayıflar. Ama Eldar'ın "doğal" ölümsüzlükleri hakkında denir ki (s. 90): "belki on bin yüzyıl boyunca olacaklar dışında yaşlılık onların güçlerini azaltmaz". Böylece onlar "yaşlanır"lar (Gilfanon "şimdi adada yaşamakta olanların en yaşlısıydı" ve "perilerin en yaşlılarından biri"ydi, s. 262), ama "yaşlanmaz"lar (zayıf düşmezler). O zaman niçin Tanrılar "bundan sonra" kendilerinin "ağır ağır yaşlanmaya mahkûm" olduklarını biliyorlardı – yaşlanmayı sadece biraz önce belirttiğim ikinci anlamında mı kullanıyorlardı? Belki de burada anlayabileceğimden daha derin bir düşünce yatmaktadır; ama kesin olan bir şey var ki bu durumu açıklayamıyorum.

Son olarak onunla ilgili bürün ilk dönem yazılarının sonunda, Güneş'in ve Ay'ın yaratılışı ve onların hareketlerinin idare edilişi sayesinde, babam orijinal tasarımı içinde bunun ne kadar büyük bir yer tuttuğu fark etmiş olabilirdi: astronomik mit diğer her şeyin merkezidir. Böylece zaman içinde bu durum en sonuna gelinene kadar düzenli olarak azaltılmış ve belki de tamamen ortadan kaybedilmek istenmiştir.

x.

GİLFANON'UN ÖYKÜSÜ:
NOLDOLİ'NİN ÇEKTİKLERİ VE
İNSANOĞLUNUN GELİŞİ

Valinor'un Saklanması'nın vazgeçilmiş taslak metni, Vairë'nin öyküsünden sonra birazcık daha devam etmektedir, şöyle ki:

Bu öykünün anlatılışının ardından o akşam daha fazla konuşma olmadı orada, ama Lindo Ailios'a bir sonraki akşama ya da olabileceği kadar kısa bir süre içinde bir öykü anlatımı törenine katılmaya razı olmasını rica etti; ama Ailios karar verdiği üzere uzaktaki bir köye yolculuk etmesi gerektiği gibi meseleleri mazeret göstererek bunu kabul etmek istemedi. Bu yüzden o öykü anlatımının o andan itibaren yedi gece sonraki uyku mumlarının yakılışından önce olması kararlaştırıldı – ve o gün Turuhalmë¹ ya da Kütükçekimi günüydü. “Bu çok uygun bir gün olacak,” dedi Lindo, “karda yapılan sabah oyunları, ormandan kütüklerin toplanışı, şarkılar ve Turuhalmë için içilen içkiler bizi bu ateşin yanında eski öyküleri dinlemek için doğru bir ruh haline getirecektir.”

Daha önce bahsettiğim gibi (s. 303-4) *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü* ve *Valinor'un Saklanması*'nın orijinal biçimi, Tavrobel'li Gilfanon'un Ailios'un yerini alarak ortaya çıkışından daha önceki bir döneme aittir.

Bu vazgeçilmiş taslak metin, hiç ara vermeksizin, aynı el yazması sayfasının üzerinde, mürekkepli kalemle yazılmış olan *Turambar'ın* (Túrin) *Öyküsü*'nü şu sözlerle başlatmaktadır:

Ardından Ailios mumların yakılışı yaklaşına kadar konuşarak doldurdu zamanını ve Turuhalmë'nin ilk günü böylece sona erdi; ama ikinci gece Ailios orada değildi ve Lindo, Eltas diye birine bir öyküye başlar mı diye sordu . . .

Ailios'un anlattığı öykü neydi? (çünkü ben bu öykünün hiç yazılmadığını düşünüyorum). Bu sorunun yanıtını farklı ve kısacık bir metin vermektedir, *Valinor'un Saklanması*'nin sonundaki yukarıda verilen görüşmenin ardından devam eden kısa ve çok kabataslak yazılmış bir metin. Bu metinde deniyor ki, en sonunda Turuhalmë günü gelir ve Mar Vanwa Tyaliéva'daki topluluk odun getirmek için kızaklarla karlı ormanlara giderler. Öykü-ateşi'nin sönmesine ya da gri küllerin içinde ölüp gitmesine asla izin verilmezdi, ama o Turuhalmë'nin arifesinde daima azalarak küçük bir ateş haline gelirdi, ta ki kocaman kütüklerin Öykü-ateşi Odası'na getirildiği ve Lindo tarafından kadim büyülerle kutsanan varlığın ocakta yeniden güröldeyip alevlendiği Turuhalmë'ye kadar. Vairë kapıyı ve salonun üst eşiğini kutsadı, anahtarı Rúmil'ç vererek onu bir kez daha Kapıcı yaptı, Küçükyürek'e de gongunun tokmağı verilmişti. Sonra Lindo der ki, her yıl dediği gibi:

"Yükseltin seslerinizi, Ey Kıyı'nın Kavalcıları ve siz Kör'lu Elfler şarkılar söyleyin haykırarak; ve hepiniz, siz Noldoli ve dünyanın saklanmış perileri dans edin ve şakiyın, şarkılar söyleyin ve dans edin Ey İnsanların küçük çocukları ki Bellek Evi seslerinizle çınlasın . . ."

Sonra kadim günlere ait, Eldar'ın Manwë'nin kanatlarının altında oturduğu zamanlarda yazdığı, Kör'dan çıkıp Tanrıların şehrine giden büyük yol hakkında bir şarkı söylendi (bak s. 213-4).

Eriol'un bir yudum *limpë* içebilmeyi dilemek adına Meril-i-Turingi'yi ziyarete gidişinin (bak s. 140-5) ardından şimdi altı ay geçmişti ve bu arzusu bir süredir azalmıştı; ama bu gece Lindo'ya dedi ki: "Seninle birlikte içmek istiyorum!" Lindo Eriol'un bu isteğini "Ilúvatar'ın yerleştirdiği sınırları aşmayı düşünemeyeceğini" söyleyerek yanıtladı, ayrıca göz önünde bulundurması gerekiyordu ki "şimdilik Meril seni sonsuza dek bu arzundan alıkoymuştu." Sonrasında Eriol kederlenmişti, çünkü yüreğinin en derinlerinde "Elflerin kutluluğuna ve *limpë*'nin tadına varmaya sonsuza dek sahip olamayacağını" tahmin ediyordu.

Metin Ailios'un bir öykü anlatmaya hazırlanışıyla sona ermektedir:

"Güneş ilk kez yükseldiğinde, dünyanın en kadim günlerine dair gördüğüm ve bildiğim bir çok şeyi anlatabilirim, orada meşakkatler ve fazlasıyla

keder vardı, çünkü Melko engellenmeksizin hüküm sürüyordu, Angaman-di'den yaydığı güç ve kudret neredeyse koca Yeryüzü'nün diğer ucuna kadar ulaşıyordu."

Daha fazlasının yazılmadığı kesindir. Eğer bu metin tamamlanmış olsaydı yukarda bahsedilen *Turambar*'ın açılışına yerleştirilecekti ("Ardından Ailios mumların yakılışı yaklaşıpna kadar konuşarak doldurdu zamanını ..."); ve Noldoli'nin Valinor'dan gelişi, İnsanların Uyanışı ve Sayısız Gözyaşları Savaşı'nın anlatılışıyla Büyük Topraklar tarihinin merkezi haline gelecekti.

Valinor'un Saklanması ile Ailios'un yazılmamış öyküsü arasında bağlantıyı oluşturan ve biraz önce açıklanan metnin üstü çizilip atılmamış ve babam sonradan onun hakkında şöyle yazmıştır: "Eärendel'in Öyküsü'nden sonra ve Eriol'un Tavrobel'e gidişinden önce gelecek – Tavrobél'den sonra o, *limpë* içecek." Bu şaşırtıcıdır, çünkü babam İnsanların Gelişi öyküsünün Eärendel'in Öyküsü'nü izlemesini tasarlamamıştı; belki de bu kısa metnin özünü kullanmayı tasarlamıştı sadece, bitirmeden önce Turuhalmë törenlerini tanımlamayı.

Bununla birlikte şöyle de olabilir, babam bu öykülerin anlatılışı için devam ettirememiş olsa da yeni bir çerçeve planlamıştı, bir sonraki öykünün anlatılışının gözden geçirilip düzeltilmiş hali *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü*'nde görülmektedir, orada Gilfanon'un ara faslının sonrasında Lindo ile Vairë tarafından anlatılan *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü* ve *Valinor'un Saklanması*'nin üç gece sonrasında daha törensel bir durum vardır, ki o zaman Gilfanon "Noldoli'nin çektiklerini ve İnsanoğlunun gelişini" anlatacaktır (bak s. 282).

Gilfanon'un öyküsü, Vairë'nin *Valinor'un Saklanması* öyküsünün ikinci versiyonunu birbirini izleyen sayfa numaralarıyla devam etmektedir; ama burada Gilfanon onu ertesi gece anlatmaktadır, üç gün sonrasında değil. Talihsiz bir şekilde Gilfanon da – Ailios'un yaptığından çok az daha iyi bir şekilde – görevini yerine getirmektedir, çünkü Ailios güçbela başlamışsa bile Gilfanon birkaç sayfa sonra aniden bitecektir. Onun öyküsü kurşunkalemle ve çok hızlı bir biçimde yazılmıştır, çünkü onun orada bittiği oldukça açıktır, ki babam bu konuda daha fazla yazmayacaktır. Babam işte tam burada *Kayıp Öyküler*'i terk etmiştir – ya da daha doğru bir şekilde, hâlâ yazılmayı bekleyen öyküleri terk etmiştir; bu vazgeçmenin etkisi "Silmarillion"un tarihi boyunca hiç kesilmeksizin hissedilmeyi sürdürecektir. Gilfanon'un öyküsünü önemli öyküler izler, Beren ve Tinúviel hakkındakiler,

Turambar Tûrin, Gondolin'in Yıkılışı, Cücelerin Gerdanlığı yazılmış (ve bunların ilk üçü) yeniden yazılmıştır; bu öykülerin sonuncusu "Eärendel'in büyük öyküsü"ne doğru yönelmektedir. Ama bu asla başlayamadı. Böylece *Kayıp Öyküler* ortasında kesilmiş ve bitmişti.

Şimdi burada Gilfanon'un Öyküsü'nün metnini var olduğu kadarıyla veriyorum.

Vairë bitirdiğinde Gilfanon dedi ki: "Yarın eğer uzun bir öykü kuramazsam sakın yakınmayın, çünkü anlatacağım şeyler nice yılları kaplamaktadır ve ben onları anlatmak için çok bekledim", Lindo güldü ve bildiği her şeyi yüreğinin arzuladığı gibi anlatabileceğini söyledi.

Ertesi gün Gilfanon sandalyesinde oturuyordu ve ustaca anlatmaya başladı:

"Yeryüzü'ne ait en kadim şeylerin nicesi artık unutulmuştur, çünkü onlar Güneş'ten önceki karanlığın içinde kaybolup gitmişti ve hiçbir ilim onları yeniden-ele geçiremez; yine de belki bunlar burada-kilerin çoğunun kulağına yeni şeyler olarak gelecektir, ki Teleri, Noldoli ve Solosimpi Oromë'nin ardından yola çıktığında ve Valinor'a ulaşıldığında Eldalië ırkının tamamı Palisor'dan yürüyüşe katılmamıştı, orada arkalarında bıraktıklarını ki çoğu kendilerini Qendi, dünyanın kayıp perileri diye anacaklardı, ama sizler Kôr'lu Elfler onları Ilkorin'ler, Kôr'un ışığını asla göremeyen Elfler diye isimlendirirsiniz. Onların bazıları yolculuk sırasında topluluktan ayrılmış ya da o günlerin yolsuz karanlığında kaybolup gitmişti, Yeryüzü'nde şaşkın ve yeni uyanmışlardı, ama onların büyük bölümü Palisor'u hiç terk etmedi ve Palisor'un çam ormanlarında yaşadılar ya da hâlâ solgun Uyanış Suları'nda yansıyan yıldızları seyrederek sessizce oturdular. Üzerlerinden öylesine büyük çağlar geçmişti ki Nornorë'nin aralarına gelişi onlara eski bir efsane gibi görünmüştü, birbirlerine diyorlardı ki onların kardeşleri batıya doğru Parıldayan Adalar'a gitmişlerdi. Oraya, diyorlardı, Tanrılar yerleşmişti, onları Batı'nın Yüce Halkı diye isimlendirmişlerdi ve onların denizdeki alevle aydınlanan adalarda

yerleşmiş olduğunu düşünüyorlardı; ama nicesi o kudretli suların büyük dalgalarını asla görmeyecekti.

Eldar ya da Qendi Ilúvatar'ın gösterdiği bir dil armağanına sahipti, ama yazgılarının ayrılışı onları değiştirmiş ve birbirlerine benzemeyen bir hale getirmişti; yine de Palisor'lu Karanlık Elfler'in diline göre çok az değişiklikler vardı.²

Şimdi öyküler anlatır ki perilerden biri, büyücü Tû diye isimlendirilir, büyülerde Valinor topraklarının ötesine yerleşmiş herkesden çok daha yetenekliydi; dünyanın üzerinde geziniyordu ve³ Elflerle karşılaştı, onları etrafına topladı, onlara nice derin şeyleri öğretti ve onların arasında kudretli bir kral haline geldi, onların öyküleri Tû'yu Akşamkaranlığı'nın Efendisi diye isimlendirir ve onun diyarındaki bütün perileri de Hisildi ya da alacakaranlık halkı olarak. Kovië-néni'nin, Uyanış Suları'nın civarındaki yerler engebeliydi ve koskocaman kayalarla doluydu, derin bir yarıktan oraya dökülen sularla beslenen bir akıntı soluk ve ince bir çizgi, karanlık gölün kaynağı yeryüzünün altındaydı, dünyanın bağrına çok daha derin bir şekilde inen nice dipsiz mağaranın içlerine doğruydu. Orası büyücü Tû'nun eviydi ve oralar dibine erişilemez oyuklardı, ama onların kapıları uzun süredir mühürlenmiştir ve girişi artık kimse bilmiyor.

Orada daima titreşen mavi ve gümüş rengi solgun bir ışık vardı, oraya Elflerin [?kalabalığının] yanında nice tuhaf ruh girip çıkardı. Oradaki o Elflerden biri Nuin'di ve çok bilge biriydi, çok uzaklarda gezinmeyi çok severdi, Hisildi'nin gözleri olağanüstü keskin bir hale geldiği için o loş günlerde en belirsiz patikaları bile izleyebilirlerdi. Bir vakit, Nuin Palisor'un doğusuna doğru çok uzaklara yürümüştü, yanında halkından birkaç kişi de vardı, onları o bölgelere bir işinin yapılması için daha önce Tû hiç göndermemişti ve onlarla ilgili tuhaf öyküler anlatılır; ama şimdi⁴ merak Nuin'i ele geçirmişti ve uzaklara doğru yolculuk ederek şimdiye dek hiç görmediği tuhaf ve harikulade bir yere geldi. Önünde dağ gibi bir duvar yükseliyordu, uzun süre boyunca onu

aşabileceği bir yol aradı ve sonunda bir geçitin önüne geldi, çok karanlık ve dardı, büyük kayalığı delip geçiyor ve kıvrıla kıvrıla aşağı iniyordu. Büyük bir cesaret göstererek bu incecik yolu izledi, derken aniden yamaçlar her iki tarafta da aniden alçalıverdi ve anladı ki çevresini karanlık yüzünden ölçemediği büyüklükte bir tepeler çemberinin içine yerleştirilmiş kocaman bir çukurun girişine ulaşmıştı.

Çevresinde aniden Yeryüzü'nün en tatlı kokuları fişkırmıştı – Valinor'un havasındaki güzel kokulardan daha sevimli değildi ve orada kokuların içinde sarhoş olarak büyük bir keyifle dikildi, ([akşam] çiçeklerinin doğurduğu ağır rahiyalarının ortasında, nice çam ağacı geceyarısı havasında salınıp duruyordu.

Birdenbire çok uzaklarda vadinin dibinde uzanan karanlık ormanların içinde bir bülbül öttü ve yakınlardaki diğerleri de belirsiz bir şekilde onu yanıtladı, bu düş kuran yerin sevimliliği karşısında Nuin neredeyse bayılacaktı ve Murmenalda'ya ya da 'Uyku Vadisi'ne girmiş olduğunu biliyordu, orası genç yıldızların altındaki ilk sakin karanlık günlerinden beri vardı ve hiç rüzgâr esmezdi.

Derken Nuin vadinin içlerine doğru inmeye başladı, üzerini bürüyen anlamadığı bir merak yüzünden yumuşak bir şekilde yürüyordu, bak, ağaçların altında uyuşan bedenlerle dolu ılık bir alacakaranlık gördü, bazıları birbirlerinin kollarında sarmaş dolaştı, bazıları da tek başlarına uzanıp rahatlık içinde uyuyordu, Nuin şaşkınlık içinde dikilip kalmıştı, zorbela soluk alabiliyordu.

Ardından ani bir korkuya kapıldı, döndü ve o kutsanmış bölgeden yavaşça uzaklaştı, geçitten geçerek yeniden dağa döndü ve hızla Tû'nun oturduğu yere gitti; büyücülerin en yaşlısının huzuruna çıkıp Doğueli Diyarları'ndan şimdi geldiğini söyledi ve Tû buna pek memnun olmadı; ne de orada gördüklerinin hepsini anlatan Nuin öyküsünü bitirdiğinde birazcık daha keyifliydi – 've bence,' dedi 'orada uyuyanların hepsi çocuktu, ama bedenleri Elflerin en büyüğününkü gibiydi'.

Sonra Tû Manwë'nin korkusuna kapıldı, hatta Her şeyin Efendisi

Ilúvatar'ın korkusuna ve Nuin'e dedi ki:

Gilfanon'un Öyküsü burada birdenbire bitiyor. Nuin'in Murmenalda Vadi'sinde hâlâ uyumakta olan İnsanoglu'nun Babaları'nın gövdelerine rastlayışı hakkındaki olağanüstü öyküyle birlikte büyücü Tû ile Karanlık Elf Nuin mitolojiden kayboluyor ve bir daha asla ortaya çıkmıyorlar – her ne kadar eserin doğasından ve farklı ihtimam derecelerinden kaynaklanarak babam zaman içinde onu, birilerinin kesinlikle terk edilmiş öğeler ve “belirsiz bir süre için askıda kalarak” korunan öğeler arasında her zaman ayırt edebileceği bir şekilde, farklı bölümlere aktarmış olsa da. Ve bir talihsizlik eseri olarak bu öykü de terk edilecekti, ama her şeye rağmen, anlatının nasıl ilerleyip geliştiği hakkında hiçbir şekilde tamamen karanlıkta değiliz.

Kayıp Öyküler'in planı hakkında iki şemanın ya da taslağın var olduğundan daha önce bahsetmiştim (s. 157-8, 3. not); demiştim ki bunlardan biri günümüze geldiği kadarıyla *Öyküler*'in özetidir, diğeriye ondan farklıdır ve asla başarılabilen bir yeniden düzenleme için yapılmış bir projedir. Hiç şüphe yoktur ki bunlardan birincisi, ki onu bu bölümün amaçları için “B” diye anacağım, *Kayıp Öyküler* gelişiminin en ileri noktasına ulaştığında, bu kitapta verilen en son metinlerin ve düzenlemelerin gösterilmesi için oluşturulmuştur. Bu taslak *Gilfanon'un Öyküsü* meselesine ulaştığında neredeyse çok olgun bir haldeydi, ama sonrasında bağlantılar yeniden Tinúviel, Túrin, Tuor, Cücelerin Gerdanlığı öykülerine yapılan gelişigüzel ve hızlı göndermelere dönüşüyor, ardından Färendel'in öyküsü için bir kez daha olgunlaşıyordu. Bu yüzden, babamın o günlerde düzenli olarak kullandığı yöntem uygun olarak, B'nin bir hazırlayıcı biçim olduğu açıktır, *Gilfanon'un Öyküsü* hakkında, aslında onu önemli ölçüde genişletirken taslağı açıkça oldukça yakından takip eden tam bir anlatı olarak yazılmış olan öykünün bir parçasıdır.

Bunun dışında tam olmasına rağmen fazlasıyla kabataslak bir şekilde yazılmış bir metin daha, yani *Gilfanon'un Öyküsü*'ndeki mevzuların bir taslağı vardır, B'ye yakın olmasına rağmen B'de olmayan şeylere ve tam tersine sahip bir metindir; bu metnin B'nin öncülü olduğu fiilen kesindir ve bu bölümde “A” diye isimlendirilmiştir.

Tüm yapıtın yeniden düzenlenmesi için yapılmış ve gerçekleştirilmeyen

bir proje olan, yukarıda bahsettiğim ikinci taslak, burada tartışmasına gerek olmayan birtakım özellikleri ortaya çıkarmaktadır; sadece şunu söylemek yeterlidir ki denizci artık Eriol değil Ælfwine'dır ve eski geçmişi değişmiştir, ama *Öyküler*'in genel planına (kısaltmaya ya da yeniden düzeltilmeye ihtiyaç duyduklarını göstermek için konulan çeşitli notlarla birlikte) ekseriyetle dokunulmamıştır. Bu taslağı "D" diye isimlendireceğim. B ile D'nin arasında ne kadar zamanın geçtiğini söyleyemem, ama büyük olasılıkla çok fazla olmadığını düşünüyorum. Bu yeni şemanın *Gilfanon'un Öyküsü*'nün ani bir şekilde bitişiyle ilişkili olması muhtemel görünmektedir. Tıpkı B gibi, D taslağı da bu noktaya ulaşıldığında aniden genişleyerek çok daha dolu bir anlatı haline dönüşmektedir.

Bunların dışında son olarak, çok daha kısa ve gelişigüzel yazılmış ama yine de bir iki ilgi çekici nokta ilave eden bir taslak daha vardır, ayrıca burada da Eriol'un yerine Ælfwine geçmiştir; bu taslak B'yi izlemektedir ve D'nin öncülüdür, burada onu "C" diye isimlendiriyorum.

Bütün bu taslakları burada *kısaltılmadan* vermeyeceğim, aralarındaki çekişme miktarlarına bakılırsa bunu yapmaya gerek yoktur; diğer yandan hepsini bir bütün içinde toplamak hem hatalı hem de kafa karıştırıcı olacaktır. Ama A ile B birbirlerine çok yakın oldukları için rahatça tek bir metin halinde birleştirilebilirler; ben bu anlatının peşine D'yi ekledim, şimdiye kadar gerektiğinde notlar halinde C'yi de ekledim. *Gilfanon'un Öyküsü* konusunda taslaklar, İnsanların Uyanışı ve Gnome'ların Büyük Topraklar'daki tarihi şeklinde açıkça ikiye bölünebileceği için bu iki bölüm içindeki anlatıya her durumda birbirlerinden bağımsız olarak yaklaştım.

Gilfanon'un Öyküsü'nün fiilen yazılmış olan açılış bölümündeki taslakların malzemelerini vermeye gerek yoktur, ama taslaklar ve öykü arasında belirtilmesi gereken birtakım farklılık noktaları vardır.

A ve B'de büyücü kral Tû değil, Túvo diye anılır; C'de isimlendirilmemiştir ve D'deyse öyküde olduğu gibi o "peri" Tû'dur. Bu varlığın uğursuz arkadaşlıkları A'da görünmektedir: "Zincirlenmiş olduğu dönemde Melko Mandos'un salonlarında Túvo ile karşılaşır. Túvo'yu kara büyü konusunda fazlasıyla eğitir." Bu, üstü çizilip çıkarılmıştır ve bu konuda söylenen başka hiçbir şey yoktur; ama A ve B der ki, Melko'nun kaçışının ve Ağaçlar'ın mahvedilişinin ardından Túvo dünyaya girmiş ve "orta diyarlarda bir büyücü

krallığı kurmuştur”.

Yalnızca A'da, Palisor'da bırakılmış olan Elflerin Teleri (sonraki hali Vanyar) halkından geldikleri söylenir. *Gilfanon'un Öyküsü'nün* bu bölümünün ilk ima ettiği şey orada pek Elf'in kalmadığıdır (bak s. 194); ben Uyanış Sularından olan yolculuğa asla katılmamış olan Karanlık Elfler (sonraki biçimi Avari) kavramının sadece *Kayıp Öyküler'in* oluşturuluşu sırasında ortaya çıktığını düşünmeye meyilliyim. Ama ilk döneme ait anlatının içinde ilk kez burada görünen *Qendi* ismi biraz muğlak kullanılmıştır. Öykünün yazılmış olan kısmındaki “orada arkalarında bıraktıklarını ki çoğu kendilerini Qendi, dünyanın kayıp perileri⁵ diye anacaklardır, ama siz Kôr'lu Elfler onları Ilkorin'ler diye isimlendirirsiniz” sözleri Qendi = Karanlık Elfler olduğu hakkında tamamen kesin bir açıklama olarak görülmektedir; ama biraz sonrasında Gilfanon “Eldar ya da Qendi” hakkında konuşur ve B taslağında denir ki “Qendi denilen (Eldar ismi Tanrılar tarafından verilmiştir) ilk halkın bir bölümü Palisor'da kalır”. Bu sonraki açıklamalar aynı derecede açıkça göstermektedir ki *Qendi* sözcüğü tüm Elfleri adlandırmak için tasarlanmıştır.

Bununla birlikte çelişki sadece görünüştedir. *Qendi* aslında bütün Elflerin orijinal ismidir, *Eldar* Tanrılarının verdiği bir isimdir ve Valinor'lu Elfler tarafından benimsenmiştir; geride bırakılmış olanlarsa eski *Qendi* ismini korumaktadır. Gnomca'ya ait ilk sözcük listesinde açıkça belirtilir ki *El-da* ismi “periler”e Valar tarafından verilmiş ve “onlar tarafından büyük bir oranda benimsenmiştir; Ilkorin'ler hâlâ eski *Qendi* ismini korumaktaydı ve bu Tol Eressëa'da yeniden birleşmiş klanların ismi olarak benimsenmiştir”.⁶

Hem A hem de B'de “Tanrılar aralarında Eldalië dilini konuşmazlardı, ama isteseler yapabilirlerdi, onlar bütün dilleri anlar. Elflerin bilgeleri Tanrılarının gizli dilini öğrenmiş ve bu hazineyi uzun süre korumuşlardı, ama Tol Eressëa'ya gelişlerinin sonrasında Inwir [klanı] dışında hiç kimse onu hatırlamıyordu, artık bu bilgi Meril evi dışında ölmüştür” diye eklenmiştir. Rúmil'in Eriol'a söyledikleri bununla karşılaştırılabilir, s. 75: “bunların yanı sıra, Eldar'ın nice şiir ve irfan kitapları, geçmiş ve en eski şeyler hakkında tarih kitapları yazdığı ama konuşmadığı gizli dil de vardır. Bu dili yalnızca Valar, yüce divanlarında kullanır ve bugünlerde pek az Eldar onu okuyabilir ya da harflerini çözebilir.”

Nuin'in Murmenalda Vadisi'nde uyuyanların yapısı hakkında Tû'ya

söyledikleri dikkat çekicidir. A'da bu konuya eklenen bilgiyse şudur: "Başlangıçta İnsanlar neredeyse Elflerle aynı yapıdaydı, periler şimdiki hallerine göre daha büyük ve İnsanlara daha küçüktü. İnsanların gücü artarken periler zayıflamış ve İnsanlar birazcık büyümüştür." İlk döneme ait diğer ifadeler belirtir ki İnsanlar ve Elfler başlangıçta çok benzer bir yapıya sahiptiler, Elflerin küçülüğü İnsanların gelişleri ve egemenlikleriyle çok yakından ilişkiliydi. Nuin'in sözleri bu yüzden şaşırtıcıdır, özellikle A'da onlar hemen başlangıçtaki bedensel benzerlikleriyle yorumlandıkları için; çünkü o elbette sadece demek istiyor ki Murmenalda'da uyuyanlar Elflerle karşılaştırıldıklarında çok iriydiler. O uyuyanların sadece bir şekilde çocuklara benzemedikleri, onların çocuk oldukları gerçeği D'de açıkça gösterilmiştir: "Nuin Uyutan Vadi'de (Murménalda) uzanmış uyuyan sayısız çocuğa rastlar."

Şimdi anlatının ileriye sadece taslaklarda taşındığı noktaya geldik.

ilk dönemlere ait taslaklara uygun olarak İnsanların Uyanışı

Büyücü Túvo Nuin'e karşılaştığı uyuyanların Ilúvatar'ın yeni Çocukları olduğunu ve onların ışığı beklediklerini anlatır. Túvo bütün Elflerin onları uyandırmasını ya da o yeri ziyarete gitmesini yasaklar, Ilúvatar'ın gazabından korkmaktadır; ama buna rağmen Nuin oraya sık sık gider ve bir kayaya oturarak seyreder. Bir seferinde uyuyan birinin üstüne doğru düşecek gibi olur, uyuyan kımıldanır ama uyanmaz. Sonunda merakına yenilerek, Ermon ve Elmir isimli iki kişiyi uyandırır; konuşamıyorlardır ve çok korkmuşlardır, ama onlara Ilkorin dilini epeyce öğretir, işte bu yüzden de Dilin Babası Nuin diye anılır. Ardından İlk Şafak doğar; İnsanlar arasında Güneş'in Batı'dan ilk yükselişini ve Doğuellerinde Göklere gelişini gören sadece Ermon ile Elmir'dir. Artık İnsanlar "bir uykulu çocuklar ordusu" olarak Murmenalda'dan dışarı çıkarlar.

(*Valinor'un Saklanması* öyküsünde bu, Doğu'daki Limanı inşa edilen Güneşgemisi'nin Valinor'dan ilk yükselişinin çok öncesinde olmuştur; bak. s. 320-22. İlgi çekici olan şey şudur ki, ilk İnsanlar, Ermon ile Elmir, Nuin tarafından Güneş'in ilk yükselişinden önce uyandırılmıştır ve İnsanların "ışığı

bekledikleri" Túor tarafından bilinmesine rağmen Nuin'in eylemi ile Gündoğumu arasında bir bağlantı yapılmamıştır. ama şüphesiz hiç kimse böyle sine özetlenmiş bir anlatının içsel akışını yargılayamaz. Ayrıca Ilúvatar tarafından verilmiş bir armağan olan (s. 349) Elflerin dilinin başlangıçta tek ve aynı olmasına rağmen İnsanlar dünyada doğduklarında bir dillerinin olmaması, onu bir Ilkorin'in öğretmesi sonucunda kazanmaları dikkate değerdir. Karşılaştıran *Silmarillion*, s. 173: "Denir ki, bu İnsanlar [Bëor'un halkı] aynı zamanda dağların doğusundaki Karanlık Elfler ile uzun süre ilişkideydi ve dillerinin büyük bölümünü onlardan öğrenmişlerdi; Quendi'nin tüm dilleri tek bir kaynaktan doğduğu için, Bëor ve halkının dili, birçok sözcük ve kullanımda Elf dilini andırırdı.")

Öykünün bu noktasında Melko'nun temsilcileri ortaya çıkar, onun tarafından "dünyada üretilen" Úvanimor, ("canavarlar, devler ve ogreler" olan Úvanimor'dan daha önceki bir öyküde bahsedilmiştir, s. 112); Túvo elfleri ve İnsanları onlardan ve "şeytani periler"den korur. Bunun yanında Orklar hakkında da biraz bahsedilir.

"Fúkil ya da Fangli" isimli Melko'nun bir hizmetkârı dünyaya girer ve onları kötülüğe ayartmak için İnsanların arasına katılır, bu yüzden İnsanlar Ilkorin'lere haince davranırlar; ardından Ermon'un halkının Nuin'in yanında savaştığı Palisor Savaşı yapılır. A'ya göre "periler ve onlara yardım eden İnsanlar galip gelirler", ama B onu "muallak bir savaş" olarak belirtir; Fangli tarafından çürütülmüş İnsanlar kaçarlar, "yabani ve vahşi kabileler" haline gelirler, Fangli ve Melko'ya tapıyorlardır. Sonrasında (sadece A'da) Palisor "Fangli ve onun Nauglath (ya da Cüce) orduları" tarafından ele geçirilir. (İlk dönem yazılarında Cüceler daima şeytani bir halk olarak tanımlanmışlardır.)

Bu taslakta görülmektedir ki dünyaya gelişlerinin ilk günlerinde birtakım İnsanların Melko'nun temsilcileri tarafından ayartılışı, mitolojinin ilk safhasından kalma bir özelliktir; burada kabataslak anlatılan bütün bu öykü *Silmarillion*'da olsa olsa bir ima ya da telkin haline gelerek varlığını sürdürebilecektir, s. 173: " 'Arkamızda bir karanlık uzanıyor,' dedi Bëor; 've ona sırtımızı döndük, oraya düşüncede bile dönmek istemiyoruz' "7

Burada anlatının başlangıcında anlatılır ki, Melko'nun Úvanimor'u Tanrılar Kuzey'in Kalesi'ni yıktığında oradan kaçır ve ormanlarda gezinirler; Melko'nun hizmetkârı Fankil ise yakalanmadan dünyaya yerleşmiştir. (Fankil = A ve B'deki Fangli / Fúkil. C'de ona "Melko'nun çocuğu" denir. D'deyse Fankil'den daha erken bir noktada bahsedilir, Elflerin Uyanışı zamanında "Fankil'in ve nice karanlık varlığın dünyanın içine kaçışı"; bak s. 157-8, 3. not.)

"Dilin Babası" Nuin, Tû'nun (burada ayrıntılarıyla belirtilmeyen) uyarılarına rağmen Murmenalda'ya defalarca gider, Ermon ve Elmir'i uyandırır, onlara dili ve başka birçok şeyi öğretir. İnsanoğlu arasında Güneş'in Batı'dan yükselişini ve Palúrien'in tohumlarının patlayarak yapraklanıp tomurcuklanışını görenler sadece Ermon ile Elmir'dir. İnsan kalabalıkları uykulu çocuklar gibi dışarı çıkar ve Güneş'in karşısında dilsiz bir haykırış yükselir; geriye dönen Güneş'i izleyerek batıya doğru giderler, ilk Gece'den çok fena korkarlar. Nuin, Ermon ve Elmir onlara dili öğretir.

İnsanlar büyüyüp endam kazanır, Karanlık Elfler'in ilmini öğrenirler,⁸ ama Tû Güneş'in önünde zayıflamıştır ve dipsiz mağaralara saklanır. İnsanlar dünyanın merkezine yerleşir ve oradan her yöne doğru yayılırlar; ve çok büyük bir çağ geçer.

Fankil, Cüceler ve Goblinlerle birlikte İnsanların arasına gider, onların ve Elflerin arasında yabancılaşma doğurur; birçok İnsan Cücelere yardım eder. Palisor Savaşı denilen Goblinler ile Elfler arasındaki ilk savaşta, perilerin yanında yer alanlar sadece Ermon'un halkıdır (Goblinler buraya Cüceler sözcüğü tashih edilerek yazılmıştır). Nuin İnsanların ihaneti yüzünden Goblinler tarafından öldürölür. Birçok İnsan soyu doğudaki çöllere ve güneydeki ormanlara sürölür, orada karanlık ve vahşi halklar haline dönüölürler.

İlkorin Tareg'in orduları Gnome'lar hakkındaki söylentileri duydukları için Kuzey-batı'ya doğru yürüyölse geçer; kayıp akrabalarından nicesi ona katılır.

ilk dönemlere ait taslaklara uygun olarak Sürgüne Gönderilmiş Gnome'ların Tarihi

Helkaraksë geçişinin ardından Gnome'lar Hisilómë'nin içlerine doğru yayılırlar, o diyardaki kadim Gölge Halkı ile aralarında "sorunlar" çıkar – A'da onlara "peri-halkı" denir, B'deyse "Úvalear periler". (Hisilómë'nin Gölge Halkı daha önce karşımıza çıkmıştı, *Elflerin Gelişi* öyküsünde, s. 175, ama orada bu, Melko tarafından Hisilómë'ye kapatılışlarının ardından İnsanlar tarafından, Palisor'dan çıktıkları yürüyüş sırasında yanlış yola saparak başıboş dolaşmalarının sonrasında oraya yerleşmiş olan Kayıp Elflere verilmiş bir isimdi. Sonraki taslaklarda görülecektir ki bu Gölge Halkı Elflerden tamamen farklı ve bilinmeyen bir halktır; işte bu yüzden o isim yeni bir anlam verilerek korunmuş görünmektedir.)

Gnome'lar Asgon Suları'na* ulaşırlar ve oraya kamp kurarlar; ardından Halkın Sayımı, "kehanetlerle" birlikte Turgon'un doğumu ve Fëanor'un ölümü vuku bulur. Bu son mesele hakkında taslaklar birbirlerine muhaliftir. A'da ölen kişi Fingolma diye de anılan Nólemë'dir: "onun yelkenlisi gizli bir yoldan kaybolup gitmişti – denir ki o yol daha sonra Tuor'un kaçacağı yoldu. Asgon'daki adamsı bir kayaya kurban edilmek üzere yelken açmıştır." (kurban edildiği kişi kimdir?). B'de ölen ilk önce "Fingolma (Nólemë)" şeklinde yazılmış, ardından tashih edilerek Fëanor'a çevrilmiştir, "onun yelkenlisi gizli bir [yoldan] kaybolup gitmişti – denir ki ardından o açıklığı Noldoli genişletecek ve bir patika haline getirecekti, orası daha sonra Tuor'un kaçtığı yoldu. Orada güçlü bir şekilde parıldayan bir şeyler gördüğü ve mücevherlerini aradığı için Asgon'daki Adamsı Kaya'ya doğru yelken açmıştı."

Asgon'u terk eden Gnome'lar Acı Tepeler'i geçtiler ve Demir Dağlar'ın eteklerinde orklarla ilk savaşlarını yaptılar. (Hisilómë'nin güney sınırı olarak Demir Dağlar hakkında bak s. 164, 235.) *Tinúviel'in Öyküsü*'nde Beren Hisilómë'den gelmiştir, "Acı Tepeler'in ötesinden" ve "Demir Dağlar'ın korkunç şeylerini arasından geçerek", yani Acı Tepeler ile Demir Dağlar'ın eşitlenmiş olabileceği açıkça görünmektedir.)

*.- Daha sonraki biçimi Mirhrim Gölü.

Gnome'ların bir sonraki kampı "Sirion'un yanı"ndaydı (ki bu ilk kez burada ortaya çıkıyor); Gnome'lar orada ilk kez Ilkorin'lerle karşılaşır – burada Ilkorin'lerin başlangıçta Noldoli olduğu, Palisor'dan yapılan yürüyüş sırasında kaybolmuş oldukları eklenir. Gnome'lar onlardan İnsanların geldiğini ve Palisor Savaşı'nı öğrenirler; onlar da Ilkorin'lere Valinor'daki gelişmeleri ve mücevherlerini arayışlarını anlatırlar.

Fëanor oğlu Maidros ilk kez ortaya çıkar (önceden, *Melko'nun Hırsızlığı* öyküsünde, bu isim Fëanor'un büyükbabasına verilmiştir, s. 218, 234). Ilkorin'lerin rehberliği altında Maidros bir orduyu tepelerin içlerine doğru yöneltir, ya "mücevherleri aramak için" (A), ya da "Melko'nun yuvalarını araştırmak için" (B – bu belki de "Melko'nun yuvalarını araştırdı" şeklinde okunabilir, C'de olduğu gibi), ama Angamandi'nin kapılarının önünde bir katliamla geri püskürtüldüler; canlı ele geçirilen Maidros'a işkence edildi – çünkü Noldoli'nin mücevherlerin yapımındaki gizli sanatlarını açıklamayacaktı – ve sakatlanmış olarak Gnome'lara geri gönderildi. (A'da Asgon Suları'nda ölen Fëanor değil Nólemë olduğu için Melko'ya karşı orduyu yöneten, yakalanan, işkence edilen ve sakatlanan da Fëanor'du.)

Ardından Fëanor'un Yedi Oğlu, her kim Silmaril'leri elinde bulunduyorsa ona karşı sonsuza kadar düşmanlık andı içtiler (Fëanor'un oğulları olduğundan *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü*'nde bahsedilmiş olmasına (s. 286) rağmen Yedi Oğul'un ve Yemin'in ilk kez ortaya çıkışı budur.)

Melko'nun orduları artık Sirion'un yanındaki Gnome kampına yaklaşmıştır, Gnome'lar güneye kaçarlar ve Gorfalon'a yerleşirler, orada İnsanlarla hem iyi hem de kötü ilişkiler kurarlar, özellikle de Ermon'un halkıyla; Túvo'ya, Tinwelint'e (yani Thingol, bak s. 195-6) ve Ermon'a⁹ bir elçi heyeti gönderilir. Gnome'lar, Ilkorin'ler ve İnsanlardan oluşan büyük bir ordu oluşturulur, Fingolma (Nólemë) orduyu daha sonra Ağlayan Sular Vadisi denilen Pınarlar Vadisi'nde düzenler. Ama bizzat Melko İnsanların çadırlarına girip akıllarını çeler ve onların bir bölümü Gnome'ların artçıları olarak haince davranarak ölürler, hatta Melko'nun orduları onlara da saldırır; öbürlerini de Melko arkadaşlarını terk etmeye ikna etmiştir ve onlar Melko'nun dumanlar ve büyücülükle kötü yola sevkettiği diğerleriyle birlikte, Melko tarafından kandırılarak Gölgeler Diyarı'na girerler. (Bununla *Elflerin Gelişi* öyküsündeki

Melko tarafından İnsanların Hisilóm'e'ye kapatılışı göndermesini (s. 175) karşılaştırın.)

Sonra "korkunç Sayısız Gözyaşları Savaşı" yapılır. İnsanlar arasında sadece Úrin'in Çocukları* (A'da Úrin'in Oğulları) sonuna dek savaşır ve (iki haberci dışında) hiçbir kavgadan kurtulamaz; Turgon ve büyük bir alay, günün kaybedildiğini anlayarak geri döner ve onların yolunu keserler, bir miktar kadın ve çocuk kurtarılır. Turgon'un peşine düşülür ve orada "Ilkorin Mablon'un orduyu kurtarmak için kurban edilişi" hakkında bir gönderme vardır; Maidros ve Fëanor'un diğer oğulları Turgon'la kavga ederler – A'da, çünkü onlar liderliği istiyorlardır – ve ayrılıp güneye giderler. Hayatta kalmayı başaranların ve kaçakların geri kalanı kuşatılmıştır ve Melko'ya sadakat andı içertir; Melko öfkeli, çünkü Turgon'un nereye kaçtığını keşfedememiştir.

"Melko'nun Madenleri"ne ve "Dipsiz Dehşet Büyüsü"ne (Melko'nun kölelerinin üzerine yaydığı büyü) dair bir göndermenin ardından öykü "Gondolin'in İnşası" ve "Sayısız Gözyaşları Savaşı yüzünden Hisilóm'e'de İnsanların ve Elflerin birbirlerine yabancılaşması"yla bitirilir: Melko güvensizliği besler ve birbirlerini gözetlemelerinin sürmesini sağlar, böylece ona karşı birleşmek istemeyeceklerdir; onların suretlerinde sahte-perileri ya da Kaukareldar'ı biçimlendirir, bunlar aldatılmış ve yanlış saptırılmış İnsanlardır.¹⁰

Taslaklar bu noktadan itibaren Tinúviel, Túrin ve diğer öyküler hakkında önemsiz başlıklara dönüşür; *Gilfanon'un Öyküsü*'nün burada sona erdirilmek istendiği açıktır.

sonraki taslağa uygun olarak Sürgüne Gönderilmiş Gnome'ların Tarihi

Gnome'lar Gölge Diyarı'na (yani Hisilóm'e) geçici olarak konarlar ve Gölge Halkı ile alışverişleri olur. Bunlar perilerdir (C); onların nereden geldiğini hiç kimse bilmez: onlar ne Valar'a ne de Melko'ya aittir, ama onların dünya ilk kez biçimlenirken dış boşluktan ve ilksel karanlıktan geldikleri düşünülmektedir. Gnome'lar "Mithrim Suları'na (Asgon)" ulaşırlar ve Fëanor burada ölür, Mithrim Suları'nda boğulmuştur. Gnome'lar ilk kez

*.- Daha sonraki biçimi Húrin.

silahlar tasarlar ve karanlık tepelerde taş ocakları açarlar. (Bu çok gariptir, çünkü Alqalunt'deki Akrabakıyımı'nın anlatılışı sırasında denmiştir ki "Eldar'ın kendi akrabalarının silahları altında ilk kez öldürölüşü böyleydi işte", s. 246. Eldar tarafından silahların ilk kez elde edilişı uzun bir süre boyunca bir belirsizlik noktası olarak kalmıştır.)

Gnome'lar Acı Tepeler'i geçerken ilk kez Orklarla savaştılar ve esir düştüler; bu yüzden Gölgele Diyarından kaçıp gittiler, bu Melko'ya duyulan korku ve şaşkınlık yüzündendi. Artanor Ormanı'na (sonraki biçimi Doriath) ve Büyük Düzlükler Bölgesi'ne (belki de sonraki Talath Dirnen'in, Nargothrond'un Korunan Düzlüğü'nün habercisidir) girdiler; ve Nólemë'nin orduları büyüyerek çok geniş bir boyuta ulaştı. Birçok sanatla uğraştılar, ama hiçbir yerde çok uzun bir süre yerleşmeyi istemediler. Nólemë'nin asıl kampı Sirion'un sularının çevresindeydi; ve Gnome'lar orkları Demir Dağlar'ın eteklerine kadar sürdüler. Melko gizli bir öfke içinde güç topladı.

Turgon, Nólemë'den doğdu.

"Fëanor'un büyük oğlu" Maidros Angband'a karşı bir orduyu yönetti, ama onun kapılarından ateşle geri püskürtüldü, canlı olarak ele geçirilip işkence gördü – C'de daha önceki taslaktaki öykü tekrarlanır, çünkü o mücevher yapımının gizli sanatlarını açıklamayı istememektedir. (Burada Maidros'un azad edildiği ve geri döndüğü söylenmiyor, ama bu ardından gelen Yedi Oğul'un Yemini'nde ima edilmektedir.)

Fëanor'un Yedi Oğlu, Silmaril'leri elinde bulunduran herkese, Tanrılara, Elflere ya da İnsanlara karşı sonsuza kadar düşmanlık güdeceklerine dair korkunç yeminlerini ederler; ve Fëanor'un Çocukları, Nólemë'nin topluluğundan ayrılarak Dor Lómin'e döner, orada kudretli ve sert bir ırk haline gelirler.

Ilkorin Tareg'in orduları (bak s. 356) Gnome'larla Yeniden Birleşim Ziyafeti'nde buluşurlar; ve Ermon'un İnsanları ilk kez Gnome'ları görürler. Sonrasında Tareg'inkiler ve Ermon'un oğulları tarafından kalabalıklaşan Nólemë'nin orduları savaş için hazırlanır; Kuzey'e, Güney'e, Doğu'ya ve Batı'ya haberciler gönderilir. Çağrışı reddeden sadece Tinwelint'tir ve der ki: "Tepelerin içlerine gitmeyin." Úrin ve Egnor* sayılamaz taburlarla birlikte yürüyüşe geçerler.

*.- Beren'in babası.

Melko bütün güçlerini geri çeker ve Nólemé onun korktuğuna inanır. Elfinesse orduları Yıkılmış Diyarlar'a girer ve Pınarlar Vadisi'nde (Gorfalong) veya daha sonra söylendiği gibi Ağlayan Sular Vadisi'nde kamp kurarlar.

(D taslağı, Sayısız Gözyaşları Savaşı'ndaki önceki olayların anlatılışın da, C'ye ve eski taslaklara göre farklıdır. Öncekilerde Melko'nun orduları yaklaşıncı Gnome'lar Sirion'un yanındaki kamplarından kaçarlar ve Gorfalon'a çekilirler, orada Gnome'lar, Ilkorin'ler ve İnsanlardan oluşturulan büyük bir ordu Pınarlar Vadisi'nde düzenlenir. D taslağındaysa, Neolemé'nin ordularını yaptığı herhangi bir geri çekilişten bahsedilmez: bunun yerine Sirion'un yanındaki kamplarından ilerleyerek Pınarlar Vadisi'ne (Gorfalong) girerler. Ama taslakların yapısı yüzünden bu olaylar çok yakından anlatılmaz. Burada sona eren C taslağı der ki, Gnome'lar Gorfalon'da İnsanlarla ilk kez karşılaştıklarında onlara el sanatları öğretirler – hiç şüphesiz bu, daha sonraya ait Beleriand'lı Elf-dostları konusunun başlangıç noktalarından birisidir.)

Bazı İnsanlar, kamplarına halk ozanları gibi gelen Melko tarafından ayartılır. Melko onların üzerine gri bir yağmurda şafağın erken vakitlerinde çökmüştür ve ardından korkunç Sayısız Gözyaşları Savaşı gelir, bu savaşın öyküsü ne tam olarak anlatılmıştır ne de Gnome'lar savaştan bahsedeceklerdir. (Burada sayfanın kenarına babam şöyle yazmıştır: "Melko'nun kendisi nerede?" Önceki taslakta Melko, düşmanlarının kampına bizzat girmiştir.)

Savaşta Nólemé diğerlerinden ayrı düşürölüp katledilir ve orklar onun yüreğini oyup çıkarırlar; ama Turgon onun bedenini ve yüreğini kurtarır, yürek onun arması haline gelecektir.¹¹ Orada savaşan bütün Gnome'ların ve İnsanların neredeyse yarısı katledilmiştir.

İnsanlar kaçmıştır ve orada sadece Úrin'in oğulları sadık bir şekilde dayanmaktadır, sonunda katledilirler; ama Úrin esir düşmüştür. Öfkeye kapılmış olan olan Turgon korkunç bir hale gelmiştir ve onun koca alayı keskin bir cesaretle savaşarak yollarını açıp giderler.

Melko onların ardından Balrog'lar ordusunu gönderir ve Ilkorin Mablon takip edildiklerinde onları korumak için ölür. Turgon kamplardan kadın ve çocukları toplayarak Sirion boyunca güneye kaçar, ırmağın büyüünün yardımıyla gizli bir yere sığınır ve Melko onları bulamaz.

Fëanor Oğulları geldiğinde artık çok geçtir ve dağılmış bir savaş alanı bulurlar: orada buldukları yağmacıları katlederler ve Nólemë'yi gömerler, onun ve [?Gnome'ların] üzerine dünyanın en büyük kurganını inşa ederler. Bu kurgan Ölüm Tepesi diye anılır.

Ardından Noldoli'nin Esareti gelir. Gnome'lar İnsanların ihanetine duydukları acıyla ve Melko'nun onları ayartacağı laçkalıkla doludur. Taslak "Melko'nun Madenleri" ve "Dipsiz Dehşet Büyüsü" hakkındaki göndermelerle ve Kuzey'in İnsanları'nın hepsinin Hisilómë'ye kapatılışının ifade edilmesiyle bitirilir.

Bundan sonra D taslağı sadece karalanmış öyküden doğal bir bağlantıyla Beren ve Tinúviel'in öyküsüne yönelir: "Egnor oğlu Beren Dor Lómin'den* çıktı ve gezinerek Artanor'a girdi ..." Bu Öykü-ateşi'nin yanında anlatılan bir sonraki öykü olacaktır (B taslağında olduğu gibi); D'de *Gilfanon'un Öyküsü*ndeki meselelerin anlatılışı dört gece sürmüştür.

*

Eğer bu taslaklardan belirli özellikler seçilir ve uyumsuzlıklardan çok uyuşmayı vurgulayacak bir şekilde anlatılırsa, *Silmarillion*'in anlatı yapısına olan benzerlikler rahatça görülebilir. Yani:

- Noldoli halkı Helkaraksë'yi geçer ve Hisilómë'nin içlerine doğru yayılırlar, kamplarını Asgon'un (Mithrim) yanında kurarlar;
- Ilkorin elfleriyle karşılaşılırlar (= Úmanyar);
- Fëanor ölür;
- Orklarla yapılan ilk savaş;
- Bir Gnome ordusu Angband'a gider;
- Maidros yakalanır, işkence görür ve sakatlanır;
- Fëanor Oğulları Elf ordularından ayrılırlar (sadece D'de);
- Elfler ve İnsanlar ile Melko'nun orduları arasında Sayısız Gözyaşları Savaşı denilen kudretli bir savaş yapılır;
- O savaş sırasında Melko tarafından çürütülen İnsanların İhaneti;

*.- yani Hisilómë, bak s. 164.

- Ama Ürin'in (Húrin) halkı sadıktır ve savaştan sağ çıkamazlar;
- Gnome'ların lideri diğerlerinden ayrı düşürölüp katledilir (sadece D'de);
- Turgon ve ordusu kendi yollarını açarlar ve Gondolin'e giderler;
- Turgon'un nereye gittiğini keşfedemediği için Melko öfkeli;dir;
- Fëanorcular savaş alanına çok geç gelmişlerdir (sadece D'de);
- Büyük bir kurgan inşa edilir (sadece D'de).

Bunlar öykünün varlığını sürdüren önemli özellikleridir. Ama farklılıklar da çok ve büyüktür. Bunların en dikkat çekicisi, Ani Alev Savaşıyla (Dagor Bragollach) sona eren Angband Kuşatması'nın uzun yılları hakkındaki bütün o tarihin, İnsanların Dağları aşarak Beleriand'a girişleri ve Noldorin Kralları'nın hizmetine girmelerinin, henüz ortaya çıkmasıdır; aslında bu taslaklardan, Kôr'dan ayrılan Noldoli'nin gelişi ve büyük bozgunları arasında sadece kısa bir zaman geçmiş gibi bir etki doğmaktadır. Bu etki biraz da bu taslakların sıkıştırılmış yapılarının sonucu olabilir ve taslakların en sonuncusunda, D'de, bu izlenimi biraz engeleyecek şekilde, Noldoli'nin uğraştığı nice sanatların varlığına bir gönderme (s. 361) yapılmaktadır – Gnome'lar Hisilómë'deyken ya da (D'ye göre) Sirion'un yanında kamp kurmuşlarken doğan Turgon, Sayısız Gözyaşları Savaşı'nda artık bir yetişkindir.¹² Ama öyle olsa da, Morgoth'un Angband'da sıkıştırılmış bir şekilde yaşadığı ve "Kuzeydeki ordularının korumasının ardında Noldor yurtlarını ve kulelerini kurduğu" yüzyıllar boyunca süren dönem hakkında *Silmarillion*'da sunulan manzara (s. 143) burada kesin bir şekilde gösterilmemiştir. Tarihin "sonraki" safhalarında babam, Güneş ve Ay'ın yükselişiyle Sayısız Gözyaşları Savaşı arasındaki dönemi düzenli bir şekilde büyüttüştür. Ayrıca, Melko'nun zaferinin böylesine tamamlanmış ve karşı konulamaz oluşu: büyük sayıda Noldoli onun köleleri haline gelmiş ve her nereye giderlerse onun büyüünün altında esaret içinde yaşaması şeklindeki eski düşünce çok önemlidir; onlar sadece Gondolin'de özgürdüler – *Gondolin'in Yıkılışı*'na dair eski öyküde denir ki, Gondolin halkı "Melko'nun gücünden kurtulmuş tek Noldoli soyuydu, Sayısız Gözyaşları Savaşı'nda Melko, o halkı katletmiş ve esir almış, onların üzerine büyüler dokumuş, onların Demir Cehennemleri içinde

yaşamısını sağlamıştı, oradan sadece onun iradesi ve emriyle ayrılabiliyorlardı." Üstelik Gondolin Sayısız Gözyaşları Savaşı'nın *sommasına* dek kurulmamıştır. 13

Eski anlatıdaki Fëanor'un ölümü hakkında çok az şey anlayabiliyoruz; ama en azından *Silmarillion*'da anlatılan onun ölümüne dair öyküyle (s. 131-2) hiçbir ilişkisinin olmadığı açıktır. Bu eski taslaklarda Noldoli, Hisilómë'den ayrılırken, Demir Dağlar'ın bayırlarında ya da Acı Tepeleri'ni geçerken orklarla ilk çatışmalarını yaşarlar ve bu yükseltelerin sonraki anlatının Gölge Dağları'na, Ered Wethrin, karşılık geldiği oldukça açıktır (bak s. 235, 357-8); ama *Silmarillion*'da (s. 130) Noldor'un Orklarla ilk karşılaşması Mithrim'dedir.

Gnome'ların ve Ilkorin'lerin karşılaşması düşüncesi, yeni gelen Noldor'un Mithrim'li Gri Efelerle karşılaşması şeklinde (*Silmarillion*, s. 132) yaşamını sürdürmektedir; ama orada Noldor, Palisor Savaşı yerine Doriath Kralı Thingol'un gücünü öğrenecektir.

Bu taslaklarda Angband'a, bir kıyım ve hezimetle, üstelik kendisinin de yakalanmasıyla sonuçlanan saldırıyı yöneten Fëanor oğlu Maidros olması rağmen, *Silmarillion*'da Angband'ın kapılarına dayanan kişi Fingolfin'di, suskun bir sağduyu göstererek Mithrim'e geri çekilecekti (s. 133). Bir ateşkes görüşmesi olduğu düşünülerek Morgoth'un elçileriyle yapılan bir toplantıda zaten ele geçirilmiş olan Maidros (Maedhros), Thangorodrim'de işkence gördüğü yerden Fingolfin'in borularının sesini duymuştu – Morgoth, Maedhros'u oraya Noldor savaşı bırakıp uzaklara gidene kadar tutacağını söyleyerek asmıştı. Noldor'un bölünmüş ordularına dair eski öyküde elbette ki hiçbir iz yoktur; Maedhros'un Fingon tarafından eli kesilerek kurtarılışı da hiçbir biçimde görünmez: bunun yerine hiçbir açıklama yapılmaksızın, Melko tarafından sakatlanmış bir şekilde serbest bırakılmıştır. Ama Maidros'un sakat bırakılışının – efsanelerde çok önemli bir "an"dır – ortamı ve amacı tamamen değişmiş olsa da asla ortadan kaybolmaması önemli bir özelliktir.

Fëanor Oğulları'nın Yemini, eski öyküde Gnome'ların Valinor'dan ayrılışının ve babalarının ölümünün ardından edilmektedir; ve sonraki D taslağında onlar Noldoli'nin Efendisi Nólemë'nin (Finwë) ordusunu terk ederek Dor Lómin'e (Hisilóme) dönerler. Burada ve sadece D'de ortaya çıkan diğer

özelliklere bakılırsa öykü sonraki biçimine yaklaşmıştır. Dor Lómin'e dönüş, Fëanorcular'ın Mithrim'den ayrılarak Beleriand'ın doğu bölgelerine göçmeleri'nin (*Silmarillion*, s. 137-8) tohumudur; Yeniden Birleşim Ziyafeti'yse, katılanların sayısının ister istemez çok daha büyük olmasına rağmen, Fingolfin tarafından Beleriand'lı Elfler için verilen Mereth Aderthad ya da Yeniden Birleşme Ziyafeti'dir (*Silmarillion*, s. 138-9); Fëanorcular'ın Sayısız Gözyaşları Savaşı'nın dağılmış alanına geç kalmış bir şekilde ulaşmaları, Maedhros'un ordusunun gelişinin gecikmesidir (*Silmarillion*, s. 233-6); (Finwë) Nólemë'nin savaşta öldürülüşü ve kalbinin oyulup çıkarılması, Fingon'un katledilişidir (*Silmarillion*, s. 237 – Finwë, Fëanor'un babası haline geldiği, yani eski anlatıda Melko tarafından Valinor'da öldürülen Bruithwir'in yerine geçtiği zaman, onun Sayısız Gözyaşları Savaşı'nda orduların lideri olma konumu da Fingon tarafından üstlenilecekti); Fëanor Oğulları tarafından yükseltelen Ölüm Tepesi denilen büyük kurgan, Orkların büyük savaşta ölen herkesin bedenlerini ve eşyalarını toplayıp Anfauglith'in ortasına yığarak oluşturduğu Haudh-en-Ndengin ya da Katledilenler Tepesi'dir (*Silmarillion*, s. 241). Tinwelint'in Nólemë ile güçlerini birleştirmeyi reddetmesi, Thingol'ün [*Silmaril*'i teslim etmesi konusundaki] Maedhros'un taleplerini reddedişi (*Silmarillion*, s. 231) şeklinde varlığını sürdürmesine rağmen, Túvo, Tinwelint ve Ermon'a gönderilen elçilerin (D'de habercilerin gönderilişi haline gelmiştir) Maedhros Birliği'nin (*Silmarillion*, s. 230-2) uzak bir öngörüsü olup olmadığı açık değildir. Tinwelint'in "Tepelerin içlerine gitmeyin" şeklindeki sözlerini kesin bir şekilde açıklayamam, ama o "tepelerin" Angband'ın üstündeki Demir Dağları olduğundan (*Valinor'un Saklanması*'nda "Demir Tepeler" diye isimlendirilmiştir, s. 314) ve onun Melko'ya karşı yapılacak bir saldırı konusunda uyarıda bulunduğu şüphelenmekteyim; eski *Turambar'ın Öyküsü*'nde Tinwelint der ki: "Yüreğimin bilgeliğine ve Valar'ın yazgısına dayanarak halkımla birlikte Sayısız Gözyaşları Savaşı'na gitmemiştim."

Savaşın anlatılışında varlığını koruyan diğer öğeler – Úrin'in (Húrin) halkının sadık bir şekilde dayanması, Turgon'un kaçışı – bu öykünün (yani Túrin'in) yazılış günlerinde zaten ortaya çıkmıştı.

Coğrafi tanımlar pek önemsenmemiştir ve efsanelerin eski dönemlerine ait bir Büyük Topraklar haritası yoktur; o diyarlardaki öyküler vuku bulana

kadar bu soruların bir kenara bırakılması mutlaka en iyisi olacaktır. Pınarlar Vadisi, daha sonraki Ağlayan Sular Vadisi, D taslağında açıkça Gorfalong'un karşılığı sayılmıştır, ki o isim daha önceki taslaklarda Gorfalon olarak geçer ve farklı bir yer olarak görülmektedir; ama mutlaka ne bunlar ne de "Yıkılmış Diyarlar", daha sonraki coğrafya içinde bulunan herhangi bir isim ya da yer ile bir ilişki içine sokulamazlar – sadece (özellikle D taslağında Turgon'un "Sirion boyunca güneye" kaçtığıının söylenişinin ardından) sonraki döneme ait Sirion Geçiti kavramına benzer bir şeyin zaten var olduğu ve Pınarlar ya da Ağlayan Sular Vadisi'nin ona verilmiş bir isim olduğu tahmin edilebilir.

NOTLAR

1. *Turubalmi*'nin üst tarafına *Duruchalm* (üstü çizilmiş) ve *Halmiadhurur* ton sözcükleri yazılmıştır.
2. Bu paragraf soru işaretiyle işaretlenmiştir.
3. Buradaki sözcük "loş" ya da "boz"un karşılığı gibi okunabilir.
4. Burasının eski hali şöyledir: "yanında halkından birkaç kişi de vardı ve Tû bunu halkına yasaklamıştı, Ilúvatar'ın ve Manwë'nin gazabından korkarak; yine de" (merak Nuin'i ele geçirmişti vb).
5. *Öyküler*'in daha öncelerinde, "Kayıp Elfler" büyük yolculuk sırasında kaybolan ve Hisilómë'de gezinen kişilerdi (bak s. 174-5)
6. Öyküde Tû'nun hakimiyeti altındaki "periler"e (yani Karanlık Elflere) *Hisildi*, alacakaranlık halkı, ismi verilmiştir; A ve B taslaklarında, *Hisildi* ye ilave olarak başka isimler de verilmiştir: *Humarni*, *Kaliondi*, *Lómëarni*.
7. Ayrıca karşılaştıran Sador'un delikanlılık çağındaki Tûrin'e söyledikleriyle (*Unfinished Tales*, s. 61): "Arkamızda bir karanlık uzanıyor ve ona ait çok az öykü vardır. Babalarımızın babaları bize başlarına gelen şeyleri anlattılar, ama onları anlatmadılar. Hatta onların isimleri bile unutulmuştur. Bizimle ve onların oradaki yaşamı arasında Dağlar yükselmektedir, şimdi hiç kimse ne olduğunu bilmez."
8. Karşılaştıır, *Silmarillion*, s. 128: "Yine de birçok yerde uzun zaman önce Karanlık Elflerin onlarla tanışıp dostluk kurduğu söylenir; ve İnsanlar çocukluk devrelerinde bu kadim halkla, Elf ırkının, Valinor yollarına asla düşmemiş bu gezginlerin yoldaşları ve müridleri olmuş, Valar'ı sadece bir söylenti, uzak bir isim olarak bilmişler."
9. *Ermon*'un üst tarafında, ki net bir şekilde görülür, Eski İngilizce bir sözcük olan *Æsc* ("kül") yazılmıştır. Bu Eski Norveççe *Askr* ("kül") sözcüğünün İngilizceleştirilmiş halidir ki akla uygun görünmektedir, kuzey mitolojisinde ilk insanın adıdır, Tanrılar deniz kıyısında buldukları iki ağaçtan ilk kadını (*Embla*) ve onu yapmışlardır. (*Völuspá* 17. bent; *Snorra Edda*, *Gylfaginning* § 8).

10. Metinde burada parantez içine alınmış "(Gong'lar)" sözcüğü vardır. Bu *Kaukareldor* ya da "sahte-periler" için düşünülmüş bir isim olabilir, ama Gnomca sözcük listesinde *Gong* "Orkların soylarından biri, bir goblin" olarak tanımlanmıştır.
11. İlk dönemlerden kalma bağımsız bir notta, Nólémë'nin yüreğinin Orklar tarafından oyulup çıkarılması ve onun oğlu Turgon tarafından yenisinden ele geçirilişine, bir gönderme yapılmıştır. O notta ayrıca denir ki Turgon yüreği altınlarla süslemiştir; ve *Gondolin'in Yıkılışı* öyküsünde Gondolin'deki Kral Soyu'nun armasından, Kızıl Yürek, bahsedilir.
12. Karşılaştırın, s. 248: "Nólémë oğlu Turondo henüz Yeryüzü'ne ayak basmamıştı". *Turgon, Turondo* isminin Gnomcasıdır (s. 170). Daha sonraki anlatıda Turgon Valinor'daki Noldor liderlerinden birisi halini almıştır.
13. Sonradan öykü değiştirilmiş, Gondolin'in kuruluşu çok daha önceki bir zamana yerleştirilmiş, *Silmarillion*'ın sonlandırılış bölümü asla bir uyum içine getirilmemiştir; ve bu yayınlanmış yapıtın hazırlanışı sırasındaki ana sıkıntı kaynaklarından biriydi.

ekler

İSİMLER

Kayıp Öyküler ile aynı dönemden kalma ve Elf dillerinin ilk "sözlükleri" olan iki küçük defter vardır; ikisi de çok karışık belgelerdir.

Bunlardan birisi, defterde *Qenya* diye adlandırılan dille ilgili ve bu defteri artık "QS" (Qenya Sözlüğü) diye anacağım. Alfabenin ilk yarısını oluşturan girişler, çalışmanın ilk başladığı dönemde oldukça iyi hazırlanmış; bu girişler özenle yazılmış olsalar da kurşunkalemle yazıldıkları için artık solmuş durumdadır. Bu orijinal girişlerin arasında şu grup da vardır:

Lemin "beş"

Lempe "on"

Leminkainen "23"

"23"ün seçilişi, babamın o günlerdeki yaşını akla getirmektedir ve bu da defterin yazılışının 1915 yılında başladığını gösterir. Bu, mitolojinin belirli figürleri hakkındaki girişlerin ilk maddelerinde yapılan bazı açıklamalarla desteklenmekte ve bu açıklamalar *Kayıp Öyküler*'den bile önceki dönem hakkında küçük ipuçları sağlamaktadır.

Defter, doğal olarak kullanılmaya devam edilmiş ve birçok giriş (neredeyse alfabenin ikinci yarısının tamamı) o ilk maddelerin daha sonrasında eklenmiştir, ama yine de bütün bu girişlerin *Kayıp Öyküler* dönemine (ya da bunun çok öncesine pek uzanmayan bir döneme) ait olduklarından daha kesin hiçbir şey söylenemez.

QS'de sözcükler, "kök"lerine göre düzenlenmiştir ve başlangıçtaki bir not şöyle der:

Kökler büyük harflerle yazılmıştır ve bunlar hiç kullanılmayan sözcüklerdir ama bir araya getirilmiş sözcüklerin açıklanmasında ve birbirleri arasında bağlantı kurulması işlevini görürler.

Babam farklı etimolojik düşünceler arasında hareket ederken, köklerin formüle edilmesinde ve sözcüklerin bir kökten diğerine atfedilişinde şüphelerle ifade edilmiş kayda değer miktarda tereddütler vardır; ve bazı durumlarda sözcüğün "orada" olduğu açıktır, ama tabiri caizse sözcüğün etimolojisi kesinlikle tanımlanmış olarak kalmış ve bunun tersi hiç olmamıştır. Belirli sessiz harfler tanımlanmamış fonetik işaretler taşıdıkları için köklerin kendilerini ifade etmek genellikle zordur. Bunları kaçınılmaz olarak izleyen isimler üstüne yazılmış notlar, defterin kendisinin getirdiğinden biraz daha olumlu bir izlenim yaratmaktadır.

Diğer defter bir Gnomca dili, *Goldogrin*, sözlüğüdür ve onu "GS" (Goldogrin ya da Gnomca Sözlüğü) olarak anacağım. Bu defter tarihsel olarak değil, kökleri (arada sırada verilse de) dikkate alınarak, ama daha doğrusu en azından planlanırken geleneksel bir

sözlük olarak düzenlenmiştir; ve dikkate değer sayıda çok sözcük içermektedir. Defter *i-Lam na-Ngoldathon* ("Gnome'ların dili") : *Goldogrin* olarak isimlendirilmiş, bir de tarih var: 1917. Bu ismin altına *Angol da denilen ama kendi halkı arasındaki ismi Ossor Wæfre olan* (bak s. 39) *Eriol Sarothron* ("Gezgin Eriol") yazılmıştır.¹

Buradaki büyük zorluk, babamın defteri kullanmasındaki sıklıkta, tashihler, vaz geçmeler, eklemeler, madde üstüne madde, öyleki bazı yerlerde yazılanları yorumlamak çok zorlaşmıştı. Üstelik bir giriş altında verilen biçimlerde sonradan yapılan değişikliklerin bağlantılı girişlerde de yapılmasına bir zorunluluk olarak görmemişti; böylece hızla genişleyen dilsel bir kavramın aşamaları, onlar ifade edilirken bile oldukça karmaşık bir hale gelmişti. Bu küçük defterler üzerlerinde çalışılan malzemelerdi, tamamlanmış düşüncelerin sergilendiği bir yer değildi (aslında çok açıkça görülebilir ki, GS *Öyküler*'in fiili kompozisyonlarına özellikle çok yakından eşlik etmektedir). Bundanda öre, ilk "maddeler" GS'ne girilirken bile diller değişmekteydi; örneğin, *mō* "koyun" sözcüğü sonradan *moth* olarak değiştirilmişti, ama daha sonrasındaki *uimoth* "dalgaların koyunu" ise ilk yazılan biçimiydi.

Bu aşamada, zaten aşırı derecede işlenip karmaşılaştırılmış ve fonetik olarak sökülmesi güç bir tarihsel yapının dillerin ardında uzandığı hemen anlaşılmaktadır; ama gerçekte o günlerdeki fonolojik ve dilbilgisi kuralları hakkındaki açıklama yöntemlerinin sadece çok çok azı bugüne dek varlığını sürdürebilmiştir (bu sinirlendirici ve şanssız bir durumdur). Bu konuda hiçbir şey bulamadım, örneğin, iki dilin arasındaki fonolojik ilişkiler hakkında, en kabataslak biçimiyle bile olsun yazılmış hiçbir şey yoktu. Qenya için ilk dönemlere ait birtakım fonolojik tanımlar vardı, ama zaman içinde yapılan değiştirmeler ve yerine geçirilen başka şeylerle birlikte öylesine şaşırtıcı bir karmaşa haline gelmişti ki (malzeme her durumda esasen çok fazlaca karmaşıktı) ben onu kullanmaya muktedir değildim.

En eski dönemin dilbilimsel düşüncelerini aydınlatmak adına sonradan üretilmiş bu malzemeleri kullanmaya kalkışmak, bu kitap için oldukça kullanışsız bir şey olacaktı. Ama bu iki sözlüğün dikkate incelenişi mitolojinin dillerindeki gelişmelerin nasıl da derin ilişkiler içinde olduğunu ve orada geçen isimlerin etimolojik bağlantılarını göstermeye kalkışılmadan *Kayıp Öyküler*'in yayınlanmasının ciddi yanlışlıklar doğurabileceğini gösterir. İşte bu yüzden böylesi açıklamalara giriştim, bu kitaplardan yola çıkarak, olabildiğince, ama onların ötesinde hiçbir spekülasyonlara girişmeksizin. Örneğin, etimolojik yapıların içindeki esas ögenin uzun bir süre boyunca çok karışık anlambilimsel durumlar doğurmuş olan kadim "kökler"de (özellikle, sessiz harflerin

1. – *Angol* ve *Eriollo* ile ilgili ve sayfa 41'de gönderme yapılan not, GS'nin kapağının içinde yazılıdır.

düzenlenişindeki farklılıkların sebep olduğu) küçük değişiklikler yapılarak oluşturulduğu açıktır; veya bunun yanı sıra, eski bir sessel "değişim"in* (çekimler, peşpeşe gelen sesli harflerin uzatılması ya da niteliğindeki değişikliklerin) varlığı da açıktır, ama en iyisinin, sadece yapabildiğim kadar açık bir şekilde sözlüklerin içeriğini sunmayı denemek olduğunu düşünüyorum.

Dikkate değer bir nokta var ki, babam arada sırada bir tür "sözcük oyunları" yapmaktadır; örneğin SAHA "sıcak olmak" kökü (*saiwa* "sıcak" ya da *sára* "kızgın" gibi sözcüklerin yanı sıra) *Sabóra* "Güney" sözcüğünü üretmektedir, NENE "akmak" kökünden *nen* "ırmak", *nénu* "sarı nilüfer" ve *nénuvar* "zambak havuzu" çıkmaktadır – karşılaştıran *nenuphar* "nilüfer", modern Fransızcadaki *nénufar*. Bunların dışında Eski İngilizce'ye benzeyen *bór* "eski", *HERE* "hükmetmek", *rám* "sır (fısıltı)" gibi başka sözcükler de vardır ve onların rastlantısal olmadıkları açıktır.

Yayınlanmış eserlerden de görülebilir ki, daha sonraki diller olan Quenya ve Sindarin'deki çok sayıdaki öge başlangıça dek uzanmaktadır; tıpkı efsaneler gibi diller de süregelen bir evrim, genişleme ve saflaşma içindedir. Ama o dönem tasarlanırken oluşan iki dilin arasındaki ilişki ve tarihsel statü, sonradan radikal olarak değişecekti, bak. s. 78-9.

Malzemenin düzenlenişi zorluklar doğurmuştu, aslında değişim formülasyonları ve birbirleriyle ilişkileri daha iyi anlaşılmadıkça pek doyum sağlayamazdı. Benimsediğim sistem, önemli bir ismin altında, hem Qenya hem de Gnomca dillerinde etimolojik olarak bağlantılı sözcük gruplarını vermektir; örneğin, *Glorvent*, *Bráglorin* içindeki *glor*-Qenya dilindeki *laure*"altın" sözcüğüyle etimolojik olarak bağlantılı olduğu *Laurelin* girişi altında verilmiştir.¹ *Kayıp Öyküler*'in bu cildinde geçen bütün isimler verilmiş – onlarla ilgili herhangi bir çağdaş etimolojik bilgilendirme sağlanmıştır: peşinden gelen listede bulunamayan bir isim ya bana çok belirsiz gelmiş ya da en azından kesin bir şekilde ispatlanmamıştır demektir. Aynı şey temel alınarak, vaz geçilmiş olan isimler, yerlerini alan isimlerin altında verilmiştir (örneğin *Dor Usuen*, *Dor Faiduen*'in altındadır).

Valar'ın Gelişi adlı öykünün ardından gelen boş sayfalara (bak s. 136) yazılan Valar'ın ikincil isimlerinin listesi "Valar isim listesi" olarak belirtilmiştir. [<] işareti sadece Gnomca sözlüğünde olduğunda kullanılmaktadır, tarihsel olarak diğerinden rürediyini göstermek için *alfa* < *alchua* gibi : bu Ekte babamın sözlüklerde yaptığı değiştirmeleri göstermek için kullanılmamıştır.

*.- 6.45 *notu*: "değişim" : "İng. ablaut": "anlam değişikliği yüzünden sesli harfin değişmesi".

1.- Daha sonraki Quenya ve Sindarin biçimlerinden sadece nadiren bahsedilmiştir. Böylesi sözcükler için *An Introduction to Elvish*'de (ed. J. Allan, Bran's Head Books, 1978) verilen sözlüklere ve aynı zamanda da *Silmarillion*'daki Ek'e bakılabilir.

Ainur QS'indeki orijinal girişler arasında, *ainu* "bir pagan tanrısı" *aini* "bir pagan tanrıçası", *áye* "selamlamak, çağırmak!" ve *Ainatar* "Ilúvatar, Tann". (Elbette ki, mitolojinin şartları içinde hiç kimse Ainur'a "pagan" diyemez) GS'ne göre *Ain* : "eril ve dişil biçimleri *Ainos* ve *Ainil* olmak üzere, bir Tanrı, yani yüce Valar'dan biri".

Alalminóre Bak *Aldaron*, *Valinor*. QS'de *Alalminóre* "Karaağaçlar Diyarı, Kortirion'da (Warwickshire) bulunan Inwinóre illerinden biri" diye açıklanır; yani *Alalminóre* = Warwickshire (bak s. 41). Gnomca sözcükler *lalm* ya da *lorm*, ayrıca *lalmir* "karaağaç".

Aldaron QS'de *ALA* "yayılmak" diye bir kök ve onun türevleri vardır, *alda* "ağaç", *aldëa* "ağaç gölgesi", *aldëon* "iki tarafı ağaçlıklı yol" *alalmë* "karaağaç" (bak *Alalminóre*). GS'de Oromë'ye verilen bu isim *Aldor* ve *Ormaldor* (*Oromë*'nin Gnomcası *Orma*'dır) olarak görünmektedir; *ald* "ahşap (malzeme)", sonradan *ál* olarak değiştirilmiştir.

Alqaluntë QS *alqa* "kuğu"; GS *alcui* sözcüğüse burada verildiği biçimiyle Qenya *alqë*'nin yerini tutmaktadır; *alcui* ise sonradan *alfa* < *alchwa* olarak değiştirilmiştir.

QS'de *luntë* "gemi", *lúto* "sel" ve fiili *lutta-*, *lutu-* "akmak, yüzmek" (karşılaştır *llsaluntë*) gibi diğer türevleriyle birlikte LUTU kökünden gelir. GS'deki karşılığı *lunta* "gemi", *lud-* "akmak, akıntı, yüzmek".

Aluin Bak *Lúmin*.

Amillo QS'de vardır, ama anlamı hakkında hiçbir şey söylenmemiştir; (en "primitif" girişlerden biri olarak) *Amillion*, Amillo'nun ayı yani Şubat'tır.

Angaino GS'de *Angaino*, *angayassë* "dert, sefalet" *angaitya* "işkence, azap" ile birlikte "demir" sözcüklerinden ayrı olarak verilmiştir (bak *Angamandi*) ve ilkin "bir dev" olarak tarif edilse de sonradan "büyük zincir" olarak değiştirilir. GS'de Melko'ya verilen *Angainos* diye bir isim ve bir not vardır: "Gnomca *Angainos* sözcüğü Qenya *Angaino* (Gnomcası *Gainu*) olan büyük *tilkal* zinciriyle karıştırılmamalı." *Gainu*'nun altına sonradan konulmuş bir not daha vardır: "herkes tarafından *ang* "demir" ile bağlantılandırılır, ama aslında = 'işkence eden'".

Angamandi QS'de *anga* "demir" (*tilkal*'ın a'sı oradan gelmektedir, s. 148) *anguinu* "demire ait" *Angaron(ti)* "Dernir Dağları", *Ançamandu* ya da *Eremandu* "Demir Cehennemler" (sonradan eklenene göre: "ya da çoğulu *Angamand*:"") sözcükleri vardır. Gnomca biçimleri *ang* "demir" (*Angol*'da olduğu gibi, bak *Eriol* girişi) *angrim* "demire ait", *Ançband* – tuhaftır, GS'de denir ki orası, "Sayısız Matematikler savaşının ardından Melko'nun büyük kalelerinden birisidir, Alacakaranlık Havuzu savaşında yıkılır" (yani Tulkas en sonunda Melko'yu yendiği zaman). Bak *Mandos*.

Angol Bak *Eriol*.

Arvalin Bak *Eruman*.

Aryador Bu sözcüğün İnsanlar arasında Hisilómë'ye verilen isim olduğu söylenir (s. 175); ama o GS'ne göre "gölge toprağı ya da diyarı" anlamına gelen Ilkorin kökenli bir sözcüktür; QS'de *Arëandor*, *Arëanor* "Gölge Halkı'nın yaşadığı dağlık bir bölgenin ismidir" (bak s. 357). Bak *Eruman*.

Asgon GS'de *Asgon* "Dor Lómin'de (Hisilómë) bir gölün ismi, Q. *Aksanda*"; QS'de *aksa* "çağlayan", aynı anlamdaki Gnomca karşılığıysa *acha*. Sözlüklerde bölgenin daha sonraki ismi olan *Mithrim* hakkında hiçbir aydınlatma yoktur.)

Aulë QS'de *aule* "kaba tüylü, taranmamış", owo kökünden türetilmiş (*ou* "yün", *uë* "koyun postu") bir sözcük olarak verilmiştir, ama Vala'nın adıyla bağlantılı olduğu hakkında hiçbir delil yoktur. Vala'nın adının Gnomca biçimi *Óla*'dır ve bir açıklama yapılmaksızın *Óli*'ye dönüştürülmüştür. Valar isim listesinde Aulë, *Tamar* ya da *Tamildo* olarak da anılır. Bu isimler QS'de çevirisi yapılmaksızın *tambë* "bakır" (*tilkal*'ın t'si, s. 148), *tambina* "bakıra dair", *tamîn* "demirci ocağı" ile birlikte TAMA "eritmek, dövmek" kökünün altında verilmiştir; Gnomca sözcüklerse *tam* "bakır", *tambin* "bakıra dair", *tambos* "kazan". Aulë'nin diğer isimleri için bak *Talku Mardu*.

Aulenossë *nossë* "soy, halk" için bak *Valinor*.

Aur Güneş'in Gnomca ismi; bak *Ûr*.

Balrog GS'de *Balrog* "bir tür ateş iblisi; Melko'nun yaratıkları ve hizmetkârları" olarak tanımlanır; *i'Malrog*, çoğulu *i'Malraugin* şeklinde de geçer. Farklı girişlerde *bal* "şiddetli ıstırap, acı" (başlangıçta ilk sessiz harfi *mb-*) *balc* "zalim" olarak verilmiştir; ve *graug* "iblis". Qenya biçimleri de söylenmiştir: *arauke* ve *Malkaraukë*. QS'de *Malkaraukë*, *malkanë* "işkence" gibi diğer sözcüklerle birlikte MALA (MBALA) "(çarpmak), incitmek, zarar vermek" kökünün altında verilmiştir, ama bunun MALA "çarpmak, ezmek" (bak *Olôre Mallë*) ile olan ilişkisi görünüşte kesinleştirilmemiştir. Ayrıca *Valkaraukë* ve *valkanë* "işkence" de vardır, ama aralarındaki ilişki yine belirsiz bırakılmıştır.

Bráglorin Metinde (s. 279) "alevlenen tekne" olarak tanımlanır, ama GS'deki çevirisi "Altın Araba, Güneş'e verilen bir isim" şeklindedir ve bir de not vardır: "ayrıca analitik biçimi *i-Vreda 'Loriol'*; *brada* "vagon, yük arabası". -*glorin* için bak *Laurelin*.

Bronweg GS'de Bronweg "(sadık biri), ünlü bir Gnome'un adı" olarak geçer ve ilişkili sözcükler *brod, bronn* "metin", *bronuerb* "sadakat". QS'de *Voronuë* (bak s. 75) "sadık" sözcüğü *vor, voro* "daima", *voronda* "inanana", *vorima* "ebedi" ile birlikte VORO kökünden türemiştir. Karşılaştırmın *Vorostemnar*.

Yaygın bir son olan -*ueg* GS'de verilmemiştir, ama karşılaştırmın *gueg* "adam", çoğulu *guaitb*.

Cûm a Gumlaith "İlk Keder Höyüğü", Bruithwir'in mezarı, s. 222. GS'de *cûm* "höyük, özellikle mezar höyüğü" (ayrıca *cum-* "yatmak", *cumli* "sedir"); *gumlaith* "ruhun yorgunluğu, keder" (*blaiib* "ruh").

Cûm a Thegranaithos Bir önceki girişe bakınız. GS'de *thegra* "ilk, en öndeki", *thegor* "şef"; *naitha-* "yas tutmak, ağlamak, birisi için feryat etmek" *naithol* "sefil".

Danuin GS'de *dana* "gün (24 saat)", Qenya *sana* sözcüğüne de (QS'de olmayan) bir gönderme yapılmaktadır; *Dana, Dannin*'in (s. 333) daha eski biçimlerinden birisidir. Aynı öge *Lomendánar* "Akşamkaranlığı Günleri" sözcüğünde de görülmektedir.

Dor Faidwen Gnomca *dôr* (< *ndor-*) "(ikamet edilen) toprak, diyarın bir bölgesi"; bak *Valinor*.

Dor Faidwen, metinde "Kurtuluş Diyarı" olarak çevrilmiştir (s. 25); GS'de *faiduen* "özgürlük"tür ve *fair* "özgür", *faith* "istiklal" gibi ilişkili birçok sözcük vardır. QS'de FAYA kökünün altında *fairë* "özgür", *fairië* "özgürlük", *fainu-* "kurulmak" sözcükleri bulunur.

Dor Faidwen, Tol Eressëa'nın birçok değişiminin ardından (bak s. 37) ulaşılan son Gnomca isimdir, ama önceki biçimleri üzerine küçük bir aydınlatma gerekebilir. *Gar Eglos*'daki *Gar* "yer, bölge" anlamına gelen Gnomca bir sözcüktür. *Dor Us(g)uen* : GS'nde *us-* "ayrılmak, terk etmek" (aynı zamanda *utbuen* "dışarı çıkış, çıkış") olarak verilir; ve QS'nde *usu* "kaçmak" kökünün altında *usue* "dışarı çıkış, kaçış" ve *usin* "o kaçtı" sözcükleri vardır.

Dor Lómin Bak *Valinor, Hisilómë*.

Eärendel *Gondolin'in Yıkılışı*'na eşlik eden ve notlarla açıklanmış isimler listesinde Voronwë'nin oğlu Küçükyürek'e yüklenilen bir ima vardır ki, *Eärendel* "Eldar diline ait olan *ea* ve *earen* "kartal" ve "kartal yuvası" bir akrabalığa sahiptir" ve QS'de bu isimler ("kartal" anlamında olduğu belirtilerek) açıkça bağlantılı olmadıkları halde *Eärendel* ile birlikte verilmiştir. Öyküde, onun Gondolin halkı tarafından kullanılan "gizli bir dil"e ait bir sözcük olduğunu ima edilerek denir ki, *Eärendel* ismi hakkında "Elfler ve İnsanogulları arasında birçok yorumlar vardır"

GS'de bir giriş vardır: *loringli* "Eärendel'in isminin doğru Gnomca biçimidir, ama yine de Eldar biçimi de adapte edilmiştir ve *lorendel*, *lorendel* biçiminde sık sık kullanılır" (Gnomca ve Eldar dilleri arasındaki farklılıklar için bak s. 77-8). "Kartal" için kullanılan Gnomca sözcükler *lor*, *loroth*.

QS'de *Eärendilyon* "Eärendel oğlu" (herhangi bir denizci için kullanılabilir) şeklinde bir giriş vardır; karşılaştır s. 25.

Eldamar Sözcüğün ilk ögesi için bak *Eldar*. – QS'de aşağıdaki sözcükler bir grup halinde verilmiştir: *mar* (*mas*-) "İnsanların evi, Yeryüzü, -diyarı", *mardo* "ikamet eden kimse, sakin", *masso* "köy" ve *-mas*, İngilizce'de bölge isimlerine gelen *-ton*, *-by*'in karşılığıdır (Karşılaştırmın *Mar Vanwa Tyaliéva*; *Koromas*; *i-Talka Marda* "Dünya'nın Demircisi" yani Aulë). GS'de *bar* "ev, yuva" (< *mbar*-), türevleri de *baros* "küçük köy", ayrıca *-bar*, "mukim, sakin" ya da "ev, yuva" anlamına gelen bir sonektir.

Eldamar'ın Gnomca eşiti *Eglobar*'dır (Gnomca *Egla* = Qenya *Elda*): "Eglobar 'El-finesse' = Q. *Eldamar*, yani Elfyurdu; Valinor'un ucunda elflerin yerleştiği ve şehirleri Côr'u kurdukları topraklar. Ayrıca *Eglabar*, *Eglamar*, *Eglomar* da denir." QS'de en eski girişlerden birinde denir ki, *Eldamar*, "Inwinórë'nin (Peri) batısında kayalık bir kumsaldır"; "bu kayanın üzerine Kôr denilen ak şehir kurulmuştur."

Eldar QS'de *Elda* diğerlerinden ayrı olarak, etimolojik bağlantılar olmaksızın verilir ve "bir kumsal perisi ya da *Solosimpë* (kıyı-kavalcısı)" olarak tanımlanır. Bu durum *Kayıp Öyküler*'den de önceye uzanan daha eski bir düşüncenin ip uçlarını göstermektedir: yani Eldar özgün halinde Deniz Elfleriydi. GS'de *Egla* girişi "dışardan olan bir varlık", Valar'ın perilere verdiği isim ve onlar tarafından yaygın olarak benimsenmiştir = Q. *Elda* (bak s. 353); ayrıca *eg*, *êg* "çok uzak, ırak".

Eldar'ın yıldızlarla olan dostluğu hakkındaki düşünce, başlangıça kadar geriye uzanmaz.

Erinti QS'de tek başına kalmış ve en eski girişlerin birinde (sonradan üstü çizilmiş olarak) görülmektedir. *Kayıp Öyküler*'de onun hakkında hiçbir şey söylenmez, ama bu notta o, aşkın, müziğin ve güzelliğin Vala'sı diye anılır, ayrıca *Lotessë* ve *Akairis* ("gelin") diye isimlendirilir, Noldorin ve Amillo'nun kız kardeşidir. Bu üçü tek başlarına (yani Valar arasında sadece onlar) Valinor'dan ayrılıp Inwenórë'ye (Tol Erressëa) yerleşir; Erinti, perilerin koruduğu bir karaağaç *korin*'inin içinde Alalminórë'de yaşar. *Avestalis* ayının (Ocak) ikinci yarısına *Erintion* denilir.

Bu konuda başka bir yerde hiç iz yoktur; ama Erinti, Manwë ve Varda'nın kızı haline geldiğinde onun Alalminórë'deki evinin Meril-i-Turinqi'ye geçtiği çok açıktır.

Valar isim listesinde Erinti'ye *Kalainis* de denir ve "Mayıs" anlamındaki bu sözcük QS'de KALA kökünden (bak *Galmir*) gelen diğer türevlerle birlikte görülür.

Eriol *Kayıp Oyun Kulübesi*'nde (s. 26) *Eriol* sözcüğü dilimize "Tek başına düş kuran" olarak çevrilir. QS'de bu yorumun öğeleri ERE "tek başına kalmak" (bak *Tol Erressëa*) ve LORO "uyumak, uyuklamak" (bak *Lórien*) köklerinin altında verilir. GS'de s. 41'de bahsettiğimiz bir not vardır ki, Gnomca *Angol* ve Qenya *Eriollo* Eriol'un geldiği "denizler arasındaki bölge"nin (= Danimarka yarımadasındaki Angeln) isimleridir; ve başka bir yerde bulunan tek başına bir notta, *Angol* sözcüğünün *ang* "demir" ve *öl* "kayalık" sözcüklerinden türetilmiştir ve Eriol'un da aynı anlama geldiği söylenir – "bu varlığın ismi perilerin onun yurdunun (demirkayalıklar) parçaları için verdikleri isimdir". Meril "yurdunun kara kıyıları" diye bir gönderme yapar (s. 142). Bu notta denir ki, o denizcinin hakkında "Tek başına düş kuran" şeklindeki yorum – ki bu ona verilen bir isim haline gelecektir – Lindo'nun yaptığı bir sözcük oyunudur.

Ang "demir" için bak *Angamandi*. GS'de *ol*, *öl* "kayalık, deniz kıyısında yükselen uçurum" sözcükleri Qenya biçimleri olan *ollo*, *oldo* ile birlikte verilir. *ere(n)* "demir ya da çelik" QS'de verilmiştir ve bu öge ayrıca *Angamandu*'nun "Demir Cehennemler" alternatif ismi olan *Eremandu*'da da görülür.

Eruinan Bu bölgenin ismi, bölgenin kendisinin özgün tasarımı kadar karışıktır (bak s. 133 ve sonrası). *Eruinani* biçimi (*Öyküler*'de *Eruinan* kadar çok geçer) QS'de ERE "dış, dışarı" (karşılaştır *Neni Erúniar*) kökünün altında, ek bir açıklama yapılmaksızın verilmektedir. GS'de *Edhofon*'un, yani = Q. *Eruinani*'nin altında uzun bir giriş vardır: orası "Valinor'un dışında ve Peri Körfezi'nin güneyinde karanlık bir bölgedir, Valinor Dağları'nın batı yamaçlarının altlarına dek

uzanır; en kuzey ucu Taniquetil'in eteklerine değır, bu yüzden *Edhofon* < *Edusmani*-dir, yani Mánir'in yaşadığı yerin ötesidir. Ayrıca bu yüzden Q isimleri *Afalinan* ya da *Arvalion*, yani Valinor'un yakınıdır." Bu imadan görölmektedir ki, Taniquetil "Mánir'in yaşadığı yer"dir, Mánir özellikle Manwë ile bağlantılıdır (Gnomca sözcükler olan *móna*, *móni* "hava ruhları, Manwë'nin çocukları" olarak tanımlanır) ve Eruman onların yaşadığı yerin ötesindedir (güneyinde). Bak *Mánir*.

Ayrıca GS'de ifade edilir ki Edhofon, *Gariath* diye de anılır; ve *Gariath*, (Ilkorin kökenli bir sözcük olan) *Aryador* "gölge diyarı" isminin "doğru Gnomca biçimidir, yani Hisilómë'ye uygun olmasa da Edhofon / Eruman.

QS'ne uygun olarak *Harwalin* "Valar'ın yakını" *har(e)* "yanı, yakını" ekini içerir; GS'deki girişler bahsedildiği gibi fazlasıyla karışık, çünkü *Harwalin* / *Arvalin* biçimleri defalarca değiştirilmiştir. GS'deki yeni girişlerde *ar-* "yanında, onunla birlikte" şeklinde bir önek vardır. *Habbanan* için bak *Valar*.

Falassë Númëa Metinde "Batı Dalgaları" olarak dilimize çevrilmiştir (s. 183); bak *Falman*, *Númë*.

Falman QS'de FALA kökünün türevleri *falma* "köpük", *falmar* "kırılan dalga", *falas(s)* "kıyı, kumsal", *Falman* = Ossë; karşılaştıır *Falassë Númëa*, *Falmaríni*. GS'de *falm* "sahile çarpıp köpüklenen dalga, dalga", *falos* "denizin kıyısı, kıyıda kırılan köpüklü dalga", *Falmon* ya da *Falathron* "Otha'nın [Ossë] isimleri = Q. *Falman* ve *Falassar*".

Falmaríni Bak *Falman*.

Fanturi QS'de *fantur*, FANA kökünün altında, tümü de görüler, düşler ve uykuya dalmak kavramlarıyla ilgili olan çeşitli türevlerle birlikte, çevirisi yapılmaksızın ama Lórien ve Mandos'la olan ilgileri belirtilerek verilir. GS'deki (sonradan yapılan bir girişte) biçimi *Fanthor*, çoğulu *i-Fantaurin* "uyku ve ölümle ilgili olarak iki kardeşin her birinin isimleri".

Fanuin GS'de *fann* "bir yıl". *Lathos*, *Lathueg* gibi (s. 332-3) terk edilmiş isimleri için bak *Gonlatb*.

Faskala-númen, Faskalan Metinde "Batan Güneş'in Banyosu" olarak çevrilmiştir (s. 279). GS'de *fas-* "yıkamak", *fasc* "temiz", *fasca-* "sıçratmak, serpmek" *fôs* "banyo". -*númen* için bak *Númë*.

Fëanor Bu ismin anlamı sadece tek bir yerde, *Fionuë-Úrion*'un altında verilmiştir.

Fingolma Bak *Nólemë*.

Finwë Özel isim olarak sözlüklerde yoktur, ama GS'de yaygın bir isim olarak *finweg* "zanaatkâr, yetenekli adam" (*fin* "becerikli, güvenilir adam" ve diğer bağlantılı sözcüklerle birlikte) verilir; -*weg* için bak *Bronweg*. QS'de FINI kökünün türevleri *finwa* "akıllı, anlayışlı", *finië*, *finde* "kurnaz". Bak *Nólemë*.

Fionwë-Úrion QS'de *Fion* "oğul" (aceleyle yapılmış bir ek halinde) bağımsız olarak ve "özellikle Vala Fion(wë)" notuyla birlikte verilmiştir. Gnomca'daysa o, "*Auros Fionweg* ya da *Fionaur Fionor*"dur. GS'deki daha sonra yapılan bir girişte "*Fionaur* (*Fionor*) = Q. *Fëanor* (kadeh-demircisi)" ve orijinal girişler arasında *fion* "kâse, kadeh". Bunun Fëanor adlı Gnome olduğuna dair hiçbir şey söylenmez. İkinci öge için (*Úrion*, *Auros*) bak *Úr*. Valar isim listesinde Fionwë'ye *Kalmo* da denir; bak *Galmir*.

Fui QS'de *bui* "sis, karanlık, kasvet, gece", *buiwa* "karanlık, bulanık" ve ayrıca "*Fui* (= *bui*) Vë'nin karısı". Onun isminin Gnomcası *Fuil* "Karanlığın Kraliçesi" ve bağlantılı sözcükler *fui* "gece", *fuin* "sır, karanlık".

fumellar Lórien'in bahçelerindeki "uyku çiçekleri" (gelincikler) (s. 111). QS'de FUMU "uyku" kökü altında *fúmë* "uyku"(isim hali), *fúmella*, *fúmellos* "gelincik" sözcükleri verilmektedir.

Galmir Metinde "altın-ışıldayan" olarak (Güneş'e verilen bir isim) çevrilmiştir (s. 279). Gnomca *gal*-'dan "ışıldamak" türemiştir; Qenya biçimi KALA "altın ısıltı" ve QS'de verilmiş *kala*- "ışıldamak", *kálë* "sabah", *kalma* "günüşiği", *Kalainis* "Mayıs" (bak *Erinti*), *kalwa* "güzel" vb birçok türevi vardır. Karşılaştırmak *Kalormë*, *Kalaventë* ve *i-kal'antúlien* "Işık döndü" (s. 275)

Gar Lossion Metinde "Çiçekli Yer" (Alalminörë'nin Gnomca ismi) olarak çevrilmiştir (s. 29). *Gar* için bak *Dor Faiduen*. GS'de *lost* "çiçeklenmek", *lôs* "çiçek", ama aralarında muhtemel bir ilişkinin olmadığı bir not halinde belirtilir ve *lôs* daha çok *lass* "yaprak" ile ilişkilidir ve aynı zamanda "taç yaprağı" anlamında da kullanılır. (QS'de *lassë* "yaprak", *lasselanta* "Güz, Sonbahar".) Bak *Lindelos*.

Glorvent *Glor*- ögesi için bak *Laurelin*. GS'de *Glorben(d)* "altın gemi" sonradan *Glorvent* "altın tekne" olarak değiştirilmiştir; *benn* "şekil, biçim, şekil vermek", *benc*, *bent* "küçük tekne". QS'de VENE "şekil vermek, kesip çıkarmak, kepeçyle almak" kökü ve *venie*, *venuë* "şekil, biçim", *venë* "küçük tekne, tabak" gibi türevleri vardır. Karşılaştırmak "Dünya Gemisi" çiziminin ismi olan *I Vene Kemën* (s. 124) ve Güneş'in ismi olan *i-Kalaventë* (*Kalavénë*).

Golfinweg Bak *Nólemë*, *Finuë*.

Gondolin QS'de bu isim yoktur, ama ONO "sert" kökünün altında *ondo* "taş" vardır. GS'de denir ki *Gondolin* = Qenya *Ondolin* (sonraki hali *Ondolimda*) "şakıyan taş". Ayrıca *gond* "büyük taş, kaya" şeklinde bir giriş daha vardır; bu giriş sonradan *gonn* olarak değiştirilmiş ve *dólin* "şarkı" girişiyle birlikte bir not eklenmiştir ki *Gondolin* = *Gonn Dolin*. Bak *Lindelos*.

Gong Bu sözcük hakkında GS'de s. 368, 10. notta bahsedilenlerin dışında başka bir bilgi yoktur, ama *sithagong* "yusufçuk" (*sitha* "sinek", *Sithaloth* ya da *Sithalotha* ("sinek-kümesi"), Ülker) ile karşılaştırılabilir.

Gonlath Fanuin'in palamarının bağlandığı Taniquetil'deki büyük kayanın adıdır (s. 327); ikinci ögesi *Gnomca lath* "bir yıl" sözcüğünden geliyor olmalı, ki bu sözcük Fanuin'in terk edilmiş isimleri olan *Lathos* ve *Lathweg*'de de görülmektedir (s. 332). *Gon-* için bak *Gondolin*.

Gwerlum GS'de "Kasvetören" şeklinde çevrilerek verilmiştir; *guer-* "döndürmek, sarmak, bağlamak", ayrıca *gwidb-* "örmek, dokumak" anlamında da kullanılır. QS'de *GWERE* "hızla dönmek, fırlatmak, sarmak" kökü vardır, ama büyük örümcek *Wirilómë*'nin ismi *GWIDI* kökünün altına, *windelë* "dokuma tezgâhi" *winda* "atki", *wistë* "örgü" ile birlikte konulmuştur. Büyük girdap *Wirwin*'in (s. 249) ismi sözlüklerde yok, ama buraya ait olmalı. *-lomë*, *-lum* ögesi için bak *Hisilómë*.

Haloisi Velikë ("Dünya Gemisi" çiziminde, s. 126) QS'de *HALA* kökü altında *halo-itë* "sıçrayış", *halta-* "sıçramak" gibi türevlerle birlikte *haloisi* "(fırtınalı) deniz". Qenya *velikë* "büyük" sözcüğü *Gnomca beleg* "kudretli, büyük" sözcüğüne karşılık gelir (Túrin'in öyküsündeki Okçu Beleg gibi).

Helkar QS'de *HELE* kökü altında *helkë* "buz", *belka* "buz-soğuğu", *hilkín* "dondurucu soğuk", *halkín* "donmuş". GS'de *belc*, *beleg* "buz", *bel-* "donmak, dondurmak", *beloth* "ayaz, don" vb. ve *helcor* "kutup soğuğu, en büyük soğuk"; sonuncusu sonradan *helchor* "Güney kutbu soğuğu, Güney'in (Güney Lambası'nın sürünü) en büyük soğuğu, Q. *Helkar*" olarak değiştirilmiştir.

Helkaraksë Bak *Helkar*, *Helkaraksë* her iki sözlükte de yok ve ikinci ögesi belirsiz, belki de Q. *aksë* "çağlayan" ile bağlantılı olabilir (bak *Asgon*).

Heskil QS'de *HESE* "kış" kökünün türevleri *Heskil* "Kış doğuran", *Hesin* "kış", *bessa* "ölü, kurumuş", *besta-* "solmak, kurumak" şeklindedir. GS'de *Hess* "kış, özellik-le Fuil'in ismi", *besc* "kurumuş, ölü; soğuk". Fui Nienna'nın diğer ismi için bak *Vailimo*.

Hisildi Bak *Hisilómë*.

Hisilómë QS'de HİSİ kökü altında *bisë, bisjë* "alacakaranlık", *Hisinan* "Alacakaranlık Diyarı". *Hisilómë*'nin "Gölgeli Alacakaranlıklar" şeklindeki çevirisi için bak s. 164.

LOMO kökü altında birçok türetilmiş sözcük vardır, *lómë* "alacakaranlık, kasvet, karanlık" *lómëar* "karanlık çocuğu" (karşılaştır *Lómëarni*), *lómin* "gölge", *lomir* "saklandım" *lomba* "sır". Karşılaştır *Wirilómë*. Gnomca sözcüklerse *lóm* "kasvet, gölge", *lómin* "gölgeli, kasvetli" ve isim olarak "kasvet": yani *Dor Lómin*. Aynı öge *Lomendámar* "Akşamkaranlığı Günleri"nde de görülür.

Ilinsor GS'de sonradan yapılmış girişlerden birinde denir ki, *Glinthos* = Qenya *Ilinsor*, Ayın Dümençisi. İlk öge muhtemelen *glint* "kristal". *Ilinsor* sözcüğü QS'de yoktur.

Ilkorin Her iki sözlükte de *il-* olumsuz bir önek olarak verilmiştir; GS'de denir ki, *il-* "karşıtı"nı belirtir, tersine çevrime, yani sadece olumsuzlamanın daha fazlası." Bak *Kör*.

Ilisaluntë (Ay'ın ismi). QS'de *Ilisa* "gümüşün mistik ismi, altınınkinin *lawrë* oluşu gibi" olarak verilmiştir; *tilkal*'ın *i*'si s. 148. *luntë* "gemi" için bak *Alqaluntë*. Gnomca ismi *Giltbalont*; denir ki *giltha* "beyaz metal", *celeb* "gümüş" (Q. *telpë*) ile aynı şeydir, ama artık *culu* "altın"ın karşıtı olarak *gais* "çelik", *ladog* "kalay", vb. de kapsamaktadır; denir ki *culu* "altın" anlamına gelen şiirsel bir sözcüktür, ama "ayrıca, beyaz ve grilere *giltha* denilişi gibi, tüm kırmızı ve sarı metallerin sınıflandırıldığı bir isim şeklinde mitolojik olarak da kullanılır". Bak *Telimpë*.

Ilterendi Metinde prangalar "eğelenemeyip çözülmedikleri için" *Ilterendi* olarak isimlendirilir (s. 148); ama QS'de TERE kökü altında "sıkıcı, delici" anlamında kullanılan türetilmiş sözcükler de vardır (*tereva* "delici", *teret* "matkap, delgi").

Ilúvatar *Ilúvatar*'ın özgün anlamının "Gök-babası" olduğuna (QS'de *atar* "baba") şüphe yoktur; bak *Ilüë*.

Ilverin Boronweg'in oğlu Küçükyürek'in Elf dilindeki ismi. Terk edilmiş biçimi olan *Eluënildo* (s. 79) ismi, QS'de verilen *eluen* "yürek" sözcüğünü barındırmaktadır; GS'de *ilf* "yürek (özellikle duygular hakkında kullanılır)" ve Qenya *Iluerin*'e karşılık gelen (*Ilfin(g)*, *Ilfiniol*, *Ilfritb*) gibi çeşitli isimler vardır.

Ilwë QS'de *ilw* sözcüğü "gökyüzü, eter, yıldızların arasındaki ince hava" olarak açıklanırken GS'de *Ilúvatar*'ın Gnomca ismi *Ilon* için denir ki = Qenya *Ilw*. QS'de *ilwë* önce "gök, gökyüzü" olarak açıklanır, daha sonra "yıldızların etrafındaki

mavi hava, orta katman" tanımlı eklenmiştir; bunun Gnomca karşılığı *ilwint* – bu konuda GS'de *ilwi* ya da *ilwin*'in doğru biçimler olduğu, *gwint* "yüz, Tanrı'nın yüzü anlamında" sözcüğüyle bağlantı kurularak *ilwint*'e saptırıldığı açıklanır. Gnomca'da bulunan diğer sözcükler *lbar*, *lbaroth* "gökyüzü, dünyanın ötesindeki en uç bölge"; *llador*, *llatbon* = *llúvatar*, *ilbrant* "gökkuşağı" (bak *llueran*).

llueran QS'de *llueran*, *llueranta* "gökkuşağı" (Qenya dilinde gökkuşağı için kullanılan diğer sözcük *lluginga*, *ginga* "yay" anlamında; *gingi-* "tıngırdamak, yaylılar, arp") olarak verilir. Gnomcada bunu karşılayan biçimler *lbrant* ya da *ll-rant*, GS'de denir ki, *brant* "yay (atış için) ile yanlış bir şekilde ilişkilendirilmiştir; ikinci öge, Q. *llueran(ta)*'nın olduğu gibi daha çok *rantba* "kemer, köprü" ile bağlantılıdır.

Ingil GS'de Inwë'nin oğlunun Gnomca isimleri *Gilweth* ve *Githilma*; *Gil* Sirius yıldızıdır ve denir ki "Daimord'un [Telimektar, Orion] peşinden alev balı taşıyan büyük bir anı suretinde" göklere yükselişinin ardından ona *Gilweth* ismi verilmiştir; bakınız *Nielluin*, *Telimektar* girişleri. Bu isimlerin açıklamaları verilmemiştir, ama *Gil(weth)*'in *gil-* "ışıldamak", *gilm* "ayışığı", *giltba* "beyaz metal" (bak *llsaluntë*) ile bağlantılı olduğu açıktır. *Githilma* için bak *Isil*.

Inwë QS'de bu sözcük "onları dünyanın içine yolculukları sırasında yöneten perilerin kadim kralının" ismidir, ını "küçük" kökünden türetilmiştir, orada ayrıca sıfat olarak *inya* ve isimler *Inuilis*, *Inwinóre* "Peridiyarı" ve "İngiltere" (sonradan bu sözcüğün üzeri çizilmiştir) sözcükleri de vardır. Burada Tol Eressëa'nın Inwë'den sonra *Inwinóre* olarak isimlendirildiği söylenir, bu söyleyiş sonradan oğlu Ingil'in ardından *Ingilnóre* şeklinde değiştirilmiştir. Bu girişler çok eski bir kavramla ilişkilidir (bak *Alalminóre*, *Eldamar*). Inwë'nin diğer isimleri için bak *Inwithiel*, *Isil*.

Inwir Bak *Inuë*. GS'de "Tilthin (Teleri) kraliyet soyu" *Imrim* olarak isimlendirilir, tekili *Im* (bak *Inwithiel*).

Inwithiel Metinde *Inuithiel*, Kral Inwë'nin Gnomca ismidir, (*Gim*)*Githil*'den değiştirilerek yapılmıştır (bak s. 37 ve 193). GS'de *Inuithiel* ve *Githil* isimleri onun özel isimleri olan *Inueg* ya da *Im'e* ek olarak verilir. Bak *Isil*.

Isil *Elflerin Gelişi* öyküsünde Inwë *Isil Inuë* diye anılır (s. 170), GS'de *Isil*'in Gnomca karşılığı *Githil*'dir (oğlunun ismi olan *Githilma* ise Qenya *Isilmo*'nun karşılığıdır). QS'de Gnomca karşılığı *ith-* ya da *gith-* olarak verilen ısı şeklinde bir kök (*iska* "soluk" is "hafif kar"); GS'nde *ith* "ince kar" şeklinde bir sözcük vardır.

Kalaventë Bak *Galmir, Glorveni*.

Kalormë Bu isim, QS'de KALA kökünden (bak *Galmir*) türetilmiş birçok sözcüğün arasında verilir ve "Güneş'in doğduğu dağ zirvesi" anlamındadır. "Yükselmek" anlamında ORO kökünden *ormë* = "zirve, doruk" or "üstünde", *oro* "tepe", *oro* "yükselmek", *orto-* "kaldırmak", *oronta* "sarp", *orosta* "yukarı çıkış"; Gnomcaları or "yukarıda, üstünde, tepede", *orod, ori* "dağ", *orm* "doruk", *oros, orost-* "yükselmek". Karşılaştır *Oromë, Orossi, Taurobel*.

Kapalinda (Valinor'da Noldoli'nin sürgüne gönderildiği yerde bulunan ırmağın kaynağı, s. 232) QS'de *kapalinda* "pınar", KAPA "sıçramak, suyun çıkışı" kökünün türevleri arasındadır; *linda* belirsizdir.

Kaukareldar QS'de KAWA "eğilmek" kökünün türevleri *kauka* "kırık, eğri, kamburlaşmış", *kauko* "kambur", *kawin* "selamlarım", *kauri* "korku", *kaurëa* "korkak".

Kelusindi (Valinor'da Noldoli'nin sürgüne gönderildiği yerde bulunan ırmak, s. 232; metinde *Sirnúmen* denir.) QS'de KELE, KELU "akmak, damlamak, sızmak" kökü altında *kelusindi* "ırmak", *kelu, kelumë* "akıntı", kektelë "pınar" (ayrıca diğer biçimi *ektelë*) vb gibi birçok türetilmiş sözcük verilir. -*sindi* için bak *Sirion*.

Kémi QS'de KEME kökünden *kemi* "yer, toprak, diyar" ve *kemen* "toprak" sözcükleri gelir. Gnomca ismi *Címir* = Q. *Kémi* "Toprak Ana". Ayrıca *grosgen* "toprak" diye Gnomca bir sözcük daha vardır ve denir ki -*gen* = Q. *kémi*.

Koivië-néni "Uyanış Suları". QS'de KOYO "yaşam bulmak" kökünün türevleri *koi, koirë* "yaşam", *koitë* "canlı varlık", *koina, koirëa* "sağ, diri", *koiva* "uyanmak, canlanmak", *koivië* "uyanış". GS'de *cuil* "yaşam", *cuith* "yaşam, canlı beden", *cuiv-* "uyanmak, canlanmak", *cuivra-* "uyanmış, canlanmış", *cuiuros* "uyanış": *Nenin a Guivuros* "Uyanış Suları". -*néni*, *Nenin* için bak *Neni Erümëar*.

Kópas QS'de KOPO "korumak, gözetlemek" kökü altındaki tek sözcük *kópa* "liman". GS'de Q. *kópa, kópas*'a yapılan göndermeyle birlikte *gobos* "liman" sözcüğü vardır; ayrıca *gob* "avuç içi", *gobli* "kuytu".

Kôr QS'de bu isim, "Eldamar kayalıklarının üzerine kurulmuş kadim şehir, periler oradan dünyanın içine yürüdüler" şeklindeki bir notla beraber KORO "saygı göstermek" kökünün altında verilmiştir; orada ayrıca *korda* "tapınak", *kordon* "idol" sözcükleri de verilmiştir. Orada bu ismin Gnomca biçimi *Côr* olarak belirtilmiştir, ama GS'de *Côr* ("Peri Körfezi'nin kıyısının yakınlarında perilerin kurduğu şehir ve tepe") *Gwâr, Goros* = Q. *Kôr*, yuvarlak tepenin üzerindeki şehir" sözcükleriyle değiştirilmiştir. *Kôr* ismine dair bu açıklamanın QS'deki girişlerin en eski katmanlarına ait olduğu açıktır. Daha fazlası için bak *korin*.

korin Bak *Kôr*. QS'de (*Kôr* sözcüğünün çıkarıldığı kökten farklı olarak) "yuvarlaklaşma, yuvarlanma" anlamına gelen ve *korima* "yuvarlak", *kornë* "somun", *korin* "daireesel bir çember, özellikte bir tepenin doruğunda" gibi türevleri olan ikinci bir KORO kökü daha vardır. *Côr*'un yerine *Guâr*, *Goroš*'un konulduğu dönemde GS'ne *gorin* (*guarin*) "ağaçların oluşturduğu bir çember = Q. *korin*" sözcüğü de eklenmiş ve tüm bu biçimler aynı kökten (*guas-* ya da *gor-* < *guor* = Q. *kor-*) türetilmiş, böylece "yuvarlaklık" belirtilmek istenmiştir; *Elflerin Gelişi* öyküsünde denildiği gibi, "Tanrılar da o tepeyi yuvarlaklığı ve pürüzsüzlüğü yüzünden *Kôr* diye isimlendirmişlerdi" (s. 180)

Koromas QS'deki eski ve bağımsız bir giriş *Kormas*'ı (metindeki biçim *Koromas* olarak değiştirilmeden önce *Kormas*'dı, bak s. 37) şöyle tanımlar: "düşmanca dünyadan Tol Eressëa'ya, şimdiki Inwinóre'ye çekilişlerinin ardından perilerin yeni başkenti. *Kôr*'un anısına ve yüce kulesi yüzünden aynı zamanda *Kortirion* diye de anılır." -*mas* için bak *Eldamar*.

Kortiron QS'de TIRI "saplamak" kökünün altında, *tinda* "çivi", *tirin* "uzun kule", *tirios* "surları ve kuleleriyle bir kent" ile birlikte *tirion* "kudretli bir kule, bir tepenin üzerindeki şehir" sözcüğü de verilir. Anlamı "gözetlemek, korumak; dikkat etmek, izlemek" olan TIRI şeklinde başka bir kök daha vardır ki, *tiris* "gözetlemek, nöbet tutmak" oradan gelir. GS'de *tir-* "dışarılara bakınmak, gözlemek", *tirin* (*tirion*'un şiirsel biçimi) "gözetleme-kulesi, küçük kule", *Tirimbrithla* "İnci Kulesi" (bak *Silmarilli*).

Kosomot Melko'nun oğlu (bak s.136). İkinci ögesi farklı olarak *Kosomoko*, bu isim QS'de MOKO "nefret" kökünün altında bulunur (*mokir* "nefret ederim") ve orada Gnomca karşılığının *Gothmog* olduğu söylenir. İlk ögesi KOSO "çalışmak, uğraşmak" kökünden gelmektedir, Gnomcası *goth* "savaş, uğraş" ve birçok türetilmiş sözcük vardır.

Kulullin Bu isim QS'de KULU "altın" kökünden türetilenler arasında yoktur, GS'de *culu* sözcüğünü içeren (çoğunlukla Güneş'in isimleri olan) Gnomca sözcükler arasında da görülmez. Gnomca *culu* sözcüğünün anlamı için bak *Ilsaluntë*.

Laisi Bak *Tári-Laisi*.

Laurelin QS'de *laurë* "altın (ama daha çok *kulu* gibi)", *laurina* "altından yapılmış" *laurë*, *silkal* 'ın son *l*'sidir (s. 148, ki orada altının "büyü" isminin *laurë* olduğu söylenir, tıpkı gümüşün isminin *ilsa* oluşu gibi). Gnomca sözcükler *glôr* "altın", *glôrin*, *glôrial* "altından yapılmış", ama GS'de Altın Ağaç'ın isimleri verilmemiştir. Karşılaştıran *Bráglorin*, *Glorvent*.

limpë *limpë* "perilerin içkisi", QS'de LIPİ kökünün altında *lipë*- "damlamak", *lipë* "küçük bir damla", *lipil* "küçük bardak, cam" sözcükleriyle birlikte verilmektedir. GS'de onu karşılayan sözcükler *limp* ya da *limpelis* "perilerin içkisi" olarak geçer, *lib*- "damlamak", *lib* "bir damla", *libli* "küçük bardak".

Lindeloksë Metinlerde *Lindeloksë* sözcüğünde yapılan bir düzeltme şeklinde geçer ve ardından *Lindelos* biçimine dönüşür (s. 37), *Lindelótë* den yapılan diğer düzeltmeler bir süre daha varlıklarını koruyacaklardır (s. 118, 194). Bak *Lindelos*.

Lindelos *Linde*-, LIRI "şarkı söylemek" kökünden türetilen *lin* "melodi", *lindelë* "şarkı, müzik", *lindelëa* "ahenkli", *lirit* "şiiir", *lirilla* "destan, türkü" (karşılaştırmak Rúmil'in söylediği *tiripti lirilla*, s. 74) ve Vala'ya verilen *Lirillo* ismi gibi birçok sözcükten birisidir. GS'de *lir*- "şarkı söylemek" ve *glir* "şarkı, şiiir". Metinde "şakıyan salkım, sarısalkım" olarak çevrilen ve sonradan vazgeçilen *Lindeloksë* sözcüğünün yerini alan (s. 37) bir isim olarak *Lindelos* sözcüğü QS'de yoktur.

Loksë "(çiçeklerin salkımlar veya demetler halinde) açış" sözcüğü, *loksa*- "filiz vermek, yapraklanmak, çiçeklenmek" ile birlikte LOHO kökünden türemiştir. Bunun *olë* "uç", *olma* "dokuz", *ólomë* "dirsek" sözcüklerinin türediği OLO "uç vermek, eğmek" kökünün genişletilmiş biçimi olduğu söylenir. Bu kökün diğer bir genişletilmiş biçimi LO'O'dur, oradan *lótrë* "bir çiçek" (ve *-lor* "birleşik sözcüklerdeki yaygın biçim") ve nice başka sözcük türemiştir; karşılaştırmak Altın Ağaç'ın terk edilmiş başka bir ismi olan *Lindelótë*, (s. 118, 194), *Wingilor* Gnomca sözcükler için bak *Gar Lossion*. GS'de Altın Ağaç için kullanılan Gnomca bir isim yoktur, ama bu isim aslında *Glingol* dur (bu sözcük ilk kez metinde ortaya çıkmıştır, bak s. 37); GS'de *glin* "tını, ses, ifade" (ayrıca *lin* "tını") ve orada bir notta şöyle denir: *-glin*, *-grin* dillerin isimlerinin son ekidir, ya ni Gnomca'ya *Goldogrin* denilişi gibi.

Lirillo (Salmar-Noldorin'in bir ismi, s. 214). Bak *Lindelos*.

Lómëarni (Karanlık Elflere verilen isimlerden biri, s. 367, 6. not) Bak *Hisilómë*.

Lomendánar "Akşamkaranlığı Günleri" (s. 104) Bak *Hisilómë*, *Danuin*.

Lórien LORO "uyuyan, uyuklayan" kökünün bir türevi, *lor*- "uyumak, uyuklamak", *lorda* "uyuşuk, uykulu"; ayrıca *olor*, *ólórë* "rüya", *ólórëa* "düşsel, belirsiz". (Bu kökten türeyen *Olórin* (Gandalf) gibi sözcüklerin daha sonraki formülasyonu için bakınız *Unfinished Tales*) GS'de *lôr* "uyuyan, uyuklayan", *Lúriel* > *Lúrin* - Qenya *Lórien* ve ayrıca *olm*, *olotb*, *olor* "rüya, görüntü, görü", *oltha* "bir görüntü olarak görünmek". Karşılaştırmak *Eriol*, *Olofantur*, *Olórë Mallë*.

- Lúmin** (Aluin'in "Zaman" terk edilmiş ismi, s. 333.) GS'de *lúm* "zaman", *luin* "gitmiş, geçmiş", *lu* "fırsat, durum, zaman", *lútha* "(zamanın) geçişi". *Aluin* belki buraya aittir.
- Luvier** QS'de LUVU kökünden türemiş *luvu-* "kararmak, düşüncelere dalmak", *lum-bo* "bulutun kararışı", *lúré* "hava koşullarının kararması", *lúréa* "karanlık, bulutlarla kaplanmış" sözcüklerine dayanarak, "Dünya Gemisi" çiziminde geçen bu sözcüğü "Bulutlar" olarak çevirdim (s. 126). GS'de *lum* "bulut", *lumbri* "kötü hava", *lumbrin*, *lumba* "bulutlarla kaplanmış", *lur-* "bulutların asılı kalması, kararışı".
- Makar** ("Savaş Tanrısı") QS'de MAKKA kökü altında verilmiştir, *mak-* "katletmek", *makil* "kılıç" sözcükleriyle birlikte. Gnomca ismi *Magron* ya da *Magorn*, bağlantılı sözcükler *machta-* "katletmek", *macha* "katliam, savaş", *magli* "büyük bir kılıç". Bak *Medísé*.
- Valar isim listesinde Makar'a ayrıca *Ramandor* da denir. Bu, *Gondolin'in Yıkılışı* öyküsündeki Kartallar Kralı'nın özgün adıdır (daha sonra *Sorontur* diye değişti). QS'de RAMA kökü (*rama-* "haykırmak", *rambë* "nara", *ran* "gürültü") altındaki *Ramandor* sözcüğü "Haykıran = Makar" diye çevrilmiştir.
- Mandos** Bu isim QS'de "Vê ve Fui'nin sarayı (cehennem)" şeklinde tanımlanır ve *Angamandu* "Demir Cehennemler'deki -*mandu* ile bir bağlantı kurulur. GS'de aşağıdaki giriş vardır: "*Bandoth* [sonradan *Bannoth* olarak değişti] (karşılaştır *Angband*) = Mandos (1) ölümlerin ruhlarının beklediği yer, (2) Ölmüş Elfleri ve Gnome'ları yargılayan Tanrı, (3) yalnızca onun sarayını belirtmek için yanlış olarak kullanılır, doğru kullanımı *Gue* [sonradan *Gwi* olarak değişti] veya *Ingwi*". İçinde Ölüm Tanrılarının yaşadığı *Mandos* bölgesi ile *Vê* ve *Fui* diye isimlendirilen salonları arasındaki bu fark için bak s. 114-5, 132-3.
- Mánir** QS'de yoktur; ama GS'de "*móna* veya *móni*: hava ruhları, Manweg'in çocukları". Eklenen ilişkiler aşağıdaki girişte belirtilmiştir: "*manos* (çoğulu *manossin*) : Valar'la birlikte olan ya da Erumáni'ye (Edhofon) giden ruh. Karşılaştır *móna*, Q. *mánë*." Bak *Eruman* ve s. 133. Diğer sözcükler *mani* "iyi (insanlar ve karakterler için), kutsal" [QS *manë* "iyi (ahlaki)"], *mandra* "soylu", *Manweg* (Q. *Manwë*).
- Manwë** Bak *Mánir*. Gnomca isimleri *Man* ve *Manweg* (*weg-* için bak *Bromweg*).
- Mar Vanwa Tyaliéva** *Mar* için bak *Eldamar* ve *Vanwa* için bak *Qalvanda*. "Oynamak, oyun" anlamındaki *Tyalië* ise QS'de TYALA kökü altında bağımsız bir giriştir.

Meássë QS'de *mear* "kan, pıhtılaşmış kan" sözcüğünün türetildiği MEHE "sızmak" kökünün altına sonradan aceleyle *Meássë* "Makar'ın kız kardeşi, kolları kanlı Amazon" girişi eklenmiştir. GS'de bu kadının ismi *Mechos* ve *Mechoshli* (*mechor* "kan, pıhtılaşmış kan"), ayrıca *Magrintha* "kızıl elli" diye de anılır (*magru* = *macha* "katliam, savaş", *magrusaig* "kana susarmış"). Valar isim listesinde ona *Rávë* veya *Ravenni* de denir; QS'de RAVA kökünden türemiş pek çok sözcük vardır, *rauta*- "avlanmak", *raust* "av", Oromë'ye verilen bir isim olan *Raustar*, *rau* (çoğulu *rávi*) "aslan", *ravennë* "dişi aslan" ve Meássë'ye verilen bir isim olan *Rávi*. GS'de bunlara çok benzeyen biçimlerde sözcükler verilmiştir: *rau* "aslan", *rausta* "avlanmak", *raust* "av".

Melko Bu isim etimolojik bağlantıları olmaksızın QS'de vardır. GS'de ona karşılık gelen sözcük *Belca*, sonradan *Qenya* *velka* "alev" sözcüğüne yapılan bir gönderme notuyla birlikte *Belcha* olarak değiştirilmiştir. Valar isim listesinde ona (*Qenya* *yelwa* "soğuk", *Yelin* "kış" sözcüklerinin türediği *dyle* kökünden gelen) *Yelur* da denir; Gnomca biçimi *Geluim*, *Gieluim*, "aşırı soğuk işlevini uygulamaya geçtiğinde *Belcha*'ya verilen isim, Q. *Yeloimu*", karşılaştır *Gilim* "kış". Melko, isim listesinde ayrıca, QS'de negatif bir örnek olan UL-un altında "canavar" diye tanımlanan *Ulban(d)* sözcüğüyle de anılır; oğlu olan Kosomot (Gothmog) (s. 136) "Ulbandi'den olma"dır. Melko'nun Gnomca diğer isimleri *Udurvin* (bak *Utumna*) ve *Angainos* (bak *Angaino*).

Meril-i Turiŋqi *Meril* QS'de yoktur, ama *turiŋqi* "kraliçe", TURU "güçlü olmak" kökünden türetilmiş *Turambar* (*Turumarto*) ve *tur* "kral" gibi diğer birçok sözcükle birlikte verilmiştir. GS'de *tur*- "-ebilmek, güç sahibi olmak", *târ* "kral", *turwin* "kraliçe", *turm* "otorite, yönetim; güç", *turinthe* "prens, özellikle Gwidhil'in ünvanı". Karşılaştırın *Sorontur*, *Valatúru*, *Tuor*.

GS'de ayrıca daha sonraki dönemde yapılmış eklemeler de vardır: "*Gwidhili-Durintbi* = *Meril-i-Turiŋqi* Çiçeklerin Kraliçesi"; *guethra* "çiçek açmak, serpilmek"; ve *guedh*- kökü burada QS'de bulunmayan *mer*-e karşılık gelmektedir.

Minethlos GS'de *min* "bir, tek", *mindon* "kule, özellikle yalıtılmış küçük kule ya da zirve", *mineth* "ada", *Minethlos* "Gümüş Ada (Ay)" – aynı çeviri metinde s. 287'de de görülmektedir. QS'de Mı kökü altında *mir* "bir", *minqë* "on bir"; MINİ kökü altında *mindon* "küçük kule". *Minethlos*'un ikinci ögesi, aslında *lôs* "çiçek" olmalı (bak *Gar Lossion*).

Miruvor QS'de *miruvóre* "nektar, Valar'ın içeceği" (bak s. 238), *miru* "şarap"; GS'de *mirofor* (veya *gurmír*) "Tanrıların içkisi", *mír*, *miros* "şarap".

Moritarnon "Gece'nin Kapısı" (bak *Mornië*). GS'de *tarn* "kapı", *tarnon* "kapıcı".

Karşılaştır *Tarn Fui*.

Mornië QS'de yoktur, ama MORO kökünden türemiş birçok sözcükten birisidir, *moru-* "saklanmak", *mori* "gece", *morna*, *morqa* "siyah", *morion* "karanlığın oğlu". (*Moruen* "karanlığın kızı", Jupiter, ilginç bir maddedir. Túrín'in özgün üyküsünde annesi Morwen olarak isimlendirilmemişti.) Ölüm gemisinin Gnomca ismi, *morn* "koyu, siyah", *morth* "karanlık", *mortha* "loş" şeklindeki orijinal girişlere eklenen "Mandos ve Erumáni arasında gidip gelen kara gemi, Q. *Mornië* (Kara Keder)" şeklinde bir notla *Mornir*'dir. Bu yüzden ikinci öge Qenya karşılığının *nyérë* olduğu söylenen *nír* "keder" (< *nier-*) olmalı. Karşılaştır *Moritarnon*, *Mórn*, *Morwinyon*.

Móru GS'de sonradan yapılan bir eklemeye *Muru* "Gwerlum ya da Gunglont olarak cisimleştirilen İlkse Gece'ye verilen bir isim" olarak verilir, bu yüzden metinde *Morn*'dan çok *Mórn* olarak okudum (s. 231). GS'deki orijinal girişler arasında *múri* "karanlık, gece". Bak *Mornië*.

Morwinyon Arkturus yıldızına verilen bu isim metinde "alacakaranlıktaki çakış" olarak çevrilmiştir (s. 272) ve QS'de MORO kökünün (bak *Mornië*) altında "karanlığın içinde bir çakış" olarak çevrilerek verilmiştir. QS'de GWINI kökü altında türemiş bir sözcük olan *wintil* "bir çakış" vardır.

Gnomca ismi *Morwintir*, tahminen *gwim*, *guinc* "kıvılcım, çakış", *guimla* "pırıldama, çakıp sönmeye" sözcükleriyle bağlantılıdır.

Murmenalda Metinde "Uyku Vadisi", "Uyutan Vadi" (s. 350, 354) olarak çevrilmiştir. QS'de MURU kökü altında *muru-* "uyumak, uyuklamak", *murmë* "uyuyan, uyuklayan", *murmëa* "uykulu". İkinci öge NDL kökünden gelir, QS'de bu kökün türevleri arasında bir sıfat olarak kullanılan *nal(lë)* "dere, kuytu" ve *nalda* "vadi". Gnomca *nal* "vadi, koyak", *nal* "aşağı, aşağı doğru", *nalos* "batış, gurup, bayır", *Nalosaura* "günbatımı" vb. Karşılaştır *Murmuran*.

Murmuran Bak *Murmenalda*. GS'de Qenya *Murmuran*'ın Gnomca karşılığı olarak *Mormaurien* "Lúriel'in evi" verilir, ama farklı bir etimoloji olarak görülmektedir: karşılaştırmak: *Malmaurien* = *Olóré Mallë*, Rüya Patikası, *maur* "rüya, görüşü."

Nandini Aynı bir kâğıdın üstünde perilerin [fay] farklı klanlarının bir listesi verilir ve *Nandini* "vadi perileri"dir. QS'de NARA kökünden türemiş *nan(d)* "ormanlık", *nandin* "dryad [mitolojik orman perisi]"; GS'de nandır "kır perisi, Q. *nandin*", *nand* "alan, yarım dönüm", (çoğulu *nandin* "kır") *nandor* "çiftçi" vb.

Nauglath GS'de *naug* ve *naugli* "cüce", *naugla* "cücelere ait", *nauglafel* "cüce doğalı, yani hırslı, tamahkâr anlamında" sözcükler vardır (bak s. 355); QS'de bunları karşılayan bir sözcük yoktur, GS'de *naug* sözcüğünün Qenya karşılığının *nauka* olduğu söylenir.

Neni Erúmëar ("Dünya Gemisi" çiziminde geçer ve orada "Endiş Sular" şeklinde çevirdim, s. 126). QS'de NENE "akmak" kökü altında *nen* "ırmak, su" sözcüğü vardır ve aynı biçim Gnomca'da da görülür. QS'de ERE "dış" kökünün bir türevi olarak *Erúmëa* "daha dış, en dış" şeklinde verilir, *Eruman*'da olduğu gibi. Karşılaştırmak *Koivië-néni*.

Nermir Periler listesinde *Nandini*'nin altında verilen *Nermir* "çayır perileri"dir. QS'de bağımsız bir giriş halinde *Nermi* "bir çayır ruhu" vardır ve GS'de *Nermil* "çayırlarda ve ırmak boylarında gezinen bir peri" sözcüğü bulunur.

Nessa Bu isme her iki sözlükte de raslanılamadı. Valar isim listesinde ona verilen diğer isimler *Helinyetillë* ve *Melesta*. QS'de var olan en eski girişler arasında *belin* menekşenin ya da hercai menekşenin ismidir ve *Helinyetillë* "Hercai Menekşenin Gözleri" (hercai menekşeye verilen bir isim) olarak tanımlanır; karşılaştırmak *yëta* "bakmak". Ama QS'de bu Erinti'ye verilen isimlerden birisidir. Yani Bahar tanrıçalarının arasında isimleri ve yüklendikleri roller hakkında çok eskiden birtakım değişikliklerin yapıldığı açıktır (bak *Erinti*). *Melesta*'nın MELE "aşk" kökünden [*meles(së)* "aşk", *melwa* "güzel, sevimli", vb.; Gnomca *mel-* "sevmek, âşık olmak", *meleth* "aşk", *melon*, *meltha* "sevgili", vb.] geldiği konusunda hiçbir şüphe yoktur.

Nielfqui QS'de bu isim (*Nielfqi*, ayrıca *Nielikki*, *Nyelikki*) NYEHE "ağlamak, gözyaşı dökmek" kökünden türetilmiştir (bak *Nienna*). Onun gözyaşları kar taneleri gibi boşalır (*nieningë*, anlamı tam olarak "beyaz gözyaşı"). Bak *Nieningë* şiiri, J. R. R. Tolkien, *The Monsters and the Critics and Other Essays*, 1983. *ningë* için bak *Taniquetil*.

Nielfqui sözcüğünün ikinci ögesi, tahminen LIQI kökünden gelmektedir ve kökün türevleri *lingë* "su", *liqin* "ıslak", *liqis* "saydam", vb. (bak *Ulmo*).

Nielluin Metinde "Gökmavisi Arı" olarak (s. 272) Sirius yıldızına verilen bir isim olarak çevrilmiştir (bak *Ingil*). İlk öge *nektë* "bal", *nier* (< *neier* < *nexier*) "bal arısı", *nierwes* "kovan" sözcüklerinin türediği NEHE kökünden gelmektedir. Sirius'un ismi QS'de *Nielluinë* ya da *Nierninwa* olarak verilmiştir; hem *ninwa* hem de *lúinë* "mavi" anlamına gelen Qenya sözcükleridir. Gnomca'da Sirius yıldızının ismi *Niotluimi* = Qenya *Nielluin*: *nio*, *nios* "arı" ve birçok bağlantılı sözcük vardır, *luim* "mavi".

Nienna QS'de tannça *Nyenna*, *nyéni* "dişi keçi", *nyéna-* "yas tutmak", vb. sözcüklerin türediği NYE(NE) "melemek" kökü altında verilir; orada "veya tümünün kökü NYE-HE" şeklinde bir not da vardır. O kökün anlamı "ağlamak, gözyaşı dökmek": *nië* "gözyaşı" (karşılaştır *Nieliqui*), *nyenyë* "ağlayış". GS'de bu ismin biçimleri etimolojik bağlantıları verilmeden *Nenni(r)*, *Nenir*, *Ninir*, ama karşılaştır *nîn* "gözyaşı".

Noldoli QS'de NOL "bilmek" kökünün türevleri *Noldo* "Gnome" ve niteleyici olarak *Noldorimwa*, *Noldomar* "Gnome-toprakları", *Noldorin* "bir süre Noldomar'da yaşayan ve Gnome'ları Inwenórë'ye geri götüren kişi". Buradan görünüyor ki *Noldomar*'ın anlamı Büyük Topraklar'dır. Ama en eski girişler arasındaki bu girişlerde en ilgi çekici şey, "Gnome" sözcüğünün "Goblin"den yapılan bir tashih olmasıdır; karşılaştır *Goblin Feet* şiiri (1915) ve Eski İngilizce ismi *Cumap pá Nibtielfas* (s. 51). "Gnome" sözcüğünün Gnomcası *Golda* ("yani akıllı biri"; *Goldothrim* "Gnome halkı", *Goldogrin* onların dili, *Goldobar*, *Goldomar* "Gnome-toprakları". GS'de *Noldorin*'in karşılığı *Goldriel* dir, ki daha sonra bu biçim değiştirilerek *Golthadriel* yapılmış, ardından bu iki sözcüğün de üzeri çizilmiştir (s. 37). Bak *Nólemë*.

Noldorin Bak *Noldoli*.

Nólemë QS'de cins isim olarak verilmiştir, "derin bilgi, bilgelik" (bak *Noldoli*). *Nólemë* Finwë'nin Gnomca ismi *Golfinweg* (s. 170), aynı ögeyi taşımaktadır, tıpkı *Gilfanon'un Öyküsü*'nün taslağında söylenen ve ona verilen diğer isimlerden biri olan *Fingolma*'nın da taşıdığı gibi.

I Nori Landar ("Dünya Gemisi" çiziminde geçer, muhtemelen "büyük topraklar" anlamına gelmektedir, s. 126) *nori* için bak *Valinor*. QS'de *landar*'a benzer hiçbir şey yoktur; GS'deyse *land* (*lann*) "geniş" diye bir sözcük vardır.

Nornorë QS'de bu isim Nornoros "Tanrıların habercisi" biçimindedir ve NORO "koşmak, sürmek, dönmek, vb" kökünden türemiş olan *nornoro-* "devam etmek, engelsizce koşmak" fiiliyle birlikte verilir. GS'de de de benzer biçimler vardır, *nor-* "koşmak, yuvarlanmak", *norn* "tekerlek", *nûr* "pürüzsüz, serbestçe yuvarlanmak". *Qenya Nornorë* ismini Gnomca'da karşılayan sözcük *Dronдор* "Tanrıların elçisi" (*drond* "yarış, rota, iz", *drô* "tekerlek izi, oluk"); *Dronдор* sonradan *Dronúrin* (< *Noronor-*) olarak ve *drond* da *dronn* olarak değiştirilmiştir.

Númë ("Dünya Gemisi" çiziminde.) QS'de *núme* "Batı" sözcüğü, NUHU "kavis, aşağı doğru kıvrılmak, eğilmek, batmak" kökünden türemiştir; diğer sözcükler *núta-* "eğilmek, batmak", *númeta-*, *numenda-* "alçalmak (Güneş'in)", *númea* "Batı'da". Gnomca sözcüklerse *num-* "batmak, alçalmak", *númin* "Batı'da", *Auranúmin* "günbatımı", *numbras* "yokuş, yamaç", *nunthi* "aşağı doğru". Karşılaştır *Falassë Númea*, *Faskala-númen*, *Sirnúmen*.

Núri Fui Nienna'nın bir ismi: "iç çeken", s. 100. QS'de çevirisi yapılmadan, *náru-* "(köpeklerin) hırlamak, homurdanmak" *nur* "hırlama, mızızlanma" sözcükleriyle birlikte NURU kökünün altında verilmiştir. Bu ismin Gnomcası *Nurnil*, bağlantılı sözcükler *nur-* "hırlamak, homurdanmak", *nurn* "yas", *nurna-* "feryat edip ağlamak, yas tutmak".

Ô ("Dünya-Gemisi" çiziminde: "Deniz", s. 126) Bak *Ónen*.

Oarni Bak *Ónen*.

Olafantur Bak *Lórien*, *Fanturi*.

Olóre Mallë *Olóre* için bak *Lórien*. QS'de *mallë* "sokak" sözcüğü *MALA* "çarpmak" kökü (bak *Balrog*) altında görülmektedir; Gnomca biçimi *mal* "taş ve benzeri şeylerle döşeli yol" dur. *Olóre Mallë*'nin Gnomca karşılığı *Malmaurien* (bak *Murmuran*).

Ónen QS'de 'o'o kökünün türevleri Ô "deniz" anlamına gelen şiirsel bir sözcük, *oar* "deniz çocuğu", *oaris* (-*is*), *oarwen* "denizkızı" ve *Ossë* dir; (metinlerde Ónen'in eski biçimi olan, s. 92, 118) *Ónen* ismi de geçer ve *oarwen* (-*wen* için bak *Uruen*) ile aynı anlamda olduğu açıkça bellidir. Daha sonraki biçimi olan *Uinen*'in Öyküler'de Gnomca olarak anlaşılır; Gnomca *Únen* "Deniz Hanımı" sözcüğü sonradan *Uinen* olarak değiştirilmiştir. Ayrıca *Oinen* biçimi de görülür (s. 316).

Valar isim listesinde Ónen'e ayrıca *Solóre* (bak *Solosimpi*) ve *Ui Oarista* da denir. Bu ikinci isme QS'de de rastlanır ve orada "Deniz kızlarının Kraliçesi" şeklinde tanımlanır, ayrıca *Uin* "ilksel balina" da vardır; ama bunların diğer isimlerle aralarındaki bağlantı belirsizdir.

Ork QS'de *ork* (*org-*) "canavar, iblis". GS'de *orc* "goblin", çoğulu *orcin*, *orchosh* (*hoth* "ahali, halk", *hothri* "ordu", *hothron* "reis").

Oromë QS'de "Aulë oğlu" Oromë, *Kalormë*'nin altında verilen ("yükselmek, doğmak" anlamında) ORO kökünden farklı bir ORO kökünün altında (sessiz harfinin yapısından rahatlıkla anlaşılabilir) bulunmaktadır; ama bu köklerin "çok karışık" olduğu da söylenmektedir. Bu ikinci kökün *óre* "şafak, Gündoğumu, Doğu", *óreä* "şafağa dair, Doğu'da olan", *oronsë*, *oronto* "Gündoğumu", *osto* "Güneş'in kapıları", *Ostor* "Doğu, ak kapılarından çıktığı anda Güneş" gibi türevleri vardır. Belirtilmelidir ki *Oromë* belki de diğer kökün altına yerleştirilmeliydi, ama orada bu ismin bağlantıları hakkında hiçbir şey ima edilmemektedir. *Valinor'un Saklanması* öyküsünde Oromë'nin dünyanın Doğu'su hakkında özellikle bilgili olduğu anlaşılmaktadır (s. 321). İsmi Gnomcası *Orma*; Valar isim listesinde ayrıca *Raustar* diye anılır, bunun için bak *Meássë*.

Oronto ("Dünya Gemisi" çiziminde, "Doğu"). Bak *Oromë*.

Orossi Periler listesinde *Nandini*'nin altında bulunan *Orossi* "dağ perileridir" ve ORO kökünden türemiş bir sözcüktür. Bak *Kalormë*.

Ossë Bak *Önen*. İsmnin Gnomcası *Otha* ya da *Oth*.

Palisor Bak *Palúrien*.

Palúrien QS'ndeki ilk girişlerden birinde genel anlamıyla bir "düzlük" duygusu veren türevleriyle birlikte PALA kökünün altında *Palurin* "geniş dünya" sözcüğüyle birlikte *palis* "çayır, çimenlik" sözcüğü de vardır, ki şüphesiz *Palisor* oradan gelmektedir. GS'nde onu karşılaştıran isim *Belaurin*, *B(a)laurin*'dir; ama bu Tanrıça ayrıca *Bladoruen* "geniş dünya, bitkileri ve meyveleriyle birlikte dünya, Dünya Ana" diye de anılmaktadır (bağlantılı sözcükler *blani* "düz, açık, engin, içten", *blath* "zemin", *bladuen* "bir yer"). Bak *Yavanna*.

Poldórëa QS'nde yoktur, ama GS'nde onu karşılaştıran çeşitli biçimler verilmiştir: *Polod-uog* = *Tulcus* (*polod* "güç, kudret, otorite"); *polodrin* "kudretli, ayrıca özellikle *Tulcus*'un lakabı olarak kullanılan şiirsel biçimi *Poldurin* ya da *Poldorin*; Q. *Poldórëa*".

Qalmë-Tári *qalmë* "ölüm", *qalin* "ölü" ve benzer anlamlara gelen sözcüklerin türediği QALA "ölmek" kökünden gelmektedir. *Tári* ise TAHA kökünden gelir: *tâ* "yüksek, yüce", *tára* "mağrur", *tári* "kraliçe", vb.; Gnomca *dâ* "yüksek, yüce", *dara* "mağrur", *daroth* "doruk, zirve". Karşılaştıran *Taniquetil*.

Qalvanda "Ölüm Yolu" (s. 319). Bak *Qalmë-Tári*. İkinci ögesi VAHA kökünden gelmektedir: bu kökten türeyenler *vâ* "gitmek fiilinin geçmiş zamanı, gitti", *vand* "yol, patika", *vandl* "asa, baston", *vanwa* "yola düşüp gitmiş, geçmiş, bitmiş, kaybolmuş" (*Mar Vanwa Tyaliëva*'de olduğu gibi). Karşılaştıran *Vansamirín*.

Qerkaringa İlk ögesi belirsizdir; -*ringa* için bak *Ringil*.

Qorinómi Bak s. 339-40. Kökü QORO/QOSO'dur, *goro* "boğma, boğulma, nefes alamama", *gorin* "boğulmuş, nefesi kesilmiş", vb.

Rána QS'nde yoktur, ama GS'nde *Rân* "Ay (Q. *Rána*) ve *ranoth* "zaman birimi olarak ay" (*Ranoth*, *Ranuin*'in öncülü olan terk edilmiş bir isimdir, s. 325)

Metinde denir ki (s. 287) Tanrılar Ay'ı *Rána* diye isimlendirmişlerdir.

Ranuin Bak *Rána*.

Ringil QS'nde *ringa* "rutubetli, soğuk, üşürücü", *ringwë* "kırığı, buz", *rin* "çiy" olarak verilir; GS'nde *ri* "serinlik", *ring* "serin, soğuk, ani bir rüzgâr ya da soğuk hava" ve (sonradan yapılan bir ekleme olarak) *Ringli* "kutup soğuğu, Kuzey Kutbu (bak *Ainur*'un Gelişimin öyküsü)". Karşılaştıran *Qerkaringa*.

- Rúmil** Bu isme her iki sözlükte de rastlanılmamıştır, ama GS'de verilen şu sözcüklerle bağlantılı gibi görülmektedir: *rú* ve *rúm* "sır, gizem", *ruim* "gizli, gizemli", *ru i* "fısıltı", *ruitha* "fısıldamak".
- Salmar** Bu isim SALA kökünden gelen türevlerden birisiyle bağlantılı olmalı: *salma* "lir", *salmē* "arp çalmak", vb.
- Samfrien** ("Çifte Şenlik Bayramı", s. 213) Tahminen MİRİ "gülümsemek" kökünden türemiştir; *sa-* eki QS'nde "çokluk gösteren bir ön ek" olarak bahsedilir. Karşılaştırmalı *Vansamfrien*.
- Sári** Her iki sözlükte de yoktur, ama QS'nde SAHA/SAHYA kökünün türevleri arasında *sá* "ateş", *saiwa* "sıcak", *Sabóra* "Güney" sözcükleri vardır; GS'nde *sá* "ateş" şiirsel biçimi *sai*, *sairin* "ateşli, kızgın", *saiwen* "yaz" gibi sözcükler vardır.
- Sil** QS'nde SİLÜ kökünün altında Sil "Ay" sözcüğüyle başlayan, tümü de beyazlık ya da beyaz ışık anlamına gelen uzun bir sözcük listesi vardır, ama orada ne *Silpion* ne de *Silmaril* yoktur. GS'nde *Sil* "tam anlamıyla = 'Silpion'un Yükselişi', bak Güneş'in ve Ay'ın Yapılışının Öyküsü, ama yaygın olarak şiirsel anlamıyla kullanılır = Dolunay ya da *Rân*" şeklinde açıklanmaktadır. Bu öyküde denir ki periler Ay'ı "Sil, Gül" (eski biçimi "gümüş gül") olarak isimlendirmişlerdir (s. 287).
- Silindrin** "Ay kazanı" her iki sözlükte de bulunmamaktadır; en yakın biçimi QS'nde Jupiter'e verilen isimlerden biri olan *Silindo*. Bak *Sil*.
- Silmarilli** Bak *Sil*. GS'nde "Q. Silmaril" in karşılığı olarak *silubrill-* (*silum(b)aril-*) ve çoğulu *silubrilthin* (metinde de görülmektedir, s. 189) olarak verilmiştir; sonradan yapılan bir eklemede *brithla* "inci" sözcüğü Qenya *marilla* (QS'nde yoktur) ile karşılaştırılmıştır. İnci Kulesi'nin Gnomca ismi *Tirimbrithla*.
- Silmo** Bak *Sil*. QS'nde *Silmo* "Ay" olarak dilimize çevrilmiştir ve GS'nde *Silma* sözcüğü Qenya dilindeki *Silmo*'nun Gnomca karşılığı olarak geçer.
- Silpion** Bak *Sil*. Gnomca isimleri *Silpios* ya da *Piosil*, ama anlamları verilmemiştir.
- Silubrilth'in** Bak *Silmarilli*.
- Sirion** QS'nde SİRİ "akmak kökünün türevleri *sindi* "ırmak" (karşılaştırmalı *Kelusindi*), *sfrē* "akıntı", *sfrima* "sıvı, akışkan". Ama GS'nde *sfr* "ırmak", *siriol* "akışkan", Sirion (şiirsel sözcük) "ırmak, Garlisgion ve Nantathrin bolunca akan ünlü büyümlü ırmağın adı" (*Garlisgion* "Kamışlar Bölgesi" *Lisgardh* "Sirion Deltası'ndaki kamışlar diyarı" olarak varlığını sürdürmüştür, *Unfinished Tales*) Karşılaştırmalı *Sir-númen* ve onun eski ismi *Númmisir*.
- Sirnúmen** Bak *Sirion*, *Númmē*.

Solosimpi QS'nde "Kıyidiyarı Kavalcıları" *Solosimpë*'nin ilk ögesi SOLO kökünden gelir: *solmë* "dalga", *solor*, *solossë* "kıyıda kırılan köpüklü dalgalar, dalgalanmak, büyük dalga" (Karşılaştır Önen'in ismi olan *Solörë*); ve ikinci öge SİPİ "ıslık, kaval çalmak" kökünden gelir: *simpa*, *simpina* "kaval, flüt", *simpisë* "kaval çalmak", *simpe-tar* "kavalcı". GS'nde Solosimpi'nin Gnomcası olan *Tblossibin* ya da *Tblossibrim*, *tbloss* "kıyıya çarparak köpüklenen dalga" sözcüğünden gelir, değişik bir hali de *Flossibrim*. Denir ki *floss* sözcüğü *flass*'ın "deniz kenarı, kıyıda kırılan köpüklü dalgalar; kenar, sınır, saçak, püskül" etkisiyle *tbloss* sözcüğünden üretilmiştir.

Sorontur SORO "kartal" kökünden türetilmiştir: *sor*, *sornë* "kartal", *sornion* "kartal yuvası", *Sorontur* "Kartalların Kralı". -tur için bak *Meril-i-Turingi*. Bunlara karşılık gelen Gnomca sözcükler *thorn* "kartal", *thronë* "(kartal yuvası), zirve", *Tborndor* ve *Tbrondor* "Kartalların Kralı".

Súlimo QS'nde SUHYU, SUHU, SUFU "hava, nefes, nefes vermek, üfürük" şeklindeki üç kök biçiminin altında *sû* "rüzgârın uğultusu", *súlimë* "rüzgâr" ve *Súlimi*, -o "Rüzgâr Vali'si = Manwë ve Varda" sözcükleri vardır. Belki de bunun anlamı Manwë'nin *Súlimo* ve Varda'nın *Súlimi* oluşudur, ki Varda Valar isim listesinde *Súlimi* diye anılır; ama GS'nde denilmektedir ki Manwë' ve Varda birlikte *i-Sú-lumi* diye anılmaktadır. GS'nde *sû* "rüzgârın uğultusu", *súltba* "(rüzgârın) esişi", ama Manwë'nin rüzgâr ismi *Saulmoth*'dur (*saul* "büyük bir rüzgâr") ki sonradan *Solmoth* haline gelecektir; ve bu " = Q. *Súlimo*"

O, Gnomca olarak ayrıca *Gwanweg* (*guw* "rüzgâr", *guam* "rüzgârın aniden şiddetlenerek esmesi") olarak da anılır ve genellikle *Man* (bak *Manwë*) ile birleştirilir, yani *Man 'Wanweg* = Q. *Manwë Súlimo*. QS'nde GWA kökü de görülmektedir: *wá* "rüzgâr", *wanwa* "büyük fırtına", *wanwavoitë* "rüzgârlı"; ve Valar isim listesinde Manwë' ve Varda birlikte *Wanwavoisi* diye anılırlar.

Súruli Bak *Súlimo*. *Súruli* sözcüğü QS'nde yoktur, ama GS'nde *Sulus* (çoğulu *Sulussin* ve *Sulusbrim*) "Manwë'nin hava ruhlarının iki klanından biri, Q. *Súru* çoğulu *Súruli*" olarak açıklanmaktadır.

Talka Marda Aulë'nin bir ünvanı olan metinde "Dünya'nın Demircisi" olarak çevrilen (s. 269) bu isim QS'nde yoktur, ama GS'nde Qenya *Talka Marwa*'nın karılığı olarak "*Martaglos*, doğrusu *Maltagros*, Óla'nın, Dünya'nın Demircisi'nin adı" cümlesi geçmektedir; ayrıca *tagros*, *taglos* "demirci". Aulë aynı zamanda *Óla Mar* olarak da anılır; ve Valar isim listesinde *Aulë Mar*. (Aulë'ye verilen bu isim çok uzun bir süre sonra yeniden görünecektir. Çok sonraları yazılan bir norta şöyle anılmıştır *mbartano* "dünya-ustası" > Quenya *Martamo*, Sindarin *Bartban*.)

Taniquetil QS'nde TAHA kökünün (bak *Qalmë-Tári*) altında *Taniquetil* sözcüğünün anlamı "karla kaplı mağrur zirve" olarak verilmiştir. İkinci öge NİQI kökünden gelmektedir (*ninqë* "beyaz", *niqis* "kar", *niqetil* "karla kaplı zirve"; karşılaştır *Ní-eliqwi* girişindeki *nieningë* "beyaz gözyaşı (kar damlası)").

Bu ismin Gnomca biçimi *Daniguethil* (*dä* "yüce, yüksek"), ama ikinci öge farklı görünmektedir, çünkü GS'nde *niguesb* "fırtına (aslında kar, ama sonradan bu duygu ortadan kalkmıştır)" şeklinde bir sözcük vardır.

Tanyasalpë Metinde "ateş kâsesi" olarak çevrilmiştir (s. 279). QS'nde *salpa* "kâse" sözcüğü SLPL kökünün altında verilmiştir: *sulp-* "yalamak", *salpa* "bir yudum içmek", *sulpa* "çorba". *Tanya* sözcüğü QS'nde yoktur; GS'nde *tan* "odun", *tantha-* "tutuşturmak", *tang* "alev" ve *Tanfa* "tüm hava katmanlarının en altta bulunanın, derin yerlerdeki sıcak hava".

Tári-Laisi *Tári* için bak *Qalmë-Tári*. QS'nde LAYA "canlı olmak, serpilmek" kökünün türevleri arasında *lairë* "çayır", *laiqa* "yeşil", her ikisinin de anlamları "gençlik, canlılık, yeni yaşam" olan *laito* ve *laisi* gibi sözcükler vardır. Gnomca sözcükler *laib* (ayrıca *glaiB*) "yeşil", *laigos* "yeşillik = Q. laiqassë", *lair* (ayrıca *glair*) "çayır". Peşinden gelen not oldukça ilgi çekicidir: "Not *Laigolas* = yeşil-yaprak (bak *Gar Lossion*), arkaik bir hale gelmiştir çünkü son biçim *laib* olmuştur, ortaya çıkan şey *Legolas* yeni keskin-görüş (*last* "bakış, göz atış", *leg, lëg* "keskin, delici"). Ama belki de Gnome'ler farklı anlamlardaki benzer sesli isimleri vermekten keyif aldıkları için her ikisi de onun ismidir, *Laigolas* *Legolas* ve *Túrin Turambar* vb. gibi. *Legolas*, her ikisinin karışımıyla oluşan alışılmış biçimdir." (*Legolas* Yeşilyaprak *Gondolin'in Yıkılışı* öyküsünde ortaya çıkmaktadır; Gondolinli bir elftir ve gece görüşü olan birisi olduğu için karanlığın içinde kaçakları şehirden çıkarıp düzlüğe yöneltir. Öyküyle ilgili bir notta denir ki "o hâlâ Tol Eressëa'da yaşamakta ve Eldar tarafından *Laiqalassë* diye anılmaktadır".)

Tarn Fui Bak *Moritatarnon*, *Fui*.

Tavari Periler listesinde *Nandini*'nin altında verilen *Tavari* "orman perileridir". QS'nde *tavar* (*tavarni*) "vadi-ruhları" TAVA kökünden türemiştir: *tauno* "orman", *taulë* "büyük ağaç", *tavas* "ormanlık bölge". GS'nde *tavor* "bir orman perisi", *taur*, *tavros* "orman" (*Tavros* aynı zamanda "orman perilerinin şefinin, Ormanları Mavi Ruh" ismidir. Sonradan *Tavros* Oromë'ye verilen bir isim olacak ve zaman içinde *Tavros*'a dönüşerek *Silmarillion*'da *Tauron* biçimini alacaktır.)

Tavrobel GS'nde "orman-yurdu" olarak dilimize çevrilmiştir (bak *Tavari*). Denir ki *pel* ögesi "genellikle sadece *Tavrobel* gibi yer isimlerinde kullanılmaktadır" ve anlamı "köy ya da köycük"tür. Başka bir yere yazılmış bir notta Gnomca ismi

Tavrost olarak verilmiştir, Qenya isimleriye *Tavaros(s)*, *Taurossé*'dir. *Tavrost* isminin *ro-*, *oro-* şeklindeki bir gövdeye isnat edilerek *rost* "yamaç, bayır, yokuş" sözcüğünü içerdiği, *rosta* "yokuş" (*Rost'aura* "Gündoğumu"), *ront* "yüksek, sarp" sözcükleriyle benzerlikler taşıdığı açıkça görülmektedir. Bunlar *Kalormé*'nin altında verilen sözcüklerin etimolojik değişkenleridir.

Telelli Öyküler'de sadece bir kez geçen (s. 33) bu terim belirsizdir. QS'ndeki ilk girişlerde tümünün de anlamı "küçük elf" olan bir sözcük karmaşası vardır: bunların arasında *Teler* ve *Telelli*'nin yanı sıra sıfat olarak da *telerëa* ve *telella* sözcükleri de bulunmaktadır. Aralarında herhangi bir fark olup olmadığı belirtilmemiştir. Bağısız bir notun ifade ettiğine göre Kôr'da yerleşmiş tüm soyların şarkı ve şiir sanatlarında kusursuzlaşmış olan genç Elfleri *Telelli* diye anılmaktadır; ama bir başka yerde de *Telellin*'in, bir lehçe, *Telerin* yerine kullanıldığı görülmektedir. Bak *Teleri*.

Teleri Bak *Telelli*. GS'nde *Tilith* sözcüğü "bir elf, perilerin ya da Eldar'ın üç soyundan birincisinden gelen bir Elf; çoğulu *Tilthin*" olarak görünmektedir. *Teleri*'nin daha sonraki anlamı, Üçüncü Soy'un ismi haline geldiğinde, zaten potansiyel olarak açıktır: QS'nde *telu-* "bitirmek, son", *telu* (bunun isim hali), *telwa* "sonuncu, geride kalmış" şeklindeki türevleriyle birlikte TEL+U kökü verilmiştir ve bunun belki de TELE "kaplamak" kökünün bir genişlemesi olduğu ima edilir (bak *Telimektar*). GS'nde "kaplamak – kapatmak – bitirmek" şeklindeki bu anlamlar açıkça TEL- kökünden gelmektedir: *telm* "çatı, gökyüzü", *teloth* "çatıyla örtmek, gölgelik, sığınak", *telu-* "kapatmak, son, bitiş", *telu* "son".

Telimektar QS'nde *Telimektar*, *Telimbektar* "Orion, harfi harfine Göğün Kılıççısı" olarak dilimize çevrilmiş, TELE "kaplamak, ihtiva etmek" kökünün altında *tel* "çatı", *telda* "bir çatıya sahip olmak", *telimbo* "kubbe, gökyüzü" ve benzeri sözcüklerle birlikte verilmiştir. *-mektar* galiba MAKa kökünden türemiştir, bak *Makar*. Gnomca biçimi *Telumaitbar*.

Valar isim listesinde ayrıca *Taimondo* diye de anılır. Her iki sözlükte de bu isim hakkında, aynı zamanda girilmiş görünen önemli notlar vardır. QS'nde TAHA kökünün (bak *Qalmë-Tári*) altında *Taimë*, *Taimië* "gökyüzü" sözcüğüyle birlikte verilen *Taimondo* ve *Taimordo*, *Telimektar*'ın isimleridir. Gnomca karşılığıysa *Daimord* (*dai*, *daimoth* "gökyüzü, sema") ve bu sözcük GS'nde ayrıca Inwë oğlu Ingil (Gil, Sirius) hakkındaki girişte de görülmektedir: "Daimord'u izleyerek" büyük bir arı gibi göklere yükselmiştir (bak *Ingil*). Ama Qenya dilindeki *mordo* "savaşçı, kahraman" sözcüğü açıkça Gnomca *mord* sözcüğünden alınmıştır ve *mord* sözcüğünün gerçek Qenya karşılığı *mavar* "çoban"dır – bu ayrıca Gnomca sözcüğün de orijinal anlamıdır, zaman içinde gelişerek "adam, savaşçı" haline

gelmiştir, düzyazı ve konuşma dilinde modası geçmiş olsa da şiir dilinde kullanılacaktır. Yani *Daimord*'un orijinal anlamı "Gökyüzü'nün Çobanı"dır, tıpkı orijinal Qenya ismi olan *Taimavar* gibi, Gnomca ismin etkisiyle değişerek *Taimondo*, *Taimordo* haline gelmiştir.

Telimpë QS'nde *telepë* = *telpë* "gümüş" olmasına rağmen TELPE kökü altında yoktur. Gnomca sözcükler *celeb* "gümüş", *celebrin* "gümüşü", Ay'ın isimleri olan *Celebron* ve *Celiostb*. Bak *Ilisaluntë*.

Tevildo QS'de TEFE kökünün altında (*teve*- "nefret etmek", *tevin*, *sevië* "nefret, kin" şeklindeki türevleriyle birlikte) verilmiş ve "Kedilerin Efendisi" olarak (bak s. 73) açıklanmıştır. Gnomca biçimi *Tifil*, "Kedilerin Prensi".

Tilkal Altı metalin isimlerinin ilk harflerinden oluşturulmuş bir isimdir (bak s. 148 ve dipnot). *Tampë* "bakır" için bak *Aulë*, *ilsa* "gümüş" için bak *Ilisaluntë*. QS'nde *latukben* "kalay" ayrı bir giriş olarak *latukendo* "kalaylı" ile birlikte verilmiştir; Gnomca biçimi *ladog*. *Kanru* "kurşun", *kanruva* "kurşunu" sözcükleriyle QS'nde KANA kökünün altındadır. *Anga* "demir" için bak *Angamandi* ve *Laurë* "altın" için bak *Laurelin*.

Timpinen Bu isim QS'nde TIFI şeklindeki bir kökün tek türevi olarak bulunuyor, ama TIPI kökünün altında *timpe* "ince yağmur", *timpinë* "serpinti" vb. sözcükler verilmiştir. Bak *Tinfang*.

Tinfang GS'ndeki giriş şöyledir: "flütçü *Tinsing* ya da *Tinfang* (lakabı *Gwarbilin*) bir peridir; karşılaştı. Q. *timpinen* bir flütçü (*Timpendo*, *Varavilindo*)". Diğer Gnomca sözcükler *tif*- "ısıklık çalmak", *timpa*- "çınlamak, şingırdamak", *timpi* "küçük çan", *timp* "baykuş örneği, bir flütün notası", *tifin* "küçük flüt". *Gwarbilin*'deki ilk öge aynı zamanda *Gondolin*'in *Yıkılışı* öyküsünde geçen "Gözetleme Tepesi" *Amon Gwareth*'de de görülmektedir; ikinci ögeyse *bilin(c)* "serçe, küçük kuş".

Tinwë Linto, **Tinwelint** GS'nde şöyledir: "*Tinwëg* (ayrıca *Lintinwëg*) ve daha genel olarak *Tinwelint* = Q. *Tinwë Linto*; (daha sonra Ellu tarafından yönetilen) Solosimpi'nin başlangıçtaki lideri, ama Kayıp Artanor Elfleri'nin Kralı haline gelecekti." İsmi'nin birinci ögesi, *tim* "kıvılcım, pırıltı, (yıldız)", *tintiltha*- "kırışmak", *timwisthli* "yıldız kümesi, takımyıldız" gibi türevlerle birlikte TIN- kökünden türemiştir. İkinci öge büyük olasılıkla Gnomca *lint* "hızlı, çevik, hafif" – ki babam "A Secret Vice" adlı bir denemesinde (*The Monsters and the Critics and Other Essays*, 1983, s. 205) bunun dilbilimsel yapılarının çok eski safhalarından hatırladığı bir sözcük olduğu söylüyor. Bu isim QS'nde ne eski (*Linwë Tinto*, s. 193) ne de sonraki biçimiyle yer almamaktadır; ama TINİ kökünün altında *sinwë* "yıldız", *tint* "(gümüş) kıvılcım", vb. ayrıca *lintitimwë* "nice yıldızla sahip" sözcükleri vardır, bunun ilk ögesi çoğaltma ön eki olan *li-*, *lin-*. Karşılaştı. *Tinwëtarî*.

Tinwetári "Yıldızların Ecesi". Bu ismin öğeleri için bak *Tinuë Linto*, *Qalmë-Tári*. Karşılık gelen Gnomca isim farklı bir ikinci ögesi olan (bak *Meril-i-Turingi*) *Timurwin*. Varda ayrıca ilk ögesi aynı olan (Varda'nın Gnomca ismi olarak *Bridbil*) *Timbridbil*, *Timfiril* ve gail "yıldız" sözcüğünü içeren *Gailbridb(n)ir* (Kenya karşılıklı *Ilivarda*'daki *İle*, QS'nde yoktur) gibi isimlerle de anılır.

Tol Eressëa QS'nde *TOLO* kökünün altında *tol* "ada; suyun, bir çimenliğin vb. şeylerin ortasında tek başına yükselen herhangi bir nesne", *solmen* "(kalkanın) şişkinliği, tek başına duran yuvarlak bir tepe, vb", *solos* "yumru, şişlik", *sölë* "orta, merkez" ve diğer sözcükler vardır. GS'nde *tol* "kıyıları dik yamaçlar olan ada" olarak geçer. QS'nde *Eressëa* (*Erunman*'da görülenden farklı bir kökün) *ERE* "tek başına kalmak" kökünün altında verilmiştir: *er* "yalnız, sadece, durgun", *eressë* "yalnız, tek başına, yapayalnız", *eressëa* "yalnız", *erda* "tenha, terk edilmiş", *erin* "kalıntılar". Yalnız Ada'nın Gnomcası *Tol Ereshrin* (*er* "bir, tek", *eresh* "yalnızlık, ıssızlık", *ereshrin* "tek başına, yalnız").

Tolli Kuruvar ('Dünya Gemisi' çiziminde "Büyük Adaları", s. 126) *Tolli* için bak *Tol Eressëa*. QS'nde yanlarında "iyi büyüye ait" şeklinde bir not bulunan *kuru* "büyü, büyücülük", *kuruvar* "büyücü", *kuruni* "cadı" sözcüklerinden oluşan bir grup vardır. GS'nde *curu* "büyü", *curug* "büyücü", *curus* "cadı".

Tombo QS'nde *Tombo* "gong", *tumbë* "boru", *tumbo* "karanlık vadi", *tumna* "derin, dipsiz, karanlık ya da gizli" (bak *Uttumna*) gibi sözcüklerle birlikte TUMU "boşluk düşüncesiyle birlikte) büyümek, kabarmak" kökünden gelmektedir. Gnomca sözcükler *tüm* "vadi", *tum* "içi boş, çukur", *tumli* "geniş vadi", *tumbol* "vadimsi, çukur", *tumla* "içini oymak".

Tuilérë QS'nde *TUYU* kökü: *tuilë* "Bahar, sözcük anlamı bir tomurcuk – ayrıca topluluk ismi olarak: tomurcuklar, yeni filizler, taze otlar", *Tuilérë* "Bahar" ve *tuilindo* "(bahar-şarkıcısı), kırlangıç" gibi diğer birtakım sözcükler. Gnomca biçimleri *tuil*, *tuilir* "Bahar" (*Tuilir* = Vána şeklindeki bir notla birlikte); ama Vána ayrıca *Hairen* "Bahar" diye de anılır, tahminen *hair* "dakik, erken", *hai* "tam vaktinde", *baidri* "sabah" ile bağlantılıdır.

Tuivána Bak *Tuilérë*, *Vána*.

tulielto, & Tuliello "geldiler" şeklinde dilimize çevrilmiştir (s. 168) ve *I-Eldar tulier* de "Eldar geldi" şeklinde; *I-kal'antúlien* ise "Işık döndü" olarak çevrilmiştir (s. 275). QS'nde *TULU* "alıp getirmek, getirmek, taşımak; hareket etmek, gelmek" kökünün altında aynı anlama gelen *tul-* fiili ve *tuwë* "direk, sütun, sancak", *tulma* "tabut" sözcükleri vardır. GS'nde *tul-* "getirmek; gelmek", *tultha-* "kaldırmak, taşımak".

Tulkas Bu isim QS'de, *tulunka* "sağlam, sert" ve *tulka-* "sabitleştirmek, kurmak, tesis etmek" ile birlikte TULUK kökünün altında verilmiştir. Gnomca biçimi *Tulcus* (-os)'dur, *tulug* "sağlam, sert" ve *tulga* "sertleştirme, yerleştirme, sağlamlaştırma, rahatlatma" ile ilişkilidir.

Tulkastor Bu isim sözlüklerde görülmemektedir (ne de önceki biçimleri olan *Tulkassë*, *Turenbor*, s.37); bak *Tulkas*, *Meril-i-Turingi*.

Tuor *Tuor* ismi sözlüklerde yoktur, ama (bu isim aynı zamanda *Tôr* olarak da yazıldığı için) belki TURU "güçlü olmak" kökünden türemiştir; bak *Meril-i-Turingi*.

Turgon Ne *Turondo* ne de Gnomca bir sözcük olan *Turgon* sözlüklerde geçmemektedir ve ilk ögesinin TURU kökünden (bak *Meril-i-Turingi*) türemişe benzermesinin ötesinde bu isimlere ait bir açıklamaya rastlanmamıştır.

Turuhalmë "Kütükçekimi" (s. 345). QS'de (TURU "güçlü olmak" kökünden farklı olarak) yer alan ikinci bir TURU (TUSO) "yakmak" kökünün birçok türevi vardır: *turu-*, *tunda-* "yakmak, tutuşturmak", *turu* "doğru olarak = yakacak odun, ama yaygın kullanımı odun", *turüva* "tahta, ahşap", *tusturë* "kav", vb. GS'nde *duru* "odun: sırık, direk ya da küçük", *durug* "tahta, ahşap".

İkinci öge Gnomca bir sözcük olan halm "sürüklemek, (balık ve benzeri şeyleri) çekmek". Festivalin ismi *Durucbalmos* = *Halm nadhuruthon* (merinde *Durucbalm* olarak yazılmış ve sonradan üzeri çizilmiştir, s. 367), "Noel" olarak tercüme edilmiştir; bu sözcük daha sonra değiştirilerek Durufui "Noel (gecesi), yani Kütük-gecesi" haline getirilmiştir (bak *Fui*).

Uin Bak *Önen*. GS'nde *uin* "balina" anlamına gelen bir cins isimdir ve daha sonra *Uin* "Gulma'nın büyük balinası" olarak açıklanmıştır (*Gulma* = *Ulmo*); ama görünüşte (bu giriş göreceli olarak karmaşık olsa da) *uin*'in orijinal anlamı, şiirsel olarak korunan, "dalga"dır. "Balina" için kullanılan diğer Gnomca sözcük *uimoth* "dalgaların koyunu" (*mosh* "koyun" ayrıca "1000", belki de orijinalinde "sürü"; *moshweg* "çoban").

Uinen Bak *Önen*.

Ulmo QS'nde *Ulmo*, ULU "dökülmek, hızla akmak" kökünün altında *ulu-* ve *ulto-* "dökülmek" sözcüğüyle birlikte verilmiştir. İsminin Gnomcası diğerlerine karşılık gelen *gul-* ve *gulta* fiilleriyle birlikte *Gulma*'dır. *Ainur'un Müziği* adlı öykünün taslak metninde *Lingil* diye de anılır: bak *Nielfgui*. Diğer isimler için bak *Vailmo*.

Ulmonan Bak *Ulmo*; bu ismin ikinci ögesi açıklanmamıştır.

Ungoliont Bak *Ungwë Lianti*.

Ungwë Lianti, Ungweliant(ë) QS'nde şüpheli bir kök olan GUNGU'nun altında *ungwë* "örümcek, özellikle Kasvetören *Ungwë*, genel kullanımıysa *Ungwelianti*" şeklinde verilmiştir. İkinci öge türevleri *lia* "sarma, sarılış", *liantë* "asma ya da sarmaşık filizi", *liantassë* "asma" olan LI+YA "etrafını sarmak, örmek" kökünden gelmektedir. GS'nde ismin orijinal girişi *Gungliont* şeklindedir, tıpkı metinde ilk kez geçişinde yazılı olduğu gibi (s. 231); daha sonradan "*Ungweliont* ya da *Ungoliont*" haline dönüştürülmüştür. İkinci öge *li-* (*lind* "sarma, sarılış") kökyle bağlantılı olabilir.

Uolë Kúvion *Kúvion* sözcüğü *Mikúmi*'den değiştirilmiştir (s. 295). Bu isim QS'nde türevleri *kú* "hilal şeklindeki Ay", *kúné* "hilal, yay" olan KUVU "kıvırmak, eğmek" kökünün altında yoktur. GS'nde *cú* "yay, hilal; Ay'ın incelişi ya da kalınlaşması" ve ayrıca "*Cuvonweg*: *Úl Cuvonweg* (= Q. *Ólë Kúmion*), Ay-kralı" sözcükleri vardır. *Úl*'un altında Qenya karşılığı olarak *Uolë* sözcüğü verilmiştir ve orada denir ki *Úl* ismi genellikle *Úl-a-Rimthilios* deyimi içinde kullanılmaktadır; *Rimthilios* sözcüğü ise "daire şeklindeki Ay, Ay-elf'in ismi" olarak açıklanmıştır (*rinc* "dairese", *rin-* "döndürmek, dönüş").

Ūr QS'ndeki URU/USU kökünün türevleri arasında *uru* "ateş", *úrin* "alevlenerek ısınmak", *urnvoitë* "ateşli, kızgın", *urúva* "ateş gibi", *urúva* "ateşin üstünde", Ūr "Güneş" (diğer biçimleri *Ūri*, *Ūrinki*, *Uruen*), *Ūrion* "Fionwë'ye verilen bir isim", *urna* "fırın", *usta-*, *urva-* "yakmak" (nesneli ve nesnesiz fiil) gibi sözcükler vardır. Gnomcası *Aur* (*aurost* "şafak") ve şiirsel bir sözcük olarak *Uril*. Bak *Fionwë-Ūrion*, *Uruen*.

Urwen, Urwendi Bu kitabın ilk öykülerindeki *Uruen* biçimi *Güneş'in ve Ay'ın Öyküsü*'nde *Uruendi* haline gelmiştir. GS'ndeki orijinal giriş "güneş gemisinin bakiresi *Uruendi* ve *Uruin* (Q. *Uruen*)" şeklindedir, ama daha sonra "*Uruedbin* ve *Uruin* (Q. *Uruendi*)" olarak değiştirilmiştir. QS'nde (bak Ūr) *Uruen* Güneş'e verilen bir isim olarak görünür. Valar isim listesindeyse Güneş bakiresi ayrıca *Ūrinki* diye de anılır ve bu sözcük QS'nde Güneş'e verilen isimlerden biri olarak yer almaktadır.

-wen ögesi QS'nde GWENE kökünün altında verilmiştir: *wen* ve *wendi* "bakire, kız", *-wen* dişi tarafından soy ismini belirten ektir, erkek tarafından soy ismini belirten ekse *-ion*'dur, *wendelë* "bakirelik" (bak *Wendelin*). GS'nde karşılık gelen biçimlerse oldukça karışık ve anlaşılmaz durumdadır. Verilen sözcükler anlamları "kadın", "kız" vb. olan *guin-*, *guen-*, *gueth* gibi gövdelere sahiptir; kökü *gueni-*'den *guedbe-*'ye değiştirilmiş gibi görünmektedir ve Qenya *meril* (bak *Meril-i-Turingi*) ile Qenya *wendi* sözcüklerine göndermelerde bulunmaktadır.

Utumna QS'de *Utumna*'nın ("Kuzey'de bulunan karanlık ve kasvetli rezil bölgeler, Melko'nun ilk evi") kökü verilmemiştir, ama *Tombo* girişinin altında verilen *umna* "derin, dipsiz, karanlık ya da gizli" sözcüğüyle karşılaştırın. Gnomca biçimleri *Udum* ve *Uduvna*; Belcha (Melko) *Uduvvin* diye anılır.

Üvanimor Bak *Vána*.

Vai QS'inde *VAYA* "sarmak, kucaklamak" kökünden *Vai* "Dış Okyanus", *Vaimo* ya da *Vailimo* "Vai'nin hükümdarı olarak Ulmo", *vaima* "cübbe", *vainë* "kılıf, kın", *vainolë* "sadak", *vaita-* "sarmalamak", *Vaitya* "dünyanın çevresindeki en dış hava katmanı", vb. sözcükler türetilmiştir. Gnomca biçimi *Bai*, bağlantılı sözcükler *Baitbon* "yukarılardaki hava", *baith* "giysi", *baidha* "örtmek", *bain* "giydirmek (Q. *vaina*)"

Vailimo Bak *Vai*. Gnomca biçimi *Belmoth* (<*Bailmoth*); ayrıca şiirsel bir isim olarak *Bairos* biçimi de vardır. Ulmo ayrıca Gnomca'da *i Cborweg a-Vai*, yani "Vai'nin yaşlı adamı" (*bör* "yaşlı, kadim (hâlâ var olan şeyler anlamında)", *bortha-* "yaşlanmak", *boroth* "ihtiyarlık, yaşlılık", *Fuil*'e verilen bir isim olan *Hûs* "ihtiyar, yaşlı") olarak da anılır. -weg için bak *Bromweg*.

Vaiya Bak *Vai*.

Valahfrû (*Valatûru* sözcüğünün yanında metnin kenarına eklenmiş olarak, s. 270) Sözlüklerde rastlanmamıştır, ama QS'indeki *HERE* "hükmetmek, güç sahibi olmak" köküyle bağlantılı olabilir: *beru-* "hükmetmek", *beru* "efendi, lord", *beri* "hanım, leydi", *berë* "efendilik".

Valar QS'de "*Valar* ya da *Vali*" *VALA* kökünden türemiştir, erkek tekili *Valon* ya da *Valmo*, dişil tekiliyse *Valis* ya da *Valdë*, diğer sözcükler *valin*, *valimo* "mutlu", *vald-* "kutluluk, mutluluk".

Gnomca sözcükler karmakarışık ve tuhaftır. İlk olarak yazılanların arasında *Ban* "bir tanrı, yüce Valar'dan biri" sözcüğü vardır, çoğulu *Banin*, "*Dor Vanion* = *Dor Banion* = *Gwalien* (ya da *Valinor*)". Sonradan bunların tümünün üstü çizilmiştir. GS'inde başka bir yerde *gwal* "kader, talih, mutluluk" kökünden gelen sözcükler verilmiştir: *Gwala* "tanrılardan biri, onların kutsal maiyetlerini ve çocuklarını da içerir, daha çok *Ban* sözcüğünün karşıtı olarak daha küçük dereceli varlıklar için kullanılır"; *Gwalon* ve *Gwalthi* Qenya sözcükleri olan *Valon* ve *Valsi*'ye karşılık gelmektedir; *gwalt* "iyi şans –herhangi bir talihli olay ya da düşünce: 'Valar şansı', *i-walt ne Vanion* (Q. *valto*)"; ve diğer soyut sözcükler *gwal-weth* "kader, talih, mutluluk". Valar'ın daha sonraki yorumları hakkında orada hiçbir ip ucu yoktur. Bak *Vána*.

Valatúru Bak *Valar*, *Meril-i-Turingi*.

Valinor QS'nde verilmiş olan iki biçimi vardır, *Valinor* ve *Valinóre* (bu ikinci biçim aynı zamanda metinde de görülmektedir, s. 272); her iki biçimi de "Asgard" (yani İskandinav mitolojisindeki Tanrıların Şehri) olarak açıklanmıştır. Gnomca isimleri (*Gwalien*, vb.) için bak *Valar*.

QS'nde NO "ait olmak, doğmak" kökünün altında *nóre* sözcüğü vardır ve "ana-vatan, ulus, aile, memleket" şeklinde açıklanmıştır. Diğer sözcükler *nosta*- "doğurmak", *nosta* "doğum, doğum günü", *nostalé* "türler, cinsler", *nossé* "soy, halk" (*Aulenossé*'de olduğu gibi). Gnomca biçimi *dór* : bak *Dor Faiduen*.

Valmar Bak *Valar*, *Eldamar*.

Vána QS'nde VANA kökünden türetilmiş bir isim; *vané* "narin", *vanessé* "güzellik", *vanima* "uygun, doğru, güzel", *úvanimo* "canavar (ú-="değil") vb. Orada ayrıca "karşılaştıran Gnomca *Ban-*" notuyla birlikte *Vanar* ve *Vani* = *Valar*, *Vali* diye açıklanmıştır. Bak *Valar*.

Vána'nın isminin Gnomca biçimi *Guân* ya da *Gwani* (sonradan *Guann* ya da *Guannuin* olarak değiştirilmiş); *guant*, *gwandra* "güzel", *guanthi* "güzellik".

Vána-Laisi Bak *Vána*, *Tári-Laisi*.

Vansamírin Bu isim metinde *Samírien yolu* tanımının yerine kullanılmıştır (s. 332). Bak *Qalvando*, *Samírien*.

Varda QS'de bu isim *vard-* "hükmetmek, yönetmek", *vardar* "kral", *varni* "kraliçe" ile birlikte verilmiştir. Qenya *vard-* ile aynı kökten gelen *Varda*'nın Gnomcası *Bridbil* (ve *Timbridbil*, bak *Timvetári*) olarak söylenir.

Vê QS'de *Vê* "Fantur'un ismi" VEHE kökü altında verilir, ama anlamı açıklanmamış ya da diğer türevleri belirtilmemiştir. GS'deki biçimi olan *Guê*, *Gwî* olarak değiştirilmiştir: "Bandoth'un salonunun ismi, Q. *Vê*". Bak *Mandos*, *Vefántur*.

Vefántur GS'de Vala kendisini *Bandoth Guê* (sonradan *Bannoth Gwî* olarak değiştirilmiştir), *Guefántur* (sonradan *Guifanthor* olarak değiştirilmiştir) ve *Gwivan-noth* diye isimlendirir.

Vene Kemen Bak *Glorvëni*, *Kémi*.

Vilna QS'nde (anlamı verilmeyen) VILI kökünün türevleri arasında *Vilna* (daha sonra *Vilya* olarak değiştirilmiştir) "(aşağılardaki) hava", *Vilmar* "Manwë'nin evi – yukarılardaki hava (ama *ilu* değil) ", *vilin* "havadar, rüzgârlı", *vîlé* "hafif rüzgâr, meltem" sözcükleri vardır. "Ama *ilu* değil" şeklindeki sözcükler, *ilu*'nun içinde yıldızların bulunduğu hava katmanı olan *iluë* olarak tanımlandığını göstermektedir (bak *iluë*). Manwë'nin evi olan *Vilmar* hiçbir yerde geçmemektedir.

En aşağıdaki hava katmanının Gnomca ismi *Gwilfa* ya da *Fâ*; bu ikincisinin

etimolojisinin bilinmediği söylenebilir. Bunları karşılayan Qenya isimleri GS'nde *Fâ* ve *Favilna* olarak verilmiştir, QS'nde bu sözcükler FAGA kökünün altında çevirisi yapılmadan, sadece *Vilna*'nın karşılığı şeklinde açıklanarak verilmiştir. Diğer Gnomca sözcükler *guil*- "yelken açmak, yüzmek, uçmak", *guilib* "meltem", *guilbrin* "kelebek" : QS'nde bu sözcüklerin karşılığı GWIL kökünün altında verilmiştir, *wili*- "yelken açmak, yüzmek, uçmak", *wilin* "kuş", *wiluarin* "kelebek". Manweg'in Rüzgârların Efendisi olarak diğer bir ismi *Famfir* GS'nde verilmiştir.

Voronwë Bak *Bronueg*.

Vorotemnar *voró* "daima" için bak *Bronueg*. Temnar ise TEME "bağlamak" kökünden çıkmış olmalı, QS'de bu kökten türemiş sözcükler listelenmemiştir.

Wendelin QS'de yoktur, ama GS'de Qenya dilindeki Wendelin isminin Gnomca karşılığı olarak *Guendeling* (sonradan *Guedhiling* olarak değiştirilmiştir) verilir; "Ormandıyarı Elfleri'nin Kraliçesi, Tinúviel'in annesi" (*Tinúviel* isminin sözlüklerde geçtiği yerde). Bu isim Qenya *uen* "bakire, kız" ile ilgili olmalıdır ve Gnomca biçimleri *Uruen*'in altında verilmiştir.

Wingildi Bak *Wingilot*.

Wingilot QS'de GWINGI / GWIGI kökünün altında *wingt* "köpük, rüzgârın denizden getirdiği hafif su serpintisi", *wingilot* "köpükçiçeği, Eärendel'in gemisi" ve *wingild*- "su perisi" (karşılaştır *Wingildi*) vardır. *-lot* ögesi için bak *Lindelos*.

GS'de şu giriş vardır: "*Gwingalos* ya da *Gwingli* = *Lothwinga* ya da Köpükçiçeği, Eärendel'in (Ioringli'nin) gemisinin adı"; ayrıca *lothwing* "köpükçiçeği", *gwing* "dalga zirvesi, köpük" ve *gwingil* "köpük-kızı (denizkızı, Uinen'in hizmetkârlarından biri)"

Wirilóme Bak *Gwerlum*.

Wiruin Bak *Gwerlum*.

Yavanna Bu isim QS'de *yavin* "meyve vermek", *yáva* "meyve", *yávan* "hasat mevsimi, güz" sözcükleriyle birlikte YAVA kökünün altında verilmiştir. Gnomca biçimi *Ifon*, *Ivon* "özellikle *Ivon Belaurin*, *Ivon Címir*, *Ivon i-Vladoruen* gibi bileşimlerde"; bak *Kémi*, *Palúrien*.

DİZİN

Bu dizin (niyet olarak) bütün girişler için – *Eldar / Elfler, Tanrılar / Valar* ve *Valinor* dışında – eksiksiz sayfa göndermeleri sağlamaktadır; girişler 'Notlar'da verilen vazgeçilmiş isim biçimlerini de kapsar, ama İsimler Eki'ni kapsamaz.

Bazen göndermeler bir kişi ya da yerin gerçekten adlandırılmadığı sayfalara yapılmıştır, *Rúmil* altındaki "kapıcı" gibi. *Kayıp Öyküler Kitabı – II. Bölüm*'de anlatılacak Öyküler'deki değinmelere de göndermeler yapılmıştır, ama bu kitaptaki değinmelere değil. Açıklayıcı bildirimler çok kısa tutulmuştur ve *Silmarillion* Dizini'nde tanımlanan adlar burada açıklananlar için bir kural oluşturmaz.

Acı Tepeler Bak *Demir Dağlar*.

Ada Elfleri Tol Eressëa'lı Elfler. 74, 76-7, 191.

Adventures of Tom Bombadil 45, 52, 305.

Ælfwine "Elf Dostu", zaman içinde Eriol'a verilen isim oldu. 41, 76, 157, 352;

İngiltereli Ælfwine öyküsü 41, 198.

Æsc (Eski İngilizce) 367. Bak *Askr*.

Ağlayan Sular Vadisi 358, 361, 366. Bak *Gorfaston(g)*.

Ailios Gilfanon'un eski adı. 294, 304, 329, 331-2, 339, 345-7.

Ainairos Alqaluntë'li bir Elf. 312-3, 332. (Eski biçimi *Oivárin*.)

Ainulindalë 76, 91, 93-4. Bak *Ainur'un Müziği*.

Ainur (Tekili *Ainu*; çoğulu *Ainu* 80, 91-2.) 80-1, 83-7, 89-94, 99, 101, 151, 155,

219, 223-4, 228, 328, 337; *Ainu Melko* 219, 222. Bak *Ainur'un Müziği*.

Ainur'un Müziği (Öyküye yapılan göndermeleri kapsamaz) 76, 85, 89-94, 99, 110,

135, 158, 214, 223, 236, 269, 313, 328-9, 338; *Ilúvatar'ın Müziği* 329, *Ulu*

Müzik 340. Bak *Ainulindalë*.

Akrabakıyımı, (*Kuğulimanı*'ndaki) *Akrabakatlıamı* 243, 252, 254-5, 263, 298, 360.

Akşamkaranlığı *Günleri* Bak *Lomendánar*.

Akşamkaranlığı'nın Efendisi Büyücü Tû. 349.

Alacakaranlık Adaları Tol Eressëa'nın batısında, Gölge Denizler'deki adalar. 28,

102-3, 105, 120, 126 (*Tolli Kimpelëar*), 177-8, 182, 184, 198, 335.

Alalminörë "Karaağaçlar Diyarı", Tol Eressëa'nın bir bölgesi. 29, 41, 53, 57-8, 62-3,

67, 139; *Alalminor* 63; *Kortirion'un Ağaçları* adlı şiirin ilk bölümü 62-3.

Bak *Gar Lossion*, *Karaağaçlar Diyarı*.

Aldaron "Ormanlar Kralı", Vala Oromë'ye verilen isimlerden biri. 101, 119; *orman-*

ların efendisi 107.

- Almain Okyanusu* Kuzey Denizi. 307-8.
- Almarin* 128, 162, 333.
- Alqalmsi* Bak *Kõpas Alqalmsi*.
- Alqualondë* 254-5, 334.
- Aluin* Zaman, Ainur'un en yaşlısı. 328, 333. (Eski biçimi *Lámin*.)
- Aman* 39, 43, 136, 199, 202, 292. Bak *Kul'u Dryar*.
- Ambaranta* 'Dünyanın Şekli' (kozmozolojik yapıt). 127, 339.
- Amillo* Ulu Valar'ın en genci, Ómar da denir. 101, 112, 119, 131, 136, 341.
- Amnon* Amnon Kehaneti, Kâhin Amnon. 256-7, 295.
- Amnor* Amnor Kırıları. 263, 295. (Eski biçimi *Amnos*.)
- Amnos* Kara gemi Mornië'nin karaya çekildiği yer. Amnos kehanetleri. 248, 253, 256, 295. (Eski biçimleri *Emnon*, *Morniento*.)
- Anfauglith* 365.
- Angaino* "Zulmeden", Melko'nun bağlandığı büyük zincir. 148, 152-3, 155, 169; daha sonraki biçimi *Angainor* 163.
- Angamandi* "Demir Cehennemler". 115, 133, 135, 296, 347, 358. Bak *Demir Cehennemler*.
- Angband* 235, 296, 360, 362-5; *Angband Kufatması* 363.
- Angeln* 40.
- Anglo-Sakson(lar)* 41. Bak *Eski İngilizce* (o dile göndermeler).
- Angol* "Demirkayalıklar", Eriol'un ve onun anayurdunun Gnomca adı. 40-1, 157.
- Ani Alev Savaşı* Bak *Dagor Bragollach*.
- Araf* 135.
- Araman* 123, 136, 256-7.
- Aratar* 93, 119.
- Arda* 120, 128, 162-3, 196, 297, 301.
- Arien* 130.
- Arksurus* 197, 298. Bak *Morwinyon*.
- Artanor* Sonradan Doriath olarak adlandırılan bölge. 262, 292, 360, 362.
- Arvalin* *Eruman* ile değişimli kullanılan isim. 34, 37, 51, 103, 105-6, 111, 114-6, 118, 120, 123-4, 129, 133. 136, 174-5, 180-1, 184-5, 192-3, 216, 218, 230-1, 233-4, 248, 253, 281; *Arvalien* 220, 231; *Arvalin Koyu* 175, 180-1, 184.
- Aryador* "Gölge Diyarı", Hisilómë'nin İnsanlar arasındaki adı. 175, 204-6; *Bir Aryador Şarkısı* isimli şiir 205-6.
- Asgon* Mithrim Gölü'nün eski adı. 357-9, 362.
- Askr* İskandinav mitolojisinde ilk erkek, 367.

Asialdo Tulkas'ın adı. 119.

Atlantik Okyanusu 41.

Aulë 29, 75, 78, 85, 88, 91, 93, 99, 101-7, 109-11, 113-4, 116-7, 119, 121, 132, 147-151, 153-4, 163, 167-8, 172-3, 178-80, 183-4, 187-9, 197, 200, 202, 210, 212, 216, 219-21, 226-7, 234-5, 263, 265, 267-70, 273-4, 277-8, 283, 286, 290, 296, 301, 314-5, 317, 322, 325, 335. Bak *Talkamarda*.

Aulenossë "Aulë'nin Soyu", Valinor'da kalan Noldoli'ye verilen isim 264, 293, 296;
Aulë'nin soyu 29.

Aur Güneş (Gnomca). 293.

Avari 194,

Avatbar 123, 233, 237.

Ay 91, 97, 124, 126, 130, 176, 225, 261, 273, 279, 286-7, 291, 293-4, 297-8, 300-2, 304, 311-3, 320, 322, 324, 327-9, 333, 340-1, 363; *Ay Gemisi* 286-7, 289, 302, 323; *Ay'daki Adam* 287, 302; *Ay'ın Kralı* 302; *Hasat ayı* 64. Bak *Ay'ın Limanı*; ve *Ay'ın diğer adları için* bak 287.

Ay'ın Limanı 322-3.

Ay'daki Adam Bak *Ay*, *Uolë Kúvion*; (şiir) 302, 305-8.

Balroglar 136, 238, 361.

Batı Sıyrı Bak *Büyük Deniz*.

Batı'nın Yüce Halkı Tanrıların Ilkorinler arasındaki adı. 348.

Beleriand 79, 196, 361, 363, 365.

Bëor 355.

Beorn (1) Ottor Wæfre'nin (Eriol) amcası 39-40. (2) *Hobbit*'te deri değiştirici (Kocaoglan) 40.

Beowulf 39.

Beren 121, 133, 347, 357, 362; aynı zamanda orijinal (Beren ve) Tinúviel'in Öyküsü'ne yapılan göndermeler için bak *Tinúviel*.

Bráglorin Güneş'e verilen bir isim (Gnomca). 279.

Britanya 39.

Brithombor 198.

Bronweg Voronwë'nin adının Gnomcası 75, 79.

Bruitbwir Fëanor'un babası. 215, 217-8, 220, 222, 231, 234, 365; *Bruitbwir go-Fëanor* 231; *Bruitbwir go-Maidros* 218, 231.

Buzdiş 248, 252-3, 256, 336. Bak *Helkaraksi*.

Buzlu Diyarlar 247.

Büyük Adaları 57, 61, 97, 102, 123, 126 (*İ Tolli Kurruvar*) 178, 184, 198, 316, 330, 335 (özellikle bak 316-7); *Büyük Takımda* 199.

Büyükayı 197; *Gümüş Ayı* 53, 56; *Gümüş Büyükağı* 61, 66. Bak *Yedi Yıldız*, *Valacirca*.

Büyük Deniz(ler) 36-7, 57, 72, 81, 97, 102, 105, 107, 120, 123-4, 126 (*Halaisi Velike*), 156, 174, 177, 184-5, 199, 202-3, 217, 247, 289, ; ayrıca *Deniz*, *kudretli Deniz* vb. de denir; *Batı Suyu* 184.

Büyük Düzlük(ler) 360.

Büyük Son 81, 90, 94, 115, 132-3, 135, 143, 233, 273, 327.

Büyük Topraklar Büyük Deniz'in doğusundaki topraklar. 27, 31, 34-7, 41-5, 51, 74, 76-7, 79, 102, 120, 126 (i *Nori Landar*), 140, 156, 163, 168, 174, 184, 190, 198-9, 233-4, 236, 238, 247-8, 250, 253, 264, 293, 296, 318, 330, 336, 338, 347, 352, 365.

Büyük Yürüyüş, *Büyük Yolculuk* 68, 77, 195, 197, 214, 367; anlatılışı 174-7.

Büyük Adalar 198, 202, 335.

Büyük Güneş 30, 42, 52, 56, 98, 269, 298.

Calacirya "Işık Geçiti". 199, 233, 255, 334.

Carpenter, *Humpbrey J.R.R. Tolkien, a Biography*. 38, 51, 305, 331.

Cebennem 135.

Cennes 135.

Cırdan, *Gemiyapımcısı* 198.

Cópas Bak *Cópas Alqaluntë*.

Cristbosaleg Aya verilen bir isim (Gnomca). 287.

Cuiviénen 126, 194. Bak *Koivië-néni*, *Uyanış Suları*.

Cûm a Gumlaith, *Cûm a Thegranaithos* "İlk Keder Höyüğü", Fëanor'un babası Bruithwir'in mezarı. 222.

Cüceler 355-6. Bak *Nauglath*.

Cücelerin Gerdanlışı Öyküsü 348, 351; *Nanglafring Öyküsü* 304.

Cuén Ottor Wæfre'nin (Eriol) karısı. 40.

Çifte Şenlik Valinor'da büyük bir şölen. 213, 215, 332. Bak *Samśrien*.

Çocukların Gongu Mar Vanwa Tyaliéva'nın içinde bulunan bir gnog. 28, 30, 346. Bak *Tombo*, *Küçükylirek*.

Dagor Bragollach "Ani Alev Savaşı". 363.

Danimarka Yarımadası 40-1.

Danuin "Gün" Aluin'in ("Zaman") çocuğu. 325-8, 332-3, 340; eski biçimleri

Danos, Dana 332-3.

Daurin Melko'nun Ağaçlar'a saldırırken katlettiği bir Gnome; ayrıca *Tórin* de denir.

227-8, 231, 238.

Demir Cebennemler 115, 135, 234, 296, 363. Bak *Angamandi*.

Demir Dağlar 164, 174, 221, 235, 264, 296, 357, 360, 364; ayrıca *Demir Dağları* da denir 149, 164, 247, 365; *Demir Tepeler* 314, 365; *Kuzey'in dağları* 116; *Acı Tepeler* 357, 360, 364. Özellikle bak 164.

Demir Tepeler Bak *Demir Dağlar*.

Deniz Elfleri 67, 77.

Derin Elfler Gnome'lar. 67.

Dış Deniz(ler) 103, 105, 110, 121, 133, 169, 185, 212, 241, 281, 293, 322, 324, 338; *Endiş Denizler* 102; *Endiş Sular* (Neni Erúmëar) 126; *Dış Okyanus* 87, 94, 124, 126; *Deniz* 268, 293. Bak *Vai*.

Dış Karanlık 323-4, 339.

Dış Topraklar (1) Başlangıçta Büyük Topraklar yerine kullanıldı. 37, 120.

(2) Valinor, Eruman/Arvalin ve Alacakaranlık Adaları anlamında (102). 37, 97, 102, 116, 120-1, 184, 234, 237, 328; *Dış Toprak* 199.

Dipsiz Dehşet Büyüsü Melko'nun kölelerinin üstüne yaydığı büyü. 359, 362.

Doğudöklü İnsanları 200.

Doğueli Diyarları 350; *Doğu'daki diyarlar* 317; *Doğu kıyı(ları)* 272, 321-2,

Dor Edlosh, Dor Ust(g)uen Tol Eressëa'nın Gnomca eski isimleri. 37. (Daha sonra bunların yerine *Dor Faiduen* kullanıldı.)

Dor Faiduen "Kurtuluş Diyarı", Tol Eressëa'nın Gnomca adı. 25, 37, 78.

Doriatb 292, 360, 364. Bak *Artanor*.

Dor Lómin "Gölge Diyarı". 164, 204, 360, 362, 364-5. Bak *Hisilómi*.

Duruchalm Turuhalmë'nin reddedilmiş adı. 367.

Dünya 'Büyük Topraklar' anlamında kullanılmıştır 29, 43, 76, 106, 120-1, 190, 210, 213-4, 217, 219, 221-4, 251, 264-6, 268-72, 280-3, 289-90, 292, 297-8, 300, 313, 328; *iç dünya* 249; *dışarıdaki dünya* 261, 269-70, 311, 334; *ötedeki dünya* 313

Dünya'nın Dağı Bak *Taniquetil*.

Dünya'nın Duvarları Bak *Ilurambar*.

Dünya'nın Gemisi Dünya-Gemisi de denir. 124-8, 198, 337.

- Eä* Evren. 257, 298, 337 (Ilúvatar'ın onu var etmek için söylediği söz 93, 337).
- Eärendel* 25, 28, 31, 36, 40, 75, 210; *Eärendel'in Öyküsü* 44, 331, 347-8, 351; daha sonraki biçimi *Eärendil* 200.
- Ecthelion* 136.
- Edain* 62.
- Eglarest* 198.
- Egnor* Beren'in babası. 360, 362.
- Eldalir* 78, 143-4, 170, 173, 189-90, 209, 348, 353.
- Eldamar* "Elfyurdu". 33, 35, 98, 103, 115, 144, 185-6, 190-1, 198-200, 202, 209, 213, 228, 244, 246-7, 255, 266 (neredeyse bütün göndermeler Eldamar'ın kıyılarına, sabbillerine, boğazına, kumsalına ya da kayalıklarına yapılır); *Eldamar Koyu* 198-9. Bak *Elfinesse*.
- Eldar* (Tekili *Elda*), Seçilmiş göndermeler (hem *Eldar*ı hem de *Elfleri* kapsar): *Eldar*, *Elfler* terimlerinin anlamları ve yapılan göndermeler 77-8, 194, 353; dilleri 73-5, 77-9, 264, 323, 349-50, 353; köken, doğa ve kaderleri 86-7, 90-1, 94, 100, 114, 119-20, 132, 143-4, 209, 211, 213, 215, 221-2, 319; insanlarla ilişkisi bağlamında konumu 51, 144, 350; insanlarla ilişkileri 51, 223-4, 236, 262, ; uyanışları 167-70; Valinor'a çağrılışları 169-73, 194; solmaları 51, 268.
- Elfe* Eldar diline dair 74-5, 77-9; *Elf olmayan* 147.
- Elf-dostları* 361.
- Elfhalkı* 161.
- Elfinesse* Eldamar'ın çevirisi (Bak İsimler eki 377) 38, 317, 361.
- Elfler* Bak *Eldar*, ayrıca *Karanlık*, *Derin*, *Gri*, *Yüce*, *Ada*, *Işık*, *Kayıp*, *Deniz*, *Kıyidiyarı Elfleri*.
- Elfyurdu* 61, 66, 160.
- Ellu* Solosimpi'nin Efendisi, kaybolan Tinwë Linto'nun yerine seçildi (daha sonraki biçimi Olwë; Elu Thingol'dan farklı). 177, 192, 195-6, 231; *Ellu Melemno* 211, 231; *Melemno* 231.
- Elmir* İlk iki insandan biri (diğeri Ermon). 354, 356.
- Eltas* *Turambar'ın Öyküsü'nün* anlatıcısı. 345.
- Elu Thingol* 195-6. Bak *Thingol*.
- Elwenildo* Ilverin'in (Küçükyürek) eski adı 79.
- Eluë Singollo* 195-6.
- Embla* İskandinav mitolojisinde ilk kadın. 367.
- Emnon* Emnon Kehanetleri. 253, 256, 295. (*Mormiento'nun* yerini aldı; daha sonraki biçimi *Amnos*.)

Eab Ottor Wæfre'nin (Eriol) babası. 39-40.

Eömwë Manwë'nin habercisi 94, 136.

Ered Wethrin Gölge Dağları. 164, 235, 364.

Erinti Manwë ve Varda'nın kızı. 88, 94, 302.

Eriol 26-8, 30-1, 35, 38-44, 51, 71-8, 94, 97-8, 117, 139-45, 157, 164, 167, 190-1, 209, 244, 247, 251, 261-3, 282, 291-2, 294-5, 302-4, 336, 346-7, 352-3;

Eriollo 41. İsmi ve geçmişi için özellikle bak 38-41; ve bak *Ælfwine*.

Ermon İlk iki insandan biri (diğeri Elmir) 354, 356, 358, 365, 367; *Ermon'un balkı, oğulları* 355-6, 358, 360.

Eru 257.

Eruvan *Arvalin* ile değişimli kullanılan isim; (orijinal olarak) Valinor Dağları'nın doğusu ile Taniquetil'in güneyindeki bölge (özellikle bak 123, 133, 136). 102-3, 105, 118, 120, 123, 129, 133-6, 216, 225-6, 230-1, 233-4, 314; *Eruvāni* 106, 118, 133, 184, 194, 221, 268, 281, 293. (Bölgenin eski isimleri: *Habbanan, Harwalin, Harvalien, Harmalin*.)

Eski İngilizce 39-40, 45, 52, 134, 159, 244, 305, 325, 367.

Eski Norveççe 40, 367.

Eski Soy 65.

Eski Tepelerin Üstünden Çok Uzaklara (şiir) 159-61.

Estë 130, 300.

Euvromod Mar Vanwa Tyaliéva'nın kapıcısı (görünüşte Rúmil'in yerini alması amaçlanmış). 157.

Falas 198.

Falassë Númëa "Batı Dalgaları", Tol Eressëa kıyılarında. 183.

Falman-Ossë Bak *Ossë*.

Falmari Deniz köpüklerinin ruhları. 100.

Fangli Fankil'in eski adı. 355-6. Bak *Fúkil*.

Fankil Melko'nun önemli bir hizmetkârı. 157, 356. (*Fangli* / *Fúkil* sözcüklerinin yerini aldı.)

Fantur (Çoğulu *Fánturi* 100.) Vefántur Mandos ve Lórien Olofántur adlı iki Vala. 119, 132, 149; daha sonraki biçimi *Fëanturi* 119.

Fanuin "Yıl", Aluin'in ("Zaman") çocuğu. 325-8, 332-3, 340. (Eski biçimleri *Lasbos, Lasbweg*.)

Faskala-númen "Baran Güneş'in Banyosu" 279; *Faskalan* 279-80, 287, 322. Bak *Tanyasalpë*.

Fëanor 188-9, 204, 211, 215, 217, 222, 224, 230-2, 234-8, 241-2, 245, 250, 252, 254, 257, 263, 271, 286, 296, 357-9, 362, 364-5; *Fëanor Oğulları* 286, 294, 358-60, 362, 364-5; Fëanor'un ya da oğullarının yeminine dair 254, 257, 358, 364.

Fëanorcular 257, 363, 365.

Fëanturi Bak *Fantur*.

Finarfin 68, 254, 258, 334.

Fingolfin 129, 195, 231, 257-8, 364-5.

Fingolma Finwë Nólemë'nin ismi. 357-8.

Fingon 258, 364-5.

Finrod Felagund 68, 258. Bak *Inglor*.

Finwë Noldoli'nin Efendisi; aynı zamanda *Nólemë*, *Nólemë Finwë*, *Finwë Nólemë* de denir (bütün göndermeler burada toplanmıştır). 170-1, 176, 181, 195-6, 200, 203-4, 210-1, 231-3, 242, 248, 253-5, 257, 320, 357-8, 360-2, 364-5, 368.

Bak *Fingolma*, *Golfinueg*.

Fionwë, *Fionwë-Úrien* Manwë ve Varda'nın oğlu. 88, 94, 136, 149, 290, 302, 323, 328.

Formenos 232-5, 238,

Fui Ölüm tanrıçası, *Nienna*, *Fui Nienna* da denir (bütün göndermeler burada toplanmıştır) 100, 114-5, 119, 121, 130, 132, 135, 172, 215-6, 248, 283, 319; salonunun adı olarak *Fui* 115, 132. Bak *Heskil*, *Niiri*, *Qualmë-Tári*.

Fúkil Fankil'in eski adı. 355-6. Bak *Fangli*.

Fumellar Lórien'in bahçelerindeki gelincikler. 111.

Galadriel 68.

Galmir "Altın-ışıldayan", Güneş'in bir ismi (Gnomca). 279, 293

Gar Eglos Tol Eressëa'nın Gnomca ilk adı (Daha sonra onun yerine *Dor Edloib* vd. kullanıldı.) 37.

Gar Lossion "Çiçekli Yer", Alalminóre'nin Gnomca adı. 29, 37. (*Losgar*'ın yerine kullanıldı).

Gecë'nin Kapısı 323-4, 326-8, 331-2, 339. Bak *Morilaranon*, *Tarn Fui*.

Gıcırdayan Buz Bak *Helcaraxë*.

Gecë'nin Örtünceği 227. Bak *Gwerlum*, *Móru*, *Ungoliant*, *Ungueliantë*, *Wirilómë*.

Gilfanon (*Gilfanon a Davrobel*, *Tavrobel*'li *Gilfanon*) 78, 260-3, 282, 290, 292-5, 304, 328, 332, 341, 345, 347-8, 353. (Eski biçimi *Ailias*.)

Gim-Githil Inwë'nin Gnomca adı. 37, 193, 195. (*Githil*'in yerine kullanıldı, daha sonra yerini *Inwëthiel*'e bıraktı.)

Githil 37. Bak *Gim-Githil*.

Gizli Ateş 81, 84, 91.

Glingol Valinor'un Altın Ağacı'nın Gnomca adı. 37.

Glorvëns "Altın Gemi", Güneş'in bir adı (Gnomca). 279.

Gnomca, *Gnome dili*, *Gnome'ların dili* 37, 41, 67, 74-5, 77-9, 131, 133, 159, 193, 195-6, 204, 237, 298, 353, 368.

Gnome(lar) (*Gnome halkı* ve *Gnome soyu*'nu da kapsıyor) 25, 29-30, 36-7, 40, 44, 67-8, 77-9, 94, 139, 190, 209-12, 215, 217, 222-3, 225, 227, 231-2, 238, 243, 245-6, 248, 250, 252, 254, 261, 263-4, 266, 279, 287, 292-3, 296, 312-5, 320, 329, 352, 356-64 Özellikle bak 67-8, 77-9 ve bak *Noldoli*.

Goblin Ayakları (şiir) 51, 200. *Goblin*'in buradaki anlamı hakkında bak İsimler eki *Noldoli* girişi.

Goblin(ler) 73, 356, 368.

go-Fëanor, *go-Maidros* "Fëanor'un oğlu, Maidros'un oğlu". 218, 231, 234.

Goldriel Golthadriel'in eski adı. 37.

Golfinweg Nólemë Finwë'nin Gnomca adı. 170, 195-6,

Golthadriel Salmar'ın (Noldorin) Gnomca adı. 37. (*Goldriel*'in yerine kullanıldı.)

Gondolin 40, 42, 44-5, 73, 79, 136, 235, 248, 250, 256-7, 359, 363-4, 368; *Tuor ve Gondolin Sürgünleri* ("Gondolin'in Yıkılışı") öyküsü 70, 79, 130-1, 164, 256, 303, 348, 363, 368.

Gonglar Bak 368.

Gonlath Taniquetil'de büyük bir kaya. 327.

Gorfalon, *Gorfalong* Sayısız Gözyaşları Savaşı'nın yapıldığı yer. 358, 361, 366. Bak *Ağlayan Sular Vadisi*, *Pınarlar Vadisi*.

Goshmog Balrogların Efendisi 136. Bak *Kosomot*.

Göklerin Gemisi, *Sabah'ın Gemisi* Bak *Güneş*.

Gölge Dağları Ered Wethrin. 164, 235, 364.

Gölge Halkı (1) İnsanlar arasında Hisilómë'li Kayıp Ellere verilen isim. 175, 204-5, 357 (2) Noldoli'nin Hisilómë'de karşılaştığı kökeni bilinmeyen periler. 357, 359.

Gölge(ler) Diyarı 164, 174, 358-60; *gölge diyarı* 174. Bak *Aryador*, *Dor Lómin*, *Hisilómë*.

Gölgeli Denizler Büyük Deniz'in, Tol Eressëa'nın batısında kalan bölgesi (özellikle bak 102-3). 28, 44, 102-3, 105, 111, 114, 123, 174-5, 177-8, 184-5, 198, 202, 225-6, 228, 244, 281, 314, 316, 335; *Gölgeli Deniz* 149, 242, *Gölgeler* 199.

Gökbüsağı 319, 330, 336-7. Bak *Ilueran*.

Gökyüzü Köprüsü Bak *Ilueran*.

Great Haywood Staffordshire'da bir köy (Tavrobel). 42, 292.

Gri Elfler 79, 364.

Gunglions Ungolion'tun eski adı. 231, 237.

Güçler Savaşı 163.

Güneş 57, 60, 66, 91, 97, 103, 124, 126, 130, 174, 176, 205, 225, 260-1, 263, 273, 278-91, 293, 295, 297, 299-302, 304, 311-3, 319-20, 322-4, 327-9, 331, 339-41, 346, 348, 354, 356, 363; Pek çok paragrafta *Güneş Gemisi* denir; aynı zamanda *Güneş kalyonu*, *barkası*, *Göklerin Gemisi* 278; *Sabab(ın) Gemisi* 281, 284, 289, 295. Bak *Güneş'in Limanı*; ve *Güneş'in diğer adları için bak* 279-81, 293.

Güneş'in Limanı 322, 332, 337, 354.

Günlerin, Ayların ve Yılların Dokunuşu 324, 332, 340.

Gwerlum "Kasvetören", büyük Örümcek'in Gnomca adı. 225 (Kara Gwerlum), 227-8, 237. Bak *Wirilömë*.

Gylfaginning Snorri Sturluson'un "Edda Nesri"nin bir parçası. 367.

Habbanan Eruman/Arvalin bölgesinin eski adı 118, 121, 133-5, 231; *Yıldızlar Altında Habbanan* şiiri 134-5.

Halmadburwion Turuhalmë'nin başka bir adı. 367.

Hanstouänen Kara gemi Mornië'nin karaya çekildiği yer. 249, 253-4; aynı zamanda *Vanë Hansto* 254.

Harmalin Eruman/Arvalin bölgesinin eski adı. 37, 118, 121, 124, 192, 231.

Harvalien Arvalin'in eski adı. 231.

Harwalin Arvalin'in eski adı. 37, 118, 121, 133, 194.

Haudb-en-Ndengin Anfauglith Çölü'nde Kartledilenler Tepesi. 365.

Heden Ottor Wæfre'nin (Eriol) babası olan Eoh'un babası. 40.

Helcar İç Deniz. 129. Bak *Helkar*.

Helcaraxë Gıcırdayan Buz. Bak *Helkaraxë*.

Heligoland 40-1.

Helkar Güney Lambası'nın sütunu. 104-6, 129, 155, 174. Bak *Helcar*.

Helkaraxë "Buzdiş", Kuzey'in en uzaklarında Dış Diyar'a ait bir burun. 248-53, 256, 264, 315, 330, 336, 357, 362. Bak *Helcaraxë*, *Buzdiş*.

Helluin Sirius. 299. Bak *Nielluin*.

Hengest (1) İngiltere'nin istilacısı 39; (2) Ottor Wæfre'nin (Eriol) oğlu 40.

- Heskil* "Kışdoğuran" Fui Nienna'nın bir adı. 100.
- Hildor* Sonragelenler. İnsanlar. 333.
- Hlri* Valinor'da bir akarsu. 212, 232.
- Hisildi* Alacakaranlık halkı: Karanlık Elfler. 349, 367.
- Hisilóme* 149, 157, 164, 170, 174-6, 195-6, 199-200, 204, 235, 262, 292, 357, 359, 362-4, 367; özellikle bak 164, 199-200 ve bak *Aryador*, *Dor Lómin*, *Gölge Diyarı*.
- Hisblum* 157, 164, 200.
- Hobbis* 40, 67.
- Horsa* (1) İngiltere'nin istilacısı 39; (2) Ottor Wæfre'nin (Eriol) oğlu 40.
- Hrívion* *Kortirion'un Ağaçları* şiirinin üçüncü bölümü. 65-6.
- Humarni* Karanlık Elflere verilen bir isim. 367.
- Húrin* 363, 365. Bak *Úrin*.
- Hyarmentir Dağı* 237.
- Iel feshyp* "Kuğulimanı" (Eski İngilizce). 244.
- Ilinsor* Bir Sûruli ruhu, Ay'ın dümençisi. 289-91, 311, 322, 326, 328, 332, 340; ayrıca *göklerin avcısı* da denir 291, 340.
- Ilkorin(ler)* 'Korlu' olmayan Elfler. 262, 292, 348, 353, 355-6, 358-62, 364; *Ilkorin* dili 354..
- Illuin* Kuzey Lambası. 129.
- Ilmarë* Varda'nın hizmetçisi 94.
- Ilsalunë* "Gümüş Kayık", Ay'a verilen bir isim. 287, 290.
- Ilterendi* Melko'ya takılan prangalar. 148, 153.
- Ilu* =Ilúvatar. 80, 91-2.
- Ilurambar* Dünya'nın Duvarları. 339.
- Ilúvatar* 76, 80-7, 89-94, 101, 126, 133, 135-6, 143-4, 146, 167-8, 171-3, 210-1, 214-5, 223-5, 241, 270, 273, 277, 280, 297-8, 321, 327-9, 337-8, 340, 346, 349, 351, 354-5, 367; *Daimi Efendi* 76, *Her Şeyin Efendisi* 350. Bak *Ilúvatar'ın Çocukları*.
- Ilúvatar'ın Çocukları* 87, 94, 120, 143, 170-1, 173, 222-3, 268, 354; *Ilúvatar'ın genç çocukları* 270, 333; *Yeryüzü Çocukları* 317, 336, 339; *Dünya'nın Çocukları* 68, 172, 211, 232, 330.
- Ilverin* Bronweg'in oğlu Küçükyürek 71, 79. (Daha önceki biçimi *Eluvenildo*.)
- Ilwë* Üç hava katmanından ortada olanı, içinde yıldızların aktığı katman. 99, 104, 110, 124, 126, 167, 187, 203, 271-2, 288-9.

Ilueran "Gökyüzü Köprüsü", Gökkuşağı. 319. Bak *Gökkuşağı*.

Indis Fingolfin ve Finarfin'in annesi. 68.

Ing Inwë'nin eski adı. 37, 195.

Ingil Inwë'nin oğlu. 29-30, 37, 41-2, 44, 141, 190-1, 195-6, 299. (Eski biçimi *Ingilmo*.)

Ingilmo Ingil'in eski adı. 37, 195.

Inglor (Felagund) Finrod'un eski adı. 68.

Inguë Vanyar Efendisi 43-4, 196, 200, 334. Bak *Inuë*.

Inuë Kôr'lu Eldarın Kralı (daha sonra Ingwë oldu). 29, 31, 37, 41-4, 76-7, 89, 121, 170-1, 173-4, 180-1, 190, 195-6, 200, 211, 214, 241, 292, 299, 319; ayrıca *Isil* 170, *Isil Inuë* 170, 195-6 (*Ing*'in yerine kullanıldı) de denir. Bak *Inguë*, *Inwithiel*.

Inwir Teleri (=sonraki Vanyar) kraliyet soyu, Inwë'nin soyu. 43, 74-7, 79, 170, 186, 196, 214, 243, 353.

Inwithiel Inwë'nin Gnomca adı. 29, 37, 170, 193, 195-6. (*Githil* ve *Gim Githil*'in yerine kullanıldı.)

Irtinsa Gölü 288, 322.

Isil, *Isil Inuë* Bak *Inuë*.

Işık Elfleri 67.

İçdeniz Bak *Helcar*.

İki Ağaç (Ağaçlar'a yapılan göndermeleri de kapsar) 121, 124 (*i aldas*) 129-30, 148, 155, 157, 162, 169, 175, 178, 180-1, 185, 190, 199-200, 211, 213-4, 216-7, 225, 228-9, 233-4, 236-8, 244, 246, 251, 255, 261, 263-4, 266-70, 272-7, 279, 283-6, 290, 292, 298-301, 312, 314, 319, 340, 352.

İkinci Soy Gnome'lar ya da Noldoli. 36.

İlk Keder Höyüğü Bak *Câm a Gumlaith*.

İnci Kulesi Alacakaranlık Adaları'nın birinde bulunan kule. 102, 184, 331; *İnci Kulesi'nde Uyuyan* 28, 44, 322, 331.

İngiltere, *İngilizce* 38, 40-4, 68, 302. Bak *Eski İngilizce*.

İnsanlar, *İnsanoğulları* 29, 31-4, 42-5, 51, 71, 73, 76, 80-1, 85-7, 89-94, 97, 102, 115, 120-1, 133, 135-6, 143-4, 147, 154, 175-6, 184-5, 199-200, 204-5, 218, 223-4, 232, 236, 272, 286, 288, 318-20, 322, 324, 327, 329, 331, 333, 336, 346-7, 351-2, 354-63, 367. İnsanların doğası ve kaderi üstüne özellikle bak 89-91, 94, 115-6, 133, 135-6, 223-4.

Kalaventi, Kalaventi 'Işık Gemisi' Güneş'in bir adı. 280, 295, 331-2.

Kaliendi Karanlık Elfere verilen bir isim. 367.

Kalormë Doğu'nun en uzağındaki büyük dağ. (125) 318, 337.

Kapalinda Valinor'daki Kelusindi akıntısının kaynağı. 232.

Karaağaçlar Diyarı 29, 41, 53, 57-8, 62-3, 141. Bak *Alalminörë*.

Karanlık Elfler 349, 353, 355-6, 367. Bak *Hisildi, Humarni, Kaliendi*.

Kasvetören Wirilômë, Guerlum, yani büyük Örumcek'in dilimize çevirisi. 225-7.

Katledilenler Tepesi Bak *Handh-en-Ndengin*.

Kaukoreldar "Sahte periler". 359, 368.

Kayıp Elfler 102, 175, 204, 357, 367; *kayıp topluluklar* 74, 77; *kayıp periler* 348, 353; *kayıp akrabalar* 356; *soylarının kayıp aileleri* 30, 43.

Kayıp Oyun Evi 282; *Küçük Kayıp Oyun Evi* şiiri 45, 49-50.

Kayıp Oyun Kulübesi (Öykü'nün kendisine yapılan göndermeleri kapsamaz) ve diğer isimler (*Çocuklar Kulübesi, Dünya'nın Çocuklarının Kulübesi, Uyku Oyunu Kulübesi, Kayıp Oyun Evi, Bellek Evi*) 26, 33-5, 47, 51, 94, 209, 282, 298, 317, 336, 346; konu hakkında şiir(ler) 46-50. Bak *Mar Vanwa Tyaliéva*.

Kelusindi Valinor'da bir akarsu. 232.

Kementári Yavanna'nın adı. 119.

Kémi Yavanna Palúrien'in adı. 107-8, 119, 147, 269, 314. Bak *Yer-hanım*.

Kıyidiyarı Elfleri Bak *Kıyidiyarı Kavalcıları*.

Kıyidiyarı Kavalcıları Solosimpi (daha sonraki biçimi *Teleri*). 29, 77, 139, 181, 245, 335; *Kıyı'nın Kavalcıları* 346; *Kavalcılar* 157; *kıyı dansçıları* 190; *Kıyidiyarı Elfleri, kıyidiyarı balkı* 184, 246, 316, *kıyı elfleri* 245.

Kızıl Yürek Gondolin'de Kral Soyu'nun arması. 368.

Koivië-néni "Uyanış Suları". 126, 169, 173, 349; *Koivië Suları* 170. Bak *Cuiviénen, Uyanış Suları*.

Kópas Alqalunië (Alqaluntén) "Kuğugemileri Limanı" 242-4, 255, ; *Kópas* 244, 247, 255, 266, 314, 334; *Cópas, Cópas Alqalunië* 243, 252; *Alqalunië* 263, 360. Bak *Kuğugemileri Limanı*.

Kôr Elflerin Eldamar'daki şehri ve şehrin üstüne kurulduğu repe. 28-34, 42-44, 51, 74-8, 88, 98, 123, 144, 170, 180-1, 185-90, 200-1, 203, 210, 212-5, 217-9, 222-4, 226, 228, 232, 235, 237, 241-3, 245, 252, 254, 262-3, 266, 292, 311, 314, 316-7, 319, 330, 332, 336, 346, 348, 353, 363; özellikle bak 180-1. *Kôr Ağaçları* 181, 200, 319-20, 330. *Kôr* isimli şiir (*Tarılların Şebri* olarak yeniden adlandırıldı) 201. Bak *Tûn*.

Koreldar *Kôr*'lu Elfler 78, 213.

Korin Kraliçe Meril-i-Turingi'nin yaşadığı yeri çevreleyen karaağaçların oluşturduğu bir tür çit. 29, 140-1.

Koromas Kortirion kenti. 29-30, 37, 41, 44, Daha önceki biçimi *Kormas* 37.

Kortirion Tol Eressëa'daki Alalminörë bölgesinin en önemli kenti. 29-30, 41-3, 52-3, 56, 58-9, 61-6, 76, 195, 262, 332. *Ağaçlar Arasında Kortirion* şiiri 42, 52-62, 77. *Kortirion'un Ağaçları*'nın son versiyonu. 52, 62-67. Bak *Koromas*.

Kosomoi Melko'nun oğlu (= Balrogların Efendisi Gothmog). 136.

Kuğugemileri Limanı 244; *Kuğular Limanı* 312; *Kuğulimanı* 244; *Liman* 245-6, 255. Bak *Ielfethyp*, *Kópas Alqalunü*.

Kulullin Valinor'daki altın ışık kazanı. 106-7, 109, 113, 130, 146, 228, 267, 270-1, 274, 279, 283, 312, 318.

Kutlu Diyar 257; *kutlu diyarlar* 272, 297. Bak *Aman*.

Kuzey Denizi 40-1; *Almain Okyanusu* 307-8.

Kuzey'in Kebaneti 254, 256-7.

Küçükyörök Bronweg'in oğlu, (Mar Vanwa Tyaliéva'nın) 'Gong-bekçisi' diye de anılır. 28, 71-2, 75, 79, 98, 139-42, 346. Bak *Ilverin*.

Küçük Ateşi Odası Bak *Öykü-ateşi*.

Lambalar 104-6, 128-9, 147, 162-3, 174, 197, 272.

Lammas (Hasat bayramı, 1 Ağustos) 64.

Langon Melko'nun hizmetkârı. 150.

Latbos, Latbweg Fanuin'in eski isimleri. 332-3.

Laurelin 108-10, 112-3, 129-31, 171, 173, 175, 180, 185, 187, 189, 227, 241, 267-8, 270-2, 275-8, 280, 283-5, 287, 299-301, Bak *Glingol*, *Lindelot*, *Lindeloksë*.

Leads 158, 201, 305.

Letters of J.R.R Tolkien 38, 67.

Limpë Eldar içkisi. 30, 140, 142-4, 157, 247, 261-2, 346-7.

Lindeloksë Laurelin'e verilen bir isim. 37, 108, 118, 130, 176, 194, (*Lindelot* ve *Lindeloksë*'nin yerine kullanıldı.)

Lindelot Laurelin'e verilen bir isim. 37, . (Daha sonra yerine *Lindeloksë* kullanıldı.)

Lindelot Laurelin'e verilen bir isim. 32, 37 (*Lindeloksë*'nin yerine kullanıldı.)

Lindelot Laurelin'in adı 118, 194. (Yerini *Lindeloksë* aldı.)

Lindo Tol Eressëa'lı bir Elf, Mar Vanwa Tyaliéva'nın efendisi. 27-31, 34, 37, 40, 43-4, 71, 94, 98-9, 117, 120, 191, 209, 240, 247, 251-2, 254, 261-3, 272-3, 282, 289, 291-5, 298, 303-4, 328-9, 345-8.

Linqil Ulmo'nun adı. 92.

Linwë Tinto, Linwë Tinwë Linto'nun eski adı. 157, 193, 195.

Lirillo Salmar'ın (Noldorin) bir adı. 214, 230.

Lómëarni Karanlık Elflere verilen bir isim. 367.

Lomendánar Lambaların yapılmasından önceki "Akşamkaranlığı Günleri" 104, 118;
Lome Danar 118.

Lórien 45, 100, 107, 109, 111, 119, 130-1, 146, 148, 154, 156, 164, 168, 170,
172, 195, 219, 265, 267-8, 273-4, 283-9, 291, 298, 300-1, 314-7, 320, 330,
336. Bak *Fantur, Olofantur*.

Losengriol Lothengriol'un eski biçimi. 257.

Losgar (1) Gar Lossion'un eski adı. 37. (2) Teleri gemilerinin yakıldığı yer. 296.

Lothengriol "Vadi'nin Zambağı", Gondolin'in Yedi İsmi'nden biri. 257. (Eski biçimi
Losengriol).

Lúimin Aluin'in eski adı. 333.

Lúthien, Tinúviel Lúthien 121, 133, 157, 196, 303. Bak *Tinúviel*.

Mablon, Ilkorin 359, 361.

Mædbros Fëanor'un en büyük oğlu. 364-5; *Mædbros Birliği* 365. Bak *Maidros*.

Maia 94, 120, 130.

Maidros (1) Fëanor'un babası olan Bruithwir'in babası. 218, 231, 234, 358. (2)
Fëanor'un en büyük oğlu (sonraki biçimi Maedhros). 234, 358-60, 362, 364.

Mainlos Minethlos'un eski biçimi. 295.

Makar Savaşçı Vala. 101, 112, 116, 119, 121, 131, 145, 148, 151, 154-5, 172,
215, 229, 265.

Mandos (Vala) 100-1, 109, 114-7, 119-21, 132, 149, 154-5, 164, 167, 172, 212,
216, 219-20, 234, 248, 250, 254, 256, 283, 319, 336, 352; *Mandos'un çocukları*
172, 229, 233. Bak *Vefántur*.

(Onun yaşadığı bölge) 73, 116, 121, 132-3, 146, 148, 155-6, 163, 167, 212-3,
216, 229, 232-3, 248, 253, 256, 263. Bak *Vë*.

Mánir Hava ruhları, Manwë ve Varda'nın hizmetkârları. 99, 133, 214, 271, 281, 298.

Manwë 44-5, 75, 80, 85-6, 88-9, 91, 93-4, 99, 101-6, 109-11, 119, 130-3, 135-6,
146-55, 163-4, 167, 169-73, 179, 183, 186-90, 194-5, 204, 211-24, 226,
232, 234, 236, 242, 256, 264-75, 278, 280-1, 283-4, 287, 289-90, 293, 297-
8, 312-4, 317-23, 325-30, 333-4, 346, 350, 367; *Hava'nın Efendisi* 264,
Göklerin Efendisi 283, *Tarırların, Elflerin ve İnsanların Efendisi, Tarırların*
Efendisi, Tarırların ve Elflerin Efendisi, Elflerin ve İnsanların Efendisi 80, 88-9,
93, 148, 153, 170, 327 de denir. Bak *Súlimo, Valabîru, Valatúru; Valwë*.

- Mar Vanwa Tyaliéva* Kortirion'daki Kayıp Oyun Kulübesi. 26, 37, (aynı zamanda *Taliéva*) 45, 49, 61, 143, 191, 260, 302, 346; şiirin adı olarak 45, 49.
- Meássë* Savaşçı tanrıça. 101, 116, 119, 121, 131, 145, 155, 172, 229, 265.
- Melemno, Ellu Melemno* Bak *Ellu*.
- Melian* 157, 195-6. Bak *Tindriel, Wendelin*.
- Melko* 42, 44, 73-4, 76, 79, 81-5, 87, 89-91, 93-4, 99, 101, 103-6, 115, 117-9, 128-9, 131, 133, 135-6, 144-58, 162-4, 167, 169, 172-5, 177, 189, 194, 197, 200, 209-13, 215-29, 231-8, 246-9, 251, 254, 261, 264-5, 269, 272-3, 292, 296, 299, 303, 311-6, 319-20, 325, 328-9, 332, 334, 347, 352, 355-65; *Melko'nun oğlu (oğulları)* 136, 315, *Melko'nun çocuğu* 356; *Melko'nun Zincirilenşi* 145, 156, 249; *Melko'nun madenleri* 359, 362. Bak *Melkor, Morgoth*.
- Melkor* 44, 119-20, 162, 164, 194, 197, 231-3, 236-8, 296-7, 333, 337.
- Mereth Adarthalad* Yeniden Birleşme Ziyafeti. 365.
- Meril-i-Turingi* Tol Eressëa'nın Hanımı; ayrıca *Meril, Turingi* olarak da geçer. 29, 34, 37, 43-4, 75, 77, 79, 140, 142-5, 157-8, 163-4, 167, 190-1, 193, 198, 262, 346, 353; *Ada'nın Hanımı* 262.
- Mettanyë* Kortirion'un Ağaçları şiirinin son kısmı. 66.
- Mindon Eldaliéva* 200.
- Minethlos* Ay'a verilen bir isim (Gnomca). 287, 295. (*Mainlos*'un yerine kullanıldı.)
- Miruvor* 227, 238; *miruvóre* 238.
- Mithrim* (göl ve bölge) 238, 357, 359, 362, 364-5. Bak *Asgon*.
- Morgoth* 40, 44, 200, 333, 363-4.
- Moristarnon* "Gece'nin Kapısı". 323, 332; *Móritar* 332. Bak *Gece'nin Kapısı, Tarn Fui*.
- Mornië* Ölüleri Mandos'dan taşıyan kara gemi. 115, 133, 135, 248-9, 253-4, 256.
- Morniento* Mornië'nin yaşadığı kumsalın eski adı. 253. (Sonraki biçimleri *Emnon, Amnos*) Bak *Hanstovânen*.
- Móru* Büyük Örümcek'te kişileştirilen "İlksel Gece". 225, 231, 237; *Muru* 237.
- Moru:inyon* Arkturus. 168, 197, 272, 298.
- Marmenalda* İnsanların ilk kez uyandığı vadi. 350-1, 353-4, 356; *Uyku Vadisi* 350, *Uyutan Vadi* 354.
- Murmuran* Lórien'in Valinor'da yaşadığı yer. 111, 148.
- Muru* Bak *Móru*.
- Mutlu Denizciler* (şiir) 331.
- Namarë* (şiir). 238.
- Nandini* Vadi perileri. 100.

- Nan Dungortheb* 238.
- Nargotbrond'un Korunan Düzlüğü* 360; bak *Talath Dirnen*.
- Narquelion* Güz. 52, 63; *Kortirion'un Ağaçları* şiirinin ikinci kısmı 63-5.
- Nauglath* Cüceler. 335.
- Nen(e), Irmak* 306, 308.
- Nermir* Çayır perileri. 100.
- Nesmelerin Duvarı* 321, 323, 331, 338, 339. Doğu Duvarı 324, 331-2, 339.
- Nessa* 112, 119, 131, 146, 172, 186, 228, 266, 313.
- Nielíqui* Oromë ve Vána'nın kızı. 112, 131, 136.
- Nielluin* Sirius. 272, 287, 298-9. *Göknavisi Arı, Mavi Arı* 272, 299. Bak *Helluin*.
- Nienna* Bak *Fui*.
- Nirnaeth Arnoediad* 200. Bak *Sayırsız Gözyaşları Savaşı*.
- Noldoli* Gnome'lar, Elflerin ikinci soyu. 36, 43-4, 67, 73-5, 77-9, 88, 93, 139, 159, 170, 173, 176, 179, 181, 183, 186-9, 195-6, 199-200, 203-4, 209-19, 221-6, 228, 231-8, 241, 243-6, 249-51, 254-7, 262-6, 271, 282, 286, 292, 296, 298, 311-3, 315, 322, 329, 334-6, 346-8, 357-8, 362-4. Bak *Gnome'lar, Noldor*.
- Noldor* 25, 36, 40, 67-8, 76-7, 79, 196, 198-200, 203-4, 232-5, 237, 254, 257, 296, 334, 363-4, 368. Orijinal metinde kullanılan biçim 241, 252.
- Noldorin* Salmar'ın adı. 38, 48, 56, 99, 112, 120, 131, 136, 230.
- Nólemë* Bak *Fimwë*.
- Norfolk* 307-8; *Norwich* 307.
- Normorë* Tanrıların Habercisi. 115, 136, 149, 151-2, 169-71, 173, 195, 348.
- Nuin* Karanlık Elflerden biri, İnsanlara ilk rastlayan kişi, 349-51, 353-6, 367; *Dilin Babası* da denir 354, 356.
- Numessir* Sirmúmen'in eski adı. 231.
- Núri* Fui Nienna'nın bir adı. 100.
- Nurtalë Valinorëva* Valinor'un Saklanması. 335.
- Oarissi* Deniz kızları (?). 340.
- Oarni* Deniz ruhları. 100, 105, 110, 179, 181, 183.
- Oinen* Bak *Uinen*.
- Oiolossë* 130.
- Oivárin* Ainarios'un eski adı. 332.
- Olimposlular* 238.
- Olofantur* "Düşler Fantur'u", Vala Lórien. 100. Bak *Fantur, Lórien*.
- Olóre Mallë* "Rüyalar Patikası". 32, 45, 317, 330, 336, Lórien'in büyüğü yolu 320.

Olutë 195-6. Bak *Ellu*.

Ómar Ulu Valar'ın en genci, ayrıca Amillo da denir. 74, 79, 101, 112, 119, 131, 136, 149, 265, 275, 341.

Ónen Uinen'in eski adı. 88, 92, 94, 100, 102, 110, 118-9, 124, 177, 192, 330.
(*Ówen*'in yerine kullanıldı.)

Orklar 355, 357, 360-2, 364-5, 368.

Orion 299. Bak *Telumestar*.

Ormal Güney Lambası. 129.

Oromë Aulë ve Palúrien'in oğlu (101). 45, 101, 112-3, 117, 119, 131, 136, 146-7, 149-50, 153-5, 162-3, 168-9, 172, 174, 176, 183-4, 186-9, 194-5, 216, 228, 233, 288-90, 314, 316-8, 321, 330, 336-7, 348. Bak *Aldaron*.

Orossi Dağ perileri. 100.

Orta diyarlar 352.

Orta Dünya 46, 49, 56, 120, 131, 162-3, 195-6, 198-9, 297,

Ossë 88, 94, 100, 102, 105, 107, 110, 113, 119, 124, 126, 131, 147-8, 154, 156, 172, 174-9, 181-4, 186, 190, 197-9, 201-2, 215, 226, 228, 315-6, 321, 330, 335; *Falman-Ossë* 100, 149, 174, 179, 265, 289, ; *Falman* 176.

Ossor (Wæfre) Eriol'un orijinal adı. 39-40.

Ówen Uinen'in en eski adı. 92, 118, 330. (Yerine *Ónen* geçti).

Oxford 39, 42, 45, 70, 158-9, 303; *Oxford İngilizce Sözlük* 67, 70, 303.

Öğlen Meyvesi 278-9, 285, 288, 300-1.

Ölüm Tepesi Finwë Nólemë'nin mezarının üstüne dikilen kurgan. 362, 365.

Öykü-ateşi Mar Vanwa Tyaliéva'nın içindedir. 30, 72, 75, 98, 157, 261-2, 345-6, 362; *Öykü-ateşi Odası* 209, 346; *Küçük Ateşi Odası* 28; *Küçükler Odası* 30.

Özgürlük Yürüyüşü Kôr'dan çıkılarak yapılan büyük sefer. 247; *Dünyanın içine yapılan yürüyüş* 44, 190, 292.

Palisor Büyük Topraklar'ın 'en orta bölgesi', Elflerin uyandığı yer. 126, 157, 168-9, 172-4, 176, 194, 211, 348-9, 353, 355, 357-8; *Palisor Savaşı ya da Muharebesi* 355-6, 358, 364.

Palúrien Yavanna. 99, 101, 103, 107-13, 119, 130-1, 145-7, 154-6, 168-9, 172, 181, 183; 186, 194, 197, 228, 268-9, 275, 356; *Palúrien'in çocukları* 139. Bak (Yer)hanım, *Kémi*, *Yavanna*.

Paracelsus 25, 67.

Parıldayan Adalar Ilkorinler tarafından hayal edildiği biçimiyle Tanrıların ve Valinor'daki Eldar'ın mekânları, 348.

Peri 190; *Peri Krallıkları* 53, 57-8, 62. Bak *Peri Koyu*.

Peri Koyu 103, 123, 175, 185, 190, 199, 314, 316. Bak *Peri*.

Periler 34, 38, 42-3, 51, 53-8, 78, 89, 139, 160, 247, 262, 287, 292, 319, 322, 341, 346, 349, 353-7, 359, 367. *kayıp periler* 348, 353; *sahbe periler için bak* *Kaukareldar, peri dili* 25, 78.

Peritülkesi 160.

Pınarlar Vadisi 358, 361, 366. Bak *Gorfalon(g)*

Pictures by J.R.R. Tolkien 124.

Poldória Tulkas'a verilen bir isim. 100, 111, 119, 151-2, 220, 228,

Qalmë-Tári "Ölümün Hanımı", Fui Nienna'nın bir adı. 100.

Qalvanda "Ölüm Yolu". 319.

Qendi Elfler, ama Valinor'lu Eldarın tersi olarak Ilkorinler için kullanılmıştır. 348-9, 353. Bak *Quendi*.

Qenya (eski Qenya sözlüğüne yapılan göndermelerle) 127, 135, 238, 298, 339. Bak *Quenya*.

Qerkaringa Ürperti Körfezi, Buzdiş (*Helkarakse*) ile Büyük Topraklar arasında uzanır. 247-8, 250-53, 256, 264, 336,

Qorinómi'nin Öyküsü 302, 323, 331, 339.

Quendi 68, 195, 333, 355.

Quenya 40, 63, 79, 164, 195.

Ramandur Sorondur'un eski adı. 131.

Rána Tanrıların Ay'a verdiği isim. 287-9, 326.

Rannin "Ay", Aluin'in ('Zaman') çocuğu. 325-8, 332-3, 340 (Eski biçimleri *Ranos*, *Ranoth*, *Rôn* 332-3.)

Ringil (1) Kuzey Lambası'nın sütunu. 104-5, 121, 129, 150, 155, 174.

(2) Fingolfin'in kılıcı. 129.

Road Goes Ever On 238.

Rúmil Mar Vanwa Tyaliéva'nın kapıcısı, *Bilge* de denir (98). 71, 73-80, 89, 97-9, 117-8, 139, 157-8, 191, 198, 248, 251, 254, 346, 353. Bak *Euvromord*.

Rüyalar Patikası Bak *Olórin Mallë*.

Sabah'ın Kapıları 323, 328, 331, 339; *Doğu'nun ve Batı'nın Kapıları* (yani Sabah'ın ve Gece'nin Kapıları) 328.

Sador Húrin'in hizmetkârı. 367.

Salmar Ulmo'nun arkadaşı, ayrıca Noldorin, Lirillo ve (Gnomca) Golthadriel de denir. 88, 94, 99, 112, 119-20, 131, 136, 149, 187, 230, 265, 275.

Samírien Valinor'daki Çifte Şenlik şöleni. 213, 215, 332; *Samírien yolu* 332 (bak *Vansamírin*).

Sári Tanrıların Güneş'e verdiği isim. 279, 288, 290, 295, 322, 324, 326, 331-2, *Sauron* 79.

Sayırsız Gözyaşı Savaşı Bak *Nirnaeth Arnoediad*.

Sen ve Ben ve Kayıp Oyun Kulübesi (şiiir) 45-8, 51, 200.

Sil Ay. 126, 287.

Silindrin Valinor'daki gümüş ışık kazanı; *Telimpë* ile değişmeli kullanılır. 106-9, 111, 118, 130, 192, 293.

Silmarilli Silmariller. 88, 189. Bak *Silubrilthbin*.

Silmaril(ler) 189, 204, 216, 222, 226, 231-3, 236, 241, 252, 358, 360, 365.

Silmarillion 40, 43-4, 46, 76-7, 79, 91, 93-4, 118-21, 128-33, 136, 162-4, 194-204, 231-8, 254-7, 296-302, 333-5, 337, 340, 347, 355, 362-5, 367-8.

Silmo Silpion'un koruyucusu 109, 111, 130, 171, 267, 283, 287, 302.

Silpion Valinor'un gümüş ağacı. 109-11, 113-4, 129-31, 167, 171, 173, 180, 184-5, 187-90, 197, 212-3, 215, 217, 226-8, 238, 264-5, 267-8, 270, 283-8, 299, 301. Bak *Silpion'un Güllü*.

Silpion'un Güllü Ayçiçeği. 285-6, 289-90, 301, 326; *Gülmüş Gül* 286. Bak *Sil*.

Silubrilthbin Silmariller'in Gnomca adı. 189, 193.

Sindarin 79, 196.

Singollo Bak *Elwë*.

Sirion 358, 360-1, 363, 366; *Sirion Geçiti* 366.

Sirius 299. Bak *Helluin*, *Nielluin*.

Sirnúmen Noldoli'nin Kôr'dan sürülmelerinin ardından Valinor'da yerleştiği vadi. 215, 217 (Düzlük'ün Sirnúmeni), 218-9, 222, 227, 231-2, 234-5, 243, 245, 286. (*Narmessir*'in yerini aldı).

Snorra Edda Snorri Sturluson'un 'Edda Nesri'. 367.

Solosimpi Elflerin üçüncü soyu (sonradan Teleri dendi). 29, 33, 37, 74, 76-7, 88, 92, 94, 176-9, 181-4, 186-90, 195-6, 198-9, 201-2, 211, 213, 231, 233, 242-6, 252, 254-5, 263-4, 266, 298, 312, 315-6, 329, 335, 348; daha önceki ismi *Solosimpë* 37, 92. Bak *Kırdıyırı Kavalcıları*, *Teleri* (2).

Soroninır Kartallar Kralı 110, 130-1, 221, 234-5, 264, 266, 296. (*Ramandur*'un yeri-
ni aldı). Bak *Thorndor*.

Sow Staffordshire'da bir ırmak. 292.

Söylenme Çadırları Noldoli'nin Helkaraksë'de kurduğu çadırlar. 250, 257.

Stafford, Staffordsbire 42, 133, 159, 292.

Sılimo Manwë'nin lakabı, 80, 85-6, 88-9, 93, 99, 119, 136, 148, 170, 173, 180,
211, 217, 224, 268, 270, 273, 313, 318, 327; *Havanın Efendisi Sılimo* 318.

Súruli Rüzgâr ruhları, Manwë ve Varda'nın hizmetkârları. 99, 214, 271, 287, 290,
298.

Talatb Dirnen Nargothrond'un Korunan Düzlüğü. 360.

Talkamarda, i. Talka Marda "Dünya'nın Demircisi", Aulë. 269, 278.

Taniquetil 36, 88, 93, 103, 106, 109, 115, 123-4, 130-1, 133, 136, 148, 151, 154,
167, 170, 185, 196, 214-7, 220-1, 228, 234-5, 271, 278, 280-1, 283, 285,
289-91, 316-8, 327; *Dünya'nın Dağı* 320.

Tanrılar Pek çok yerde geçer; Tanrıların (*Valar* bak 94) doğası, özellikleri,
Manwë'yle ilişkileri üstüne özellikle bak 151-3, 163-4, 221, 273, 283-4, 297,
313, 319-20, 327, 329, 333-4, 337-8, 340-1; Tanrıların dili 75, 79, 353; Bak
Tanrıların Çocukları.

Tanrıların Çocukları 216, 275, 283; *Valar'ın Çocukları* 94.

Tanrıların Şebri (şiir, *Kôr*'un eski başlığı). 201.

Tanyasalpë "Ateş Kasesi". 279. Bak *Faskala-númen*.

Tareg, Ilkorin 356, 360.

Tári "Hanım", Varda, Vána ve Fui Nienna'ya verilen isim. 100-1. Bak *Qalmë-Tári*,
Tári-Laisi, Tinuestári.

Tári-Laisi "Yaşamın Hanımı", Vána. 101.

Tarn Fui "Gece'nin Kapısı". 323, 332; *Tarna Fui* 332. Bak *Gece'nin Kapısı*,
Moristarnon.

Tavari Orman perileri. 100.

Tavrobel Tol Eressëa'da bir yer. 42, 262, 292-3, 347; *Tavrobel Köprüsü* 262, 292;

Tavrobel Kulesi 261; *Gilfanon a. Davrobel, Tavrobel'li Gilfanon* 260-1, 304, 345.

Telessi Bazı Elflere verilen isim (Bak Ek s.). 33, 37; eski biçimi *Telessë* 37.

Teleri (1) Elflerin ilk soyu (sonradan Vanyar) 74, 76-7, 79, 89, 93, 170, 174-6, 179,
181, 183, 186, 195-6, 198-9, 204, 214, 242, 252, 263-4, 316, 330, 348, 353.

(2) Ayrıca *Kayıp Öyküler*'deki Solosimpi anlamında 77, 94, 195-6, 202, 204,
233, 254, 296, 334-5.

Telimeksar Tulkas'ın oğlu. 149, 228, 272, 299. Bak *Telumebtar*.

Telimpë Valinor'daki gümüş ışık kazanı; *Silindrin* ile değişmeli kullanılır. 118, 167-8, 187, 192, 267, 270, 283, 286, 293, 301.

Telperion 129-30, 196, 200, 301.

Telumebtar Orion. 299. Bak *Telimeksar*.

Tevildo Kadiler Prensi 73, 79

Thangorodrim 44, 364.

Thingol 157, 358, 364-5; *Elu Thingol* 195-6. Bak *Tinuë Linto*, *Tinwelint*.

Thompson, Francis 48.

Tborndor Kartallar Kralı Sorontur'un Gnomca adı, 131; sonraki biçimi *Thorondor* 235.

Tilion Ay'ın dümencisi 130, 302, 333.

Tilkal Melko'nun zincirlenmesi için Aulë'nin tasarladığı metal. 148, 153, 163, 169.

Timpinen Eldar dilinde Tinfang'ın adı. 139-40, 157-8.

Tindriel Melian'ın eski adı. 157, 193, 195. (Yerine *Wendelin* geçti)

Tinfang Kavalcı Timpinen'in Gnomca adı; *Şakryan Tinfang* da denir (Bak *İsimler* eki). 139-40, 158-9; *Şakryan Tinfang* ve *Eski Tepelerin Üzerinden Çok Uzaklara* adlı şiirler 158-161.

Tintoglin Tinwelint'in eski adı. 193, 195.

Tinúviel Tinwelint'in kızı (sonradan Thingol'un kızı Lúthien Tinúviel). 45, 157, 170, 195-6, 351; *Tinúviel'in Öyküsü* 45, 78-9, 303-4, 347, 357, 359, 362. Bak *Lúsbien*.

Tinwelint Tinwe Linto'nun (sonraki hali *Thingol*) Gnomca adı. 170, 193, 195-6, 358, 360, 365. (*Tintoglin*'in yerini aldı.)

Tinuë Linto, *Tinuë* Solosimpi'nin Efendisi, Büyük Yolculuk sırasında kayboldu ve Hisilómë Elflerinin Efendisi oldu; daha sonraki hali *Thingol*. 170-1, 176-7, 192-3, 195-6. (*Linuë Tinto*'nun yerini aldı.)

Tinwëdri 'Yıldızların Kraliçesi' Varda'nın adı. 148.

Tirion 36, 43, 76, 200, 235, 237, 296, 332, 334.

Tol Eressëa 25, 37-44, 51, 74, 76-8, 123, 126, 132, 144, 157, 176, 179, 182-4, 186, 191, 193, 197-200, 202, 245, 292, 335-6, 353. Bak *Yalnız Ada*.

Tombo Mar Vanwa Tyaliéva'da bulunan 'Çocukların Gongu'. 28. Bak *Çocukların Gongu*, *Küçükyürek*.

Tórin Bak *Daurin*.

Trent, *Irmağı* 292.

Tâ Karanlık Elflerin kralı haline gelen büyücü ya da peri. 349-53, 356, 367;

Akşamkaranlığı'nın Efendisi 349 (*Tûvo*'nun yerine kullanıldı.)

Tuilëri Vána'nın bir adı. 101.

Tuivána Vána'nın bir adı. 101, 146, 172-3, 269.

Tulkas 100-1, 106, 109, 111-2, 116, 119-20, 131, 149-55, 163, 169, 209, 216, 219-21, 226, 228-9, 234, 264-5, 269, 272, 276-7, 296, 299, 301, 314-6, 326, 335. Bak *Astaldo*, *Poldörëa*.

Tulkassë Tulkastor'un eski adı. 37. (*Turenbor*'un yerine kullanıldı.)

Tulkastor Lindo'nun karısı olan Vairë'nin babası. 29, 37. (*Tulkassë*'nin yerine kullanıldı).

Tûn (Şehrin adı olarak) Kôr yerine kullanılan isim. 332.

Tûna 55, 123, 200, 332.

Tuor 75, 79, 351, 357; *Tuor ve Gondolin Sürgünleri* (*Gondolin'in Yıkılışı*) öyküsü için Bak *Gondolin*.

Turambar Bak *Tûrin*.

Turenbor Tulkastor'un en eski adı. 37. (Daha sonra yerine *Tulkassë* kullanıldı.)

Turgon 170, 195-6, 253-4, 256-7, 357, 359-61, 363, 365-6, 368. Bak *Turondo*.

Turingi Bak *Meril-i-Turingi*.

Tûrin 367; *Turambar'ın Öyküsü* 45, 235, 345, 348, 351, 359, 365.

Turondo Finwë Nólemë'nin oğlu, Gnomca Turgon denir. 170, 195-6, 248, 253-4, 368.

Turubalmë "Kütükçekimi", ormandan Mar Vanwa Tyaliéva'ya odun getirme. 345-7, 367. (Diğer biçimleri *Durubalm* ve *Halmadburwion*)

Tûvo Tû'nun eski adı. 352, 354-5, 358, 365.

Uin Büyük balina. 126, 174-5, 177.

Uinen 94, 119, 179, 192, 287, 330; *Oinen* 316, 330; *Deniz'in Hanımı* 316. (*Önen*'in yerini aldı).

Ulbandi Melko'nun oğlu Kosomor'un annesi. 136.

Ulmo 43, 85-9, 91-4, 99-100, 102-3, 105-7, 110, 119-20, 124, 126-8, 131, 148-50, 153-4, 156, 169, 172, 174-9, 181-4, 195, 198-9, 202, 215, 226, 228, 255, 266, 284, 286, 293, 296, 298, 313-4, 316, 320-3, 326, 329, 334-5, 337-8, ; *Vai'nin Efendisi* 284, 321. Bak *Linqil*, *Vailimo*.

Ulmonan Ulmo'nun Dış Okyanus'taki sarayı. 92, 94, 102, 124, 126, 128, 321

Ulu Liman 279.

Ümanyar "Aman'lı olmayan" Efeler. 292, 362.

Unfinished Tales 235, 367.

Ungoliant Büyük Örümcek'in isminin *Silmarillion*'daki biçimi. 233, 237-8, 300.

Kayıp Öyküler'de geçen Gnomca ismi Ungolion't. 225, 231, 237-8, 321.

(*Gunglioni*'un yerine kullanıldı).

Ungueliantë Büyük Örümcek. 281, 314, 330; *Ungwë Lianti* 225-6; *Ungwë* 226, 229;

Ungueliant 272, 299, 334. Bak *Gwerlum*, *Móru*, *Wirilómë*.

Uolë Kúvion Ay'daki Adam olarak bilinen Elf. 287, 289, 295, 302, 308, 322. (*Uolë*

Mikúmi'nin yerine kullanıldı)

Uolë Mikúmi Uolë Kúvion'un eski adı. 295, 302.

Ûr Güneş. 126, 279, 293.

Ûrin *Húrin*'in *Kayıp Öyküler*'deki biçimi. 360-1; *Ûrin*'in çocukları, oğulları, baki 359,

361, 363, 365.

Uruen Urwendî'nin eski adı. 109, 113, 130, 228, 293.

Uruendi Laurelin'in koruyucusu ve Güneş'in hanımı. 267, 279-81, 283-4, 287,

290, 293-4, 302, 311, 322-4, 327-8, 332; *Uruandi* 294. (*Uruen*'in yerini aldı.)

Utumna Melko'nun ilk kalesi. 104, 121, 146, 150-3, 156, 163, 264, 296, 314;

Kuzey'in Kalesi 356; dahasonraki biçimi *Utumno* 121, 129, 162-4, 296, 333.

Úvalear Hisilómë'deki Gölge Halkı'nın adı. 357.

Úvanimor Melko'nun beslediği "canavarlar, devler ve ogreler" 112, 355-6.

Uyanış Suları 77, 126, 169, 195, 348-9, 353. Bak *Cuiviénen*, *Koivië-néni*.

Uyku Vadisi Bak *Murmenalda*.

Uyutan Vadi Bak *Murmenalda*.

Ûş Soy 78.

Ûlker takımyıldızı 56. Bak *Yedi Yıldız*.

Ûrperti Körfezi Bak *Querharinga*.

Vai Dış Deniz 88, 92, 94, 124, 126-8, 228, 284, 293, 321-3, 338. Özellikle bak
126-28 ve bak *Dış Deniz(ler)*.

Vailimo Ulmo'nun adı, Vai'nin Hükümdarı. 149, 169, 321-2.

Vairë (1) Tol Eressëa'lı Elf, Lindo'nun karısı. 27-31, 34-5, 51, 71, 99, 132, 139-40,
192, 209, 291, 310-1, 317, 319, 328, 332, 336-7, 339-40, 345-8.

(2) "Dokumacı", Mandos'un karısı. 132

Vaitya Havanın üç katmanının en dışta olanı. 99, 101, 124, 126-7, 271, 339.

Vaiya "kuşatan okyanus" 127, 339.

Valacirca "Valar Orağı". 197; *Gümüş Orak* 197.

Valabíru Manwë'ye verilen bir ünvan, "Valar'ın Efendisi". 270.

Valaquenta 118, 121.

Valar pek çok yerde geçiyor; Bak *Tanrılar*. (Tekili *Vala*; aynı zamanda çoğul *Vali* 87, 92, 99, 154, 158, 168, 220, 229, 267, 269, 277 ve *Valur ve Valir* 92.) Bak *Valar'ın Çocukları*.

Valar Orağı Bak *Valacirca*; *Gümüş Orak* 197.

Valasúru = *Valabíru*. 270, 284.

Valinor "Tanrıların Diyarı" (106); *Valinóre* 272. Pek çok yerde geçer; Valinor "vadisî" ya da "düzlüğü" 103, 106-7, 109-10, 112, 115 ('düzlüğü'nün üzerindeki" Valinor) vb.; kayın ormanları 147 ; açıklıkları 186, 188; altın kumları 185; Valinor Nesnelerin Duvarı'na Doğu kıyılarından daha yakındır 321, 338; *Valinor'un Saklanması* 45, 202, 291, 311, 314, 319, 330-1, 333-5, 345; *Valinor'un Kararışı* 254, 303; Bak *Valinor Dağları*.

Valinor Dağları 103, 106, 111, 114, 121, 123-4, 129, 136, 147, 174, 180, 185, 199, 203, 217, 219, 221, 234, 241, 248, 256, 265, 284, 290, 297, 299, 314, 330, 334, 338,

Valinor Ağaçları Bak *İki Ağaç*.

Valinor'un Ak Ağacı 130. Bak *Silpion, Telperion*.

Valmar 110-3, 115, 117, 121, 131, 148, 151, 154, 167-8, 171-2, 178, 181, 186-7, 209, 211-2, 214-7, 219, 221, 227-8, 230, 234, 266, 275, 288, 319, 325, 346.

Valwë Lindo'nun babası. 29, 37, 44. (Valwë yerine Manwë) 37.

Vána 101, 107-9, 112-3, 119, 130-1, 136, 154, 172, 228, 266-70, 274-9, 283, 298, 301, 313-5, 317-8; *Vána Lambası*, Güneş, 279. Bak *Tári-Laisi, Tuilérë, Tuivána, Vána-Laisi*.

Vána'nın Lambası Güneş. 279.

Vána-Laisi Vána'ya verilen bir isim. 269.

Vanë Hansto Bak *Hanstovánen*.

Vansamírin Çifte Şölen Bayramı'nın geçit töreni yolu 311, 332 (yolun betimlenişi 213-4). Bak *Samírien*.

Vanyar 43-4, 46, 68, 77, 93, 195-6, 198-200, 235, 252, 330, 334, 353.

Bak *Teleri* (1).

Varda 88, 93-4, 99, 105-7, 110-1, 119, 130, 146, 148, 163, 167-9, 171-2, 187, 196-7, 214, 220, 228, 263, 266, 269-71, 273-4, 277-8, 283, 287, 290-1, 293, 297-8, 301, 313-4, 318, 324, 340; *Yıldızların Vardası* 186, 286. *Yıldızların Hanımı*, 266, *Yıldızların Ecesi* 88, 93, 270, yıldızıyapıcı 274; *Varda'nın Pınarları* 238. Bak *Timwetári*.

- Vê Vefántur'un** (Mandos) salonuna verdiği isim. 114, 132, 217, 222. Bak *Mandos*.
- Vefántur** 'Ölüm Fantur'u', Vala Mandos. 100, 114, 121, 132, 148, 156, 215, 248, 256. Bak *Fantur*, *Mandos*.
- Vilna** Üç hava katmanının en alta olanı. 99, 101, 124, 126-7, 272-3, 279, 297.
- Vinyamar** Turgon'un Nevrast'taki evi. 79
- Virin** Aulë'nin Ay Teknesi için tasarladığı madde. 286, 288.
- Völuspá** *Edda*'nın Eski Norveççe şiiri. 367
- Voronuë** Bronweg'in Gnomcası. 75, 79.
- Vorosemmar** Melko'nun bileklerine takılan kelepçeler. 148, 153.
- Warwick** 41-3, 52; *Warwickshire* 41.
- Wendelin** Melian'ın eski ismi 157, 170, 176, 192-3, 195-6. (*Tindriel*'in yerini aldı.).
- Wingildi** Deniz köpüklerinin ruhları. 100.
- Wingilot** Eärendel'in gemisi. 28, 37; *Wingelot* 37.
- Wirilómë** Büyük Örümcek, 'Kasvetören' 225-8. Bak *Guerlum*, *Móru*, *Ungoliant*, *Ungueliantë*.
- Wiruin** Helkaraksë yakınındaki büyük bir girdap. 249
- Wóden** 40.
- Yalnız Ada** 25, 27-8, 38, 42, 58, 126, 178, 184, 198-9, 202, 335; *Ada*, *adamız* 143, 261-2, 335; *perilerin adası* 262; *Yalnız Ada* şiiri 42. Bak *Tol Eressëa*.
- Yalnız Topluluklar** 54, 59; *Sadık Topluluklar* 63.
- Yare**, *Irmaç* 306, 308.
- Yarmouth** 307-8.
- Yavanna** 99, 119, 130, 145-7, 162-3, 169, 171-3, 182, 187, 189, 194, 200, 236, 266, 268-9, 274, 276-7, 279, 284, 297-8, 314, 320-1. Bak *Yerbanım*, *Këmi*, *Palúrien*.
- Yedi Yıldız** 60, 65 (belki de Ülker takımyıldızına gönderme yapılmaktadır); 168 (Büyük Ayı'ya gönderme yapılmaktadır); *Yedi Kelebek* 197; . Bak *Büyükayı*, *Valacirca*.
- Yeniden Birleşim Ziyafeti** 360, 365; Yeniden Birleşme Ziyafeti için bak *Mereth Adarthad*.
- Yeniden Bulunan Oyun Salonu** Mar Vanwa Tyaliëva'da bir salon. 28.
- Yer-banım** Këmi (Yavanna Palúrien). 107, 119, 268-70, 321; *Yer-ecce* 266.
- Yıkılmış Diyarlar** 361, 366; başka bir anlamda 321.

Yıldızlar 97, 99, 101, 104-5, 107, 110-1, 146, 162, 168-71, 173, 187, 196, 220, 225, 228, 255, 263, 267, 270-3, 278, 281, 287-8, 290-1, 298-301, 324, 340, 348, 350; *Yıldızların Fıskiyesi* 324; *Varda'nın yıldızları yapışı* 104, 167-8, 196-7, 271-2.

Yılların İpi 327.

Yola Çıkış 30, 34, 42-4, 143-4.

Yüce Elfler 67. *Yüce Elf Dili* 67.

Yüz Bacalı Ev Gilfanon'un Tavrobél'deki evi. 262, 292.

Yüzüklerin Efendisi 46, 63, 65, 67-8, 299.

Zaman Özellikle bak 325-8, 340-1.

